LVII
F.
3.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
LVII
F
3
NAPOLI

L. 99. 100.

DE BELLO SACRO

CONTINVATAE HISTORIAE, LIBRI VI. COMmentarijs rerum Syriacarum Guilhelmi Tyrenſis Archiepiſcopi, additi. In quibus, qua fortunæ uarietate, qua temporum uiciſsitudine, ab initijs Vrbis & Regni, res Hieroſolymarum, ad noſtra uſq; tempora, per ter mille atq; quingentos annos agitatæ, aut floruerint, aut bellis uaſtitateq; afflictæ iacuerint, diligentiſsimè deſcribitur.

IOANNE HEROLD HOECHSTETtenſi authore.

Adiecimus de Expugnatione urbis Ptolemaidos, MONACHI FLORENTINI Archiepiſcopi Acconenſis Rhythmum. Inſuper etiam de Sarracenis profligatis ab ALPHONSO X. Hiſpaniarum Rege, reſcriptum, cum Epiſtola procerũ eorum, quorum opera & induſtria Albigenſes hęretici et deuicti et deleti fuerunt. omnia ab hinc tricenteſimo ac paulo plus minus'ue quadrageſimo anno geſta & ſcripta.

Nunc uerò cura & diligentia PHILIPERTI POYSSENOTI, ad phanum D. Morandi ſacris Præpoſiti, in lucem tradita, ac cum enarratione Hiſtoriæ ab ipſo IOANNE HEROLD illuſtrata.

BASILEAE.

AVTHORES, QVORVM SCRIPTIS IN HAC Continuatione uſi ſumus, & ex quibus profeciſſe nos fatemur.

Aeneas Syluius
Albertus Crantz
Ammianus Marcellinus
Andreas Cambinus
Annius Viterbien.
Antoninus Florẽtin.
Antonius Bonfinius
Antonius Panormita
Antonius Sabellicus
Auguſtinus Iuſtinianus
Baptiſta Fulgoſus
Beda
Benedictus de Acoltis
Beroſus
Blondus
Bonifacius Symoneta
Callimachus Experiẽs
Caſpar Bruſchius
Cato de Originibus
Chronica Auguſt.
Chronica Norinber.
Coriolanus Cœpio
Diodorus Siculus
Dion Caßius
Eccleſiaſtica Hiſtoria
Egeſippus
Euſebius
Eutropius
Fabius Pictor
Faſciculus temporum
Fœlix Portantius
Franciſcus Bellafinus
Franciſcus Irenicus
Frãciſcus Ricberius
Freculphus
Funckij Chronica
Georgius Merula
Gregorius Turonen.
Guilhelmus Canoerſin
Guilhelmus Poſtellus
Haython Armenus
Hermannus Contractus
Herodotus
Herodianus
Hieronymus
Hugbaldus Mutius.
Iacobus à Küngßhouen
Iacobus Meyerus
Iacobus Pontanus
Iacobus Vümphelingius
Inſtrumenti ueteris libri
Ioannes Auentinus
Ioannes Baptiſta Egnatius
Ioannes Bocatius
I~~oannes Carion~~.
Ioannes Cuſpinianus
Ioannes Faber
Ioannes Nauclerus
Ioannes Stella
Ioannes Reuchlinus
Ioannes Trithemius
Ioannes Turotz
Ioannes Villanus
Ioſephus
Iulius Capitolinus
Lambertus Schaffnaburgenſis
Laonicus Atheniẽſis de rebus Turcicis, author in hiſtoriarũ Turciccorum agnitione excellentißimus
Landinius
Martinus Barletius
~~*Martini Lutheri Chronica*~~
Mathias à Michouu
Matheus Palmerius
Michael Ritius
Nicolaus Baſelius
Nicolaus Brucellus
~~*Nicolaus Machiauelli*~~
Nicolaus Chalcocondyles
Nouæ legis Oracula
Otho Phryſingenſis
Oroſius
Paulus Aemylius
Paulus Iouius
Paulus Phrygio
Petrus Galatinus
Petrus Mexia Hiſpanus
Platina de Pontificibus, & rebus Mantuanis
Plinius
Polybius
Polydorus Vergilius
Pomponius Lætus
Ptolemæus
Radenicus
Regino
Rhenanus
Robertus Gaguinus
Robertus Monachus
Rogerius de Tartaris.
Scholaſtica Hiſtoria
Sebaſtianus Franck
~~*Sebaſtianus Munſterus*~~
Suetonius
Tacitus
Trebellius Pollio
Valerius Anshelmus
Valerius Maximus
Vbertus Velleius
Vicentius Beluacẽſis
Volaterranus.

Annales Germanorũ, incertis authoribus.
Conciliorum, Pontificumq; decreta
Priuilegia Imperatorum aliquot.

PHILIPPO PIO, PONTIFICI, CAETERIS'QVE AD AEDES MAGNAE MATRIS MARIAE,

apud Baſileam Rauracorum, Flaminibus, Ioannes Herold Hochſtetenſis S. D.

NATVRA ita comparatum eſſe, PHILIPPE PIE, Princeps, cernitur, ut etiam ſanctiſsima ueterum uirorum ſanè optimorum inſtituta, ſuo periculo, æquè ac uitia haud careant. Verùm enimuero, cum omnes homines iuſti æquiq; appetentiſsimi uideri uelint, tamen res in eum locum adductas uidemus, quòd etiam ſceleratiſsimi, quando ui aut fraude, aliorum fortunam conuellere nequeunt, inſidias ſtruant & famæ & nomini optimorum: dum uice uerſa, quos boni ſtudium trahit, id quod res eſt, rerum fortuitarum iacturam, quàm memoriæ rectè factorum priuationem, tolerabiliorem iudicant. idcirco, aut ſuauitate ingenij, aut authoritatis teſtimonio, aut ſtudio beneuolentiæ, aut grati animi ductu, gloriam maiorum, amicorum famam, nomen optimorum, ac benefactorum laudes, ſcriptis ornare & celebrare conſueuerunt. Quod quidem factitatum conſpicitur, haud ab ijs tantum, quibus pręter ingenij dotes, nihil, quo ſuos remunerarent, reliquum eſt: uerùm etiam in uſu hoc fuiſſe uidemus ijs ipſis, qui ampliſsimis fortunis, meritisq; ingentibus eos quos ſempiternæ gloriæ cõmendare uolebant, aut æquabant, aut ſuperabant multum. Hinc Platonis amicorum nominibus nobilitati Dialogi: hinc Ciceronis Lęlius, & ad Herennium ſcripta: Vt interim taceã, huius generis ſexcenta aliorũ uirorum bonorũ exempla: quæ ſi nõ omnia ſuos autores & patronos, ut Achillẽ Homeri tuba, beant, tamen teſtimoniũ impertiunt, animorũ generoſorum. Inſtitutũ certè ſanctum. eo enim uno ad capeſcendas uirtutes laude dignas, etiam perditiſsimi incitantˀ: mortuis, ea quæ in uita illis uel liuor uel negligẽtia negauerũt, uirtutis pręmia exoluũtur: egregiè geſtorum fructus, cum immortalitatis ſpe, uiui inde decerpunt: ipſa deniq; bonorum amicitia, imò ipſa ſocietas humana, conſolidatur, augeturq;, dum hic ad laudem ſuã, clemẽtia & liberalitate ingenia amplectitur, ille uerò amicorum benefactorumq; merita ſtudio grato literatisq; proſequitur munuſculis. Hoc dico, tam ſanctum inſtitutum, PHILIPPE princeps PIE, ſuo ueneno non carere, uel proprio, uel alieno, aſſentatione nempe ac obtrectatione: hoc præſertim noſtro tempore, quo optima quæq; aut deprauari, aut peſſimè interpretari contingit. De ijs igitur, qui aſſentatione turpi, ſibijpſis ut Cęcias nubes, infamiam accerſunt, nullus hic mihi erit ſermo. dicam ſolumodo, quum ſeculum illud noſtrum, omnibus alijs quæ nos præceſſerunt, ingenijs elegantiſsimis præſtet, & magis quàm illa abundet, obtrectationis peſtẽ interim ita uigere, ut diuinũ hoc inſtitutum nonnullam habeat fermè querelã: mihiq; ipſi multis partibus plus negocij faceſſat iam uni, quàm præter me alijs omnibus, qui tãta PHILIPPE PIE tua, collegijq; tui ornatiſsimi habeo merita, quanta alius nemo, quorum nunquam obliuiſci poſſum, maxima ſcilicet ac innumera me uobis debere. Quapropter optandum mihi et conandũ cum cernerem, ut tot tantaq; in me collata beneficia, ſollicitudine aliqua meorum officiorum exacuerẽ, nihilq; ex amore, aut ex iudicio ueſtro deperderẽ, ocioli mei (quod uobis ut acceptum referam oportet, inq; hiſtoriarum iugi lectione mihi repoſitum eſt) reddere uobis conſtitui rationem, eam ſcilicet, quam illud, haud ſecus ac negocia ſuum calculũ, efflagitare Cato dicebat. Quum igitur de Bello ſacro Guilhelmi Tyrenſis Archiepiſcopi, regni Hieroſolymitani olim Scribæ, Commentarios (diligentia ac cura integerrimi doctiſsimiq; uiri

PHILIBERTI POYSSENOTI, ad phanum D. Morandi in Maxima Sequanorum, ſacris profaniſq; reb. Præpoſiti) euulgatos, perlegiſſem, facile animaduerti, ſapientiſsimi hominis monimentis, iniuria temporū, multa, atque in hoc genere ſcripti deſideranda, deperijſſe: quod nulli dubium erit, qui ad Friderici II. Aug. exceſſum uſq;, hiſtoriam ſuam eundem Guilhelmū perfeciſſe magnorū uirorum teſtimonio, iuratum intellexerit. qua re gloriæ autoris non tantum ademptum, quantū delectationis lectori ſurreptum uidebam. Quem enim temporum uiciſsitudo, fortunæq; uarietas, commiſeratione non afficeret, dum noſtros, inclinantibus iam rebus Syriacis, hoſtibus colluctari & fato reſiſtere legit, ea quidem animi pertinacia, qua maior illis in Prouincia & urbe recuperandis & obtinendis conſtantia uel fortitudo haud fuit? Ab inſtitutis igitur meis alienum non duxi, quæ ad urbis Hieroſolymitanæ à Saladino expugnationem ſcripta Guilhelmi inſecuta eſſent, eiuſdem libris adijcere: non ut ingenij gloriam aliquam uenarer, ſed ut idolo tam pulchro ornatoq;, baſis ſua non deeſſet. Id cum omni ſynceritate hiſtoriæ obſeruata, diligenter atq; religioſe conſcripſiſſem, nec hoc quidem prætermittendum eſſe exiſtimabam, ut quàm poſſem breuiſsimis, prima, & quæ ſcripta Tyrenſis anteierant, priora Reip. Hieroſolymitanæ tempora deſcriberem: quod quidem interuallum tam longum, quę imperia tam uaria, quæ tempora tam aliena, uirtutem, magnitudinem animorum, facinoraq; egregia uirorum principum, de quibus Tyrenſi ſermo eſt, illuſtrant magis, ac tantum non in cœlum uſque euehunt. Hoc autem totum nihil eſſe intelligere poteram, cum ſummorum uirorum editis lucubrationibus, omnia ſparſim interſerta reperirentur, ipſiſq; è ſacris oraculis atque diuinis libris noſtræ perſuaſionis plurima hauriri poſſent: quamobrē perſtringere occœpi, perpetua quadā ſerie hiſtoriæ, conſilia, geſta, & euentus, quibus Syria ad noſtra uſq; tempora agitata fuit: nulla ambitione adductus, ſed ueritatis inflammatus ſtudio, cuius quidem, ut uenia bonorum dixerim, in tanta copia ſcriptorum, magna inopia. Excreuit hac ratione in annum ter milleſimum atq; quingenteſimum, inq; librum ſextum, forma illius Reip. quam leui quadam cogitatione complexus eram, idq; ſemeſtri ſpacio, cumq; ipſe multis alijs & publicis & domeſticis occupationibus premerer. Hos libros, ubertate & ornatu prioribus inferiores, ne infantia mea eloquētiam Tyrenſis cōtaminarē, abſq; nominis mei profeſsione ſcriptis illius ſubijcere haud auſus fui, ſimulq; DE BELLO SACRO CONTINVATAE HISTORIAE LIBROS, eos nuncupare uolui: ut exiſtimare eo minus aliquis poſsit, me, quàm indagādæ ueritatis ſollicitudinem, aliud aliquid mihi ſumere uelle. Nec puto quiſquam bonorū hanc meā ſententiam unquā reprehendet, cum nō defuturi ſint, qui, quod hunc laborem tibi PHILIPPE PIE, Collegioq; tuo, cæteriſq; clariſsimis, ſpectatiſsimis, inq; Repub. primarijs aliquot ac probatiſsimis uiris dedicauerim, inſcripſerim, atq; conſecrarim, quod dedico, inſcribo atq; conſecro, hoc (inquā) quale quale ſit officioli, & aſſentationis & arrogantiæ condēnabunt. Seducit enim nōnullos ſuperſtitio quædam, ex leuicula ceremoniolarum diuerſarum perſuaſiuncula concepta, ut melius arbitrentur, omnem amicitiam, omnem ſocietatem humanam abolere, quàm accipere aut referre beneficium, inter eos, quibus opinionibus uarijs certatur. Ego autem ex tam crudeli pertinacia, nullam mihi ſpem ſalutis cōmunis, aut pacis publicę, proponere poſſum. Quapropter ſemper illud GRYNAEI, non Apollinis, ſed SYMONIS, hominis & literarum & uirtutum omniū cognitione clariſsimi, pręceptoris quōdam mei, oraculū, tanquā ex tripode profectum, exoſculari ſoleo: quod quale ſit, adſcribendum duxi,

Non eadem ſentire bonos, de rebus eiſdem,
Incolumi licuit ſemper amicitia.

In hanc

In hanc ſententiam ſi deſcenderent omnes, mirabilis certè rerum tranquilli-
tas ſequeretur. Sed quid ego me ijs purgo, quorum obtrectatio à principio
mihi cognita fuit, & deplorata: Quin cauſſam meæ uoluntatis tibi PHILIP-
PE PIE, tandem expono r quo facto, homines omnes intelligãt, non modò
ritè me feciſſe, ſed etiam aliter facere nequiuiſſe. Siquidẽ ut ocioli mei tu PHI-
LIPPE PIE, uosq; cæteri mihi honoris amplitudinisq; cauſa uiri nominãdi,
amore clementiaq; ueſtra, autores eſtis, ita pietate & uirtute celebrandi. Is e-
nim es PHILIPPE PIE, tu, cui inter uiuos ego comparare poſsim neminẽ:
ſed conferre te ei, qui dum uixit, omnium calculo, uitæ probitate, morum æta-
tisq; grauitate, rerum humanarum omnium experientia, priorem non habuit:
ſine æmulatione uerò, modeſtiæ, parſimoniæ lautæ, in Remp. erga bonos, li-
teratos, ſubditosq; ſuos, pietatis titulos tibi ſoli conceſsiſſet: ADRIANO ſci-
licet illi A' RIEDMATTEN, Sedunenſium olim principi & antiſtiti. is cum
uiuens moriensq;, ſanctiſsimi hominis teſtimonia reliquerit, felicitatemq; il-
lam aſſecutus ſit, quam perturbatio perditorum noſtrorum temporũ in mor-
te conſtitutã habet, nihil mihi reliquum fecit, quo uel debitum, uel fidem me-
am illi ſoluerem, niſi iucundam quandã recordationem, & liberalitatis & hu
manitatis ſuæ. laudes enim, quàm ut ab ingenio cuiuſquã amplificari, bene-
ficia. plus ꝓfectò quàm ut ullius conatu refundi poſsint, ſupergreſſus eſt. Igno
ſces PHILIPPE PIE, de mortuo talia prædicanti. Quorum enim tu uirorũ
maieſtatem & uirtutem refers, eorundem etiam commemoratione lætari atq;
refici ſolitus ſum: à certo enim & uero ſenſu, cum Cicerone iudico, uirtute ni-
hil eſſe formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius: addo, nihil quòd bonos ma
gis allicefaciat: quod quidem ex eo perſpicuum eſt, dum eius ſtudio ornatum
te, maximis atq; grauiſsimis uirtutibus ornatos uiros Collegij tui, ceu recto-
rẽ inſequi: cum neceſsitudines, familiaritates, domeſticaq; famulitia, ex opti
morum & doctiſsimorum hominum numero conſtitutas, confirmataq; ha-
bere te, uidere poſſunt omnes, & ſentire. Ingenijs ſummis, præſtantiſsimisq;
uiris, floruit ſemper Collegium illud tuum, fateor, & maturitas uirtutum om-
nium in hoc tui pontificatus tempore erupit. Ea ſanè duce AMBROSIVS
ille A' GVMPENBERG, cõſequutus eſt, ut apud tuos, ordinibus ſacris Pręe-
poſitus, à te ſummam in collegio obtineret dignitatem non ſolum: ſed etiam
ingenio, induſtriaq; apud exteros, fortuna ſuffragante adeptus eſt, quæ ma-
gna inuidia obtinentur, maiori geruntur periculo, quibus uerò cum maxima
gloria clariſsimus quiſq; fruitur. In talium uirorum orbitate ſumma, accedunt
huic, & qui Decurionem Collegij agit IOANNES LYB, & IOANNES
STEYNHAVSERVS, uerus cuſtos ſacrorũ: atq; LVDOVICVS BER,
Scholaſticus uerisſimus, uetuſtiſsimusq;: qui quidẽ omnes, titulis inſignijsq;
doctorũ (quos iuris ſacri & in omni genere diſciplinarũ prudentia, omniũ lau
de et applauſu meruerũt) curas & cogitatiões ſuas uniuerſas, ad ea quæ Reip.
tranquillitatem adferant, iamdudum manciparunt. ne interim dicam, quan-
tam MELCHIOR A' LIECHTENFELS, Diaconorum primarius: illeq;
tuus ex fratre nepos IOANNES Leonhardus à GVNDELSHEIM, ſacræ
Muſices magiſter: item VVERNHERVS A' BERNHVSEN, GEOR-
GIVS AB AMPRINGEN, FRANCISCVS D'AMPIER, in admini-
ſtrandis rebus ęquitatem, in conſuetudinib. & familiaritatibus ſuauitatem, in
bonos omnes liberalitatẽ, illuſtribus natalibus, inq; omni literatura, eorũ dex
teritati adiunxerunt. Hæc certè ſunt decora illa in uirtute poſita, quæ certiſsi-
ma fortunæ & inſtitutionis ſplendidæ inſignia illuſtrant atq; exornant. Hæc
ſunt uera exempla ab archetypo profecta, quæ te PHILIPPE PIE repræ-
ſentant, ut meritò ab alijs laudari poſsis, atq; tuis gratulari ipſe, cum nõ modò
uirtutũ & fautorem & amplificatorẽ te exhibeas, ſed incredibili contentione

integritatis,tuos triumphare uides. Si ergo intereſt (ut ad uos ſermonem cõuertam, V V. C C.) id quod omnis ætatis doctiſſimi uiri multũ referre docuerũt, ut talia Principis pij inſtituta,in rebus omnibus tam ſancta adminiſtratio, incontaminata conſeruentur, multumq́ in ea re neceſſarios & domeſticos poſſe,cõſentaneum: gaudere uos,& Principi noſtro uiciſſim gratulari iubeo, ob fidem,induſtriam & integritatem eorum, quorum opera in publicis domeſticisq́ negocijs ipſe utitur. Qua enim rerum experientia,qua domi foriſq́ claritate præpolleat claro loco natus, uir ille ERASMVS SIGELMAN,nemo nõ nouit. Is enim temperatis moderatiſq́ moribus præditus,ſeueritatem humanitati, grauitati familiaritatẽ ita coniunxit, ut autoritate ſumma , ſuauitate mirabili, negocia officiaq́ omnia expediat:conſilia nõ magis prudẽtię quàm fidelitatis plena, ueneranda ætate, uigenti ingenio moderetur. Huic ſi coniungãtur, SYMON A' ROMERSTHAL, homo ſummo loco natus , atq́ à Romanorum proſapia originem ducens: item conſtans ac fortis ille ſenex SEVFRIDVS A' VOHRBVRG,ueſtri municipij Delſperg Prætor:huic inquã, ſi hi conſiliorũ adiutores addantur, in fortuna negocijsq́ ueſtri collegij, non ſolũ prudentiſſimũ fortiſſimumq́ aliquẽ ſenatum, uerùm ad tuendã Principis ſalutem & dignitatem,conſenſum admirabilem,incredibilemq́ conſpiratione experiemini. & quod ipſe uobis gratuler,mirabilis eſt expectatio , quæ tanta affulget,de q́ horum uirorum clariſſimorum liberis concipi poteſt.Etenim iuuenis ille GEORGIVS SIGELMANNI F. ſtudioſiſſimus apparet artium earum,quas optimas ingenuasq́ uocant,in quibus optimi acquieſcũt: in ijsq́ ita uerſatur, ut excellat: ob ſingularem autem modeſtiæ famam, apud Italos Galloſq́, amorẽ eorum, quos ſtudiorum ſocios habuit,dilectionemq́ meritus ſit,pollicendo in Iuriſprudentia magnificum neſcio quid, & admirãdum:cum MARCVS A' VOHRBVRG SEVFRIDI F. indies pleno gradu diſcendo,exercendoq́ ſe,ut in omnibus ingenui hominis exercitijs,& dignum ſe tali patre prognatum oſtendat, & meritò omnibus ſe chariſſimũ exhibeat. Hunc NICOLAVS frater, ſi fortè literatum germanum non æquat (qua mediocriter imbutus eſt) tamen animi corporiſq́ dotibus parentem ingenuũ mirificè referre uidetur. De IOANNE CHRISTOPHORO, puero, qui nõ ſolum SIGELMANORVM deliciæ,uerùm etiam & parentũ, & omniũ eorum corculũ dici poteſt, qui maieſtatẽ animi uenerari ſolẽt, id tantũ referã,fore olim, ut literatiſſimorũ doctiſſimorumq́ uirorum ingenia , egregiè dictis factiſq́ præclariſ. exerceat. SYMONIS uerò A' ROMERSTHAL prole fœcundiſſimi & fœliciſſimi hominis,liberi, quam ſpem Reip.induſtria armorum, literarum doctrina, pietatisq́ exercitijs, exhibeãt, NICOLAVS eius F. in bello,quod prioribus annis,magno Germanię tumultu, CAROLO MAXIMO AVG. geſtum eſt, teſtatum reliquit, ijs fortiſſimi & infracti animi exemplis,quibus fratrẽ ſuum BEATVM BENEDICTVM,contra Turcas fidei noſtræ hoſtes,olim fortiſſimè pugnando, ſtrennui militis gloriã,atq́ pro patria pulchrã mortẽ conſequutũ eſſe nouerat. Vos, uos (inquã) V V. C C. permoti neſcio qua animorum diuinatione, quando IOANNEM CHRISTOPHORVM atq́ PHILIPPVM,horum fratres adoleſcentulos,rite acceptos,in Collegium ueſtrum ſublegiſtis, confirmare uidemini, in opinionẽ hæreditatis alienæ gloriæ ueniſſe uos, laudemq́ maximã ad eos transfudiſſe, quum olim diſciplinæ ueſtræ alumnos, præceptorum & conſiliorũ obtemperantes,laudibuſq́ florentes eos,omnibus admirationi futuros confiditis, pudore,probitate,uirtute,ſtudijs rectis,ac bonis artibus. Tales itaq́, apud Principem noſtrũ omnia officia,omnia munera exequi:tales ita naſci,ita educari,ita imbui ab ijs qui familiares & conſiliarij ipſius ſunt, qui illi coniunctiſſimi iucundiſſimiq́ ſunt, haud uulgi cõſenſu tantũ, uerùm et bonorũ omniũ aſſenſu

admira-

admirabile uobis eſſe debet, & lętitię ſummæ. Ne aliquid dicã de IOANNE IACOBO huius filiolo, puerulo certè, quē præter annos, ingeniũ ſenile, ut omnib. admirabilē, ſic quoq; eum oſtendit, cuius lęta indoles uniuerſis fermè ſollicitudinem incutere poſsit, ne terris hunc citius inuideant ſuperi, quem ingenuitatis ſurculum, omnibus naturæ lenocinijs ſuccreſcentē, ornatumq;, exhibuēre. At tu PHILIPPE Princeps PIE, qua prudentia, quo uſus ſis iudicio, quamq; diuino, uerbis exequi hercle nequeo, nec cogitatione ulla ſatis aſſequi. Coniunxiſti etenim conſilijs, ſtudijs, rationibusq; tuis uirum, Deus bone, qualem? cuius fides erga te præclara, conſilij in rebus agendis promptitudo, morum conſtantia, ſermonis lepos, erga omnes humanitas, una ipſius in omni genere & facultate literarum excellentia, uincuntur. Minori admiratione bonorum, Alexander olim Magnus Hephæſtionem, Auguſtus Octauianus Agrippam, Alexander Seuerus Imperator cateruam doctorum ſibi adiunxit, quàm tu IVLIVM GVT, rerum tuarum moderatorem præfeciſti, atq; ampliſsimo ordini ſcribarum tuorum, ſummum conſtitueris. Ornauit CAROLVS MAXIMVS AVG. ornauit PAVLVS MAXIMVS PONTIFEX, hoc tempore OTHONEM, Auguſtani apud Vindelicos collegij ſummi Antiſtitem, Sacerdotem magnum, ut nunc loquimur, Cardinalem Presbyterũ, Titulo D. Balbinæ, non ſolũ ob claritatem familiæ (quũ ex illuſtriſs. atq; inter Sueuos, Germaniæ populo olim celebratiſsimo, clariſſima atq; uetuſtiſsima natus ſit) nec tantum ob gloriam, ad quam à pueritia exardeſcēs, quamq; omni cura & induſtria, animiq; magnitudine conſequutus eſt: uerùm etiam propter fidem ſingularem, officia promptiſsima, liberaliſsimaq;, quib. his moleſtiſsimis tēporibus, pace & bello, utriq; præſto fuit. Ornaſti tu PHILIPPE PIE, Princeps, IVLIVM hunc, quem nō ſolũ uetuſtas atq; claritas proſapiæ inter Cheruſcos celeberrimæ, non tantũ ab ineunte ætate, bonitatis, & ut in ſago ſtrennuus, in toga cōſtans eſſet, ſtudiũ, atq; cognomē gētilitatis incitauit (quod quidē fœlici indole ſua peruicit, ſupergreſſusq; eſt) hæc inquã hunc non tantum tibi commendant, uerùm ea obſeruantia, ea firmitas, quibus amplitudinem & dignitatem tuam, calamitoſiſsimis his temporibus augere tueriq; nititur, oſtendit, parētes ſuos ſenes eum non pluris facere, quàm tuam autoritatem, ac pietatē fermè fidei poſtponere. Quæ etſi magna, ſimilitudinemq; inter ſe habere uidentur, facile tamē atq; lubens tu PHILIPPE, CAROLO & PAVLO in beneficijs collocandis & elargiendis ceſſurus es, ſcio, autoritatem & honores IVLIVS tuus OHTONI cōtribuet: quod uerò duobus MAXX. in OTHONE, tibi in Iulio ornando puto cauſſam fuiſſe, admirandam ſcilicet, diuinamq; in utroq; bonarum literarum ſcientiã, certã & laudatiſsimã habet comparationē, in nullo inferiorē ei, quã inter Q. Mutium Scæuolã, et L. Craſſum olim fuiſſe, doctiſsimi uiri in monimenta ſua retulere. OTHO ſiquidem eloquentium iuriſconſultiſsimus, IVLIVS Iuriſperitorum eloquentiſsimus eſt, & meritò dici poteſt, hoc noſtro æuo: quod præter ſynceræ meæ conſcientiæ teſtimonium, iudicium doctiſsimorum uirorum fatetur, quibuſcunq;, quemadmodum mihi, aditus ad OTHONEM, aut congreſſus cum homine fuit. Certè IOANNEM OPORINVM meũ, quid dico PHILIPPE Princeps PIE? tuum, imò optimorũ omnium, literarũ et literatorũ amicũ animo, factis beneuolentiſsimũ, iudicio æſtimatorē æquũ ſimul & acerrimũ, cum infantia mea IVLII facundiã atq; prudentiã (quæ ipſe Oporinus elegãtia ſua exornare ſtatuerat) impetu amoris delibaſſe me leget, expoſtulaturum eum mecum noui. Hęc tua PHILIPPE Princeps PIE, tuorũq; atq; uirorũ præſtantiũ ſingularia ornamēta, aſſentationis nota me tã probè liberãt, ut nō minor ijs liuoris nota impingi poſsit, quib. dedicationē hanc meã accuſare propoſitũ fuit. Magis etiam reprehendendi ſunt, qui arrogantiã

quandam

quandam obijcere mihi conantur, cùm in hunc ſenſum ueſtrorum omniũ beneficijs allectus, & gratitudinis officio compulſus ſim, ea de uobis ſentire omnibus, & dicere, quæ maximè mihi utilitati & cõmodo, uobis autem multis rationibus honorifica fuiſſe, et eſſe certũ eſt, ſummaq́ꝫ gratia illuſtrata. In eo certè ego ipſe ſpem meam fefelli, quãdo caput & pectus polire debuiſſem, reliquũ corpus inchoatũ et rude et imperfectũ delineaui, colorũ rationes in eos libros reijciẽs, quos de Epiſcopis Baſilienſibus, Deo adiuuante, propediẽ in lucẽ editurus ſum. Interim tu Princeps PHILIPPE PIE, hoc munuſculũ, uosq́ꝫ cæteri VV.CC. id quale quale ſit, ſuſcipite, ea perſuaſiõe, nullã ut mihi in omni uita rem æquè propoſitã eſſe credatis, atqꝫ ut indies de bonis, de uobis, me optimè mereri & optẽ et contendã. Tuq́ꝫ IOANNES LEONHARDE, patruo, Gundelſheimiorum imaginibus, præceptore OPORINO, literis tum Græcis tũ Latinis, ac ad D. Vrſicini in rebus ſacris primatu præclare & illuſtris: cuius liberalitate in quartum nunc annum ſuſtentor, maximam tibi huius laboris partem uendicare potes: quem ut tuo nomine ornarem, præter id, quod ut me gratum tibi præbeam & exhibeã æquitas poſtulat, etiam GEORGIVS HVBERVS, uir ille cuius fidem Princeps noſter in rerum domeſticarũ procuratione, amabili teſtimonio probare ſolet, tuq́ꝫ laudare & beneuolentia efferre cõſueuiſti, is dico efflagitauit, et importunius fermè extorſit. Efflagitauit id quoqꝫ GEORGIVS LEONHARDI, municipij Delſperg ſcriba, ut tibi, mihi, omnibusq́ꝫ bonis amicus, literis liberisq́ꝫ non infœlix. At plura qͣ̃ ſtatueram. Recipio me igiť ad unũ illud PHILIPPE Princeps PIE, id unũ refrico VV.CC. me ueſtrum bonorumq́ꝫ omniũ fore ſemper: amorem deinde, quo hactenus me complexi eſtis, & iudicium de me ueſtrum immutatum ſperare, atque in rebus meis tenuiſsimis, literarioq́ꝫ ociolo, opem, conſiliũq́ꝫ ueſtrũ omnium haud mihi defore, certa me opinione cõplecti. Valete. Ex rure, ueſtroq́ꝫ fundo Pfeffingen. XV. Cal. Septemb. Anno à nato Chriſto M.D.XLIX.

OB DESCRIPTIONEM VITIOSAM EXEMPLARIS, operarumq́ꝫ feſtinationem admiſſas mendas, ſic caſtigauimus.

PAG. 1. *uerſu* 7. *lege, initi cum* 43. *numinis iram* 2. 9. *breui.* 36. *corrogando* 3. 34. *Vt quod* 5. 40. *Douerum* 19. 31. *immiſit.* 12. 4. *certis interpoſitis.* 15. *millium erant, quibus.* 28. *Sephoritanum* 31. *Ethin.* 14. 39. *terrendos* 16. 5. *quodam* 18. 31. *emiſſariũ* 20. 27. *Vrbano ſecundo.* 40. *Tyrenſis noſtri* 21. 12. *Sacra in* 22. 21. *Foro* 24. 30. *nongenteſimũ ac nonageſimum.* 45. *Hieroſolymas* 39. 5. *induſtriam* 40. 34. *fumum.* 38. *eum in libertatẽ* 41. 41. *Septuaginta & unus* 48. 27. *guſtum.* 58. *oſtendam* 57. 7. *Genuenſium* 71. 8. *Genuinum* 88. 6. *ſinu.* 103. 36. *Capitatione* 116. 2. *quam* 123. 34. *At* 140. 1. *dum communis* 141. 35. *At* 150. 24. *in dotemq.* 155. 43. *facerent* 158. 4. *inter.* 26. *cenſebunt.* 33. *allegerem.* 41. *chariſſimum* 165. 34. *qui ſacris.* 35. *Vtræq. rei* 169. 12. *Tyrenſis* 186. 24. *Vidua puellum* 204. 4. *præferebat* 209. 42. *eum retinuerat* 211. 1. *imminuit.* 216. 34. *clinopalen* 217. 13. M.D.III 36. *fortiſſimæ Viraginis* 219. 26. *Fuit.* 222. 4. *apud Damaſcum Tomombeius* 24. *opertam* 232. *teneré*

DE BELLO SACRO CONTINVATAE HISTORIAE LIBER PRIMVS, IN ORDINE uigeſimuſquartus.

Mittuntur Legati qui Occidentalium auxilia implorent. Caput I.

INclinationis regni Hieroſolymitani iam agebatur annus decimus ſextus. nam Almericus rex qui fœderis initium Soldano Aegyptio immemor, contra phas piumq́ꝫ, nihil tale uerenti bellũ intulerat, iamdudum perfidia ſua labem maximã, auaritia hac illã cladẽ præſentiſſimam regno procurauit. Quippe cui uires, induſtria, ac in rebus gerendis animus excellens, periurij infamiam, uictoris nomine, detergere potuiſſet, is uictus auri cupiditate, quod illi à Soldano offerebatur, Aegypti imperium amiſit, ac poſteris res ſuas omnino deploratas reliquit. Syracono enim Aegyptum obtinente, Sauare Soldano occiſo, inſuper trucidato à Saladino Calypha, iam uidere erat, Latinorum gloriam in Oriente paulatim labaſcere, uires cõciſas. Nam ſtatim Ioſephus (hoc enim nomen cum infans eſſet, illi luſtrico circuncisionis die inditũ fuit, poſtea Salahadinus appellatus, quaſi corrector legis, id eſt ſonat lingua Arabica) leuibus prælijs noſtros aggreditur, uires animosq́ꝫ ſuorum tentaturus, militem cum Latinis nũc uelitari, iam collatum perferre pedem aſſuefacit: cum antea ex Europa ſinguli Latini denos Barbaros fugarent, uel ſolo aſpectu terrerent. Potuiſſet tamen, prudentia & conſilio, hoſtis diutius à finibus regni longiusq́ꝫ arceri, ſi rei priuatæ ſtudium, publicæ ſaluti ab Imperatoribus regni poſtpoſitum, ac Noradini Damaſceni reguli filius armis ſocijs tutatus fuiſſet. Quod uerò rem omnem præcipitauit, fuit ambitio illa procerum, qui regium honorem ac nomen regium, factionibus potius, quàm regnorum et regionum imperium rebus fortiter geſtis propagare uoluerunt. Cum etenim eò res deueniſſent, ut amiſſa Tetrarchia Meſopotamiæ: in Syria, Antiochia ægrè defenderetur, Tripolitana prouincia precario emercata, Palæſtina ferro, flamma, cæde uaſtata, res trans Iordanem ad hoſtis nutum ſurſum deorſumq́ꝫ uoluerentur, tyrannidẽ ſpirant Guido atque Raymundus, homines ambo temerarij, inconſulti, malè ſani. Iã in rege Balduino nulla ſpes erat, qui ab initio regni ut corpore, ſic conſilio parum ualebat: in rege puero nulla, qui ætate tantæ dignitatis onus nec ferre, nec facilè ab æmulis in hoc educari, credi poſſet. Guido iamdudum apud fontem Tubaniam & ſtupiditatis & puſillanimitatis ſpecimẽ dederat. Raymundus cum Barbaro amicitiam contraxerat nimis ſuſpectam. Accedebat uita tum ſacerdotum diſſoluta, tum plebis obrutæ ſceleribus mores ita, ut nec Patriarcham integrè aut ſyncerè uixiſſe, ſint qui tradant. Prodigia cœlo oſtenſa hæc omnia à Deo abominari indicabant. Atroces uenti undiq́ꝫ exoriebantur, ſolis lux obſcurata per aliquot horas, grando ad inſtar oui anſerini cœlo delapſus. Terra quoq́ꝫ imminentes clades denunciat, motibus tremoribusq́ꝫ crebris ac horrendis agitata. Nec mare obticuit nuncians iram, ſolito maiore redundans æſtu. Ignis in modum domus ardentis cœlo diſcurrebat. Iurares omnia elemẽta, totũq́ꝫ Creatoris opificium, luxum, facinora ac flagitia exagitare & deteſtari. Vni-

ca erat fiducia, propter ſingulare ingeniũ, iudiciũ quoq; elegantiſſimum in regis Scriba Guilhelmo ſita. nam qua de cunq; re ageretur, hominis mãſuetudo, maturumq; cõſilium, lucem aliquã uidebatur inferre obnubilatis. Hunc rex ſecretò conuenit, ſciſcitans, ne quid detrimenti Reſpub. acciperet, quomodo prouidẽdum eſſet. Is in alienorum exterorumq;, atq; adhuc integrorum felicitate, rem omnem ſitam eſſe, reſpondet, cæterum in propinquo nõ eſſe, quorum fidem implorare, aut quorum auxilium ſperare rex poſſit. nam Andronicum Conſtantinopolitanum, imperij res apud Græcos ita omnes euertere, ut Boemi alijs adiumento fore non ſolum nequeant, ſed neque in ſeipſis conſiſtere poſſint. In occidente autem, apud Francos Philippi regis res florẽre, cuius proculdubio animus ad maiora amplectẽda aueat: hærere illi animo Syriacas patris expeditiones, præter id, quod aliàs religionis habeatur amiciſſimus. Deinde Anglum regem Henrichum, hoſtem ſemper quærere, & eundem maximum ferociſſimumq;, in quem ut ueteranus acrius inuehat, ac deuicto eo euadat glorioſior. Iam Federicum cum Eccleſia reconciliatum, pacata Italia, ocium terere non poſſe. Lucium Pontificem plenis uelis in hoc unum uehi, ut laborãti regno occurratur. Hos quidem adeundos eſſe, quos armis, uiris, ære, conſilio, animo poſſe plurimum certũ ſit, ac uelle nemo dubitet. Hæc conſilia etſi regi optima uiderentur, in ijs tamen hoc unum deeſſe haud obſcurè confeſſus eſt, quod non conſtaret, quorum ad cienda auxilia opera uti poſſet, nec etiam illi dignum uidebatur uiros tantæ dignitatis in regnum uocare, diſcordia ita lacerum: ſi enim ipſum Guilhelmum mittat, in regni negotijs ſyncerum rectumq; conſilium, ſibi interim defore: ſi etiam auxilia recipiat, ambitione, inuidia, diſcordiaq; Principum, ut prius quoq; contigerat, omnia in præceps deduci uerebatur. Conquerebatur deinde, Guidonem cognatum iniquum ſibi, nec ad edicta illum conuenire. Tripolitanum ad regni gubernacula adhibuiſſe metu magis quàm conſilio, hac quoque re ipſa fomitem addidiſſe ſe diſcordiarum. Heracliũ Patriarcham, Arnoldum Templi, Rogerium Hoſpitalis magiſtros, ſi non aliquid in eum coquerent, uix nulla habita regiæ dignitatis reuerentia, tam citos diſceſſuros fuiſſe, inexpectatis Comitiorum conſultationibus. Tandem perſuaſus rex, à Guilhelmo, Guidoni recõciliatur, cui ut adminiſtrationi renunciet, Ioppenſis urbis dominium iterum reſtituitur, regijq; pueri Alumnus appellatur. Nec Tripolitanus ſibi deeſt, muneribus aliàs hominem auariſſimum ſibi demulcens. Cùm Patriarcha poſtea ac Magiſtris blanditer actum eſt, ut & operam et cõſilium omne, Reip. promitterent, in erogando apud Occidentales ſubſidio. Additur Legatus, ſeruitium, parantur naues, cõmeatus, ac reliqua itineri neceſſaria, fauſtisq; imprecationibus, ad portum Acconenſem deducuntur. Qui moram ſoluentes ac uela uentis permittentes, ijsq; placidè adſpirantibus, in Italiam traijciunt.

Legati ſpebus promiſsionibusq; magnis in Occidente aluntur. Arnoldus militiæ magiſter moritur. Capvt II.

PErſuaſum erat Legatis noſtris, cum prius omnia ex ſententia Lucij Pontificis Romani in regno Hieroſolymitano peracta eſſe cognoſceret, quod etiam primo ipſius congreſſu ex uoto reſpondentem inuenirent. Hydruntũ appulſi

appulſi,cum iter Romam pararent,urbē inteſtinis tumultibus exagitari audi
unt,Pontifici Maximo ciues infeſtos eſſe,eiq́ uires intentare. quæ res origi-
nem inde traxerat,quòd Pontifex hac magna manu ſuorū,ac ciuiū non mul
torum fauore Conſularem poteſtatē abrogare propoſuerat.Romani enim,
qui olim Narſete & Pruſilio Coſſ.quod in annū Domini 570.incidit à Lon
gino,primo Rauennatium Hexarcho,forma adminiſtrationis antiqua, ma-
gno Rom.Pop.dedecore,& Conſulatu priuati,exuto decoris illo et maieſta
tis ueteris nomine,ſub Præſidibus,quos Duces appellare maluerūt,per qua
dringentos fermè annos,libertate omni amiſſa,tranſegerant adeò,ut Conſu
latus apud eos omnis memoria extincta,ac quicquid ex Monarchia illa olim
tam fœlici,uiciſſitudo rerū reliquum fecerat, Ducatus Romanus appellarēt:
cuius rei ne poſteris argumentū deeſſet, aureus nummus percuſſus, adhuc
Ducati nomen retinet. At Berengarijs in Interregno poſt Carolum illū ma-
gnum tyrannidem arripiētibus,cœpit & ipſa Roma caput extollere iterum,
uires reſumere,priſtinarumq́ dignitatū neſcio quam umbrā adfectare,Pon
tificum excuſſo iugo,Coſſ.iterum creat, Præfectum,ac neſcio quos Decar-
chontes. Hi ambitionē Pontificum cū ſuſpectam haberent,patriæq́ liberta-
tem,repulſo exterorū Imperio,iamdudum & armis omniq́ cōſilio,uendica
re anniſi erant: quod cū uim atq́ tyrannidem eſſe,Lucius interpretaretur,eo
rum poteſtatem,quam uix ducentis quinquaginta antea annis,poſtliminio
quaſi obtinuerant, prout & Alexander in Tuſculano prius attentauerat,
abolere nitebatur. At adeò Conſularis factio præualuit,ut exturbato Ponti-
fice,in complices ſuos,ſeuerè quidē animaduerſum & crudeliter ſæuitum ſit.
Quotquot enim ex Romanis,Pōtifici ſtuduiſſe cōpertum fuit,hi erutis ocu-
lis,nouo atq́ inexaudito exemplo pœnas dederunt. Clerus,qui fuga tardius
ſibi cōſuluerat,tantæ crudelitatis haud immunis. Multi em̄ correpti, aſinab.
prępoſterè impoſiti,cauda manibus alligati,per urbem circumuecti,pueris,
puellis,uiris fœminisq́ præter probra & calumnias,fœdiſſima quęq́ illis in
faciem conijcientibus,miſerè perierunt,aut carceribus extincti ſunt. Hūc po
puli furorem cum Pontifex declinauerat, ac ira exæſtuans, ad ulciſcendam
tantam iniuriam,et de abrogando Conſulatu initum conſiliū,quocunq́ mo
do poſſet prouehendum,rationes requirit omnes, tandem magnis itinerib.
Veronam delatus,eos qui ſacris ſunt initiati,quiq́ rerum gubernaculis prę-
erant Principes,cōuocat,Conciliū habiturus, ac quod prius Romę intenta
uerat,fœliciori fine perficeret. Patriarcha atq́ Magiſtri interea rei finē expe-
ctantes,apud Guilhelmum Siciliæ regem,omnibus excepti honoribus com
modè moram duxerāt.nam ipſe nuper deuicto Marucco rege Sarracenorū,
eiusq́ filia capta,non prius in redemptionem puellæ aſſenſit,quàm recepta
Aphrica & Sicilia,quas Sarraceni patri ſuo olim abſtulerant. ob idq́ factū
Guilhelmi nomē celebre. rex à Pontifice iamdudum ſollicitatus,ut in Aſiam
rebus Chriſtianorum afflictis opem laturus,traijceret. Apud quem cum age
rent, Godefridum Louanenſium Comitem contigit apud Brunduſium ap
pellere,qui Hieroſolymam inuiſurus,non contemnenda manu,iter accelera-
re, per eos perſuadet. Iam nuncij hinc inde miſſi, ad Concilium Veronæ in-
dictū,Principes inuitabāt,palamq́ dicebatur Fredericū Imperatorē adeſſe,

qui ut Papæ reconciliaretur,aduenerat. Pontificem enim, haud minora in Imperatorem molitum fuiſſe,quàm prædeceſſor ſuus Alexander conabatur,conſtās erat fama. Fredericus,ut Lucium pacatiorem haberet,precibus ipſius tantum detulit,ut Hetruſci,alia quàm Lucenſi moneta non uterentur: is enim patriæ ſuæ non immemor, Lucam omnibus muneribus tum diuinis tum humanis exornare ſtudebat.hac una re delinitus Pontifex Papienſibus conceſſit,ut æs ipſorum,Imperatoria nota ſignatum, Longobardi ſolum admitterent.Inter hæc Legati noſtri aduolant,quibus in Senatum intro miſſis,& dicendi copia data,ſermo fuit de orta inter Guidonem & regem diſcordia, deq; Salahadini uiribus regno exterminium minitantibus, preces additæ,auxilia implorata,nec,quantus ex hac re diuini numinis fauor,quantum gloriæ nomini atque Reipublicæ Chriſtianæ promereri exinde poſſit, ſuppreſſum eſt. Quibus perſuaſionibus,cum Lucius atque Fredericus,ne maiorem aliquam cladem, Chriſtiana res,in ea terra adiret,attentiores redditi.accedebat Heraclij Patriarchæ ipſius præſentia,quæ rem urgere uehementiſſimè uidebatur. Tentat igitur Pontifex nunc hos pollicitationibus,illos præmijs,ut in Aſiam traijciant ſollicitare. dumq; ipſius Legati ultrò citroq; diſcurrunt,Patriarcha cum Magiſtris ſuadente Pontifice,Philippum regem Galliarum adeunt,quo itinere,,Arnoldus Templi magiſter obijt: quem luctu ingenti cum ſocij ſepulturæ tradidiſſent,Lutetiam petunt. Philippus igitur rex dignitati tantorum uirorum multum deferens,Præfectis atque Quæſtoribus regni ipſius,quacunque iter facerent,ex publico alerētur, præcepit, ac ne quid illis deeſſet itineri neceſſarium,diligentiſſimè cauit. Inſuper negotijs regni ſui poſtpoſitis omnibus,ut honorificentiſſimè ſuſciperentur Legati curauit.Erat tunc in Lutetia Epiſcopus Mauritius nomine, qui cum ab infantia ſtipem emendicando hoſtiatim,in diſciplinis honeſtis nō parum progreſſus erat,magna ſpirare cœpit.nam eleemoſynam petitam recuſauit, quoties illi hac conditione,à feſtiuioribus crogaretur, ne unquam ad Epiſcopalem dignitatem adſpirare uellet.Hic iuſſu regis, cum Clero & populo it obuiam,facundia qua præditus erat,aduentantibus gratulaturus. Excepti igitur,ac per aliquot dies humaniter tractati,Senatus illis totius regni uocatur. quid ſibi poſcerent,dicere iuſſi ſunt.Ibi Patriarcha de Ludouici regis pietate exorſus,Philippum rebus perituris defenſorem ſe quærere dixit: dein exhortationibus ad pium opus reliquos regni proceres,accēdere conabatur.Summa orationis fuit,ut diceret,res Orientales, niſi Francorum uirtute & ope, conſiſtere diutius non poſſe. Tantum & docta & pia hominis oratio omnium animos flexit,ut in omnibus cœtibus Chriſtianorum ad populum regio edicto,uerba haberentur,quibus pro ſuſcipiēdo bello pro Hieroſolymitanis animarentur ſubditi. Principes autem in colligendis pecunijs, conſcribendis exercitibus, operam dabant aſſiduam. Rex delectu habito, quem magis ſtrenuum nouerat,ſelegit,ac coactis equitum aliquot copijs, peditum manum aliquam ipſis adiungit,qui in Italiam ſtatim mittuntur Pontificis arbitratu, ſtipendijs regijs in Syriam abituri. Nec noſtri rebus ſuis deerant, quicquid enim perſuadendo poſſunt, id omne intentant efficere. Frequens

illis

illis congreſſus cum Legatis Belæ Pannoniarum regis, qui ut Margaretham Philippi ſororem, regi ſuo in uxorem peterent, aderant, Hungaro & opes & itineris commoditatem præſcribentes: cuius Legati, operam & conſilium in perſuadendo rege eorum, pollicebantur. Inaudierat præterea Heraclius, poſt Thomæ Cantuarenſis necem, quæ ante decennium perpetrata fuerat, regis Henrici Angli opera, quòd Legati Papæ pœnam regi Henrico indixerant, ad rem Chriſtianam tuendam, ut aliquot milites mitteret, atque intra triennium ipſemet in Syriam exercitum duceret, communi hoſti bellum facturus. illum uerò bellorum tumultu impeditũ hactenus, quod iuramento affirmauerat, diſtuliſſe. & hũc adire decreuerunt, ſumptaq; licẽtia, in Angliam traijciunt, Heinricum adeuntes: regem cœperunt rogare, orare, obteſtari, ut tandem pro defendenda re Chriſtiana, ſicut iam pridem uouiſſet, arma corriperet, Ducibus in Syria laborantibus, ſubſidio iret, cum pro certo haberet tanti laboris fructum ſe ab eo accepturum, qui benè meritos præmio optimo atque immortali ſemper remunerare ſoleret. Rex reſpondit, tempore alieno ſe ualde excludi, domeſticis ſeditionibus, externis bellis ſupra modum ſe fatigari, quo minus ipſius uotis reſpondere poſſit. Pollicetur ſtipendium militibus. Heraclius, ut erat ad uitium uſque in dicendo liberrimus, ſubiungit. Hoc eſt rex quod olim iuramento affirmabas, te intra triennium in Syriam iturum, quod iam peracto decennio fermè integro, recuſas. Aurum abundè ſuppeditat nobis arma, commeatus non deſunt: unicus deeſt Imperator, qui bellum ſuis fortiſſimis militibus gerat, quales diſciplina illa tua militari, optimè inſtructos, te nouimus habere. Cæterũ cum tu miles eſſe Chriſti neges, uerba Deo optimo maximo dare ſemper coneris, pro tot beneficijs acceptis, ingratiſſimũ te exhibẽs, crede mihi, pro uita, pro regno aliquando decertandum tibi erit. exutus his omnibus, tandẽ diſces, quam pœnam mereantur illi, qui operam ſuam conſeruandæ tyrannidis ergô, domino negant. Et quia ſtomachum tibi mouiſſe me uideo, ac admonitionem meam ægrè te ferre, non tamen tegam quæ in rem tuam dicenda uidentur: perinde enim mihi eſt ſanguinolentis, & Diui Thomæ cruore commaculatis, mali Chriſtiani manibus hic perire, ac in Syria à Sarracenis trucidari: uſuram tam breuis temporis haud moror. Huius uocẽ rex iratus interrumpens, exclamauit: Si uel unica omnibus meis populis lingua eſſet, ea tam uirulenta in me non auderet effutire. Verum ais, refert Antiſtes, omnibus exoſus, nemo eſt qui flagitiorum te admoneat. nam malè uiuentem, malam poſtremò te obiturum mortem citius ſperant & expetunt. Admonitus à ſuis rex, bonis blandiſq; uerbis, cum Patriarcha agere inſtituit, occupationes prætẽdens, ob quas impræſentiarum Imperatorem ſe præſtare, aut expeditionem inire nequiret: muneribus delinitum, magnificiſq; promiſſis oneratum uſque Donerum deduxit, unde in continentem tranſmiſit Heraclius. Permeata Germania, Principes adeunt, ac in ſubſidiũ Hieroſolymitanum poſtulant quæ tantæ rei neceſſaria uidebantur. uerbis ſpebuſq; magnificis impleti Veronam redeunt, inde ad Guilhelmum regem proficiſcentes, quem Lucius Pontifex Syriacæ expeditionis ducem deſignauerat,

ut cum ijs copijs, quæ ad id tempus paratæ erant, quotidieq́ parabantur, in Aſiam nauigaret. Is autem Alexij pueri, Manuelis filij mortem ulturus, Andronico parricidæ bellum intulit, Theſſalonicaq́ in ora Macedoniæ capta, multas Græciæ Thraciæq́ urbes, magnis cladibus affectas, Imperio ademit. Legati uerò noſtri, qui eius ope in Syriam deuehebantur, in regnum atque Hieroſolymam applicuerunt, ſtatum regni deploratum, ſpe quadam conſolantes.

Balduinus rex moritur. Guido regnum inuadit poſt Balduini Montisferrati obitum. Caput III.

BAlduinus rex Legatorum aduentu cognito, miſit qui præmonerent, ne quid in priuato publico'ue propalarent eorum quæ ab ijs tranſacta eſſent, uocarentq́ eos ad regiam, ut edoctus, quid conſilij capeſcendum eſſet, quídue expectandum ſibi, ex ijs quæ referrent. Cúmque coràm conſtitutus Patriarcha, præter ſpes ingentes quidem nihil adferret, diſſimulato dolore, auxilia parata & in promptu eſſe, diuulgari fecit: accedebat Patriarchæ iactantia, qui ut res haud tepidè adminiſtraſſe uideretur, ſpes augere, ſubſidia numero, opibus, celeritate, ueris ficta admiſcens, amplificare ſtuduit, ac apud omnes mirum in modum prædicare. At rex, ut erat ſolertis ingenij, parum promiſſis fidem adhibebat, cum tempus, in quo omnis mora in Reipublicæ detrimentum maximum redundare uidebat, ocioſum ſanè aut inteſtinis diſcordijs abſumi cerneret. Tyrenſis Epiſcopus regni Scriba, crebras ab amicis etiam accipiebat literas exortæ inter Imperatorem & Papam ſimultatis, belli inter regem Francorum & Angliæ, item Lucij Papæ obitus. cui licet Vrbanus tertius in dignitate Pontificia ſucceſſiſſet, eaq́ in ſollicitudine, quam pro tuendo regno Hieroſolymitano gerebat, tamen ex ſtudijs ipſius paci publicæ omnino alienis, Turbani nomen à nonnullis ſuſcepit. Quod denique prudentioribus dubitationem intulit maximam, erat, cum nec prece nec precio Godefridus Louanienſis, militum eâ manu quam ſecum traxerat, in Syria retineri poſſet, ſed ea die qua palmam finitæ peregrinationis inſigne receperat, in conſpectu omnium regi ualedicens, abitū pararet. Rebus igitur tam miſerè afflictis, rex exhauſtis ęgritudine uiribus, Reipublicæ curis nimis intentus, patriæ amantiſſimus, cum opem ſe ferre poſſe nullam uideret, mœrore & anguſtia magis, quàm dolore aut acerbitate morbi extinctus eſt, anno ætatis ſuę uigeſimoquinto, regni uerò duodecimo. qui erat à nato Chriſto milleſimo centeſimo octuageſimo quinto, ab incarnato uerò octuageſimoquarto, ſupra milleſimū centeſimū, menſe Martio, decimaſexta die Menſis. Vir nullo regum, uel animi fortitudine, uel laborum patientia poſtponendus. Corpus eius, poſtquam mors eius palàm facta, per Principes Mauſoleo regio in Caluariæ loco illatum, atque ſolenni Principum pompa funeratū eſt, mœrentibus publicè cunctis, Tyrenſi archiepiſcopo, pro æde ſancti Sepulchri, ipſum laudāte. Luctū hūc publicum, publica calamitas excepit. quippe Raymundus Tripolitanus à morte regis, regni adminiſtrationem omnem, præfecturam urbis Hieroſolymæ,

roſolymæ, ac tutelam pueri Balduini, ſibi deberi integram excluſo Guidone, contendit, ac in Procerum corona, id ſibi muneris confirmare petit. At Sibylla Balduini Regis defuncti ſoror, uiuentis mater, Ioppenſis uxor, uiro inſtat, ut tandem rerum habenis interceptis, uirum ſe præſtet, competitori nullo modo cedat. Nullam iam pietatis, nullam iuriſiurandi, nullam rerum uel temporis rationem habendam eſſe, nec penſandum qua iniuria uel quo iure ſumma poteſtas acquiratur. Dies integra altercationibus inter competitores eximitur, ac qua quiſque iterum ſua iura, rationes ſuas poſſit adducere, de nouo dicta dies. qua cum regni Proceres conueniſſent, iuſſus dicere Tripolitanus, ita exorſus eſt. Quo in ſtatu regni res poſitæ ſint, Principes optimi, ueſtrûm nemo eſt, qui ignoret. cuius quidem interitum accelerare diſcordia potis eſt, cum uel concordia numine ſuo, etiam præſens, parum regnum iuuare poſſit. Hoſtem habemus, qualem ſcitis, & potentiſſimum infenſiſſimumq́ue, rege orbati pientiſſimo fortiſſimoq́ue: ſpe tantum ducimtur inani, alienis uiribus innixi, cum unuſquiſque apud ſeſe, quid poſſet, quid uellet, conſtitutum habere deberet. Si ipſe ego, qui à ſanctiſſimo Principe, ad regni adminiſtrationem & tutelam regis uocatus, mecum cogito, quidnam hac ſua deliberatione quæſierit, quod omnibus conſtat, hoc idem ſibi uoluiſſe uideo, quòd uires noſtras & opes integras cerneret, iiſq́ue fideret, eas olim fore, quæ regni rebus attritis, ſubitaria auxilia inferre poſſet, ac cunctando hoſtem fatigare. De me aūt facilè ſibi perſuadebat omnem in hoc unum me nauaturum operam, ut nulli latêre poſſet, à teneris illa militaris diſciplina imbibita, fidesq́ue erga Rempublicam innata. Quare, ne ut nuper factum fuit, tempus litigando inutiliter conſumetur, regis optimi conſilium, & opes & facinora noſtra uobis ponderanda relinquo, quæ ſi competitoris potentiæ & indoli conferantur, album ueſtrorum omnium calculum expecto. Ad hæc Guido pauca equidem, ſed quæ probra ingererēt, & uim minitarentur tam Comiti, quàm eius fautoribus, ſubintulit: tandem per minas extortis omnium ſuffragiis, tutelam & regni & pueri obtinet Guido. Tripolitanus tacitis pollicitationibus Principum pacatus diſceſſit, cuius dignitatis rationem habituros ſe prima quaque occaſione iurauerant. Sibylla impotentis animi mulier, cum ſibi per filij ætatem niſi tardum imperium promittere non poſſet, in uirum uerò præſentem poteſtatē ſe habere uideret, mater regis dici faſtidiebat, ac Reginæ nomen, patre rege nata, ambiebat. Sed uoto ſuo non diu fruſtrata, accidit, ut Balduinus puer ſeptimo poſt obitū Regis mēſe, hominē exueret, quē etiā ipſam matrem, lento ueneno acceleraſſe, tradunt nonnulli. Res me hercle horrenda, ſitis deteſtāda regni, quæ nonnunquā cruore parentū, aut liberorū ſanguine extingui ſolet. Exceſſum pueri uitricus & mater nō prius palàm fecerunt, quā multis nō magis pollicitationibus blanditiisq́ue, q̄ largitionibus ab Heraclio Patriarcha, Epiſcopis, proceribus & magnatibus, Guidonē uirum ſuum præſentem, ac magno cū dedecore ſuppliciter mercantem regnum, regē dici obtinuit. Verebantur enim, quod & futurum erat, quòd populus & mi

litia omnis Tripolitanum Comitem in regem Hieroſolymitanum poſce-rent, cuius uirtutes & egregia facta uniuerſi prædicabant, Guidonem puſil-lanimitatis arguentes. Gerardus autem Rideſordius, magiſter Templi, qui coronam, & reliqua regni inſignia, in Templi penetralibus obſeruabat, in-genti accepta pecunia, reginæ reddidit, ſic una atque eadem die, Guido coro natur in regem, atque infauſto omine Balduinus puer, publico funere elatus eſt. Tulit hanc iniuriam grauiter Raymundus, uindictæ ſtuduit, quæ poſtea & æmuli regis formam euertit, ſuijpſius quoque res & cæterorum Latino-rum in Aſia gloriam extinxit. Sed diſſimulandum animi dolorem ratus, etiam Bonifacium Marchionem Montisferrati ſuſpectum habuit, is quip-pe mortuo ſine liberis fratre Raynerio, Theſſaliæ rege, hæres inſtitutus fue-rat: at audita diſcordia regni Hieroſolymitani, qua Principes ſeinuicem la-cerarent, de tutela filij fratris altercantes, ac recepto paulopóſt de morte Bal duini regis nuncio, ut mortui fratris filium regeret ipſe, ac eius tutelam ſuſci-peret, in Syriam proficiſcitur, Hieroſolymamq́ applicuit, ea ipſa die, qua re-gij pueri funus, & regis Guidonis celebrabatur coronatio. ne igit̃ domum rediret, nulla memorabili re geſta, Guidoni operam ſuam per aliquod tem pus locat: quam non contemnendam Guido uidens, tanti Principis auxilio, regni ſui initia contra æmulum, ac hoſtem exteriorem ſtabilire nititur.

Inter regem & Tripolitanum renouantur ſimultates. Salahadino cum Comite fœdus initur nouum. Raynaldus Caſtellio inducias uiolat. Caput IIII.

POſtquam Raymundo regni ſpes omnis adempta, æmulum opibus uiri buſq́ ſe præſtare uidebat, exæſtuans ira cogitare cœpit, quo conſilio re gnum quod ſibi parare non potuiſſet, aut euerteret, aut depulſo Guidone, per uim obtineret. Accēdebat animum ad omne facinus promptiſſimum, regis ipſius ſcelus, qui ob id, quòd mortē pueri Balduini tã diu occultauerat, ueneno regnum ſibi paraſſe, dicebatur. Hanc impietatem maximas pœnas mereri, inauditum nephas, nouo exemplo puniendum muſſitabant multi, plures apertè & in publico profitebantur. Nec in regem ſolum, ſed etiam in milites Templi conuicia iaciebantur quotidie. Eos eſſe homines quidem ue nales, qui iamdudum Damaſcenis ſupplicem uēdidiſſent, regni aliquot præ ſidia hoſtibus tradidiſſent: iam etiam regni arbitros ſe conſtituere uellent, ut licitantibus, qui plus numeraret, ab eis regni Diadema & inſignia recipere, in promptu eſſet. Hæc & huiuſmodi in regem & Templarios conuitia pri-mò inter priuatos exorta, paulatim in uulgus erumpunt, ac ad exteros uſq́ dimanantia, Salahadinum inſtigant, ut quocunque poſſit conſilio anſam quærat, qua inducijs poſthabitis, bellum contra Chriſtianos arripere, & Rempublicam diſſidio conuulſam affligere poſſit. Miſſis igitur clam nun-cijs ad Raymundum, fœderis initi memorem eſſe ſe prædicat, dolore autē ſe affici maximo, quòd amicũ fraude & inſidijs circumuentũ, & à regni admini ſtratione depulſum uideret, quē & uirũ fortē, regij muneris non indignũ exi ſtimaret. Fore ſi ſuo acquieſcat cõſilio, ut collatis uiribus, imbellē regē regno eijciāt, ac ipſo rege cõſtituto, ſocijs armis, aduerſarios ſuos per totã Syriam extinguere

extinguere poſſint. Hoc autem unum à Raymundo ſe petere, ut reciſo prępu tio, ſacris Sarracenorum initiari uelit, ne ipſe à tribulibus adigatur hoſtile aliquid præter ſententiam in ipſum moliri: quo facto, pollicetur prima data occaſione, in Templarios ſe moturum arma, ut hi qui dignitatis eius nullam habuiſſent rationem, irę eius uehementiam primò experirentur, quibus extinctis, nihil amplius obſtare, quo minus regno inauguraret. Facillimum erat Barbaro, animum odio flagrantem, & regnandi cupiditate ardentiſſimum in ſuam ſententiam trahere. Raymundus igitur in Templariorum perniciem conſpirat, ſocium ſe fore, commeatu, ære & armis Salahadinum adiuturũ iurat: at ut in uerba Mahometi iuret conſultũ non eſſe adhuc, etenim ea re ſuorum omnium animos ſibi alienaret, conſiliũ omne interturbaret hoc unico facto. Expulſo uerò æmulo, regno in poteſtatem redacto, non recuſare ſe circumciſionem, ſed & Prophetæ magno, ipſiq́; Salahadino, pro diuino munere, pro amicitia integrè conſeruata, & fidem & reuerentiam perpetuam ſe exhibiturum, & grati animi nunquam non ſe oſtenſurum indicia. His tranſactis, tabulis inſcripta ſunt fœdera. Nec mora, Salahadinus cũ inducias nullo colore abrumpere poſſet, inito conſilio, armentorũ & iumentorũ ingentem numerum, in paſcua monti regali contermina immittit, nullo cuſtode adhibito. dubium enim ei nullum erat, quin Raynaldus Caſtellio uir ingentis animi ac prædæ cupidus, tantam copiam animalium per regionem uagantem, ac per arua palantem, diutius non ferre. nec feſellit eum opinio. Nam Raynaldus qui latè trans Iordanem dominabatur, ſoli fertilitate annonam & quidem abundantem Hieroſolymis perpetuò miniſtrabat, cum fruges ita à gregibus depaſci, & ſementa demoliri uideret, facto impetu, non ſolum armenta abigebat, ſed & Arabes uicinos inuadit, eos in regionis detrimentum animalia immiſiſſe dictitans: qui cum uim ui repellere conarentur, iratus, plurimos eorum trucidauit, captiuos abduxit, nõnullis exuſtis uicis, & præſidijs aliquot euerſis. Salahadinus continuò ob uiolatas inducias, Templarijs ac regi bellum indicit, qui cum ad reſtitutionem rerum, procq́ damnis illatis ſatisfactionem offerrent, ipſis inſcijs hæc omnia facta eſſe dicerent, hoſtis nec res recipere, nec ut damna reſarcirentur, nec excuſationem admittere uoluit, ſed lætus bellum indictum aggreditur.

Salahadinus congregatis auxilijs, Tripolitano iter per Galilæam præbente, Templarijs apud Acconem congreditur, ac uincitur. Caput V.

Fatale illud tempus iam Hieroſolymitano regno imminebat, quippe Salahadinus miſſis Legatis ac nuncijs, Turcis, Sarracenis, Aegyptijsq́; omnibus per literas ſuadebat, utendum eſſe occaſione omnium maxima, diſcordia ſcilicet Principum Chriſtianorum. Memores eſſent, gentem hanc nudius tertius fame inopiaq́; patrijs & auitis ſedibus expulſos, has ſedes quęſiſſe, quas multorum regulorum ac diſpari imperio regi audiuiſſent. nam octuageſimo ab hinc anno religione, moribus, iure quoque innumeras in partes diuiſam fuiſſe Syriam: regioni cuique dominum ſingularem, ab alijs & uitæ & animi inſtituto diſſimilem præfuiſſe. Hos delicijs deditos omnes, longa pace deſides factos, deuincere, haud magni momenti fuiſſe.

Nunc uerò rerum uiciſſitudinem, atq; longè aliud temporis inſtitutum eſſe, religionem cõmunem, uotũ unicum, in hoſtem animus omnium conſentaneus, copias ingẽtes, militiæ exercitus atq; ad omnes labores adſuetę robur. Aduerſæ autem parti præter ambitionem quandam uanam, nomen inane, nihil ſupereſſe, omnia metu apud eum interturbari conſilia, deſperatione agitari, in ſeſe fiduciam nullam, in exteris ſpem nullam repoſitam habere. Proinde accelerent, conglomeratisq; uiribus tandẽ elangue caput inciderent, membra deinceps mutilaturi. Regni deinde ſitum, amœnitatem, ubertatem & cõmoditatem ijs qui nunquam regionem uiderant, extollit atq; amplificat: promittit ſe Imperatore, quę ex Aegypto noſtri unquam extulerant, ex Occidente quas cõtuliſſent gazas, eas omnes militi ceſſuras, nec non ijs quibus regni fœlicitas incultæ eorum patriæ præponenda uideretur, & agros diuiſurum ſe, & ad habitandum urbes atq; præſidia conceſſurum. Tantum igitur effecit per omnem Aſiam celebrata illa Salahadini fama & autoritas, ut ſubditi ad edictũ ſtatim cõuolarent, cæteri Barbari perſuaſi, quod ad tanti uiri conſiliũ, in maximum conuenerint exercitũ. Hos religio in noſtros concitabat diuerſa, illos prædæ cupiditas. Erant deinceps qui audita noſtrorum diſciplina militari, & in armis ualore, ijs congredi pulchrum, uincere eis pulcherrimum cenſebant, uinci autem ab illis ſine dedecore, imò fortioris dextera cadere, gloriæ loco eſſe arbitrabantur. Non deerant quos uindictæ cupiditas trahebat in id belli, maximè cum auitas ſedes à noſtris occupari uiderent, ac ipſi extorres, ignominioſo apud alios conſeneſcerent in exilio. Multos impellebat miſerorum parentum querela, qui cum iam deſperaſſent de reditu in illorum patriam, liberos ſuos ut auita prædia recuperarent, obteſtabant. His exercitum collegit Salahadinus, equitum quinquaginta milliũ, præter peditatum, cuius inire numerum difficile erat: quorum qui ad Acconem (cò enim properabat Salahadinus) per Hieroſolymitanorum fines, iter tutum habere non poterant, quos deuij ſaltuum anfractus, annonæ defectus, aut oppoſitæ Chriſtianorum copiæ impedire potuiſſent et retardare, Tripolitanus Comes per Tyberiadis Nazarenum & Galileæ agrum, & copia & commoditate omni ſecuros deduxit, Acconenſibusq; miſit incolumes: quæ quidẽ urbs iamdudũ à regibus Hieroſolymitanis, Tẽplarijs & Hoſpitalarijs cuſtodienda tradita fuerat. Barbari ſtatim urbẽ circumuallantes caſtra metati ſunt, in mœnia omni telorũ & oppugnationis genere impetus faciũt. Qui intus erãt uiri fortes & prudentiſſimi, Guidonis regis aduentum ſe expectare, & timere ſibi ſe ſimulabant. Vnde Turcæ, qui regis in rebus gerendis morã & procraſtinationẽ nouerãt, urbe ſe potituros propediẽ ſperabãt. nã nec armis, cõmeatu, aut uiris inſtructam, ſed ex improuiſo, atq; ſubitanea obſidione fatigatos, in deditionem recepturos qui intus erant, credebant. Ipſis igitur Calend. Maij cũ Barbari ære campano, Chriſtianos ad ſacra conſueta & ſolennia cõuocari audirent, orationibus atque ſacrificijs occupatos inuadere, atq; rebus diuinis intentos opprimere ſtatuunt, ſcalas admouent urbi, arietibus inſtant, in ſummum euadere nituntur ac mœnia deijcere: cumq; omnes huic rei intenti oppugnant, quos in turribus & mœnijs uiriliter reſiſtere offendunt

dunt,Magiſtri Templi et hoſpitalis,cũ ſelecta militũ manũ per auerſam por tã erũpunt in caſtra,ac ordinatis agminibus pedem inferentes ,quos ſub pel libus ſecure ociari,aut uagari hinc inde diſarmatos uident,obtruncant, ferro,flamma omnia proſternentes.Fit clamor ingens , cadentium eiulatus ad aëra uſq; attollitur,incendij fragor funeſtam quandam cladem in caſtris, ijs qui mœnia oppugnabant,indicat.Salahadinus caſtrorum clade attonitus; cum iam Templarios ſuis à tergo imminere uideret,dimiſſa oppugnatione, inſtructis ex tempore ordinibus,ingruenti hoſti atque omnia proſternenti; quam declinare nequit, pugnam infert:ſub ipſis urbis mœnibus , ex quibus noſtri tormentis hoſtium terga flagellabant,pugnatum eſt diſpari ualde copiarum numero,diſparíq; & uoto & uirtute.Contulerat ſe in turres & propugnacula etiam imbellis noſtrorum turba,quæ uotis ardentibus diuinum numen implorabat,inter ſpem & metum poſita,ſuorum aut progredientiũ uirtutem,aut cadentium calamitatem , exultatione & fletu proſequebatur. Parentes,coniuges,aut liberos in conſpectu fortiter facientes adhortabantur,pro patria,pro aris & focis rem agi ingeminabant magnis uociferationibus.Barbari,quos à fronte,à tergo,à lateribus circumcinxerant noſtri, ſalutem omnem in ferro poſitam,cum nullam niſi pugnando euadendi uiam cernerent, Salahadini uerbo & exemplo excitati,ingenti animo noſtris ſeſe ingerunt,ac conglobatis uiribus nunc hac , nunc illac diſcurrentes , ordines noſtrorum ſoluere,& uiam ſibi aperire contendunt.Ferunt nõnulli, ea die Raymundũ Comitem,mutato habitu,ac fucata facie,cũ Volonũ manu in omne ſcelus promptiſſima atq; numeroſa,per medias acies,cohortes Magiſtrorũ Templi & Hoſpitalis cuſtodes,irrupiſſe,Templi magiſtrũ odio inhumano quæritantẽ.qui cũ ſtrenui Imperatoris & fortiſſimi militis munia ea die obiret,atq; omnes pugnę acies inſtrueret,Comiti ſe nuſq; dedit obuium.Illatus igitur in Hoſpitaliariũ Raymundus repugnantẽ uiriliter equo deiecit,qui armorũ oppreſſus onere,et multitudine hoſtiũ inſtãtium obrutus,perijt.Quę res uictoriã noſtris præbuit haud incruentam,& minus lætã:quippe tanti uiri caſu,conſternati noſtri,remiſſius agere cœperunt.quod hoſtibus deſperatione pugnantib.euadendi uiã obtulit,quos abeuntes,noſtri haud ſunt inſecuti,nec ea quæ ab incendio illæſa in caſtris hoſtiũ remanſerant,in urbẽ referre curauerũt.Præter magiſtrũ Hoſpitalis,meliores quiq; in ea pugna ceciderunt.quę clades Chriſtianã rẽ,q̃ Barbaros multò magis afflixit,& ſi ex Turcis periſſe dicant hoc in prælio ad quindecim millia.Incidit hæc pugna in annum à nato Chriſto 1187.& Maij,ut diximus,Calendas.

Ad Tyberiadem iterum pugna committitur,proditione Comitis Tripolitani res Chriſtianorum euertuntur. Caput VI.

A Calamitate animũ ſumẽs Salahadinus,cũ collatis uirib. noſtros deuincere haud ſibi datũ eſſe uideret,inſidijs & dolo noſtros circũuenire ſtatuit. Tripolitano perſuadet , ut ſimulata reconciliatione , Tẽplarijs et regi ſe adiungat,occaſionem tacitè quęrat,qua eorũ rẽ in ſummũ adducat diſcrimẽ. Aperum igitur odiũ minus nocuit,ſimulatio gratiæ reconciliatæ,totũ regnũ & Chriſtianorũ nomẽ peſſundedit.Quippe comes quaſi indicijs Barbarorũ parũ fideret,Tyberiadẽ cõmunire cœpit, famã in uulgus ſerere atq; rumorẽ ſpargere,

ſpargere, Salahadinum huic urbi uires intentare, omnia moliri, ut uias ſibi præcludentem ciuitatem euertat. neceſſarijs igitur omnibus inſtructam, uxori dimittit, ipſe Tripolim reuertitur. Ibi cum ſolenni legatione regis amicitiam ambire ſe oſtendiſſet, conditionibus rectis interpoſitis, publicè Guidoni ac magiſtro ſe amicum profitetur, Turcarum ſe nihil morari pollicitationes, eos omnes perpetuò ſe hoſtium loco habituros apertè fatetur, miſſis etiã qui Salahadino amicitiam renunciarent, adhibitis ſolennibus omnib. Barbarus qui à clade accepta, collectis reliquijs nouo milite exercitũ auxerat, Templarios iterũ in urbe obſeſſos magis magisq́; urgeret, Accone omiſſa, Tyberiadẽ obſidet. Tripolitanus ne urbs tam nobilis amitteretur, ſocia atque amica à rege auxilia poſcit. Conuenerat etiam Hieroſolymam, cum alijs, Templi magiſter. hi delectu habito, exercitum conſcribunt, uiresq́; omnes, quas in Aſia colligere poterant Chriſtiani, conciunt. Adiungit ſe ijs Tripolitanus uultu, ſi eo animus æſtimetur, amiciſſimo: mille centum circiter equites, quindecim peditum millium, nec Reſpub. Chriſtiana tunc cenſebatur. Interim Chriſtiani in Tyberiade obſeſſi, Barbarorum oppugnationibus intrepidè fortiterq́; reſiſtunt, dum coactum apud Hieroſolymam exercitum Guido rex, Templi magiſter Gerardus, atque Comes Raymundus, Bonifacius quoq; Montſerratenſis, diuiſis inter ſe muneribus eduxerunt. Sacroſancta Crux uelut fatale pignus ſacri regni, iam manibus minus ſanctis exercitui præferebatur, per Acconenſem Epiſcopum, Monachum nomine. Cladem imminentem regis quidam Cubicularius præſagire ſe ex inſomnio apertè teſtabatur. Viſum enim ſibi per quietem, Aquilam ſeptem iacula uncis pedibus geſtantem, Latinorum copias circumuolare, ac uocem huiuſmodi humanam emittere. Veh Hieroſolymis. Quadruplo hoſti noſtris copiæ maiores fuerunt, quæ quidẽ equitum conſtarent centum uiginti millibus, peditum autem centum ſexaginta millium numero. Ante tertium igitur Nonas Iulij regij profecti, & uerſo, ad Tyberiadem urbem obſidione leuandam, agmine, ad fontem Sophoritanum caſtra poſuere. Efflagitauere Chriſtiani uiri, atque omnium maximè Templarij, ut quàm primùm acceleratis itineribus, in Salahadinũ iretur. Guido uerò nec tot uirorum fortium conſenſu pugnare eſt auſus, ſed ad Ethni uicum aquationi opportunum, ſuos tendere iubet, cunctando rem Hieroſolymitanam reſtituere ſe poſſe putat. In itinere mox obuium hoſtem habẽt. Salahadinus enim impiger magnum copiarum numerum immiſerat, qui noſtros à ſolo irriguo arcerent. Pugna ſæua initur, quæ à meridie uſq; ad occaſum ſolis noſtros tenuit, nec capere locum deſtinatum caſtris potuêre, hoſtis eum occupauit, in ſitiente iniquoq́; noſtri caſtra firmare coacti, atq; noctẽ ſollicitam tranſigere, facultate, ſe equosq́; aqua reficiendi omni adempta. Dies erat Nonarum Iulij quarta, in cuius ardore, feſſum prælio et itinere militẽ, confectaq́; caumate & labore iumenta ſitis conficiebat. quapropter, antequã affectæ iam uires totæ deficerent, repetito prælio poſtridie decernẽdum erat, ex compoſito utrinq; eſt in aciem deſcenſum. Inter multas ſententias, una maximo audiebatur aſſenſu, qua utebatur Ioannes quidam, qui olim deierata Chriſtiana fide, ſub Salahadino ſtipendia meruerat, ac militaris fortitudinis ediderat exempla præclariſſima; is conſcientiæ ſtimulo agitatus, ad no-

ſtros ſe iterum contulerat,ut re aliqua præclarè geſta,errorē emendaret priſtinum,& iterum in Chriſtianorum album recipi mereretur. Qui cum Turcicarum rerum peritus ſententiam dicere iuſſus,conſulebat, ut in eam partē aciei,ubi Salahadinus ſatellitum manu,quam Mamalucorum uocant,ſtipatus ſtabat (id quod ex ſigno cognoſci poterat) omnib. uiribus facto cuneo, irrumperent,ea una aut ſublata aut fugata,diſſipatáue de reliquis facilem futuram uictoriam. Tripolitanus cum uideret hoc conſilium, rationibus ſuis maximè aduerſari,id ſi maximè è re foret,à tam ſcelerato perfidoq́; conſulto re profectum,non ſequendum exclamat,ut in quem finem id datum ſit, nemo non uideat:id eſt,cum conſtet omnibus rem in ſummum periculum deduci hoc conſilio,quippe in medios hoſtium uires noſtrorum immergere totas,unde eripere ſe poſtmodū difficile ſit, uaniſſimum eſſe. Sibi conſultius uideri,acies ita dilatare,ne circuiri poſſent. Iam Salahadinus omiſſa Tyberiadis obſidione,cum toto exercitu ad ſuos ſe contulerat, aurora iam micante,ſtructa acie noſtros impetit. qui ab hoſtibus tota nocte laceſſiti,ſiti cōfecti,caumate & uigilia eneruati,etiā in id conſilij conſenſerunt,quòd homo nequiſſimus Tripolitanus Comes dederat. nam elōgatis aciebus hoſtē exceperunt,quæ res proditori liberam fugā præbuit,& ut noſtri raris ordinibus ſub ſignis ſtantes,hoſti penetrabiliores eſſent,effecit. Eductis igitur militib. ſtructaq́; acie,quam ſolis ſplendor (quod in primis captarat Barbarus) oculis noſtrorū oppoſitus,reuerberabat,pugna initur,ac anteq̄ undiq́; conſeretur prælium, Tripolitanus contemplatus tempus,quo initū iam pridē conſilium deſideriumq́; ex animi ſententia exolueret,ſummo ſtudio Chriſtianis cladem procurabat. Et primum cum legionibus ipſe ſuis paulatim hoſti cedere atq́; terga dare cœpit,ſigno atq́; armis proiectis,alijs eo exemplo,metū incutere,ac fugam quandā ſuadere. Cum uiderent,uel præter morē tam peritum militiæ uirum ad fugā,magis quàm ad pugnam paratū, uel proditos ſe ab eo crederent, Turcæ,ut fit,creſcente ex alieno metu audacia,acrius inſtāt, pugnantibus noſtris alijs egregiè:at paucitas noſtrorū (ſi hoſti conferatū)ac deſertor Dux ſummus,anteq̄ æditiora loca tenere poſſent,perdidit rē. Erat uidere,noſtrorū non magis iumentorū q̄ hominum corpora priſtinū amiſiſſe uigorem,ac planè ſopita eſſe ſunt uiſa,& qui ternos quaternosq́; ſinguli fugare,proſternere ac conficere ſoliti fuerant,uice uerſa nunc,mirum in modum,ſeni ſepteniq́; ſingulis hoſtiū fugabantū:ut fuga prius ad ortū ſolis,diſſipatioq́; noſtrorū ſit uiſa,quàm præliū ordine potuerit inchoari. dumq́; Duces Chriſtiani,partim fugientē dilabentemq́; acie militem retrahunt, partim reprimendo ferocientem hoſtē,ſeſe obijciunt,fœda & aliàs inaudita in Chriſtianos cōmiſſa eſt cędes. Noſtri igitur iam apertè ſine ordine palantes,ſine ſignis,nullo ducum,nullo ſociorū reſpectu,fuga qua ſola poterant,ſe ſaluare nitebantū. Facilis igitur fuit ac fermè incruenta Barbaro de noſtris uictoria, quos uinci,Numini cordi erat. Pauciſſimi fuga tamē ſunt prolapſi, quòd nedum fugientes, ſed hi etiā qui globati,poſitis armis,manū dabant, trucidabantur. ſtrages ubiq́;,& omnia pauoris ac tumultus plena erant, præſertim in direptione caſtrorū. Vulneratur ipſe Acconenſis grauiter in ipſa fuga, cū crucē dominicā eripere nititur:at ſentiēs ex uulnere ſibi mortē imminere,ſeq́;

ſuper equum regere non poſſe, crucem alteri tradidit cuſtodiendã, qui protinus eam regi detulit, qui cuneo facto ſtrenuè dimicabat, undiq; eum hoſtib. inuadentibus: ad extremum ubi ſuorum acies ſtratas uidit, nec fugæ uiã ullam arripere poſſet, & is ipſe et nobiliſſimus quiſq; à Salahadino capitur. Capta ſacroſancta crux, captus Bonifacius Monteferratẽſis, Templi magiſter, Raynaldus Caſtellio, qui induciarum fœdus uiolauerat. Proditor Comes, initio fugæ, caſtellum Saph intrarat, poſtea ab amico Barbaro Tyrum deductus eſt. Concidêre Orientales Chriſtianorum uires omnes, hoc prælio, ac tantum ſanguinis effuſum eſt, quantum à primo Latinorũ in Syriam tranſitu, factum fuit nunq̃. Ceciderunt nobiles fermè omnes, paucis reſeruatis ab hoſte cædis ſaturo. Templarij & Hoſpitalarij eodẽ die penè omnes perierũt, cum ex pugna fugere non uellent, poſtea uerò à Barbaro pręter magiſtrũ trucidari omnes iuſſi. quo audito, certatim ſe quiſq; noſtrorũ Templarium profitebatur, ut martyrij gloria de hoſte triumpharet. Raynaldus Caſtellio manu & conſilio ſtrenuus, qui ſæpius Barbaros fuderat, cum ad tyrannum duceretur, ab eo acinace per iugulũ adacto, obtruncatus eſt. Guido rex in uictoriæ ſignum reſeruatus, precibus magiſtrum templi ſecuri eripuit. Salahadinus aũt potitus tam inſigni uictoria, ad pontẽ Tyberiadẽ per aliquot paſſuũ millia ab his caſtris ſtare iuſſit ſigna, donec reſpirarent milites, ſauciorumq; cura haberi poſſet. Quos fortiter egiſſe conſtabat, publicè multis uerbis donisq; honorauit. captiui ac ſigna ad prę ſides ſuos, cum quibuſdam noſtrorũ ornamentis tranſmiſſa, præda reliqua conceſſa militibus & diuiſa, quieſq; per eos dies data caſtris ad reparandas uires.

Salahadinus Ptolemaida ſiue Accone, cum Biblio, Berytho, in poteſtatem receptis, deinde Hieroſolymam expulſis Latinis occupat. Caput VII.

PRodita ſic re Chriſtiana per Raymundũ, Salahadino cætera omnia prona extitere: fortunam itaq; ſecutus, uictorem exercitum, exacto triduo, in fines regni ab omni parte immittit, qui biduum in populando conſumpſit. colonorũ magnus numerus cæſus, ignis poſtea immiſſus tectis, omnia deformauit ac uertit in cineres. Pulcherrimus iam ager uaſtabatur, & ſub barbarico ferro, arbores & ſata latè cadebant omnia, ac fumantia uillarũ incendia, ultorem aliquem appellare uidebantur. Segete omni equitis ungula pertuſa, nihil integrum relinquebatur quod ferro poſſet igneq; abſumi. Peruaſit quoq; oſtenſa in prælio puſillanimitas cæterorum quoq; Chriſtianorũ animos, ut paucos Barbaros, quantumuis multi Chriſtiani expaueſcerent. igitur ad Acconem duxit primo Salahadinus, in qua potiſſimum ſtabat acquiſitæ uictorię ſtabilimentũ. Anteſignani ad urbem miſſi, ipſe cum reliquis copijs iuxta ſecutus. Nonnulli referunt, quas ad Tyberiadis oppugnationẽ ſecum adduxerat machinas, ad terendos Acconenſes aduexiſſe, alij ſine tormentis & tentata & expedita omnia. deductis ſub muros copijs, partitis ordinibus, urbem impigrè, qua melius potuit ratione cinxit. Ciues de ſubſidio deſperantes, metu conterriti, imparibus ſententijs conſilium capiunt. Salahadinus uerò ne occaſionem bene gerendæ rei, mora perderet, alloquendi benignitate & munificentia promiſſorum, animos incluſorũ præuenit, electoq; uno fidelis & expertæ operę uiro, ad oppidanos miſit. Deditionis præmio.

pręter

præter uitam bonaq́ꝫ priuata, ſi apud ſe manere uellent, oblata facultas. ſi urbe egredi mallent, cũ ſingulis ueſtimentis inde incolumes educerentur, promiſſum. Pronos iam pridem ad deditionem, uafer nuncius, appoſitis ad idipſum uerbis, facilè quocunque uoluit, impulit. Miſſi itaque qui rem cum Salahadino agerent, iureiurando ſancirent, firmatis omnibus, ſecunda obſidionis die, egreſſi ſine mora, urbem Tyranno reſignauerunt, qui ſtatim præſidio urbem munĳt. Ordinatis ergo intus quæ neceſſaria uidebantur ac procuratis, nòn modo die, horáue, ſed ne ictu oculi ibi moratus eſt, quin ex templo collectis uaſis, militem ad alia oppida uelut fugientia, deduceret. Berythũ peruenit rectà, ac uix fixis humo ſignis, conſedit ſub muris miles. & miſſi ad Salahadinum quidam ex ciuibus, ultrò deditionem urbis fecêre. His omnia promiſſa ſeruata, ac firmatis rebus neceſſarĳs, urbi uix data reſpirandi facultate, Biblium eodem ardore petitum: quum ſub ſolis occaſu aduenisſet, nihil ea die actũ fuit, ſed res in craſtinũ dilata eſt: mane miſſis qui aquã terrãq́ꝫ peterent, conditionibus acceptis urbs tradita. Inde maritima ſecutus, ad Aſcalonam uſque omnia occupat, quia defenſoribus ac milite deſtituta hæc loca, reſiſtere haud ſunt auſi. Id fortaſſe mirum uidebitur, quòd à tertia die, poſtquam ad Ethim uicum pugnatum eſt, per non integrum menſem, totũ quicquid Sidonem & Aſcalonam interiacet, ac ad mare ſitum eſt, præter Tyrum omne recuperarit, urbes tot, tantoq́ꝫ noſtrorũ ſanguine paratas. imò quod admirationis apud poſteros plus meruit quàm fidei, quòd & omnes tam facilè eius imperium admiſerint, ut non ſolum ullum militem in ĳs potiundis, ſed ne uerbum quidem, ut aiunt, fruſtra amiſerit: ſed hoc fortè laboris patientia non inanis, exercitatio aſſidua, indefatigabilis animi uigor et uirium magnitudo ipſi peperit, ſi in dedititios mitis liberaliſq́ꝫ ſuá indoles, tanta perficere non potuit. Certè præter Latinos, religionis noſtræ nullum urbe migrare cogebat, fortunis ue ſpoliabat, qui æquo cum cæteris iure uiuere, ac tributum conferre in animum induceret, nec ulli fidem uiolauit præſtitam. quibus uirtutibus nihil minus quàm armis rem Chriſtianam expugnauit. ac cum in hoſte uirtus quoque laudanda, non defuerunt, qui hunc unum, humanitate, liberalitate, fide, atque religione omnibus prȩferrent. Nos tamẽ eò unde diſceſſimus, reuertamur. Ad Aſcalonam cum uentum eſſet, per Legatos urbẽ popoſcit: qui nihil præter uerba tulerunt ac reſponſum maſculũ. Ciues enim de munitiõe urbis confiſi, per muros, licet ordinata pleraq́ꝫ aliàs eſſent, omnia augebant & renouabant. Solabatur præterea eos, ſpes quæ labores illos perbreues futuros indicabat, propter incommodiſſimum quod appropinquabat, obſidionis tempus. Credebant prȩterea hoſtem ſtatim cõuerſis ſignis abiturum, ubi eorum intelligeret pertinaciam, nec quicquam in mœnia moliturum, cum materia ad compingendas machinas illi deeſſet. Exemplum præterea aliarum urbium, quæ tam fœde iugum hoſtile ſubierant, deterrebat eos, cum cogitarent, quibus laudibus uehendi uenirent, à Chriſtianis omnibus, ſi ſoli inter tantam reliquorum perfidiam, libertatis & Hieroſolymitani regni nomen ſeruaſſent in Oriente. contra ſi animos deĳceret, grauiora ſe omnia quàm alios timere meritò debere, cum maximam fiduci

am reges omnes in hac urbe locatam habuiſſent ſemper: uerſa uice Barbari nullã unquã maiori diſcrimine appetijſſent aut perdidiſſent: quapropter timendum, ne ulturi iniurias olim Barbaris illatas, Salahadini milites in deditos ſæuirent inſolentius. Hoſtem igitur intrepidè expectabant. Ille oppugnationem aggreſſus, duobus arietibus loco quoque urbem aperire conabatur, necꝫ enim alias machinas aduexerat. ad id operis intentus, crebris ictibus murorum partem aliquam decuſſerat, cõceperat q́ꝫ craſtina luce, totis ſignis & exercitus robore, ſuccedere mœnibus. Aggerem in decuſſa parte ea nocte fecerant ciues, congeſta terra tumuli in modum, quem cratibus pluteisq́ꝫ circumdederant. Educit ergo mane milites Salahadinus ad inuaſionẽ paratos, caligine ſagittarum, ad auertendos à ſtationibus oppidanos, lectorum aliquot agmina utebantur, ut tanto facilius in murum reliqui conſcenderent: qui plures admouerant ſcalas, ac ſumma cõtentione, uulnerum prorſus mortisq́ꝫ immemores ad ſumma tendebant. deuoluebantur enim cum ipſis ſcalis humi. onere armorum alij ruebant, plures præciſis digitis quæ inuncauerant amittentes, præcipites dabantur. Sed ſaxis præcipuè gerebatur res, quæ ſupernè demiſſa, cum ingenti fragore & armatos & apparatus omnes conterebant. Suppetebat proinde oppidanis copia telorum ingens, nec uires nec animi deerant. ſuas quiſq́ꝫ ſtationes fortiter quilibet obſeruabat, ac ſinguli munia diligenter obibant. quibus primus & ſecundus impetus Barbari repulſus eſt. Vbi receptui cani audirent, Turcæ ab oppugnatione deſiſtunt, tam grauem repulſam iniquo tollerantes animo. Datum eſt deinde aliquid conſultationibus, urbis ſitus contemplatus & obſeruatus diligentius, & totum triduum in compingendis machinis inaniter conſumptum. nam et oppidani ex ſucceſſu animum ſumentes, erumpebant, inſtrumenta deijciebant, & deturbabant opera. Salahadinus uidens operam ſe et tempus omne inconſultè prodigere, tamen ne nihil ageret, benignis uerbis captata occaſione, ad deditionem pellicere aggreditur, ingentia dona promittẽs. Varia ſubinde reſponſa tulit à ciuibus. tandem ſe non prius deditionem facturos eſſe dicunt, quàm Hieroſolymam in eius poteſtatem ceſſiſſe audiãt. Repetita oppugnatio, ſed uano labore conſumpta. iterum receptui canitur, & de totius belli ſumma conſultatur. In tres ſententias diuiſum conſilium. Vna de proſequenda obſidione, & diutina fame, qua urbs conficienda eſſet. Alia. Aſcalone relicta, uerno tempore redeundum eſſe, & paratis omnibus ad oppugnationem neceſſarijs, urbem tunc euertendam. Vltima. Regni caput Hieroſolymam petendum eſſe, dum omnia in regno metu conſternata, uacuata uiribus, conſilij inania exiſterent. Fore enim, quàm primum Chriſtiani audijſſent loca ſacroſancta in manus Turcarum perueniſſe, non modo de retinendo regno amplius haud cogitaturos, uerumetiam primo quoque tempore omnem Syriam egreſſuros. Vicit fatale conſilium, ac Aſcalonitarum obſidio nona die ſoluta. Hieroſolymam uerſus iter arripitur, ſecundis caſtris ſub conſpectum urbis uentum eſt: ubi primùm inſtructa peditum agmina, leuis quoq́ꝫ armaturæ equites. Deinde cataphractarios ac cæteros ordinum Duces obire mœnia urbis præmittit ingenti plauſu, ſtridoreq́ꝫ barbarico, & in-

ſtrumentorum

ſtrumentorum crepitu ædito,ſe præire iubet. Deinceps quiſque ad erigenda ſtatiua diſcurrens, fixis humi ſignis, locis diuerſis tentoria collocat. Nihil poſtera die tentatum uel molitum hoſtiliter in muros, retentus quietiſſimè miles,neque procurſationibus ullis indultum,miſſi uerò ſub ſero diei caduceatores ad urbem cum poſtulatis Salahadini,qui monerent obſeſſos imminentis mali,ni ad uoluntariam deſcenderent deditionem, proponerentq́ tyranni clementiam.Nihil illum immutaturũ de ciuium ſtatu,eadem onera muneraq́ relicturũ uiris, quæ antea à regibus cuique eſſent præſtituta,Latinis liberam abeundi dare facultatem, quò terrarum uelint diuertere.Confluxerant Hieroſolymam poſt pugnam Ethinianam circumhabitantiũ turba innumera,quæ omnis hoſtili metu ſuorum ſtrage audita,correptis rebus precioſioribus & magis neceſſarijs, id urbi intulerat:manus hæc imbellis numero quàm uiribus maior. Decretis ſupplicationibus loca ſacra inuiſebantur,omnis ætas,omnis ſexus,omnis conditio placando diuino numini intenta erat,prouoluebantur in terram.ieiunijs,uigilijs,orationibusq́ omnium corpora affligebantur,commiſſorum indulgentiam petebant uniuerſi, auxilium ex alto opperientes. At Deus planè ipſe,Deus inquã,luſtrationem inferre urbi cum Turcis iam decreuerat. ſunt enim qui putent, ſi Salahadinus,contra corruptelam Chriſtianorum in Oriẽte,uenire retardaſſet, quod exemplo aliquo horrendo Deus ipſe in noſtros ſæuijſſet. Audita autem in publico Salahadini legatione, re infecta diſcedere iuſſi ſunt Legati. Ea ubi narrata Salahadino,ad miniſteria oppugnationis cõuertitur,ac ea parte quà ad Aquilonem ſpectat urbs,inſtat proteruius,atque ad concutienda ab illo latere mœnia,opera omnis expoſita eſt,nec diu,nec noctu oppidanis data rẽ quies.Cumq́ iam murus eo in loco per aliquot dies quaſſatus, diſiectis fœde monimentis,abraſaq́ fermè parte dimidia,lapſum minitaretur (erat enim murus omnino debilis ac uetuſtate carioſus) Reges quidem cum regni fines dilatare conſueuerant,nunq́ fore arbitrabantur,ut ab hoſte quem indies propellebant longius,regni caput peteretur.Et licet, ante obitum Balduini quarti,pro reſtaurandis mœnijs,publicè collecta eſſet pecunia,hæc quantulacunq́ erat, diſcordia principum, in alios uſus conuerſa,iamdudum dilapidata perierat.Creuit igitur præter modum ſpes Barbaris,ubi factũ eum aditum oppidi conſpexere.Ciuibus autem de retinẽda amplius urbe omnis ſpes,omne conſilium imminuebatur.In animum enim reuocabant Militiã regni deperijſſe totam,ſociorum uires oppreſſas,nec temporis alieni rationem,de externis ſubſidijs confidentiam ullam admittere,cũ & mare æſtuoſum Occidentalium traiectum præpediret,& hyemis ingruentis inclementia bellicos exinaniret apparatus.Ne igitur exemplis crudeliſſimis perdita urbe,quam contra hoſtium uim diutius retinere deſperauerant,extinguerentur, fatò cedere,ſubq́ certis conditionibus Salahadino ſe dedere conſtituũt. Leges deditionis ſibijpſi ſtatuêre,quas neque graues ſibi,necq́ ingratas hoſti cenſuêre. Vt cum ſupellectili, quam humeris ſinguli ferre poſſent,abire incolumibus liceret:manendi quoq́ in urbe, prout quiſq́ elegiſſet, poteſtas eſſet.De migratione nihil mutatum eſt à Barbaro,Latinis tamen nega-

ta urbs ad habitandum.Syris,Græcis,Armenijs,Iacobitis, Georgianis,Neſtorianis ſtationes deſignatę.Sic urbs ſancta undenonageſimo,quàm de Barbaris recepta fuerat,anno,quartadecima obſidionis die, ſexto Non. Octobris Victori Salahadino,cum non ſupereſſent qui propugnarent, reddita eſt.Datæ mox claues Salahadino.Migrauêre Latini in quibus regina Sibylla,Heraclius Patriarcha,diſſidij omnis incentor ſtrenuus, Clerus quoque, cum maxima & numeroſa multitudine.Miſerabile ſpectaculum erat,flebile Latinorum diſcedentium agmen. gemitus omnia referta,ululatusq́; fœminei.non domus,non uicus,non pars ulla expers luctus.Perſonabat uario equidem clamore forum nunc reprehendentium,nunc incitantium ſuorum lachrymas.Præcipua tamen ad ſepulchrum Domini,in loco ſanctæ reſurrectionis,in templo Domini alijsq́; delubris,ſpecies doloris ac publicæ fortunæ apparebat, cũ hi Caluarię loco inſternati,oſculis ſacroſancta loca & morſibus appetebant,illi regum tam Hebræorum quàm Latinorum tumulos complexi,manes eorum ad communem miſeriam implorabant.Erant qui ſupplicationibus percuſſorem peterent,ut locis ſacris auelli poſthac nequirent:qui terrę hiatus atq; repentinam animæ exhalationẽ ſibi imprecarent, ne diuulſi ſacrarijs,recordatione ſacrorum inani poſthac tabeſcere illis contingeret.Vota erant mixta cum inundatione lachrymarum miſerabili, per aras omnes cadebant,pectoris ac oris laceratio fœdiorem aſpectum calamitatis reddebat:ingens omnino ibi populi concurſus,omnis ſexus, omnis ætas promiſcuè inibi uerſabatur.Matronarum nihilo ſegnior dolor,& præter uultus deformationem, dulce uidebatur ſuperare reliquarum mœſtitiam, laudem mereri ampliſſimam, cuius mœror inſignior iudicaretur. Nihil immodicum,nihil pudendum in ea ſorte cenſebatur,etiamſi,ut ſolitæ ſunt, impiæ mortalium querelæ, fœminarum uoces improbæ,exaudirentur clamores,qui in Deum ipſum,malorum ſuorum cauſas conijcere non uererentur. Nec à mortuorum calumnijs temperatum eſt.Fuerunt qui Balduinum peruerſę adoptionis inſimularent,manes ipſius diris deuouentes,qui reginę manus inijcere conabantur, qui uix à Patriarcha ſtrictos gladios cohiberent, identidem ingeminantes, emiſſariã publicæ diſcordiæ Erinnyn eſſe illum ipſum,atq; conſcelerata uita,flagelli Dei in populum ſuum prouocatorem. Erant qui publicè exclamarẽt,Guidonem regem,Templariorum magiſtrũ, quantumuis ſæuiſſimis exemplis apud hoſtes pereant,nunq́; pro merito excruciari poſſe.In Tripolitanum nec ſuperorum numen,nec inferorum furias,nec hominum crudelitatẽ ſtatuere aut decernere poſſe aliquid,quin pro ſcelere leuiſſima uideantur.Iam præfectos & Senatores omnes, proditores patriæ appellant,quòd urbe prodita,Barbaro deditionem feciſſent: cũ paulò antè publico omnium conſenſu,& Senatuſconſulto & plebiſcito,communibus uotis,pedibus in eam ſententiam iretur. Deinde cum fructibus ſuis, fletu ſcilicet & gemitibus exaturatus conſediſſet dolor,ad colloquia ſuorum uerſę matres,reiterato ſermone,ſingultibus tumida miſcebant mandata.Cõmendabant liberis præſtita olim officia,partus dolores,in nutriendo ſollicitudinem,in educando curam,in omnibus promeritam illam pietatem,exaggerabant

gerabant

gerabant ſenectutis incommoda, uerendam caniciẽ oculis ſubijcientes. Om nnibus idem ſtatus & unus, par ſermonis habitus. Vxores paruulos obie ctantes uiris, uiduos iam inde penates & ſordidam orbitatem deplorabant. Senes mœſto ſilentio, defixis in terram oculis, & æquè de natorum ſolliciti ſa lute, neq; feroces deſperatione ſuorum ſpiritus, neq; ulterius auidam ſuopte ingenio periculi iuuentutem accendere auſi, ne immutato conſilio, Barbarũ recuſarent, ſilentio altũ premunt ſub corde dolorem. Iuuenes iam incipit ſub pudere, quod parentes decrepitæ ætatis, laboribus exhauſtos, nec exilio abe undo ſufficientes, in ea patria, quam olim uirtute & armis & occuparant & conſeruauerant ipſis incolumem, retinere puſillanimes noluiſſent, aut conſi- lijs præpoſteris ſubuerſi, defendere non tentaſſent: iam frendere neſcio quid inchoârant, cum mox à Salahadino decretum mittitur, ut leuaretur eo onere ciuitas, ſatis ignauo impenſum eſſe dolori, & priuatis ſingulorum conſilijs indultum ſuperfluè. Incrudeſcit iterum luctus, eiulatus cum lachrymis attol litur: Chriſtum ipſum ab hoſte rapi ipſis uidebatur. Sed ubi iam inſtare mo leſtius præcones & apparitores urgere eos aduertêre, precioſa quæq; arripi unt, atq; conſarcti peculiolo, omnes paulatim charis ualedicebãt penatibus, fixiſq; ſemper in domicilia deſerta oculis progrediebantur. Nulla fuit ætas aut conditio, quæ non pietatis aliquod exemplum in hac migratione poſte- ritati relinqueret. Erant qui uxores ualetudinarias, abiectis protinus theſau- ris, humeris exportarent, è contra etiam, quæ uiros calamitate aliqua impedi tos baiularent. Qui relictis parentibus ſarcinas exportaret, uel ingentis pre- cij, haud inuentus eſt, ac quantumuis imparibus paſſibus puer patrem, aut ſenex iuuenem æquaret, tanta pietas in omnibus reluxit, ut cum per medias hoſtium turmas miſeri ciues excederent, & magna contentione quidã apud Salahadinũ agerent, ne inani ſtudio fidei ſeruandæ, ita illæſi dimitterentur, altũ inclamaſſe dicitur, uel ipſam pietatẽ calamitoſorũ pro inuicemq; ſollici- torum, mereri fidem, quam aliàs Imperatori claro ſanctam & illibatam ha- bendã eſſe ſciret. Sed & Tripolitanus, ut proditione & perfidia poſteris ſe omnino deuouendũ, & infauſtæ memoriæ obijceret, extorres patria, ſpolia- tos fortunis, quorũ quidem calamitas, in cõmiſerationem hoſtem perduxe- rat, cum partim Antiochiã, partim Tyrũ, nonnulli Tripolim incerta humi ueſtigia figentes, abibant, immemor religionis, charitate fraterna omni abie cta, facto ſuorũ ſubitò agmine, in hac illac oberrantes, impetũ facit, quicquid fortuna, quicquid Barbari illis reliquũ fecerant, aufert, expoliatoſq; crudeli- ter, nullo conuitiorũ genere prætermiſſo, perſtringit, in lachrymas cõuerſos fidem eius obteſtantes, atq; orantes, ne tam infauſtum diem, acerbiorẽ incle- mentia ſua reddere, aut innoxiorum miſerorumq; calamitatem affligere, ac inhumaniſſimi principis nomen uendicare ſibi uelit: tale nihil ſe me- ritos, illi nunquam infenſos fuiſſe, non iniurios, deſtitutos fauore diui- no, auxilio humano omni, id quod fatum, quod neceſſitas intuliſſet, poſt diutinam obſidionem ſe ſequutos. Hæc & huiuſmodi commemorantes, tendenteſq; ſupplices dexteras, niſi uerbera, à proditore ſceleratiſſimo, retuliſſe conſtat nihil. Ferunt exinde ſenes, pueros, utriuſque ſexus per-

plures itineris tædio, ciborũ cæterarumq́ rerum,expoliatos iam,inopia pe
rijſſe.Cæterum impatientiæ muliebris proditum eſt tũc exemplum horren
dum . Nam cum Latinis quædam mulier Hieroſolymis exceſſerat,ſupelle-
ctilis parte abiecta,pia mater , orbatum parente,infantem humeris extulit,
quæ cum iam nec ſibi nec alijs,unde aleret puerum,latrocinantium impieta-
te,ſupereſſe uideret,priſtinæ copiæ memor,furore fœmineo acta, lachrymu
lis à matre eſcam poſcentem prolem in mare proiecit , infœlicitatis teſtimo-
nium,& miſeriæ hoc facto præbens afflictis incrementum.Poſtquam ſum-
mota eſt turba,Barbari urbem ſubintrant.Prima cura fuit Templum domi
ni occupare,ac deiectis inde Chriſtiani ritus monumentis, aqua roſacea la-
uari,odoribusq́ precioſiſſimis perfundi.quo facto,Salahadinus,more gen
tis,ingreſſus Templum,ſacra facit.In reliqua templa & oratoria Chriſtiano
rum deinde itum,prophanata omnia,ac in equilia redacta.Dominicæ reſur
rectionis phanum,à Surianis magno periculo,auro ingenti redemptum.æs
campanarum confractum omne,ac ita contuſum in rei memoriam publicè
expoſitum.Præſidium cuſtode,urbs annona omniq́ telorum genere inſtru
cta,reparatis ſolidatisq́ ruinam minantibus mœnijs,uexillis regũ ac ſignis,
ſicubi ſunt inuenta laceratis,incenſis & penitus abolitis.Hoſtis cõfeſtim lon
gius copijs non ignobilibus progreſſus,alios ſollicitare pergebat , præſidia
Chriſtianorum quæ inuenta fuerunt,circumcirca recepta:nam uidentes qui
intus erãt inania cõſilia per uim ei reſiſtendi,dedentes ſe,maluerunt fidem,q̃
arma eius experiri.Ille in omnes ęquus & liberalis in poteſtatem redegit,quę
hominũ opera capi uidebantur impoſſibilia.Hãc cladẽ experta eſt Reſpub.
Chriſtiana,poſt natum natum Chriſtum , anno milleſimo centeſimo octua
geſimoſeptimo,in qua & hæc rerum uiciſſitudo animaduerſa eſt. Quod im
perante Heraclio Aug.de Perſis Coſdroeq́ crux recepta,Heraclio Patriar-
cha rurſus amiſſa. Vrbano undecimo Pontifice Maximo urbs ſancta recu-
perata, Vrbano tertio ſedente recidit in ſeruitutem,nunquam poſtea liberta
ti reſtituta.Licet Principes Chriſtiani diuerſi,conatu ſummo terra mariq́ ſu
erint periclitati ſæpius,ad eamq́ liberandam profecti. Extant qui ad Acco-
nem,ad Ethin,duobus prælijs eodem anno,atque in oppugnatione præſi-
diorum & urbium,Chriſtianorum perijſſe in Oriente uigeſies mille ſcribãt.
ſunt etiam qui huic numero addunt mille quingentos,idonei certè autores.

De initijs regni Hieroſolymitani. *Caput* VIII.

CVm iam ad expugnationem urbis uentum ſit,operæ precium duxi , de
origine & uaria urbis fortuna mentionem & paucula quædam ſubijce-
re,non quod ignarus ſim,ipſam ſacroſanctam ſcripturam omnia ſucculenti-
us & uerius tradere,quàm à quoquam,quantumuis erudito deſcribi poſſit:
ſed quod uiſum ſit huic hiſtoriæ non alienum futurum,ſi mutationes tanti et
tam ſacrati Imperij , quæ Tyrenſis caſtri initium præceſſerunt , interſerant,
quæ deinde ad patrum noſtrorum ętatem uſque ſubſequuta ſint , adiectis.
Qui urbem Hieroſolymitanam, à Chanaan , filio Cham conditam tra-
dunt,in hoc errore mihi uidentur,quod Chanaan terram ab ipſo denomi-
natam,

natam,longius à mari remouent,cum conſtet quod ſtatim à diluuio ſedem ſuam ad mare conſtituit,ea in regione quæ à Gentilibus Phœnicia dicitur. Hæc Sidon,Aradus,& aliæ urbes teſtantur à filijs ipſius conditæ.at quod Iuda tribus contra Cananæum,qui habitabat in Hebron, perrexerit, mirũ non eſt,ſi ea parte,quæ Phœniciç uicina,Palęſtina ſcilicet, dum in Aegypto Hebræi ſeruiunt,occupata, Cananæus imperium exercet, ferroq́ſibi dominium parat,quo inde deturbare eum opus erat,cum etiam ſcriptura dicat,Abram in Sychem ueniẽte,Cananæum per uim & iniuſtè terram Sem poſſediſſe.quod quiuis ex capite Geneſeos duodecimo colligere poteſt.Certè ad ueritatẽ proximè accedere uidentur mihi hi,qui rimata penitus imprecatione Noë,Sem filio eius,urbis huius deferunt fundationem. Quis enim quum Noë ita loquentem audit,ſacra in omnibus nominandus præfatione, Deus ille,dominus filij mei Sem.Sit Chanaan ſeruus eius.propagetur gentilitas Iapeti in immenſum, tabernaculum inhabitet fratris Sem, & famuletur illi Chanaan. quis inquã ad hæc uerba attentus,Hieroſolymarum initia non potius Semo deferat,quàm Chaino?Iniquum etenim eſſet uiro tam ſceleratotantum deferre,ut Deus optimus maximus quoſcunque ſalutis cura tangeret,in huius uerba iurare iuſſiſſet.at certum eſt in tabernaculis Sem eã umbram mortalibus oſtenſam,cuius ſolis ſplendor in cœleſti Hieroſolyma omnibus reſplendeſcet. Sequar igitur, quod uero arbitror propius,ac Semi nepotem,Salem quidem Hieroſolymarum fundatorem eſſe credere uel affirmare, pudori mihi nunquam fore perſuadeo.Is ex Arphaxat parente procreatur anno à diluuio centeſimo trigeſimoquinto, ætatis autem triceſimo ſuprà ducenteſimum anno,patre dimiſſo aui ſtudia ſequens, hoſtijs pacificis Deũ placare nitebatur.Inſtructus igitur ab auo,duo oppida ſacris conficiendis,inſtituit. Primum iuxta Ennon,id eſt,ad aquas, ad lauandum & baptizandum commodiſſimum,ſecundum uerò, ubi nunc Hieruſalem, Sacerdotibus aptum,conſtruxit.Erat is annus Abrahæ uigeſimuſquintus. Sem ut nepotis in mandatis perficiendis diligentiam re aliqua commendaret,utrunque oppidum,eius nomine appellandum omnibus præcepit.Nepos ne aliqua pietate ab auo uinceretur, regni Semi regiã eſſe uoluit,quod condiderat oppidum. Sem autem ab omnibus & pater patriæ, & imperij iuſti habebatur rector,unde apud ſuos nomen illi inditum Melchiſedech. Rex equidem iuſtus fuit,& ijs qui in cognitione ueri Dei uerſarentur,inſtitutor ac præceptor.cum Amoræo,Iebuſæo, Ziuæo, proximis uicinis naturã tantum & quod arridebat peccatum ſequentibus,terræ filius,ſine patre, ſine matre, ſine natalium certitudine, æſtimaretur aduentitius, Chriſti Ieſu forma ueriſſima,quem ſolum ijs notum eſſe cõſtat,quos naturam omnẽ eiuſq́ rationẽ abnegare, ductuq́ diuino inniti uidemus. Hic cũ Abrahamũ iuſſis diuinis obtemperantem,cum uictore exercitu,à Gomorrhæorum Sodomitarúmue pugna, reducem cerneret,tranſeuntem nõ minore excepit lautitia, quàm myſterij ſacramento horrendo imbuit,quod quidem in annum ætatis Abrahami octuageſimum tertium incidit. Mortuo Sem,atque Salem defuncto, Iebuſæi poſteri, qui collem propinquum, natura muniſſimum

mum inhabitabant,ui hanc urbem poſteritati Salem extorſerunt. Hi cum oraculũ inaudiſſent,reduces ex Aegypto Abrahami nepotes, trucidaturos atque ſub iugum miſſuros omnes,qui latè ijs finibus imperitarent,firmatis præſidijs,munitis ciuitatibus,diu reſtiterunt oppugnantib. Iſraëlitis,uix tandẽ à Dauide poſt annũ Abrahamiticę uictoriæ milleſimum ducẽteſimum,in poteſtatem poſterorũ Sem redacta atq; expugnata eſt Salem,cũ ſuperemi nente arce Iebuſæi. Proxima erat illi Hebron,quam Gigantes olim Nembro ti tempore , ante Titanum urbem, quam nunc Tanim dicimus,ſeptem annis ædificauerant:ac Tetrapolim conſtituerant regionis,unde etiã Cariath Hiarbæ, Quadriurbis nomen accepit. Moris enim fuit priſcis & originibus rerum propioribus temporibus,Monopolim dici,quam hominum co lonorum congregatio inhabitaret. Dipolis uerò dicebatur,quæ tam agricul turæ quàm mercaturæ homines haberet deditos. Caput autem cuiuſq; prouinciæ Tripolis nominabatur. Quas autem toti regno præeſſe,& in duode cim alias urbes uel Principes poteſtatem exercere perſpicuum erat,eas Tetrapoles uocabant. Sic Nembrotus Babyloniam conſtituerat, ex quatuor oppidis congeſtam,Babel, Arat, Acath, & Calanne. Ninus regiam ſuam ex Niniue,Hora,Cale,Reſem,Ianus Ethruſcorũ Metropolim ex Harbano, Volturna, Vetulonia,Para,Tuſſa,Deorũ Mater Samothraciã, ex Samo, Neſſo,Thracia,& Saona poſt Atticũ diluuiũ. Sic poſtea etiã Romulus,ex Roma, Vellia,Germallia et Foco,urbẽ unã cõfecit,quo quidẽ fermè tẽpore ex Tyche,Acradina,Neapoli & Inſula conditæ ſunt Syracuſæ. Dauid igitur cum propter ſoli fertilitatem ſortem Beniamin alijs omnibus præferendam uideret, Iebuſæum quoque Deo ſacrum,inexpiabilemq; urbem & arcem munitiſſimam prope Salem obtinere,ut tam religioni quàm Reipublicæ cõſuleret, expugnare ipſum ſtatuit. Mouit igitur ex Hebron rex,cumq; ſub conſpectum ueniſſet,Iebuſæus conatum regis irridere, cæcos, claudos,leproſos,cæteramq; imbellem turbam in ſpecula conſtituere,conuitijs exercitum laceſſere cœpit. Rex è diuerſo multo ſtudio laboreq; conari, ut regni auſpicia rebus ſtrenuè adminiſtratis iniret. pollicitationes & præmia ingentia proponere,imò exercitus Imperium & Dictaturã offerre ei,qui primus mœnia conſcenderet:miles in mortem ruere, uulnera contemnere, ambire tantam dignitatem. Tradita igitur urbe,in præſidium,quod Sion uocabat, itum eſt. Tandem quidam Sarnię filius Ioab in coronam cõſcendit,deiectis ſummitate cuſtodibus. Magna contentione irrumpunt cęteri,trucidatis qui intus erant,præſidium totum occupant. Expulſo igitur hoſte,ne hanc urbẽ, cuius ſitus admodum illi arridebat,ac regni umbilicus uidebatur, quis Hebrono poſtponere poſſet,& ipſam Tetrapolim efficere decreuit,animo repetens, Troiam, Dardanum, Ilium, Phrygiam, eandem & unam urbem eſſe,ac Aſiæ caput. Salem ergo urbem,pręſidium Sion,collem Moria cũ oppido Iebus coniunxit,ut eam Tetrapolim faceret,Phano & regia exornare cupiens. Arx enim Sion,cum planiciẽ haberet oppidi boni ac magni inſtar, uoraginem quandam inter ſe & Moriam habebat, quæ Mello diceba tur. Hanc igitur exornauit rex, ac ciuitatem Dauid eam appellare uoluit.

Deinde

Deinde Moriam Templo celebriorem reddere inſtituerat, ſed à numine prohibitus, id operis Salomoni filio perficiendum conceſſit. Salem autem & Hiebus cum promiſcuè inhabitarentur, à Ioab extructæ & inſtauratæ Dauid præeunte, uno nomine Hiebutalem dicebantur: ſed poſtea per Antiſtoechon, mutata b litera in r, Hieruſalem appellata eſt. Ne quis autem putet, Ieſu Naue ſententię me ignarũ eſſe, cuius quidem in ſcriptis, nõ dum nato Dauide, imò quingentis ante hunc regem annis, Hieroſolymorũ legitur nomen, libuit primò ipſius uerba adſcribere, deinde meam in hac re dicere opinionem. Hiebuſæum (inquit) qui incubabat Hieroſolymam, non potuerunt delere poſteri Iuda. etenim in hanc uſque diem, gentilitati Iudæ immixta Hiebuſæi proles, Hieruſalem habitat. Ac paulò inferius infit, Hiebus quæ eſt Hieruſalem. Hæc ille. Haud me quidem latet, inter ſcriptores ſacrarum literarum Ieſum hunc numerari, atque ab ultimis octo iteratæ legis uerſibus, de ſeipſo (qui ſuo nomine inſcriptus eſt) librum conſcripſiſſe, ab authoribus haud contemnendis tradi. quo fit, ut ignorantiæ argui poſſim, qui Hieroſolymarum nomen ſub Dauide initium ſumpſiſſe dixerim. Ac uelim, ſi omnia hæc uerba ſcripſerit Ieſus, lapidicę ſuppoſuit, quiſquis huic meæ opinioni refragatur, mihi indicet: An poſteri Iſrael, ac eorum quiſq; dimenſam ſtatim inierit poſſeſſionem, ab eo ipſo deſcriptam. Vt nemo hoc facilè affirmet, ita concedet neceſſe erit, partes ſuas unumquenq; iniſſe longo pòſt, ac diuinitus ei prius demonſtrato tempore. Eadem igitur ratione, prolepſi ac anticipatione Hieroſolyma dicitur illi, quæ Hiebus eſt, ne & poſteris deeſſet certa quædam appellatio, qua locum ſacroſanctum appellare deberent. Nihil moror quæ de Adonibezes & Hieruſalem, Samuel cum de Iudicibus Iſrael agit, infert: nam alij Eſdram, alij Ezechiam huius libri authorem faciũt, quam opinionem ut ſequar, id me mouet maximè, quod regiã poteſtatem, eo uate, ac ſacra legesq; tractante, inchoatam certius, quàm ſcripſiſſe eum aliquid, ſciam. At demus ipſiſſima hæc eius eſſe uerba, pleno Deo, facile hoc fuit, ſcire regiã ubi olim ſtatueret rex ille, quem à parente occultatum, à Deo electum & inungendum agnouit. Recepit autem urbem in poteſtatem Dauid, poſtquam à Salem condita erat, anno noningenteſimo uigeſimotertio, menſe ſexto. Hæc de initijs urbis paucula ſufficiant, ſi diſtichon adiecero, quo nomina urbis aliquot produntur. quod in hoc cõmemorare libuit, ſi unius uel alterius nominis poſthac incidat mentio, in numerato lector habeat, de hac nobis urbe ſermonem eſſe. Eſt autem tale:

Solyma, Luza, Bethel, Hieroſolyma, Hiebus, Helia:
Vrbs ſacra, Hieruſalem dicitur, atq; Salem.

Quibus rebus res Hieroſolymarum ampliatæ ſint, quibus male afflictæ.
Caput IX.

VIx Dauid ſolum regni in Hieruſalem fixerat, cum Palæſtini incrementa regni tentarent ſubuertere. His autem deuictis, tertio quidem prælio, prouinciam omnem horum, regno ſuo adiecit. Syros deinde Damaſcum uſque magna ſtrage, imperata facere coëgit, uictoreſq; exercitu Arabiam intrauit, in qua expugnata Petra, regni in immenſum auxit opes. Sic ab Euphrate uſque ad ſinum Arabicum re bene geſta, longè profecit, cum

cũ quæ Iordanem & Aſphaltidem lacum ad mare uſq; Syriacum interiacerẽt, latè peruaſiſſet, reges captiuos ſe coram, et urbem triumphantis more intrans, ageret, arma hoſtium, argenti, auri & æris pondus immane ex manubijs Deo Opt. Max. uouiſſet & dedicaſſet. Amicitiam inierat cum Tyriorũ rege atq; Thou tyranno potentiſſimo, qua re, publico bono, & ornamenta quàm plurima, & tranquillitatem maximam cõparauit. Cumq; iam tertiũ ſuprà 30. annum Hieroſolymis regnauerat, filium regem dixit, cui nomẽ Salomon, qui omnes ſapientia anteiuit mortales. Is patre demortuo, regni gubernacula ſuſcepit, qui quadraginta, quos præfuit annos, tanta tranquillitate ac opulentia rerum abundabat, ut Phano cõſtructo, & artis & munificentiæ opus dereliquit, æmulatione adhuc nullius uel imitatum, uel inuidia demolitum. Ampliauit urbis pomœria, muros roborauit. Regiam ſumptu & apparatu incredibili erexit: uias Hieroſolymam ducentes nigro ſtrauit lapide. Nullus unquam tam longè, tamq; latè in Iudæa imperauit. Aethiopiæ reginam, Tyriorum dominum, Aegypti Imperatorem ſola fama ſupplices ſibi fecit. Primus Hebræorum claſſem ad inferendas merces inſtituit, urbes aliquas à fundamentis extruxit. Balſamũ ex Sabæis Iudææ intulit. ætas nulla, imperium nullum ab rerum initijs huc uſq; magis floruit, magis abundauit. Hac fœlicitate exceptus Roboam, tantæq; rei hæres extitit. qui minis decem regni prouincias à ſeſe alienauit, ipſumq; numen, non ſolummodo ſibi ipſi, ſed Reipub. infeſtum reddidit conſcelerata ſua atq; uita immoderata. Videns autem, Hieroſolymitanæ rei multum deceſſiſſe, urbes plures condidit, ut ſuarum partium opes redderet firmiores. Demum cum exemplo ſuo, in profligatam libidinibus uitam, tota raperetur præceps urbs miſera, uindicta quinto anno adfuit. Seſach Aegyptiorũ rex, ferro, flamma, uaſtatis Hieroſolymitanorum finibus, urbi ipſi copias admouet. cõditionibus intra muros receptus, protinus immemor fidei tyrannus, anathemata templi, uaſa ſacra, ærarium regium ſpoliauit & exhauſit. hæc prima ab imperio condito, Hieroſolymorum expugnatio fuit & clades, anno ſeptuageſimoquinto, ante ortum Chriſti ſecundo ſupra nonageſimum. Cui cum in regno ſuccederet Abia filius, Hieroboam regni Hieroſolymitani æmulus, Samariæ rex, Iſraëlitarum dux, Iudæis negotium faceſſere incipit. Abia tamen ſtrenuè defendente, Hieroſolymorum res & auctæ & tutatæ ſunt, nec minus poſtea per Aſam Abiæ filium amplificatæ. Nam ſacra tunc omnia ritè in urbe fiebant, oppida inſtaurata, multæ ædificatæ urbes, demum etiam contra regem Aegypti Ioram nomine egregiè pugnatum, ſpolijs ditata urbs, circumadiacentes regiones territæ ualde. Phanum quod Seſac ſpoliauerat, Roboam ad ſpeciem æreis ornamẽtis iterum amicierat, per hunc ipſum regem, denuo auro & argento expolitum. Fœdus cũ Benedab infauſto omine tamen initum. Succeſſorem habuit Aſa, Ioſaphat filium, quem uicini omnes timebant. Erat uidere Hieroſolymarum in urbe Palæſtinorum, Arabum, Syrorum, Iſraelitarum Legatos, ampliſſimis munerib. inſtructos regis amicitiã quærentes. Qui legum periti, militaris diſciplinæ expertiſſimi, religionis obſeruantiſſimi habebantur, ad hũc confluebant, haud regiam, ſed uirtutum omnium ſcholam quandam Hieroſolymis putabant omnes. Extruebantur

hinc

hincinde ædificia,ſumptibus, arte & amœnitate commendabilia,reparantur urbes,et de nouo fundant.Fœlicitatem uerò hanc excepit calamitas,quæ tamen plus terroris quàm damni intulit.ſiquidem coniunctis cum Achab & ſociatis uiribus, ad Ramoth cōtra Syros malè pugnatū eſt. Quam cladē tolerabiliorem poſtea reddidit, cum Syri Hieroſolymam obſeſſuri ingētem congregarant exercitum,qui ſeditione contra ſe exorta,mutuis perijt uulneribus,adeò,ut Hieroſolymitani pro ſummo labore haberent,ſpolia congerere,quæ in hoſtium caſtris opulentiſſima inueniebantur. Ochoziæ Iſraëlitico deinde cōiunctus,claſſe parata,mari quàm terra res infœlicius geſſit,aliàs uictorijs,pietate,& amplitudine,regum nulli poſtponendus. Hactenus res Hieroſolymitanas floreſcentes,per annos fermè 160.ſemel tantum afflictas, ex parte tamen inſtauratas,excipit triſtior fortuna,cum nec in Deum pietas, nec maiorum exempla,Ioræ curæ fuit. Is equidem pio parenti, impius ſuccedit,uxorius omnino.Huius regni initio prouinciæ rebellarunt, urbes imperata negant.Arabes,Aethiopes Palæſtinis conſociati,illato bello, rure & ſuburbanis deuaſtatis, regiam ipſam occupant, diripiuntq; miſerè 84.anno,ab eo quo Seſach urbem inuaſerat,ante Chriſtum autem noningenteſimo octauo.Ex quo autem regni ſedes facta fuerat urbs ipſa, anno centeſimo ſexageſimo, ipſe quoque tota eius exciſa domo,longo uiſcerum egeſtu moritur,relicto Ochozia hærede.qui quidem ſi diutius uiuere illum cōtigiſſet, rem Hieroſolymitanam euertiſſet omnem;nam magna clade repulſus à Syris,contra quos auxiliares copias Iſraëlitarum regi adduxerat,in fugam uerſus,demum in Samaria latitans,obtruncatur à Iehu Ioræ Iſraëlitæ æmulo, matri,impietatis incentrici,regnum relinquens.Hæc ſex annis tyrannidē exercens,quicquid exornando phano,& urbe,reges priores ornamentorum intulerant,hæc omnia mulier deperdita uel diripuit, uel deformauit.At diſcerpta ac per publica tracta,Ioas rex conſtituitur publico omnium conſenſu,quo regnante priſtina rebus redijt facies,inq; ſtatum optimum reductæ. at exorta,ex ſucceſſu fœlici,rerum bonarum negligentia,rex primo in præceptorem atq; infantis tutorem ſæuijt.contemptus Dei deinde ſequitur,quem luxus excipit & mollicies,quæ omnes ita corrupit,ut cum Syriæ rex, latrocinandi magis quàm expugnandi regni cauſa Iudæam inuaſerat,fugientes palantesq; inſequi coactus ſit uſq; ad urbem:in quam cum qui euaſerant ſe proripuiſſent, quo excuſatiorem ipſorum facerēt puſillanimitatem,hoſtem numero,uiribus,armis,omnibusq; rebus auctiorem & inſtructiſſimum mentiuntur.Fit trepidatio ingens,diſcurrunt ciues,conſilij inopes,rex ipſe timere cœpit. Tandem ſacris theſauris exhauſtis,gaza regia expilata,maximo auri pondere,ignominioſam mercatur pacem.Sic obſidione,quæ fuit iam tertia,leuatur urbs decimooctauo anno,poſtquā direpta fuerat ab Arabibus. Paulò pòſt & ipſe rex inſidijs ſuorum perijt.Succeſſit ei Amaſias.hic in Arabia primò proſperè bellum geſſit,& regnum auxit aliquid.ſed ut fines imperij ampliaret,in hoſtem uiciniorem ducere ſtatuit, ac Iſraëlitas, qui ſub regibus Samariæ degebant, regno iterum adiungere conabatur,Indicto igitur illis bello,ante initam pugnam,uiribus diffidens,fugam capeſcit,minis adactus,etiam ipſam urbē hoſti prodidit. Deiecta igitur muri parte maxima,

atq; ad quadringentos cubitos decuſſis mœnijs,hoſtis triumphantis more, ipſum regem captiuum ducens,urbem ingreditur. Templo deinceps ſacris theſauris ſpoliato,regiaq; magis direpta quàm expoliata,mœſtam & deformatam urbem regi mœſtiſſimo reliquit.Incidit hæc clades in annum à Dauidis interitu,alterum à quadrageſimo ac ducenteſimo:ante natum Chriſtum, 853.Perdiderunt poſtmodum & hunc coniuratorum inſidiæ, ſuſſecto illi ſedecim annorum filio Ozia,qui & Azarias dictus eſt.Is regnum à priſtina calamitate labefactatum erexit,& reparauit. Palæſtinorum urbibus muniſſimis & opulentiſſimis euerſis,Arabes prælijs multis confecit. Syri legationibus miſſis,muneribus amicitiam eius mercabantur,Aegyptij fœdera cum illo inierunt.Pomœria urbis ampliauit.Aquęductus in urbe & prędijs extruxit.Rei ruſticæ deditiſſimus ac callētiſſimus, uineis prouincias aliquot conſæuit. Militarem diſciplinam ocio corruptam reſtituit, urbem omni telorum genere & armis inſtructiſſimam reliquit.Fortuna,uictorijs clarus,lepra tandem contabuit.Studijs haud diſſimilibus habuit ſucceſſorem filium Ioathan,uirtute nulla minorem,pium & iuſtum hominem.is poſtquam administrationem regni inierat,tum publica tum priuata exornauit plurimū, mœnijs partim ab imo uſque ad ſummū erectis,partim uetuſtate collabentibus,inſtauratis.porticus tēpli fecit,& ornatiſſimè conſtrui iuſſit.Fundos et prędia multa fundauit.Traiecto Iordane Ammonitis bellū intulit, uictis tributum imperauit,ut centum ſibi auri talenta quotannis penderēt, tritici inſuper decem milia,totidem & hordei coros.Hoſtibus terribilis,amicis charus uita exceſſit.Ne igitur Dauidis redirent tempora, obfuit huius mors,& Achaz filij inauguratio.Is etenim impietate exacerbauit dominū,ut immitteret regem Damaſcenorum,qui Iudęam omnem diriperet:adiuncto ſibi quoque Iſraëlitarum rege Phacęa,Hieroſolymā obſidet.At urbs regū antecedētium diligentia munita diligenter,longo tempore obſeſſa,& oppugnata ſæpius,expugnari non potuit.Spoliata igitur prouincia Syrus ad propria reuertitur,incēſis urbibus multis & direptis. Achas audito regis diſceſſu,in Phacæam mouet ulturus illatas iniurias. concurritur animis infenſiſſimis.Acie cruenta uictus Achas,centum triginta hominum millia amiſit,& in his filiū ſtrenuè pugnantem.Fœdam hanc cladem, in Deum ipſum referens Achas, & Dei cultum abnegare ſuos coëgit,& Templi omnia ornamentá uiolauit. qua impietate ſterilitatem terræ induxit,ac res Hieroſolymitanorum ita afflixit tributo,quod Aſſyriis pendebat,& exhauſit, ut iamiam Reſpub. intermoritura uideretur,cum eo extincto,regnum Ezechię diſpari proli eius ceſſit,qui rebus iam deploratis lucem intulit,opemq; præbuit utilem. Etenim Phano iterum exornato,reſtituto cultu numinis,meruit,cum Iſraelitæ omnes in Mediā ac Perſidē traducti,et colonorū nouorū uicinitate eſſet circumſeptus, ab ipſo etiam Senacherib,à quo pacem auri triginta,argenti trecentum talentis emerat,deluſus ac obſeſſus, ſuperno quodam auxilio liberari. Nam centum octoginta quinque milia hominum cum Angelus Domini una nocte ſterneret,tyrannus uix cum decem uiris fuga euaſit, in id tantum reſeruatus,ut ab iis trucidaretur,quibus uitæ materiam præbuerat, ac quos procreauerat ipſe.Hoc rege, Reſpublica omni externo imperio exuta,diui-

nis

nis magis ꝗ humanis uirib. innixa ſtetit:nã licet ingẽtes theſauros cõgregarat rex, tamẽ tributis exhauſta fuit ciuitas. inde iã ad inclinationẽ cõuertebat. Nobilitarũt hũc prodigia tria inaudita. Solis regreſſus, annorũ iã morituro extenſio, hoſtiũ per angelũ ſtrages. Fœdus init cum Babylonijs, poſteritati fatale. Vita orbatus Manaſſem regem habuit ſucceſſorem bipedum omniũ nequiſſimum, qui Eſaiam excarnificauit. Impia ſcelera tandem turpi carcere expiauit. Quippe cum Aſſyriorum armis peteretur, regni parte iam hoſtiliter depopulata, ipſe dolo capitur, atque ad Barbarum deductus multa cum ignominia, aliquandiu apud hoſtem fuit: ubi in ſemetipſum deſcendens, reſipuit, lachrymisꝗ & orationibus reditu à Deo impetrato, in libertatem regnumꝗ reſtituitur. Mutato igitur uitæ inſtituto, interpolatis ſacris rebus, muros urbis maiore aliquanto apparatu, quàm antea erant, refecit, multis in locis præſidijs firmatis. Rempublicã releuare conabatur ac erigere. Morte præuento, Amon filius eius regnum init, qui cum Dominum contemneret, etiam ſeruis contemptibilis, conſpiratione in eum facta, trucidatur. Subſequitur Ioſias, qui indole Dauidem referre uidebatur, & ſpem de ſe optimam pollicebatur ante annos, prudentiam quandam ſenilem, religionem & pietatem præ ſe ferebat, æqui iuſtiꝗ amator, nil quod ad Phani ornatũ, ad urbis ornamentũ, ad Reip. utilitatẽ ſpectaret, intermittẽs. Ferũt etiã ipſum Deũ eius cauſa calamitatem populi diſtuliſſe. Is cum pace, diuitijs & gloria omnes antecelleret, amico Aſſyrio opem laturus, Nechaoni Aegyptio obuiam fertur. ſagitta tranſuerberatus, magno omnium luctu perijt, urgente, puto, quæ imminebat, ira diuina. Interim cum regijs inferretur monumentis, captum tumultu populi, Ioachim filium eius regem dixerunt, quem tertio menſe ad ſe euocatum Aegypti rex in uincula coniecit, Eliachim fratre eius ſubſtituto ac ſub tributo ſuffecto. Hic primum urbs precario imperio recta, tributaria quoque facta, numinis iram præſentiſſimam ſenſit. Nam urbi cum prouincia centum argenti talenta, & auri unum, tributi nomine impoſitum eſt. Tanta Reipublicæ labes & ignominia regem nihil omnino flexit, nihil erga Deum reddidit humiliorem, ſed elatus occaſiones omnes captabat, quibus fidem falleret, aut promiſſa negaret tributa. Octauo igitur eius regni anno, deuicto Nechaone, Babylonius Nabuchodonoſor uictor etiam Iudæam inuadit, tributa illi extorſit. quæ cum tertio anno poſt, res nouas molientibus Aegyptijs, reddere negaret, Babyloniam prouocauit, quem certis conditionibus in urbem recipere haud ueritus eſt. Barbarus datam fidem aſpernatus, omnem florem iuuentutis, cum ipſo rege, militibus immiſſis gladio cõfecit. Cadauer regis extra muros proijcitur inſepultum. Filium huius Ioachim in regem creat, abductis ex Hieroſolymis triginta hominum milibus. Hunc etiam Babylonius menſe tertio regno amouet, cum in fidem eius conceſſiſſet, Sedechia patruo conſtituto, cum militiæ artiumꝗ peritis omnibus migrare iuſſus. Reipublicæ Hieroſolymitanorum ſic afflictæ annis octo cum præfuiſſet Sedechias, in homines perfidus, in Deum arrogans, ad Aegyptios defecit, urbis & regni excidium accelerans. Nam Babylonius perfidiam hominis ulturus, Aegyptium aduentantem conficit, Iudæam ferro ac flam-

ma depopulatur,caſtra Hieroſolymis admouet,noctu urbem capit. Ex fuga retractus Sedechias,filiorum necem contemplatur, nec diutius illi oculi reſeruati,ſed eruti poſt ſuorum cædem. Priuatus luminibus,iniectis cathenis, Babyloniam ad perpetuos cruciatus mandatur. Vrbs ſacro prophanoq́ cultu ſpoliata, incenſo templo, à fundamentis diruitur. Captiua multitudo omnis ſexus,omnis ætatis Babyloniam abducta. Sic Reſpublica Hieroſolymitana ab uno & uiginti regibus adminiſtrata, ſi in numerū regina imperans aſſumitur. Quorum uitam ſi percurreris omnem, exceptis Dauide & Ioſia (quibus uitia ſua etiam non deſunt) nullum eorum in bonorum albo habere poteris. Inter mediocres forſitan numerabis Solomonem, Aſam, Ioſaphat, Oziam, Ezechiam & Ioathan, certè reliquos omnes perditiſſimorum nebulonum feces arbitrêre. quod calumniandi cauſa haud dixerim,ſed quod admonitum uelim omnes,ſi tales præſunt rebus publicis, flagitia hominum à Deo optimo maximo re nulla manifeſtius execrari poſſet. Exemplo enim, exoſos diuinitati,in acceleratam quandam perniciem deducunt, aut tyrannide ſanabiles adhuc in ſe redire compellunt. Paſſa eſt ſub his regibus obſidiones alias nouem: ſexies occupata & expugnata, ut ſuperius annotauimus, redempta atque ab inuaſione ingenti pecunia liberata ſecundo. Semel prodigio leuata obſidione. Aegyptijs etiam tributaria facta: demum anno poſtquam Dauid in urbe regnare cœperat 487. menſe ſexto, niſi uelis Ammonis imperio annos demere decem, per Babylonios, ut diximus, deſtructa.

Hieroſolymorum res quo in ſtatu à deſtructa urbe, uſque ad Machabæos fuerint. Caput X.

EXtinctis regibus, atque Hieroſolymarum urbe diruta, gens refractaria Deo, hominibus renitens, nec ullo beneficio, nec gratia ulla uicta Babyloniam abducitur, colonis aliquot ſub Duce Godolia relictis. quo ſexto poſt menſe, Iſmaëlis fraude perempto, Perſarum ultionem etiam innoxij timentes, Hieremia id prohibente, Aegyptum aufugiunt reliquię prouinciæ. Quum uerò Aegyptum intraſſet Nabuchodonoſor, & illos omnes abduxit captiuos, ac Syriam denuò ingreſſus ob Godoliæ patratam cædem, ſi qui ſupererant in Palæſtina, traduxit Babyloniam, credidítq́ hoc modo, Iudæam totam penè cultu inhumano deſtitutam. Poſt ſeptuageſimum deinde annum, gens afflicta & oppreſſa captiuitate, miſeratione Diuina remiſſionem obtinuit per Cyrum, qui Zorobabele Duce hominum quinquaginta milia regredi perſuaſit. Is aſſumpto Ieſu Pontifice, patriam, urbem, Templum, leges & ſacra reſtituturus, in Iudæã conceſſit. At triginta annis, quibus Cyrus regnauit, à Cuthæis impediti, fundamenta Templi uix aliquantulũ ſubleuare potuerũt. Acceſſit deinde Cambyſis ambitio, qui cũ diuini honoris appetens, Iudæos ſciret ſe nunq́ illi tales exhibituros, præter id quod à Iudith Holoferne trucidato, hominem irritarãt, ac finitimi iuges intentarent apud eum noſtrorum criminationes, opus inceptum, reſcripto tyranni protinus interdictum, ac per annos nouem dilatum. Dario deinde ex uoto et Orbari aſtu rege creato, Zorobalele, qui iterum in Babyloniam profectus, & iam inde à priuata fortuna ei fuerat familiaris, inter fidiſſimos cubiculi miniſtros recepto, contigit, ut ſuſcepti uoti Darius à Zorobabele admo-

admonitus, per miniſtros ſuos ex tribu Iuda & Beniamin, ingenti numero multitudine collecta, Hieroſolymam remitteret. Pręſides deinde Syriæ ſcripto admonuit, ut materia ad templi refectionem præbita, reuerſos liberos eſſe atque immunes ſinerent. Ipſe quoque uaſa quæ Nabuchodonoſor exportauerat, remiſit. Sic ſeptimo anno Templum ędificatum & abſolutum. Hieroſolyma iterum ciuili quadã adminiſtratiõe regi cœpta. eius Principes, Pontifices habebantur. Xerxes dein Dario mortuo cum ſucceſſiſſet, ſeptimo ſui imperij anno Hieroſolymam magnum Leuitarum numerum, donatos auro ingenti, argento & neceſſarijs inſtructos remiſit. ſic in integrũ reſtituto diuino cultu, Rempublicam auxit màximè. Triceſimo ac paulo plus deinde anno, Neemias impenſis & iuſſu Xerxis, Syrijs inuitis & renitentibus, operarijs una manu gladium tenentibus, altera materiam aggerentibus, muros urbis inſtaurauit. Et per hos labores, duodecim annorum ſpacio, urbem ualido muro cinctam reddidit. deinde quæ in agris uicatim agebat multitudo, in urbem traducta eſt. Vrbs quoque frequentius culta. Sed hæc Reipub. initia Amani odium fermè in primo furore extinxiſſet, niſi Heſteres puellæ precibus Aſuerum à cæde Iudæorum contigiſſet reuocari. nam illa ſenis Mardochæi auunculi conſilio, gentilitati omni pacem & libertatem impetrauit. Quantum uerò puellę pietas tunc profecit, tantum Reipublicæ obſuit, ſub Ocho Aſueri ſucceſſore, omnium qui imperarunt Perſis uiro crudeliſſimo, parricidium Ioannis Pontificis, qui in Templo Ieſum fratrem trucidauerat. Vagoſus enim Syriæ Præſes amici necem ulturus, Hieroſolymã uenit, Phanum ſpoliauit, ſeptennij tributo ciuibus impoſito. Manaſſes deinde & ipſe impudens, immemor fraterna inimicitia quantum mali inuexerat, æmulatiore contra fratrem Iaddum contendens, ſacrum Reip. cultum multum afflixit. quæ res cum in apertum odium erupiſſet, perpetuam urbi & prouinciæ ſeditionem excitauit. Nam cum Templum in Garizim, Alexandri Magni ſententia accedente, ædificauerat Alexander, Iudæorum potentiam in partes ſcindere atq; imminuere geſtiebat. à quibus cum uiros & commeatus petijſſet, repulſam paſſus fuerat. Gaza obſeſſa quoque & Tyro expugnata, haud exiguum terrorem urbi iniecerat: quæ omnia in Reipub. uſum & ornatũ diuinitas conuertit. Iratus ſiquidem Alexander, ſub urbe, ſacerdotis Iaddi præſentia placatus, diſceſſit, ac tantum abfuit, ut Reſpublica ab eo in aliquo læderetur, quod etiam inuito Parmenione ſacris indutum ueneraretur & adoraret, in templo ſacrificaret luculentiſſimè, Iudaico autem ritu. Sacerdotes deinde ampliſſimis muneribus donati; Reipub. conceſſit, patrijs uti legibus, fidem adhibens, Babyloniam quàm primum peruiciſſet, idem tribulibus ſe conceſſurum. Tributo deinde ſeptennij remiſſo, æmulis non auditis, uictoriam proſequutus eſt. Haud diu tantã fœlicitate frui potuit urbs. ueneno enim extincto Alexandro, Ptolemæo Lagi filio & Aegyptus ſorte, Syria uerò ui ceſſit. Hic Iudææ imperare cupiens, urbem obſedit, at fruſtra. Vi deinde in fraudem conuerſa, Sabbathi die, ſpecie ſacrificij, Iudæis concedentibus, ciuitatem inuaſit, ciues ſecuros oppreſſit, tyrannidem immanem in eos exercuit diu: captiuis deinde ab

ductis multis,in Aegyptum rediſt,miſeros uenundedit & diſtraxit. Philadelpho deinde regnante,Rempublicam iterum augere cœpit, & præteritis calamitatibus eximi.nam is ut Bibliothecæ ſuæ (quam librorum numero quinquaginta milium inſtructam fuiſſe dicunt)libri etiam ſacri inderentur,captiuos ad centum uiginti milia liberauit,& redire in prouinciam permiſit.& templum & ærarium publicum locupletauit ; auro,argento, gemmis rebusq; aliis precioſiſſimis.Nec domi tantum,ſed & foris res auctæ.Iudæi in ius Macedonicum à regibus Aſiæ recepti.quæ fœlicitas integra eſſe Samaritanorum perfidia non potuit.ij enim incurſionibus & latrociniis aſſiduis Rempub.uexabant. Mortuo autem Philadelpho,Euergetes rerũ in Aegypto potens,ab Onia ſacerdote auaro,in perniciem Reipub. excitatus, uix Ioſephi Oniæ nepotis ex ſorore induſtria,regi recõciliatus eſt. Annorũ uiginti & duorum tranquillitatem,Ioſepho res adminiſtrante, nacta,cum Lacedæmoniis fœdus patrum renouauit.Per Hyrcanum Ioſephi filium,in Arabia pugnatum ſtrenuè,& tutata Reſpub. At bello exorto inter Antiochum cognomento deum,& Eupatorem filiumq; eius Epiphanem, laborare iterum contigit Rempub.ac fluctuare,uicti, uictoriſq; fortuna.Deuictis enim Ptolemæis Antiochus Iudæam recipit.per Scopam Epiphanis Ducem iterum recepta. At paulo pòſt expulſo Scopa, Antiochũ ſuſcipit Reſp. exercitum,elephantos abundanter alit:quod ſtudium quum remunerandũ duxiſſet Antiochus liberaliter, labefactatam urbem reficere , congregare ciues diſperſos, uictimarum impenſas dari illis, Templum exornari,porticus refici curauit. Sacris deditos à uectigali liberos eſſe,urbem per triennium tributo exemptam uoluit. Seruitute oppreſſos, in libertatem reſtituit, imò uernam omnem liberum dixit. Ne ſacris uis ulla inferretur,cauit.Phrygiæ & Lydiæ præſidia Iudæis commiſit. Parenti optimo cũ ſuccederet Seleucus ille iners, qui miſſo Heliodoro, quas pater intactas reliquerat opes, auferre uoluit.ſed horrendo prodigio eo deterrito,nihil inde ablatũ eſt. Magnæ quidem & Aegyptiorum & Syrorum contentiones,Rempub.hactenus magis magiſq; claram reddiderant,quæ,ut ita dicam, fortuna ipſa reluctante,in altum euaſerat,inteſtina diſcordia,domeſticaq; æmulatione in ruinam detracta eſt.Seleuco ex equo præcipitato & defuncto,cum Antiochus Epiphanes Romanorum cuſtodia paulò ante elapſus, Syriam mortuo fratre obtinuerat,gentilitia nomina faſtidientes Oniæ fratres,Iaſon & Menelaus,cum alter Ieſus,alter Onias uocaretur,dici maluerunt.Orta deinde inter eos de ſacerdotij principatu ſeditiõe,Menelaus cum amicis Antiochum adit,deſertis patriis ritibus, Græcorum mores ſequi ſe uelle,pollicitus eſt. Antiochus Philometere contempto,Iudæam etiam occupare nititur, quæ adhuc in Aegyptiorũ fide perſtabat. Vſus autem tumultu ciuili, ad urbem ducit exercitum.à factione ſua intromiſſus,aduerſariis interemptis q; pluribus,templum inuadit. Iam Menelaũ ac ſuos conſilij pœnitere cœpit, cum opes templi,quas ipſi inhiabant,diripere cernerent.reſiſtere conantes etiam magna cęde repulit Antiochus.Spoliato templo,nec uela reliqua fecit.Immolationes patrias prohibuit.Ad direptionem urbis deinde cõuerſus, opti

mis

mis ſecuri percuſſis,ad decem milia uinculis innexos abduxit. Muros deinde deijciens,ædificijs ignem inijcere iubet. Vrbis eminentiori parti præſidium impoſuit ædificijs munitiſſimum,quod commeatu, armis, telis,& milite,Macedone quidem impleuit,addito eis Iudęorum quouis peruerſiſſimo.In ſacrario aram conſtruxit, ut porci immolarentur:idola erexit,in uicis urbis Templa deorum.Circumciſionem omnem prohibuit, tormentis interminatis,dicto minus obedientibus.Abiens etiam præpoſitos conſtituit,qui imperata renitentes facere cogerent. Philippus Phryx Hieroſolymis, Andronius & Menelaus apud Garizim præſidia obtinent. Anno poſt reædificatũ Templum 349.menſe quarto,Non. ipſis decembris, undecim pontificum principatu,per tot annos recta,poſtremò ambitione eorum deſtructa & peſſundata.Vrbs cum iam iterum muris circundata,ciuitatis nomen meruerat anno ducẽteſimo ſexageſimoſeptimo,menſe nono, à Vagoſo,Alexandro Magno,Ptolemæo Lagi,Antiocho Theo,Ptolemæo Epiphane,Seleuco,iam ante ſexto inuaſa & direpta fuerat.

Qua fortuna Reſpub.Hieroſolymitana ſub Machabæis excepta ſit. Caput XI.

CVm igitur urbe iam ſecundò in cineres fermè redacta,timidiores& perditi,Syrorum imperium & religionem ſequerentur,probatiſſimus autem quiſque,impietatem abhorrens,atrociſſimis pœnis perderetur, Mathathias quidam,uir conſilio & manu promptus,filijs quinque maſculis & fortiſſimis fœlix,pietatis & patrię ſe primum aſſertorem exhibuit.Is obtruncato, qui alieno ſacrificabat ritu aliquo, Apollonium prouinciæ præſidem ferro opprimit.deinde cum liberis & paganorum non contemnẽda manu,quos omnes ad libertatem uindicandam,conuocauerat,ex Modine uico ſuo mouet,Hieroſolymã regni caput petens.In itinere cum caſtra metatus eſſet,ſabbatho inſidias patitur,ſed collectis reliquijs, uiribus auctis,non integro anno, aris idolorum demolitis, ritus & ſacramenta patrum reſtituit.Iuda demum filio ſuo in ducem dato, ipſe uita deceſſit.Filius haud degener,primo conflictu Apollonium in fugam conuertit, atque exutum caſtris Syria expulit.nec Seron fœliciori pugna cum ipſo congreſſus,etenim uita cum imperio amiſſa.Iudas Bethoron occupat,ac Reipublicæ prouinciam recuperauit circa urbem ſitam. Hac clade ipſe Antiochus tertius,Lyſiam peditum equitumque exercitu ingenti,Iudæ obuiam miſit. is receptis cum Nicanore & Gorgia auxiliaribus copijs,in hoſtem fertur. Par his fuit exitus: uictoria penes Iudam conſtituta. Aucti ſpolijs noſtri,ſupra fidem opulentiſſimis.Redintegratur bellum à Lyſia, renouantur noſtrorum trophæa: uictus Lyſias pertinacia noſtrorum redit Antiochiam.nec mora Iudas Hieroſolymam exercitum ducit, oppugnat arcem, Templum purgat, urbem reſtaurat,munit, atque habitabilem reddit:finitimos aggreditur, imperio urbis ſubijcit.In Galilæa etiam per Simonem fortiter pugnatum eſt.per Ioſippum regni fines cuſtoditi.Ipſe Timotheo debellato,uictor redijt, cum hominem iam ſecundò caſtris exuiſſet. Reſpublica in immenſum creuit. Trepidatum eſt nonnihil, cum contra iuſſa, Ioſippus ad Iudææ præſidium, temerè & infauſtè dimicaſſet. Præſidium, iam audita Antiochi Epiphanis morte, maiore quàm unquam antea, oppugnatione adoritur.

Sed iam aderat Eupater Epiphanis filius, incredibili exercitu, beluarumq́ꝫ Indicarũ ui magna, ex quibus cum Eleazar (qui cum fratre Iuda aduenienti occurrerat) unam proſterneret & eam maximam, pondere cadentis oppreſſus interijt. Rex qui Iudam cum ſuis in urbem ſe recipientibus, ad urbem uſqꝫ inſecutus fuerat, ea obſeſſa, annonæ inopia, aut potius Lyſię aſtu, perſuaſus, obſidionem ſoluit. pactus cum Iuda, ut ij qui in armis erant, templo excederent, uiuerentq́ꝫ ſuis legibus: cæterum Templum deditum, contra fidem deſtruitur, Onia ſacerdote ablegato & interfecto, & Alchino ſubſtituto. Variè deinde Iudæ cum Nicanore Demetrij Duce pugnatum uarijs in locis, Iuda ſuperiore, & Ioachimo Pontifice manente. Sacerdote autem demortuo, cæſo Nicanore, regni Templiq́ꝫ principatus omnium conſenſu Iudæ defertur. Cum Romanis initum fœdus. Mox à Bacchide Demetrij Duce, Iudas haud incruenta uictoria uictus & extinctus eſt. Ionathas huius frater res perditas ſuſcipit, qui fugato Bacchide, Arabes magna clade afficit: ad pacem deinde Bacchidem coëgit. Vrbis muros iterum inſtaurauit, Templi dirutam partem turribus communiuit, fratre Simone ad prouinciam tutandam miſſo. Cum Alexandro Demetrij æmulo amicitia huic interuenit, à quo Pontifex creatus, purpuratus quoque Apollonium deuicit, & ab ipſo Alexandro, ob id laudari meruit. Demetrio in ipſum mouenti reconciliatur, aliquot donatus immunitatibus: deluſus tamen ab eo præſidium obtinere non potuit. Diodoto inter Tyrum & Dalilæã deuicto, cum Lacædemonijs & Romanis fœdus renouat. Demũ Demetrianis iterum cæſis, Nabathæos Reip. adiecit. Sic ubi Iudæorum res ubiq́ꝫ lætæ erãt, trucidatur Ionathas. Simon, fratre inſidijs Tryphonis necato, Reip. gubernacula ſuſcepit. Accolas ſtatim infeſtos bello edomuit. Arcem Hieroſolymitanam non tantum diruit, ſed ſolo æquatum tumulũ deijci mãdauit, cui præſidiũ fuerat impoſitũ. quod opus ciuitatẽ triennio exercuit, aream q́ꝫ ipſi templo ſubiecit. Sed et is Antiochi Ducem Cendebæũ, ad Modim pugna, & fugauit, et multa ſtrage Syria expulit. Iamq́ꝫ ſatis tutus ab omni externa ui, domeſtica fraude opprimitur à Ptolemæo Abobi filio, qui ueneno hominẽ extinxit. Ioannes huius filius regni princeps & ſacerdotũ primus dicit. hũc Hyrcanũ à deuictis Hyrcanis nominãt. Sub hoc Hieroſolyma ab Antiocho obſeſſa, Dauidis ſepulchro aperto, eruta inde auri magna parte, ac hoſti numerata, obſidio ſoluta eſt. Mercenariũ hic militem primus aluit. Vrbẽ centũ tribus turribus cinxit, atque munitiorẽ reddidit. Idumæam armis ſubegit. Samariam ui captam diruit, Antiocho Grypho repugnante. Amicitiam inijt cum Romanis. Nec Hieroſolymis ſolum, ſed toto terrarum orbe Iudæorum gloria & fortuna excelluit. Sic fœliciter anno primo ſupra triceſimum ſui principatus, uitam finiuit. Rebus igitur per Mathathiam & poſteros ſuos per annos ſexaginta quatuor, ſub Ducibus quatuor, in tantum auctis, præficitur Ariſtobulus, cognomento Philellen. Is ueteri principatus forma mutata, diademate ſumpto, & rex dici & Pontifex haberi uoluit. Ituræos partim ad circunciſionem admouit, opes & ritus Reipublicę, domi foriſq́ꝫ ampliauit. domeſtica ſimultate infœlix, ut qui matrem noua molientem, in carcere necare coactus ſit, ac Antigonum fratrem aliena

fraude

ſraude necatum uidit. Ipſe dolore uiſcerum extinctus, Iannæum Alexandrũ ſucceſſorem habuit, qui & ipſe rex dictus, rei ampliandæ cupidus, Ptolemaidem inuadit, ac Lathyri Ptolemæi uiribus repulſus, magna ſuorum cæde deſtitit ab incepto, ſuorum ad triginta milia deſideratis, prouincia male afflicta. Cleopatræ fœdus adeptus & auxilium, à Theodoro iterum caſtris exutus, infœliciter pugnauit, amiſſis cum impedimentis pluſquàm decem millibus militũ. Clade nil territus, Gazæos expugnauit, urbem igne deſtruxit. Tributa Galaatitis & Moabitis imperauit, Theodoro uidẽte Amathautos occupauit. Ligneo pariete ſacerdotes in Templo à populo diſtinxit. Tandem ab Arabibus deuictus, domeſticis oppugnatus armis, à Demetrio ſemel fugatus, uires reſumpſit, atque uictorem Syria eiecit. Ciuile bellum pertulit, in quo cõfecit hominum quinquaginta millia. A Stratonis turre, Rhinoceram uſque, quæ intercrant oppida ac præſidia, omnemq́ꝫ oram Syriæ ſuo imperio adiecit. Cumq́ꝫ pacatus agere non poſſet, etiam febre laborans, caſtellum trans Iordanem obſedit, quod mortuo eo, uxor Alexandra in caſtris agens, expugnauit. Victrix Hieroſolymam reuertitur, ac regnum ipſa init. quæ Ptolemæo Minæo Iudæam inuadenti Ariſtobulum filium obuiam mittit. Exuta per filium paulo pòſt regno, uitam dolore amiſit. A morte huius ſtatim, inter Hyrcanum Pontificem & Ariſtobulum regem, fratres, apud Hiericunta de regno initur certamen, ac de rerum ſumma conflictu habito, uictus Hyrcanus, regiam tamen occupat & munit. in Phano deinde reconciliati. regnum Ariſtobulo, Hyrcano cæteri honores deferuntur. Mox metu ac animi inquietudine inductus, Antipater Idumæus falſis delationibus, Hyrcano perſuadet in Arabiam diſcedere, ipſe præcurrit à rege fidem accepturus, ne ſupplicẽ inimicis tradat. Promiſſis inductus Arabum rex, in Iudæam mouet, Ariſtobulum fugat, atque in urbe clauſit. Scaurus autem Põpeij legatus, Hyrcani Ariſtobuliq́ꝫ pollicitis ſollicitatus. hic ut in regno obtinendo ſibi adſit, ille ut obſidionis leuandæ cauſa accedat, quadraginta talenta ſinguli promittunt. Scaurus quęſtũ ſecutus, Ariſtobuli promiſſa præfert, accepto auro po. Ro. atq́ꝫ Põpeij nomine, Aretę Arabi bellũ indicit, niſi mox ſoluta obſidione abeat. Diſceſſerat Scaurus, abierat Aretas. Ariſtobulus ingẽti exercitu parato, hoſtem pugna cruenta uicit, in qua apud Capiron multa Arabũ et Iudęorũ milia promiſcuè ceciderunt. Pompeius in Syriam deſcenſurus, Damaſcũ peruenerat, cum Ariſtobulus ei uitem aureã quingentorum talentorũ donò miſit. Peruenerãt eò Iudæorum legati, cum Hyrcano, Ariſtobulum accuſantes. is etſi conſtanter ad omnia reſpõdebat, turbato tamen à Pompeio diſceſſit animo, belloq́ꝫ iam cũ Pompeio cõgredi cogitabat. Pompeius illi tempus ad parandũ bellum haud dari ratus idoneum, Hieroſolymã abeuntem inſequitur, quẽ Ariſtobulus ſuſcipiens ſuppliciter, muneribus ſibi recõciliauit. Promiſſa ingens pecunia, quam cũ ad recipiendã cũ milite Gabinius adueniſſet, ciuitate excluſus eſt: milites eñ Ariſtobuli pactis haud conſentire uoluerũt. in carcerẽ igit̃ detruſo Ariſtobulo, exorta in urbe ſeditione, factio Hyrcani Põpeiũ admittit. Regij milites ponte deiecto, Templũ occupant. Hic menſe tertio uix in Phanũ irruptũ eſt, Fauſto Cornelio Syllæ F. primo murũ tranſcẽdere auſo. Occubuerũt Iudęorũ duodecim

duodecim milia, Romanorum perpauci. Arcana alienis nunquam uiſa, detecta. quod quidem genti grauiſſimum fuit. Pompeius etiam ipſe, quæ nulli accedere fas præter ſacerdoti, adijt inſpectis theſauris & uaſis ſacris omnibus. Manus tamen pertinaciſſimè abſtinuit, nihil inde auferens. Aedituis poſtera die curare Templum præcipit, ſacra ueteri ritu inſtaurari. Hyrcano ſacerdotium reſtituit. Belli autores ſecuri percuſſit. Sublata adminiſtratione regia, popularem induxit. Vrbem Romanis tributariam fecit. Sic urbs Rom. Pop. poteſtati ſubijcitur, poſtquam res ſub Ducibus quatuor, tribus regibus, una regina annos fuerat 39. ab eo tempore quo per Machabæos iterum reſtaurata ſunt centeſimotertio anno, quater prius obſeſſa & expugnata, aut redempta pecunijs.

Quæ Hieroſolymitano regno acciderint, uſque ad Titi oppugnationem & Templi deſtructionem ſub Romanis. Caput XII.

SIc Pompeij auſpicijs, ſub poteſtatem S. P. Q. R. urbs Hieroſolymorũ iam redacta, Iudæorum libertate ſublata, Scaurum Præſidem Syrię, ac regni ab Aegypti finibus uſque ad Euphratem, cum duabus legionibus ſummæ præficit. Cœleſyriæ urbes, quas Iudæi ceperant, illi parere iuſſit. Ariſtobulum cum duabus filiabus, totidemq́ filijs captiuum abducit. Scaurus Arabiam inuadit, rex uerò ter centum talentis pacem redemit. Alexander, qui Pompeio euaſerat, Ariſtobuli filius, Iudęam depopulatur. Hyrcano imminet Gabinius, qui iã Scauro ſucceſſerat. uictum prælio, obſeſſum in pręſidio, quod Alexãdrium appellabatur, compeſcit. Hyrcano in Pontificatum reducto, atque Iudęorum gente in quinque Curias diſtributa, ſub optimatibus uiuere uoluit. Ariſtobulum deinde fugitiuum, demum captum Romam miſit. Secundo pręlio iterum uictum Alexandrum Ariſtobuli fugauit, in Arabes exercitum duxit. ijs deuictis Republica Hieroſolymarum optimè inſtructa, ſucceſſorem habuit Craſſum. huic quamprimum prouinciam attigit, curę fuit, ſacram diripere pecuniam omnem, etiam contra datam fidem: quippe quas Pompeius non attigerat, homo auariſſimus abſtulit opes. quibus quidem nihil aliud egit, niſi quod in Parthos ducens, fœdiſſimam & teterrimam Populi Romani cladem procurauit, homo delirus, ſenex, qui nec omina, nec diras hominum imprecationes ueritus, populo nominis Romani ſtudioſiſſimo, bellum, ſola glorię cupiditate accenſus, intulit. Quęſtor Craſſi deinde Caſſius, cum in Syriam aufugiſſet, ipſi decreta fuit prouincia. Hic cęſis Tarichęis, triginta millia Iudęorum uendidit. Antipatrum amicum habuit. quem etiam per omnes ordines ad rerum gubernacula euexit. Hunc cum iam Ariſtobulus à Pompeianis ueneno necatus eſſet, Cæſar à bello ciuili in Aegyptum perueniens, Iudææ præfecit. Antipater ſtatim muro à Pompeio diruto, firmata urbe atque communita, cum Hyrcanum ſegniorem uideret, Phaſelum filium militibus, ad cuſtodiam urbis deputatis præfecit. Herodem ætate poſteriorem, Galilææ Præſidem fecit. Phaſelus ciuibus charus, omnium in ſe beneuolentiam conuertit. Hyrcano cum Herode intercidit ſimultas. Tranſacta res Sexto Cæſare Sequeſtro. Parum autem abfuit, quin Herodes

Hieroſolymam

Hieroſolymã inuaſiſſet. Sexto Cæſare dolo necato, uenit ſucceſſor Marcus. Cæſare Romæ interfecto, Syriam etiam petit Caſſius. hic indicto ſtipendio ciuitatibus, ſeptingenta talenta iuſſit conferre. Herodes largitionibus fauorem Caſſij obtinuit, cum reliqui omnes ſegnitiei ab eo accuſarentur. Herodes Syriæ procurator, à Marco & Caſſio dictus, iniecta illi ſpe regni Iudæorum. Malicho deinde oppreſſo, Felice qui urbem obſederat fugato, ac Antigono Ariſtobuli depulſo, Hieroſolymam uenit, affinitate cum Hyrcano cõtracta, omnium fauorem meruit. Caſſio in Philippis interfecto, M. Antonius in Aſiam diſceſſit, qui etiam non auditis accuſatoribus Herodis, Phaſelum fratrem eius, atque ipſum Iudææ Tetrarchas cõſtituit. Poſtremò à Parthis fugatus, ingẽti calamitate oppreſſus, cũ Antigonus urbem iã occupauerat, Parthi Phaſelũ & Hyrcanũ captiuos abduxerant, uix urbe pulſi, ipſe Romam aufugit. Rex igitur Hieroſolymarum Romæ creatur. Delatus in Syriam, urbem nequicquam oppugnat. coactus hyemis aſperitate, obſidione ſoluta, ad Antonium qui circa Samoſatum agebat, ſe contulit. Res ſuæ interea in Iudæa fractæ. Tertio deinde anno poſtquam rex declaratur, urbem recipit, Antigono ad Antonium miſſo, qui ſtatim ſecuri percuſſus eſt. ſæuitum dein in factioſos. Rapinæ urbis ab eo inhibitæ, ac miles liberaliter cum Soſio duce donatus. Hyrcano conſilio ſororis deinde ſublato, infœlicitatem ſtatim domeſticam ſenſit, regis uxoribus inter ſe diſcordias ſerentibus. Auctus deinde ab Octauiano Traconitide & Ituræa, pluribus alijs ciuitatibus, Gallicis ac Germanicis, dono Cæſaris, militibus ſtipatus. Factus auguſtior, animum maioribus adiecit. Templum reſtaurauit regio ſumptu ac magnificentia conueniente. Antoniam præſidium Phano adiecit. Regias duas, Cæſarium & Agrippium ædificauit. ab ijs ad ſplendidiora itum, Cęſaream urbem, Sebaſtiam, theatrum Hieroſolymis, in Campo maximo Amphitheatrum. Condidit & Antipatridam, Cypriam & Phaſelum turres. Nec exteri tantæ eius munificentiæ expertes fuêre. Pythium in Rhodo, in Accio publicæ balnea, Antiochiæ platea exornata porticibus; & ſtrata polito lapide. alia omitto. Legibus inſtruxit quoque Rempublicam; Arabes deuicit. Hæc quidem omnia regia atque illuſtria dici poſſunt: ſed in rebus domeſticis infœliciſſimus fuit. crudeliſſimus quoque ſocrum, uxores; fratrem, filios, familiariſſimum quemcꝙ extinxit. Dauidici generis quotquot reperire potuit, necauit. Sed cui parceret, qui Chriſtum ipſum extirpare conatus ſit? qui moribundus optimorum ſanguine ſibi parentare uoluit. Sed tyranno extincto, Archelaus in ipſo parentis funere rex proclamatur; ille autem titulo regis in Cæſaris ſententiam coniecto, diadema imponere uoluit, beneuolentiam omnium ſibi conciliare, uerbis benignis ſtuduit. At orta ſeditione, cum aliquot Iudęorum millia deſiderarentur, Romam ipſe proficiſcitur regnũ petiturus. Sabinus autẽ in Iudæam uenit, theſauros Herodis cuſtoditurus. is aũt Vari perſuaſione, ad Archelai reditũ intacta omnia relinquere pollicitus, fide ſoluta, Hieroſolymã ueniens, omnem poteſtatẽ conat arripere. Romę de regno diſceptãt Archelaus & Antipater. Tumultuatũ Hieroſolymis eſt, ſed à Varo ſuppreſſa ſeditio, quę paulo pôſt Sabini nequitia iterũ excitata, atcꝙ Reip. clade maxima uix ſopita, pulſo Sabino, atcꝙ militib. eius obſeſſis. Nec res ex

tra

tra urbē quietiores fuere, Iuda Galilęo quodã, res nouas moliente. Varus deinde ſuperuenit, Sabinũ & ſeditionis autores compeſcit, capitibus factionis Romã miſſis. Archelaus poſt lõgas altercationes, Toparcha dimidię Iudęæ ab Auguſto creatur, duabus reliquis regni partibus Philippo & Antipæ diuiſis. Sic Hieroſolymæ Cæſarea, Sebaſtia, & Ioppæ Archelao cedunt: Idumeæ Samariæ & Iudęæ ſcilicet Metropoles. Pſeudoalexander interim agnoſcitur, ac in numerum nautarum conſtituitur. Archelaus ſtatim pontificatũ uendere cœpit, tyrannum magis quàm regem ſe exhibens, quapropter accuſatus à ſuis, in exilium mittitur. Tunc Prouincia Iudææ, Syriæ adſcripta, tributaria efficitur. Mittitur igitur ab Auguſto uir conſularis Cyrenius, cenſor gentis deſtinatus, cui Copinius additus, plures annos Prouinciam præſidio obtinuit. Cenſu indicto, exoritur ſeditio, Iuda Gaulonitide autore. hinc cædes ciuium ac ſociorum maxima. Sacerdotium Præſidis mutatur libitu. Samaritæ per totum Phanum quẽ noctu ingreſſi fuerant, egeſtis tumulis, mortuorum oſſa diſpergunt. Coponio Romam reuerſo, ſuccedunt Marcus, Annius Rufus, Valerius Gratus. horum ductu nihil memoria dignum actum. tantum ſub Grato Sacerdotium iterum atq; iterum pro. præſidis arbitrio & datum & ablatum eſt. Secuta deinde Pontij Pilati procuratio, quæ ab initio grauis fuit & moleſta Iudęis. ipſe enim templo, Cęſaris ſtatuam inferre conatus, tandem pertinacia eorum uictus Hieroſolyma imagines extulit. Deinde uoluit etiam ex ſacra pecunia fontem in urbem inducere. quę res multo ſtetit Reipub. ſanguine. Caphedonis deinde hominis facinoroſi perſuaſio Prȩſidem ad arma compulit, multosq; Iudęorum extinxit. Chriſtum Ieſum is cruci addixit. Romam à Vitellio miſſus, cauſam dicere iuſſus, ac in exilium pulſus, uim ſibi ipſi infert. Marcellus Procurator à Vitellio creatus, pacatè egit. Hieroſolymam deinde ipſe Vitellius perrexit, Sacerdotis ſummi ornamenta quæ in Antonia ſeruabantur, Pontifici cuſtodienda tradidit. Cõmutatis ſacerdotibus, populo uenalium rerũ precio leuigato, Antiochiam diſceſſit, cum Artabono Parthorũ rege Pop. Rom. & Tyberij nomine pacem confirmaturus. Imagines Caij ne per regionem Iudææ perferrentur, cõtra Arabes proficiſcens, altam uiam exquirit. quòd Caius grauiter ferẽs Legatum mittit Petroniũ, abrogato Vitellio, qui uel ui Hieroſolymarũ urbi ſigna eius inferret. Repugnatũ eſt uerbis per quadraginta dies. Petronius demollitus, ut Cæſaris irã, quàm Iudæorum calamitatẽ perferre mallet. Interea à Tyberij filio Caio, dictus rex Agrippa, ac à Claudio in regnum miſſus, Hieroſolymã uenit. Vbi rebuſpublicis optimè inſtitutis, Syllam militiæ præficit. Doritas auxilio Petronij caſtigauit, Hieroſolymorum muros ſumptib. reſtaurauit ingentibus. Marſi deinde præſidis calumnijs impeditus, Claudij iuſſu ab ædificijs reparandis inuitus deſtitit. Vrbem frequentius inhabitauit. Interceſſit illi cum Marſo magna ſimultas. Moritur magno omnium luctu. Cuſpius Fadius Præſes mittitur. Is Iudæam, latronibus oppreſſis, pacatiorẽ reddit. Helena regina Adiabenorum ad Iudaiſmum conuertitur, quæ annona, in magna fame, Remp. iuuit, ac pecunia donauit ingenti. Theodas ſeditioſus cum factione ſua opprimitur. Tunc uenit ſucceſſor Fadio, Tyberius Alexander, & huic Cumanus: cuius in procuratione militis cuiuſdam

impietate

impietate excitato in urbe tumultu,ad uiginti millia hominũ trucidata ſunt. In militem deinde Moſeos legem diſcerpentem ſecuri animaduerſum. Tandem ipſo Cumano in exilium deportato,cura prouinciæ Fœlici ceſſit. Eleazarum hic principem latronum oppreſſit,Sicarij ſuo tempore exorti in urbe. Aegyptius pſeudopropheta deuictus,nec extra urbem Iudæis quies. Feſto deinde ſuccedẽte iterũ latrones uincuntur. inter Agrippã & Iudæos exorta cõtentio, Popeæ Neronis uxoris opera ſopita. Superuenit huic Albinus prędator prouinciæ,tributis,uectigalibus auctis,bonis ſingulorũ intẽtus,latrocinia pecunia redimi permiſit. nocens ſub eo,qui nihil dediſſet. ueneno, ui,iniuria omnia mercabãtur,ordines,amicitiæ,opes. Sed ex carnificina Neronis ſucceſſit huic Geſſius Florus,qui eum comparatione ſui fecit pientiſſimum. Ille enim occulte & cum fraude nocuerat,hic palàm prodigioſis et portentoſis malis gloriabatur. Auaritia ſua regiones deſolatas reddebat,urbes ſpoliabat,populis labes inferebat,Cęſtio Gallo ſocio & adiutore. Belli ſeminarium Iudæis dedit,Neronis pro Cæſarienſibus ſententia,atq; Præſidis in Iudæos animum implacabilẽ. Nulla ſub eo nec linguæ libertas, fora etiã uenalia ab eo direpta,nobiles uerberibus dilaniebant. Equeſtris ordinis flagellabãtur,crucifigebant optimi quiq;,talione recepta,cũ olim ipſi Chriſtũ opt. max. crucis necarãt ſupplicio. cędes deinde in populũ cõmiſſa,in Berenicen intentata contumelia,in ſacros theſauros rapina. Tãdem cũ Florus non mutaretur,mutandum imperium duxerunt Iudæi,ac in Romanos aperte ſæuitum. Omnia ſacrificia præter Iudæorum in templo deſpecta,imò non receptæ Cæſarum hoſtiæ. Antonia cæteraq; præſidia regum oppugnata Sabbato ipſo,flagitia ſumma commiſſa. Apud Cæſaream trucidati Iudæi, uincti etiam à Floro in harenam deducti. Iudæi Syriam exacerbati uaſtant,è contra. Hęc belli Iudaici pręludia. Hieroſolyma à Cæſtio obſeſſa nequicquã, prodigia horrenda uiſa. Fugatus Cæſtius,Romani necati. Belli Duces Hieroſolymis creati. prouincia omnibus quæ ad bellum ſpectabant inſtructa, urbs commeatu. Veſpaſiano à Nerone cura belli commiſſa, datus exercitus,ipſe Antiochiam uenit. Deinde cum præter urbem,prouinciam omnem in poteſtatem Romani populi redegiſſet,mors nunciatur Neronis,ipſe Imperator dicitur,Tito filio reliquiæ belli decretæ. Interim Hieroſolyma ſciſſa ſtudijs,Simoni portas aperit. Obſidetur à Tito factione,fame,tabe,ferro,illachrimante etiam hoſte,capitur urbs,exſcinditur. Templum igne deletum, ad fundamẽta uſq; omnia deiecta. Perierũt Iudæorũ hoc bello Myriades ſupra ſeptẽ millia cẽtũ et uiginti. Capti & uenũdati,aut ſpectaculis exhibiti 17. milia. Hũc finẽ ſortita eſt urbs Hieroſolymorũ apud omnes homines clariſſima 129. anno poſtquam à Pompeio in poteſtatem Pop. Rom. redacta fuerat,regibus duobus,Procuratoribus uerò uiginti quatuor adminiſtrata. obſeſſa antea & inuaſa quarta uice,nunc uerò ſic exciſa,ut uix unquam habitata uideretur. Per reliquas quoq; orbis prouincias in cæteros Iudæos ſęuitũ, ut Antiochiæ per dies ſeptem ferro atq; igne conficerentur. Ipſis deinde imperatũ,ut ubilibet ſub imperio Romæ degentes,drachmas duas,quas quotannis Hieroſolymitano Phano debebant,in ęrarium Romanum deferrent, id eſt, Prophetarum, atque ipſius Chriſti ſanguinem luerent. Tardæ,ſed certiſſimæ atque grauiſſimæ uindictæ numinis exemplum.

De Iudæorum templis quædam interſeruntur ſcitu digna. Caput XIII.

SOlum Hebræis à rerũ initio datum eſt,pura quadã mente & deuota,Deum inuiſibilẽ,remota prorſus imagine,colere & adorare. Atq; ita Abel primogenitus hominũ,quẽ non uiderat,cœpit colere.quod quidẽ certa quædam & perſpicua ſignificatio eſt,uerum cultũ diuinũ,ductum diuinitatis potius eſſe, q̃ ullius ingenĳ dexteritatẽ.Enos deinde,cũ omnis creatura creatori recalcitrare inciperet,& ipſe mẽte quadã Deũ inuocãte,colendũ docet Numen.Cuius rei nõ ignarus Noẽ,altari ædificato,quod in cœlis regnare didicerat,numen colit. Imitatus hunc Abrahã,deiurata regione, in qua formæ cultus exhibebatur, etiã altari cõdito,promiſſiones illi in cor imprimens numen,non uiſum unq̃ colere nititur. Iſaac poſtea ipſe ſacrificiũ factus,fide q̃ cultu,diuinitatem propius agnoſci ſentĳt,cum uxorẽ audiret mente ſyncera conſuluiſſe Dominum,atque reſponſum de gemino partu,in animo concepiſſe.Sic Iacob,quem tantum in ſomnis uiderat,uigilans adorat & teſtatur. Ad hunc uerum Dei cultum,cum in Aegypto deprauatum populum reducere uellet Moſes,ſecundum typum quem animo totum Deo dedito conceperat,templum quoddam portatile, populo,qui uiſibilibus ducebatur,extruxit, adduci potuit nunquam,ut humana ſagacitate comprehenſibile aliquid in eo adorandum exponeret.Hinc eſt quod nunc in igne gloria Domini,deinde in nebula,uoce aliquando, ſplendore ſæpius diuinitas deſcendit, atque Templum ſiue tabernaculum inhabitat.Primum hoc templum igitur à Moſe ædificatum, non uetuſtate corruptum, non hominum ui conſcerptum eſt,ſed quãdiu typus ueri Templi durauit,maiori ex parte, illæſus permanſit.Quod hactenus à paucis animaduerſum eſt.Fuit autem id diſpoſitionis diuinæ euidentiſſimum argumentum. Deus enim, cum hominum iudicio,maieſtatis ſuæ omnino impari in tabernaculo, gloriam & potentiam ſuam æternam,euidentius in nullo locorum aliàs comparere fecerit,nec ullo alio tempore,quàm his ſub pellibus cultus fuerit,religioſius admonitos nos uoluit in Chriſto homine(quod natura ſibi haud facilè perſuadebit)diuinitatis ſuæ plenitudinem apparituram aliquãdo,nec ab alia re unquam,quàm à Chriſto ſalutem ſperandam fore.Regum uerò deinde ſollicitudo inanis, qui ſuperbiſſimis ædificĳs honorare Deum,quàm mente humili ſatius duxerunt,ſed tanta templi magnificentia id præſtare nequiuerunt,ne alĳs in locis,quàm in templo celeberrimo, ac hominibus admirando, Deus non irritaretur cultura quadam ſuperſtitioſa: quæ res aliud nihil indicare uoluit, quàm quod primo quoque tempore,quo ratio humana, doctrinæ ab ipſo traditæ affingeret aliquid, quantumuis glorioſum,id omne niſi hæreſes pariturum nihil ,ac contemptum potius, quàm cultum Dei excitaturum.Signum deinde eſt Euangelĳ ſacroſancti commonitionibus adimpletis,rerum finem adeſſe,quod in Archiuis Templi,tabernaculum ipſum reſeruatum, ac in adytu Phani, teſtimonĳ arca conſtituta ,ultimo tantum excidio Titi ſcilicet opera,deperĳt.Sed hęc Theologis relinquamus.Stetit hoc Moſis Templum per annos 473.cum res apud Iudęos in tantã fœlicitatẽ rerũ excreuerãt,ut uel ipſum Deũ (quẽadmodũ fieri aſſolet) beare cuperẽt,atq; glorię ſuę,q̃ humilitatis teſtimoniũ apud poſteros reponere auerent magis.

Nec

Nec defuit ſententiæ materia.nam marmore,cedro,auro,argento;& quod maximum eſt,ingenio, miracula orbis Salomon hoc unico ædificio,longè ſuperauit,ac omnibus ſeculis rem prodigioſam inimitabilem oſtendit. Hac una re,unum hoc profecit,ut uniuerſi orbis uires fatigaret admiratione atq; æmulatione,cum hi induſtrium honoribus afficere,illi opus excindere conantur. Aegyptiorum ambitio, Suſacho rege atque Duce,primò omnium manus inferre auſa 46.anno poſt erectã molẽ,eius ſplẽdorem delibauit.Deraſit nõnihil poſtea Ioas Samarites.Ezechias ipſe deplumauit ornatũ;ab Aſſyrijs pacem mercaturus.Manaſſes externis immitior deformauit rem ſplendidiſſimam, adeò ut conuulſis aliquot ornamentis imparem iam præberet à priori aſpectum.At Babylonij expoliatum fanum , tandem deijcere haud potuerunt omnino,licet concrematũ in nonnullis locis ad pauimentum uſq; deſtruerent.Sic Solomonis opus quadringenteſimo quadrageſimoquarto annò deſtructum.Eſdras deinde poſt reditum ex Babylonia,Cyri, Darii,& Xerxis aſſenſu,ſumptibus quoque regiis templum extruxit.quo in opere conſummauit annos quadraginta.quod tamẽ ad imitationẽ Salomonis,ex cuius ruinis id reſtaurabat,nunquã potuit perducere.tantum enim abfuit ornatus,ut ii,quibus prioris Templi inerat memoria, quoſcq; id uidiſſe contigiſſet, erecto ædificio cæteris magnum & lætũ acclamãtibus,illachrymarẽt, comparatione prioris templi in memoriam redacta. Nec defuit tamen huic operi, aut ſplendor,aut ſumptus ingenij ue præſtãtiã.Cum uerò Iudæi hoc opus homicidio priores contaminaſſent, Perſarum uiolentia nonnihil deturpatum fuit, à Macedone autem Alexandro donatum & honorificè dotatum. Aegyptii quoque nunc honoribus,nunc ui intentata,dedecore affecerunt.Syri autem omni turpitudinis genere demolitum atq; deſtructum cõpilarunt,anno inſtaurationis Templi 349. Sic quoque & Eſdræ Templũ finem habuit,atq; Ioui Olympio dedicatũ eſt. At Iudas Machabęus ex ruinis Phanũ reſtituit,ſi opes reſpexeris, magnificè,ſi opus, tenuiter.quod quidem à Syris diu intactum non fuit,uix enim exiccato cæmento,diripitur.reſtituitur paulo pòſt per Simonem huius fratrẽ.Deinde uaria fortuna uel ornatum uel deprędatum eſt.Pompeius,Craſſus,Caſſius uim & ſacris & theſauris intulerunt.Herodes rex illud ita exornauit,ut nouum omnino,non inſtauratum uideri poſſet.Opere Salomonem ſuperatum diceres,uictum tantum opibus Herodem.Aliis præterea tum externis tum gentilibus Regibus opus exornare curæ fuit,quoad per Titum,imò per tyrannos urbis , funditus periit,anno poſtquam reſtitutum erat per Machabæum , duceнteſimo uigeſimonono.Fuerunt pręterea Iudęis templa duo,ſed nõ in urbe . Vnum quidem in Samaria , in monte qui Garizim uocabatur,alterũ in Aegypto, apud Heliopolim.Priori dedit initium Manaſſes quidam,is cum fratre Iaddo de principatu cõtendens,ut diximus,Sanabalats Samarię prępfecti filiam uxorem duxit,nomine Iſacham.ſoceri potentia fretus,fratrẽ dignitate exuere,atq; à pontificatu,ipſo ſuffecto,deiicere ui nititur. At cum alienigenã uxorem duxiſſet,nec noua affinitas illi adiumento fuit,nec ſoceri autoritas:generi toti exoſus,ob id impugnatur ab omnibus,& paſſus etiam exilium, ad ſocerum contendit,qui iratus Iaddo & Iudęis, generi cauſa , omnem occaſio-

nem quærebat ultionis. Dario interea ab Alexandro oppreſſo, cum in Phœniciam Alexander perueniſſet, Samballat in caſtra Macedonum, octo millibus armatorum comitatus, ſupplex conceſſit. data fide Alexandro, fidelem ſe poſthac pręſtiturum operam addicit. Receptus benignè & dimiſſus, cum Genero templum in mōte Garizim inſtituit, & ſacerdotem Manaſſem fecit. quod diſcordiæ ciuilis inter Iudæos maximum fuit fomentum. Si quis enim parum ritè ſacrificaſſet, leges, iura, morum honeſtatem trāſgrediens, ad ſupplicium uel pœnam uocabatur, ſtatim quaſi in aſylum ad Sichimitas ſe recipiebat, de tyrannide Hieroſolymitanos inſimulās. Antiocho deinde regnante, Cretæo Ioui templum id dedicatum eſt, annuentibus etiam & id petentibus Samaritanis. Tandem & hoc Hyrcanus Iudæorum Pōtifex diruit, poſt annum ſuæ ædificationis ducenteſimum. Templo Heliopolitano initium fuit ab Onia ſacerdotum principe. Antiochus captis Hieroſolymis Oniam huius patrem, qui etiam Menelaus dicebatur, captiuum abduxit, ac apud Berœam Syriæ urbem ſecuri percuſſit, Alchimo qui & Ioachim dicitur, in locum eius ſubfecto. Hoc iniquo animo ferens Onias, cum talis honor Alchino haud gentilis eſſet, fugit ad Ptolemæum regem Aegypti. à quo exceptus benignè obtinuit, in Heliopolitana regione templum ædificare, Hieroſolymitano ſimile, cum ara, exiguum tamen, ornatusq; tenuiſſimi. Diſtabat locus ille 180. ſtadijs à Memphi urbe. Donauit illud donarijs, lychnis, & alijs. addidit rex agros & reditus pecuniæ, ut ſacerdotibus copia cultus non deeſſet. Hoc templum deinde à Lupo & Paulino, poſt urbem Hieroſolymā deſtructam, cum templum per 333. annos ſtetiſſet, clauſum & inacceſſum factum eſt. Operæprecium uerò uidetur quędam de miraculis templi inſerere quæ haud paſſim occurrunt. ea quamuis ex ſacra ſcriptura hauriri nequeāt, omnia traditionibus tamen ueterum, uero quàm proxima, literis ſunt interſerta. nec omittemus quomodo & quando hæc deſierint, nempe ante 40. huius ultimæ euerſionis templi annum. Ignis ſacer, quo holocauſta & ſacrificia omnia conſumebantur, primò quidem è cœlo datus, cum Moſes inſtructo phano, oblationes aræ impoſuerat. Hic duabus aſſulis nutriebatur per diem, quas mane & ueſperi apponebant ſacerdotes. Sic nutritus uſque ad Nabuchodonoſoris inuaſionē illæſus permanſit. cumq; ſub dio per tot annos nutriretur, nec pluuia, nec uētis ab omni plaga irruētibus extinctus eſt, imò ſummè aſcendentem, nullius auræ uehementia uel modicum inflexit, ſed alta petens rectà ſurſum ferebatur. Cineres eius à loco ipſo abſorbebātur. Ingruente autē hoſte, Hieremias cui templi & urbis deſtructio bene cognita erat, raptis ſtipitib. & altaris prunis, facta ſcrobe in ualle Ioſaphat, ea intulit, et obſtruxit, locū incognitū futurū pręcicēs, donec Deus populi ſui miſertus, in libertatē eſſet reſtituturus. Inſtaurato autem templo, cum Neemię ignis deeſſet, indictis ſupplicationibus locum adijt. rimatis cuniculis ſtipites & carbones inuenerunt, cum aqua quadam craſſa. Aræ deinde ſtipites atque carbones extinctos imponens, ſacrificijs et uictimis aggregatis, ſuffundere aquam inuentam pręcipit. Quo facto, ſolis ſe radius intulit, magnaq; omnium admiratione accenſus rogus. Cumq; nulli dubium eſſet, hūc ignem eundem eſſe, quem Moſeo Dominus miſiſſet, qui cum poſtea per longum quidem tempus

pus,conſuetis alimẽtis nutriretur,paulò ante ultimã templi deſtructionem, uix ingenti lignorũ aceruo per diem ali potuit,extinguebatᷓ nonnunquam,adeò ut opus eſſet ſufflatione flammam excitare. Inerat ornatui ſummi ſacerdo tis bulla, gemmis precioſiſſimis duodecim interſtincta. Rationale appella batur,ex qua ſi ſacrificijs cõſultus Deus,in Reip.negocijs quid agendũ ſciſci taretur,lingula quædã ſplendeſcentis candoris ad dextrã aſcendere uideba tur. Deſijt aũt hoc fieri,quanquã aliquando in ſiniſtrã ſanguinea ſcrebatur. Imponebantur ſabbati diluculo 12.panes calidi,ac per totam hebdomadam non amouebantur, redeunte Sabbato, à ſacerdotibus amoti edebantur.de quibus,cuicunque oliuę magnitudine buccella dabatur,ſatur per diem munia ſua obibat.cum alijs quoque tandẽ imminuta eſt gratia.Quod omnem admi rationẽ præcellit,eſt,cũ indies armentorum & gregis uis magna & uictimæ innumeræ iugularentur in templo,nemo unquam fœtorem uel ſanguinis uel car nis ſenſit,propter nidorẽ carnium nullam unquam mulierum abortum pati con tigit,nec muſca uiſa eſt unquam in macello Phani. Situ nunquam uel carie obducti panes Propoſitionis. Stantibus in templo anguſtus uidebatur locus pro cidẽtibus,& ad adorandũ propãſis ſpacioſiſſimus.Nocuit nulli unquam ſcor pius,nec ſerpẽs in Hieruſalem.nunquam moram accuſabat,quantumcunque tem poris in templo quis degebat.Nec deſunt,qui affirmẽt,Salomonem omnis generis fructum ex auro infra Templum plãtaſſe,qui & florẽ & fructus ſta to tempore producerent,ac uento deinde adflante leni,excutiebantur. Inde aũt in uſum templi ac ſacerdotum omnia coëmpta & parata fuiſſe. Germina aũt horũ exaruiſſe,quàmprimũ alienigenæ Phanũ prophanaſſent.Fides pe nes autores ſit.In collatione deinde primi ac ſecundi tẽpli,qui omninò poſte rius extenuãt,defuiſſe dicunt,Linguã fortis domini,ignẽ è cœlo delapſum, inter Cherubim apparentẽ diuinitatẽ,Arcam Teſtamẽti,& oleũ unctionis. qui uerò priori poſtremũ præferre contendunt, cauſam adducũt, quod De us in primo quidem templo per prophetas tantum populo ſuo loquebatur, in ſecundo per ſeipſum locutus ſit,per ſeipſum turbas docuerit, per ſeipſum in eo miracula fecerit. Vnum hoc & nõ amplius addam.Quod nulla alia re, quàm ex ſeipſo illud inſtaurari uoluit,id eſt,Aram propitiationis, templum miſericordiæ pijs omnibus ſe exhibuit.

Magiſtratuum apud Iudæos ratio,de quibus in ſacris libris non adeò frequens memoria. Cap. XIIII.

CONſtat nullam unquã Remp.legislatorem habuiſſe certiorem aut ſapi entiorem Iudæis.quis enim qua ratione ipſe coli uelit, homo adiuuari poſſit,Deo melius nouit.Harum legũ cum obſeruãdiſſimi haberi uellent Iu dæi,ſeniores quoſdã,uitæ probatæ,ſcientia præclaros adhibuerũt, qui in du bijs interpretandi normã,in difficilibus definitionũ grauitatẽ,in arduis iudi cium ſanũ docerent. Sanhedrin hos uocabant,quos Iudices ordinarios for ſitan quis non ineptè appellabit. horum placita legis habebãt uigorem.Eli gebantur ad hoc muneris uiri 70.corporis proceritate pręcellẽtes,faciẽ ue nuſti,ſenecta uenerãdi,iudicio elegantes,linguarũ diuerſarũ periti,ac Magię nõ ignari, qui per officia uaria diſtribuebãtur. Prętorũ collegium,ad quos capitaliũ cauſarum iudicium pertinebat,quos ipſi animarũ uocabãt iudiciũ, uiginti tribus conſtabat,quorũ ſuffragijs paribus,reum cõdemnare oporte

bat. Tribunal eorũ Gazith appellabatur, locus equidem lapidibus politis & & quadratis ſtratus. Hos ieiunos ius dicere, atq; totũ diem, ſi quem condem naſſent, ſobriũ agere oportebat. Suppliciorum genera, quibus rei occidebã tur, erant quatuor, lapis, ignis, gladius atq; funis. Rerum atq; bonorũ uel pe cuniarum actio ad Triumuiros cauſarum Forenſium deferebatur. De bello ineundò, rege creando, inaugurando Pontifice, ad ſenatum referebatur, qui ex 71. uiro creatus erat. Si de Reipublicæ uectigalibus ordinandũ, de tem pli ſumptibus decernendum erat, hoc etiã P.C. ac Senatus totius autoritate, conficiebatur. Pari modo res tribuũ, Magi aut pſeudoprophetæ cenſura, o mnes ſollicitos habebat. Legere in Senatũ aliquẽ, aut mortuo aliquo, alium ſubſtituere, omniũ ſuffragio cõueniebat fieri. Qui in ordinẽ aſcitus erat, pro greſſus in medium, à quinq; uiris ſenatorijs, qui capiti eius dexteras impo nebãt, Rabbinus, id eſt, magiſter appellabat. In ordinãdo uerò hæ addeban tur ceremoniæ, quod capitalium rerum iudices, quos prętores dixi, leonem, urſum, pardum, lupum, & ſerpentẽ interimebant. Senatus aũt 71. uiri Ghe dola, cõmuni appellatione uocabatur, Hieroſolymis hi erant. Coibant quan doq; in atrijs tẽpli, nõnunq; in porta regiæ domus. à mane uſq; ad ueſperam haud ſoluebatur Senatus. Sabbatho atq; feſtis diebus in muro urbis, de reb. conſultabant. In prouincia uerò unicuiq; ciuitati collegium præerat, Sanhe drim nomine, ad quos tantũ de rebus ciuilibus actiones deferebantur de ma ioribus, apud Hieroſolymitanos diſceptabatur. Legebantur hęc collegia, Se natus maioris in urbe decreto, deinde iuramento adſtringebantur parêre iuſſui. De eis prouocatio dabatur ad ipſum eundem Hieroſolymitanũ Sena tum. Senatus conſulta hac clauſula finiebantur. Sic expoſui, ac ſic ſimul expo ſuerunt collegæ mei. Sic docui & eadẽ docuerunt ſocij mei. In hos ſęuijt He rodes Aſcalonita, ſublata omni eorum poteſtate. is enim Hyrcano, qui de ge nere regũ ſupererat, trucidato, quotquot eiuſdẽ gentilitatis conquiri potuit, interfecit, exuſtis Cõmentarijs, quibus regum natales & ſucceſſiones conti nebantur. Deinde etiam Antigono ſacerdote extincto, Pontificatum ad ig nobiliores traduxit, tandẽ Iudices omnes & diuinæ legis interpretes pari ſce lere extinxit, Baba quodã tantum reſeruato, cuius conſilijs uteretur, quem cũ nõ aſſentantẽ reperijſſet, oculis tandẽ priuauit, ratus ſi nullis amplius Iſraeliti ci generis cõſcriptionũ faſcibus urgeret, nouitatis ipſius calumniã ſubterfu gere, ſibiq; atq; ſucceſſoribus regiã conſtabilire poſſe autoritatẽ ſublata recu perãdę poteſtatis ſpe, cũ reliquũ eſſe patriciorũ neminẽ crederẽt. Ad Titũ re deamus.

Vrbis & prouinciæ ſub Imperatoribus conditio deſcribitur. Caput XV.

CAeſaream iam abierat Titus, cumq; hyeme prohibente, in Italiam traij cere nequiret, fratris natalem diẽ, Berythi poſtea patris peregit, ſpectacu lis æditis magnificẽtiſſimis, in eis Iudæorum cõſumptis multis. Legioni aũt Decimæ, cui præerat Terentius Rufus, Hieroſolymorum cuſtodiã credit. is Simonem Gioræ tyrannum, qui cum in cloacã ſe abdiderat, nec ingenio, nec labore euadere poſſet, captum ad Titum miſit, qui triũpho reſeruatus, Cæſa reæ ſuorum tribulum cum beſtijs depugnantium, & inter gladiatores pere untium numerum duorum millium & quingentorum interire uidit. Per crebruerat interim etiã apud Romanos oraculum, quod deſignaret naſcitu rum in Hieroſolymitana prouincia regẽ, qui orbis imperium arriperet. Ve

ſpaſianus

ſpaſianus igitur Tito nunciat,ut diligenter ſi qui forte ex Dauidis ſuperſunt familia,inquirat,proſapiamq́ regiam extinguat.Hac magis cauſa ingens Iudæis ingeſta calamitas & perſecutio orta.Titus Hieroſolymã redit, ſolitudinẽ urbis cum cerneret,illachrymãs,ſeditionis autoribus mala imprecabatur. Tanta principis clemẽtia,diuerſis ſentẽtijs interpretata fuit.Miles uerò ingeniũ ſecutus,rudera perſcrutabatur ex magnis diuitijs.magna pars auri argentiq́ inueniebatur,multo plura captiui defoſſa indicabãt,quæ incertã belli fortunã timẽtes,terræ condiderãt.Hęc maior quædã calamitas inſequitur.Liberius Max. procurationẽ ſuſceperat Iudææ,ſcribit ei Veſpaſianus,ut omnem Iudęorũ terrã haſtæ ſubijciat,nulla inſtaurata ciuitate,omnino ærario Reip. agrũ cõſeruet.Octingẽtis deinde militib.prouincię cura cõmiſſa.Ammaus præſidiũ datũ,& ager quẽ incolerẽt,ab Hieroſolymis triginta ſtadijs diſtans, additus.Euaſerãt cladẽ,qui Chriſto nomẽ dederãt,& in oppidũ Pellã effugerant.& iã in urbe degebat epiſcopus Chriſtianorũ à Iacobo,quẽ Amanus lapidarat,Simon Cleophæ reuerſus ab exilio,ſecundus,quorũ quidẽ tenuitas nulli ſuſpecta,trãquillitatẽ meruit,uſq́ ad Iudæ epiſcopatũ,qui procuratore reuocato,cum ſuis reus factus,regni affectati cauſam ſubire coactus eſt ſub Domitiano.Domitianus eñ,quos pater Veſpaſianus,Titusq́ nõ ſolũ incolumes ſeruarãt,ſed etiã honoribus auctos apud ſe detinuerãt,ęmulus Dauidici nominis, capitis accerſit oẽs ex ſtirpe eius ueniẽtes.Vocati,cõfeſſi, cenſiti, de regno Chriſti interrogati, liberi dimiſſi.Deſitũ etiã ſæuire in alios.Iuſtus deinde epiſcopus dictus,urbẽ cõplanatis mœnib.,foſſis adimpletis,latronũ ſicariorũq́ habitaculum,in diuinis docuit.Zachæus huic ſuccedit,Tobias, Beniamin,Ioannes,Matthias,Philippus, cũ ſub Traiano iterũ tumultuatur in prouincia.Miſſus igit Lucius Quietus,interẽptis plurimis,procurationẽ Iudęę init.ſub hoc res aliquãdiu pacatę,Senecã,Iuſtũ,Leui,Ephrem,Ioſeph, Iudam epiſcopos nutrierunt,cũ gens Iudęa uelut hydra,malis exereſcẽs, prouinciã tres annos exercuit.Hi enim occupata Bittera urbe,ac cõmunita,regẽ ſibi cõſtituunt,ac Meſſiæ nomine honorãt,cũ aliàs Barcozba appellaretur. hic cum in Romanos moliretur bellum,milites inauthorabat ſacramento inſueto.nullus enim recipiebatur,niſi prius detruncato ſibiipſi digito,audaciã ſuam probaret.Referunt quidam,ad ducenta milia hominum huius in exercitu fuiſſe,qui ſinguli cedrum radicitus euellere in Libano uno niſu poſſent: ac ipſum tyrannum,tantam de ſe ſuisq́ concepiſſe fiduciam , ut in diuinitatem ipſam eiaculari conuitia auderet, dicens , Tu machinæ huius autor, qui tuos repuliſti, faceſſe hinc ; opera enim tua qui indigeam ? Ruffus obſeſſa urbe , fame & ſiti eam oppugnat.Tyrannus deſperatione adactus erupit, cruenta uictoria Romanis conceſſa , urbem,imperium,& uitam amiſit. Sanguinem torrentis in modum tunc omnia inundaſſe,atque in mare cadauera , arma interemptorum, etiam ſaxa fluxu ſuo traxiſſe , ſunt qui ſcribant . Victor exercitus , iuſſu Adriani ,Hieroſolymarum muros inſtaurauit , Chriſtianis urbe ad inhabitandum conceſſa . Aelia ex cognomento Imperatoris , urbs uocatur , ut in Romanorum ius conuerſa, cum ritu etiam uocabulum mutaret. Ioui ex aduerſo Templi ædes excitata.Hinc rurſus bellũ Iudæorum ortum . clàm primo , deinde apertè machinata in Romanos mala,orbis,ut ita loquar,terrarum hoc motu concuſſus . Iulius Se-

uerus miſſus,inſidijs & cũctatiõe eos oppreſſit.Iudæa omnis deſolata. quos ferrum reliquos fecerat,neruis uinctos,hoſtis uenundedit,& abduxit.Iudęo rum nõmẽ in ipſa Iudęa deletum.Epiſcopatum ex gentibus accepit Marcus primus,cũ Solomonis ſepulchrũ ſponte corruiſſet,lupi & hyęnæ per urbes & uicos paſſim diſcurrerent,Iudæos ſi qui latitabãt,diſcerpentes. Sancitum deinde decreto Imperatoris,Senatus quoq; conſulto cautum,ne quis Iudæo rum prophano obtutu patriũ ſolum à longe inſpicere auderet.Sic confluen tibus peregrinarũ nationũ hominib.à Tito euerſa,opera Adriani inſtaurata eſt urbs mirificè.Epiſcopi ſeinuicẽ inſequẽtes fuerũt,Caſſianus,Publius,Ma ximus,Iulianus,Gaius,Iulianus II.Capito,Valens,Dolicianus,Narciſſus. His omnib.in eccleſia læta ſeges,meſſis diues, Commodo theatris q̃ rebus publicis magis intento.At crimine falſo obiecto latitabat Narciſſus.ſubroga tur illi Dius,Germanio,Gordius,Alexander,qui inſtructa bibliotheca,rem Chriſtianã auxit mirũ in modũ.Perſecutionẽ paſſus ille, Mazzabanes,Hymenæus inuicẽ ſequuntur.Diocletiani carnificina ſecuta,afflicta Reſp. Labdas eccleſiæ præficitur,poſt hunc Termon,tandẽ Macharius.Nicæenſi conſi lio primatum nanciſcitur eccleſia Hieroſolymitana, indicio diuino crux ſancta ab Helena inueſtigata,ſub Veneris ſtatua,quã eccleſiæ inimici Caluariæ loco impoſuerant.Res Chriſtianorũ in urbe,tẽplis, publicis & priuatis donis exornatæ. Et hæc hactenus de Hieroſolymitana urbe reperiuntur apud autores idoneos,per annos à deſtructione urbis,per Titũ factæ 222 .quod nulli mirum erit,qui uel hoc animaduerterit,nos rerum per Iudæam geſtarũ notitia deſtitui,ob Romanorum tum in Iudæos tum in Chriſtianos inuidiam, quorum quidem tempore, & deuotionem et pietatem,ſuperſtitioſam quandam perſuaſionem eſſe credebant.Nulla igitur eorum ratione habita, nec mentionem de his habere dignati ſunt.Adde,quod qui Syriæ præfectus erat,hãc quoq; uiribus,opibus,armis,militibus exutã regebat, cumq; Chriſtiana res pace quàm bello magis accreſceret,tumultu nunquam inclaruit Iudæa,neminem Imperatorum ſeditione nobilitauit.Iniuriæ huius quoq; non minimam partem ſibi aſciſcit temporis iniuria,maxima hominum incuria, quibus harum rerum Commentarij deperierunt.

Reſpublica Hieroſolymitana ſub Græcis quantum ſit aucta. Cap. XVI.

MAximus Eccleſiæ iam præerat,cum imperium ad Græcos deuolutum fidem Chriſti Ieſu amplectebatur.Matre enim in nullo inferior filius, Pietati cœpit ſtudere Conſtantinus, ad dedicationem Hieroſolymitanã ex omni orbe coire ſacerdotes præcipit.hanc autem fœlicitatem Ariana labes mox inficit Cyrillo ſedente. Tentarunt nonnihil Iudæi, ſed oppreſſi atque exterminati deſierunt. Lactauit autem ſpe quadam inani miſeros Iulianus,qui ficta religione in imperium irrepſerat.Interrogati ab eo,cur non ſacrificarent, hoc in ſolo Hieroſolymorum templo fieri poſſe ingerunt. Accepta licentia,opus igne conſumptum reparare incipiunt, Chriſtianis inſultare.Materia aggeſta, fundamenta iaciuntur cũ nocte ſequenti,longè lateq;,cõmota terra,quicquid ſuperſtructũ erat,quicquid reliquũ fuerat, proſternitur,operarios opprimit.globuli deinde ignei emicant,diſcurrentes per uias & plateas,ultrò citroq; cõmeantes Iudæos miſerè adurunt & exanimãt.

Deterriti

Deterriti igitur Iudæi & gentiles cœptis deſiſtunt. Procurationem tunc habebant prouinciæ Alypius. Varia fortuna tunc ſub Valente uſq; ad Theodoſium agitata Reſp. Ioannem ſucceſſorē Cyrilli nacta. Iudæi Hieroſolymā ſomniantes, Cretæo in mari ſummerſi à pſeudopropheta, deperierunt. Eudociæ Auguſtæ munificētia ornata urbs, Paulæ, Euſtochiæ, Hieronymi pręſentia nobilitata florebat multum. Thoma deinde Eccleſiam docente, à Perſis iamdudum laceſſitum Græcorum imperiū, indies corripiebatur. Cumq; Phocas nomini reſponderet, ſomno & delicijs deditus, Caſdroēs Hieroſolyma occupata ad nonaginta milia Chriſtianorū interemit. diruta urbe, & pollutis locis ſacris, prædam ingentē abſtulit. Heraclius, qui iam imperij ſceptra ſortitus erat, in Syriam ducit exercitū. Imperij iura uędicaturus, fugit hoſtis, quem Heraclius magnis & difficillimis itineribus inſequitur. Congreſſo eo regi, cæſa ſunt Perſarum millia multa, uiginti ſeptem ſigna militaria relata. Caſdroē filij impietate necato, prouincia cum urbe, Epiſcopo Zacharia, imperio reſtituta. Dominica crux, magno omniū applauſu, iterum locis ſacris illata. Tertiæ pugnę dies faſtis Romanis adſcriptus. Sarraceno militi parcè datum ſtipendium, res nouas moliri fecit. Aegyptū primò, Arabiam poſtmodum, Perſiam ſubigunt. tandē potiti Syria, Hieroſolymam expugnant, prouincia ſubacta; anno imperij Græcorum 314. Decreuerā nihil omnino dę ijs rebus, quę inter Francorum imperiū, ſiuę regnum in urbe obtentum, per Sarracenos, uel alios geſtæ reperiuntur, addere. Mutata deinde ſententia, & hoc tædij deuorare libuit, ut traderem quæ coniecturis nōnulli colligūt, aut cōtra omniū opinionem quidam affirmant. Ergo ad rem, cum prius hic admonuerim Lectorem, quæ in Tyrenſi reperiantur, non admodum curioſè me tradere uoluiſſe, ſed ad ipſius Authoris ſcripta Lectorem remittere.

Occupata urbe à Sarracenis, quæ apud nonnullos, uſque ad Francorum regnum, in prouincia, & ipſa urbe agitata reperiantur. Caput XVII.

SArraceni & ſi Rhodon inſulā cū Coloſſo Chriſtianis abſtulerāt, Cōſtante ad portū Phœnicis deuicto, duce Mathnan; etiam à Conſtantino 4. ſuperati, pacē petierunt, atq; tributa ſoluere promiſerūt. A Ioanne Patritio ſub Leontio atq; adeò ab ipſo Abſymaro Tiberio deuicti, deſideratis ducentis millibus, Hieroſolyma cū tota prouincia Syrię recuperata tradit. Ciuilib. aūt bellis imperiū cum agitaretur; nec res in Syria quieuere. ſub Philippico em̄ Sarraceni prouinciā populantur, ac adeò efferebantur, ut ſub Iſaurico, Zuleymon ipſam urbē Conſtantinopolim, poſt deuaſtatā urbem Hieroſolymorū, oppugnare aggreſſus, & per trienniū obſederit. Repreſſa aliquantulū eorū inſolētia, à Leone 4. eius nominis: ſic dubio marte ac uices alternante, nūc Græcis nūc Sarracenis, imperiū occupantibus, ſub decem Sarracenorū tyrannis eccleſiæ & prouincia deprędata. tyrannorū nomina fuiſſe tradūt hęc. Ebubeher, Haumar, Hethmō, Muhamas, Girith, Machnau, Habdalō Habdimelech, Vlid, & quē diximus Zuleymon. Cū uerò iterū Sarraceni Reip. dominiū occupaſſent, ſub alijs decē tyrannis, multa paſſa eſt incōmoda, quorū appellationē eā fuiſſe cōperimus. Haumar II. Gizid, Elued, Girid, Aiſcēs, Murcham, Muhamad, Habdallas, Mady, Moſes. quorū ultimus cū Gręcis uaria geſſit bella, à Cōſtantino Copronymo ſepties uictus, toties uictor, in

Chriſtianos

Chriſtianos ſęuire cœpit pertinaciſſimè. Conſtātinus igit̃, qui deſperatis rebus opem iam ferre amplius nō poſſet, miſſis Legatis ad Carolum, Hieroſolymorum Patriarcham, Dauide, & Neapolitano quodam ſacerdote, Magno, orat & obteſtatur, ſubſidia corruenti iam imperio miniſtrare uelit. Carolum igitur ingentem conſcripſiſſe exercitum, ac claſſe parata, in Syriam traieciſſe, urbem & prouinciam Sarracenis ablatam, Græcis reſtituiſſe, ob id inuitatum, cum Conſtantinopolim ueniſſet, exceptum illum dicunt ab ipſo Cōſtantino magnis incredibilibusq́ꝫ honoribus, muneribus inſuper auctū & theſauris. omnia Græcis reſtituta, pecuniā ſolummodo, de corona Chriſti & ſacratiſſima cruce quaſdam reliquias, nec non clauum, ſudarium, & neſcio quæ alia ſecum exportaſſe. Sed hæc quam fidem mereantur, uidebunt, qui hæc ſcripſerunt. Mihi quidem uero propiores uidētur, qui ſcribūt, octingenteſimo ab incarnatione Domini, monachum quendam ex Hieroſolymis, ad aquas Grani perueniſſe, regeq́ꝫ Carolo ſalutato; ſtatum Chriſtianorum atque paupertatem illorum illi indicaſſe. Hunc poſtea à Carolo, cum Zacharia Epiſcopo legato, ingenti onuſtum pecunia, ac rebus precioſiſſimis donatum, ad ſubleuandam Hieroſolymorum inopiam, in Syriam dimiſſum, atque eodem anno, octaua Idus Decemb. claues ſepulchri, ſigna urbis, atque multas reliquias, reduce Zacharia recepiſſe. Septimo autem anno ſequenti, cum à rege Perſarum magnis muneribus ad pacem inuitatus & amicitiam, dona admiranda recepiſſet, non inferioribus datis, Perſis redire permiſſis, ſuam addidiſſe legationem, quę cum Aarone tyranno Sarracenorum Hieroſolymis imperante, fœdus & pacem iniret, ut uel hac ſaltem ratione, cum negocijs & bellis Occidentalibus impeditus ui nequiret, Reipublicæ Hieroſolymitanæ conſuleret. Qua cauſa etiam cū Aegyptijs & Afris amicitiam contraxit. Varia deinde bella etiam hic Aaron cum Græcis habuit. qui cum uigeſimoſecūdo anno imperii ſui uita defungeretur, Muhamad ſortitus eſt ſucceſſorem. Huius anno quinto, ciuile oritur bellum. Habdallę, fratri congreſſus, occubuit. Tulerunt ægrè Sarraceni parricidium, ſciſſa in partes gens. Aegyptum & Aphricam qui incolebant, coniuratione facta, regem ſibi conſtituunt. hanc ſeditionem ſequuti, qui Hiſpaniam tuebantur, & ipſi in partes diuiſi, tyrannos duos creant, uix Habdalla urbe & prouincia relicta. Pugnatum deinde eſt cum Sarracenis diu. Theophilus Cæſar nunc uictor, nunc uictus diſcedens, Syriam afflixit, ſed urbem aut prouinciam, recuperare nunquam potuit. Filius Theophili Amerem tyrannum prælio fudit. Fregit eorum inſolentiam Baſilius, at prouinciam non obtinuit. Conſtantinus Porphyro genitus fœdus cum Sarracenis iniit, ſed fide poſthabita, cum imperii fines popularentur, Barda Imperatore eorum multa milia trucidauit, & in prouinciam ſe recipere coëgit. At interim Turcæ imperio imminebāt, qui Sarracenis deuictis imperium Aſiæ ſibi uēdicarunt, ac Principe Belezet Hieroſolymam occuparunt. Imperatore Diogene Romano capto temperarunt ſibi à dominici ſepulchri eccleſia, nec Phanum mōtis Sion, nec Bethleemiticum templum prophanarunt. Sic etiam exuti imperio Sarraceni, Turcis rem Hieroſolymitanam reliquerunt anno, poſtquam urbem ceperant, trigenteſimo ſeptuageſimoſecundo.

Sub

Sub Turcis quæ perpeſſa ſit urbs, uſque ad Francorum regnum. Caput XVIII.

HAud diu ſub Turcis quieuerat urbs ſancta, cum gens illa prophana, exhauſta exactionibus Republica, aurum quæreret, ſacris etiam locis manus iniecit, ac quæ prius intacta reliquerat, diripiens, fœda omnia cōmaculauit. Michael autem Calaphates, cum poſtea Leonis noni Papę, interceſſione & precibus adhortaretur, cum Turcis rem tranſegit, ut accepta poteſtate, Imperiali magnificentia, demolita & prophanata extrueret. Tentauit etiam Otho Mediolanenſium Princeps, Turcarum uim ex Syria deijcere, habitis apud Turonum Comitijs, Gallorum è primoribus multi ſe illi adiunxerunt, claſſe quoque in Syriam traijciunt. uētum erat ad urbem, eaq; necquicquam oppugnata, Volux quidam, cum Othone, ſingulari certamine congredi ſe uelle, exclamat. nec mora, congrediuntur, deiectus equo Barbarus, ab Othone interimitur, atq; arreptis deuicti hoſtis armis, ſuis ſucceſſoribus, in perpetuum inſignia uictoriæ reliquit: Viperam nempè, quæ inuoluta & implicata nodis, ſurgebat in umbone Barbari ænea, & infantem extenſis brachijs auxilia implorantem, & iam ad coſtas uſq; deuoratum, mandebat. tandē illata ac accepta clade, infecto negotio noſtri redeunt. Decennio pòſt, cū ad ſeptem millia hominum orandi gratia Hieruſalem petijſſent, ipſa Paraſceues die, in quodam Caſtello, à Turcis obſeſſi, ad internicionem cæſi: qua clade accepta, cū qui effugiſſent, ad ſuos ſe recepiſſent, ac rē geſtā enarrarent, inter Occidentales principes cōſultari cœptū, quibus rationibus res in Syria recuperādę. altero decennio cōſultando cōſumpto, tandē bellū in Barbaros apud Claromontē, decernit. Secundo deinde anno, Duce Godofredo Lotharengo, urbs cum prouincia, atq; adeò tota Syria Turcis eripitur, poſtq̃ in manus Turcarum peruenerat anno octuageſimo octauo.

Franci quandiu urbem ſub Imperio tenuerint, & certa ab urbe condita uſque ad recuperatam à Salahadino urbem, annorum computatio. Caput XIX.

SIc Hieroſolymorū regno Turcis atq; Sarracenis utrinq; cruentiſſimè erepto, reges octo ſeinuicem ſequētes, cruore multo, quàm regnū ipſum precioſiore, id tenuerunt annos 88. Quæ omnia in Guilhelmo noſtro & copioſè et argutiſſimè deſcripta, comperiuntur, quanquā in exemplari, quę per annos tres nouiſſimos, geſta fuere deſint, id tamē rudi noſtra Minerua, Apellis Veneri, adiecimus. Reductis igitur annis ad calculum (quem quidem nullius præfero, ſed conferendum cum aliarum enumeratione propono) computatiſq; temporibus, quibus urbs fundata atq; inhabitata fuit, ad Salahadini uſque imperium, annorum ſummam ſic colligere potes. Fundatā à Salem, tenent:

Iebuſæi uſq; ad reges annis	923. menſes ſex.
Reges ad deſtructionem Babyloniorum	487. menſes ſex.
A reditu captiuitatis ad Duces ſunt anni	70.
Duces uſq; ad Machabęos obtinent eā per an.	349. menſ. 4.
Machabæi quoad per Pop. Rom. ſubiugata fuit	103.
Sub Procuratione Pop. Rom. uſq; ad Imperatores	129.
Ab Imperatorum Rom. Imperio uſq; ad Græcos	222.
Græcorum poteſtati ablata fuit per Sarracenos anno	314.

Turci

Turci Sarracenis illam eripiunt anno 372.
In Francorum poſtea poteſtatem uenit anno 88.
Salahadinus Francos imperio urbis exuit anno 88.

Sic cum per ter mille centum atq; quadraginta ſex annos,quę Hieroſolymis geſta, paſſim apud autores reperiuntur, indicauerim, quæq; deinceps, ad patrum noſtrorum memoriã uſq; pro recuperanda urbe,à Chriſtianis,aut exteris tentata,& per ter centum quinquaginta annos uaria fortuna geſta adijcere decreuerim,ad hiſtoriam ipſam redeundum puto.

Primi ergo continuatę hiſtorię Libri finis hic eſto.

IOANNI RVDOLPHO TRANQVILLO MVRBACENSIS AC LVTRENSIS COLLEGIORVM ABBATI

Ioannes Herold Höchſtettenſis S. D.

AMplitudinem illam tuam Princeps optime,iam dudum in huius ętatis doctiſſimorum uirorum agone,elegantiſſimo iudicio ſuo,orcheſtram conſcendiſſe,atq; eos omnes,quid ingenio, quid in Rep. literaria poſſint,tibi uni oſtentare,examen tuum reuereri, pauere cenſuram, conſtat.merito quidem,cum ſtudio in amorem tales allicias, beneficio prouocare nunquam deſiſtas.Liceret utinam, quandoquidem libet,parua magnis conferre,tamen qui me melius noſcat,qui ſanctius huius noſtræ uoluntatis teſtimonium reddere poſſit,qui iuſta harum confeſſione me pręuertat, ſcio eſſe neminem. Verumenimuerò ante aliquot annos,ſic ex uultu,ex oculis, ex fronte ipſa(ut aiunt) ſic etiam ex oratione perſpexi, ipſaq; adeò ex liberalitate tua quæſtum percepi,quàm ardentiſſimis uotis,literas bonas cum ipſis literatis,amplexeris,exoſculeris.Fatear,æmulis aut parum,aut omnino nihil relictum quod in te uituperent,omnes ſiquidẽ habere,quibus tũ amantiſſimè, tum honorificentiſſimè ſcriptis nomen tuum poſteritati commendatius reddant,in confeſſo eſt:hoc certè unum ego,quoad uiuã,ubiubi gentium ſim,de te prędicabo,quod ipſiſſimi boni,quod eius,quod bona omnia in ſe continet,ſcilicet ſtudiorum bonorum ac liberalium amore inflammeris, ardeas,atq; flagres.Hoc unum,dico,cum in principe ſummum mihi uideatur,quandocunq; toti orbi de te perſuaſero,concedam facilè quibuſcunque quocunq; nomine te celebrare,quacũq; ingenij dexteritate immortalem reddere uelint:imò pro ingenij mei tenuitate, te liberaliſſimè à me tractatum,exiſtimabo.Cæterum æquitate id poſtulante,ut apertè etiam oſtendant, recordationem beneficiorum in animo mihi hærere,occaſionẽ,gratitudinis meæ teſtem,nolui amittere,quæ primum iam & commodum,muſſitanti mihi ſeſe obtulit.Poſtquam enim,eas res,quas Guilhelmi Tyrenſis hiſtoriam in Reipub.Hieroſolymitana & præceſſiſſe,& inſecutas eſſe conſtat, deſcribere decreueram,ac priori libro,ab urbe condita uſq; ad bellum ſacrum, Godefrido Duci ſuſceptum et geſtum:deinde à Dictatura Tripolitani,uſq; ad id tempus,quò Salahadinus expugnata urbe,prouinciam omnem occupauit,quę contigerant, collegiſſem,ſtudio memorandarum rerum ſeptemdecim anno

rum

rum curriculo geſtarum tractus, tantos orbis motus, et illos quidem uanos, tot regum conatus uerum inanes, tantos pro recuperanda Syria, ac tam prodigos ſumptus, humanæ curioſitatis, ne dicam ſtultitiæ monumentum, referre exploratius ſtatui, nō me hercle, ut homines in Remp. optimè affectos, qualeſcunq; aliàs fuerint, inſectarer, ſed ut eos tanquam diuinos uiros, noſtris ſtudio imitandos, proponerem, quanquam non occurrebat, quo ambitionem & arrogantiam ipſorum horrendam, aut tegere aut leuare, poſſem uel uellem. Sed de omnibus his (ne Hiſtoriæ leges tranſeam) prudentioribus iudicium relinquendum duco. Quadriduum profectò hic mihi liber abſumpſit, & hoc integrum: quanquam nulla elegantiæ cura, ſed ueritatis me exercuit ſollicitudo miſerè: adde, operas penſum exſcribendi importunè efflagitantes. Suſcipe igitur, Princeps optime, grati animi mei, qualecunq; ſit, & obſeruantiæ in te meæ pignus, quod ſi autoritate tua & gratia, tàm ſtrenuè ab æmulorum calumnijs defendes, quàm mihi certum eſt, & auidè, & ſummo ſynceroq; iudicio te lecturum omnia, quantum huc uſq; in Hiſtoria profecerim, audacius teſtatumq; apud omnes citius relinquam.

DE BELLO SACRO CONTINVATAE

HISTORIAE LIBER SECVNDVS, IN ORDINE *uiceſimus quintus.*

Proditoris Tripolitani mors, atque Aſcalonæ expugnatio narratur. Caput I.

EXpugnata urbe Hieroſolymarum, expulſis Latinis, ſacris fœdè prophanatis, uerſus Tripolim tēdit Salahadinus, cui proditio tantū, ob utilitatē ingentem accepta, proditor Tripolitanus nunq; placuit. is em̄ cū Guidonē captū, ac optimū quenque uinculis addictū, ex pugna per Barbaros comitatus (relicto Saph caſtello, in quod ſe receperat) Tripolim urbam perueniſſet, ſpē recuperādi regni, in uerba Salahadini iurauerat, & abnegato quadragies deo, recutitus, de traditione urbis rationes inibat. Miſſis igitur, qui urbem nomine Salahadini expoſcerent, Comitem adeunt, ac ciues, ut eadem iurent, cohortantur. Nec mora, conuocatis ciuibus, in foro, regio more extructam ſedem aſcendit Comes, lictoribus ſtipatus, ſilentio indicto, primò Salahadini manſuetudinem, clementiam, atq; uires commendare, deinde regem ſe iā dictū apertè fateri incipit, non diſſimulato iuramento, quo ſe Salahadini tributarium effeciſſet. nam ſe Reip. ſalutem, tranquillitatem, ſummamq; fœlicitatem ita quæſijſſe, temporum, regniq; conditiones in ſtatum meliorem redegiſſe. Addit iam Salahadinum prouinciæ cum exercitu exceſſurum, reſtituturū illi occupata, captiuos, ac prædā ſi qua reliqua inueniri poſſet: modo iuramentum in bonum ac æquum conceptū præſtare uelint, ac ſeſe omniaq; tam ſacra quàm prophana Salahadino dedere non differant. Multa deinde de Salahadino, de ſeipſo plurima & optima quæq; pollicetur, regni caput ſo

re Tripolim,ciuibus inde lucrum,ærario publico emolumentum maximū inde ceſſurū. Poſtremo addit minas,renitentesq́ extrema omnia paſſuros, ac exēplis perituros crudeliſſimis. Tanti mali ſenſus cū ad ciues peruenifſet, libertati à Comite inſidiari,& quid animo uoluerat,intelligentes,ægrè à prudentioribus temperatum eſt,animis plebis exacerbatis, quin extemplo in tyrannum impetum facerent,à quo ſine difficultate oppreſſi fuiſſent,cum omnia occupaſſet,ac orbe armatorum facto,clauſos in medio contineret,& uelut indagine captiuos habebat. Defuit tamen tyranno ingenium, ac ſimulata quadam patientia à populo ſeductus,iubet edere reſponſum. Iurandi formulam hi petunt,è contra ille hoc unum ab ipſis petere,ut ratum id habituros ſe,iurent,quę ipſe ſuo Reipublicęq́ nomine iamdudum iuraſſet. Poſt longā utriuſq́ partis conſultationem in diem ſequentem res differtur. Ciues interim ad uindicandam libertatem, cum remedium aliud nullum ſupereſſe cernerent,arma parare,acies clanculum componunt,poſtera luce gladijs & telis tyranno reſponſuri. Mira uerò res,qui iam regnum Hieroſolymitanum ſibi ſomniabat, antequam poſtera lux terris redderetur, in lecto ſupinus atq́ extinctus inuenitur. Sunt qui tradant,corruptis ære cuſtodibus & cubicularijs,ciuium opera ea nocte tyrannum ſuffocatum eſſe. Tradunt etiam nōnulli,Legatorum Salahadini machinatione id factitatum , qui à nonnullis perſuaſi,urbem extincto tyranno,metu & terrore citius in poteſtatem Salahadini uenturam,præterea eos hominis uerſipellis perfidiam & leuitatē ſuſpectā habuiſſe,ob id etiam ad necem ipſius promptiores factos. Atq́ quibus ueritas ſuffragari uidetur,eorum opinio mihi magis arridet,cum tradant, diuina illum ultione ſubito expiraſſe,dolore ex præciſis genitalibus accedente,et præualente. Dum enim cadauer per ueſpillones elatum,curatur,præputium inuolutum & medicatum,inuentum eſt. Sic perijt,qui non modo à Guidone æmulo rege,ſed etiam à Chriſto ſeruatore,deſciuerat. Poſt tyranni mortē Legati Salahadini urbem excedere iubentur,atq́ ijs reſponſum , Populum Tripolitanum iam liberum eſſe,ac extrema quæq́ pro libertate tuenda paſſurum. Rogare Salahadinum,ut quando à Tripolitanis nulla laceſſitus ſit iniuria,ſinat eos in libertate uiuere,ſatis calamitatis eos perpeti,cum ſocias urbes et regni ipſum caput ſub hoſtis poteſtate uidere cogātur. Deinde ab oppidanis ad munimen urbis acceleratum,contabulātur turres,muris crates,pinnis loricæ attexuntur. à plebe eò omnia congeruntur,quibus à muris hoſtis arceri poſſit. Matronæ,uirgines,ſenes & pueri,deiecto pudore , aſſumpto animo,ad tuitionem urbis parati,amorē patriæ,labore indefeſſo oſtendunt. Vocatur etiam Antiochenus Princeps,Reip. cura illi committitur. Salahadinus perſpecto ſitu urbis,audita ciuium conſtantia,Principis in re militari experientia agnita,omiſſa obſidione quam decreuerat,contra Aſcalonitas mouet. Paucis equidem diebus antea,Salahadinus exercitus parte miſſa,ut Antiochenorum fines deprędaret,ipſe Hieroſolymitanas res interim conſtitueret,ad Laodiceam uſq́ Barbari progreſſi erāt, ferro,flamma omnia uaſtātes,Raymundum cum paucis obuium habent . Inita pugna , numero noſtri inferiores, paulatim in loca æditiora montis Nœrei ſe recipiunt , haud ſine clade. Barbari ſucceſſu elati, Antiochiam ipſam petunt,dum noſtri conglomeratis

meratis, ac undecunque corrogatis uiribus, præda onuſtos inuadunt, & impeditos onere, à fronte à tergo cædunt. Tandem in fugã coniectos inſequuntur & trucidant, præda recuperata, liberatis captiuis, ad ſuos ſe recipiunt. Accepta clade in hoſtem uictoria ferocientem, donec alia quædam calamitas exultantis animum frangeret, ducere Salahadinus inconſultum æſtimabat. igitur ſub Aſcalonæ mœnibus caſtrametatus, obſidione cingit urbem, erectis machinis, tormentisq; ac omni genere telorum oppugnare contendit. Inaudierat autem, Conradum atque Guilhelmum fratres, Bonifacij Montisferrati Comitis filios, quem in uinculis habebat, audita patris captiuitate, e ueſtigio conducta apud Ianuenſes naue, impoſitis aliquot equitibus, armis & uiris, delatos Conſtantinopolim, caſu obſeſſum Imperatorem liberaſſe, ob bene nauatam operam claſſe inſtructos ab Iſaacio, Conradum Tyrum applicuiſſe, ſpõte ſe dedentibus ciuibus, ut ab eo defenderentur. Percrebruerat quoque rumor, eũdem Guilhelmum, commeatu, uiris & armis Aſcalonam inſtructiorem reddidiſſe, quæ res nimium Salahadini animum afficiebat. qui uero maiorem illi incutiebat terrorem, nuncium acceperat, Guilhelmum regem Siculum, cum triremibus quadraginta aduentare. Vna itaque atque altera oppugnatione nequicquam tentata, ad blanditias conuertitur. Fidei datæ ciues admonet, qui ſe ſuaq; in poteſtate eius fore, captis Hieroſolymis quondam polliciti erant. Offert conditiones æquas, pollicetur multa: credebat enim eam ualido munitam præſidio, quę uacua erat milite: effecit perſuaſio, ut noſtris petentibus nihil denegaret, dummodo eã recipere poſſet. Iam decimus agebatur obſidionis dies, cum noſtri etiam neceſſarijs deſtituti, deditionis mentionem audire incipiunt. Tandem conuenit, ut rex magiſterq; Templariorum dimitterentur, ac ſupellectili omni conceſſa ad Chriſtianos ſe conferre quiſque poſſet. Dedita urbe, Barbarus noſtrorum neceſſitatem contemplatus, qua etiam abſq; conditionibus in poteſtatem uenire ſuam, breui adacti fuiſſent, pœnitudine captus, fraude deceptum ſe cõquerebatur, mutatis conditionibus, noſtris poteſtatem ad Chriſtianos redeundi, niſi anno prope circumacto, & ſpoliatis fortunis omnibus, haud conceſſit. Guidonem deinde ad iureiurandum coegit, ne regni ius unquam proſequeretur, aut armis uindicaret. Hac una re Salahadinus fidei datæ ſpretor, alioqui iuſiurandi tenaciſſimus, clemens uictor. quibus effecit, ut noſtri tres tantum nobiles urbes, Tripolim ſcilicet & Tyrum cum Antiohia obtinerent.

Salahadinus oppugnata Tyro, caſtris exutus, fines Antiochiæ depopulatur. Caput II.

CONradus Marchio Montisferrati, ut prius dictum eſt, Tyrum applicuerat, Græcorum nauibus uectus: ac orantibus, atque in eius uerba iurantibus Tyrijs, eam urbem à Barbaris defendendam ſuſcepit, exceptis, qui à clade apud Ethim uicum aufugerant, qui Hieroſolymis expulſi, atq; alijs urbibus extorres facti, magna annonæ copia, urbem communiuit. ac uelut ex cõpoſito Margaritus quidam claſſis Siciliæ Prætor, cum quadraginta triremibus apparebat. Cum Salahadinus, uocata claſſe ex Alexandria, atq; in ijs nauibus, quas apud Aſcalonam inuenerat, inſtructis, receptisq; ex Damaſco et Alapia auxiliaribus copijs, Tyrum terra mariq; circundat: conſumpto triduo in extruendis machinis oppugnationem per præcones indicit, præmia

ingentia promittuntur ei, qui primus murum conſcendat. dato ſigno, ex caſtris concurritur. At oppidani per mœnia ſtantes, ſuccedentē hoſtem, ui quacunq; poſſunt, ſubmouēt, ſuggerunt tela ſenes, pueri, uirgines. Nullū diſcrimen ſexus, nulla ætatis ratio, occupat locum, arripit telum unuſquiſq; obuium, concurritur ad periculum publicum, ad patriæ tutelam. Matres per partus dolores filios, uxores, maritos per thori fidem, liberi parentes per ingenitam ſollicitudinem obteſtabantur, ad bene de patria promerendum. Interea Conradus prudentis Imperatoris, ſtrenui militis officia obibat. Margaritum Prætorem claſſis, maritima obire, purgare latrociniꝭs ora, & Barbarorum naues inuadere quando opus eſſet, iubebat, ipſe urbana iuuentute in armis conſtituta, præſidꝭs in muris diſpoſitis, eruptionem parat. Vix Margaritus impetū in claſſem fecerat, cum ancipiti pugna oborta, ſtrepebant omnia, nauium colliſarum fragore. nautarum ac militum clamor horrendus ad cœlum uſq; attollebatur, pugna ciebatur acerrima. Inde ſcapha incendiaria immiſſa, flamma hoſtium claſſem corripit. Fœdiſſima oritur tūc ſtrages. Perterriti hoſtes, oppugnationi inceptæ remiſſius inſtant, non uerbis, non precibus animantur. noſtri erumpunt ex urbe, cunctantes à fronte, qui in triremibus erāt, in littus deſiliunt, ac à tergo, à lateribus hoſtem inuadunt. Barbarus, cui ſub primum incenſæ claſſis aſpectum, minus ac minus ordines conſtare cœperāt, uictus in fugā uertitur, ab oppugnatione deſiſtere cogitur. Sic claſſe amiſſa, deſideratis ex Sarracenis aliquot milibus, obſidionē ſoluit, caſtris etiā exutus. noſtri uictores diripiunt, at inſequi hoſtē, inſidias uerentes non ſunt auſi. Barbarus aūt prouinciam omnem longè lateq; populatur, ac expugnatis pręſidꝭs multis, ferro, flamma, fame, in deditionē omnia recipit. In agrum deinde Antiochenū, auctis uiribus, & redintegrato exercitu mouet, omnia conſilia, omnes apparatus, ad obſidionē urbiū, & murorū euerſionem ordinabat. ſic peragrans uniuerſam prouinciā, tacitè nunc per ſyluas irrepens, nunc per ualles ex inſidꝭs erumpens, uicos, oppida opprimit omnia, quaſi flumen concitatiſſimū & exundans, proſternit & conuellit. trium menſium ſpacio, omnia præter urbem obtinuit: quamquidem adire aut obſidere noluit, non ignarus, eandem non ſine magna ſanguinis effuſione, & ſuorum periculo ingenti, per uim occupare poſſe, ſed occupata prouincia, breui aut proditione, aut neceſſitate in poteſtatē ſuam uenturā urbē. Nec falſus eſt opinione ſua homo ſagaciſſimus, equidē largitionibus corruptū Patriarcham ad id impulit, ut arce prodita, præſidium reciperet: ciuibus ſiue manendi in urbe in priſtino ſtatu, ſeu ut quiſq; eligat, diſcedendi poteſtate oblata. Sic præſidium auaritia Patriarchæ traditur anno poſtq; à Boamundo principe in manus Chriſtianorum deuenerat 90. eodem mēſe Iunio. Vrbs autē quæ prima fuit principis Apoſtolorū cathedra, ubi primū Chriſtiani appellati, cū antea diſcipuli dicerent, quæ quoq; ſub uno Patriarcha uiginti habebat prouincias, 12. Metropolitanos, 153. Pręſules, ac in ipſa urbe tēpla 366. diu poſtea à Sarracenis in pręſidiū poſitis, malis exercet multis, & bello iugi.

Pontifices Romani ad recuperandam urbem & prouinciam, quam diligentiam adhibuerint, de Tyrenſis ad reges aduentu, de cruce ſignatis. Caput III.

FAma rerum in Oriente aduerſarū, animos Pontificū mœrore impleuit. nam triſti nuncio Hieroſolymæ amiſſæ, ſollicitus ad hæc de Antiochia

Vrbanus

Vrbanus III. quam Salahadinus oppugnare dicebat, Venetias petebat, cũ mœrore animi Ferrariæ ſubſiſtens, dolore & febre correptus, obijt. Sunt qui ſcribant, Venetijs tunc aliquot conueniſſe cum non contemnenda manu proceres, qui in nauibus Syriam tranſportari peterent. Venetos accepta mercede, aduerſos uentos ſimulaſſe, in Dalmatia expoſitos, in Iaderam aliasq́ Illyrici urbes rebelles Veneto, duxiſſe. Sicq́ priuatis rebus conſulentes, Remp. Hieroſolymitanã prodiderũt. E contra uerò affirmãt nõnulli, magnum nobilium numerum eos tunc traieciſſe, & in Tyrum tranſportaſſe, quorum aduentu territi hoſtes, ac penè deſperantes Chriſtiani, refrigerati ſint. At hæc ſuis relinquamus autoribus. Vrbano ſucceſſit Gregorius octauus, ſic dignitatem, ſic ſollicitudinẽ prædeceſſoris amplectens: nam primis Papatus initijs, literas ac nuncios ad Chriſtianos principes mittit, ut unà ſecũ collatis uiribus, terra mariq́ Hieroſolymã recuperare contendant. Quo uerò id liberius fieri liceret, Piſas ſtatim proficiſcitur, ut inter Piſanos ac Genuenſes pace cõpoſita, utrũq́ populum ea tẽpeſtate, maritimis opibus excellentem, ad ſubſidiũ Terræ ſanctæ hortaretur. at his intentus maxima Reip. Hieroſolymitanæ iactura, duode ſexageſimo die Pontificatus ſui, Piſis moritur. Curas has ſubit ſtatim Clemẽs III. ac ad bellũ Aſiaticũ erubeſcẽtes Chriſtianos exhortatur & accendit, qui ne res piorũ in Syria, inclinatione inchoata, ferrentur atq́ perirent tã præcipites, profectionẽ adornant. Ex ipſa Syria acceſſere in hoc rerũ ſtatu, Oratores, inter quos præcipui nominis & facundiæ ingentis homo erat, Guilhelmus noſter Archiepiſcopus Tyrẽſis, ad opẽ reliquijs Chriſtianorũ in Oriente, implorandã. Peruenerat Tyrenſis Rauennam, exceptus ab Archiepiſcopo Oddone hominem perſuadet, ut nomen det militiæ ſacræ, idem perſuaſit Piſano Præſuli Hugbaldo Lanfranco. & is Reip. Piſanæ claſſi, quæ conſtabat L. triremibus præficitur, cum Rauennas Venetorum præficeretur nauibus. Nec defuerũt Genuẽſes, Guidone Spinula Prætore, additis Nicolao Embriaco, Fulcone Caſtella, Simone Aurienſi, Balduino Guercio, Spezza Petra, Roſſone de Volta præfectis, triremiũ & onerariarũ nauiũ mittunt uim ingentẽ. Per Alpes deinde in Galliã trãſijt Tyrẽſis, quẽ ſubſequutus eſt Henricus Albanenſiũ Epiſcopus, Henricus Legatus Pontificis. quos cũ Philippus omni honoris genere ſuſcepiſſet, per aliquot dies apud ſe habuit, & tractauit regiè. In Vellocaſſibus inter Triam & Giſortiũ dies ad colloquendũ de ſacris rebus indicta. Idib. Ian. adfuerũt Philippus Francorum, & Henricus Anglorũ, reges, ubi in magna principũ corona, ſuadendo Tyrenſis effecit, ut nõ ſolum à regibus, ſed etiã ab omnibus aſtantibus acclamatum ſit, in hoſtem Reip. Chriſtianæ eatur, inimicus Chriſtiani nominis extirpetur. Hieroſolymæ urbs ſacra redimatur, recuperetur Antiochia, Ptolemais recipiatur. Exaudi Philippe, exaudi Henrice, honores piorum reſtituantur. Præroga, præroga, omnes cenſemus in hoſtem cõmunem eundum. Qui omnes expellit, expellatur. Qui omnem ætatem, qui utrunq́ ſexum occidit, extirpetur. De bello ineundo refer, refer, ſequemur ſigna. Reges ſtatim iunctis dextris, animos cõiungere uiſi, unum atque idem uterq́ ſentire. Cruce in communes hoſtes, more ſolito, deſumpta, ad parandum exercitum maturè digrediuntur. Locus in quo hæc facta ſunt, cruce li-

gnca tũc ſignatus,tandẽ baſilica ibidẽ fundata, Ager ſanctus appellat̃.Otho
quoq; Dux Burgũdię & Lotharingię in eãdẽ militiã aſcribi uoluit.Iacobus
deinde Auenis,Annonię oppido ortus,Brabantię ducis militię magiſter cũ
Roberto Druidũ,Gerardo Loſſenſi,Theobaldo Bleſenſi, Rodolpho Cla-
romõtano comitib.Philippo Epiſcopo Bellouacorũ,ſacrã militiã profitet̃.hi
duodecim triremes inſtruxerũt,quib.inerãt armatorũ 7000.quos Daci &
Friſones inſecuti 50.triremiũ claſſe.Adiecerũt Flãdri bellicas naues 37.Fri-
dericus primus Ro.Imp.ueteranus quidẽ bello inuictus,et ipſe crucẽ aſſum-
pſit,cũ Frederico filio,Sueuiæ, Bertholdo Mærauiæ,Hermanno Badenſiũ
Ducib.Lupoldo v.Auſtriæ,qui pietatẽ Lupoldi tertij,aui ſui ſequens,maio
rẽ q̃ ille anno 196.duxerat, exercitũ inſtruxit.Dederũt nomina inſuper,Ro
bertus Naſſouius,Ludouicus Turingiæ,Florentiæ,Hollandiæ, Engelber-
tus Montanus,Gothfredus Liſiquianus cũ Henrico Barleduco,Hẽrico Cã
paniæ,Stephano Bleſenſi,Raynaldo Niuernenſi,Ioanne Põtiui ,Bernardo
Pinciniaco,Florentio Angeſti,Roberto Betunienſi,Guilhelmo Odomari
enſi,Oliuerio Machliuienſi,Rodolpho Conacenſi, Vidono Caſtellonienſi
& Leonaldo eius fratre,Rudolpho à Turribus , Rogerio ab Ardenchorte,
Guilhelmo Petramõtano,Andrea Brenna,Oſtone Traſinio,Euſtachio Ro
diano, Valterno Varniaco,Henrico Binchiano , Viniano Valentianenſi,
Amando Naſca , Hillino Variaco,Comitibus,equitibus, nobilibuſq; alijs
innumeris.Præſules quoq; eccleſię,Rogerius Cameracẽſis, Vualtherus Ro
thomagenſis, Veſontinus, Tarantaſianus,Monaſterienſis , Oſraburgenſis,
Miſnenſis,Herbipolenſis,Adelhardus Veronenſis ,Girardus Auxitanus,
Bernhardus Baiocẽſis cũ alijs permultis.Bela rex Vngariæ,ne hoſtis Chri-
ſtianæ Reip.haberet̃,ſuffragãte pontifice,cũ Venetis duorũ annorũ induci-
as iniuit.Florentini & ipſi,cõſcripto ex ciuibus exercitu , numero & uiribus
præſtantiſſimo,nomẽ dederunt.Quinetiã Guilhelmus Sicilię rex,utiliſſimã
Reip.nauauit operã.claſſe eñ ſua mare à piratis pacatũ reddidit, annonã ex
Sicilia & Apulia Chriſtianis deferens.Lõgum quidẽ eſſet homines pios na
talibus et uirtutibus ornatos enumerare,qui ſacro bello,militiã ſunt aggreſ-
ſi.Orbis in id uniuerſus cõſpiraſſe uidebat̃.Imperator eñ Fridericus ex Ger
mania,fortiſſimorum uirorũ ſexcenta millia ſecum duxiſſe perhibetur.Quo
rum teſſera in armis ueſtibuſq; depicta fuit in hanc formam, ♁.quo Sym-
bolo,Ieſum Chriſtum,dominũ crucifixum,toti terrarum orbi præeſſe debe
re,indicare uoluerunt . Quod quidem unius Tyrenſis noſtri eloquẽtia com
paratum haud iniuriè quis dicat.Inita deinde apud oẽs de ſtipendijs & pecu
nijs bellorum neruis ratio.In Gallia Senatu procerũ habito,qui domi mane
rent,ſiue prophani ſiue ſacri,ut decimas omniũ rerum penſitarẽt, decretum.
Hæcq; Salahadini decimæ dictę.in Anglia poſſeſſiones,portoria,uectigalia,
præfecturæ,regiæ & publicæ,oppignoratæ partim,partim uenditæ.Expo-
liatus Hugo Dulmenſis pecunijs,cũ ingẽti precio Nothũbrię comitatũ mer
cat̃:ex uetcrano Epiſcopo nouitius Comes factus.Londinienſes & ipſi Con
ſulatum ſiue Belliuatum ingenti pecunia coëmerunt . Cæteri uel genuina li-
beralitate , & propria abundantia, aut Pontificis , Imperatoris ue magnifi-
centia excitati atq; conducti.

Guido

Guido rex à Salahadino religione ſolutus, Tyrum petit à ciuibus excluſus, Venetorum ope & aliorum adiutus, Ptolemaidem obſidet. Caput IIII.

IAm Salahadinus poſtq̄ per annū Guidonē regem in uinculis habuerat, audito occidētalium motu, Reip. gratificaturus, ac liberatione Guidonis, celeritatē noſtrorum remoraturus, Luſignanum ſuis reſtituerat, adiuratum, ut diximus, ne unq̄ regni iura proſequi tētaret. Liberatus nūcijs miſſis ad Pontificē, patrum ſentētia reſpōſum habuit, ſponſionē ratam nō habendam eſſe, idq̄ Oriētalium Epiſcoporum decreto ſancitum quoq̄, eo quod hoſtis ipſe regē non ſtatim, ut pactus fuerat, reddidiſſet, igitur uiolatori fidem haud ſeruandā. Is igitur regio tumēs nomine, ad Tyrum ſtatim ſe cōfert, res nouas molitur, ut deiecto Montisferratenſi, urbis imperio potiretur. At ciues fidei memores, blanditias, minas Guidonis aſpernati, prudētia ſumma abſq̄ uerborū cōtumelia, aut facti alicuius iniuria, ut urbe excederet perſuaſerunt. acceſſit ad id conſilium Americi fratris, & Heraclij Patriarchæ, ut Siculi qui ex claſſe Margariti, reliqui in urbe manſerāt, Berchtoldum Zaringiæ, Albertū Habſpurgēſem Comites, in caſtra ſua, quæ ante urbem locauerat, euocaret. quo facto etiā Piſanorū aliquot, qui urbē habitabāt, fauere plus æquo Guidoni uiſi, pelluntur, ac caſtris ſe cōiungūt. Salahadinus id tēporis, caſtrū quod dā Bellofort dictū, obſederat, cū piorū exercitu ualido ſubnixū audiret Guidonē, ſoluta obſidione, ex improuiſo in hoſtē irruit. At noſtri inuocato diuino auxilio, arma corripiūt, & iā uallo & caſtris imminentē hoſtē cęde magna terga dare compellunt. Sarracenorū multos ex fuga retractos, in uincula coniecerūt. Cōſultatū deinde quid facto opus, pro tēpore noſtri utuntur prudentia. Soluta Tyri obſidiōe, his copijs, quas ad manū habebāt, Ptolemaidē obſidendā eſſe decretū. ad quā cū caſtra metata eſſent, cōfluxerūt, qui ex amiſſis Aſiæ urbibus & oppidis Latini nominis pulſæ erant, copiæ haud paruę. Affluebāt etiā ex Europa claſſes & piorū exercitus quotidie, quorū primi cū Adelhardo Pōtificis Legato & Acconenſi epiſcopo monacho, Veneti Piſaniq̄ magnā nobilitatis Italicæ partem, claſſe inſtructiſſima ornatiſſimaq̄ caſtris inferebant. at triceſimo die à Guidonis diſceſſu Tyrū hi applicuerūt. Interim Iacobus Auienis per Gaditanū fretū ingreſſus, in Siciliā delatus, quē Dani, Friſij, Hollandi, Flandriq̄ conſecuti, apud Meſſanā claſſis ſuæ Prætorem dicunt, cum prius Barbaris & Aphricanis bellum intuliſſent, quod hi non cōtenti ſuis finibus, Hiſpaniā depopularent & urerēt, Syluina urbe quadrageſimo die expugnata, cædē mortaliū crudeliſſimā cōmiſiſſent. Sic cum multo tardius q̄ res noſtræ exigebant, in Aſiā traijcerent, ductu Iacobi, tandem Guidoni apud Accā ſe coniunxere. Tumulus eſt urbi imminens, Thoronum uocāt, quē caſtris locum Guido delectū, Gaufredo fratri (nā & ipſe cum Iacobi claſſe aduenerat) communiendum attribuit, ut cætera ipſe belli onera liberior obire poſſet. Sed tertia uix die, omiſſa oppugnatiōe Bellofor ti, iterum adfuit Salahadinus, ingenti concepta ſpe, quod in naſſam ſe conieciſſent noſtræ reliquiæ: noſtros inuadere noluit, fratrem expectans, quem & gloriæ ſuæ participem uelle, apertè teſtatus eſt. Sed paulo pòſt, cùm ille ſuis parat ſubſidium, adfuerunt & Veneti Piſaniq̄, qui in caſtra copias expoſuerunt. Quibus copijs auctus Guido bina foſſa, uallum communiuit

ſtadio inuicem diſtant, ut hinc ab eruptione, inde ab inſultu exercitus tutior eſſet. Salahadinus noſtros uidens & uires & animos recepiſſe, à Septentrio trione impetu facto, ex noſtris multos cædit, & obtruncat, qui operi intenti, iam arma poſuerant, ſed Phriſonum audacia repulſus, receptui canit. Monteſerratenſis uocatus, inſtructis triremibus, in portũ applicuit. Ex Gallijs & Germania indies accedebat miles, qui Imperatoris, regumq́ꝫ ſpẽ facie bãt. ita noſtri aucti uiribus, Salahadinus reſtauratis copijs, ex compoſito in aciem deſcenderunt. Fuit ab initio res Chriſtiana ſuperior, metu uerò imaginario, deinde fuga orta, fermè ingens excepta fuiſſet clades, niſi Gaudfredus Guidonis frater, ad cuſtodiam caſtrorũ relictus, eruptione facta, hoſtes in fugam adegiſſet, ac ſuorũ fuga inhibita, rem fortiter geſſiſſet. Brennæ Comes, Templariorum magiſter Gerardus, cum duobus milibus Chriſtianorum perierunt, magno tamẽ ſtetit Salahadino ea pugna. Interim oppugnatio urbis adornatur, machinæ cõſtruuntur. Tentatum eſt etiam cuniculis urbem ſuffodi. Salahadinus ex Alexandria aſcita claſſe, triremium quinquaginta in noſtrorum omniũ conſpectũ, uirum, arma, annonam intulit urbi: quibus aucti oppidani irruptionibus frequentibus noſtros exagitabant, machinis conterebant plures, nec conuitiorum temperantes, opprobria in noſtros, & religionẽ ipſam conijciebant, imaginẽ crucifixi, in muro erectã, flagellabãt. Iam quoq́ꝫ Siculus rex diem ſuũ obierat, certiſſimum firmũq́ꝫ piorum in Syria tutamen, qui cum cõmeatus in caſtra mari mittere ſolitus non parcè conſueuerat, res in multis iuuabat: quo ſublato, Barbari fretũ occupantes, annonã omnem, atq́ꝫ aduenientes peregrinos, aut intercipiebant, aut aditũ prohibebant. Vnde Chriſtianorũ caſtra fames tanta inuaſit, quantã humana corpora ſufferre uix poſſe credebatur. Gallina decẽ ſolidis, libra bouillæ eodẽ precio, tribus ouum uendebatur. Lignorũ, ſalis, olei, ordei, frumenti inueniebãt omnino nihil, nec nummatis erat, quod eſſe quirent. Multi fame adacti apud hoſtes precariã uitam quærebant, cadaueribus paſti nõnnulli, tabẽ, & quod aſſolet fieri, dyſenteriam caſtris intulerunt, quæ noſtros populata eſt maiore clade, quàm unq́ꝫ ab acie ulla timeri poſſet. Perpulit hoc plebem, ut ex deſperatione regẽ & cæteros Duces cogeret, atq́ꝫ in ipſis hoſtium caſtris annonam petendã eſſe exclamaret. Eruperũt itaq́ꝫ ex omni natione, ex omni ordine hominũ optimorũ triginta millia. clamore ſublato, ut rabidi, ferarum modo, in hoſtes feruntur. qui ita affectos haud operiri rati, caſtris excedunt, plena ea erãt publica priuataq́ꝫ opulẽtia. noſtri cibo utunt, deerat ad obruendũ uinũ uenenũ præſentiſſimũ, eo quod Sarraceni uſum eius non habent. Vorantes Duces admonent, cauendas hoſtis inſidias, ſed noſtri auelli nõ potuere, niſi præda onuſti, ſarcinarijs camelis etiã in caſtris relictis, ut quod adferrent, imponerent. adſuit hoſtis, diſpalatos aggreditur: cecidere qui procerũ præceptis parere noluerunt. Cõſternatio maior fuit, quàm cædes. Exempta tamen fuiſſet Ptolemais obſidione, niſi Henricus Comes Campaniæ, cum gentis ſuę nobilitate adueniẽs, ne animũ noſtri deſponderẽt, effeciſſet. Obijt interea regina Sibylla, ac quatuor ex Guidone eius liberi. Belli mala omnia ſęuiebãt, cum ſeſquianno in obſidione exacto, per hyemis ſęuitiã, & imbres perpetuos, tam Barbari quàm noſtri ſub pellibus, ueris initium expectabãt.

 Conradus

Conradus Montisferrati Comes Iſabellam rapit, regni titulum ambiens. *Caput V.*

GVido afflictus uxoris & liberorũ morte, ſame & inopia oppreſſus, ho-
ſte à fronte à tergo circundatus, conſilio inito cum proceribus, Conra-
dum Monteſerratenſem, Tyrum mittendũ, ac inde exercitui uictum paran
dum decreuit. Præterea etiam in mandatis illi datum, ut refecta claſſe, naues
aduehat, quibus hoſti imperium maris eripiatur. Feſellit igitur hoſtium uigi
lantiam, triremis Gauenſium, quę Conradũ, inſequentibus multis, Tyrũ ſal
uum deduxit. quò cum perueniſſet, offendit Hemfredũ de Torono, cui olim
à Balduino ſoror Iſabella deſponſata fuerat, eumq́ʒ ſpe quadam à proceribus
Chriſtianis ſubnixum, quaſi iam inde à morte Sibyllæ, regni Hieroſolymita
ni ſceptra, ſponſæ occaſione, acquirere poſſet: quodq́ʒ erigebat iuuenẽ mirũ
in modum, erat aduentus Campani Comitis Henrici, cuius autoritate inter
cedente, magna ſibi pollicebatur. Nec diu hoc iuuenis ſtudium occultatum,
quin etiam continuò in contentionem erupit, adeò ut Guido, ſic conatibus
obuiam iturus, conuocatis principibus, temeritatem Hemfredi incuſans, ſe
inauguratum, unctum, & coronatum legitimè, re quoque publica ſtrenuè
defenſa, nulli ceſſurum affirmaret, imò nullius ſe rei conſcium diceret, qua re
giam dignitatem uel labefactari, uel imminui potuiſſet. Cum uerò diuerſa
ſuffragia exciperet, Henricus Comes, qui plurimum in exercitu ualebat, ue-
ctigalia, redditus, pœnariasq́ʒ cenſuras regni Hemfredo addixit, Guidoni re
gni titulum deferens. Permulti taciti cauſæ Guidonis & uirtuti aderãt, quas
omnes in acies reductos, in hoſtem ducere, atque eorum auxilio cum Barba
ris confligere ſtatuit. Ne igitur ex deſperatione regis, Reſpublica in diſcrimẽ
conijceretur, publico decreto ſancitũ eſt, ut in integrum Guido rex reſtituere
tur. Hemfredus igitur priuatus, ac æmulatione motus, Tyrum quoq́ʒ perue
nerat. Conradus igitur, cui exercitus inopia, ac ſua copia nota, deinde diſcor-
dia Guidonis ac Hemfredi occaſionẽ prębere perſuaſum erat, de ineundo re-
gno cõſilia cœpit agitare. Corrupta igitͤ largitionibus matre, Maria ſcilicet,
quæ cũ Iſabella Tyri morã faciebat, Hemfredo ſocrus diẽ dixit, diuortiũ obij
cit, cõficto neſcio quo cognationis impedimẽto, quo minus Hemfredo Iſabel
la nubere poſſet. Ferũt Guidonẽ ipſum cũ ſocru hæc actitaſſe, ut æmulo ſub
lato, liberius regnaret. Nec mora, fit iudiciũ, ac publicata ſentẽtia excidit uxo
re. Hãc ſtatim ſibi iungit matrimonio Ferratẽſis, nihil omnino dubitãs, quin
iure dotali Hieroſolymorũ rex ſalutaretᷓ, cõſumptoq́ʒ matrimonio, titulis re-
gni haud abſtinuit. Guido hoc nuncio iterũ exacerbatus, deorũ hominũq́ʒ fi
dem implorãs, cũ ſemel iuſtus rex totius orbis cõſenſu dictus, ab æmulo tuta
tus, iã etiam regno ne exueretur, hoc numini ipſi æquũ, hoc bonis omnibus
conſultũ uideri debere, cũ raptus, maieſtatis læſę crimẽ Conradus nullo mo
do excuſare poſſit. Diſplicuit quoq́ʒ multis, fatale exemplũ ſpõſæ alienæ rapi
endæ, propalàm autẽ offenſum nobiliſſimũ uirũ ac regni ęmulum potentiſſi
mum, nolebant: quippe in eius manu, ſuprema iã urgẽte neceſſitate, Tyrum
eſſe, urbem ad belli uſus opportunam. demum copiam uidebant, unde reli-
qua ſpes cõmeatus ſuſtentabatur, adeò ut ſiue æquis ſiue iniquis animis ad id
flagitium conniuendum potius, quàm criminandum ipſum ducerent. So
lus Guido impatiens æmuli, ad Cæſarem, ad Reges uenientes prouoca-
bat, cum ingenij dexteritate, Conradus primores quoſque & potentio-

res

res indices ſibi conciliaret,profuſa quadam largitione & munificentia. Refe-cta uerò claſſe,atque inſtructis aliquot triremibus,machinis quoque multis paratis, uiro,annona nauibus impoſitis,Maio menſe iam adeſt Tyrenſis, quem ſummis uotis omnes exceperunt. Tranſacta res inter Guidonem & Conradum, ut titulis regni reſeruatis, Conradus Imperium Guidonis ſe-queretur,ad Imperatoris aduentum, qui controuerſiam hanc componeret. Statim oppugnatio cœpta,admotæ muris machinæ. eæ autem ab hoſte in cenſæ,demolitæ,magno exercitus totius planctu. Succeſſu elati hoſtes, ipſa aſcenſionis Dominicæ die,apertis portis erumpunt,noſtris uerò uiriliter re ſiſtentibus,in urbem deſideratis multis ſe recipiunt:ne uerò ex clade accepta animos demiſiſſe uiderentur,tertia ſequente luce, horrendum inclamantes, in noſtros impetum faciunt:excipiunt furentes, noſtri.pugnatum acerrimè, nunc in caſtra impreſſionem faciente,nunc in foſſam præcipitato, & pedem referente hoſte. Veronenſium uirtus ea die maximè inclaruit,qui tanto furo re in hoſtem delati,ut fugientem,ad portas urbis uſque inſequentes,trucida-rent:traxit aliquos ardor ille cum hoſtibus per portas in urbem, qui poſtea multitudine inſtantium magis oppreſſi,quàm cæſi, pro muris ſuſpenſi,no-ſtris ſpectaculũ fuerunt inamœnum. Tentarũt uallum poſteà irrumpere Sa-lahadini exercitus, ipſa Pentecoſtes die.pariter etiam 17. Calend. Iulij præ-lia cum eis cõmiſſa periculoſiſſima,ſed hoſtis in medio pugnæ ardore,ex cõ poſitò Aegyptiam claſſem,uiris,annona & armis inſtructam,portui immit tit,quæ res quidem urbis uires auxit plurimum. Receptui igitur canit Sala-hadinus,cum ex ſentẽtia rem ſucceſſiſſe audiſſet. Noſtri triremibus uiris im-pletis,claſem aduerſam ex ſtatione tentant elicere, ex nauibus miſſilia in ho-ſtem aſſiduè mittunt. Barbari ignominiæ impatientes,antennas ac uela ſubi to expedire incipiunt,noſtri expectare qua parte erumpere uelint. Demum uenientem hoſtem ferociter excipiunt,cum Barbari igne Græco triremes no ſtras exurere geſtiunt,ſed fruſtra.nam ſubitò ex tranſuerſo noſtri in hoſtem prorumpentes,colliſis nauibus,ac à ſtrage ægrè reuulſis,hoſtem in fugã uer-tunt,duabus triremibus captis. Hac ſanè atrociſſima pugna,quæ in annum 1189. & Cal. Iulij incidit, fracti,nec mari nec terra,in noſtros aliquid moli-ri amplius ſunt auſi.

De Expeditione Frederici Imperatoris,ac eius obitu. Caput VI.

IAm ciuilibus bellis expeditus Cæſar Fredericus,dati nominis, atque ſacra menti militaris memor,cruce inſignitus,Comitia Norinbergæ indicit,ibi de Repub. & bello ſacro,rationibus initis,ad Ratiſponam omnes conuenire iubet. comparatiſque & inſtructis nauibus,per Danubium deſcendens, Vi-ennam uenit, exceptus à Lupoldo magnificè,in conſortium accepto Mar-chione,ſecundo flumine delatus Budam,peruenit ad Belam III. tunc in Hun garia regem,quem cum ad bellum ſacrum ſuſcipiendum perſuadere nõ poſ-ſet,tamen deſponſata regis filia,Frederico quem ſecum habebat filio,eò per-pulit,ut tenuioribus,Imperatorem ſequentibus,iter tutũ,rerumque omnium copiã,uili etiã precio exhiberet. Emenſa Bulgaria atque Thracia,inſidias ſæpi us paſſus Fredericus,apud Conſtãtinopolim deſedit,ab Iſaaco Angelo ma gnificè exceptus. Sed ſuſpectus uidebat Græculo,Imperatoris Ro. exercitus,

cuius

cuius potentiam diu ante formidauerat. Vt igitur Boſphorum quàm celerrimè traijceret, ſuadere incipit. Fredericus ingenio Græco parum fidens, pacem, concordiam, atque fidem antea promiſſam denuo repetit, ac electis obſidibus, acceptis nauibus, atq; annona, mare tranſit, Lycaoniā intrat. Erat tunc regulus quidam Sarracenorum, qui Iconio urbi ab idolo per Prometheum & Mineruam Iouis iuſſu fabricato, nomen habente, & eo in loco ſitæ, præerat, aduētu eius territus, nec exercitui iter, nec rerum eſculentarum aut poculentarum aliquid exhibere uoluit, etiāſi priuſquam Fredericus Boſphorum traiciſſet, abundè omnia pollicitus fuerat. Congregatoq; exercitu, accitis undiq; auxiliarijs copijs, uelitationibus Cæſarē laceſſebat. Iratus Imperator, aciebus ordinatis, hoſtem aggreditur, qui ſtatim in fugā conuerſus, Iconium in urbem ſe recipit. inſequendi finem noſtri non faciunt, donec incluſum caſtris metatis obſident atq; oppugnant. Barbarus cum urbem circumuallatam, ac immunitam, nec annona inſtructam cerneret, ex tempore conſilium capiens, fœdus cum Imperatore inire uelle ſimulans, cum ad confirmandam fidem euocaretur, fugam inijt. Imperator depopulata regione, urbem militi diripiendam conceſſit, direptam incendit & diruit, iniuriarum memor, quas olim Conradus patruus, à ciuibus et Soldano acceperat. In Ciliciam deinde tendit, quum nunciatur, Sarracenorum ingentem numerum Tauri montis fauces inſediſſe, ac tranſitum illi omnino negaturos. Inſtructis igitur aciebus, præmittit, qui hoſtem aggrediantur, ac primo facto impetu pedetentim ſe ad ſuos recipiant, cumq; in patenses campos ſe receperint, fugam ſimulent. quo facto, ex inſidijs latè ſequentem hoſtem, omni ex parte aggreditur, ſtragem Sarracenis intulit incredibilem. Ad Philomelium deinde urbem peruenit, quam omni genere telorum, uiris & commeatu inſtruxerat Soldanus, & munitiſſimam reddiderat. Ciues cum de deditione nuncios mitteret Imperator, iure gentium uiolato, necatis Legatis, impetu facto magno, per portas noſtris occurrūt: at magna clade repulſos, in urbem receptos oppugnat Imperator, nec Cæſaris clementiam implorantes, exaudire uoluit, ac obſtinato animo, cum miles murum inijſſet, effractis & perterebratis portis, equitatu immiſſo, omnem ætatem, ſexum omnem dilaniare iubet & conculcare, direptam deinde urbem in cineres redigi. Armeniam deinde ingreſſus minorem, Melitenem expugnat, ac inita cum Sarracenis, qui in ſubſidium urbis uenerant, pugna, interemit hominum pluſquàm ducenta milia hominum. adita omnia in poteſtatem compulit. Tantus Frederici ſucceſſus, ac uirtus inuicta Principis, regulos omnes cōciuit confines, qui miſſis ingentibus donis, amicitiam & fœdus cum ipſo cōtrahunt, ac in uerba eius iurant. In Comagenam per Amanum profectus, Salahadini filium Saphadinum, ingenti exercitu obuium habuit. Cum quo congreſſus, dum ſuos hoſtes inſequitur, atque cedentibus inſtat, præaltum flumen, Sarum ſcilicet (quem nunc Selephum, alij Fartarum, Ferrum aliqui, nonnulli Saram dicunt) inexplorato uado, pugnam ciendo tranſmittere conatur, equo offendente, iam grauis ætate, lapſus eſt. Equo autem natatu, ad citimam ripam reuerſo, iam aquis fermè ſuffocatum Imperatorem ſtapedi inhærentem, fractum, armorum onere oppreſſum, ita affecit, ut inter manus

ſuorum

ſuorum ſublatus, poſtquam paululum reſpiraſſet, oculis in cœlum inten- tis, hæc uerba uix ſit effatus. O per omnia laudandus Deus, qui ut per aquam in hunc mundum natum peccatorem regenerauit, eundem per aquã ſceleribus purgatum, ad æternam uitam recipere dignatur. Accipe Ieſu Chriſte ſpiritũ meum. His dictis referunt, quòd paulo poſt expirarit: totius quidem Reipub. Chriſtianæ & periculo ingenti, & luctu piorum maximo, homo quidem inuictiſſimus, & in recuperandis Imperio Romano terris amiſſis, ſingularis animi & uirtutis. Iam enim Salahadinus, expugnatis tribus urbibus munitiſſimis, ac tertiò de exercitibus innumerabilis multitudinis, aduenientẽ uictorem, cuius uel fortunam, uel in re militari experientiam atque dexteritatem, Salahadinus frater apud Germanum in immenſum extulerat, ita ſuſpectam habere cœpit hoſtis ſolertiſſimus, ut nec prius, nec poſt, ſuo unquam exterminio magis extimuerit: imò relicta Syria, iam de Aegypto ſollicitus, ad Cayrum ſe conferre cogitaret. loca omnia per quæ Imperator tranſiturus erat, diripere & excindere iuſſit, Prouincias flamma depopulari, Biblium, Berythum, Sidonem, Laodiceam muris nudari. Perijt autem Fredericus ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo, Imperij trigeſimo octauo, à natiuitate Chriſti 1190. quarto Idus Iunij.

Exercitus Imperatoris à morte ipſius quid egerit. Caput VII.

DE capto Antiochiæ præſidio, & prodito per Patriarcham, fecimus prius mentionem, haud ignari, nec temporibus, nec rationi id conuenire. cæterum ſcriptorum diſſonantia ductus, id tamen, quod apud plures pro uero affirmatur præterire nolui, certiſſimum enim mihi erat, quòd iam ſcripturus ſum, obuium fore, quo uel quorundam redarguerem negligentiam, aut reprehenderem æmulationem. quale nam id ſit, Lector depræhẽdet. Fredericus Filius, parente iam mortuo, ab exercitu, Duce iam deſtituto, Imperator dictus, Reipublicæ curam, quàm priuatam ſollicitudinem, potiorem habendam ratus, funus parẽtis à corruptione medicamentis cuſtodire iubet, iuſta perſoluturus, cum ad id pacatis rebus offerretur occaſio. Ordinibus conuocatis, in medium adferre poſcit, quid cuiqꝫ uideatur optimum, tandem in id omnes conſenſêre, ut nuncijs miſſis, Guidonem regem de rerum ſtatu certiorem reddant, uiciſſim explorent, quo loco res apud eundem ſint conſtitutæ. Præcipit deinde, Guidoni nuncient: ſtare in animo, ſi ſub muris rex, cum ſuo exercitu ad aliquod tempus perſiſtere poſſit (reges enim breui et certò adfuturos) uel Samoſatum, Tarſum, aut Alapiam ipſam, cum copijs ſuis petere: ſibi enim facile eſſe, exercitu integro, & uictorijs ferociore, quæ hoſtis Reipub. Chriſtianæ ademerat, recuperare, aut Salahadini uires diſtrahere, adeò ut oppidanis deſertis, cumqꝫ ipſo congredi, aut ad direptionẽ et populationẽ Ciliciç, Meſopotamiæ, ipſiuſqꝫ Syriæ, conniuere cogat. Hæc quidẽ apud ſe magni momenti uideri, ſed ne ambitioſius aliquid agere uideat, cũ res Chriſti omnium ſit, procerum conſiliũ uniuerſorũ adhibere uelle. Legationis huius Principes fuere uiri, & lingua & manu promptiſſimi, Fredericus de Bergen, Conradus de Dambach. qui cum in caſtra regis perueniſſent, dicere iuſſi, ex ordine omnium pandunt ſententiam. Reſponſum eſt, Si Rempublicã ſaluam uellet Fredericus, nõ in aliena uirtute, uel in nequic-

quam tamdiu regum expectato aduentu, ſpem cum collocaturum. Caput petendum illi, cui perſuaſum ſit, primo ictu hoſtem interempturũ. Laborare exercitum fame, uexari oppidanorũ inſultu, diutina frigoris & æſtus intemperie iam in annum fermè tertium quaſſari, neſcire tamen, an obſeſſorum, quàm obſidentium conditio prior ſit. Proinde properet, hoſtem non abeſſe, imò adeſſe eum, quo deuicto, Reſpub. uerè libera atque ſalua eſſe poſſit: quo uno cadente, Sarracenorum imperium in præceps ruiturum, non ambiget. Vix caſtris egreſſi Frederici Legati erant, cum audita morte Imperatoris, Sarraceni exercitum orbatum parẽte, duce & patrono, luctui, gemitibuſque uacantem irruunt. At illorum aduentu, per hinnitus equorum & armorum ſtrepitũ prodito, Princeps ſubita re perculſus, quæ tam in præcipiti re potuit, procurat. Oritur dimicatio primò circa tentoria Auſtriacorum, quæ fortè prima apparebant, hi cum fortiter reſiſterent, hoſtes inſtarent pertinacius, pugnam protraxere, donec collecta in unum & denſata Sueuorum, Saxonum et Francorum Orientalium manus ualida, robur equidem caſtrorum, ad propulſandam iniuriam accurreret. tunc mars anceps apparuit. Tandẽ anteſignani hoſtium aliquot cæſi, terrorem hoſti incuſſere. ſuſtinebãt igitur pudore magis quàm uiribus ordines aliquantulum, ſed ubi fortunam ſuorum ubique inclinare uident, ſparſi paſſim per agros fugam ineunt. Hoſtẽ noſtri ſegnius inſequuti. Impediebat nanque laſſitudo & mœror omnium animos, carpebatur tamẽ poſtremum ſignum, in multis locis. capiebantur plurimi, ſupererat diei parum. Igitur ſigno dato, ad caſtra reuerſum eſt, cum clade ingenti Barbarus repulſus eſſet. qui quando armis rem facere poſſe deſperaret, ferro, igneque per omnem prouinciam immiſſo, abſumptis caſis, ſegetibus, arboribus, abactis armentis, pecoribuſque, omnibus ſolo æquatis, ea ſaltem uictoriæ ueſtigia relinquenda cenſebat, ac omnem annonam Chriſtianis auferendam. Oritur exinde fames ac rerum omnium penuria maxima, quam cum per tertiam iam hebdomadam pertulerant noſtri, adſunt cum Legatis, Balduinus Petræ Arabiæ regulus, & Galanus Pictauienſis miles, qui decreto procerum ac ſcitu exercitus totius, Fredericum properare iubent, & totis uiribus id unum eniti, ut quàm citiſſimè noſtris apud Acconem coniungatur: comperto uerò, inopia, uiribus exhauſtũ exercitum, nullo modo, niſi refectum, per tam longinquum iter ducere poſſe, ad refocillandum legiones Antiochiam diuerterunt. Vidiſſes tunc commotam effuſamque omnem urbem Frederico accurrere, ciues omnes cuiuſque conditionis aut ſexus, feſtinos & alacres, in foro, in omnibus denique locis; de aduentu Sueui uoces & iubilationes mittere, & gratulationes. affatim de omnibus & uniuerſis prouiſum, domus, uictus, imò deliciæ & luxus abundãter. Miles ocioſus inde per urbẽ et uicos diſcurrere, ingurgitare ſe & inebriare incipit. Ciues penu omne profundere, ut tot laboribus fractum, bellis inuictum militẽ reficiãt. Quinque iam & decem dies ocio dati, cum Princeps, re non ultra cunctationem recipiente, in animo ſibi eſſe, qui ad Ptolemaidem noſtris incumbebat, hoſtem aggredi pronunciat. Frena nonnulli, ephippia quidam, omnes arma, tela, reficere curant, cum cæliacus morbus graſſare occipit. cadunt hinc inde indies per multi, iurares capiti, nullum membrum ſuperuicturum. Princeps hac peſte

ac aëris intemperie,cum ſuos paulatim imminui uideret, mœſtus equidem, tamen fronte hilari procumbentes in domicilijs & diuerſorijs adibat, nunc ſpem uitæ,nunc ſalutis æternæ fiduciam illis ingerens: poſtremò aërẽ mutaturus,urbẽ deſerit,ac primis caſtris,cũ reliquijs ad triginta fermè millia paſſuũ ſecedens,caſtrametatus eſt,cum nunciũ recipit,Dodequinum quẽ Saladinus copijs, ex Aegypto accitis pręfecerat,magnis itineribus aduentare: Fredericus unitis ordinibus,& ex ſententia milite confecto(ſeptena ſolummodo hominum millia,ex tanto numero ſuperfuiſſe comperio,quorũ equites ſeptingenti tantum , reliqua peditum multitudo)explicatis Aquilis,parentis funere in media acie collocato,hoſti obuiam progreditur. Vbi in conſpectum uenit Barbarus,moderatiore gradu paulatim prope hoſtem noſtri irrepunt.Dodequinus prior,clamore & impetu orditur pugnã(uiginti Turcarum millia,ſub ſignis Dodequini eo tempore pugnaſſe ferunt)fit prœlium utrinq; maximum,cadunt non rari,fluctuat Mars,uictoria modo huc,modo illuc flectitur:nam noſtri uirtute,Barbari numero præualebant. Iam pedites noſtri prima acie pulſi,in ſecunda laborabant, cum Fredericus equitũ facto cuneo,paternæ uirtutis memor,in aduerſam hoſtium aciem irrumpit, tanto quidem impetu,ut perculſus hoſtis loco moueretur. Vt ſemel motam aciẽ ſenſere,Lupoldus Auſtriæ dux,ac Albertus Hapſpurgenſis,pulſis terrorem addunt,peditem inferunt,qui equos confoſſos ad terram deijciat.Hoſtis igitur,ubi aciem quæ primò uim intulerat,retrocedentem inſpexit, in ſecundam eam recipit,ſed denſatam cum à tergo à fronte, ex omniq; latere cedere uidet,nec ſe expedire poſſe,præ loci anguſtia,pauidus in fugam conuertit.At noſtri ſtrage hominũ ingenti locũ in quo ſteterãt, ubiq; repleuerũt,ut propè difficilius eſſet,fugientẽ hoſtẽ inſequi quàm confertiſſimũ hoſtẽ antea fuerat diſijci.itaq; qui qui primi fuerunt per cadauera,& tabẽ,qua quiſq; poterat hoſtẽ ſequentes,ſigna & ordines confundunt,fuſos trucidant, donec ubiq; ſparſi,ne paucitate noſtrorum conſpecta,hoſtis animos reſumeret,redire in ordines noſtri ſunt coacti. Cæſa ſunt hoſtium eo die ſupra quatuor millia,capti fermè mille,cum ſignis militaribus 15.uictores ad quinquaginta occubuerunt.Fredericus ea die in pugna ipſa,& ante initum prœlium,etiã Dodequini confeſſione,omnium in re militaris candidatorum calculo, laudem illam adeptus eſt,quam optimo Imperatori,& fortiſſimo ac ſtrenuo militi peculiarem perhibent.Victor deinde Fredericus Tyrum petit, quò cum perueniſſet,tabe & ferro conſumpto ſuo exercitu,parẽtis corpus, quod Hieroſolymis ſepelire decreuerat,Tyri in cathedrali eccleſia ſepeliuit, cuius exequię & feriæ more maiorũ,ingenti põpã,luctuq; omniũ et dolore maximo, patrio ritu deductæ ſunt.Laudauit defunctũ Tyrius Archiepiſcopus.Mittit deinde Fredericus Legatos ad Guidonem,obſeſſos ab hoſte omnes aditus,omne iter excluſum indicat,ſuam omniumq; ſuorum ſententiã eſſe,uias, clauſtra & itinera,ferro reſeranda & aperienda:at ne temerè aliquid aggrediatur,nec hoc illis occultũ eſſe uelle.rogare quoq;,ut parati ad ſiniſtros caſus,illi adeſſe uelint.Ad hoc conſilium initum,iuuenem,qui tot experimentis,uirtutis & prudentiæ ſuæ periculum feciſſet,fortunæ & belli aleæ nõ obiectandũ amplius,ſed ut q; fieri poſſit celerrimè atq; tutiſſimè,in caſtra deducatur,

catur,curandũ.Magnum & opportunũ eius uſum fore,cum irreparabile damnum,ſi quid illi accideret ſiniſtri,exiſtimarent omnes.Diu iam conſultatũ, tandẽ decernitur Monteſerratenſem iuueni in occurſum mittendum. quod cum per terrã fieri non poſſet,decreta claſſis, ut equitem ac peditem, manibus impoſitum, adueheret. Cal.igitur Septembris,in portu Simeonis, omnibus ſatis inſtructis ac præparatis,cibaria menſtrua, aquaq́ hominibus & iumentis in naues conuecta,frumenti quantũ ex agro hoſtili reſiduum,inuenire & acquirere poterant,ex caſtris hoſtium deuictorum cõportarunt:id omne in naues impoſitum,ſcaphis ipſi triremes ordine,& ſine tumultu conſcendunt. Vbi uela data uentis,militibus indixit,ut ſilentium quieti,ſine certamine,nautis ad miniſteria exequenda bene obedientes præſtarent. Sic tandem Fredericus uictor,regijs caſtris illatus eſt,ab omnibus magno gaudio ſuſceptus. At Monteferratenſis longè aliũ caſtrorũ aſpectũ tunc inuenit,q̃ reliquerit. Turcæ enim per portam Septentrionalem eruperant,in milites Hoſpitalarios.qui primi erant,impetum faciunt,aggerem iam ſecundò conſcendentes,multis in locis in caſtra ignẽ conijciebant.Deformatis ſic caſtris,iam iam ui perrumpere,& noſtros expellere uidebantur,cum equites noſtri per aliam caſtrorum portã egreſſi,à lateribus hoſtem aggrediuntur, perruptaq́ eius acie,poſteriores ad urbẽ uſq́ fugant, pugnantes ad uallum etiã à tergo ſagittis & gladijs uulnerant redeundo.Qui uerò in caſtris pugnabant,uidentes partẽ hoſtium in urbem repulſam,eam quæ caſtra oppugnaſſet,rariorẽ, & uiribus deficere,reſumptis animis,confertim in hoſtẽ feruntur, ac præcipitem adigunt extra uallem,in foſſam:qui cum ad ſuos redire conaretur,exceptus ab equitibus,telis cõficiebatur.Pauci igitur eorũ quos ardor pugnandi in caſtra euexerat,euaſerunt.trucidati fermè quingenti,capti triginta. noſtris maiore terrore quàm damno res ſtetit.Nec in mari res pacatior. nã oneraria quædam nauis cõmeatu plena,ex Aegypto aduentans,noſtris nequicquam oppugnantibus ac cadentibus multis,in portũ ſe receperat. triremes autem tres,telis onuſtas,urbem intrare uolentes, claſſe quæ ad manum erat, magno noſtrorum damno ſummerſæ interim. Ad turrim Muſcarum præterea noſtri, machinam ingẽtem,tolemonibus,arietibuſq́ inſtructam,ac naui impoſitã, mœnijs admouerãt. Perfringebantur ſupernè omnia,mangonibus ac petrarijs cõterebantur,tum publica tum priuata ędificia, tantũ non capta urbs,cum igne Græco iniecto, Turcæ & nauem & machinã deſtruunt ac in cinerẽ redigunt,unà cum ariete,quẽ Veſontinus præſul prope mœnia adduxerat,murorũ fundamenta cõuellens.Hanc cladem cũ Fridericus conſpexiſſet,Ecquid Conrade(infit)inulta hæc relinquant? Conſilio ſtatim habito,corona urbem circundandam decernunt.Stationes deſignatæ,Piſanis & Templarijs maritima conceſſa,rex cum ſuis ijs additus.Pons Beli fluminis ac loca omnia,quę eundem ac Præſulis aulã interiacent,Sueuo commendatur. Veneti,Genuenſes,Hoſpitalarij,quæ à Germanorum ſtatione uſque ad Raymundi ædes erãt,reliqua occupant.Phriſijs,Flandris,& Hollandis, ex altera parte,quæ ad mare uergebant,tradita,ad caſtrorum cuſtodiam relictis ex omni natione ſelectis & optimis.Iam miles ſcalas muris iniecerat, iã ad ſummam per mille uulnera contendebat,cum Salahadinus caſtra irrum-

pit,replentur tumultu ſubito omnia. Stationarij primum hoſtis impetum ſatis audacter excipiunt,ſed ubi pluribus amiſſis,impares ſe uiribus hoſtis uident,pedem referre incipiunt:pulſi igitur loco,Turcæ tentoria aliquot diripiunt,ſigna auferunt,inijciunt ignem,cæſis ex noſtris centum & amplius. Fredericus anxius animo,cum oppugnationem parum procedere,in caſtris laborare ſuos uideret,acies reuocat oppugnantes: ad caſtra proficiſcitur. Sed priuſquã fermè hi mouiſſent, Sarracenus ſuſpectis tot hominum uiribus,imparem ſe ratus,conuerſis ſignis, fuga ſibi & ſuis conſulit. Cæterum ardore illo dimicandi Salahadinus ſui oblitus,inter confertiſſimos hoſtes prælatus,fermè oppreſſus eſt,ac ægrè ſe ſubduxit,cum à noſtris inſequeretur. qui cum longius proceſſiſſent,ab hoſte in inſidijs locato,intercepti ſunt reuertentes, cum Claromontano Rodulpho,equites triginta, qui prædam optimã uenati,ipſi præda facti ſunt. Pridie Idus Octob. hæc acta referunt quidam. Excurſiones deinde frequentes factæ à noſtris,& prædæ comparandæ gratia ſæpius pugnatum. Sueno,Bleſenſiq; Theobaldo caſtrorum cura commiſſa. ſæpius cum erumpentibus Turcis pugnandum fuit. Noui ſemper proceres militiam ſacram profeſſi,cõfluebant,at auctis numero noſtris,fames augebatur,æmulatio deinde regis & Monteferratenſis acceſſit, quæ rem omnem impediebant. ſæpius enim parte una fortiter faciente,ociabatur altera, ne in præmium uirtutis alteri cedere cogeretur. Oritur Bulimia, quæ inter alios Fredericum abſumit,cuius quidem interitus,tanti momenti fuit,ut ad regiũ aduentum uſq; poſtea noſtri caſtris exire haud auſi ſint, etiamſi pridie Cal. Ianuarij omnium in conſpectu naues, annona & commeatibus onuſtæ ſeptẽ portum intrarent, noſtros conuicijs laceſſentes, & ad pugnam inuitantes. Fatentur etiam illius temporis autores,qui rebus geſtis ipſi interfuere, Germanorum uirtutem, mœniorũ coronã ſæpius conſcendiſſe, Turcis ad nomen Germanorum expaueſcentibus, nec non urbem primo ipſorum acceſſu, niſi aliorum negligentia obſtitiſſet,fermè captam. Nam occupata turre quadam, cum Auſtrius in repugnantem hoſtem ſæuiret atrocius, ſuorum cæſis permultis,in mare ſe præcipitem dare coactus eſt, totus ſuffuſus ſanguine,cingulo tenus duntaxat,quod album corpus interſecabat,à cruore immunis,ad ſuos ſe recepit. Vnde ex euentu Fredericus totius exercitus ſuffragio,noua illi inſignia,rubro & albo coloribus interſtincta, conceſſit.

De Regum Philippi Francorum,& Richardi Anglorum expeditione. Caput VIII.

ANnus præterierat iam ſecundus,cũ Philippus & Henricus ſacram militiã profeſſi,ad paranda neceſſaria diuerterant,cũ neſcio quis malus dæmon,Chriſtianis rebus inuidens,pacẽ inter reges uiolauit. Perfidiæ eius notam ſcriptores Galli in Anglũ contorquent,econtrà Angli eam culpã attribuunt Franco. Verũ quicunq; id fœdus uiolarit,apertiſſimum eſt per biennium integrũ,profectionẽ in Barbaros bellis inteſtinis, magno Reip. Chriſtianæ & periculo & dedecore dilatã. Anno igit̃ ſalutis 1190,mortuo Heinrico,inter Richardũ & Philippũ fœdus initur,bello amiſſa,pace Anglo reſtituitur,Francũ cõiunxit illi affinitas cõtracta. Audito etiã Fredericum Imperatorem Boſphorũ traieciſſe,ac Syriæ illum imminere,æmulatione incenſi, cõmunicato cõſilio,claſſe parata,ambo ad iter in Syriã faciendũ ſe accingũt.

Nonis

Nonis Ianuarij Imperator expeditionem inierat,circiter Calendas Iulij Philippus iter parat:filium bimulum Ludouicum,regniq́ procurationem fidei matris Adelæ committit, tutore adhibito,Guilhelmo auunculo, Remenſi antiſtite,teſtamētoq́ ſolenni cauet,ne quis principū per id temporis quod abeſſet,totum, exactionem ullam à ſubditis extorqueret. Si uero ſiniſtri illi aliquid accideret,aut ſi occumberet,ærario regio in tres partes diuiſo, pro reparandis phanis unam, alteram in militum ſacrorum ſtipendium, tertiam in adiuuandis egentibus profunderent. Theſauris autem,pro cuſtodiendo & nutriendo regio puero,uterentur. Suſceptis deinde in Dionyſij Phano,ſacræ peregrinationis inſignibus,baculo ſcilicet & pera, terreſtri itinere, Genuam peruenit,claſſem eo loci inſtruit, octuaginta omnis generis nauium. dum uentum expectat,uno eodemq́ die quinquies fulmen cœlo decidit. Ingreſſus mare,aliquandiu proſperè curſum tenuit,cum iam autem ipſam Siciliam in conſpectu haberet,tempeſtate uehementi exorta,naues diſiectę ſunt, aliæ fractæ,aliæ fluctibus ſubmerſæ,aliæ armamentis laceratæ & nudatæ. Virorum equorumq́ multi naufragio periere,machinarum tormentorūq́ iactura facta, quæ omnia,ad reliquam claſſem onere leuandam apparata erant. Salo iactatus miſerè tandem Meſſanam peruenit, à Tancredo Rogerij notho honorificè ſuſceptus. Dum igitur Philippus quaſſatam claſſem reficit,ſupplementum ex Francia expectat,ecce adeſt & Richardus,qui cum ad Dunſtablum uicum,ſereno cœlo, medio die, in aëre crucē,& in ea hominis pendentis imaginem uidiſſet, oſtentum rei bene gerendæ putans,Cal. Auguſti,quindecim triremium,& aliarum nauium multarum claſſe comparata,Roberto Sabcollo,Ranulpho Fulgerio, Henrico Badulpho, ſtrenuis Ducibus & claſſis præfectis,in negocijs dat cibaria,ad minimum in ſexaginta dies portandi. Si quid illi humanitus accideret in tam longo itinere,ne hærede careret, Artharum nepotem ſucceſſorem deſignauit. Claſſe deinde ad Sequanæ oſtium traducta,ipſe cum electa parte militum, robore & uirtute florentium,terreſtri itinere Maſſiliam contendit, ibidem nauem conſcenſurus. dum aduentum claſſis ibidem opperitur,commeatum & cætera nauigationi neceſſaria,magno ſtudio comparat,à Sarracenorum piratis,Hiſpaniæ oram infeſtantibus,nauigia interim multis afficiuntur incommodis. Tantę moræ impatiens rex Richardus,claſſem impeditam & obrutam arbitrans, cōductis ubiq́ nauigijs,in Siciliam ire perrexit. Meſſanam urbem,quò paulo antè Francus peruenerat, attigit magno apparatu.& is à Tancredo acceptus,paulo poſt,ob ſuſpicionē affectati regni,& militum ſuorum licentiam, urbe eijcitur. Nihil profuit ſimulata deinde reconciliatio,Frāciq́ interceſſio. Richardus urbem expugnat atq́ capit,rapina,cędibus omnia repleta. Exorta deinde lis inter Francos & Anglos,ob repudiatam Adelam Philippi ſororem, quo Francus ſe ignominia affectum putabat, Anglus auaritiæ & uiolati hoſpitij calumnia à Franco ſe inſimulatum,ægrè ferebat. res ad tumultum peruenit,cædeſq́ ingens fuiſſet ædita,niſi uterq́ Princeps tumultū oppreſſiſſet. Fuit hæc altercatio impedimentū,quo minus rebus communibus in tēpore ſubueniret,quo multo pulcherrima uictoria noſtris Ducibus poſtmodum ex manibus excuteretur. diſſimulauit uterq́ iniuriam,ſed lōgo alie-

no tēpore,odiū in medium erumpit.quarū cōtentionum coniectura motus Ioachim Abbas,parū in bello ſacro reges profecturos,dixit. quod deinde à uulgo uaticinij loco exceptū eſt.Sic tota hyems altercationibus inter reges et hoſpitem protracta,qui multa pecunia ab amicis mutuo ſumpta,reddita Ioannæ reginæ dote,quæ ſoror regis Richardi atq; Guilhelmi defuncti,Siculi uidua erat relicta,pacem ære redemit,ac Arthuro Britanniæ Duci filiam in matrimonium pollicetur.Dum igitur reges in inſula hybernabāt,cœlum indies ingenti tonitru horrendum ſonabat,aſſiduis fulminibus peribant milites,& Inſulani permulti,magni mali certiſſimum nuncium.

De uaria fortuna eorum,qui ad Acconem reſidebant,reges expectantes. *Caput* IX.

FRederico Sueuo mortuo iuſta apud Tyrū ſoluunt.nā procerū omnium conſenſu,paternis illatus eſt monumētis. Pridie igit Idus Ian. anni 1191. mirū dictu,horrendo fragore cœpit cœlum frigidiſſimū intonare.decidebāt grandines denſiſſime,micabat firmamentū cœli,ignibus crebris,inde imber uento permixtus,ſecutus fragor cadentiū fulminū,uis magna aquarū ex aëre ſe profundit,uentibusq; omnia proſcindente terra ipſa,tremoribus horribilibus concutitur,ac muri urbis partē magnā proſternit:fœda tempeſtas in mari orta,mare efferueſcens ſubſolani flatibus uehementiſſimis,in molē & aggeres urbis illiſit,mutuoq; cōcurſu & atroci cōflictatione attritus, procellis grandiſſimis contriuit,& ſummerſit naues quatuor,triremes duodecim,annona & cōmeatu uario plenas. Virorū quoq; nō paruus numerus in ijs abſumptus.Qui in urbe erāt,tanta clade perterriti,ignari quid facerent,cum ira diuina,nullius hominis ui, muros diſiectos,claſſem omnē quæ in anchoris ſteterat,diſiectā & peſſundatam uiderent,urbe excedere parati erant, nunq; poſſe ſe reſiſtere ijs putantes, pro quibus & cœli machina depugnaret. At noſtri nō minus animis turbatis,in caſtris cōſtiterunt,cū oculos imber et micantia fulgura illis perfringerent,degrauati grandine,nec armis nec telis uti poſſe uidebant,cū nullius principis hortatu,ut urbē iam omnino apertā intrarent,cōmonefierent.Hoſtes cū noſtros nihil omnino moliri ſentirent, reſumptis uiribus,ſedata paulisper tēpeſtate,diſiecta reficere,trabibus, ſtipitibus,ſarmentis,cōgeſta terra lapidibuſq;,locū reparare nitunt. Tentarunt nō nihil reliquiæ Germanorū territos inuadere,ſed uidentes exercitus uires nō moueri,& ipſi à cœptis deſiſtunt. Accedebat noſtrorū ex ignauia,ferocia & faſtus ingens obſeſſis,nec diutius ſe continerē poterant,quin 13. Cal. Feb. in caſtra irrumperent. Traxerat ſociorum ſuorū caſus & longa obſidio Aegyptiorum ad duo milia,ad ſubſidia præſtanda oppidanis,qui cum claſſe,quā tēpeſtate obrutā iā diximus,in urbē paulo antè uenerant.hi periculū de uiribus noſtrorū facere cupiētes, laudis auidi,ſummo mane per portas erūpūt, iāq; aliquot uallū tranſierant,aſcenderātq; aggerē,pulſis primis ſtationarijs, prout prædę cupidiora ſunt ingenia mortaliū,ad direptionē tentoriorū, tāq; omnino deuicto hoſte,ſe cōuertunt:nō tardatus igit eques noſter, priuſquā totis copijs tumulū conſcenderent,in hoſtē medij feruntur partim,plures extrema iā & diſpalata Turcarū agmina,à tergo inuadunt. relicta igit pugna, caſtriſq;,pauore cōſternati,fugā arripiūt primi,intercepti noſtrorū acie media trucidant.Magno igit ea die didicerunt,cū noſtris cōgredi.tāta utiq; clade affecti,ſe in urbē receperūt,ut per eā obſidionē, nihil amplius in noſtros

non

nõ laceſſiti tentarint. Salahadinus aũt ne res quietiores eſſent, cum obſeſſorũ uires debilitatas cerneret, ſequenti nocte, quarta ferè hora noctis in noſtros educit ſigna. unde minimè timebat, ex ea parte in caſtra irrupit. Incerta igitur in caſtris iã omnia, ac maximè trepidatũ, alijs hinc, alijs inde diſcurſantibus, cæteris ſocios excitantibus, ad arcẽdos hoſtiũ aggreſſus, ad arma proclamãtes. Fit ſtatim Germanorũ cõcurſus, qui interuentu ſuo hoſtem diſtinent, donec robur caſtrorũ cõueniret. collatò tunc pede, gladij gradijs, ſcuta ſcutis, cõcrepuere, tandẽ miles noſter hoſtẽ pepulit in fugã, atq; à munimentis auertit. Inſequi fugientes nox prohibuit, quũ inſidiarum timor eſſet. Barbaris tamen uulneribus ac gemitus plena fuit diſceſſio, nec omnino incruenta. nam ſole orto, Sarracenorũ triginta in foſſa reperti exanimes, cũ tamẽ ex duobus, quos noſtri ceperant, cõpertum ſit, nobiliores eos & cæſos iumentis aſportaſſe. Hæc tertiò iam tentata Barbaris. ubi uerò ſe fœdè ſemper repulſos uidērunt, inanes conatus agnoſcere incipiunt intra muros, in Salahadini caſtris ignauiter ſe cõtinentes. Hoc multũ animi noſtris addebat. Monteferratenſis igitur ex caſtris, Italo milite in naues conuocato, paratis machinis, Muſcarũ turrim oppugnare aggreſſus, quæ quidem turris in medio portus fundata, Pharea dici poteſt, Beelzebub olim phanũ celeberrimũ. cum uerò ob machinarum molẽ, ac littus uadoſum propius turrim accedere nõ potuit, igitũ amotis machinis, ac ad caſtra relatis, re infecta, mare ingreditur iã claſſe Aegyptiaca liberũ. Sed quia ſame adhuc exercitus laborabat, miſſi frumentatores, qui in conuehenda ad ſuos annona operã darent: ad id muneris deſtinati lectiſſimorũ hominũ mille, additi regionũ peritiſſimi. At præmonitus de eorum egreſſu Salahadinus per Polinum quendam, 7. Idus Martij. proinde extemplo, qui in inſidijs locati, redeũtes interciperẽt, miſſi ab hoſte, obuios noſtros habuerũt. partim igitũ capti, partim cęſi, reliqui in fugã uerſi, frumentũ omne ſimul cũ iumentis & equis deſerũt. quę in caſtra hoſtiũ delata, & inter milites diſtributa ſunt. Increuit in caſtris rerum inopia interim, ut ab obſcœniſſimo quoq; cibo nihil abſtinerẽt: multi etiã inedia deficiebãt. ſupplicatiões ergo decretæ, & eleemoſynæ erogationeſq; in pauperes cõſtitutæ, nihilq; omiſſum ad placandã Dei irã, cũ ſtatim rerũ omniũ abundãtia affluxerit. Iam enĩ ubi modius farinæ inueniebatũ, precia ei ab aureis nonaginta ad nonagintaſex, frumenti ſexdeni, ordei quadrageni. Furfuris modiũ dabatur pro aureis ſeptem, cum ſubitò apparẽte Marchione, qui inſulas finitimas adierat, onerarat triremes, & nauigia frumẽto & alio cõmeatu expleuerat, tantã caſtris intulit copiã, ut tribus aureis modius farinæ emptus, mercatorem non inueniret. Qua una re, Conradus omnium ſibi beneuolentiam deuicit & conciliauit, ut ſpreto Guidone, hunc unũ Reip. præficiẽdum, palàm omnes dicerẽt.

De Regum ad Ptolemaidem acceſſu. Caput X.

DVm hæc ad Ptolemaidem uaria fortuna, & noſtrorum pertinacia admiranda aguntur, ſpes una in regibus, Franco ſcilicet & Anglo. eos omnium uota expectabãt. Igitur uere appetente, rex Francus ex Sicilia in Syriã ſecunda nauigatione delatus, ueluti cœlo demiſſus, exceptus eſt 5. Eidus April. ab exercitu, qui iã Ptolemaidi aſſidebat, triceſimumtertiũ menſem. Refectus uetus miles auxilijs, Imperatoribus auctus, caſtra munimẽto firmiore circumuallata, arctius obſeſſi premi cœpti, machinæ tormentaq; delata na-

uibus,noua quæq; inſtituta,omnia ad oppugnationem parata.miles exemplo,uerbo,pollicitis acuebat.Prætoriũ regium medijs in caſtris, ex tabulis erectũ arcis inſtar.Cõuenerat inter reges,ne abſente alio, alter oppugnationem adoriretur,ſic,ut collatis uiribus, Barbaro uires noſtrorũ auguſtiores oſtenderentur ſic,ut in cõmuni cauſa,cõmunis uictorię fructus foret .Placuit igit̃ aduentũ Richardi expectare. Serius igitur,tamen Meſſana ſoluit Anglus,cõpoſitis cum Tancredo rebus,ac unà cum Ioanna ſorore, quæ Berengariã puellam,filiam regis Nauarræ ſponſam ducebat,nauem ingreſſus ,in altum uix delatus,grauẽ incidit tempeſtatem,quã non nebulæ,non æquoris fremitus,non minæ aliquot cœleſtes præceſſere , ſed ſubitò nihil tale timentes,penè obruit.Diſcerpuntur uela , rudentes è manibus remigũ excutiũtur. naufragiũ triremes duæ,nauis una fecerunt,diſiectæ laborioſiſſima cura receptæ , concuſſæ tamen & quaſſatæ. Vi maris ſuperata,in inſulam Cyprum tandem perferuntur.Colluctatus diu mari, ab Inſulanis portu prohibetur. Indignitate tantæ rei motus Rex,ui facta,uirtute terrã obtinet,eamq; late populatus,urbes & oppida,incredibili quodã ſucceſſu,celeri uictoria,cũ inſula tota in poteſtatẽ redegit,inſulęq; tyrannũ,qui ne Gręco ſuo Auguſto,niſi malo coactus paruerat,bello cepit.Captam magno ſuorũ præſidio firmauit,captiuis multis apud ſe retentis,& pecunia ingenti acquiſita . Sponſam deinde factis nuptijs,ſibi matrimonio iunxit.Hinc poſtea profectus , in Syriam iter tendit.Cum igitur Franci regis acceſſum,ualidiores cerneret res Chriſtianas Salahadinus,obſidionẽ quoq; haud facilè ſolui poſſe,ſtatuit ſuis omnino mare aperire, addiditq; uiribus dolũ.Onerariam ex Aegypto adduci iubet,quæ cõmeatus,tela,atq; omnis generis arma cõportabat : erant in ea ,ut poſtea innotuit,præter frumenti uim magnã,ducenti quinquaginta ſcorpiones:uaſcula plurima,igne Gręco plena,etiã caueolæ ſerpentibus uenenatis. refertæ.Dromonem uocabant Barbari hanc molem,quæ forte fortuna Anglo aduenienti occurrit:ea ubi primùm in conſpectu fuit , ac iam uenena,ut in noſtros conijceret,expediret,priuſq; Barbari,qui in ea erant , arte ulla uti poſſent,ante portum,cętera claſſe fuſa & fugata,à noſtris ſtudio demerſa fuit. Deſcenſione poſtea facta,caſtris ſe coniunxit Richardus . Ampliſſimè à Franco ,et benigniſſimè ſuſceptus,cum multa Anglo offerret,Philippi Flandrenſis machinas poſcit(is enim per hos dies humanis exemptus erat)conceſſa omnia,tunc uniuerſis uiribus Latini urbem oppugnare cœperunt.

Ptolemais oppugnata & capta. Caput. XI.

SAlahadinus cum iam ſuos conatus irritos omnes uideret,opem amplius ferre ſuis haud eſt auſus. Apparatis igit̃ tormentis,& ſuper rotarũ uehicula impoſitis,turres promouebãtur,cõcutiebantur iã arietibus latera mœnium,cõuellebant̃ ima ſummaq;,nõ in priuato,non in publico cuiq; cõſiſtere tutè licebat . Singula enim fermè tentoria,ſingulos apparatus æmulatione quadam depromebant,dum quiſque tacita contentione muralem coronam ambit.Expoſitis deinde ordinibus, ac in coronæ modum urbe circundata, ad oppugnationem murorum tam publico tam priuato ſtudio accurritur. Oppidanus,fidei & honeſti memor , deſperatis externis auxilijs , pertinaciam maiorem oſtentat , & licet deformata , & in partibus diruta mœnia

aſpectu

aſpectu ipſo dolorem & pauorem incuterent, ſolabantur tamen ſe inuicem Characux quidam, & Sunathoſius ſatrapæ, qui inter eos erant urbis Præfecti, dexteras ſuorum & pectora demulcentes. Hæc ſunt, dicebãt, infracta pro pugnacula urbis, hic murus aheneus, hi immoti lapides, hoc firmiſſimum cementi genus, fortium ſcilicet uirorum animi inuicti. in min ſteria ſua quiſq; delapſus, certius teli genus, in ſuccedentes proijcere occipiunt. Recentibus recentes ſubmittuntur à noſtris, & in urbe per uices mutatus miles, integer defatigato ſuccedit. Euaſerat in muros Florentinus quidam, cui Barbarus occurrit, ſignum altera manu deferens coloris ſanguinei, altera acinace correpto, ictum accurrenti intentabat. Quo Florentinus parmula excepto, punctim Barbarum transfigit atq; proſternit, arreptoq; ſigno, in ipſam urbem peruadit, obuios omnes proſternens. Oppidani qui atrocitatem rei conſpexerant, quamdiu cuneo ſuorum comitum procedit, aufugiũt omnes. quũ uerò Itali ſentirent, ob Anglorum peruicaciam, à Gallis oppugnationem rareſcere, in ſe ſuoſq; hoſtium uim omnium conuerti, pedem referre paulatim incipiunt. Pugnando demum cum ſocios decem amiſiſſet, intus turrim occupat, quam fortiter ad noctem uſq; defendit. Barbari feſſi, cuſtodibus circundatam obſident, ille noctu per funes delapſus, cum ingenti omnium gaudio, ad caſtra rediјt incolumis. Inſignis quoq; huius facinoris memoriam poſteris relinquens, in patriam reuerſus, ſignum Barbari in Phano D. Ioannis Baptiſtæ ſacrum fecit. Eluxit etiam ea die Genuenſium uirtus, quod tot in urbe Tyri priuilegia, ipſis conceſſa ab Henrico Cãpano, teſtantur. Cecidere ea die uiri permulti, ac inter eos regi Philippo chariſſimus, Theobaldus equitum magiſter, Bleſenſium Comes. Vulnerati plures, igne Græco, oleo feruenti, pice incenſa, arena ignita uſtulati plurimi. Reducto igitur in caſtra milite, corporibus refectis, ſaucijſq; curatis, Philippus accitis peritiorib. quibuſdam, maximo habito conſilio, laborioſiſſimum opus, cuniculus inchoatur. Partito numero artificum in horas & manipulos, ſub terraneo itinere ad turrim urbis, quam Maledictam uocant, uentum eſt, qua ſuffoſſa, & ſuſtentaculis ligneis, ac pro proportione molis, maximis ſuffulta, adiecta inſuper materia, quæ ignem ſubito concipiat, ad regem redierunt. Ciues quoque, quibus hoſtem non ociari perſuaſiſſimum erat, ea nocte, intus cuncta exactiſſima ratione procurant. Aurora apparente, miles corpus curare iuſſus, ac ſignum expectare. Stationes Ducibus aſſignatæ expeditiſſimi conuolant omnes, copia pugnandi petita. Dato itaque ſigno, uno omnes impetu, mœnibus ſuccedebant. Obuenerat ſorte Auſtrio Lupoldo turris quædam, quam ad oppugnandam cum interſtitio ſuo ſuſceperat, Phano ſancti Dimini contigua, ultima omnium, & ea parte qua ad mare uergebat, regijs copijs, Anglis ſcilicet & Francis obiecta, adeo, ut diſſita tantũ ab alijs, quæ in alio latere urbis agerent, nec uidere nec audire potuerit. Dũ igitur omnibus in locis intra & extra muros pugnatur ſtrenuè, ignis iniectus, ſuſtẽtacula turris ſubfoſſæ iam cõcremarat, cum ecce ſubito ingenti ruina, fragore horrendo, moles in terram cadit. Oppidani caſu territi & obſtupefacti, iam de deditione mentionem admittunt. Offeruntur ſtatim, ut in tumultu fieri ſolet, conditiones, Vrbe dedita, redderẽt ſacroſanctã crucẽ, Ducenta millia Byzantiorum

tiorum aureorum ſoluerent. Captiui omnes, qui etiam apud Salahadinum Chriſtiani tenerentur in uinculis, liberati, ad ſuos redirēt. Barbaris aliud nihil promiſſum, quàm ut ſalui & oppidani & præſidium, cum ueſtimentis in tuta perducerentur. Nec fuit conditio quæ uel populantes Chriſtianos, uel ſpondentes Barbaros, magis fatigauerit, q̃ de reſtituenda cruce dominica recipiendaq́. Attamen his legibus hoc ex latere, portæ urbis aperiuntur. In alio latere nulla huius rei notitia, cunctantibus cæteris, omnium primus, Lupoldus Auſtrius in muros euadit, telis expoſitus undiq; ſtabat. Scutū uiri ita perfractum, ferro ita attritum erat, ut uix forma maneret. omnium tela ſolus excipiebat. Feſtinabant Germani Ducem ſequi, quū pondere accelerantium ſcalæ diffringūtur, ipſe uerò omnium horum inſcius, in urbem hoſtium plenam præcipiti ſaltu deſiluit, ac fortuna comite, uim omnem aduerſariorum qui pro aris, pro focis decertabant, ſolus ſuſtinuit, donec nouis allatis, & in muros coniectis ſcalis, neceſſarij ſui, conſcenſis mœnijs, hoſte deturbato, per media tela ad Ducē feruntur. Interim de deditione rumor exoritur. Barbari depoſitis armis fidem implorare, manus porrigere incipiunt. Cognita re Lupoldus, turrim quā ceperat, intrat, ac Auſtriacę domus ſignis erectis, quidnam agat, intentus expectat: cum ſtatim Anglus Richardus adeſt, ac ilico in terram excuſſis Lupoldi ſignis, ſua ſubiecit. Tantam ignominiā miles Germanus cedere neſcius, ægrè ferre, uim fieri Imperatori ſuo exclamant. iracundia & audacia impulſi, arma corripiunt, iamiam Anglos inuaſuri, cum Lupoldus, iniuriā pro tempore diſſimulandam ratus, ferociētem militem, blanditijs miniſq; compeſcit. Magno hoc facinus Richardo ſtetit: ſed ad rem redeo. Recepta per hunc modum Ptolemaide, annona uiritim & æqua lance diſtributa, regis Guidonis inſignia erecta, captiuorum cura Franco & Anglo omnis cōmiſſa, utriq; dimidia pars deducendorum Barbarorum attributa. Cum autem promiſſa repeterentur, crux noſtros maximè ſollicitos habuit, ſed ea cum à Barbaris quęreretur, nuſq; comparuit, nuſquā inuenta. Richardus hoc fraude factum interpretatus, qui Barbarorum, ut ad Soldanū ſuum reducerentur ei obuenerant, productos in medium, præter nobiliſſimum & ditiſſimum quenquam, omnes interemit. Ad ſeptem milia fuiſſe feruntur, quod illi quidem uitio datum, quod eos non ſeruaſſet ad Chriſtianorū captiuorū cōmutationem. Deglutierant Barbari nōnulli aurū, ne ſcrutati per milites, uiaticū amitterēt. qua arte detecta, interemptorū uiſcera aperta rimantur, recrementa perquiruntur. quibus autem obſcœna diſplicebant, auaritia ingenium excitauit, ut exuſtis corporibus, cineres euoluerent, aurum ſequeſtrantes. Alij obſtinato odio impiorum, cruorem auidè hauriebant, ac excoriatis Barbaris, pellibus utebantur. Hi in uſum ſolearum, alij cordas arcubus ex ijs inflectebant. Francus prudentiori uſus conſilio, quos in poteſtate habebat, aſſeruari iuſſit, ut Chriſtianos permutatione eorum liberaret. Characux illi quoque fortè obuenerat captiuus, uir formæ deſpicatiſſimæ, conſilij ſanctiſſimi. Quo conſulto rex didicit, niſi Aegypti Imperio euerſo, urbem & Prouinciam Hieroſolymitanam, ſub Imperio Chriſtianorum nunquam permanſuram, ad euertendam Aegyptum, Damiatæ poſſeſſionem neceſſariam eſſe. Pietate Conradi Marchionis hoc

tempore

tempore etiam pater Bonifacius Montisferratēſis liberatus. Capitur urbs tertio obſidionis anno, quarto Idus Iulij, anno 1191. cum peſte tantū apud noſtros intra paucos dies, plus quàm quinquaginta Pontifices, Comitesq́ periere. inter quos præcipui nominis Rauennas, Fauentinus, Veſontinus, & Balduinus Cantuarienſis, ac præter dictos, Turingiæ Lantgrauius in reditu, tempeſtate maris ſubmerſus eſt.

Diſcordia atque æmulatio inter reges oritur. Caput XII.

GEminum illud odium Francorum & Anglorum, innataq́ inimicitia, Conradi & Guidonis æmulatio, omnem diſſimulationem auferre, fucatumq́ fœdus ſoluere fecit, ſtatim à capta urbe. tum enim de regio nomine res agi cœpta, cumq́ uterq́ ſuas partes habet, ius ſuū defendit ſtrenuè Francus ſimplicioris ingenij uir, atq́ in Remp. propenſioris, uiribus, opibus, dexteritate excellentiorem præfert Conradum, ac ne cum Anglo ſentire uideatur, precariam inaugurationem, impiam coronationem annullandā cenſet. Sacroſanctæ regum Hieroſolymitanorum memoriæ hoc equidem dandum, ne proles parentum ſanguine cōparato in regno, licitatori poſtponatur. Rei publicæ dandum, ut à fortiſſimo adminiſtraretur, ab hoſtibus undique cincta. Vera hæc & pia quibuſdam uidebantur, alijs odio profecta. Anglus quem ingenij calliditas maximoperè commendabat, ſi duarum inſularum imperio, mediterraneum regnum adijceret, maiorum ſuorum nomen uincere, atque poſteris ſe admirandum præbere poſſe uidebat: proſpecta quoque in Guidone ingenij obtuſi indole, uires flaceſcentes, opum & auiditatem & indigentiam, fautorum uel paucitatem uel tepiditatem, debilioris partes amplexus eſt, ut facilius in ſuam ſententiam deinde uel renitentem pertrahere poſſet. Tyrus igitur Conrado cum regni titulo conceſſa, quam quidem ipſe Marchio nulli reliquiſſet, ſed Philippi ſententia liberius omnia uſurpauit. Guido cum Anglis in caſtris commorans, ſpe recuperatarum rerum gaudebat. Debilitari uirtus Salahadini cœperat, amiſſa Ptolemaide, maius illi damnum à Richardo additum, inflicta clades maior, cum ille Acconenſe præſidium, quod ex ipſius Salahadini & totius Aegypti robore ſelectum fuerat, trucidaſſet. Chriſtianis igitur diutius poſſe reſiſtere, iam deſperat. igitur urbes quæcunq́ ſitu & opere ad reſiſtendum minus idoneæ uidebantur, mœnibus nudat, de reddēda Hieroſolyma cogitans. Diripiuntur igitur Porphyria, Cæſarea, Aſcalon, Gaza, & Elan. De bello igitur continuando conſultatum inter reges & duces diu. ſententiæ bifariam diuiſæ, cum alio qui terra mariq́ Aegyptum petendum, & euertēdum, deinde in reditu Damaſcenorum urbem & prouinciam occupandam eſſe dicerent, ac factu facillimum. Cæteri uerò, regni caput Hieroſolymā recuperandum primò, Damaſcum deinde, poſtremò Aegyptū armis infeſtis exercendā. Pedibus in poſteriorē itum eſt, & acclamatū, quod q́ primū fieret, ac ut à tergo qui hoſtium inſidias propellerēt, noſtri haberent cuſtodes, ac tergiductores adhibiti. dein de omniū decreto, Ioppen inſtaurandā & muniendā eſſe, cōſtitit. id oneris ſorte Richardo obuenit. Occupatū ea re, Salahadinus impedire nitebaē, impetu in noſtros irruēs terribili, à Richardo pedē referre coactus. is eīm accita magna claſſe, urbē occupare iubet, dein immiſſa maiore, collatis exercitib. in hoſtem

hoſtem fertur,quem primo congreſſu fugat atq; diſſipat. Inſequentem Salahadinus,magnis miſſis muneribus gradum ſiſtere rogat, ac legatorum colloquia petit. Rei nouitate permotus Richardus,ſuos inhibet ac receptui canit,cum adſunt à Salahadino miſſi,qui pacem petunt,poteſtatem muniendi Ioppen offerunt. De pace nihil reſponſum,de urbis inſtauratione id adiectū, & hoc abſq; conſenſu Salahadini futurum,ſcire ſe Salahadini aſtū. Pro magno igitur æſtimet,quod abſq; inſigni aliqua clade ita abierit, fraudi hoc illi aliquando fore. Legati diſcedere iuſſi,ac ne unquam redeant,niſi quæ adhuc in poteſtate ſua habeat Salahadinus, offerant. Ioppen igitur Richardus inſtaurat,eoq; Chriſtianorum coloniam deducit. Redeuntem omnes mira excipiunt lætitia, hunc unum in ore habentes regem,qui Rempub. Chriſtianā poſſit & uelit iuuare. Tanta igitur Richardi gloria refricat purulenta odia. ægrè ferre in primis hominum uoces,atq; Richardi laudes,paulatim carpere dicta,calumniari facta,huius ocium,ſomnolentiam, tarditatem uiciſſim exprobrare Anglus. Miles cauillis,ſcommate ſe laceſſere alternatim. duces ſententijs diuidi incipiunt,tandem ipſi reges iurgia miſcere, inuicem ambitionē principatus exprobrare,deinde proditionis inſimulare. Francus acceptam à Salahadino pecuniam condemnabat, Anglus in gerendo bello Franci ſocordiam. Quocirca Philippus uir & ipſe magnanimus, rerum magnarum cupidus,cum Richardi res increſcere cerneret,ferocia animiq; magnitudine, cæteris ducibus præſtantiorem quoq;, principatus æmulum ſimilem haud ferre,maiorem haud pati poſſe. Vno rege,in bello omnia cōſultius geri,cœli grauitatem obtendens,morbum,ut quidam uolunt,nō omnino uanè. affligebatur enim cupiditate Comitatus Flandriæ mirum immodum. Fauebant Franco,Oddo Burgundiæ Dux,Rodulphus Claromontenſis,Tyrenſis Conradus,Templarij,Genuenſes, Thuringiæ Langrauius, Robertus Naſſouius, Philippus Bellouacorum Epiſcopus. Richardi partes tuebantur,Flandrenſis Nepos Balduinus,Henricus Cāpaniæ regulus, Guido rex, Hoſpitalarij,Veneti,Piſani & alij plures. Cęterum ſimulato morbo, Philippus in corona procerum ſe abiturum refert,quingentos equites, peditū decem millia,ſub Oddone Burgundo,in Syria ad bellum finiendum ſe relictu rum,ſtipēdium,arma,machinas,commeatus,et tela præſtiturum ſe affatim. Excepta eſt hæc uox ab omnibus animo infenſiſſimo,ille contrà, inclementiam cœli ulterius ſe ferre non poſſe teſtatur. Excuſationem Richardus non accipiebat,decedere illum dicit,ut Normanniā Aquitaniamq; milite uacuā occuparet. Fidem Francus iureiurando interponit, ſe nulli rei quæ ſub Angli ditione foret,ui uel fraude obfuturum,citra quinquageſimum quàm domum redijſſet,diem. Ita relictis ad ſacrum bellum quotquot ſuorum profeſſus fuerat,cæteros in naues Gallicas impoſuit,& è Genuenſium claſſe ſocias tres naues ſibi ac nauarchum coniunxit. Ruphinum Voltam, Aſiam manifeſto errore,infamia maiore,omniūq; imprecatiōe mala, reliquit. Aegeo mari illatus,Ioniū legit ad inferiorē orā Italiæ circūuectus apud Hoſtiā, Tyberim intrat. ad Celeſtinū III. qui Clemēti in Papatū ſucceſſerat,ueniēs,magna data pecunia,quā in Aſiā pro ſtipēdio militū,Pōtifex miſſurū ſe pollicitus eſt, religione ſoluit. inuiſis deinde ſacris ædibus atq; mari repetito,domum diuertit.

Quæ

Quæ incommoda poſt Philippi diſceſſum ſequuta ſint. *Caput* XIII.

ABeunte rege Franco, dilabentibus paſſim noſtris, Auſtrius dux, & ipſe acceptæ iniuriæ memor, cum Imperium omne ad æmulum delatum cerneret, clanculum profectus, domum rediјt. Claſſem Veneti ex Syria reuocant, opus eſſe ſupplemento & reparatione dictitantes. Piſani & ipſi ex prouincia profecti, in qua cum Venetis tanta æmulatione per triennium certauerāt, ut res etiam in mutuum odium, apertaſq; inimicitias excreuerit. Oppreſſere enim Piſani in reditu Polam tributariam Venetorum urbem. Genuenſes & ipſi reuocata claſſe, Tancredum, ab Henrico Imperatore conducti, Sicilia eijcere conantur. Florentini redierant quoq;. Conradus Tyrenſis, inſidias æmuli ueritus, in urbem ſe contulerat, qua optimè munita, relicto in caſtris milite, in ciuitate ſe continuit ipſe. Accidit autem, ut quadam die Cōradus in forum deſcenderet, Reip. negotia curaturus, cum ſubordinati duo ſicarij, ſam domum redeuntem, gladijs confoderent. retracti homicidæ ex fuga exquiſitiſſimis cruciatibus enecati, uelut egregio ædito facinore, alacres et læti mortem obierunt. Tantæ cædis cauſa in uarios relata, ſuſpicione quoq; Richardum deformauit, quaſi is autor cædis extitiſſet, cum diu Conradi affinitatem nequicq; ambijſſet, Ioannam ſororem in matrimonium illi offerēs, ſi repudiata ea quam rapuerat, regis ſententiam amplecteretur. Herfrandus Toronius, quem alij Henfredum appellant, dolore, atq; odio iuſto, ſuſpicione huius rei petitus quoq;, exiſtimantibus nōnullis, impatientia adulterij cōmotū, qui adulterū occiderent ſubornaſſe. Mortis ſuæ ipſummet Conradū ſibi cauſam præbuiſſe quidam contendunt, dum habendi cupiditate, mercatores duos Arſacidas, clancularijs inſidijs in urbe oppreſſerit. Sunt qui dicunt confeſſos eſſe latrones, ſeniorem Aſſiſſimorum apud ſe ratū habere, ſimili machinatione, omnes Latinorum Duces in Syria extirpare. Qua ex re etiā fama increbruerat, in Galliā huius iuſſu tranſiſſe ſicarios, qui regē Francum interimerēt. Sed hoc confictum eſſe ab ijs, qui diſcordiam ſeminare inter Anglum & Francum cupiebant, poſtea cōpertum eſt. Anglus occaſionem adeſſe ratus regni acquirendi, Iſabellam blanditijs euocatam, Henrico Campaniæ Comiti nuptui collocat, in uerba ſua iurantem, Tyro urbi præficit, Guidone plurimum reclamante. Richardus rogare primùm, deinde cōpellere hominem, pollicēdo pellicere, ut regnum Cypri à ſe capeſſeret, Templarijſq; quibus ipſe illum oppugnauerat, pecuniam creditam ſolueret, cederetq; iure, quod ſibi eſſe in regnum Hieroſolymitanum, cæteramq; Syriam contenderet. Guido rogatu potentioris coactus, rei pluſquā incertæ ſpei inhians, ſublatis ſecum ſuis rebus, in Cyprum tranſmiſit: Anglicis regibus ex hoc titulus Hieroſolymitani regni ceſſit, quem in hunc diem uſurpant. Quo regno Luſignianorum familia, per annos ducentos octuaginta tres potita eſt, donec Veneti, Poſthumo Iacobi Nicoſienſis pereunte, regnum iure hæreditario inuaſerunt. Salahadinus, cui iam extorſa eſſet confeſſio, Chriſtianis ſe haud parem eſſe, detrectando certamine, qui ſuis rebus diffidere cœperat, qui potius ſuis manibus euerti, quę retinere deſperauerat, aut integrā capi, ſeruariq; à noſtris malebat, diſceſſu noſtrorum animis receptis, ac diſcordia noſtrorum audita, omnino audacior factus, ſicut prius Chriſtia-

nos ſpernere cœpit, crebris ex Hieroſolymis excurſionibus, prælijſq; ac ue-
litationibus Latinos laceſſere ac exagitare.

Richardi regis in Syria geſta explicantur. Caput XIIII.

SVmma rerum ita ad Richardum delata, maiore quàm antea animo ad
rem bellicam procedit. Ptolemaidis muros à noſtris quaſſatos, & Aſca-
lonis cæterarumq; urbium à Salahadino dirutos, reficit, et inſtaurat. Exin cō
ſilium cepit tentandæ Hieroſolymæ, quod unum huius belli operæprecium
reſtabat. Coniunxit ſe illi Oddo Burgundiæ dux, exercitus Francorum Prę
tor, ut communiter res gererent. Antipatrida peruenerāt oppidum inter Cæ
ſaream Ioppenq; ſitum. Præcedebat Richardus, impedimētra trahens, Fran
ci ſequebantur, ultimum agmen Auenienſis Iacobus Comes claudebat, alte
rum iam diem profecti, cum tertia Salahadinus apparet, de repente iam late-
ra, iam terga adoritur. Conuerſis igitur ſignis, Auenienſis impetum excipit
præſtantiſſimè, ſuſtinuitq; quoad Franci qui proximi ſteterant, ſubſidio ac-
currerent. Anglus ad primum clamorem, circumacto equo, ſuos in prælia
rapit. Salahadinus non ignarus noſtros Hieroſolymam petere, eamq; & bel
li ſummam, & uictoris precium eſſe commodiſſimū, nō minori certabat ani
mo. Meridiano tēpore, pugna inita plena, ad ſolis occaſum uſq; protracta,
recruduit eo quod ſagitta ſaucius Richardus, cum regem ſe eſſe oblitus, ue-
ſani militis partibus fungebatur. Nec Oddo ocioſe ſpectabat, ſed cōglobatis
uiribus Barbaro inſtabat, circunductaq; ala, premebat hoſtem ab aperto
latere. Auenienſis quaſi cygneum melos, fortitudinis teſtimonium ſupremū
ea die reliquit, quam palmam omnium conſenſu morte ipſa emit. quæ qui-
dem fugato hoſte ſola dolori fuit, in cæteris apud noſtros, neq; numerus, ne
que claritas cladem inſigniuit. Interempta tamen ferunt tot hoſtium milia,
quot patrum memoria cæſa, una die, uno prælio, nemo tradit. Noctem no-
ſtri illo in loco peregerunt, uenerunt deinde tertijs caſtris ad Bethleemitidem
uicum, ab Hieroſolymis & Ioppe æquo ſpacio diſtantem. Communitis ca-
ſtris cognouit Richardus ingentem camelorum multitudinem ex Aegypto,
cum cōmeatibus Hieroſolymam properare, eamq; diuerſam à caſtris uiam
tenere, ſed locum in quem uentura eſſet, tantum ſex millium paſſuum longè
diſtare. Itaq; delecta non mediocri militum manu, iuuentutiſq; robore coa-
cto, nocte concubia proficiſcitur per aſperrima locorū ſuos, & deuia circum
ducēs, prædam omnem interceptam cum agaſonibus Aegyptijs, in caſtra
perduxit. Tantæ uictoriæ fructum ut noſtri perciperēt, numini haud uiſum
fuit. Prope in oculis urbs erat ſancta, magna diuerſarum nationum expecta
tio, omnium Chriſtianorum deuotio id unum expectabat, ut obſideretur.
Proinde conſtans fama etiam apud Barbaros, Salahadinum expertum tan
ti exercitus uires, nunq; in urbe expectaturū, in quam etiā perpauci ex ſuis ſe
includi paterentur, deterriti Ptolemaidis exemplo, quæ in eius oculis capta,
præſidium traditum, & cęſum. Nec minor apud hoſtes erat urbis defenden-
dæ deſperatio, quàm apud noſtros eius potiundæ confidentia. Celeſtinus
Pontifex, miſſis in ſtipendium militum pecunijs, ad id maximoperè hortaba
tur Richardum, qui cum omnium ora in ipſum conuerſa eſſent, cauſatus
hyemem inſtare, Ioppen quoq; portum, mari ſæuiente hybernis tempeſtati-
bus,

tibus,cõmeatui excipiendo,alendoq; exercitui inutilem fore,in hyberna ad Aſcalonam conceſſit.Gallos diſſuaſiſſe obſidionem,quidam ſcribunt,propterea quod uni Richardo,attributam iri uictoriæ gloriam uiderent.Franci Tyrum petierunt,ad Henricum ſuæ gentis hominem.Hæc equidem tãtum Reip.Chriſtianæ nocuerunt,ut mox ferè omnia peſſum irent. Ne uerò ociaretur Richardus,aut militum animos luxu immergi ſineret, ſtatuit omnino in ea quiete et hibernatiõne,aliquo ingenio hoſtibus negocium faceſſere,allectus loci,id eſt,urbis Aſcalonæ opportunitate,eam inſtaurare cogitauit.Igitur nihil moratus,munimenta uetera, quæ partim diruta, partim quaſſata, nonnulla etiam demolita erant,omnia renouauit cinxitq;,firmiore elegantioreq; addita ſpecie, quàm ab antiqua ſimplicitate fuerãt cõſtructa.Id & Templarij in Gaza inſtauranda fecerunt.Parata enim calce,lapidibus & cæteris ad ſtructuram neceſſarijs,breuiſſimò tempore per ſummam quietem caſtellum refecerunt,priuata quædam ædificia ac militares ſtationes conſtruxerunt.Inter hæc uer appetebat, cum Oddo ex Tyro,Richardus ex Aſcalone mouent.confluunt Chriſtiani exercitus,qui in Syria remanſerant,undiq; ad Bethleemitidem, ubi præterita æſtate caſtra habuerant.Annona ad obſidionẽ neceſſaria iam deſtinata,in caſtra ipſa illata fuerat, atq; undiq; contracta, cum urgente quodam dæmone Francus res Normannicas infeſtare cœpit: adeſt tanti ſceleris nuncius, qui omnium noſtrorum animos conſternauit, Richardum dolore ſummo,bonos omnes mœrore afficit.Concione igitur habita, domũ ſibi redeundũ eſſe ait, ne dum procul pro Rep.Chriſtiana bella gerit,proprij regni iacturã patiatur.Hic ſermo ſtatim in Barbaros diuulgatus,qui in certiſſimam uictoriæ ſpẽ ipſos euexit. Damnata eſt hęc Richardi concio,nulla alia ratione magis,quàm quod imprudẽter tam citò fuerit diſſeminata.Oportuerat nanq; prius induciarũ aut pacis fœdera cum Soldano intentari,quæ ille ad præſcriptum fuerat accepturus.quód eñ de Salahadini uoluntate prius dictũ eſt,multo magis hoc tẽpore futurum erat.Vt Salahadinus Hieroſolymã cum omni prouincia æquis conditionibus reſtitueret,cum refectum atq; quaſi innouatum,animiſq; renatum noſtrum cerneret exercitum,eundem etiam indies, æſtatis commodo,nouis ſupplementis auctũ iri haud difficulter credebat. At hæc interturbauit diſſeminatus, ut dixi,rerum Occidentaliũ rumor.Coactus igitur Salahadino pacem offerre,etiam has conditiones accipere coactus eſt.Dirueret omnino & imminutas relinqueret urbes omnes,quas Latini poſt receptã Ptolemaidem inſtauraſſent.Barbarus præmij loco,per quinquenniũ Chriſtianorum res,ad Tyrum Ptolemaidemq; cum omni agro qui ad Ioppen inde protenditur, pertinentes, omnino nõ moleſtaret.ne tamen durior,aut inhoneſta omnino conditio uideretur,pro euerſa Aſcalona,paruula quædã ignobilia oppida uulgo conceſſa,regi ingens pecunia numerata.Id hoc unum erat,ut tanto duorum regum conatu,nihil actum uideretur, utq; in Syria integri nihil noſtris,præter Tyrum Ptolemaidem atq; Antiochiam relinqueretur. Cætera triennio capta,ingenti labore obtenta,redderentur hoſti.Callide equidem à Barbaro factum,ut alios inde à bello ſibi inferendo abſterreret,quando tantorum regum operam inanem,& fruſtra enauatam fuiſſe cernerent.

PAce neceſſaria magis ꝙ honeſta cũ Salahadino cõfecta, Richardus paca ta claſſe, Berengariã uxorẽ cum Ioanna ſorore, & magna ſuorũ parte in Siciliam, & inde in Angliã præmittit, ipſe uerò cum paucis Thraciã curſu pe tens, in grauẽ incidit tempeſtatẽ, qua iactatus diu, in Dalmatiã defertur, hic mutato ueſtitu, per Germaniã iter facit, Templarij habitu, lento incedẽs gra du. tandem ſuperiorẽ Pannoniã, quæ Auſtria dicitur, attingit, ac ſimul certi or factus ab exploratoribus famã ſui aduentus per eam regionẽ paſſim uul gari, cœpit timere ſibi, & ob id non niſi explorate ac prætentatis itineribus incedere. uerùm periculum euitare nõ potuit. Cũ enim in uillulam non pro cul à Vienna, quæ caput Auſtriæ habetur, in quoddã diuerſorium perueniſ ſet, ac prandere uellet, ne agnoſceretur, coquo cuidã ſuligine ubiq; deforma tus, & laceris ueſtimentis unctiſq; operã dediſſe dicit, ut uel hac fraude ma nus hoſtis effugeret. Cumq; carnes ueru ad focũ aſſaret, hoſpes annulũ regis in digito cõtemplatus (quẽ obliuioni datũ nõ detraxerat) ſtatim rem ad Du cem defert. nã ſibi perſuadere nõ poterat, perſonam quam habitu humili rex gerebat, tanto theſauro digitos amicire. Dicũt aliqui, facie à quodã milite, qui apud Acconẽ cũ Lupoldo militauerat, agnitũ, alij linguã Anglicã, & quod ca rius obſonaret, indicio fuiſſe: utcunq; proditus ſit, Lupoldus hoſtẽ diuinitus ſibi oblatũ ratus, Hadamarũ de Chunring, equitũ Ducis præfectũ præpro perè mittit, ut captum adducat regẽ. Erat interea domus ubi ille diuertiſſet, corona ſatellitũ cincta, ut nemo hominũ inde elabi poſſet. Richardus poſtꝙ illi enunciatum eſt, ſatellites Ducis pro foribus eſſe, mentitũ deponit habitũ, regias ueſtes reſumit, magna audacia ſe militibus, qui iã cum Hadamaro ad uenerant oſtendens, quærit, Ecquid ſit cur ſic armati circũſtent. Reſponſum, Illum ipſum peti. Infert rex, Quàm Duci aliàs nemini captiuũ ſe traditurũ: ſe illius fidei quũ præſto adſit, ultrò cõmendaturum. Duci aduẽtanti obuius fa ctus, gladiũ porrigit. Blande appellatũ Dux in arcem Tyrenſtein certis heroi bus cuſtodiendũ cõmiſit. Romanus Põtifex audita Richardi captiuitate Du ci mandat, ut illum ex tẽplo dimittat. Cæſar eundẽ ſibi tradi petit. minantur cęteri principes uim ſe adhibituros Duci, niſi liberet hominem. His nihil mo tus Princeps, execrationẽ Pontificis paruipendens, Cæſaris petitiones, prin cipum minas cõtemnens, per annũ integrum in cuſtodia detinuit hoſtẽ, do nec diſtractis calicibus, crucibus, uaſis & id generis eccleſiarũ Anglicarum theſauris, magno ſe à Duce redimeret. tunc ad ipſum Imperatorẽ Vuorma tiam adducit. Auxit rem mirũ in modũ capto in Auſtria Richardo Lupol dus: nam tãtum pecuniarũ aceruum ex regis redemptione cõparauit, ut Sty riæ ducatum à genero emeret, Neuburgenſem, Linzenſem & Vuelſenſem Comitatus, à Cathedris Patauienſi & Vuirtzburgenſi compararet. Pomœ ria urbis Viennẽſis ampliaret, adiectis aliquot mille ędium numero. Nouam deinde conſtruxit à fundamentis ciuitatẽ. Peylſtein, Klingenberg, Buten, & Hundſberg, deſtituta hęredibus feuda, ab imperatore hac pecunia mercatus eſt. Rotundum diuæ uirginis templum huius rei trophæũ cõſtitutum Vien næ, quod Dominicani poſtea inhabitarunt. Liberatum à Duce, redimere ab Henrico oportuit. Noua tributa crudeliſſimè imperata in Anglia, & centũ

millia

millia pondo cum quingentis, militiæ nomine numerata, quod cum Salahadino pacem turpi conditione feciſſet, quod Syriam petens, Siciliam deprędatus fuiſſet. Sic Richardus Francum, à quo maximè inſidias & uim metuebat, uitaturum ſe ratus, aliunde malum ei conflatum incidit. Dum Chriſtianæ Reipub. commodum priuatum præfert, gloriæ fructu carere, ac inglorius opibus exui meruit. At duodeuigeſimo menſe poſtquam in cuſtodiam uenerat Richardus, in Angliam rediјt.

Henricus Campaniæ Comes moritur, Salahadinus hominem exuit. Caput XVI.

Reliquerat aliquot militum copias Richardus abiens, Henrico Campano. Oddo quoq; Burgundus cum cæteris Chriſtianis, manu equidem haud contemnenda, in Syria degens, Tyrum & Ptolemaidem ſe receperat. Interpellatus ſæpius à pijs, ut regni titulũ reciperet Henricus, uires, animos, opemq; in ipſo tuendo offerebant, ille uerò tantæ dignitatis onus uiribus ſuis maius ratus, nullo modo adduci potuit, ut regis nomen uſurparet. Res quietæ erant, induciarum reſpectu. domum repedabãt, quorum res uel familiaris, uel publica, pręſentiã poſcere uidebatur, adeò ut ipſe Henricus, delicijs magis q̃ bello natus, reditũ ad propria pararet. at numini aliter uiſum erat. dum enim ſuperiorẽ aulæ ſuæ partẽ incautius circuit, præceps delatus expirauit. Obijt quoq; diẽ ſuum in Cypro eodẽ tempore Guido Rex, cui frater Americus ſubfectus, uir ambitioſus, parum aũt prudens. Is ſtatim de regni Hieroſolymitani titulis inita ratione, Iſabellam ſecundò iam uiduam, in uxorem duxit, cumq; nulli duces iam in Syria agerent, qui gubernaculis rerũ idonei, uel poſſent admoueri, dotis nomine, regni titulos, cum uxore, Tyro & Ptolemaide recepit Americus. Nec tamen ſic ſatis firmæ res, aut diuturnæ futuræ in Aſia uidebantur, licet Cypri regnum, Hieroſolymitano iam coniunctum, ac egregiè à Conſtantinopolitano claſſe tutatum eſſet. quantum enim induciarum tempori elabebatur, tantum periculi rebus Chriſtianorum accedere, uerebantur omnes: cum nec ſollicitudine aut ſtudio futura à rege occuparentur, nec in ipſo, ingruente neceſſitate ſpes ulla, aut fortitudinis aut experientiæ eius eluceret. Iam omni autem deficiente ratione, adfuit diuina illa miſericordia, cum Salahadinus uir omnium eius ſeculi uirtute geſtarum rerum gloria & potentia facile princeps, extinctus, poſteris magnũ de regno ſuo certamen reliquiſſet. tunc em̃ unũ hoc Americus beneficium Reipub. cõtulit, ut diſcordia Turcarum fretus, etiã cõtra fœdera Byblũ à Sarracenis pecunia redemptum, cõmuniuerit & inſtaurauerit. Nec prætereundam cẽſeo rem, quę omnibus quidẽ hiſtorijs meritò interſeritur, Salahadini (qui unicus noſtrorum terror fuerat) etiã iam morientis prudẽtiſſimum æquè ac memorandum inſtitutum. Iuſſu enim ipſius, Signifer, qui imperij eius ſignum, omnibus in prælijs, ferre cõſueuerat, funus eius præcedebat. Hic lanceæ trunco, interiorem illius tunicam, in modum trophæi præferebat, altum inclamitãs, Salahadinus Aſię ac totius Orientis domitor, illud unum ſecum defert. Spectaculum certè ſapientiſſimi & cordatiſſimi principis, cui præter uerã Chriſti cognitionem, ad ſummam laudem nihil unquam defuit. Nouem filios reliquerat. eos omnes præter unum Norcadinum, necauit patruus Saphadinus: qui in Alapienſes magno odio deſæuijt poſtea, quod fide ac uirtute eo-

rũ inſidias eius nepos ex fratre euaſerat. Mortuo igitur Salahadino Celeſtinus Papa, in magnam recuperandæ Hieroſolymæ ſpem uenit. Reſtituit etiam ea mors noſtrorum omnium animos, ut etſi parua recipiendæ Hieroſolymæ relicta, magna tamen retinendæ quam poſſidebant terræ, addita ſpes ac confidentia uideretur, dũ ſic perniciosiſſimo odio, & filius & frater Salahadini ubiq; cõcurrerent, Turcis, Sarracenis, Arabibuſq; diſſidijs interſe diuiſis.

Quæ ad iuuandam Rempub. Christianam in Syria Henricus VI. imperator molitus ſit. Caput XVII.

PHilippus atq; Richardus nec hac occaſione, proditæ rei calumniam diluere tentarunt, imò exacta multa pecunia, quam in ſtipendium illis miſſuros ſe fingerẽt, qui armis in Syria rẽ Chriſtianã tutarent, ut alter alteri bellũ inferre poſſet, profuderũt, nihil etiã obteſtationibus, nihil minis Põtificis moti, in bellũ Chriſtianæ rei calamitoſum ruunt. Henricus igitẽ Imperator à Põtifice perſuaſus, apud Argentinã crucẽ aſſumpſit, cũ ipſe id obire nõ poſſet, Cõſtãtię reginæ & Iordanis Siculi cõiuratiõe impeditus, dũ illa adultero regnũ parat, ac uel ueneno Imperatorẽ necare geſtiret, iamq; induciarũ finis inſtaret, Henricũ ducẽ Saxoniæ, magiſtrũ equitũ, & exercitus ductorẽ dicit, cũq; cũ ingentibus copijs in Aſiã ire iubet. adduntẽ ei Legati, Cunradi duo, alter Mogũtiæ, alter apud Herbipolenſes preſul. his ſe adiungũt ſacrã militiã profeſſi, Hermanus Thuringię Lantgrauius, duo Henrici, Palatinus Rheni unus, ſecũdus uerò Brabãtiæ dux, Hartuncus Bremẽſis, Rodulphus Verdenſ. Halberſtattẽſis, Cicẽſis, Patauiẽſis, Ratiſponẽſis, Epiſcopi. Marchio deniq; Cõradus Morauię, et Albertus Habſpurgẽſ. Henricus Caladinus Mareſcalcus Bappẽheymiorũ familiæ propagator. Hi cũ iã per Danubiũ Viennã delati, Fredericũ Lupoldi filium, Styrenſem comitẽ, ueſtigia maiorũ omni curſu ſequentẽ, ſacram militiã profeſſum, in comitatũ receperũt. Pãnonia inferiore, Thraciaq; emẽſa, ab Alexio Angelo, Cæſare Cõſtãtinopolitano, cuius ſoror Irene Philippo Henrici Auguſti fratri deſpõſata erat, armis annona & reb. neceſſarijs omnib. adiuti, ac claſſe Græcorũ Antiochiã delati, terreſtri itinere Tyrũ tandẽ peruenerũt. Conradus aũt Herbipolenſis, Imperij Scriba ſupremus, quẽ Cãcellariũ uocabãt, iuſſu Imperatoris, dum copiæ ad Tyrũ reficiunẽ, in Cyprũ traijcit, Americũ regẽ coronaturus, qui à Græculo inaugurari noluerat. Cõfecto deinde negotio ad Ptolemaidẽ, quò exercitũ perueniſſe audierat, reuertiẽ. Ioppẽ oppidũ ſtatim aggreditur: id ẽm Richardus inſtauratũ, Germanis cuſtodiendũ tradiderat, cũ Syria excederet, à Sarracenis deinde obſeſſum, ſtrenue tutatũ è pręſidio per aliquot menſes, donec hoſtis liberius diuagareẽ, noſtriſq; inſultaret, dictiſq; Germanos laceſſeret. Tũc Germani uirtutis, q̃ numeri & uirium magis memores, erũpunt, palantes obtruncant, in caſtra fugientes ſe recipere compellunt. Oppidani autem æmulatione an proditione incertum, redeuntes uictores excludunt, nec in urbem admittunt. Quod uidentes hoſtes, tota acie in paucos ferũtur, ſtrenueq; pugnantes ad unum opprimunt, obruuntq;. Conditionibus deinde & oppidum recipiunt, occupatum deſtruunt funditus. Ad ruinas igitur, ubi uentum erat, cum hoſtis appareret nullus, Sidonẽ petunt, quæ urbs etiam à Sarracenis, abacta præda et captiuis, deſerta erat. Ad Sarepta Sidoniorum deinde itum, nec hæſitatũ diu: illa relicta, Berythum uerſus proficiſcuntur,

ſcuntur,quò hoſtes ſe contulerant.quod cum eſſet oppidum altiſſimo et munitiſſimo loco,telis,cõmeatu,præſidio ad triennium inſtructum,à capta Hieroſolyma Salahadino inhabitabatur. Decem & nouem millia captiuorum Chriſtianorum detenta fuiſſe in eo oppido feruntur,ac ipſum tyrannum pro inſigni loci gloria,ibidem coronari,Hieroſolymarum Babyloniçq́ regem ſe appellari uoluiſſe. Incolebatur quoq́ ab ijs, qui perpetui religionis noſtri hoſtes,terra mariq́ Chriſtianos indies uexabant.eorum cõprimere audaciam,ad exiſtimationem & autoritatem Ducum pertinere uiſum,quo facilius aliorum Sarracenorum animi frangerentur, caſtris ſepiunt, aggere, uineis, turribusq́ oppugnant.Geritur res ubiq́ acerrimè, noſtri potiundę urbis et arcis cupiditate,& pro gloria certantes,muros ſubeunt, repulſi in caſtra reuertuntur.qua re hoſtis factus ferocior,egreſſus oppidum,ad caſtra uſq́ accedens,pugnam init.Tunc claſſis noſtræ Præfectus, qui cum claſſiarijs aliquotq́ equitibus in loco ad inſidias idoneo,non paruo numero conſtiterat, à tergo ferocientẽ hoſtẽ aggreſſus,magno edito clamore inuadit. pugna cruenta cõmittit.Hic cum Sarracenus quidã iactabundus ſæuiret, obuios proſterneret,Henricus proximum Horſtmariæ dominum Bernhardum cõpellat.Viden(inquit) beluam illam immanem?quin proſtratam terra obtruncas?Bernhardus itaq́ fertur in hoſtẽ,equoq́ eum deijcit.at Barbarus reſumptis uiribus, in pedes ſe recipit,armiſq́ bene munitus,inimicum ira exæſtuans aggreditur denuo,quum Henricus per medias acies Bernhardo occurrẽs,uulnerat hominẽ.nec mora dũ talionẽ parat Barbarus,enſe Bernhardus latus illius hauſit,caput proiecto cadaueri amputat,haſtæq́ infixum oſtẽtat. quo uiſo hoſtes terga uertunt,fit cædes magna,dũ ad urbẽ Barbari fuga cõtendũt.Noſtri hoſtẽ inſecuti,portas urbis occupãt,unaq́ in urbẽ irrũpunt. Præſidiũ cæteris ſaluti fuit,in quod ſe recipiunt,qui impetũ noſtrorũ euaſere.Capti ſunt ex principib.uiris duo,haud infimæ cõditionis.Direpta urbs, effracti carceres ac ergaſtula,in quibus Chriſtiani nominis, utriuſq́ ſexus, milia multa coërcebant.quod quidẽ magna lętitia affecit noſtros.Tandẽ noctu aufugientib.hoſtibus,captũ eſt prędiũ. tantũ armorũ in eo repertũ,ut duab. licet onerarijs nauibus exportari uix poterat.Ingẽs annonę uis reperta, quæ diu noſtros in hoſtili terra,ſuſtẽtare potuit. Inſtaurata deinde urbe, uerſus Toronũ caſtra mouẽt.Antiochenus Princeps ad ſua reuerſus,in prouincia multa recuperauit,quæ Sarraceni,noſtrorũ audiẽtes ſucceſsũ,reliquerãt loca,& ſitu et opere munitiſſima.Sarraceni et Turcæ,cũ audirẽt Germanum hoſtem ferociſſimum Syriam ingreſſum, omnia cæde, flamma uaſtare,graſſari in omnes, initis fœderibus,indicijs inuicem datis, collatis uirib. hoſti obuiam egreſſi,ad Toronum præſidium,ubi Germanos caſtrametatos eſſe audierant,properant.Noſtri ne Berythum nuper inſtauratam, non adeò firmatam et munitam bene Sarraceni occuparent,ſelectiſſimorum militũ robur in urbẽ cũ annona ſufficiẽti mittũt.Miſſis etiã cemẽtarijs & parte maiori artificũ,additis quatuor milib.paulo plus militũ,qui ſi qui Sarraceni impetum facere uellent,arcerent à perturbatione negotij.Ioppen inſtaurare iuſſerant,ſaluti Reipublicæ per eam ædificationem prouiſum multum arbitrantes.Peracto negotio ijdem milites, præſidium in tutelam recepere.

Haud procul à noſtris ſua tentoria fixerãt Barbari, uixcꝫ ea firmarãt, cũ bis tercꝫ in caſtra noſtra, quidnam uiriũ, quæ experientia militiæ, quodnã corporis robur noſtris inſit, experturi erãt. Sed incruentæ fuere hæ incurſiones, nihilcꝫ geſtũ dignũ memoratu, quũ noſtri inuigilarẽt ad defendẽda caſtra, ac ad alliciendũ hoſtẽ magis intenti, cꝫ ad laceſſendũ. Ferociores ea re facti Barbari, nocte media caſtris appropinquãt. ſtrepitu eques ſe prodidit, tamẽ quia maiores aſſueto tenebræ erãt, & caligine cœlũ obnubilatũ, malè potuit quippiã aduerſus impetum uenientium prouideri. Sed pro tempore ordo militi datus, prout exaudiri hoſtis potuit. Animos interim Barbarorũ etiã horror ceperat, cum illis habitudo noctis ſuſpecta, atcꝫ noſtra diligentia. nihilominus ad munimenta ipſa procurrunt, miſſilibus furorẽ & clamore exatiãt: interim dies fugare tenebras incipit, noſtri per auerſam caſtrorum portã exeundo à tergo à latere, hac illac curſitantẽ, & uociferantẽ hoſtẽ aggrediuntur. primo impetu pulſi uerſis ad tẽtoria equis, fuga, qua ſola poterãt, ſe ſaluarũt, plures tamẽ in fuga ceciderũt. Dũcꝫ ardẽtiſſimi noſtri Barbaros inſequunť, quoſdã in caſtra hoſtium, impetus detulit, terrore, tumultu, omnia cõplent, occiſis aliquot ſtationarijs, titionibus ſurreptis. quæ ferro nequeunt, igne abſumere geſtiunt. at ne opprimerẽtur occurrẽtium multitudine, citatis equis, ſe ad ſuos recipiunt, parte caſtrorum, hoſtium & cæde & incendio deformata relicta. Abinde hoſtes cautius ſe habere incipiunt. nã haud paruo illis hęc ſtetit irruptio. uulnerati miſſilibus noſtrorum aliqui, cæterum deſideratus nullus. Iam in tertium menſem protracta obſidio, cum incluſa undecuncꝫ ijs qui in præſidio erãt annonæ facultate, obſidionis diuturnæ aſſuetũ malum, famẽ nempe minabatur: uerebanť etiã obſeſſi, quum coacti ad deditionẽ cõpellerentur, ne hoſtilia omnia eſſent paſſuri. Cumcꝫ igiť noſtri eos nunc leniter, nunc aſperè ad reſignandũ præſidium ſollicitarẽt, diem decimum præfigunt, quo ſi ſuorũ ſubſidio nõ liberarenť, tradito pręſidio cum armis abirẽt. Interim Barbari de cõditione inita admoniti, per internuncios, qui coactis undicꝫ ſubitarijs auxilijs ad ſoluendam eam obſidionẽ pro more, pertinacius anniſi ſunt, atcꝫ ui dolum addiderunt. diuiſis ẽm copijs, quas per diẽ antea ingentes & inſtructiſſimas oſtẽtarant, partẽ unam ad Berythenſe præſidium, quod negligentius cuſtodiri audiebant, expugnandum, noctu miſerũt, diſſemitato rumore, ex Aegypto nouas quaſdam expeditiones, cum claſſe ingenti acceſſiſſe: ſic quocꝫ ſummo mane, alteram copiarum partem, quam noſtri integrum rebantur exercitum, quẽ pridie uiderant, uerſus caſtra educũt. Noſtri uerò de Berytho urbe magis ſolliciti, relicto Torono, ſuis in auxiliũ properant, cũ medio in itinere militũ agmẽ, qui præſidio exceſſerant, apparuit triſte, erroris cõſcientia demiſſo in terram uultu, ueniam facinoris flebiliter orantes. Henricus deluſis facilè ueniam largiri ſe dixit, qui & ipſe falſus, iam receptum præſidium amiſiſſe, Barbari dolo ſe fatebatur. At commune peccatum, publicæ quodã uirtutis facinore luẽdum & emẽdandum eſſe. pergerent igiť, & ipſum ſequerenť, nõ ſine dubio Barbaros iam pręſidium Ioppen ſe quocꝫ tẽtaturos, quo tutato, Reip. Chriſtianæ cõmodũ maximũ accederet, amiſſo, & dedecus ac periculũ ingẽs. Barbari aũt occupato præſidio, ne

in

in poteſtatem noſtrorum rediret,funditus euerterũt occupatã.Sic Berythus urbs 1197.Salutis anno & inſtaurata,& paucis menſibus euerſa fuit.

De Simonis Montfortenſis in Syriam tranſitu,ac Germanorum reditu. Caput XVIII.

VIx hęc Henricus effatus,cum cõiunctis rurſum copijs Barbari noſtros ad Ioppen tendentes inſequũtur.Celeſtinus Papa interea moritur, cui Innocentius III.ſuffectus,qui primo Pontificatus ſui die ad cõponendas lites,& reconciliandos regũ Francorũ & Angliæ animos, Petrum Capuenſem,Legatum mittit.is re infecta,redire iuſſus,unũ hoc obtinuit, ut Simon Monſfortenſis Comes,eo ſeculo militaris diſciplinæ peritiſſimus dux in Syriam ,ad defendendas res,mitteretur.Is ſtatim aſcitis Volmaro Lemburgẽſi, Theodorico Cleuenſi, Adolpho Holſatio, Gualtero Bleſenſi, Andrea Sauengio,Guilhelmo Barenſi, Vgone Florinio, Guilhelmo Saleberienſi, Comitibus,claſſe mare traijcit.ac iam Syriam cum copijs ſuis tenuerat,Ptolemaidem delatus,arma uirumq́; reficit,propediẽ in hoſtẽ ducturus,ſeq́; noſtris adiuncturus.Barbari iam propius apud noſtros,qui ſub mœnibus urbis Ioppenſis caſtra fixerant,cõſedebant.Noſtri hoſtem qui numero præſtabat,arte quadã fallere,ad pugnam allicere,exactum ad certamen,opprimere geſtiebãt.Motis igit̃ ab urbe caſtris,nocte ea in aliũ locũ,40.ſtadijs ab hoſte remouent,cõſilij oppidanos admonitos,ad inſidias paratos eſſe hortant̃. Curatis deinde corporibus,ordine dato & inſtructis ſingulis,apta inſidijs loca milite cõplent.Barbari,noſtros metu diſceſſiſſe arbitrantes,partim ad urbem oppugnandã accurrunt,partim ad inſequendũ noſtros, ſine ordine ferunt̃.noſtrorũ pauci è ſtationibus progreſſi aduentãtibus occurrunt,primo tamẽ cõgreſſu paululũ recedentes,ſimulato pauore,arripiunt fugã. Barbari ubi animaduertunt noſtros fugere,turmatim omnes,q́; cõcitatiſſimis equis in noſtros inſultant, pedite,ut ocyus ſequeret̃,inclamato,& iam toto Marte noſtris incũbunt.Qui fugam mœſti arripuerant,cõuerſis equis ſiſtũt primo inſequentes,tũ uno impetu omnes prorumpũt,ſtrictis cominus gladijs inferũt pedẽ, quaſi neceſſitate coacti dimicãtes.Turcę nihil territi,ſublatis ſcutis appropinquãtes hoſti,ordiunt̃ pugnã.Tunc ex inſidijs adſunt electiſſimi ex omni uirorũ robore & principes iuuentutis, qui hoſtẽ à tergo adoriebant̃. onerabat hoſtẽ,quod ſui ſine diſcrimine,ignaui forteſq́; ſimul,prout tumultuariè exierãt,pugnabãt.Igitur ſtatim uictoriæ deſperatio, ſalutis quoq́; diſcrimen ob oculos illi uerſatur.quare referentes ſe in latus ſiniſtrũ, apertã ineunt fugã,cũ ecce per puluerẽ,qui ad oppugnationẽ ierant Barbari adeſſe indicantur.dant igitur noſtri fugiẽdi liberã facultatẽ diſiectis,exactiſſimoq́; cõſilio ,relictis corporibus,et ſpolijs occiſorũ,robur agminis aduentanti hoſti obuiũ mittunt,cui iã à tergo,qui præſidio eruperãt, imminebant. In mediũ redacta hoſtium caterua,ex deſperatiõe fortiſſimè pugnabat,donec in Ducẽ eorũ inuectus Fredericus Auſtrius,cõfoſſum equo deiecit.tunc fœdã fugam per cãpum ineunt,diſpalati in mare agunt̃ à noſtris,aut cędunt̃ diſcerpunt̃q́; gladijs.Profligato hoſte,lectis ſpolijs,noſtrę ſub urbis mœnia reuertunt̃. Ceciderũt ea die Barbarorũ aliquot millia,noſtrorũ incertus,tamẽ pro numero rariſs.miles.Sed tantæ uictoriæ gaudiũ imminuit,imò extinxit duorũ fortiſſimorũ uirorũ Saxonis & Auſtrij caſus;ſiquidẽ dũ ea die,omne munus Dũ

cis prudentiſſimi ac militis gnauiſſimi obierant,alter ſolis æſtu, & laboris immenſitate deſatigatus,cum à pugna auram captaret,grauem incidit ſebrē, qua quarta die, poſtea extinctus fuit:alter ab hoſte,quem, ut diximus, equo deiecerat,ueruto trāsfixus, dum ſpreto uulnere,ultimus ex pugna diſcedit, profuſo ſanguine,uiribus amiſſis,ea ipſa nocte quæ uictoriam inſecuta eſt, hominem exuit. Deſtitutus uictor miles,alium recipit nunciū. Henricum Cæſarem diē ſuum obijſſe,patres diuiſis ſententijs Philippū defuncti fratrē, Othonem Saxonem quoq; imparibus ſuffragijs Imperatores dixiſſe, bello ciuili omnia deformari.quę quidem magnum in caſtris tumultū excitarunt. Moguntinus cuius in deligēdo Imperatore magna erat & præcipua autoritas,dignitatis ſuę nullā apud reliquos Septemuiros fuiſſe, ſuprà q̄ dici poteſt,tulit ęgerrimè,adeò ut iam abitum pararet,cum literę & nuncij Innocentij adſunt,qui tumultuantē firmarent. pręmiis, prècibus, pollicitationibus omnia plena. Promiſſum etiā,ſucceſſorem expectaret,unico deinde eius ſuffragio,eum inauguratum imperio præfore,cui ipſe aſtipularet̄. At his omnibus nec Duces,nec milites flecti potuerunt,ut in prouincia amplius perſiſterent,ſed inuecta in præſidium annona,armis id inſtruxerunt, & uoluntario milite claſſe qua uenerant,Cōſtantinopolim rediere, ac deinde per Thraciā & Hungariam maximis itineribus,in patriam uenerunt. Conradus igitur Vuittelſpanhenſis,Moguntinus pręſul,adiuncto ſibi Rodolpho Vuerdēſi Epiſcopo, terreſtri itinere in Armeniam tendit,ubi Leonem,iuſſu Henrici, regio diademate inſigniuit,ac pace ſequeſtra,inter eundē regē principēq; Antiochię,controuerſias compoſuit,à quo ingentibus donatus muneribus, domum & ipſe reuertitur.

Expugnata à Barbaris Ioppe & deſtructa. Simon Monſfortenſis inducias extorquet diſſidentibus, ac domum redit. Caput XIX.

DIſcedentibus Germanis,ſtatim Barbari,ſub mœnibus caſtra figunt,& per aliquot dies cōtinuata oppugnatione ſæpius repulſi,tamē noſtros numero paucos,uiribus exhauriebāt. Cū eīn Ioppe urbs à Ptolemaide Tyroq; remotiſſima,claſſe ablata,in coronā ab hoſtibus circundaret̄,nec nuncios mittere,nec recipere poterant,qui ſuos de rerum ſtatu certiores facerēt. Attamen ſubitus ſuorum diſceſſus,intus increſcentia indies incommoda, uires licet frangerēt,animū nō frangebant. Nulli tot malorū effugij fœda ſubrepit cogitatio. Diſponebantur omnia exacto iudicio,parcior militi præbebatur cibus,tela inuanum non proijciebantur. Fixum omnibus erat,laceratione corporum ſuorum, religionem et profeſſam militiam,fidemq; Reipub. Chriſtianæ ſeruare. Oſtentata ſæpius ab hoſte iritamenta pauoris omnia contemnunt.productis etiam ſub mœnia captiuis,quos niſi tradito præſidio, fœdè trucidaturos minabantur Barbari,nullū nec ſanguinis,nec gentilitatis cura dementauit:admoniti etiā,ut urbē dederēt,reſpōſum dignū Germanis dederūt. Fidē Germanā habitu animorū,nō aduerſarū rerū euētu,metiendā eſſe. Barbari cū minas,cū blāditias ſuas ſperni cernerēt,die noctuq; incūbebāt, ut expugnata urbe,irā exſatiare poſſent,uiliſſimū exiſtimantes,uel 50. ſuorum capitibus unius Chriſtiani necē emercari poſſe. noſtri erūpentes quoque ſæpius apparatus Barbarorū deturbabant, beneficio loci & uirtu-

te

te periculorum adſueta adiuti. Deficiente autem iam annona quoq;, periculum augeri, animus Germanorum & ingenium exacui incepit. Iuuentus inter milites urinator, hoſtem feſellit, atq; commodum Ptolemaidem peruenit, ubi inuento Simone Montfortenſi, qui in reficienda claſſe, & inſtruendo exercitu occupatus ibi conſederat, hominem edocet, quo in rerum ſtatu Ioppenſe præſidium conſtitutum ſit, quo animo ſubſidium expectet. Peruaſerat etiam rumor, de applicata Simonis claſſe, hoſtiũ caſtra, quod ex hoſtium inſtãtiſſima oppugnatione haud diu latuit. Igitur ſpe ducti ſubſidij animos ſumũt, omnes conatus hoſtium irrident, ac, ut fit, ſecuritate negligentiam pariente, ſegnior pro portis excubare miles, rarior in muris cõſpiciebatur armatorum numerus. Admittebatur quoq; Barbarus ſæpius ad colloquia, qua ille captata occaſione, benignis uerbis ad deditionem, magnis propoſitis muneribus, nunc hoc nunc illos inuitat. Varia ſubinde reſponſa tulit, ſed tandẽ cupiditas ſordida perditum quendam exciuit, ut accepto prᴂmio, ſocios proderet & præſidium. Obſeruato igitur tempore, cum tertio Eidus Nouemb. pro more Germani cœnarent lautius, poculiſq; ſe inuitarẽt coronatis, uinoq; & ſomno ſepulti in ſtratis ſtertebant, uigiles ipſi mero obruti, cuſtodiã portarum neglexerant, effractis ſeris, portam unam hoſti proditor aperuit, hoſte intromiſſo, in ſomno oppreſſos ſæuitum acerbè, ad unum omnes occiſi, urbs à fundamentis murorum ubiq; euulſis, in arcam ac ſolo æquata. Iam hoſtes belli reliquias perſequi decreuerant, cum ecce Simon Montfortenſis copijs ſuis omnibus ijſq; inſtructiſſimis, rectà Ioppen tendit, at excepto nuncio cladis, triſtis ſubſtitit, conſulturus quibus de hoſte ultionem ſumere, et tantam fœditatem eluere poſſit. Omnium ſententia acclamatum, contra hoſtẽ eundum, ac conferendam eſſe pugnam, ſed quaſi prohibentibus fatis, tanta uis aquarũ cœlo delapſa eſt, per tres dies, ut ne pedẽ ex caſtris mouẽdi facultas ſit cõceſſa: ceſſantibus pluuijs, frigore omnia cõgelabãt, rigeſcebãt militũ manus, ut nec arma quis cõmode tenere, nedũ ijs uti poſſet. Dũ igit multis cõſultationibus hebdomada, atq; cœli inclemẽtia cõſumitur in caſtris, ad hyberna redeundũ cenſent, ſi ullã pacis honeſtæ conditionẽ impetrare ab hoſte poſſint. Cõmodum aũt accidit, ut orta inter Barbaros diſcordia, induciᴂ abrumperent, quas tũ in Germanos ducturi, inierant. cõflictantes ergo inter ſe odijs, iniurias cohibuere, donec captatis colloquijs, utrinq; pacis cõditiones admitterent. Propoſita igit & accepta ſine uariatione hæc unica pacis conditio, ut Barbari priores, Richardi cõditiones ratas haberent, per decennium Tyro Ptolemaidiq; arma nõ inferrent. Rebus ita ex uſu cõpoſitis, præconia per uniuerſam prouinciã decerni iubẽt, et cupidã pacẽ omnibus annunciari. Quo facto, ſolutis caſtris utrinq; diſceſſere. Simon Aſiã ſatis tutã uidẽs, ſuos è Syria demum deducit. Barbari contrarijs ſtudijs, ad ſua quiſq; dilabendo, ſeditionibus Imperiũ ipſorum diſtrahunt & affligunt. Hoc ipſo anno 1198. Herlinus S. Dionyſij monachus, magnam uim Britonum in Lugdunenſi Gallia ſacris perſuaſionibus excitauerat, ut ſacræ militiæ nomẽ darent, quos omnes claſſe Ptolemaidẽ tranſuexit: cum uerò Simonẽ Ducẽ ad propria rediſſe, paceq; publicata, omnia quieta eſſe uiderent, nec Ducem haberent, cuius conſilijs regerentur, nullo ordine dilapſi, domum reuerſi ſunt.

Exercitus

Exercitus qui in Syriam mittitur, Conſtantinopolitanum imperium occupat. Caput XX.

CVm Turcarum Sarracenorumq; diſcordia, continuaeq; eorum pugnę, magnam iam occaſionem præbere uiderentur Hieroſolymarum recuperandarũ, Innocentius principes omnes religione ſoluit, ac à Simone Monfortio iuratum, præſtitumq; fœdus irritum habendum, ſua autoritate per nuncios edicit. At reuera aliquid aliud agebatur. Alexius enim uir ſceleratiſſimus (quem Iſaacius frater, à Turcis magno ære redemerat captiuum, cui præter Imperij nomen, omnia ex æquo conceſſerat) fratre per inſidias excæcato, Conſtantinopolitanum Imperium inuaſit, Iſaacij filium pari cruciatu perdere quęrens, niſi fuga ſalutem is redemiſſet. Alexius qui patrui ſceleratas manus effugerat, præcoci prudentia fretus, Græcam eccleſiam Romanę ſemper obcalcitraſſe cum optimè nouiſſet, id conſilij capit, ut duodenis miſſis clandeſtinis nuncijs, ad Innocentium, qui calamitatē parentis, adoleſcentiſq; Pontifici enumerarent, ſupplices adhiberent preces, ut cōſilio, opibus adiuuarentur, fore ſi ſolus aut cum parente reſtitutus eſſet in imperiũ, quod in primis Græcam ſubijceret Romanæ eccleſiæ. quod præſtito iuramēto firmatum eſt. Legatis benignè reſpōſum, auxilium inſuper promiſſum. Pontificis autoritate ſollicitati Occidentalium principes, uiceſima omnĩ generi ordiniq; hominum indicta, ingens pondo auri ſacri à Germanis emunctum, qui inteſtinis bellis, ne militiam profiterentur, diſtringebantur. Gallus Rex per literas cum Bonifacio Monteferratenſi, rerum Orientalium peritiſſimo, qui & in Græcia & in Syria res geſſiſſet, ut ſe Ducem ſuarum copiarum præberet, egit. Sacra induit arma Balduinus cũ fratre Henrico Flandrenſi. his ſocios ſe addiderat, Betuniēſis aduocatus Guilhelmus, cũ fratre Bartholomęo, Ioannes & Henricus Nigellani, Raſſo & Rogerius Gauerii, Leuinus Aexellanus, Vimocus Houdeſcotanus, Theodoricus Dixmontanus, Iodocus à Materis, Ioannes Odenhonius, Ioannes Zomerghem, Ioannes & Ferricus Dairre. Ex maioris autem notæ uiris ſecuti ſunt Balduinum Henricus Louanienſis Dux, Reginaldus Dampetra, Galterus Bremæ Comes; Gotfredus Genuilla, Henricus Aegellerius, Ioannes Virſon, Oliuerius Rochiuordius, Nortuicenſis & Nartanloniæ Comites, à Ioanne Anglię rege extorres facti. Proceres iuuentutis Franciæ etiam nomina dabant, Theobaldo Campano Duce, quem Simon & Guido Montfortenſes ſequebantur cum Popino Aurelianenſi, Gotfredo & Stephano fratrib. Petracenſibus. Bonifacio adhærebant Ludouici duo, alter Sabaudus, alter Bleſenſis, cum Garnerio Tricaſſium, Milone Sueſſionum, Matthæo Monerantiaco, Alphōſo Baiouenſi Epiſcopis. Nomē quoq; Ioannis Bremę Comitis, atq; Hugonis phani Pauli, hoc bello illuſtre fuit. Flandrus Philippo fratri ac Bochardo Aneuienſi curam Flandriæ & Hannoniæ, filiarumq; duarum committit. Modeſtia Bonifacij Gallicam iuuētutem, mortuo in Subalpinis regionibus Theobaldo, dicto habuit morigeram, præfuitq; illis, ut omnes eum prædicarent parentem. Innocentius tam copioſi, tamq; inſtructi exercitus profectione audita, conſultare cœpit, qua ratione claſſis tantæ multitudinis paranda: nam uulgus religione perſuaſus ſturnatim conuolarat. Principes tacitè admoniti omnes tantæ prædæ inhiabant. Tres erant in Italia maritimis rebus urbes

præpotentes

præpotentes, Piſæ, Genua, Venetiæ. Orientalibus rebus capeſſendis opportunius uidebatur Venetũ nomẽ. Miſſi igitur Legati, qui cum Venetis paciſcerentur, ut undetriginta peditum milia, in quibus nouem ſcutatorum eſſent, equitum quatuor millia, & quingentos, commeatus ad hæc, equoſq; uſq; ad Thracium Boſphorum conuectarent. Vtrinq; fœliciter eueniebat. nam Franco claſſe opus erat, Veneto egregijs militibus, cum piratæ Illyrici, Hungarus rex & mare & Dalmatiam Venetis infeſtam redderẽt. Pro uectura copiarum à Pontifice Venetis magnum argenti pondus pactum. Duces uerò cum ſerius aduentarent, inuicemq; expectarent, conſumpto uiatico, mutuam petere à Venetis pecuniam coacti, quos ut inautoratos haberẽt, petitam pecuniam ea conditione dono dederunt, ut & operam & ſocietatem in adminiſtrando bello Veneto deferrent, ac Dalmatiæ ſtatu pacato, ubi quicquid bello receptum eſſet, Veneti ut antea, tenerent, bellum poſtea ea conditione in Aſiam transferretur, ut quæcunq; loca ex hoſte caperentur, dimidiũ Venetis cederet. Venetus naulum, triginta trium millium marcarum precium remitteret, atq; triremes ſexaginta in præſentem expeditionem educeret militibus ac cõmeatu inſtructas. Inter hęc ne cui res ſuboleret, Maria Balduini uxor cum Ioanne Nigellano in Syriam præmittitur, quæ poſt uarias iactationes, periculaq; innumera Ptolemaidem delata, dum maritum ibi opperitur, morbo contracto defuncta eſt 4. Cal. Septemb. Henricus Dandulus primus omnium, rebus iam compoſitis, Venetias profectus eſt. eum poſtridie reliqui ſecuti. Habuit claſſis uniuerſa naues ducentas & quadraginta, triremes ſexaginta, ſeptuaginta onerarias, ad cõmeatus Vrſerios centum & uiginti. Addidit pontifex triremem cum Octauiano Hoſtienſi legato, quam Ambroſius Malaſpina inſtruxerat, milite conducto ſub Martinengo Brixienſi comite. Sub primum egreſſum, Hiſtria pacata, Iadera expugnata, in hyberna deductus exercitus, cum ecce puer Alexius ex compoſito ſupplex adeſt, opem contra patruũ implorat. Exceptus ut Auguſti filius, militi à ſummis uiris commendatus, nec ipſe ſibi deerat, forma, ingenio, ætate blandus. Tunc legatus pontificis humanis ſtimulis religionem addit. Bellum ſacrum ſuſceptum prius in Græcos reuocandum, ut Romanorum eccleſiæ iungerẽtur. Certiſſimum eſſe, diſcordiã Græcorum, & in Latinos odiũ, Turcis Sarraceniſq; hactenus anſam Syriæ expugnandæ prębuiſſe, nec à ceruicibus noſtris eos depelli poſſe, niſi prius impio Græcorum Imperio, Romanum iugum imponať. Inſularũ, prouinciarũ imperia ducibus, militi præda pollicita. Omiſſis igitur Syriacarum rerum conſilijs (licet multi ex prouincia Hieroſolymitana in caſtra Latinorum peruenerant, ut eos ad regnum ſacrum repetendum incitarent, inter quos Bethleemites et Ptolemaidis epiſcopi) bellum Græcum ſuſcipere placuit. Cretenſes ſtatim puero fidem dederunt. Byzantium oppugnatur, expugnatũ tandem, fœde diripiť. Petitus in Cæſarem Alexius puer cædem auertit. Liberatur Iſaacius, Creta inſula Bonifacio donata: Eccleſia Græca Romanę ſubiecta, ſoluta reſtitutionis merces, 33. milium auri pondo Venetis. Ducenta pondo in annum Francis promiſſa. Claſſis Veneta in annum iterum conducta. Ipſe imperator, ſacram militiam profeſſus; ſed repentinè mortuus, puer ſceptra arripit. Græci ſubito tumultu concitato

citato (Latini enim urbe exceſſerant) reliqua imperij loca occupaturi, Romanis ſeruire, iura ab illis petere indignum putantes, in puerum regem impetum faciunt. Alexis Ferradenſem, conſilio ſupra ætatem promptiſſimo, clàm in urbem uocat, nihilominus ſe in poteſtate ſuorum ciuium futurum, alta uoce pronunciat. Senſit fucum Myrtilus, necato Alexi, iuuentutem armat, Auguſtus dictus, urbem defendere conatur. Mari terraq́ iterum à noſtris oppugnatur urbs, ſedecim nauibus incendiarijs in claſſem immiſſis. conatus uanus cecidit. Nec excuſatio Myrtili iram noſtrorum compeſcere potuit. Duodeſeptuaginta diebus oppugnata urbs, occupata, miſerè direpta iterum. Confecto negotio, de creando nouo Auguſto, habitum conſilium. ſententiæ bifariam diuiſæ, Philippum Sueuum inaugurandum conſulunt non nulli, ut redintegrato imperio, res Chriſtiana ab uno regeretur in humanis, ut in diuinis unius pontificatu dirigitur. Plura ſuffragia habuit ea, quæ ſtatim Auguſtum Rom. Græciæ præſentem, eligendum diceret. Inſtituti electores, ex Syris duo pontifices, Bethleemites & Ptolemaita: Veneti quinos dedere, Henricum Dandulum, M. Sannutum, Rabanum Carcerium, Iacobum Viadrum, Henricum Glaſium, Galli totidem, Sueſſionum, Tricaſſium epiſcopos, Abbam Lucedij. Reginaldus Bononienſis, Balduinus Belloforti s, Ioannes Brema Sabaudus, Monteferratenſis numerum quindecim uirorum expleuere: hi ſummo conſenſu Balduinum Flandriæ ac Hannoniæ comitem, Auguſtum renunciauerũt. Thomas deinde Maurocenus Venetus, Patriarcha creatus, pontificem haud annuentem habuit, donec ipſe Romam profectus, Græcanicam eccleſiam Romanæ ſubiecit. Sed hactenus ab enarratione noſtra, memorabilium profectò rerum cauſa abſtracti, cum plus æquo hiſtoriæ dignitas nos alliceret, ad res Hieroſolymitanas proſequendas redire libet, his ſecundo libro terminum ſtatuentes.

Ioanni

IOANNI LANSTENIO FRVGI, MARBACENSIS COLLEGII PRIMORI, IOANNES Herold Hochſtettenſis S. D.

OBmutui per triennium Lanſteini amiciſſime, nec ad te, fateor, ullã miſi literam unquam, non quod amoris tui in me ſingularis obliuio aliqua me interim ceperit, quem dulci quadam cõmemoratione & aſſidua, non tantum animo, ſed & oculis cotidie obuerſari certum eſt: at maximis iſtis Reipublicæ & literis bonis ſuſpicioſis temporibus aſſentiri cupiebam, imò, ut ita dicam, in Pythagoricum planè ſilentium deſcendere, quandoquidem uiderem, ijs, qui ſe cautos ac ſapientiores exiſtimarent, ſatis eſſe, nonnullis gratulari, conuicijs proſcindere multos, in una autem Reip. calamitate ſtupidos hærere. Erit igitur, ſcio, apud te hominem etiam conſtantiſſimum, huius meæ taciturnitatis, tum excuſationis, tum ignoſcendi locus: præſertim cum toto hoc ipſo tempore, ipſemet agnoſcendi diſcendiq; ſtudio literis ac libris Hebræis atq; Græcis ita immerſus latitaueris, ut nec ipſo pedum dolore acerbiſſimo, uix pietate & domeſtica cura auocatus, prodire, aut ullius colloquium admittere uiſus ſis. Contenderem iam ego aduerſus te, & quæ politiori elegantia, acuto & ſubtili dicendi genere, copioſa diſputatione, abſtruſa Philoſophię ſanctæ arcana aliquot libris complexus es, tandem amicis communicanda eſſe, ea ut in medium demum proferres, iure depoſcerem, ſed prudentiæ tuæ iſtud remitto Lanſteini amiciſſime: atq; in hac etiam parte uinci me patiar ſilentio, toties à te humanitate & beneuolentia uictus, toties à te in miſera & afflicta fortuna amabiliter reſtitutus. Itaq; ne ab officio diſcedam (quod neutiquam hominis grati eſſe puto) quinquaginta annorum hiſtoriã, quam de rebus Hieroſolymitanis hoc libro ordine conſcripſi, dedicare tibi, auſpicioq; tui nominis publicare, hac equidem ratione cõſultum duxi, ut uigilias meas, & lucubratas noctes ſex, apud te hominem collocarẽ mei amantiſſimum, quando pro maximis clariſſimisq; tuis uirtutibus, ornare te laudibus, ingenij uires mihi deficiunt. Pellege ergo Lanſteini amiciſſime, Heroldi tui ſcriptum, atq; animi obſequentiſſimi characterem.

DE BELLO SACRO CONTINVATAE

HISTORIAE LIBER TERTIVS, IN ORDINE *uicesimus sextus.*

Ioannes Brenna ad regnum Hierosolymorum uocatur. Caput I.

PAce in Syria conſtituta, Soldanus Iconij, Græcam Europæ urbem Sataliam, Siaui Illico adiacentẽ, ex qua Chriſtiani in Aſiam traijcere ſoliti erant, ui captã ſpoliat atq; diripit, trucidatis omnibus in ea incolis. Nec his contentus, Chriſtianos ubiq; calamitatibus uexabat. Hæc Americum regem omnino nõ mouebãt, nec quicq; de Chriſtianis in Aſia Ptolemaidẽ Tyrũq; inhabitantibus, geſtum eſt, aut contra molitũ. Cõueniebat tamen noſtris in Syria non omnino male cum Sarracenis, donec Norradinus Salahadini filius, præſidiũ in monte Thabor Ptolemaidi imminẽti ædificat, ædificatũ cõmeatu, armis, & milite cõplet. Nulla nec huius rei Americo cura, cũ cordatiores optimè intelligerẽt, Barbarum moliri aliquid, quo expeditius, inducijs finitis, ipſam Acconẽ oppugnare poſſet. Miſſis igit̃ nuncijs et literis ad Innocentium, ne quid detrimẽti Reſp. capiat, prouidere iubẽt, iã neſcio quid conari tyrannũ, & uim intẽtare occultã. Mariã ſupereſſe Cõradi Monteſerraten. filiã, elegantis formæ, & nubili ętate puellã, quã Templarij Hoſpitalarijq; tutoris titulo, in ſpẽ regni educarẽt, illã ei nuptui daturos, qui à pontifice tanti regni dignior æſtimaret. Pontifex occaſionẽ hanc amittendã, piaculũ, Rom. Eccleſiæ poteſtatẽ delatam, arripiendã ratus, ſtatim Ioannẽ Brennam, Viennæ Allobrogũ Metropolis regulum, multæ celebritatis in re militari uirũ accerſit. Habito ſenatu, omniũ conſenſu Americus rex Cypri, qui uxoris nomine regni Hieroſolymitani titulos ſibi uſurparet, frigidè aũt hactenus rem Chriſtianam adminiſtraret, regno priuat̃, atq; Brenna ſubrogatur ad capeſſendã prouinciã. Ioannes ne ingratus Romano appareret Pontifici, regnum Romanæ ſedi uectigale eſſe, & in perpetuũ fore, iureiurando affirmat, nec unquã poſt hac regis nomen quenq; ferre poſſe, niſi quẽ Rom. pont. deſignaſſet. Ioannes igitur domũ reuerſus, rem domeſticã curat, fratri tutela & adminiſtratione cõmiſſa. ſummo deinde ſtudio, ad tantã expeditionem neceſſaria parat, pecuniam cõgerit, ſummã ingentem conficit militũ, equites, quantũ habere poteſt, conſcribit, armis inſtruit. Omnia ut copioſe, inſtructè & ornatè adſint, diligentiã habet. Cum res amplius nullam dilationẽ ferre poſſent, itinere terreſtri Venetias petit, à Senatu omniq; hominũ ordine magnificè exceptus. in publicum hoſpitiũ adductus, dati ex patritio ordine plerjq;, qui urbẽ illi per ocia monſtrarent, qui ſtiparent incedentis latera, exhibita ſpectacula nouello regi. Poſtq; uerò exercitus recreatus, abitũ pararet, à patribus ad tranſuehendũ ſuos, naues mercenarias poſcit. Data ſunt illi ultrò munera abeũti, datæ triremes & naues aliquot, quæ eũ in Theſſaliam traijcerent. Quò cum perueniſſet, à Guilhelmo Theſſaliæ rege Bonifacij F. magnis Venetis dimiſſis muneribus, Conſtantinopolim tranſuectus, ab Imperatore Henrico liberaliſſimè tractatus, claſſe deinde delatus, Nonis Septemb. Anno ſalutis 1209. Ptolemaidẽ applicuit, ubi omniũ procerum lętitia, tanq; rex exceptus ac ſalutatus, celebratis nuptijs, pridie Cal. Octob. Tyri cum coniuge, ingenti

pompa

pompa, diademate coronatus & inauguratus, regni ſceptra ſuſcepit. Magna omniũ hominum expectatio nutriebatur, nemo erat qui dubitaret, quin hoc rege res Syriacæ in integrũ reſtituerentur. Vnus Cypri rex, cui haud ſufficiebat animus, ut iniuriã illatam uel ferret fortius, uel uindicaret cõſtantius, mœrore animã exhalauit. Nec prætereundũ cenſeo, ſeculis inauditã rem, quã expectatio tantarũ rerum excitauit, ut quidã uolunt. nam nõ deſunt qui magicis carminibus id adſcribant. Increbruerat rumor per totũ Occidentẽ, Ioannem regẽ uirtute innata et rerũ peritia Sarracenos prælio uiciſſe, ipſam Hieroſolymã occupaſſe, uitã uerò colonorum in Syria adeò deprauatam, ut nec ipſa elementa ſceleratã uitam eorũ ferre diutius uellẽt. hoc ſolis defectu, frigore ingenti, terræ tremoribus frequentibus & ingẽtibus teſtari, deinde etiam oraculũ cœlitus delapſum, ſola innocentia regnũ illud obtinendũ, quod innocentiſſimus noxęq; omnis neſcius, rex Chriſtus Ieſus cõſecraſſet ſuo ſanguine. Frugem omnẽ, omnem lactis copiã, iam ſenioribus guſtu amariſſimam, pueris dulciſſimã eſſe, ipſum hoſtem in ſenes tantùm odium exercere, pueris abblandiri & cedere. Hac fama epheborum uiginti milium numerum excitum ferũt. hi diuiſis aciebus partim Maſſiliã peruenerũt, Galli ſcilicet. Brunduſiũ petierunt Itali. Nicolai cuiuſdã adoleſcentis ductu ex Germana nobilitate peruenerunt coętaneorũ Genuã ſeptem millia, & habitu maſculo indutæ puellæ multæ: rogati à patribus, quænam profectionis cauſa, quò tenderent, tãta animi cõſtantia reſponderũt, ut Reip. ſollicitudinẽ quandã, & ſuſpicionẽ inijcerent, ne res nouas in urbe molirent. Septẽ tantum dierũ promiſſum hoſpitium, interim uigiliæ, ſtationes locis in omnibus frequentes & diligentes cõſtitutæ. His omnibus hæc unica erat perſuaſio, exẽplo Hebræorũ mare ſicco pede ſe tranſituros, fluctibus hinc inde murorum in ſpeciem firmatis. Cæterum cum inſaniã ipſorũ nullus probaret, nemo nec cõmeatu, nec nauibus adiuuaret, ſpe quoq; deluſi, domũ aliqui redierunt, permulti uerò à prouincialibus hincinde recepti, in Narbonẽ. Brutio & Liguria conſenuerunt. Accidiſſe hæc ſcriptorũ omnium cõſenſu conſtat 1212. ac dolo Aſſiſinorum ſeniore procuſum. cum eñ ſacris initiatos, duos in uinculis teneret, magię ſpecies omnes ſe nouiſſe profeſſi, in naturali illi primo, deinde Mathematica infecta, tertio ueneficijs, goetia poſtea, tandẽ necromantia, ſpecimen poſtremò & theurgiæ guſtũ exhibuere. quarũ rerũ ſcientia delectatus tyrannus, magnis auctos honoribus, ſuũ illis apud eũ cõceſſit locũ. Vltimò cũ libidine quadã ductus ſceleratiſſima, aliquã re nomẽ ſuis apud poſteros celebratũ relinquere geſtiret, horũ cõſilio adductus, Occidentaliũ iuuentutẽ omnẽ, præſtigijs in Syriã producere, atq; eo modo trucidare in animũ induxerat, ſed ut omnia huius artis, ſic etiã uana fuerũt hæc, quæ conatus eſt Barbarus.

Noui apparatus in Turcos, à Lateranenſi Concilio decreti. Caput. II.

HIs omnibus rem Aſianam nihil proficere, indies quantum pacis tempus elabebatur, tantũ etiam terroris accedere cõpertum. nam Salahadini filius Noradinus, & Saphadinus frater, cũ per totum nouenniũ digladiarentur, tandem mortuo Saphadino, eò res uenerunt, ut Alapienſi Imperio Noradinus cõtentus uiueret, Saphadini filij, Corradinus Damaſcũ & Syriã ſortitus, Meledino fratri Aegyptũ relinqueret: inſtabat omnibus uiribus Corra

dinus,noſtrorum conatuum non ignarus.Igitur id ſtudium ſequutus,quantum in recuperanda amiſſa Syria laborabāt noſtri,tantum in retinenda adepta,diligenti cura inſudabat.ac iam nō unius pontificis autoritate,non unius principis uirtute defendi poſſe res,igitur maturo conſilio prouidendum, accelerandum auxilium omnibus uidebatᷓ neceſſarium.Innocētius qua erat præditus animi prudentia,futura ex rerum ſtatu facilè colligens,iamdudum Fredericum in ciuili diſcordia Rom.Imperatorem renunciarat,ea quidē conditione,ut uoto ſe publico obligaret,ſubſidij Chriſtianis in Aſia adſerendi. Nec dubium ſi diutius uita illi contigiſſet, prudentia & rerum experientia Remp.in immenſum extuliſſet.Indicto deinde apud Lateranum cōcilio, de Aſiatica expeditione relaturus,præter ſpem magnū habuit procerum cōuentum.Ex quatuor orbis nobiliſſimis Patriarchis duo interfuere, Thomas Byzantiorum, Thomas Agni Hieroſolymitanorū.Antiochenſis morbo,Alexandrinus ab hoſte impediti.hic Anteradenſem epiſcopum,ille Germanum Diaconum miſit.Ioannis Hieroſolymarum,Ioannis Anglorum,Ioannis Cypri,Henrici Conſtantinopolitani,Frederici Latinorum,Philippi Francorū, Andreæ Hungarorum,Alphōſi Hiſpanorum,regum oratores adfuere.Metropolitani ſeptuaginta,epiſcopi quadringenti,Abbates duodecim, Primores octingenti.Promulgatū inter alia ſacroſanctū edictū,opē rei Chriſtianæ in Aſia populariter adſerendā.Miſſi qui pro ſuggeſtu in omnib. prouincijs proclamarēt edictū,adhortarentᷓ populū,perſuaderēt magnatibus .Et quia cum Piſanis Genuenſes,Mantuani ac Veronenſes,bello acerrimo cōflictarentur,ipſe pontifex ad pacē inter tumultuantes cōponendam,primo uere proficiſcitur.ſed apud Peruſiā in itinere obijt,Honorio poſt eum eius nominis tertio,magiſtratum ineunte.Imperator Fredericus,qui iādudum nomen dederat, Italicis bellis & Veronenſium(quorum urbē exciſam deformauit, ſtudiumq́; illinc generale Patauium tranſtulit)perfidia,in maiora diſſidia tractus,uotum differre coactus eſt.nihilominus epiſcopus Halberſtattenſis, & Conradus de Marburg in inferiori,Salomon Herbipolenſis in media,Ioannes Argentinenſis in ſuperiori Germania,rem ſtrenuè iuuabāt,declamationibus pijs.Aſſumpta cruce Theodoricus Treuirorum, Theodoricus Colonienſium,Sifridus Moguntinorum,Leodienſis præterea & Herbipolēſis, Babenbergenſis,Argentinenſis,Patauiēſis,Eichſtettenſis epiſcopi. Comes Palatinus de Tybingen,Marchio Badenſis,Comes Lohenſis,Montēſis,Spanheymenſis,Naſſauenſis,Feldenſis,Hirſutus,Syluestris, Synenſis. Ludouicus Bauariæ dux,Lupoldus Auſtriæ,Henricus Brabantiæ,Morauiæ,Lemburgi,Ancæus,Iuliacenſis.Ex Gallia & inferiore Germania Petrus Pariſiorum,Gallerus Heduorum, Iardanus Lexouienſis epiſcopi , Gallerius Auenieñ, Erix Niuerneñ.comes,ex Anglia Raynulphus Cæſtriæ, Guilhelmus Albonactus comites.Ex Italis Bonifacius,Monteferratenſis,Theſſaliȩ regis nepos.Florentini, Genuenſes. Horum igitur omnium autoritate & adhortatione Andreas Hungariæ rex,Imperator dicitur.

Cruce ſignati quo ordine,quo tempore,Syriam ingreſſi ſint. Caput III.

ANnus iam agebatur à Cōcilio habito ſecūdus,1216.à natali Chriſti, et iam dies induciarum inter noſtros Barbarosq́; exierant. Andreas rex

Hungariæ

Hungariæ paternum propriumq́ꝫ uotum perſoluere adhuc cunctabatur, cũ Honorius Ioannem Cardinalem Columnenſem, Græciæ & Syriæ legatũ declarat. hic etiam iuſſu Pontificis, Andream cõminationibus adigit, ut expeditionem ineat. Andreas nihil cunctatus, Bancbonum Borum regijs negotijs præficit, per Thraciã Conſtantinopolim, ad legatum Pontificis uenit. Secundum Hungari ingreſſum, cum Bauaro Ludouico hoſte, Lupoldus fœdus init, priuatis odijs Reip. cauſa depoſitis, Hungarum magna militum manu inſequitur. Galli igitur regis iuſſu et ipſi iter ingrediuntur, Germaniq́ꝫ Venetias peruenerunt parata claſſe, aſcitis Italis ſocijs, ad Cal. Septemb. mare ingreſſi, ductu Guilhelmi Nigri, Lanfranci Roſſi, in Græciã traijciuntur. Ex inferiore Germania deinde proceres ſoluunt, et claſſe octuaginta triremium, nauium centum uiginti oceanum ſulcantes, fœdã incidunt tempeſtatẽ. qua ſedata, nauibus multis amiſſis, mari infero celeriter emenſo, in Cyprum tandem delati, legatum expectabant. Andreas, qui iã Cõſtantinopolim peruenerat, ubi cum legato, dum cæteri duces conuenirent, moram aliquandiu traxiſſet, tandem miles nauibus impoſitus, rebus omnibus inſtructis, cum legato pontificio, rex in Syriam tendere cœpit. Iuſſi Nauarchi ad Ptolemaidem curſum ſuum tenere, quò ubi peruentum, Genuenſiũ claſſe, Franci item ex Cypro cum rege, qui ex Germania per mare uenerãt, his ſe adiunxerunt. Venit etiam ex Tyro Ioannes Brennus rex. Magna ſpes ſuberat, tãta coacta manu, aliquid præclaræ rei geri poſſe. nam noſtri in Syria degentes, loco rumperiti, ſumma lætitia excipiebant aduentantes. Hieroſolymitanus Patriarcha, cum iam iter ingrederent̃ noſtri, crucis ſanctæ particulam præferebat, quæ Salahadino ingruente, à fidelibus de trunco reſecata, & reſeruata fuit. Primis igitur caſtris, ad fontem Tubaniæ peruentum, ubi aliquot Barbarorum turmæ noſtris occurrerunt, ſed ſtatim in fœdam fugam uerſi, multos amiſerunt. Secundis caſtris, ad Iordanem tẽtoria tribus in locis fixa, Turcarum præſidia circumiacentia deſtructa, præſidia fugata. Hic Andreas rex, ubi ſe fluuio Iordane lauiſſet, multum reclamante legato, & ſociorum indignatione, tanquam ſe uoti religione exemiſſet, Ptolemaidem redijt, atq́ꝫ nulla memorabili re geſta, inde copias ſuas deportauit 3. Idus Nouemb. cũ iam tertium menſem domo abfuerat. Eo diſcedente noſtri 3. Cal. Decemb. exercitum & copias eduxerunt, cum ecce adfuerunt Genuenſes, claſſe triremium decem inſtructiſſima, Ioanne Roſſo Voltano, & Petro Auria, prætorijs uiris adminiſtrata. Itum eſt in hoſtem, ac ſub crepidine montis Thabor caſtrametatum. Primo ſitis inuaſit exercitum ex aquarum inopia uehemens, ſed tandem quorundam indicio, uenæ aquarum fodiendo repertæ. Iam ſitus præſidij, & montis præcipitia omnem ſpem oppugnandi aut obtinendi præſidij auferebant, cum captum adoleſcentulũ Sarracenum, ad duces quidã deduxerũt; qui oſtenſis aliquot ueſtigijs, quib. miles in ſummũ euadere poſſit, donatus liberaliter, magno cõmodo fuit pijs: etiã Ioannes rex Hieroſolymitanus nocte ſubluſtri, præmiſſo inermi, qui uias tẽtaret, exploratis omnib. ipſe cum armatis, qui alterna ope ſubnixi, per rupes & inuia, in ſummũ iugũ euadunt. Deinde impetu facto, in portas præſidij irruunt, quibus cũ hoſtes effractis ſeris occurrerẽt, pręſidij ducẽ rex ſtatim obtruncat, ſtipatorẽ dñi mortẽ

uindicare uolentē,repetito ictu transfigit.Interim etiam equites pediteſq; aliquot,ductu Guilhelmi de monte Acuto Hoſpitaliorū magiſtro, & Tēplarij,per planiora aſcendunt.quorum aduentu territi hoſtes in præſidium ſe recipiūt,obſirmatis portis.Rex cum Cyprio,& alijs ducibus,quid factu opus conſultantes,caſtra in monte metanda, & præſidium circundandū optimū eſſe arbitrari ſe dicunt.Tripolitanus Boëmundus patre nihil ſincerior,obſidionē in monte diſſuadet,nec exercitū diuidendum eſſe,quod futurū ſit,cū locus totum nō recipiat.Fame longaq; & diutina obſidione expugnandum prȩſidium,aut cæteris locis omnibus receptis,ipſum ultrò in noſtrorū poteſtatem uenturum.Sic perfidiſſimi hominis conſilio,rei pulcherrimȩ gerendi occaſio,cū ipſo prȩſidio amiſſa.nam à Sarracenis laceſſiti,tempeſtate hyemis uiolenta homines,præterea iumenta perierunt multa, maximè 9. Cal. Ianuarij.Dimiſſus eſt ergo exercitus in hyberna.rex Cyprius Tripolim ſe contulit,pars Ptolemaidē reuerſa.Auſtrius cū rege Hieroſolymitanorum & Ordinum magiſtris inter Cæſareā & Caiaphā,promontorium occupauere, ac omnibus rebus cōmuniuerunt,quo ueluti ex arce omnia infeſta Barbaris circa incolentibus facerent.Id caſtrum peregrinorū uocitatum,terra mariq; noſtris perdiu uſui fuit,ſic pace,ſic bello cōmodum.hic dum fundamentorum rudera eijcerent,magnā uim auri,argenti & æris ſignati inuenerunt,unde militibus in longum diē liberaliſſimum ſtipendium largiebat̄.Repertȩ ſunt quoque,quod omnes mirabantur, aquarū dulcium ebullientes uenæ in magna copia,lapis ad calcē parandū aptiſſimus.Propinquitate aūt,præſidio montis Thabor fuit infeſtum.equidē prohibiti à noſtris,nec arare nec ſerere ſecurè potuerunt,qui cuſtodiæ fuerunt impoſiti.Hoc anno oſtenta multa in cœlo uiſa,cruces candidæ,cerulei Cometæ,defectio ſolis & lunæ, quæ magna & grauia generi humano portendere uidebantur.

Aegyptum ex Syria inuadunt noſtri. Caput IIII.

NIhil antiquius noſtris fuit,q̄ cum mari terraq; ualidiſſimæ confluerent copiȩ,uirorūq; robur ex toto Occidente ita cōueniret,animis, rebuſq; omnibus ad res gerendas inſtructiſſimis,q̄ quod aliquid attentarent,quod gloriæ illis eſſet,atq; Reip.q̄ cōmodiſſimū.Igit̄ Nonis Maij,cū ex hybernis oēs euocatæ copiæ,ad caſtrū peregrinorū cōuenire iuſſæ, iactis ancoris,naues & triremes oēs paratæ,in ſalo apud prædictū locū,uentū expectarent,in caſtra duces cum cōueniſſent,Ioannes rex conſilium habuit.tum uariæ hinc inde ſententiæ proferebantur,tandem in id cōſenſere omnes, Aegyptum ſuperſtitionis & mali omnis caput petendum.Haud enim parum in rem fore rebantur,ſi Damiata,quæ olim Heliopolis dicta fuit,primò obſideret̄, qua recepta,Alexandria ſubigi facile poſſet,tum flumen Nilum & regionem omnem in poteſtate fore,ac Hieroſolymā ultro ad noſtros uenturam, quandoquidem inſulam Cyprum,& in continenti Ptolemaidem cum Tyro & Antiochia fideles poſſiderent.Claſſis igitur Borea uento excepta,datis uelis,in altū fert̄,ac tertia die poſtq; à caſtro peregrino ſoluerat, ad portum Damiatȩ peruenit Idib.ſcilicet Maij.Duces aūt de Rep.cōſultantes apud Ptolemaidē præeuntem claſſem uix ſexta die aſſequi potuerunt,uentorū flatu contrario prohibiti.quapropter cū claſſis alterū iam diē in anchoris nequicq; eorum

aduentum opperiretur, Nicoſiẽſis,uerſa prora reditum parãtem prohibuit
atq; perſuaſit,ut Pontiſarrę comitis ductu in terrã deſcenſum ſit, atq; portus
occupatus. Plurimi qui nondũ inſtructi,prima nauigatione apud Ptolemai
dem remanſerunt,paulo pòſt naues cõſcendentes,prioribus ſe cõiungere ni
tebãt,fœda tempeſtate diſiecti,aut per menſem & amplius ſalo iactati in por
tum Damiatæ uenerunt,aut in mari periere. Tandẽ ubi duces caſtris ſe con-
iunxere,cupidiſſimis cõfidentibuſq; animis urbis oppugnatio decreta. Da-
miata triplici muro, eodemq; lateritio cincta, ac deriuato quodam Nili al-
ueo,Tyberis Romani magnitudinẽ habentis,in longæ inſulę ſpeciem obdu
citur. Huic quoq; Pharea turris,neq; craſſitudine neq; altitudine cõmenda-
bilis,ſed quæ ſuburbiũ,apothecas mercatorũ,ac publica horrea à piratis tu-
taretur. Poterant noſtri in portu & mari libero diſcurſu uolitare,ſed cathena
obiecta à Nili alueo eos arcebat. ea uirtute atq; arte perrupta, turrim terra
mariq; aggrediunt̃,quæ lateritia materia firma ſua mole defendebat,cum te-
lis,machinis, tormentis,egregijs propugnatoribus eſſet inſtructiſſima. No
ſtræ naues in quibus turres excitatæ erãt,dum hi propius eas appelli,alij re-
duci,hi pontes eijci,& militẽ exponi,illi circumuehi, & alia parte adoriri iu-
bent,dum miles nautarum miniſteria,nautæ militum munia impediebant,
nihil omnino exequebantur,imò ex noſtris turris,quæ cæteras celſitudine ſu
perabat,ſolutis compagibus,concidit,milites partim in Nilum excuſſit,par
tim ruina extinxit. Miſerabile ſpectaculũ erat,donec ſedato tumultu,ſuo quiſ
que Duci, ſuo magiſtro dicto ut eſſent audientes,Rex Ioannes,cui iam belli
ſumma commiſſa erat,iubet. Reſumptis itaque uiribus,expugnatur turris
cũ ſuburbijs. capta horrea, mercium tabernæ opulentiſſimæ,miles annona
& precioſarum rerum copia ditatus. Præſidia partim cæſa, partim capta.
prima hac uictoria animi militum confirmati.

Nili inundatione noſtri afficiuntur multis incommodis,indictæ ſupplicationes,mirabilis noſtris data diuinitus uictoria. Caput V.

PRotracta erat iam obſidio, excurſionibus, inſultibus ac huiuſmodi bel-
licis negotijs,fermè uſq; in Calend. Iulij,ac iuſta obſidione claudebatur
urbs,cũ aduerſiſſimis & uentis uehementius flantibus,mare adeò uſq; intu
muit,ut Nili fluenta remoraretur. quare factum,ut noſtra caſtra penitus in-
undarentur. quare miſerabilis impedimentorum æquè ac commeatuum ia-
ctura facta,annona inundatione corrupta. Id non rerum natura, aut flumi-
nis ui,quod ſuo quidem ac ſtato,ſed non eo tempore anni ſe per Aegyptum
diffundere conſueuiſſet,ira tantum numinis factum, noſtri exiſtimauerant.
Accito igitur Pontificum collegio,de placando numine conſulitur,ne Reipu
blicę commodiſſimum inceptum hoc detrimento impediretur. Viri igitur
ſacri,indictis ſupplicationibus,atque ieiunio triduano,ad obſecrationes mi-
lites,& omnes in caſtris degentes adhortantur. Ecce mox quarta luce,mi-
teſcente cœlo, mare ſæuire deſijt, flumen inter ripas ſe recipit, tranquil-
litate magna ſequente. Quapropter qui Deum optimum maximum pre-
cationibus prius inuocauerant, exauditi, gratiarum actiones per circui-
tum caſtrorum celebrabant. Sed hoc miraculum, maiori prodigio ac læ-
tiſſima uictoria celebrius redditum paulo pòſt. Soldanus magna Ori-
entalium

entalium manu ad ſoluendam obſidionem uenerat, at tenui Nili alueo, qui Damiatam ambibat, tantum à noſtris diuiſus, caſtra his maiora poſuerat, unde illi æquè inuehendi reuehendiq́ in urbem præſidia & commeatus, facultas erat. Mittebat crebros per flumen obſeſſis nuncios, intromittebat frugē, milites delectos, tela, tormenta, & omnia quæ uſui eſſe poterant, occaſionem aucupans noſtrorum opprimendorum, ſi quam aut fortuna, aut eorum negligentia præberet. Ea re intellecta, noſtri ſtatim quærere rationē cœperunt, ſi qua urbem unica obſidione ultra citraq́ flumen circundare, ſi hoſtem ad uniuerſum certamen elicere poſſent, ſed neq́ prouocatione neque conuitio iritari unquam potuit. Agmen igitur noſtri ualidiſſimum, ad metandum ultra Nilum, & ea quidem parte, qua hoſtium caſtra, mittunt. Quod ubi per exploratores Soldanus accepit, & in alteram ripam noſtros ingenti animo tendere uidiſſet, amentia potius quàm pauore perterritus, caſtra fugiens, cōmeatibus & impedimentis plena reliquit. Chriſtiani milites, ubi eum citatiſſimo atque denſiſſimo agmine fugientem uidiſſent, quidnam tam ſubita profectio ſibi uellet, ignari, animo ſuſpenſo hærentes conſtitere. Miſſis deinde, qui explorarent, an nullę inſidię, an nullus fucus fugę, cum caſtra uacua milite, ac integra capi poſſe renunciaretur, ratibus ad id iamdudū paratis, & cæteros tranſmiſerunt. hoſtium caſtra ingreſſi, annona, impedimentis, ac ditioris apparatus ſupellectile referta obtinuerunt, ubi Chriſtianus exercitus maiori quàm prius ad turrim Phaream, copia eſt repletus. Collocatis deinde alteris in ulteriore ripa caſtris, iniectoq́ ponte, utraque ripa flumen coniungunt, ut mutuo ſeſe, & auxilio defendere, & urbem arctius concludere poſſint. Soldanus, exercitus parte una amiſſa, parte altera in Aegyptum reducta, Chairum ſuos reuocat, atque urbem communit. Hinc Damiatæ magna deſperatio oritur, ac omnium ciuium animos Soldani fuga miſerè affecit. Soldanus uerò uidens alieno tempore Nilum excreuiſſe, ſeq́ alieno tempore in alueum ſuum recepiſſe, imò quo uno fœlicitas ubertaſq́ ſoli conſtat, ſignum conſuetum inundatione ſua non attigiſſe, annonæ penuriam ueritus, cum Corradino fratre agit, ut per Oratores conditiones pacis ſibi, Aegyptioq́ peteret, nam Damiata libera, breui omnia recuperari poſſe. His Meledini precibus pollicitationibuſq́ perſuaſus, Chriſtianis pacem offert his conditionibus. Crucem ſacroſanctam ſe reſtituturū, & quicquid de noſtris in Syria uel ipſe, uel patruus Salahadinus, aut pater Saphadinus cepiſſet. Placuere hæ conditiones Gallis, Anglis & Italis, dicentes capta fuiſſe hæc arma, ut quod in Syria ſummorum Ducum uirtute partum eſſet, id nobis ereptum recuperaretur, elueretur q́ ignominia. His reſtitutis, nullam reſtare belli cauſam. Reges, Ordinum magiſtri, Auſtriæ dux, & qui aderant Germani, pacem aſpernabantur, contra ſuperſtitionem Mahumeticam hoc bellum ſuſceptum eſſe, Aegyptum arcem belli iam debilitatam, perdomandam. His accedebat Pelagius Legatus, qui Columnæ ſucceſſerat, eiuſq́ authoritas obtinuit, ut re infecta, Damaſceni Oratores dimitterentur. Tunc & Corradinus, ſpe retinendæ ultra Hieroſolymæ amiſſa & reiecta omni, eam muro diſcinxit, paulóque magnificentiora ædificia & monumenta diruit, præter turrim Dauid. Sacro quoque pepercit ſepulchro

chro Domini,a quo diruendo manus abſtinuit,ut alij uolunt religione numinis, ut quidam dicunt, inhibentium & ſupplicantium Chriſtianorum ciuium gratia. Nam Hieroſolymam adhuc Syrij, Armenij, Aethiopes, Georgiani,ac multi Aſiæ populi,noſtri fidei cultores incolebant.

Subſidia in Aegyptum noſtris mittuntur,fames oritur in caſtris,in urbe lues,tandem Damiata expugnatur. *Caput VI.*

VRbis obſeſſæ fama iam etiam Occidentem omnem peruaſerat, Aegyptiorum puſillanimitas multos noſtrorum alliciebat. Iam nouæ copiæ ex Italia accedebant,nouus quoq; commeatus,Mediolanenſis,Regienſis,Fauentini, Brixienſis pontificum ductu adſerebatur. Ex Germania Sifridus à Rechberg, Auguſtę Vindelicorum epiſcopus, Ludouicus Bauarus,comes de Vohburg, Henricus de Buſmanshuſen,quod oppidum Danubium & Lycum interiacet,ab utroq; flumine 15.millia paſſuum diſtans,corrupto uocabulo Zuſmarshuſen iam dicitur,inſignis Chriſtophori à Stadio epiſcopi, pietate,qui Xenodochium eo loci condidit celeberrimum:adiunxit ſe ijs Cōradus,ab Hochſtet urbis eius,quæ mihi ortum dedit,patriæ ſcilicet dulciſſimæ,regulus. Horum aduentu, dictu mirum quantum recreatus ſit exercitus: erant enim homines in re militari eo tempore clariſſimi, uiribus integri, cōmeatum importabant,quo maximè egebat exercitus. Pœnitebat iam Duces ſe potius uoluntati legati paruiſſe hominis togati,quàm proprijs conſilijs obtemperaſſe. Pelagius legatus male audire cœpit, & ſunt qui ſcribant, eo quod Hiſpanus eſſet,incredibili exarſiſſe deſiderio,ac ſpem ingentem cōcepiſſe,ſuo ductu Hieroſolymam recuperatum iri,maximè quod in fatis eſſe diceretur,ex Hiſpania uenturum,qui illam de Barbaris tandē reciperet. hinc ferūt tātopere ipſum laboraſſe,ne cōditiones à Corradino acciperent. Sextū decimū iam menſem tenebat obſidio,cum occulto nuncio miſſo,Soldanum iterum reuocant ciues,ne urbem tam commodam,tam fidelem deſerat,opē ferat ijs,quibus uſtam quàm fidem amittere uideatur melius. Ne igitur eos prodere uelle omnino calumniari poſſit,ad aquarum diuortia,qua Nili pars deriuatur in foſſam Damiatæ proximam,caſtra ponit.quacunque poteſt, arte munit. Quarto Non. Octob.noctis ingruente conticinio,aliquot cohortes emittit,ut urbem adeant, receptiq; defendant ſtrenuè. Ingreſſi erant aliquot,recipiebantur reliqui,cum fraudis ſenſus ad Latinos peruenit. Conclamatum eſt ad arma,qui nondum ingreſſi erant, ęſi ad unum ducenti,eo, quod qui in urbe erant fores raptim portæ obiecerunt, eoſq; excluſos cædi reliquerūt. Hac uictoria elati noſtri,poſtridie relicta,quanta ſatis foret ad cōtinuandam obſidionem copiarum parte,ad Soldani caſtra ſub ſignis ducti, oppugnationem adoriuntur. Hoſtis poſtquam numerum noſtrorum exiguum intellexerat,uelut noſtrorum impetu territus,caſtris excedit.noſtri ueram fugā putantes,deſerta caſtra,nō cōmeatu,ſed præda reliqua repleta intrant.deprædantur omnia,abitum parātes.obuiū habēt hoſtem,qui caſtra rurſum petit,noſtroſq; magno impetu adorit̄,ac iactabundū militē igne miſſili(quē facibus traguliſq; Sarraceni mittere cōſueuerūt)non paucos amburunt,inter quos Brenna rex eodē igne,facie afflatus et deformatus uix euaſit: Gualterus Gallorū ductor,ac Milo Meduceñ.ferro cecidere cū alijs multis:

Intercepti

Intercepti plurimi in hoſtium poteſtatem peruenerunt. Hac ignominia rece pta, ne inultam relinquerent iniuriam, claſſem inſtruunt. ſabri toto exercitu conquiſiti, duabus nauibus cōiunctis, ex firmiſſima materia in eis turrim iterum conſtruunt, cuius altitudo turrim quę Nilo eminebat, æquabat. hæc igitur turrita nauis aduerſus propugnaculum appelli cœpta. Præparatæ deinde etiam aliæ & ornatæ, ad alias partes urbis immittuntur. ad hoc in ripa exercitus in armis ſigniſq; ſtabat, ſimul ad terrorem, ſimul ne quid Soldanus impunè contramoueret. Peſtis urbem totam inuaſerat, graſſabaturq; in ciues atrociter, cuius rei noſtri omnino ignari. nam portas obſtrui iuſſerant, uulguſq; à muris arceri, ne quis exire, aut è muris ſe demittere poſſet, ſolum Mamaluchi omnia circuibant aſſeruabantq;: noſtri eos fame premi tantū nouerant, uaſtitatem tam fœdæ peſtilentiæ ignorabant. Igitur cū hinc inde turres nauibus & caſtellis oppugnarent, contigit, ut magno impetu Mamaluchi in unam noſtrorū nauium inſilirent, quæ Germanos ferebat, naualis pugnæ gentem non admodum expertem. Pugnatum eſt diu, tandem cum multitudini Mamaluchorū reſiſtere nō poſſent, caderent multi, nōnulli in flumē ſeſe deijcientes, uel enatarēt ad ſuos, uel mergerent pōdere armorum oppreſſi, aut uulnerum dolore fatigati, Conradus Hochſtettenſis facinus omnibus ſeculis aggreditur memorandum. Per medios enim Barbaros, uia ad oſtiolum facta, quo in nauis fundum deſcendebatur, ſe demiſit, arreptaq; quā fors obtulit, ſecuri, præfracto & cōfracto nauis fundo, ipſam nauim cū Barbaris, & Chriſtianis ſe ęgrè defenſantibus, ſummerſit, quibus unà cū perijſſe hoc indicauit, quod poſtea nuſquā comparuit. Perijt ea die & Henricus de Buſmanhuſen, ſocius itineris & mortis Conradi, atq; in eadem naui. Oppugnatione ita per totam diem continuata, tandem nox diremit prælium, magnis hinc inde acceptis cladibus. Ea quidem nocte, qui adhuc uiribus pollebant, Mamaluchi, nauem quam ceperant in oppugnatione, deceptis noſtris ſtationarijs, in mare delapſi, per deuia ad Soldanum peruenerant, ſtatum deploratum, & deperditę urbis fatum inſtare indicantes. Placuit deinde ducibus noſtris, neq; terra neq; mari, nec cum Soldano, nec cum urbe congredi, ſed religione & precibus diuinum auxilium implorandum & expectandum. Contigit igitur die tertia, poſtquam male pugnatum erat, quod ex Florentinorū cœtu, proſpecto urbis ſilentio, aliquot milites, portas propius acceſſere, ut quid in urbe fieret, explorarent. Quum igitur altum ſilētium in propugnaculis & intra mœnia intellexiſſent, ſopitos primò cuſtodes, aut alia cauſa abeſſe exiſtimarunt, regreſſi clàm ad ſocios, ſcalas corripiunt, quas propugnaculis portę admouent, murum ſuperāt, nemine repugnante, in urbē deſcendunt. dolum abeſſe, inſidias nullas conſpicati, perfringūt portam aliqui, alij murū iterum aſcendentes, ſignum Reip. purpureum, lilio candido interſtinctum, uentilantes, alios ad rei nouitatem ſtupefactos conuocant. Germani qui portę effractę accubabant proximi, adcurrunt, cohortem unam introducunt, cædunt paucos, quos obuios habent, Sarracenos. In caſtris exoritur rumor, urbem eſſe captam, quę furor adminiſtrat tela, arripiunt omnes, ſine ordine, ſine duce, ad cædem faciendam omnes accurrunt. Tam lōginqua obſidione exhauſtus miles, iritatus dux, cruorem hoſtis ſitit, ſtricto enſe accurrens in

quem

quem deſæuiat, non inuenit. cadauera mille & mille cuiq; oblata, indignam uindictæ occaſionem præbebant. Ex ſeptuaginta millibus, millia tria, non ſo ſidæ, ſed adoleſcentioris ætatis inuenta, pueri, ſenes, uiri etiam reliqui, abſum pti omnes, genere fati miſerrimo, famam nemo, peſtem nullus, omnes incō gnitam cladem fuiſſe, & inauditam affirmant, quod ſupererat affectum, de ploratumq;. Vita donata ea lege tantum, ut urbem purgarent, qui labor in tertium mēſem uſq; eos exercuit. Sed quod omnium admirationem uincit, eſt id, cum in cęteris rebus nominis laudisq; trahantur cupiditate mortales, qui uel ut ullam in urbis captæ gloriam ſibi adſcriberet, rationem aut quære re, aut dicere non eſt inuentus. Non. Nouemb. capta eſt, ingens theſaurus re pertus, auri, argenti, gemmarum, precioſæ ueſtis, ſupellectilis exquiſitiſſi mæ, ad faſtidum uſq; parta præda. Conuenerat inter omnes, etiam iuramen to firmatum fuit, capta urbe, æqua ratione ſpolia diuidenda: tamen in tanta copia capacitas nō deſuit. Poſt captam urbem, Antiſtitum conſenſu ac iuſſu, de agendis Deo gratijs diligentiſſimè curatum, cuius benignitate & auxilio, ſine cæde, uenuſtiſſima ditiſſimaq; urbe potiti eſſent. Præſidia munitionib. & portis indita. Dulciſſimum erat in conſpectu Barbari urbem captam, qui cum ne hiſcere quidem auderet, terga noſtris, incenſis caſtris, oſtēderet. Cō moratum eſt deinde in caſtris tandiu, quouſq; exacta peſtilentis morbi ſuſpi cione, cœli ſalubritas inſtauraretur. Curato aëre, ſub Cal. Feb. Chriſtiani pri mò urbem ingrediuntur. Poſtero die à Legato pontificio, cum ſingulari Epi ſcoporum pompa, Purificationis ſolennia diuæ Virginis celebrata. Exacta peſte, Machumeti Baſilica, magnæ matri uirgini Mariæ dicata. Epiſcopo or nata, ſub Antiſtite. ad omnes aras Deo gratiæ actæ. Mox de agrorū diuiſio ne in concilio principum, & deducenda colonia actum eſt.

Titanum urbs occupatur ab exploratoribus Chriſtianorum. Caput VII.

VRbe Damiata iam capta, turres munitiſſimę diſtributæ ſunt, quarum primariā illam, quę Babyloniā uerſus ſpectabat, legato Romanę eccleſię nomine aſſignabant, in hanc immiſſo præſidio; Latinorum copiæ eā cum porta adiacente, cuſtodiebant, ac Romanam appellari uoluerunt. Archiepi ſcopo urbis, quemcunq; ſors ferret, aſſignatur ſtatim alia turris, elegātia prio ri in nullo, munitione tamen cedens aliquantulū. Germanis machinæ omnes dono dantur, quibus oppugnata mœnia, qui ſtatim cum Friſonibus, ponte facto, in utroq; littore, pręſidium extruunt cum ſpecula quadam altiſſima, ad pontis ſcilicet tuitionem, & aduentantium nauigiorum receptum tutiſſimū. Vrbs deinde tota cum prouincia, ac mero mixtoq; imperio, regibus Hiero ſolymitanis addicta. Deinde circumquaq; emiſſi frumentarij atq; explorato res, qui in urbem ex agris cōmeatus conferrent, & hoſtium conſilia expiſca rent. Accidit autē nono Cal. Decemb. quod ex omnibus nationibus, ad mil le ferme uiri, naues conſcenderent, adiacentia mari oppida inuaſuri. nec mo ra, proximum Nili oſtium Taniticum ſcilicet, irrumpētes, aduerſa aqua per flumen ad Tanim urbem uſq; perueniunt, quę olim Titanis dicta, à Giganti bus, ſeptem annos poſt Hebron ędificata fuit. Diſtat autem à Chairo ſtadijs 80. quę etſi ornatu & amplitudine, Peluſium olim anteierat, nunc uerò extra pręſidium, quod extabat munitiſſimum, tantum pulcherrimorum, ſic priua

torum,hic publicorum ędificiorum oſtentabat ruinas.Noſtri cũ iam per Nilum ab hoſtibus adnauigare conſpecti eſſent, Barbari totius exercitus claſſem aduentare rebantur,fuga arrepta,caſtrũ deſerunt.quod noſtri intrantes copia annonæ & diuitijs plenum,expoliatum, ac impoſita cuſtodia,cum præda ingenti ad noſtros reuertentes,in poteſtatem redactum annunciabãt. Fuit res noſtris tantò acceptior,quantò minus antea ſpes fuerat, quod totus exercitus id expugnare aut obſidere poſſet,tum propter murorum firmitatem,foſſarum amplitudinem,tum aditum difficillimum,quem lacus hic hyeme,hic æſtate equitibus negabat.

De Legati ambitione,regis ira,clade noſtrorum miſera. Caput VIII.

IAm rebus ſuis diffidens Meledinus incẽſis caſtris,Chayrum abierat,Babyloniamq́ munitiorem ac inſtructiorem reddere conabatur.Latini patriæ ueteris immemores,tanquam in coloniam ueniſſent, in urbe Damiata per annum fermè integrum deſedere,quum inter Pelagiũ Cardinalem ac Brennam regẽ de ditione contentio oritur grauiſſima. Partes enim ſibi in omnibus primas legatus, iure legationis uendicabat. Brenna rex, omnium ſuffragijs,urbis imperium iamdudum adeptus,exercitus imperatorem ſe eſſe, & dici debere contendebat,nec ſe unquam uiro togato ceſſurum apertè minabatur.Erat autem Ioannes uir aliàs & in Republica, & in militia adminiſtranda clarus,gratus tam ciuibus quàm militibus omnibus. Nec deerant ex peregrinis,qui huic ob uirtutes in eo clariſſimas impenſe fauerent: è contra,Pelagio inuidebant,tanquam homini arrogantiſſimo, qui ambitionis modum neſciret.Inuenti ſunt etiam,qui in Brennam regem,huius diſcordiæ cauſam transferrent,quod de ſe nimium confidens ex arbitrio omnia regeret,admonitionibus legati,nulla habita conditionis reuerentia, immodeſtius in omnibus recalcitraret.Hæc autem contentio magnis auſibus moram intulit, reiq́ bene gerendæ tum occaſionem, tum omne ademit tempus. Rex enim iratus, Ptolemaidem magna militum manu ſeceſſit,cauſam capiens,quod Milichaſecaph Saphadini filius,dum in urbe Damiata expugnanda & conſtituenda moraretur, Templarios bello exercens, Albam ſpeculam,præſidium munificentiſſimum deſtruxiſſet, occupaſſetq́ caſtrum Saphet,Damaſcenorum Soldanus.Hanc igitur tantam Reipublicæ cladem ulciſcendam ſibi eſſe,ac Templarijs ſubſidia ferenda dicebat.Fore, ut conciſas uires Sarracenorum attereret,& cõprimeret temerarios eorum auſus,recuperatiſq́ præſidijs,breui ad exercitũ reuerteretur.Conſtabat præterea, Gorgianos,qui ad Caſpios montes terram inhabitant,Colchis,Iberis finitimis, auxilia per literas pollicitos eſſe, atq́ Leonem regem,qui unà cum Armenijs eos regebat,adfuturum propediem.Hos ut exciperet,Brenna iturum ſe iactabat,nec non Iconienſis regis copias auxiliares ſe addũcturum.Quę omnia etſi ueriſimilia uidebantur,in colorem quæſita magis,quàm in animo regis fuerunt.Deſes enim apud Acconem,rerum omnino nihil agens,ter quaterq́ uocatus,reditum ad Damiatam negauit. Quare factum, ut quantum lætitiæ ex urbe capta Honorius Papa hauſiſſet, tantum triſtitiæ ex duorum hominum obſtinatiſſimorum ambitione cõciperet.Ne igitur Reſp. aliquid detrimenti caperet,Ioannem Cardinalem,ex familia Columnenſium,ſucceſ-

ſorem

ſorem Pelagio iterũ mittit,qui Genuenſiũ,Venetorũ,Piſanorũq; nauibus in Syriam uſque traiecit.Hi enim captiuitate urbis opulẽtiſſimę allecti,haud contemnendum numerum militum conſcripſerant. Idcirco ſpe longior illa mora,apud Damiatam acta,non uſquequaq; inutilis habita eſt.Præter claſ ſem enim,multorum aliorum principum ſupplementa acceſſere. Inter quos ipſe Bauarus Ludouicus,cum popularium ſuorum magna manu, exercitui Chriſtiano ſe adiunxit,à Frederico ſecundo,cũ trecentorũ ex aula uirorũ for tiſſimorũ cohorte præmiſſus,quẽ ſtatim inſequuturũ ſe,literis & ore affirma uerat Imperator. Appulit etiam ſub Cal.Iulij Matthæus comes, quem Fre-dericus Apuliæ præfecerat,triremibus inſtructiſſimis octo,ſeptingentos ex Sicula nobilitate equites,iuſſu Frederici deuehens,dum in Syriaco mari pi ratarum Aegyptiorum claſſem,obuia quæq; deprędari audiſſet,duodecim longis hoſtiũ nauibus ſe infert,ipſis congreſſus,haud magno negotio fudit. Oppreſſit ex eis naues quatuor,ac aqua demerſit.Reliquę trepida fuga in Ae gyptum ſe recepere,duabus exceptis,quas captas ſecum Damiatam, præda onuſtas deduxit,ducentis Sarracenis ſuſpendio enecatis.His aucta res Chri ſtiana uiribus,florere uidebatur,ac ad res gerendas tantum imperatore care re.Incipiebat etiam proceres tam ſegnis moræ tędere,ſpes euertendę Barba ræ ſuperſtitionis,omnes maturare negotium compellebat. Legatus igitur, milites ad ſigna conuenire,in Sultanum ire iubebat.Miles dicto haud pare-bat,& ſi magna ei promitterentur,quanquam de Indorum rege,Dauide ap propinquante,& auxilia Chriſtianis ferente,multa dicebantur. Meledinus etenim,audita Pelagij & Brennę contentione,lecto milite Aegyptio,ad diei unius iter,prope urbẽ caſtra locauerat. Indies noſtros prouocabat popula-tionibus & excurſionibus,in omnem occaſionem intentus, qua noſtros ex urbe,in campos patentes,ac exundationibus Nili obnoxios, pelliceret. Igi-tur ne tantam ignominiam perferre diutius cogerentur noſtri,Legatus nun tios ad Brennam mittit, qui hominem reuocent, ac imperium exercitus illi deferant,quo ſine, miles non latum pedem progreſſurum ſe perſancte iura-rauerat.Rex Ioannes,audita militis pertinacia,uiſis publicis nuntijs, qui cõ-ſenſu militari miſſi fuerant,etiam ſi à Pelagio antea ſæpius reuocatus, nouas ſemper non ueniendi moras cauſasq; contexuiſſet,uictus Columnenſis ami ci,ac fatigatus procerum precibus,tandem ducem Dei uiuentis exercitui,ſe præbiturum reſpondit. Auctus igitur milite, commeatu & armis, poſtquã decimum menſem abſuerat,Damiatam peruenit,acclamationibus ac omni um imprecationibus fauſtis exceptus.Iam imperatorem,iam ducem,iam cõ militonem ſe habere exclamat miles,iam qui ſacris,qui bello præſint, qui ritè omnia curare poſſint adeſſe,cum legatus conſilio, Brenna armis Rempub. tutandam,unanimes ſuſcepiſſent.De ſumma rei,poſtquam ſatis humanita-ti atq; amplexibus datũ, conſultatum,ſed uarijs ſentẽtijs. Legatus ferro cum hoſte protinus decernendum eſſe,conſeneſcere militem,aliàs cunctando,oci um & deſidiam inualeſcere,hoſti mora uires accreſcere, uirtutem augeri & fiduciam,noſtris tędium atq; contemptum,ſpem exinaniri omnem. Victo hoſte,aut etiam in caſtris abdito,Chayrum obſidẽdam,quæ imperij caput, quo ſucciſo,Aegyptum omnem intermorituram.Summa conſilij, aut Me-

dinum,exutis caſtris,morte uel fuga, Aegypto eijciendum, aut Chayrum tyranni receptaculũ, euertẽdam.Brenna rex expertus,quàm magno pericu lo ſuperioris Aegypti res tentarentur,de Hieroſolyma urbe,de ſacra prouin cia certamen eſſe,non de Memphi,non de Babylone, non de Thebis dice, bat,quas etiam expugnatas in fide retinere nemo poſſit. Ad Syriacas res ip, ſum euocatum,malle ſe Hieroſolymarum regem,quàm Aegyptum Sultanũ dici.Res Syriacas,ab Aegypti latere,ſatis tutas eſſe,ſi ualido præſidio muni, ta Damiata,hoſtem diſtineat,donec reſtitutis & inſtauratis Syriæ rebus,ui, res accreſcant regno,quo ad Occidentaliũ res pacificatę,totis uiribus in Ori entem trahi poſſint.Ludouicus Bauarus de Tani urbis ruinis reſtaurandis, ac deducenda eo loci colonia,conſilium dabat,qua Memphitici ea facilius re primerentur,cum propter loci propinquitatem,tum propter munitiſſimum naturæ ſitum.Nec tantum Aegyptios ab obſidione Damiatæ auerti poſſe, ſed in officio Arabes contineri,in procliui fore.quandoquidem ab Oriente paludes Arabibus ex montanis deſcendentibus obſtarent, ab Occidente Nili fluenta Aegyptios arcerent,à meridie Traianus amnis, rubri maris ac, colas diſtineret,ad Septentrionem atq; Syriam uerſus,omnia in tuto eſſent. Hæc equidem ſententia,regem non admodum renitentem habuit,cui uide, batur colonia inducta,exercitum in Syriam duci poſſe unanimi conſenſu. Nec diſplicuit Legato Bauari conſilium,quem haud latebat,aut cum Barba ro congrediendum fore,dum conatus noſtrorum impedire uellet, aut colo, nia & præſidio poſitis,cupidinẽ inuaſuros noſtros obſidendi Chairum,quã proſpectu intuerentur. Decreto itaque publicato, plebi diuerſus fuit ani, mus,& in Syriam magis propenſus,tamen cum uiderent uniuerſi, legatum ſententiæ inhærere,iureq; ſacroſanctæ poteſtatis,Brennam regem, Bauarũ & cæteros duces,perſuaſionibus,precibus, minisq; adigi, execrariq; eum, qui dicto inobedientem ſe præſtaret.Eid.Quintilib.ad ſeptuaginta hominũ millia,ex urbe prorumpunt,in hoſtem ituri. Barbarus incertum uero an ſi, mulato metu,quò commodum uidebatur,ſemper cedebat.qua re legati læ, titia,omniumq; ſpes admodum aucta eſt:atq; quæ inter Chairum, Damia, tamq; occupata omnia.Pons etiã naualis,quo Nilum traiecerat hoſtis,duo bus præſidijs,in utraq; ripa conſtitutis, expugnatis, interfectis cuſtodibus, recipitur.Caſtris igitur locatis,operi noſtri partim inſtant,partim ad Chay, rum uſq; procurſantes,ſegnitiem,ignauiam & timiditatem hoſti incluſo ex, probrant,ſi uiri eſſent,prodirent,manus conſererent,quos in ſpeculis uidẽt, hortantur. At Barbari in ea urbe,in bello natos,fortes,ac ſpolijs aſſuetos mi lites collocauerãt,qui fiduciam noſtrorũ ridebant,ac cunctando perniciem noſtris machinabantur. Nam dum ædificando,circumuolitãdoq; dies è die ducitur,ludificando Barbarus noſtros in ſecundum fermè iam menſem de, tinuerat, nũc ex caſtris,nũc ex urbe noſtros uelitationibus urgens,ac ita ad ſui contemptum pertraxit,quod ignari locorum,rerum & temporum, inter aggeres Nili,tanquam in propugnacula ſe reciperent. Hoſtis in naſſam de, ductos,cum omne rei bene gerendæ compendium ereptum noſtris uidet, ac nullum uirtutis exercendæ locum ſupereſſe, Nilum omnem in caſtra noſtrorum,quæ commeatu referta erant(nam ad menſes tres annonam ſe,

cum

cùm conuexerant ſufficientem)emittit. Coërcent hunc amnem undique ripæ eleuatiores, alicubi uero pro ſoli ſitu, depreſſiores. addita ſunt hominum cõmenta, foſſæ hinc illinc ductæ, quibus alluuionis tempore per patentia deriuatur, & Nilus tunc forte increſcens, cataractis apertis & effoſſis, ad fundum ripis latè ſe effundit, regionem diluuio omnem occupãs, ut noſtrorum caſtra, etiam ubi ſolum natura aut congeſta terra eleuatius erat, tamen ad cubiti unius altitudinem ſuperaret. Editiora loca, molesq; Aegyptij locorũ gnari occupant, qua arte, & fiducia & uirtus noſtrorum perijt omnis. Quippe et iumentis & hominibus neceſſaria omnia ui fluminis corrumpebantur, nec ſaluum aut reliquum erat, quo uel in triduum noſtri ſuſtentarentur. Priuatã calumniam publica compeſcebat calamitas. Aciem hoſtis, madidi, merſi luto, nequaquam poſſe penetrare uidebant, nec fugæ inire iter, cum unda omnia tegerentur. nec alueus, nec uadum apparebat. Omnia põtus erãt. qui per aggeres patebat exitus, crebris & ualidis hoſtium præſidijs inſidebatur. In claſſe ac reliqua apud Damiatam relicta turba, nulla ſpes. Quippe hi maritimis uiribus, quàm terreſtribus firmiores, nec per flexuoſas ac tortuoſas riuorum moles, ab hoſte obſeſſas, facile erat, ad noſtros irrumpere, aut ſuppetias perditis inferre rebus. Vnanimi cõſenſu denunciatur totis caſtris, inedia potius omnibus pereundum eſſe, quàm turpes conditiones admittere, aut pacem turpem pangere. Breui fore, ut Nili fluentis detumeſcentibus, ſuæ rediret terræ ſiccitas, Aegyptijs gaudium luctu permutaretur. Orationes indictæ & ſupplicationes, at nihil impetratum. Iam ſopor triduo ieiunio grauior, acies inſtructas, hac illac fluitantes opprimit. innixos haſtis, aut humeris proximè aſtantiũ inclinatos, uidere erat, diſſolutis ſomno membris, in aquas concidere. quæ res Meledini Soldani, etiam hoſtis animum, in admiratione͂ uirtutis & conſtantiæ perduxit. Nec diſſimulare diutius potuit, quem ex pertinacia noſtrorum dolorem contraxerat. nuncios ad legatum & regem, cæterosq; principes mittit, qui eos communis ſalutis rationem habere iubeant. Non ignorare ipſum, quo in ſtatu res ipſorum collocatæ ſint, Nilum indies alluuione excreſcere naturali ſuo inſtituto, atque ante autumnale æquinoctium haud in alueum ſe recepturum. Non recuſare ſe pugnam, ſed imbellem forti, ignauum ſtrenuo, præſertim aqua uiolentia, fame atq; ſomno eneruato, iam præſtaturum. Parcant itaq; neceſſitati, legesq; accipiant, quas ſine dedecore, ſine ignominia, abſq; nota, ſuſcipere poſſint. Nepharium ipſi uideri, ſi tantæ multitudinis cladem ſolem conſpicere contingat, ipſum non neſarium à noſtris ſcelus expoſcere, tantum id poſtulare, ut Aegyptus in libertatem priſtinam reſtituta, ſuis utatur legibus. Legatione audita; quantum Reſpublica Chriſtiana detrimentum acceptura eſſet, ex interitu tantorum & tot uirorum, item ipſis amiſſis, quæ in Syria poſſidebantur à fidelibus, in apertum exitium ferri perſpiciebant. Tandem his conditionibus pacem ſe uelle reſpondent. Si ſacroſanctam crucem, quã Salahadinus intercepiſſet, noſtris redderetur. Si exercitus deportaretur, & illæſus in tutum collocaretur, additum præſidium Titani ſiue Tanis urbis; in poteſtate Soldani fore. ille Damiatã petere cœpit. Tunc exclamatum præſtare mori millies, quàm hoc

hoc flagitium admittere,grauia,dura ac aſpera hæc poſtulata eſſe.Soldanus deliberationi tempus concedit. Itaque prima noctis inſequentis uigilia,teſſera data.Damiatam uerſus,totus exercitus contendit, ac è luto illu uieꝗ emergere tentat. Germani quæ ſuper aquam extabant incendentes, ſequuntur, quæ res hoſti noſtrorum fugam patefecit. Obſtructis igitur uiarum aditibus,cum aquis exitus negaretur, reſtagnantibus ijs,magna ea nocte noſtrorum perijt multitudo. Duces igitur cum periculum increſcere uiderent, acies in quodam colle collocant,quem & ſi aqua inundauerat,tamen tenuius quàm cętera obtectum, occuparant, ibi expectato ſole, conſilium ex euentu captant.Meledinus autem,orto ſole, uidens noſtros eò redactos, unde niſi maxima clade regredi non poſſent,iterum ad proceres mittit,qui cunctabundos periculi admoneant.Damiatam petant,Chriſtianis in Syria pacem & inducias offerant, per octo annos integros.De cruce Dominica,ac exercitus incolumitate omnino nihil immutent. Conſenſu demum totius exercitus, iureiurando hæ conditiones firmatæ. Datis deinde & receptis uiciſſim obſidibus,impedimenta omnia,machinæ, arma hoſtis fidei concredita,qui ut aliquid hoſtile moliretur in dedititios,tantum abfuit, quod etiam fame affectos liberaliſſimè refecit, & pauit ſplendidiſſimè.

De urbe Damiata reddita Soldano, noſtrorumꝗ; deditione & diſceſſu miſerabili.
Caput IX.

CLadis acceptæ fama, iamdudum ciuium ac reliquorum in Damiata agentium, perculerat aures,cum uerò nuncius de dedita urbe audiebatur,ingens controuerſia exorta fuit. Nam ſublatis in cœlum manibus, plurimi & Legatum & reliquos Duces apertè diris deuouebant,pectora unguibus dilacerabant,capita pugnis contundebant, crines euellebant, raras & miſerabiles uoces proferentes. Venetus,Genuenſis, Piſanus, Siculus,Italicꝗ,tam nobile emporium,tam munitum propugnaculum Orientis, nunquam dimittendum cenſebant.nam ea amiſſa,ſpem omnem,& Imperij in Syria conceptam perſuaſionem unà euerti. omnia prius expedienda eſſe,quàm tam fœdam pacem, tam indecoram deditionem faciendam dicebant. Germani, Franci atque alij è contra, tot millia hominum, dum incolumes redimi una urbe poſſent,ſeruãda eſſe,imò uix eam retinendam,ſi uel unius Chriſtiani ſanguine commutanda ueniret. Vrbes cenſeri uiris,uiros muris, mœnibus haud conſtare.Hanc ipſam aliquando recuperari & expugnari iterum poſſe, cum tanta hominum multitudo,tot fortium uirorum capita haud facilè congregari poſſint. Belli leges eſſe uincere & uinci:humanum eſſe,fortiſſimis uiris accidere ſiniſtros atque pares caſus.Creuit tentatio,adeo ut dimiſſo concilio, qui urbem reddere recuſabant,ad arma diſcurrerent, hoſpitiaꝗ Principum aduerſæ ſententiæ,ac clientum irrumpentes, eorum arma compilant, armamentarium publicum occupant, inermes deinde in ſententiam ſuam deſcendere cogunt,urbem

mu

muniunt,catapultas & iacula in mœnibus congerunt, hoſtem expectatu-
ri.Poſtquam renunciatum eſt circumuentis ab hoſte, Damiatæ certari de
ſententijs, ac quoſdam periculum publicum, quàm priuatum commo-
dum minus habere ſollicitos, conſultare cœperunt, quidnam agendum.
Meledinus eos bono animo eſſe iubet, in innoxios ſe nunquam ſæuitu-
rum, perinde ſibi eſſe, ſi Ptolemaidem,quam in poteſtate haberent, pro
Damiata ſibi reddere curarent. Hæc ijs renunciari iuſſerunt noſtri,quibus
de tuenda Damiata, ſententia, quibus etiam uxores & liberi,cum domi-
bus & ſupellectile,apud Ptolemaidem relicta erant.Hoc nuncio itaque ter-
riti,de urbe reſtituenda fœdera tandem admittunt. ad quam relationem,
miſerabilis in publico & priuato oritur lamentatio. Quam matronarum
fletus & comploratio auxit, dum hinc inde ad Templa curſitant, Heroës
ſanctos, ipſamq́ Dei genitricem, quàm æquum ſit,plus Sarracenis con-
niuere accuſant,quàm iuſtum ſit, in fideles iratiores eſſe. Complecteban-
tur aliæ paruos natos, ſortem illorum lamentantes, quorum ortus in ea
tempora incidiſſent,ut patriæ incognitæ adhuc excedere cogerentur.Hunc
omnium ordinum, ætatum, ſexus omnis dolorem,Templariorum, Ho-
ſpitaliorum, Germanorumq́ magnanimitas, perſuaſionibus atque pol-
licitis leniebant, ita ut ad diem præſtitutam, urbe exeuntes ciues, arma,
ſupellectilem in caſtra, quæ ad Nilum collocauerant, deueherent. Tertia
deinde die,adeſt Meledinus, ubi recenſitis qui urbem exierant, ſeptuagin-
ta millia hominum capita inuenit, quos ſingulos ſtarlingum unum ſolue-
re ſibi iuſſit,nullam pecuniæ cupiditatem ſecutus, tantum ne quouis iuris
prætextu,Chriſtiani imperium & urbis poſſeſſionem liberam tenuiſſe ui-
derentur. Eſt autem Starlyngus numiſmatis genus, Sturni auiculæ no-
ta ſignatus,quod eo ſeculo Principibus, ſturno inſigniri placuit, ut poſteri
ultramarinarum eorum expeditionum admonerentur. Sicut enim ſturni
gregatim uolantes, magno impendentis uindemiæ damno aduolant,ſic
exercitibus Orientis regiones uberrimas ſeſe occupaſſe,indicare uolebant.
Habeo tamen authores idoneos, qui in altera parte denarium ſtellam ha-
buiſſe, in altera ſturnum, quæ duo inſignia, etymo apud Occidentales
plurimum reſpondent. Valor ſex & uiginti ſtarlingorum,unius unciæ ar-
genti. atque apud Anglos in uſu eſſe etiam hodie perhibetur, Eſterlingo-
rum nomine,O in E mutato.Oſt enim,Oriens ipſis dici ſolet,quod à rebus
Orientalibus nomen numiſma deduxiſſe, haud leue argumentum exhi-
bet. Captatione finita, cum claſſis quæ in portu Damiatæ ſubſederat,ad
trajciendam in Syriam cum omni ſupellectile multitudinem haud ſuffice-
ret,rebus nauibus impoſitis, accepto à Soldano filio eius obſide, illæſi per
deſerta in Paleſtinam uſque omnes deducuntur. Quibus autem nec ma-
ri nec terra, reculæ tunc in Syriam deferri poterant,ad eas reuehendas,
ſpacium anni integri datum atq́ conceſſum eſt.Egit etiam cum fratre Cor-
radino, Damaſcenorum Principe, ne in dedititios per octennium ali-
quid hoſtile moueret. Ita reſtituta urbe Barbaris, tot irriti labores redditi,

dum Purificationis Mariæ die habitari ſit cœpta, ad eiuſdem natiuitatis diem ſeſquiennio poſtea, Barbarorum ſuperſtitioni reddita eſt, Anno uidelicet à nato Chriſto, milleſimo ducēteſimo uigeſimoprimo, ſexto Eid. menſis Germanici. Quam indignitatem leuiorem fecit, quod Meledinus incruēta uictoria de noſtris potitus, clementiſſimum ſe noſtris exhibuit principibus, tenuiores commeatu, uiatico iuuit. Proceres magnificè donatos, atque honoratos dimiſit.

De Brennæ regis Hieroſolymæ aduentu in Italiam, diſcordia inter Rom. Pont. & Imp. ac morte Gallorum regis. Caput X.

POſtquam igitur noſtri cum rebus omnibus integris, in Syriam redierant ex Aegypto, Legatus claſſe in Europam reuehitur, diſſolutisq; exercitibus, quiſque principum ad propria reuerſus eſt. Appulus Matthæus in ſuā prouinciam, Bauarus in Germaniam, Anglus autem Albonactus in itinere morbo periјt. Ioannes rex, urbe Tyro, Ptolemaideq; munita resq; ſuas, ut poterat, componens, pro ſubſidio implorando, iter ad Occidentales principes parabat, de fide Soldani ſecurus: quam quidem expeditionem, Genuenſium ac Piſanorum ſeditio multum morabatur. Piſanis rex mirum immodum fauere uidebatur, eorumq; claſſe ut in Italiam deportaretur, omnia parare iuſſerat. Genuenſes rerum Piſanorum æmulos, tanta apud regem authoritas magis iritare cœpit, ipſosq; Piſanos elatiores reddebat. quæ res pacem quinto antea anno, pontificum cura, inter eos confectam, facile diremit. Primo equidem tacitæ criminationes, ac inter æmulos conuitia exaudiebantur, deinde rixæ exortæ, tandem ad arma uentum eſt. In ipſa Ptolemaide urbe apud Tyrum rex Brenna agebat, cum Piſani correptis armis, in ædes Genuenſium, clientulorumq; eorum impetum faciunt, obuios cædunt, fortiter reſiſtentes, cum ferro uincere haud poſſent, ignem ædibus inјciunt, quo incendio magna urbis pars deformatur, necnon turris quæ Genuenſium ſumptibus (in ea urbis parte, quam pro rebus geſtis, à Balduino, ſecundo rege Hieroſolymarum, dono acceperant) mira elegantia, ſolidiſſimeq; ædificata fuerat, per Piſanos deјcitur. Tanta iniuria accenſi Genuenſes, collatis uiribus in hoſtem feruntur, tanto equidem furore, ut Piſani urbi cedere cogerentur. Profligato hoſte, incendј reſtinguendi, rerumq; ſuarum conſeruandarum cauſa, Piſanos haud inſecuti, in urbem redeunt, cum ecce Brenna rex forte fortuna aduentans, fugientes Piſanos in urbem reducit. Sæuitum eſt in Genuenſes, rege non admodum prohibente, exſatiataq; ira, cum demum de concordia partium agi cœptum. Conditiones pacis hæ fuere, Turrim deiectam reſtaurarent Piſani. Rerum iacturam, damnumq; illatum ex æquo Genuenſibus reſarcirent. Genuenſis tàm diu in ferendis in urbem mercibus abſtineret, nauibusq; ſuis in porta Berythenſi conſideret, quoad in integrum reſtituerentur omnia. Rebus ita compoſitis, Brenna rex, Piſanorum aliquot nauibus conductis, haud magno comitatu ſtipatus, in Italiam traјcit, per Tyberim Romam delatus, ab Honorio tertio Pontifice Maximo ſuſceptus benignè. Dies aliquot quieti dati. Senatus datus. Brenna

rex

rex coràm expoſuit. Quo in ſtatu Syriacæ res conſtitutæ eſſent. Inducias in octauum annum à Meledino datas, ſuſpectas ſibi eſſe, ac quum fidei tenaciſſimus haberi uelit Soldanus, ne Tartarorum ad id fœderis rumpendum auxilia imploret, ſe uereri. Armeniam enim maiorem, gentem illam diripere, ne ſcio quid Syrię minari. Tēpus elabi, prę ſidia minui, indies & uires, animos decreſcere, nihil apparere, de quo cōfidere poſſit, quandoquidē & ipſi Sarraceni, malis edocti ſapere, Chriſtianorum Tartarorumq; uires ſuſpectas habere, animos conſociare incipiant. Proinde ſe aduenisſe, ut conſilio, ope & auxilio Occidentalium implorato, maturè rebus Hieroſolymitanis conſuleret. Romanam ſedem primo adijſſe ſe, tanquā columen, Reipublicæq; Chriſtianæ caput. Regnum quod uectigale Innocentio feciſſet, Honorio iam reſignare, niſi quibus integrum Eccleſiæ conſeruare poſſit, illi ſubueniatur. At ne conſilij omnino expers uideatur, iamdudum illum rationem iniſſe, ut priuato commodo poſtpoſito, Reipublicæ conſulere poſſit. Genuiſſe ſe ex Maria Balduini Quarti Hieroſolymitani regis nepte, Conradi Monteſerratenſis filia, Tolantam, uirginem nubilem, eamq; Frederico Siculo, Henrici filio, quem imperio Romano præfectum audijſſet, per internuncios deſpondiſſe, principi ſuo iudicio maximo, qui terra mariq; potēs, deſperatis fermè rebus, haud dubiè opem adferre poſſit facilè. Nec Fredericum tantę rei onus recuſaturum, quandoquidem ipſemet pollicitus eſſet, iuri omni ſe renunciaturum, quo ad res Hieroſolymitanas appetendas uti poſſet, imò & iure materno, et dotali, in filiam ſacri regni poteſtatem omnem ſe remiſſurum, ut Fredericus maiore animo ſacrum bellum tandem capeſſeret. Hæc cōfractas Syrię opes, hæc & tempora ipſa expoſcere, ſibi uideri. Quod ſi alia aliqua Reipublicæ Chriſtianæ in Syria ſubleuandæ ratio ſuperſit, patres ipſi conſultent, ſe omnia pro uirili exequuturum, & adminiſtraturum ſtrenuè. Hæc effatus, ac excedere iuſſus, diu conſultatum fuit imparibus ſententijs. Fredericus eo enim tempore hoſtis Eccleſiæ Romanæ habebatur, ſacriſq; abſtentus, peſſimè illi cum Honorio conueniebat. Is ab Innocentio, infans adhuc, pupillus à tutore hæreditario regno ſpoliatus, ex libero factus tributarius, nec Henrici parentis, nec matris Conſtantiæ fide aut precibus, liberè regnare permiſſus. Cum inter Othonē 4. & ipſum Innocentium, deinde exorta diſcordia, imperij res turbarentur, Otho Sicilię regnum etiam inuito Papa inuaſiſſet, qui quidem ipſe regni imperium ambiebat, ſic decimū ac quartum annum agens Fredericus, quanq; etiam in cunis anno ætatis ſuę primo, Romanorum rex à Germanis dictus fuerat, per Henricum de Niſen, & Anshelmum de Iuſtingen uiros militares, nomine procerum Germanorum, ad imperiū ex Sicilia euocatur. Romam igitur cum ueniſſet, à Pontifice, ciuibus, omniſq; Ordinis hominibus benignè ſuſceptus, tamen expoſcens, nec benedictionem nec coronationē ab Innocētio impetrare potuit, blandis tantū uerbis à pōtifice delinitus, in Germaniā abijt: nā pontifex, magni animi uir, & hūc, ſicut Othonem prius, ex tota Italia quærebat deturbare. Fredericus ut artem arte luderet, pro tempore hæc diſſimulanda ratus, cum Otho à Francorū rege in prælio uictus aufugerat, Aquiſgrani ſe coronare fecit, ac ut pontifex ratum haberet, quod Principes Germani conſtituerant, etiam Fundanum Comitatum
in

in Latina Italiæ regione illi dono dedit, aſſumpta crucis teſſera. Sic Innocentius delinitus, quanquam Sueuorum genti eſſet inimiciſſimus, tamen ad coronam Auguſtalem, Romę ſuſcipiēdam Fredericū adhortabať. Sed dum ad iter ſe parat Imperator, Papa diſcordiæ tollendæ cauſa inter Piſanos & Genuenſes, Peruſium uenit, ibiq; mortuo, Honorius tertius ſuffectus eſt. qui anno 1220. Fredericum, opera Hoſtienſis epiſcopi Hugolini, in urbe coronauit, uiciſſim multa prædia cum donis plurimis recipiens. A coronatione iniuriarum memor Fredericus, in Bononienſes mouet, qui in itinere ad Romam euntem indignè exceperant. expugnata urbe, & incendio deformata, ſtudium generale illinc in Patauium tranſtulit. Mox cum audijſſet Apulię Comitem Matthæum, qui ex Syria redierat, res nouas moliri, ac aſcito ſcelerum ſocio, Thoma quodam regulo, præſidia & oppida plurima occupare, in Tuſcia quoq; bella gerere, cōſcripto milite, cōiuratos adoriť, rebelles omni ditione eijcit, boniſq; omnibus priuatos, in exiliū detrudit. Expulſis igitur aduerſarijs, quod callidè diu occultauerat, animum ſcilicet in pontifices exulceratum, oſtendit. Captata enim occaſione, dum epiſcoporum nonnulli, in Sicilia, Campania, Brutio & reliquis regni locis contra ipſum conſpiraſſent, ac inaugurati à pontifice, multa in ipſum moliti fuerant, eos omnes exauthoratos ſolum mutare coëgit, præter quoſdam quos & uita priuauit, ſubfectis illis, de quorum fide & amicitia ſibi magna polliceretur. Exules Romam perueniunt ſtatim, pōtificis ſubſidium implorantes. Hinc prima inimicitiarum fomenta, inter utrunque erumpunt. Pontifex miſſis legatis, petit, ut imperator eccleſiaſtica autoritate inauthoratos epiſcopos reſtituat. Vt à regulis, quos eccleſia in fidem recepiſſet, abſtineret. Ad hæc indignatus imperator reſpondit. Hāc quidem inter ſacerdotium & regnum diu coalitam diſcordiam refricare, pontificis eſſe ambitioſi, qui bellum quàm pacem mallet. Peſſimo hoc exemplo fieri, cum quadringentis & amplius annis à Carolo Magno, Imperatoribus licuiſſet dignitates Archiepiſcopales, nec non & cæteras, per ſingulas prouincias, per annulum & uirgam conferre. Quod ſi obijciantur Gregorij ſeptimi, & ſucceſſorum eius aliquot conatus, magno uniuerſi orbis Chriſtiani ſcandalo & fraude conſtituta, reſcindi iure poſſe. Non ſe Henrico quinto, non Frederico auo inferiorem, idem onus ampliandi imperij illi incumbere. Haud ſine dolore etiam in memoriam illi redigi, qua uiolentia Conſtantia Siciliæ regina, mater eius pientiſſima, iure electionis prælatorum, ab Innocentio ſit ſpoliata. quandoquidem conſtet, Apuliæ reges id iuris habere peculiare. Hæc & ſi ſatis eſſent, ad alienationem animi, & amicitiam uel ſynceram interrumpendam, tamen ne publica tranquillitas interturbareť, deuorāda ſibi propoſuiſſe: ni tā aperto odio pōtifex, & impotēti debaccharetur, quod publicos imperij hoſtes, quod eius inimicos capitales immeritò foueret. iam fidem facere, iamdudum in omnium ore, uulgatæ famę, pontificis inſtinctu, quicquid tentaſſent, inchoatum fuiſſe. Hæc nec Guilhelmi auunculi in Romanam eccleſiam beneficia, nec parentis Henrici liberalitatem meruiſſe. Vltimò in hanc uocem eum prorupiſſe, ferunt. Quouſque tandem, patientia mea abuti, quando ambitioni ſuæ pontifex modum uult ſtatuere? Marquardum de Anyuiler, Flamminiæ prouinciæ noſtræ prę-
fectum

ſectum Innocentius Pontifex, dum in cunis ago, imperio eijcit, ut infantem me Hexarchatu Rauennæ ſpoliet. Theobaldum Picenorum prætorem, à genitore inſtitutū, exegit, ut puerulū me etiam hac priuaret dignitate. Hetruriam mihi adoleſcenti ſublaturus, per nuptiarum conuentiones Philippum patruum deludit. Fundanum comitatum, ne homo callidus, apud Germanos, ad imperium euocato, inſidias ſtrueret, mihi emunxit. Coronam liberi imperij, quam beneficio diuini numinis adſcribimus, atque electioni principum tribuimus, unctionem Auguſtalem, quātis muneribus emercari oportuit ab Honorio? Iam & maieſtatem imperatoriam, quam ſuffragio proprio ratam fecit, contemptui habere incipit. Quis hanc diutius in ſacerdote præpoſteram ferat ambitionem? Ite, renunciate pontifici, coronam me prius depoſiturum, quàm commiſſurum, ut tantæ maieſtatis diminutio inducatur. Hoc reſponſo accepto Pontifex commotus, hoſtem eccleſiæ Fredericum pronunciat. Imperij & regnorum ſuorum ſubditos à ſacramento fidelitatis abſoluit: è contra magno impetu res Eccleſiæ Fredericus inuadit. Durauit ſeſquiannū hæc diſcordia, & paulò amplius, cum ut diximus Brenna rex è Hieroſolyma Occidentalium ſubſidium imploraturus adeſt, ac Frederico cum filia regni iura ac titulos offerebat. Siquidem Conſtantia Arragonia iam fato functa erat, Frederici coniunx. Poſt longam procerum eccleſiæ conſultationem, Pōtifex perſuaſus, ut abſolutus imperator, in amicitiam reciperetur eccleſiæ, Fredericus uiciſſim res eccleſiæ reſtitueret, in Aſiam cum milite ſubſidiario ſe traiecturum iuraret, ac Iolen Brennæ regis filiam uxorem duceret. Ex quo, Fredericus, & qui deinceps in regno Siciliæ ſucceſſerunt, Hieroſolymarum reges appellati ſunt. Nec mora, in Aſiam mittuntur qui puellam imperatori aduehant. ipſe Brenna rex Piſas deinde ſe contulit, totius urbis gaudio ingenti exceptus. Delatus inde in Franciam Meduntam ad regem Philippum, iam lecto decumbentem peruenit, qui quum tres & quadraginta annos regnaſſet, uita omnium dolore excedit. Ex teſtamento, ad uſum belli ſacri Brennæ regi, magiſtriſq; Templi, & Hoſpitalis ſexagena millia aureorum reliquit. Hac pecunia ditatus Hieroſolymitanus, uoto ſe exoluturus, diui Iacobi ædes ſacras ad Compoſtellam petit. in Angliam prius traijcit, ubi ab Henrico hoſpitaliter acceptus, magnis muneribus donatus eſt. Proficiſcens, mauſoleū diui Thomæ Cantuariæ inuiſit, quatuor precioſiſſimos Saphiros, qui domini nomine in ornamētis eſſent, ibidem reliquit. In Hiſpaniam profectus, Berengariam Caſtulonenſis regis ſororem, uxorē duxit. Tandem in Galliam reuerſus, apud Viennā cū coniuge, expeditionē Frederici expectās, deſedit.

Soldanus Imperatoris amicitiam ambit, Hieroſolymarum regina Iole Frederico, è Syria tranſuecta, matrimonio copulatur. Caput II.

INterea dum nuncij Iolen in Europam aduecturi, in Syriam ueniſſent, ingens Chriſtianorum exoritur lætitia: iam animos ſumere, iam maxima quæque ſibi polliceri fideles incipiunt, cum potentiam Frederici maximam ſcirent, cum nouiſſent, regem Hieroſolymitanis rebus præfectum, qui animi corporiſq; dotibus ac bellica arte principes eo tempore, antecelleret omnes. Laboris patientem, ad pericula ſubeunda ſtrenuum, inter ipſa diſcrimina magni conſilij, liberalem, magnificum, Græcæ, Latinæ,

Arabicæ, Gallicæ & Germanicæ linguæ peritum, regiȷ ſplendoris, quo nullus à Carolo Magno Romanorum imperium tenuerat potentior. Prætereꝗ enim quod Germanis fermè omnibus aut imperaret, aut obſeruaretur, Siciliæ, Sardiniæ regna gubernabat. Fœlicem puellam eſſe, ac tali marito beatã exclamabant, eamꝗ ut tanto regi dignam reginam mitterent, publicis priuatisꝗ opibus, eam adornare ſtudent. Veſtis uaria ac precioſa primò, deinde ornatus ambitioſiſſimus additus. Additæ puellæ ingenuæ, purpura & cocco amictæ, quæ profectionem comitarentur, additum ſtipatorum agmen, uiribus, ornatu admirandum. Claſſis parata, in qua multæ naues à puppi auro, cætera purpura ſtratæ apparebant. Sic regina, omnium fauſta imprecatione, nihil inuita, nihil reſiſtens auehitur. Dum autem hæc parantur, Corradinus Syriæ Soldanus, potentiam Frederici ſuſpectam habens, rebus ſuis diffidere cœpit, nec armis imperatori reſiſtendum ratus, ſed beneficijs atque amicitia illum deliniendum. Miſſa igitur legatione ad Fredericum, de Meledini fratris inducijs, ſe omninò nihil mutaturum pollicetur, Chriſtianorum res in Syria nulla moleſtia affecturum. Petere tantum, ut rata habeantur fœdera, per ſe Chriſtianorum cuiꝗ tutum fore, loca ſacra Hieroſolymis, per totamꝗ Palęſtinam uoti gratia inuiſere. Cęterum ſi bellum quàm pacem magis amet, ſi pontificis Romani inſtigationibus, quàm Reip. tranquillitati inniti malit, haud defore ſibi Tartaros, qui iamdudum ad tutandam gentilem perſuaſionem, arma, uiros ac omnia quę ad prohibendã uel inferendam uim ſatis ſint pollicitos. Fredericus calliditate ingenij, has Soldani minas luſurus reſponſa differt, legatos blandis uerbis per ſeſquiennium in Germania detinuit, nunc eccleſiæ & regni diſcordiam, nunc imperij negotia, ac Germanorum motus cauſatus. Honorius enim negotium Syriæ & expeditionem urgebat, etiam alieno tempore, cum ſacramenti religio, quo inita inter Sarracenos & Chriſtianos pax firmata erat, obſtaret. Præterea proximis annis Tartari utramque Armeniam cum Gorgia uaſtarant, direptasꝗ & uaſtatas, ſuo imperio ſubiecerãt, ac uictoria elatos, facilè adfuturos Corradino ueriſimile apparebat. In cunctantem igitur Fredericum, animo infenſo ferebatur Honorius, Ligures, Inſubres & Venetos omnes concitarat, ut ad Ligniacũ de Repub. tuenda, & Frederici conatibus reſiſtendo inirent rationes, ac denuo magni aliquid in ipſum molitus fuiſſet, niſi morte præuentus, extremũ clauſiſſet diem. In locum igitur defuncti, Gregorius nonus ſuccedit, qui homo arrogans, tumidusꝗ, ſtatim omnia licere ſibi putabat, temerè ac omnino uanè, diris & anathemate imperatorẽ ferit, non alia de cauſa, quàm quod uotum Hieroſolymitanæ expeditionis (quod conſulto & prudenter, multis rebus obſtantibus differebat Cæſar) adhuc non ſoluiſſet. Sed commodum adfuit Iole ſponſa Frederici, antequam latius imprudentis Pontificis odium ſerperet, aut excitaret rerum incommodum. Ea equidem, iam in portum Piſanorum applicuerat, ubi exquiſitiſſimis honoribus, ac publico hoſpitio excepta, Parentem obuium habuit, ac imperatoris legatos cum ingentibus muneribus audiuit. Deinde cum procuratore imperatoris, more regio, nuptias peragit. Iole enim nuda thorum coniugalem, matronis nonnullis ac principibus teſtibus ingreſſa, cum uicarius mariti imperatoris alterum crus

genu

genu tenus intra ſtragula iniecit, perinde quaſi ita puellæ notitia habita, matrimonium pro conſummato haberi deberetur. Sic demum Brenna rex Romam deducitur, ubi cum pontifice Gregorio de reconciliatione imperatoris, ac filiæ nuptijs agit. Pontifex qui de agenda Eccleſiæ autoritate ſollicitus, niſi Fredericus electionis ius, nonnullaq; oppida, quæ in Aprutio detineret, reſtitueret, ac primo quoq; tempore cũ copijs ipſe in Aſiam traijceret, omnem pacis ſpem admittere recuſabat. Delinitus tandẽ Brennæ precibus, cum debitam reuerentiam eccleſiæ, ac expeditionem opportuno tempore polliceretur imperator, Romã ex decreto acceſſit. Raro ulli imperatorum itum eſt obuiam frequentius ab omnibus ordinibus. Ad D. Petri ædes in Vaticano, pontifex gratulatus illi fœlicem acceſſum, cum de more pedem exoſculãdum exhibuiſſet, imperator genua ceu errore lapſus, ſummis uix labellis baſiauit, quæ quidem incuria altius in pontificis animo hęſit, quàm ut unquam obliuiſci poſſet. Sed ne quis motus in urbe oriretur, cum præſidia omnia & loca opportuna à Frederici militib. occupata uideret, omniumq; hominum animos in fauorem illius promptos cerneret, ad arã illum maximam comitatus, fauſta imprecatione benedixit, in ędibus pontificijs hoſpitio excepit. Poſt aliquot dies, Iole apud Hoſtiam applicuit, ubi triduo in præſidio fuit, ut maiore ornatu in urbem ueheretur. Patritiæ fœminæ ferè omnes, eleganti forma præditæ, cæterum auro, gemmis, purpura coccoq; fulgentes, triremibus magno ſtudio inſtructis, ſecundo Tyberi, obuiam puellæ Hoſtiã uſq; miſſę. Vtriq; ripæ præſidia & cuſtodia impoſita, ne quid intentarẽ abeuntibus aut redeuntib. Tandem ubi in naualia regina ueniſſet, à purpurato põtificis, imperatoriſq; legato benignè excepta in Ianiculum, ubi olim caſtra Rauennatũ, nunc S. Marię Tranſtyberinę palatium, & templũ à Calixto primo ædificatum, diuertit. Ex primoribus patrum eam mane ueſperiq; officij cauſa adibant. dicta interim dies confarreationi, qua tanti hoſpites inungerentur, coronarentur, ac farreo libo communicato deguſtatoq;, ſolenni Chriſtianorũ ritu, coniungerentur. Inſtructo itaq; ad tempus comitio, edicto iuſtitio, iuſſæ eò conuenire ex patritio ordine forma & ornatu pręſtantiſſimę quęq;. Iolę in publicum uenienti corona à pontifice imponitur, inq; imperatricem uncta, Frederico imperij inſignijs fulgenti, more maiorũ iunctis dextris, annuloq; dato, copulatur. Theſauri ingentis precium fuit, quod à pontifice, à patribus, puellę dono datum, nec matronarũ inferior fuit hilaritas atq; munificentia, pręter id quod S. P. Q. R. dono miſit, quę et ſi uaria precioſaq;, Germanorum tamen liberalitate atq; ingenio ſuperabantur. nam per legatos ſponſis, futurę ſobolis omen miſerant, cunabula ſcilicet cum ſtragulis, ex cõchis, ebore, auro, margaritis tam ſcitè fabrefacta omnia, atq; texta, ut neq; precium ingenio, nec ars ualori cederet. Indulſit deinde tota urbs plures dies lętitię & nuptijs, nocturni ignes per uicos & compita editi, aurigationes, Taurilia indicta. Equeſtres ludos, quos Torneamẽta uocãt, Germani exhibuerunt, quibus imperator ipſe pręſedit. Victores à Iole donati & laudati. Stips ſparſa. Epulum deinde publicè datum. Multi ad equeſtrẽ dignitatem promoti, in tribus & centurias congiarium uiritim per ſequeſtres & diuiſores largitum. Dimiſſus igitur imperator cum coniuge, non mi

nori pompa quàm receptus erat, ad mare deducitur. Cōſeſtim ergo Neapolim tranſijt, quem ſui terreſtri itinere ſecuti ſunt. Deinde in Siciliam cum traieciſſet, reb. regni cōpoſitis, Rauennā adijt, poſtea Cremonā perueniēs, procerum conuētu habito, Syriacæ expeditionis cōſilia inijt. Audierat Corradinum res Chriſtianas laceſſere, ac ab Arſacida, inſtinctu Corradini ſiccarios in Europam miſſos, qui reges trucidarent, Francumq́ regem, qui inſidias præcauere iuberet, nuncium accepiſſe. Cōtinuo igitur ad bellum animū adijcit, pontifici conſilium aperit, uſq́ ſubſidio ſit, hortatur. Eo ipſo quoque tempore, Iole puerum enixa in puerperio moritur, lætitiæ atq́ doloris domeſtici publiciq́ caſus.

Fredericus in Aſiam traiecturus, morbo impeditur, pontificiſq́ perfidia reuocatur. Caput XII.

ANnus iam à Chriſto nato agebatur milleſimus uiceſimusq́ ſeptimus ſupra ducenteſimum, cum in Aſiam traiecturus Fredericus, Italorum cōuentum habuiſſet Cremonæ, Henrico filio Cæſari mandat, ut apud Aquiſgranum indictis comitijs, de bello Sarracenico referat. Affuit principū omnis ordo, collata pecunia, equi, arma, annona, impedimēta, commeatus, promiſſa & exhibita. cruce ſignata ingens hominū multitudo, cū in publicis concionibus, plebs ubique adhortaretur ad bellum ſacrū ſuſcipiēdum, conuolauit, quæ ut ad tertiam diem Brunduſij cum armis adeſſet, iuſſa, duce Ludouico Turingiæ Lantgrauio, legato Sigefrido Reehbergenſi Vindelicorum Epiſcopo. Interim etiam pontifex prætextu religionis, Brennam regem cum uxore Berengaria, ex Allobrogibus, Bononiam uſque euocarat, Venetorumq́ haud paruam nauigiorum uim conduxerat, quibus Brennam in Aſiam mittere uelle iactabat, ſed reuera aliud coquebat pontifex. Nā memor, quàm frigidè exoſculatus eſſet Fredericus porrectos calceos, totius Italiæ imperium auferre illi conabatur. Vrgebat præterea hominem, ut tandē iter iniret, quod ſacramento, ſe ſuſcepturum hoc anno, firmauerat. Imperator ut Brennam regem cum claſſe Italica præmittat, pontificē hortatur, Germanos nulli, niſi ſuo imperatori parituros, neminem ſequuturos. at ſurdo fabula narratur. Niſi maturet iter, pontifex diras, anathemata minatur. Nullos amplius nuncios, legatos nullos Imperatoris admittere, aut audire uoluit. Dum altereātur principes, magna peregrinorum manus ex Germania adeſt, quæ ſubito aëris inſueti alteratione, dum claſſis paratur, affecta, peſte & multis incommoditatibus conſumitur, inter quos Ludouicus Dux, ac legatus Auguſtanus peſte correpti, uiuere deſierunt, cum cōnſcenſis nauibus, præeuntem Fredericum ſequi inſtituiſſent. Is quoq́ aduerſa ualetudine correptus, ne Reipublicæ deeſſet, ad Maleaeum promontorium uſq́ proceſſerat. Vbi ab oræ illius principe Henrico, Genuenſium amico ac ſocio, humaniter exceptus, tam uehementi morbo affligi cœpit, ut medicorum deſperatione, omni ſolatio deſtitutus, pręſentem opus habuit timere mortem. Auxit morbum de Thuringi & Auguſtani obitu allatus nuncius, item claſſis ſubſequētis periculum. Per quinquaginta enim millia paſſuum Maleę promontorium in mare protenditur, quo fit, ut aduerſi flatus uentorum, inter Peloponeſi & Cretæ inſulę anguſtias, naues difficulter in Creticum mare emittant, ſed ſcopulis ſæpius illiſas, periclitari faciant. At quod hominē penè enecauit.

cauit,fuit pontificis perfidia, qui ſtatim à diſceſſu Frederici, Matthæum & Thomam, exules in Apuliam (ſubminiſtrata, quæ offerebatur in uſum Sarraceníci belli pecunia) miſit. Rauennam deinde Brennam occupare iuſſit,atque Flamminiæ Hexarchum dixit, cum Mediolanenſibus Veronenſibusq́; egit,ut aduentantibus è Germania principibus iter obſtruerent, interciperent cruce ſignatos,uiaticoq́; omni ſpoliarent, cum tamen prius per Conradum Portuenſem Cardinalē & Legatum,ad Hieroſolymitanā expeditionē,Chriſtianos omnis ordinis,tam ſeueriter efflagitaſſet. Iam uero cōualeſcere incipiebat Imperator,dum cum ijs,qui in Laconiæ regionibus cōſtiterant, Brunduſium reuertitur, miſſo nuncio ad eos,qui in Aſiam tranſierant,propediem,& quàm primum conualeſceret,ſe adfuturum. Deinde ad infirmandas opes Pontificis,aſcitis ex urbe Frangepanibus,familia prę potenti,ingenti pecunia,fundos,prædia,clientelasq́; ab ipſis mercatur,quæ mancipio omnia ipſe recepit,illis uſui dedit, inſuper etiā liberos, imperijq́; clientes pronunciat. Illi ſtatim Pontifici in urbe & Latio res nouas molienti obſtaculo fuere. Fredericus,exules qui oppida nonnulla receperant,prouin cia iterum expellit,ac iam in Brennam ſocerum ducturus, conſilio & precibus amicorum ſubſiſtit. Nam Pontifex execratum publicis literis, libellisq́; famoſis, deſertorem erronemq́; appellabat, prædonem, parricidam, periurum, quod in Aſiam non traieciſſet, ſed ut Ludouici ſupellectilem diriperet,iuſiurandi immemor,ſimulata ualetudine redijſſet, quod ingenuæ cuidam puellæ,quæ Tolanti uxori ad officium adfuiſſet,ſtuprum intuliſſet,ze lantem coniugem,ac apud parentem conquerentem,uerberibus affectam, in carcere eneca ſſet,quod puſillanimitate & cūctatione ſua meticuloſa, iādu dum Damiata ſit amiſſa,copiæ quæ nunc in Aſiam miſſæ proditæ ſint. quæ etſi ementita omnia,tamen qui pontificis authoritate ſimpliciores, aut inuidia excæcati, hæc & crederent, & uera eſſe affirmarent,reperti ſunt multi. Opus igitur erat,ut maieſtati inflictam notā dilueret, apud omnes, quod & fecit,miſſis ad Germanos literis,quibus rationē reddit geſtorum,ac præſentium deplorat iniuriam, ſumma in ijs modeſtia uſus, ut benedictis cum calumnia certare uideatur. Paratis iterum rebus,multa ſolertia,reparata claſſe,3. Eidus Auguſti, Anno milleſimo ducenteſimo uigeſimooctauo, Brunduſio ſoluit,in Aſiam traiecturus.

Hieroſolymitanum regnum recuperat Fredericus ſecundus,atq́; etiam inuito Pont. Max. inſulas regni ſuſcipit. Caput XIII.

PErueneratiam Fredericus in Cyprum inſulam, cum Corradinum,qui legatos de pace,& reſtituenda Hieroſolyma in Apuliam uſque miſerat, diem ſuum obijſſe comperit,liberorumq́; eius tutorem cum ijs,qui illum in Aſiam præceſſerant,ad biennium inducias inijſſe. Allatæ etiam ſunt & interceptæ literæ,quas pontifex Hieroſolymitano Patriarchæ, cæterisq́; regni proceribus ſcripſerat,ut ſibi ab Imperatore cauerent. Illum enim ſe inſalutato,execratum adhuc nec cum eccleſia reconciliatum, traieciſſe. Vereri ſe ne perfidum hominis ingenium,rem Chriſtianam afficeret aliquo incommodo, aut clade aliqua inſigni. Hæc ſimul in Syriam ſcripſerat, ſimulq́; captata occaſione,ob abſentiam Imperatoris, Apuliam totam cum ingenti ex

ercitu inuadit,ditionem omnem occupat,qui cruce ſignati transfretare cupiunt,Italia eijcit.Picenum quoque agrum uaſtans,alterum Frederici præfeſectum,intra regni fines ſeſe recipere coëgit.at iam Siciliæ regno imminebat conſcripto ingenti milite,magniſq; pollicitis allecto,ad ſacram militiam proficiſcente peregrino.Imperatorē eccleſiæ Brennam, & Columnenſem Cardinalem legatum dicit.In Aſia uerò Imperator pontificis inſidijs petitus,Sarracenos,quàm Chriſtianos habuit fideliores.Raynaldum Bauarum Vuelphonis F.quem magiſtrum equitum dixerat,iuuenem ſtrenuum,Ptolemaidem cum copijs haud contemnendis præmittit.Is ut iuſſus erat,cum Soldano de pace agere cœpit . Templarij, Venetiq; Frederico infenſi,ſtatim tumultum excitarunt.Prodi res Chriſtianas exclamant,populum ad libertatem conuocant.Raynaldus oppreſſis ſeditioſis , urbe Venetos pellit,ac niſi religio obſtitiſſet,Templarios unà cum eorum ſacrario deleuiſſet penitus. Tunc conſilio & ope Genuenſium , Hoſpitalariorum,Teutonicorum fratrum,Piſanorumq;, Imp.in Syriam uenit. Conditiones à Sarracenis honeſtæ, Reipublicæq; Chriſtianæ ſaluberrimæ petitæ & oblatæ,priuſquam tamen ſacramento interpoſito firmaret aliquid , pontificem , quo in ſtatu res ſint,per literas nuncioſq; ſolennes,certiorem facit,congratulationem ab eo expectans, & gaudium publicum Chriſtianorū. Inſanus pontifex,nec legatos audire, nec literas recipere dignatur,ſed diſcerptas proijcit,nouoq; anathemate ferit Imperatorem,Hetruriæ Inſubriæq; regulos omnes excitans, ut conſpiratione inita imperij res conturbent.Amens omnino,legatos,militeſq; & Germanos & Gallos,qui nuncij rerum aduenerant , ne uerum dicerent,detinet,tandem & trucidari facit.Fingit deinde mortuum eſſe Imperatorem,ut hac fraude,quæ adhuc in fide Frederici perſiſterent,ad ſe flecteret, nec omnino infœliciter illi hoc ſucceſſit . Soldano deinde ſcribit , rogatq;, & enixè obteſtatur , ne terram ſanctam Frederico reſtituat.has ubi accepiſſet Soldanus, Frederico miſit. At Imperator tanq; fortis athleta,omnia fortiter tolerans,propter amorem Chriſti,in Cypro à rege etiam inſidias perpeſſus,tandem cum Soldano pacem inijt . Fuerunt autem pacis formulæ. Fredericus Hieroſolymorum rex inūgatur,ac habeatur.Ipſam urbem cum Paleſtina ſibi habeat,Nazareth,Ioppen,cum oppidis & fundis inſtaurare, firmare illi pro libitu liceat.Eaq; omnia quæ in poteſtate Balduini quarti fuerunt,et per Salahadinū ablata,Frederico reſtituantur.Captiui ſine precio in libertatem redeant.Soldano uiciſſim templum Domini in Hieroſolymis integrum reſeruetur,præterea quod Arabiam ſpectat præſidium , Crath nomine,inſuper etiam mons regalis.Cæterum utriq; genti pax in decennium eſto. Sic pace confecta,Imperator cū exercitu Hieroſolymam peruenit , ubi ipſa Dominicæ reſurrectionis die, milleſimo ducenteſimo uigeſimonono anno,regni ciuitatiſq; ſacras inſulas ſuſcepit, ac coronatur,præſentibus omnium regni illius urbium legatis.Patriarcha uerò cum clero,pontificijs minis exterritus, ſolennitati adeſſe aut non auſus fuit,aut noluit. quæ res quidem altius in animum Imperatoris deſcendit, quàm quiſq; ſuſpicatus eſſet. Defuere etiam Cypri regis legati,Oliuerius Templi magiſter,cum ſuis quoque. Inauguratus iam regno Fredericus , urbis muros, ex fundamentis re-

parat,

parat, ædes quoque ſacras reſtituit, quædam ex integro extruit. Nazareth deinde & Ioppe, pari modo firmatis, præſidia imponit, armis, commeatu, rerumq́ꝫ neceſſariarum copia communit. Tandem rebus optimè conſtitutis, Syriæ Raynaldum præficit, claſſe, milite, equiteq́ꝫ ad domandos rebelles illi adſcripto, duabus tantum triremibus, in Apuliam reuerſus eſt. quam occupatam à pontifice breui imperata facere coëgit, imò Gregorium ipſum adeò uexauit, ut ferme Roma, totaq́ꝫ ex Italia pepuliſſet certe, ut uno omnes conſenſu tradunt Hiſtorici, ita exercuit, ut impatientia doloris, è uita migrare coëgerit. Quæ quidem, ut geſta ſint, deſcribere, haud noſtri eſt inſtituti.

Antiochiæ principatum Fredericus Imperatoris nothus obtinet, qua re inter Cypri regem & Principem bellum exortum eſt. Caput XIIII.

CApuam iam peruenerat Fredericus, cum, ut pontifex de recuperato Hieroſolymarum regno, ac induciarum formulam ratã haberet, omnimodo efficere ſtatuiſſet, diſſimulat omnia, cum omni obedientia, cum iuſtitiæ exhibitione, ſi quid deliquerit, abſolutionem petit. Accerſiti ex Germania Leopoldus Auſtriæ, Otto Merauiæ, Bernhardus Carnthiæ Principes, Sibotus à Gundelfingen Auguſtanorum, Seufridus Ratiſponenſis Epiſcopi. Additi his Aquilegiæ Patriarcha Bertoldus, Eberhardus Saltzburgenſis epiſcopus, qui de concordia inter regnum & ſacerdotium, de limitibus Apuliæ, de reconciliatione Imperatoris cum pontifice agerent. Sed hi infecta re, diſcedunt, inq́ꝫ ſequentem annum negotium eſt dilatum. Quo interuentu Hermani Teutonici ordinis magiſtri, ac Maſſanenſis Archiepiſcopi, pontifex imperij, regnorumq́ꝫ, Hieroſolymæ Siciliarumq́ꝫ illi titulos reſtituit, his tamen conditionibus, uiginti centumq́ꝫ millibus auri uncijs, eo bello rum in Italia impendio conſumptis, in ærarium pontificium relatis. Tunc Raynaldus in Templarios mouet, qui nullis hactenus nec beneficijs nec minis, ut Frederici res non laceſſerent, auerti poterant. Prouincia & præſidijs eiectos, in Ptolemaidem ſe recipere cogit, fortunis foras omnibus ſpoliatos. In Tyro, ipſaq́ꝫ Accone Veneti res nouas moliebant, ſed induſtria Raynaldi atq́ꝫ Genuenſium Piſanorumq́ꝫ auxilio citius ſopita omnia. Obierat iam diem ſuum Antiochiæ princeps, nullo hærede legitimo ſuperſtite. Cypri rex, urbis imperium neſcio quo iure poſcebat, cum Fredericus Imperatoris, ex ſorore Antiochiæ Principis, nothus, ac illegitimo thoro natus filius, in Aſiam mittitur, quem Raynaldus, ciuibus magno gaudio exceptum, dominum ſtatuit. Cyprius ius ac nomen ſuum hoc facto uiolari interpretatus, claſſem inſtruit, exercitum cogit, inq́ꝫ portum Simeonis delatus, obuia quæque diripit, uaſtat, & incendit. Fredericus adoleſcens, ſollicitus de ſalute urbis, firmandis mœnibus, ubi debiliora uidebantur, confirmandisq́ꝫ ciuium animis intentus, urbanam iuuentutem in armis continet. Stationes ante portas, præſidia in muris, cuſtodia in turribus diſponit. Raynaldo nuncios mittit, qui certiorem faciant, ad ſuum aduentum tantum, eruptionem cum differre. Aduentans igitur Raynaldus cohortem exploratoriam obuiam habet, quam non ita magno fundit negotio. Clamore ac ſtrepitu

rex excitus, alias aliquot cohortes ſuis auxilio mittere feſtinat, cum ciues ex urbe ad oppugnãda caſtra erumpere intelligit, diſtractus ancipiti periculo, dubius aliquando ſubſtitit, tandem totis uiribus in erumpentes conuertitur. Fredericus princeps, ut facto aliquo egregio ciues ſibi conciliaret, toto impetu in regem fertur, deiectum equo pro mortuo habens, ad ſuos ſe recipit, per mediam Volonum aciem erumpens. Cyprij, ubi regem in terram deiectum conſpicarentur, abiectis armis, fugam arripiũt. Inſtat Raynaldus fugientibus, multosq́ opprimit, captis quàm plurimis. Rex ſuorum opera, recenti equo, & eo quidem perniciſſimo, impoſitus elabitur. Scapha ad claſſiarios deinde delatus, receptisq́ reliquijs belli, naues, quæ ſupererant, incendit, atque in Cyprum abijt. Raynaldus muneribus à Frederico donatus, Hieroſolymam redit. Henricus autem Cypri rex tantam ignominiam, facinore aliquo ulciſci ſtatuens, naues aliquot, quæ ſupplementum et cõmeatus, in Syriam, imperatoris nomine deportabant, intercepit. Hanc iniuriam haud quaquam ferẽdam ratus Raynaldus, inſtructa claſſe, Phamauguſtam littoralem atque regiam urbem petit. Expoſitis in campo diui Nicolai, qui regiæ ſubiacet, copijs, luſtratum exercitum, in conſpectum regis ſtupentis, exhibet. Vna alteraq́ oppugnatio nequicquam tentata. Relictis ad nauium cuſtodiam militibus, quæ Pædicum fluuium adiacent, deprædatur, ferro, flamma uaſtat, Nicoſiam uerſus properans, quam ſecuram imparatamq́ occupare ſperabat. Defixit parumper ciuium animos ſubitus hoſtium aduentus, ſed per exploratores, quãtas Raynaldus haberet copias, certiores facti, freti locorum opportunitate, legatos ad regem mittunt, ut locorum imperitos ac temerè inexploratoq́ graſſantes, à tergo adoriatur. Ipſi per ſyluulam quandam, cui oliuetum adiacet (abundat eñ inſula oleo) ex inſidijs, cum regem adeſſe ſentirent, prorumpunt. Raynaldus ut ab hoſte ſuo circumuentos uidit, collectis, quos in tanto impetu potuit, hinc inde per flumẽ emittit, qui ſuos ad naues redire iubeant. Ipſe cuneo facto ad flumen, quod à Septentrione illi erat, agmen ſiſtit, Græculos forti animo excipiens, qui contempta noſtrorum paucitate, infenſiſſimis in noſtros ferebãtur animis. Tandem et numero & loci iniquitate cum cedere cogeretur Raynaldus, ſuos flumen traijcere iubet, ipſe cum paucis, belli pondus ſuſtinet, donec ſuorum maiorẽ partem in altera fluminis ripa conſiſtere audijt. Tunc & ipſe fluuium traijciens, ac hoſte inuito, ad naues euaſit, clade non numeroſa, ſed quæ haud minima uideret, accepta, morte quorundã nobiliſſimorum ſummorũq́ hominum. ea aliquo modo ulta fuit, quum Orientalem inſulæ partem lõgè lateq́ peruagatam, populatione & incendio uaſtam reliquerit, rerumq́ penuria adfeciſſet. Præda quoque ditiſſima, qua onuſtus in Syriam redierat, uictorem magis, quàm uictũ oſtendebat. Tandem ſublato bello, pax inſulę data, cũ milleſimo ducẽteſimo & triceſimo, mortuo Henrico, Alexius Luſignanus, cui Genuenſes cũ claſſe opẽ tulerãt, rerũ in Cypro potiretur. Reconciliataq́ eſt Reſpublica Genuenſium Auguſto, deinde etiam imperatoris autoritate, ut & rex & princeps uterque ſuis rebus contentus uiueret, edictum, capitale quoque fore, ſi quis rebus nouis ſtudere uideretur. His Auguſtus

omnium

omnium Orientalium principum ſibi conciliauit animos, adeò ut etiam ex ipſo Aegypto, Aphricaq́ꝫ & Sicilia, Sarraceni undiq́ꝫ confluerent, Tunetiq́ꝫ regis frater ipſe, ſub ſignis eius militaturus, haud cõtemnenda manu ad ipſum peruenerit. Hos imperator haud minori humanitate exceptos, acceptos habuit, honores atq; ordines militares illis conferens, tantaq́ꝫ eorum familiaritate tenebatur, ut conſuetudine quotidiana edoctus, Sarracenè ſciret loquereturq́ꝫ. Multos eorum ampliſſimis in Italia atq; Sicilia magiſtrat.bus præfecit. Nucceriam Apulus inhabitandã illis dedit, quæ etiam hodie Luceria Sarracenorũ dicitur. Liberos ingenuosq́ꝫ per totã regionẽ Sarracenos haberi uoluit, contendentes cum illis impunè occidebant. Quæ res effecit, ut quicquid Oriens uel monſtroſum, uel precioſum haberet, huic uni non deeſſet. Species animalium à temporibus Cæſarũ in Europa non uiſæ, ad faſtidium in caſtris Friderici exhibebantur. Aſiæ luxus omnis, Orientis theſaurus omnis, quod quidẽ principi opt. uitio datũ eſt ab ijs, qui põtificis partes tutari uolunt: cum tamen certũ ſit, ſi gloriæ appetentiſſimus princeps, geſtorum animiq́ꝫ magnitudine, tot tantorum exterorum principũ, aut amorem ſibi, aut obſeruantiã nõ deuinxiſſet, à tribus pontificibus (qui omnibus omnia quę deliquiſſent, remittebãt, modò in exautoratũ arma caperent) adactus fuiſſet, ad maieſtatis tutelã, uel ab ipſis Antipodibus auxilia ciere atq́ꝫ corradere. Nã præter id quod Chriſtianos principes ſacramento liberarat, quo illi adſtricti fuerãt, etiã legatis miſſis, Aegypti Soldanũ ab amicitia hominis, Innocentius retrahere conatus eſt. ſed enituit fides Barbari, dũ in hæc uerba põtifici, quę extat, epiſtola reſpondet. Sed papa ſcit, quod inter nos et imperatorẽ iamdudũ fuit familiaritas & cõcordia perfecta, à tẽpore Soldani patris noſtri. Et paulo poſt. Vnde nõ licet nobis aliqua cõponere cũ Chriſtianis, niſi prius habuerimus ſuper his ipſius conſiliũ & aſſenſum. Pontifex conſtantiã Barbari miratus, cũ nec arma, nec minas Fridericũ timere ſentijt, hominẽ calumnijs opprimere ſtatuit. Suppoſititiũ eſſe, nõ ex Cõſtantia genitũ. Phyſici, molẽdinarij, aut aucupis filiũ, aut ex cõdemnato & ſacrilego cõcubitu natũ, quandoquidẽ cũ ritè capta fuiſſet Cõſtantia, ac in uerba religionis iuraſſet, furtim ex parthenone deducta fuiſſet. Sacrilegũ, qui iura resq́ꝫ eccleſiaſticas ubiq́ꝫ diminueret. Sarracenorũ regulos luſtrali aqua regenerari prohiberet. Blaſphemũ, qui etiã in Chriſtũ cõuitia cõijcere haud dubitaret, uocẽq́ꝫ horrendã eũ protuliſſe. Quippe impoſtores tres fuiſſe, qui pręſtigijs ſuis, orbẽ uniuerſum demẽtarint, Moſem ſcilicet, qui Iudęos, Chriſtum qui Chriſtianos, Mahometum qui Sarracenos faſcinauerant. quod ſi principes ſententiã ſuam admittere uellent, monarchiam rationibus ita ſe ſtabiliturum, ut nulla ſuperſtitione contaminata, uanitate nulla infecta, et optima & utiliſſima perduraret. Quam fidem autem hęc mereãtur, uiderint ij, quibus hæc literis mandari placuit. Certe Henrici et Conſtantiæ filium fuiſſe, nõ ex illa anu, quam quidam fingunt, ſed ex uirgine, de quo hoc extat Diſtichon,

Sponſa fuit ſpecioſa nimis, Conſtantia dicta,
Iamq́ꝫ tricennalis tempore uirgo fuit.

Quid uerò de Chriſto ſenſerit, id apertè oſtendit, quod ingenij induſtria res

Chriſtianas in Syria,nulla uel gutta ſanguinis Chriſtiani auxerit,ac ad regiã dignitatem euexerit,quod noſtri ſub Gothefrido ſuo ſanguine inundarunt, à uictoria deinde Saladini,per quinquaginta annos,nulla nec ui, nec induſtria obtinere potuerunt.Mirum autem non eſt,cum põtifex diuinis armis illi ſemper obluctaretur,ut interim taceam humanos conatus, ſi Imperator, quid ipſe poſſet in armis,oſtenderet,Miles ſcilicet ſacerdoti, non uerbis,ſed factis reſponderet.Sed hæc extra limites rapuerunt nos,ſit ergo apud alios iudicium,ad noſtra redeamus.

Nauarrij regis,aliorumq; principum in Syriam infauſta expeditio deſcribitur.
Caput XV.

PAx erat Chriſtianis in Syria,optimeq; imperatorijs præfectis cum ſatrapis Sarracenorum conueniebat, cum induciarum terminus appeteret.Damaſcenus igitur Aegyptiusq;,rebus proprijs nõdum bene firmatis, cum Turcæ Sarraceniq; diſtracti in plura imperia,aſſiduis tumultibus conflictarent̃,de fœdere renouando,legatos ad Auguſtum mittunt.Is pontifici gratificaturus, quem Peruſijs agere audierat, miſſos à Dynaſtis nuncios, pontificem adire iubet.addidit præterea,qui pacis conditiones, arbitratui pontificis,remittant,ſe ratum habiturum, quicquid illi conſultum uideretur.Gregorius,ut erat homo ſuperbus,ſiue quod Sarracenorum opes attritas eſſe exiſtimabat,ſiue indignatus,quod ipſum primò non adijſſent,pacẽ petentibus omnino negat. quod reſponſum etiam Oratores Iconij Soldani,atque Trapezontini imperatoris tulere. At Fredericus redeuntes nouo fœdere ſibi coniunxit,miſſisq; literis,præfectis ſuis atque Raynaldo legato, ut omni bello in Sarracenos abſtinerent,præcepit.E contrà pontifex multis in Europæ locis,cœleſtis uitæ pręmia propoſuit omnibus, qui arma aduerſus Sarracenos ſumerent, dimiſitq; Franciſci Dominiciq; ſectæ homines, qui dicendo ualerent,inauditam antea ad eam expeditionem exciuit multitudinem.Gallia,Italia,militem dedêre,numos,cõmeatus,equosq;. Præficitur ijs Theobaldus Nauarræ rex.Hunc ſequebantur Armericus Montfortenſis,Henricus Bari Campaniæq;,Petrus Britanniæ Comes, Anshelmus de Inſula.Hi per mare iter arripere non poterant,cumq; Veneti in tutando imperio Conſtantinopolitano eſſent occupati:nam Brenna rex,qui filiam, Martham nomine,Balduino ſecundo deſponſauerat,ob id titulotenus imperium gerebat,cum uideret Exagonarum, Adrianopolisq; tyrannos nouo fœdere, nouaq; affinitate iunctos,imperium cõmuni nomine oppugnare,Venetos,cum aliunde à quo ſubſidium ſperare poſſet,uideret neminem, accerſiuit.Hi ergo comparata claſſe,Palęologum & Vatazem exercebãt,in Græcia bellum gerentes,ut neminem in Aſia hoc tempore traiicere poſſent. Genuenſes nouos urbium in Liguria Alpina motus, quæ imperata facere recuſabant,atque ab imperio Reipub.deſciuerãt,in ordinem redigere opus habebant.quo factum eſt,ut nec illi commodè tantam multitudinem in Aſiam transferrẽt. Piſanos Frederico confœderatos naues nunquam ad uſum eorum,qui diuerſa ab imperatore ſentirent,daturos,credere conſentaneum erat.nam ad omnẽ euentũ parati claſſem Frederico inſtructã habebãt.Igitur

terreſtri itinere eundum erat. Quæ res exiſtimationi ac expectationi tantæ expeditionis multum ademit. Itineris primo longinquitas & temporis & commeatus multũ inſumebat, hoſti uerò, ad res ſuas confirmandas, ſpacium & opportunitatẽ largiebatur. Græcorum deinde odium apertum, & Latinorum attritæ uires, Mœſias, Thraciamq́ atque adeò Helleſpontum inſidijs plena omnia reddebant, ut indies interciperentur & trucidarentur multi, qui mala ualetudine impediti, expeditos aſſequi non poterant, aut uictus gratia ſe paululum ab exercitu elongarant. Ventum autem ubi Conſtantinopolim, Latinorum copiæ tam tenues erãt, ut tantus exercitus haud quaquam ali aut refici poſſet, quandoquidem in inſulis & mediterraneis in locis, ferro flammaq́ omnia miſerè uaſtarent, reliquiæ præſidijs urbibusq́ inferrentur, ut tam Græcus quàm Latinus hoſtem diutius diſtinere poſſet. Boſphoro igitur tertia die traiecto, in Bithyniam uentum eſt, ſolum equidẽ rerum omnium fertiliſſimum, ad amnem Sangarium, aliquot dies requiei dati. Deinde Galatia emenſa, ad Halym fluuiũ ſubſtitere. Audierant ẽm noſtri, ad Argœum montem Iconij, Soldanũ, congregato ingenti exercitu caſtra locaſſe, tranſitum Antitauri illis prohibiturus. Decretum enim erat noſtris, Leucoſyriam, quæ ad Taurum Cappadocia eſt, petere, per Antitauri fauces, per quas Melas fluuius in Armeniam minorem irrumpit, ac deinde per Amani portas Antiochiam proficiſci. Dum Leonem Armeniæ regem, inſuper Fredericum principem amicos haberent, de Lycaonibus Lycijsq́ nihil pacati ſperare poſſent. Barbarus per exploratores de noſtrũ numero certior factus, in caſtris ſe continuit, ad inſidias parandas exercitui intentus. Noſtri cum Barbarum nihil audere uiderent, moræ pertæſi, tranſito Haly fluuio, ac roſtris incenſis, ordinatis agminibus procedunt, tertijsq́ caſtris non procul à Mela fluuio, in conſpectu Barbari conſidunt. Vbi uel in tertium diem nec conuitijs, nec incurſionibus hoſtem elicere potuerunt, quarta luce ſub diluculum, miſſo Montfortenſi ad fauces ab hoſte obſeſſas, occupandas, ipſe Nauarrus caſtra hoſtis, magno ſublato clamore adoritur, munimenta oppugnat. Ceſſit Montfortenſi res admodum fœliciter: nam cæſis Barbaris, loca inſidijs apta omnia expugnat. ſed male pugnatũ fuit apud caſtra. nam iniquitate loci uicti noſtri, terga dare coacti, trepidè intra munimenta ſe conijciunt. Acceptis nuncijs, cum Barbarus quietè per totam diem ſe in caſtris contineret, ingruente nocte iter arripiendum duxerunt. & iam primum agmen in Armeniam pertranſierat, cum exercitus robur impedimentis in medium receptis, iter init, ſuos ſequuturum, ac uix Antitauri anguſtias primi attigerant cum ſubito Barbarus, effuſo curſu, à tergo noſtros aggreditur. Noſtri conuerſis ſignis & aciebus, audacia pleni, ſumma ui, omnibusq́ uiribus, pugnam aggrediuntur. Stetit diu uictoria, nutans in ancipiti, cũ Barbari cõfuſis ordinib. quaſi profligati, pedẽ referre inceperant, cũ noſtri Martis furore, impetuq́ belli, ſtudio inſtãdi longius in apertos cãpos delati, hoſti, qui equis perniciſſimis, ijsq́ paſtis optimè, ac indefatigatis, utebaẽ, laxatis ordinib. penetrabiliores ſe & rariores dabant. Quodquidẽ magnę cladis cauſa noſtris fuit. Equidẽ uelitatiõe tantũ, nulla pugna ſtataria, noſtros impetebant, qui inedia, laſſitudine, equorũ iumentorũq́ imbecillitate,

noctę

nocte demum ipſa premebãtur, recentibus agminibus ſemper inualeſcenti bus nec reſiſtere, nec qua uia irrũperent, benè perſpicere poterãt, telis obrue bantur, quæ depellere præ noctis tenebris, haud dabatur, cum in incertum, grandinatimq; ab hoſtibus iacularentur. Iam tenebræ prælium diremerant, cum Barbari remiſſius agere, noſtri ad ſigna ſe pedetentim recipere incipi unt, ac ad fauces furcasq; progredi. intrantes feſtinè, cum loci anguſtia uix duos ſimul ingredientes caperet, in multam noctem, à circum equitante Bar baro, miles uexatur, donec impedimenta in pacatum euaſere. Tandem & ipſe dumoſis ſyluarum iugis, ac ſaxorum undique crepidine implicitus, à de xtra, montium cacuminibus, tenebras denſiores offundentibus, impingit, à lęua per pręcipitia in impetuoſum fluuium concidit: uix die illuceſcente in Armeniam tranſijt, qua magnis itineribus emenſa, ad Amanum montem, prope Alapiam, quam ueteres Epiphaniam dixere, iterum hoſtium inſidijs excepti, tandem Antiochiam peruenerunt, laceri, exuti opibus, commeatu, & maiore numero equorum amiſſo. Vbi luſtrato exercitu, tertiam ſibi uix adeſſe militum partem, non ſine ſummo dolore duces perſpexerunt. Iamq; una Antiocheni principis claſſis ſufficiens inuenta, quæ totum exercitum, quàm celerrimè atq; commodè, ad Ptolemaidem deferret, quem mari tũ prępotẽtes Reſpublicæ in Italia, propter multitudinem, traijcere noluere. Delati Ptolemaidem ciues, qui Imperatori, inſtinctu Templariorum haud multum faucbant, rati ſubſidium et ſupplemẽtum ſe recepiſſe, quo in hoſtes moliri non parua poſſent, illico igitur Templarijs ducibus Gazam uerſus tendunt, populationibus longè lateq; commiſſis, exercitum ditiſſima præda ditarunt. Tantæ prædæ ſpes atque auiditas, proſperiq; ſucceſſus, non ſemel, ſed iterum atque iterum, imperitos principes pellexit, ut etiam prædando, urendoq; cum multis cohortibus, ipſe Henricus, Theobaldus, Americusq; ad Gazam uſque peruenirent. Haud occultum autem Barbaris erat, Augu ſti præfectos & præſides, ſuos intra regni continere limites, nihilq; intentare, hominum tantum famelicorum colluuiem, ſub uiarum ignaris, artisq; bellicæ omnino expertis principibus temere agros uaſtare. Miſſis igitur ex Aegypto Aſcalonam copijs, ſubſidijsq; ex agro Damaſceno conſcriptis, propere regionem illam arenoſam oblongamq;, quæ Ptolemaidem & Gazam interiacet, inſidijs aptam occupant. Reuertentes Chriſtianos, de longo itinere & oneroſa præda feſſos, à tergo adoriuntur. Tum noſtri ſeſe temeritatis ac dementiæ damnare cœperunt, captoq; ex tempore conſilio, abiecta præda omni, conglobati, inſequentem hoſtem adoriuntur. Enituit tunc noſtrorum uirtus, nam dum per totam diem, à Barbaris expeditis pugnando fatigati (quippe Sarraceni in patentibus campis equis inſidentes, noſtros ſemper ad ſolis ſplendorem circumequitando uelitandoq; circumegerant, ut ſplendore luminis, qui oculos noſtros obuerberabat, impediti pugnæ ſortem iniquiorem haberent) iam inclinante die Barbaros pedem referre cogunt. Sed quid facerent, cum nec ſoli æqualitas, labor, inedia, nec tempus fugientes inſequi permitteret? In armis igitur ea nocte, loco quem cœperant, conſtitere, cum ecce ſummo diluculo, copiæ ex Aegypto adſunt, in noſtrosq; feruntur magno impetu, quibus ad cætera incommoda,

uigiliæ noctis præteritæ,per omnes artus ſoporis uim incutiebāt,ut uix pedi bus inſiſtere,nedū fortiter hoſtem repellere poſſent, tamen neceſſitate adacti,pugnam ineunt,qua uix inita,quas aufugiſſe putāt,ac profligatas pridie copias,iam imminere ſentiunt. Pugnarunt equidem diu ſtrenueq́, ac iam tumulum arenæ occuparant, cum iterum in inſidias incidunt. Itaque poſt multam cædem,cum omnes fermè uulnerati,uirtuti nullus locus appareret, Theobaldum perniciſſimo equo impoſitum,diu reſiſtentem, ut ſe Reipub. ſeruaret in meliora tempora, exorauerunt.dumq́ illi Americus Henricusq́ fugæ ſpacium pugnando præbere nituntur,cum ſuorum quibusq́ fortiſſimis cadunt. Abiectiores uerò, quibus nec famæ,nec decoris cura,Ptolemaidem tantæ cladis infauſti nuncij peruenerunt. At Theobaldus incertis itineribus biduum oberrans,tandem tranſito Iordane Ioppen peruenit. Verſo geſo in ſacrum baculum,ſacraq́ pera ſumpta, fide publica Hieroſolymam uenit,inuiſoq́ ſacro ſepulchro,palma recepta,domum redijt,Petro fratre cōmite Britanno,qui Maledocti nomen habebat,& pauciſſimis comitatus.

Richardi Angli in Syriam uana expeditio. *Caput XVI.*

AD tantæ cladis nuncium Pontifex Romanus,qui tum Peruſijs agebat, Romam redire conſtituit, ſupplicationes habiturus, ad numinis iram placandam,cum ipſe ſacramenti infringendi autor antea fuiſſet. at ciuili tumultu urbe excluſus,apud Viterbiū ſubſtitit,donec pacato urbis ſtatu, Copotij factione adiutus,reciperetur. Poſtquam in urbem deinde ueniſſet,conditionis ſuæ oblitus,impotenti ira,delictorum ueniam omnibus pollicetur, quibus crucis teſſera aſſumpta,armisq́ correptis,in Fredericum inuehi per ſuaderi poſſit. Indignatus imperator contra ſe dari crucem, captiuorum capita(nam urbi exercitum admouerat, ſtrage quoque facta multos ceperat) crucis in modum, quadrifariam ſcindi iubet. Templariorum deinde bona ubicunque locorum inueniebātur in Italia,diripit,quos in Oriente Occidenteq́,fœderis inter Soldanum Imperatoremq́ initi uiolatores nouerat. Attamen pacem in Syria & Pontifex iam moribundus interturbare conabatur, cumq́ Itali Galliq́ ſuo periculo admoniti nihil omnino tētaturi uiderentur, in Angliam miſit,qui uehementi prædicatione,duces & populos, ad arma in Sarracenos induēda concitent. Horum igitur opera, breui tanta militum multitudo comparata eſt, ut unica Inſula, quadraginta milia militum, cruce ſignatorum manum,in Syriam traiecerit. Per eos dies Patriarcha Hieroſolymitanus,pōtificis literis accitus,in Angliā peruenerat,ut præſentia ſua, precibus pondus adderet, pollicereturq́ Richardo Cornubiæ comiti, Henrici fratri, in Concilio Lateranēſi, illius dignitatis rationem,pontificem habiturum,ac ſi de abrogando imperio Frederico ſuo ſororio ſententia obtinēret,apud Electores,ut illi ſurrogaretur,curaturum,modo Ducē exercitui in Aſiā traijcienti ſe præberet. Spe imperij allectus Richardus,qui & fratri non admodū ſe charū nouerat,cruce ſe inſigniri paſſus eſt. Parata claſſe, emenſo Oceano Aquitanico Cātabricoq́,per fretū Herculeū inuectus,tranſit Pytiuſas Balearesq́ inſulas. In Sardiniam delatus, quam Piſaniā Sarracenis receperatam ſub Henrico rege,Frederici Imperatoris filio obtinebant, ſed titulo regni ob amicitiā Frederici,à pōtifice priuatos inuadit. Sulcam primo

obtinet

obtinet impetu. Deinde Calarim obſidet, quò non multo poſtea, quos ſequi iuſſerat Ioannes Albamarlenſis, Petrus Malocenſis comites, & Guilhelmus Fortis, cum non contemnenda manu perueniunt, ſed cœli grauitatem, qua tota inſula infamatur pertęſi, mediterranea omnia depopulantur, ignéque deuaſtant, congeſtáque præda maxima, in naues ſe recipiunt, data uela uentis, Carpathium mare ſulcant, ubi fœda tempeſtate iactati, in mare Pamphylio infra Ciliciæ anguſtias, multis nauibus militibúsque amiſſis, claſſem laceram apud Tyrum firmarunt. Exceptus à fidelibus honorificè, Hieroſolymam peruenit, ubi cum Raynaldo communicato conſilio, de rebus Syriæ tractare cœpit. Raynaldus pace res Syriæ firmas ſatis eſſe, nullas Anglo uires, ad impugnandas Sarracenorum opes, ratus, nunquam adduci potuit, ut quicquam tentaret, quod fœdera inita uiolare uideretur. Peruenerant forte fortuna Hieroſolymam, Dominici tẽpli inuiſendi cauſa, Babylonici, Aegyptij, Damaſceníque tyranni, legati, qui donaria ingẽtia, ſacrarijs ex tyrannorum uoto inferebant. Attulerantque munera precioſiſſima, cum diuerſis cicurarum ferarúmque animantium generibus, homines quoque portentoſæ formę, in Europam ad Fredericum cum ijs omnibus traiecturi. Videns igitur Richardus res Chriſtianas ſumma in pace uigere, ſuáſque copias debiliores tenuioréſque eſſe, quàm ut ſua opera aut ope Sarracenis aliquid adimi poſſet, prudenti uſus conſilio, íjſdem inducijs Frederici, in aliquot annos ſubſcribit, ſicque rebus pro tempore compoſitis, domum redijt, particula quadam ſanguinis Chriſti, qui Hieroſolymæ ſeruabatur, à Patriarcha, ſiue ut aliqui uolunt, à magno Hoſpitalis magiſtro donatus. quo factum, ut haud omnino nihil in Syria ipſum egiſſe uideretur. Sed Honorio interim mortuo, etiam Richardus ſpe imperij excidit, ad quod tamen decennio poſtea uocatus, peruenire non potuit. Sed hæc in noſtris commentarijs, quos de uita Rodolphi Habſpurgenſis, libris octo confecimus, latius habentur.

Groſſoini Syriam depopulantur, Hieroſolymamq; deuaſtant, uiolato templo. Caput XVII.

INterpontificium anno uno & menſibus nouem iam fuerat, cum Innocentius quartus Ligur in pontificem eligitur. Hic ſtatim prædeceſſorum ſuorum factionem contra Fredericum exercuit. Galliæ, Angliæque regem, principeſque Chriſtianos omnes Lugdunum uocat, ubi habito concilio, Fredericum primo imperio abdicat, Electoribus Germaniæ, ut alium Romanorum regem crearent, poteſtate facta. Quæ res adeò commouit hominem, ut rationes omnes quæreret, quibus fugitiuum pontificem, uel in media Gallia opprimere poſſet, tamque pertinaci odio eius neceſſitudines & cognatos inſequebatur, ut apud Parmam, quam plus biennio obſedit, Victoriã urbem caſtrorũ loco, tanta tũ priuata, tum publica munificentia extruxerit, ut ueterum Cæſarum magnificentiam uideretur, rerumque ſplendorẽ ſuperaſſe. Vnde ad pecuniæ inopiam recidit, ut uictoriatos, qui antea aurei cudebantur, iam ſcorteos facere coactus ſit, cum perparua eius argentea effigie, edicto propalato, ut nummo aureo cenſerentur, fiſcum ſuum tantundem illos æſtimaturum accepturúmque. At diu contra illum imperium nemo ſubire auſus fuit, ex profeſſo tamen aſſiduum bellum inter pontificẽ & Cęſarem proſequebatur. qua re factum, ut Latinorum imperium, quod inuidia ſacerdotij ita

confundebatur

cõfundebat̃,ludibrio habitũ ſit,etiam apud extremos penè orbis principes. Domeſtica huc accedebat Grçcorũ diſcordia,quæ res oẽs deploratas reddebat & perditas,tum etiam res in Syria Raynaldi mors maximè attriuit.nam Templarij uana quadam fama,de Tartarorum initiatione elati,iam tum cõtra Sarracenos,dynaſtijs & odijs pluribus diſtractos,moliri incipiebãt omnia,ac populũ præfectis imperialibus deſtitutũ,minis perſuaſionibusq; contra fœdera,ad bellũ ineundũ cogere. Quod cũ Soldanus Aegypti audiſſet, Choraſmios,quos nõnulli Groſſonios appellant,pollicitis in Syriã exciuit. Tartari etenim gens Scythica,quos pleriq; Mangalos uocant,quarto ante Lugdunenſe Conciliũ anno,ſedibus proprijs egreſſa,fermè toti orbi uaſtitatẽ induxere,certè terrorẽ incuſſit omnibus. Volunt nõnulli hanc gentẽ ex Taurica Cherſoneſo progreſſam,demũ in Scythia ſedes fixiſſe,auctam numero,trifariã diuiſo prole,ad orbis ruinã exijſſe. Colchos,Iberos,Armenios una manus,Perſiam,Aſiãq; altera diripit.Sarmatiã,Rutenos, Polonos, Getasq; colluuies tertia ſpoliat.Dauide rege Indiæ,cui in ſingulos annos tributa pendebãt,obtruncato,deuíctis tributa imperant,Choraſmios ſibi finitimos,ut etiam uectigal pendeant,ſi pacẽ uelint,adhortant̃.Choraſmij gens ſuperſtitioſa ac Sarracenica, libera, atq; bello experientiſſima(Hos Perſas eſſe puto,quos Scythç ipſi Corſarios,recentiores corrupto uocabulo,Choraſmios dicunt) indignitate poſtulatorum commota, legatos,iure gentium uiolato,interficiunt.Quare Tartari continuò arma in eos ſumunt.Exuuntur Choraſmij caſtris,totaq; ditione ejciuntur. in fugam effuſi,ad Caſpios montes ſe conferunt, ubi in Georgia urbe & Tripoli, alijsq; præſidijs,hoſtem expectantes,tandem etiam finibus eiecti,& fugati ſunt.Exules à Turcarum Soldano ſuſcepti, diu illi militarunt, donec,ut ſuperius dictum eſt,à Meledino Aegypti Soldano,in Syriã uocarentur.Ex Babylonia igitur acciti,trãſito Euphrate,per Arabiã primò deſertam,deinde per Fœlicis Arabiæ montana,in Petreã perueniunt,Idumça emenſa,Gazam uerſus properant. ea ſiquidẽ à Templariis occupata reſtaurataq; erat nuper.Caſtris locatis,cõtinua oppugnatione obſeſſos fatigant,tandẽ etiam expugnato præſidio trucidant omnes,quotquot fuga euadere non potuerũt.Itum deinde Aſcalonã, quæ pari modo à Templariis munita,à Barbaris expugnata,noſtris magnã cladem intulit. Pari fortuna uſi ſunt Hoſpitalarii multis in locis,ſed publica ſtrages,quæ Palæſtinæ res ſubuertit omnino,ad Iordanem accepta,cum audito Barbarorũ aduentu,Patriarcha & magiſtris Templi Hoſpitalisq; prçeuntibus, ex inſperato populus armatus, iuxta Tyberiadem, ad pontẽ ubi Iordanis fluenta ſe diuidunt,hoſti occurrit.Barbari eñ ne cũ deſperatis, iniquo loco cõgredi cogerent̃,pedem referunt paulatim,fugã ſimulantes,tamẽ noſtris animus defuit hoſtẽ inſequi,cum numero ſeſe & armis inferiores cernerent.Habito cõſilio,caſtra in fluminis ripa firmant, ſatis egiſſe ſe, ſi hoſti tranſitum impediant,rati.Hoſtis interim ad quintũ ſextúmue lapidẽ, procul à flumine diſceſſerat,quod metu factum noſtri interpretantes, inſidiarum ſecuri,uigilias ſtationesq; negligentius circa flumẽ obibant, genio indulgentes,uictores ſe,ac hoſtẽ finibus eieciſſe gloriabant̃. Barbari uerò in omnem occaſionem intenti,forte ad lacum Genezar piſcatorias ſcaphas in littore ali

quot ſtare, per exploratores agnoſcunt, quibus occupatis, cōmode lacum traiicere poſſint. Nec mora, peditem imponunt nauigiis, equites uero ad cō iunctionem fluminis tendunt, ac paulò ſupra Capharnaum fontem, flumen tranatant, inde ſuis celerrimè ſe iungunt, quos haud procul ſupra Tyberiadem, lunæ ſplendeſcentis beneficio adiutos, magno numero in alteram ripā peruaſiſſe reperiunt. Inſtructis igitur aciebus, citatis paſſibus, peditem ſe ſequi iubent, ac aurora iam rutilāte, nihil tale uerentes noſtros inuadunt, freti equorum pernicitate, horrendum inclamantes ſemiſopitos circumſtrepūt, magnam uim telorum in caſtra conijcientes. Ad primum tumultum noſtri excitati, ſtratis exiliunt, armis prout ſors offerebat, correptis, nullo ordine, caſtris erumpunt, hoſtem paulatim cedentem inſequentes. Interim uerò peditum, quę equidem ſequebatur acies, cum noſtris ad manus uenit. Fuit diu anceps pugna, multi hinc inde cæſi, demum Barbari noſtrorum uirtute repreſſi, fugam capeſſunt nō ſimulatam, unde noſtri uictoria exultantes, ſine ordine, ſine imperio diſpalati hoſtem perſequuntur. Tunc ij qui ſcaphis per lacum tardius ad ripam delati, præeuntes ſequebantur, fugientibus obuiam facti, fugam ſiſtunt, magnoq; impetu in noſtros feruntur, qui iam prædæ q̃ hoſti magis intenti. Aucto hoſte, & iam totis uiribus noſtris imminente, dum obſtupefacti noua ſigna admirantur, uelocitate Barbarorum præuenti, in ordinem redire, uires conglomerare nequeunt. Barbarus autem ſparſos inuadit, multos ſubita ui opprimit, ita uictores à uictis cæſi, fermè ad internicionem deleti, exceptis paucis qui cum ducibus Tyrum peruenerunt, fuga ſalutem cōſequuti. Nihil cunctatus hoſtis, cum in pugna uictor, oppugnationibusq; pręſidiorum ſuperior euaſiſſet, Hieroſolſymam ipſam, regni petit caput, quàm incruento marte in poteſtatem ſubito redegit, occupatam diripit, nulla conditionis aut ſexus ratione habita, ſine delectu ciues omnes fœdè trucidat. Ad ruinam urbis conuerſi, à Frederico Latino Imperatore reſtituta, aucta à Raynaldo, ac miro ſplendore tum priuata tum publica ornata ædificia, à fundamentis eruunt: mœnia deijciunt, incendūt inſulas, ædes. Tandem ſacra ſacrilego furore inuadūt, ſacroſanctum Chriſti ſepulchrum ad ea uſq; tempora, omnibus gentibus intactum, omni nepharia fœditate, uaſtitate indignitateq; polluunt. Quæ inſolentia fideles, ut par erat, ita exacerbauit, ut arma in eos ſumere, optimo cuique conſultum uideretur. Nec defuit quidem animis promptis, Ludouicus Galliæ rex, cum alijs principibus haud mediocri loco natis, quorum conatus in librum quartum reijciendos, haud è re arbitror, cum hoc libro tertio, finem regni Hieroſolymitani complexus fuerim. Conſtat enim neminem adhuc è Chriſtianorum cœtu repertum, qui hanc elueret ignominiam, aut imperium Hieroſolymitanum recuperaret, ſed urbem eiusq; tyrannidē ad hęc uſq; tempora, penes Barbaros perſtitiſſe.

Materno

MATERNO BYLERO, ABSTHEMIO, DECVRIONI, CAETERISQVE LVTTENBACENSIS COLLEGII

Sodalibus Ioannes Herold Hochſtetenſis S D.

AMaui in te ſemper Materne optime, ingeniū ſummum, mores ſuauiſſimos, ac ſingularem illam modeſtiam probitati coniunctam, nec (ut uideo) ſine riuali. Sentio pręterea, quo uerò fato, neſcio, etiam id mihi negatum, aut iudicio, aut benemerendo de te, aliorum teſtimonium, ſtudiúmue me præuertere nequiuiſſe, quanquam omnes homines, flagrantiſſimo uirtutum tuarum amore, multis (ut in prouerbio eſt) paraſangis præcurram. Quapropter plurimum certè mea intereſt, uiros tantos, quorum prudentiæ temerè nihil accedit, qui certis liberisq́ ſuffragijs, rerum te Collegij tam celebris moderatorem, exemplar ſibi innocentiæ præficere uoluerunt, plurimum (inquam) Materne, mea iam intereſt, tales perſuaſos reddere, ne Heroldum tuum, ſynceri & ſubtilis ipſorū iudicij infimis gradibus inſiſtentem deturbent, quem non abſq́ negligentiæ meæ nota, inter poſtremos uirtutum tuarum cultores reliquerunt. Aequitatem habet hæc poſtulatio VV.CC. ut ad uos ſermonem traducam. qui enim fieri poteſt, ut mora debitum ſoluatur? Fatear huic noſtro, meipſum, meaq́ omnia debere, in ęre ſuo habere ipſum uos omnes uel hoc oſtendit, quod ſummo apud uos in loco collocati hominis dignitatem & ſplendorem augere nunquam intermittitis, eiuſmodi ac ſingulari eo ſtudio, & benemerentem & integritatem tam à uobis adamatam, perbellè remunerantes. Priores ergo partes cum mihi ſurripueritis, ne omnino toti expers ſim, exiguum erit humaniſſimis uobis uiris (ſed in quo mihi plurimum momenti poſitum) gratitudinis ueſtræ in ſocietatem me ſublegi. Faxo equidem, haudquicquam in me ſit moræ amplius, quin ſtatim maturata alacritate, Bylero meo, cunctationis emendationem, unà cum uenerationis officio, qua uos iure proſequi debeo, ſpecimen proferam, librum hunc ſcilicet de rebus Syriacis Quartum. quo mihi deſcribitur, qua mente, quibus animis, publicæ ſalutis ac libertatis cauſam ſuſcipiant boni, quantumq́ ciuiles diſſenſiones & immatura conſilia, Reipub. ſummam opprimere ſoleant, iuſtum certè atq́ huic noſtro ſeculo exemplū aptiſſimum, ſi ad hoc corrigere errata potius, quàm abundè & diu deploratum Reipub. ſtatum obiter deſpici rerum coryphæi mallent. Ad hęc alio opus habent oratore. Vos interim uiri clariſſimi, bellorum, qui paulò minus ſeptem ſupra uiginti annos conſumpſerunt, commentarios, ea lege ſuſcipite, ut opellulam meam, quę fermè alteram mihi abſorpſit hebdomadā, meq́ ipſum χρήσει μὲν ueſtrum, κτήσει δὲ Abſthemij noſtri eſſe memineritis, ac ut totus quantus Curio ſim, errare uos ne ſuppudeat rogo, ſi abſq́ aſſentatione Heroldum plures de una fidelia parietes dealbare creditis. Valete.

DE BELLO SACRO CONTINVATAE HISTORIAE LIBER QVARTVS, IN ORDINE *uiceſimus ſeptimus.*

Ludouici IX. Galliarum regis in Cyprum tranſitus. Caput I.

TError à Choraſmijs ortus, iam omnem Europam, atq; maximã indignationẽ prouocauerat, adeò ut Ludouicus Galliarum rex, apud Pontiſoram decubans, cum nullum à medicis remedium ſupereſſe uideret, uoto ſe obſtringeret, hãc Reip. cladẽ ſe ulturũ, ſi primum ſanitatem recuperaret. Fredericus imperio abdicatus, Entium filium à Bononienſibus captũ, inſuper inexpiabile odiũ pontificis uerebat. in Cãpaniam igitur ſe recepit, auita regna defenſurus, ſi quid in eũ moliret. Nã quod in Syriã, quã proculdubio facile recuperaſſet, traijceret, haud integrũ illi uidebat, pontifice in excidiũ ipſius omnes occaſiones captãte. Magnã igitur auri uim ſacro bello deſtinat, quã à pontifice repudiatã, teſtamento poſteris legauit in belli huius uſum. ętate, curis, belliſq; confectus, grauiter agitatus, à Manfredo filio ex pellice procreato necatur. Põtifex uero uidens Fredericũ quietẽ agere, rebuſq; ſuis contentum, genio indulgere, Cluniacũ adiens, ubi Lodouicus rex ſanitate recuperata, per quindecim dies de Hieroſolymitanorũ rebus, conſilium põtifici cõmunicauit. Lætus põtifex currenti, ut aiũt, ſtimulos addit, obteſtat, orat, pergat tandem uotũ explere. Legatos per prouincias mittit, qui populis ſuaderẽt, militiam Chriſti ſuſcipere. Rex nihilo ſegnior, nuncios Genuam mittit, qui triremes ac naues mercede conducãt, quibus in Aſiã traijcere poſſint. igitur opera Guilhelmi de Voragine Scribæ urbis, inter regem Rempublicãq; Genuenſiũ cõuenit, ut paratis ſedecim nauibus, naulum reciperent Genuenſes à rege mediocre. Dati etiã prętores maritimi duo, Hugo Lercarius, Iacobus Leuãtus. Priuatis ſumptibus ſe adiũxit Fulco Guercius, cũ biremib. duabus & onerarijs totidem. Aderat quoq; Patriarcha Antiochenus, qui ut regẽ in Syriã deduceret, à procerib. Chriſtianis miſſus fuerat. Erat iã annus octauus ſupra quadrageſimũ, à 1200. cũ rex Pariſiũ ſe cõtulit, Blanchã matrẽ, uiraginẽ illuſtrẽ, fide, ætate, maturitate uſuq; florẽtiſſimã cõuenit, quã expeditionẽ animo agitaret, ei indicat, regni procurationẽ omnẽ eius fidei ſe permiſſurũ. Deinde paratis quę ad tantã expeditionem uſui forẽt, Carolũ Robertũq; fratres comites ſibi adiungit. erãt em̃ ei chariſſimi, pari etiã uoluntate illi eius amantiſſimi. Mater ingentis ſpiritus mulier, quod filiorũ tam deuotã expeditionẽ, muliebri aliqua puſillanimitate interturbaret, tantum abfuit, quod etiam nurus ut cũ maritis ſacra loca inuiſerent adhortaret, deq; regni amplitudine & defenſione maxima quæq; polliceri, haud tacitè teſtari uiſa ſit. Guilhelmus quoq; Dampetra, Frandrus, ſe digno comitatu regẽ ſequutus, nauẽ onerariã inſtruxerat, armis, cõmeatu, uiriſq; plenã, quę eum ſequeret, ſed in Oceanò, temeritate gubernatorũ ſummerſa perijt, cũ non exiguo ſacrorum prophanorũq; hominũ numero. Adiunxerunt ſe quoq; Gallo, Guilhelmus Barenſis, Archenbaldus Borbonius, Robertus Bellouacorũ præſul, Guilelmus Melletanus, Vindonenſis Montofortenſiſq; comites. Pontifex Oddo

nem

nem Tuſculanenſem epiſcopum, Cardinalē legatum illi dedit. Alphonſus
frater etſi nomē in ſacram militiā dederat, tamē morte ſoceri Raymundi To
loſatis, ne cū rege abiret, impedit̃, igitur cum matre ad regni tutelā relictus.
Cal. igitur Iunij, ab omni ordine deductus, quinto ab urbe lapide, ad diui
Antonij ædes, rex ſuis ualedicit, Lugdunūq́ cōtendit, ubi Fredericum ti-
mens, Innocentius agebat. Salutato pontifice, eiusq́ benedictione recepta,
ad Eid. Aug. menſis, Rodanū nauibus cōſcendit, ſecundoq́ flumine in Infe
rum mare delapſus, ad foſſas Marianas, C. paſſibus, à Rhodani oſtijs, por-
tum diſtantē (qui nūc ad Aquas mortuas dicitur) diuertit. Dies quieti data,
cū ſequēti, Genuenſiū claſſis, quā ab initio cū Rep. pactus fuerat, adeſt. Ioan
na Alphōſi uxor uterū geſtās, maritimi itineris incōmoda abhorrēs, in Fran
ciā inde redijt, marini tranſitū expectans. Demū 8. Cal. Decemb. ſoluēs rex
mare intrat, ad 11. Cal. Octob. Cyprū tenuit, inſulam longè omnium com-
modiſſimā, uel Aegypti uel Syriȩ rebus, cum claſſe inſidiantibus. In portum
igitur Lymithonienſem delatus, uel ut aliqui uolūt, Minotium, Alexius Lu
ſignanus præſto illi adſuit, nullo hoſpitalitatis aut officij genere omiſſo.

Dum in hybernis apud Cyprum moratur, oriuntur ſeditiones, & ſopiuntur. Caput II.

IMminebat iam hyems, ſȩuitiaq́ maris omnē nauigationē negabat. Naues
deinde aliquot, quibus omnis generis tela, annona, inſuper et cōmeatus in
dita erāt, nōdum appulerāt, exortaq́ eſt peſtilentia minax magis, q̃ funeſta,
quæ tamen Bergenſem præfectum, Giſbertum uirum militari ſcientia clarū
cōfeſtim enecauit. His rex coactus, perſuaſus quoq́ à Cyprio rege, qui & ip-
ſe cū regni maiorib. uere ineunte, ſe in Syriā traiecturum, cōſociatis uiribus
bellum ſacrum geſturum pollicebat̃, in urbes Cypri exercitum diuidit. Peſte
in hybernis abſumunt̃, Beluacenſis, Montfortenſis, Mellotus, Barenſis, Bor
bonius, Vindocienſis, Drocenſis, alijq́ multi, quorum clades uirtute nō nu
mero ȩſtimabat̃. at ex plebe mille centū elatos fuiſſe reperio, et paulò plus. Pe
ſte liberatus fuit Carolus Andegauenſis, regis frater. Hac calamitate leuatus
rex, aliud illi exoritur infortuniū. Inſula ſiquidē duos habebat Archiepiſco-
pos, Latinum ſcilicet, Grȩcumq́. Latinus cū ritum Rom. Eccleſiæ inducere,
ac pro ſuo arbitratu ſacerdotia ordinare uellet, imperiū quoq́ in Græculum
exercere, acceſſu Francorū elatior, reſtitantē habuit Grȩcū, qui uiribus inferi
or uertere ſolum coactus eſt. Victoria potitus Latinus, cȩteris epiſcopis om
nibus, ne rē diuinā facerent Græci, interdicit, maiorē quoq́ partē ueteris no
bilitatis Cypriȩ abſtentos uocat, ac impiorum habet loco. Hac de re ſacra cō
tentione & ſuperbia præſulis, iritati Cyprij in pontificē inſurgunt, ad arma
cōuolant, ac reuocato Græco, qui Nicoſiæ præerat, Nimoſienſem expellere
tentant. Pontifex Latinus in præſidiū, quod Limiſſum & Paphū interiacet,
munitum ſe recipit, imploratoq́ auxilio Frācorum, qui ea in regione hyber
nabāt, iā obuiā hoſti, et pugnā inire decreuerat. Cyprij numero ob locorum
peritiā citius aucti, anteq́ ad regē tantæ ſeditionis fama perueniſſet, exacer-
batis animis in prælia ruebāt, cū de tanto periculo rumor etiā regum aures
percellit. Frācus rex inſidias ſibi parari ratus, euocatis ad ſigna militibus, per
præcones, iā in ipſum Cypri regē, iniuriā hanc retrudere meditabat̃. Cypri-
us ſuſpicionis ſiniſtræ haud liber, Francum de ui ſuſpectum habebat, præſi-

dia,portus & itinera cuſtodire iubet,ac cũ delectorum ſuorum manu, ſuis
ſubſidio aduolat. Miraculo fuit,tantũ motum ambarum partium, ex errore
nõ deplorandã aliquam cladẽ cõmiſiſſe. Sed dum acies ſignaq; aduerſa utri
que parti cõparere incipiunt, Oddo legatus in medium ſe cõfert, qui iam ex
ordine rem omnẽ didicerat,reges cauſam edocet,armaq; deponere perſua-
det,cũ lis põtificum,ipſum unum arbitrum poſtulet. Nec mora,induſtria ui
ri optimi,iunctis dextris,reges,pontifices,milites atq; Inſulani in ſocietatem
amicitiãq; rediere. Diuina & humana reformata negotia,inſtaurati Eccleſię
Rom. ritus,in ſacris admiſſi Inſulani. rerum deinde abundantia,omnis iniu-
riæ memoria abolita,atq; hoſpitalitate liberalitateq;,beneuolentia mutua re
cuperata. In luxũ effuſus miles,diu in tranquillitate agere haud potuit. nam
dum ſolũ gulę intentus potãdo ſe ingurgitat,rixas mouet. A militib. Caſtro-
dunenſis reguli, Genuenſes iniuria affecti,claſſiarij arma corripiũt,tela emic
tuntur,in portuq; omnia tumultus plena. Cadunt ex utraq; parte nõnulli,in
ter quos ex prætoribus Genuenſiũ unus,emiſſa ex ſcorpione ſagitta uulne-
ratus morit̃. Latius uagata cædes fuiſſet,niſi rex in tẽpore,triremi aduectus,
maieſtate ſua pręliũ diremiſſet. iã em̃ nõ eminus ſeſe laceſſebant,ſed parabãt
uela,remesq;,ut cominus cõgrederent̃. At rex Gallus,indicta pace,arma de
poni iubet,profeſſionis ſuæ regulũ admonẽs,obteſtãsq; Genuẽſes, ne fune
ſtã redderent hãc ſuã expeditionẽ. Increpitus Caſtroduneñ. cum regẽ paulo
ęquiorẽ Genuenſib. cerneret,animũ ad alia cõſilia adijcit, Mõtefortenſemq;
ſuperſtitẽ perſuadere incipit,ut militẽ qui ſigna eius ſequeret̃,ſuo adiungat,
ac deinde adunatis uirib. conſcenſa cæthea naui,in Syriam traijciant. Haud
latuit regẽ quid molirent̃ ambo,quod quidẽ tale erat,ut exercitus uires diſſi
pare diuidereq;,ac Reip. dedecus ingẽs inferre poſſet. Claſſem igit̃ parare iu
bet rex,excitisq; ex hybernis copijs,portuũ occupat fauces,uel uim abeũtib.
illaturus. Inſuper etiã naucleris edicit, ne quis nauigationẽ inſtituat,operãq;
abeunti præbeat,alioquin hoſtiũ loco habiturũ ſe,quoſcunq; dicto nõ audi
entes fuiſſe cõpertum ſit. Caſtrodunenſis poſtq; uidet eius oẽs conatus irri-
tos,ad ingeniũ redit,regiq; ſacramẽto cauet,ſe nõ abiturũ,niſi ſigna ipſius ſe
quatur. Rex igitur claſſem ſubducere,militeq; in hyberna redire iubet, ipſe
Nicoſiã proficiſcitur. Tũ Caſtrodunenſis cætheã omni nauali apparatu pri
uat,cætera quoq; diripit,ſupellectile ſpoliat,ſuorũq; precibus uix retentus,
ipſam molẽ incẽdere parat. Quę res cum regi indicaret̃,accerſito regulo,quo
iure rapinam hanc defendere uelit,interrogat. Is reſpondet,Iuſto emptionis
titulo. Nauem em̃ ingenti precio,cum omnibus rebus,à principio ſe emiſſe.
Integrum eſſe ſibi de rebus ſuis,quæ uelit,ſtatuere,licereq;. Ad hæc Nauar-
chus. Nunq; de naui ipſum cũ aduerſario pactum eſſe, de uectura tantum.
Rex iubet,ut in honorarios arbitros compromittant, ſequeſtrum ipſum ad
diturum. quod quidem neutra pars præſtare uoluit,precibus tamen legati,
regisq; minis adactus Caſtrodunenſis,ablata reſtituit,cum Genuenſes iu-
rati,ſub pœna ac mulcta bis mille pondo,re iudicata ſtaturos ſe, quancunq;
regis ſenatus hac in cauſa pronunciaret,pollicerentur.

Aegyptiorum aſtus,ac contra Chriſtianos aduentantes tentata conſilia. *Caput III.*

DVm hæc in Cypro aguntur,fama aduentus regis totũ peragrarat Ori
entem

entem,uariuſq; pro hominũ affectu rumor ferebatur. Erat Sarracenis noſtrorum exercitus ſuſpectus, cum ciuili bello omnia inter eos fluctuarent adhuc,nec à morte Salahadini cõiunctis animis reip.cõſulere poterant.Aegypti igitur Soldanus,Meledinus Damaſcũ magno exercitu collecto adijt, rebus ibi cõpoſitis,Hieroſolymam peruenit, rectà poſtea in Meſopotamiã proficiſcit̃,ut cũ Alapienſi Soldano de Rep.Sarracenorũ tutanda, fœderibus initis,cõſilium capiat.Res inter legatos,qui à Baldacenſi, Arſacidaq; ad uenerant diu agitata,nullũ effectum cõſequi potuit,cum Aegyptius cõditiones proponeret captioſas,quęq; Alapienſi ſuſpectę habebant̃.Gamalam igitur obſidet Aegyptius,eamq; tẽpore alieno,hybernoq; milite,armis, annona,ſituq; munitiſſimã,nequicq; magna ſuorũ clade atq; lue oppugnat. Alapienſis magno cõſcripto exercitu,in ſubſidium ſuis properat, caſtraq; ante urbẽ in cõſpectu hoſtis firmat.aliquot dies requiei datæ,quæ ad pugnã neceſſaria,interim paratur.Ad certamẽ etiam Aegyptij expediti,hoſtẽ in ſequẽtem diẽ expectabant,de ſumma rerũ dimicaturi,cũ Alapienſem, Baldacenſis legati adeunt,Chriſtianorũ motus,regis aduẽtum,armaq; Chriſtianorũ præ foribus eſſe edocẽt.Periculum belli ciuilis oratione exaggerant,ad pacẽ hortant̃,atq; pacẽ conciliare inter eos ſtudẽt.Hoc publicũ bonum,hoc Mahometi religionẽ poſtulare. Alapienſis,q; primum urbẽ obſidione liberatã uidere poſſit,in pacatum ſe abiturum pollicetur,alioquin ſummo mane,belli aleã ſe tentaturũ.Legati,ut reditũ eorũ expectet,orãt,inq; Aegyptiorũ caſtra ſe cõferunt,nõ minori uſi dexteritate,quæ in rẽ uideant̃,exponunt,incõmoda huius belli amplificant,ad concordiam inflammant. Aegyptius belli ſumptus petit,aut urbi direptionẽ,ſubſidio cædem minatur.Itum,reditum, à legatis deniq; confecta pax.Perſę Alapiam,Damaſcum Aegyptij rediere, quo in loco Meledinus graui infirmitate correptus,lectoq; decumbens,certior factus eſt de Tartarorũ edicto.Ferebatur eñ Chaam Tartarorum regẽ olim idololatram,Chriſtianam religionẽ profeſſum,atq; baptiſmate regeneratum,magno numero inſtructum militem habere,quo Ludouico gratulari et auxiliaris eſſe cuperet.Inſuper legem in tota Tartaria latã recitatamq; fuiſſe,quam omnes principes approbaſſent, ſciuiſſet plebs,cui adfremuiſſent omnes conciones & tribus, ut quotquot arma ferre poterant,ad delendum Mahumetanæ ſuperſtitionis gentem, nomen darent, atque cum Erchalao imperatore exercitus,Euphratem tranſirent.Meledinus ne rebus deeſſet,uires ſibi haud ſufficere uidẽs,dolis agere cõſtituit,miſſis legatis,ad tyrannum Niniuitarũ,quẽ Soldanũ Muſſulæ dicunt,additis literis,gratulationibus lętitiaq; plenis,mẽdacijs miroq; uerborũ lenocinio adornatis. Quibus certiorem faciebat Tyrannum,regem Galliæ, in mari Syriaco, claſſe exutũ fugatumq;, cepiſſeq; ſe ex claſſe Chriſtianorũ triremes ſexaginta,naues aliquot, hominum armorũ, rerũq; precioſarũ refertiſſimas,ægrè regẽ periculũ euaſiſſe,tantoq; cũ periculo,ut per aliquot mẽſes eũ perijſſe,ſui credidiſſent. Ad hęc Chriſtianos oẽs Syria eieciſſe,occupatis Tyro & Ptolemaide,nihil omnino iam ab Aegypti fluuio Nilo,uſq; Antiochiã Chriſtianis ſupereſſe,portus ad nauiũ receptacula,præſidia omnia neceſſarijs ſe muniuiſſe,metu iam illi omnia parẽre.Proinde ſi ſapiat, renunciata Chriſtianis amicitia,in quib.

auxiliũ aut ſpes ulla ſupereſſe nequeat, quãdo etiam nõ minus turpe ſit, ab inſtituto maiorum ac patriæ legibus deſciſcere. Iuſtiſſima igitur arma capeſſere uelit, quibus omnium ſalutẽ tueatur, ac belli ſocium cõtra Tartaros ſe exhibere. Niniuites iactationẽ oſtentationemq́ hæc eſſe ratus, ac Meledinum timore & deſperatione circumagi, literas ab Aegyptio receptas, ad Tartaros miſit, legatos diſcedere iubet. Tartari cum de rebus Syriæ, deq́ regis in Cyprum aduentu, per Niniuiten certiores effecti eſſent, nuncijs cum literis Erchaltay ad regem miſſis, auxiliares copias, ſuppetiasq́ pollicentur, primo ſcilicet ineunte uere, ſuos duces rurſus in mediam Aſiam ducturos, Baldacenſis regionem ferro, flamma uaſtaturos. Proinde rex Aegyptum impugnet, ut diſtractis Sarracenorum uiribus, gens hominibus dijsq́ inuiſa, ad internecionem deleri poſſit. Legati ſummo gaudio à rege excepti, benignè auditi, magnis deinde muneribus, literisq́ uiciſſim, ab rege Franco, ad ipſorum principem datis, ad ſuos rediêre. Sunt, qui ſcribunt regem, inter cætera magni precij donaria, principi Barbaro tentorium coccinum miſiſſe, quod mira arte phrygionis explicatum, Chriſti ſeruatoris noſtri, pro ſalute humana, perpeſſa ludibria, immeritasq́ iniurias, tanta elegãtia exprimeret, ut ipſa ars cum affectibus certare uideretur, dum hinc picturæ gratia, dulcedine aliqua ſpectatorem afficeret, illinc rei indignitas, quam ad uiuum delineabat, dolorem lachrymasq́ excitaret. Hæc dum agerentur, cognita habebat omnia, per exploratores, Meledinus. Vulgata ideo fama, ubiq́ de concordia Sarracenorum, deq́ fœderibus, inter eos, contra Chriſtianos initis, rumorem ſpargi iubet. Augebat deinde huius timoris opinionem de ingentib. copiis ſermo, quæ ex Meſopotamia, Perſia, Parthia, Arabia & Aegypto, Damaſcum properare ferebãtur, ut Ptolemaidem, priuſq́ rex nauigare poſſet, occuparent, euerterentq́. Templarios hæc ſollicitos reddebãt, quibus Francorũ uires non minus, q́ Barbarorum, ſuſpectę erant. quippe dum in Syria aliquot præſidia, à regibus Hieroſolymitanis dono accepta, in eũ uſq́ diem poſſiderent, nonnulla uerò uectigales, Barbarorum pace bona, tenerent, uerebantur, ne aucti uiribus Sarraceni omnia occuparent, aut rex ipſe, ſi uictoria potiretur, Syriæ res ita componeret, ut tyrannidi, quam in omnes exercebant, autoritatiq́ ordinis nonnihil adimeretur. Subornauit igitur magiſter Templi hominem quendam, apud Sarracenos magnæ æſtimationis, qui in ſenatu Barbarorum, cum de rege mentio fieret, quid nam de pace ſentirent proceres, expiſcaretur. Is uerò, ut callidi erat ingenii, auerſos à pace ſociorum fingebat animos, multa quotidie et uaria reſpondebat, nihil niſi bellum ſuos cogitare, moliri, parare. Perterrefactus Templi magiſter, magna donat uiro, maiora promittit, ſi ipſum Meledinũ perſuaſionibus & cõſilio ad mitiora conſilia deducat. Soldanus ubi iam negotium, aſtumq́ magnificentius quàm expectauerat initio, ſibi ſucceſſiſſe, atque ſpe melius euenire, uidet (nã de exercitibus conſcriptis ſparſam famam, in hũc tantũ euentũ excogitarat) nuncios à Tẽplario miſſos benignius audit, ornatos muneribus dimittit. Ac ne ſpacium relinqueretur labefactandi cœptorum ſpem, Satrapen cum nunciis mittit ad Templarium, qui de pace agat, ſi per Francos liceat. Lætus hoc nuntio, ex Syria regi ſcribit Templarius, pacem oblatam

ſuadet

ſuadet,uires,ac Barbarorũ ſuſpectos belli apparatus, multis uerbis efferr. Decepiſſet quidẽ Templarius Francum regẽ, niſi rex Cypri, qui peritus rẽ rum hominũq́ꝫ regionum illarũ,falli nõ poterat,cum in cõcilio ea de re age-ret,exploratum ſe habere dixiſſet,hominẽ nepharium ipſum ultrò ad Soldanum legatos miſiſſe,euocaſſeq́ꝫ Satrapen.Quod quidẽ ſine fraude maieſta-tis atq́ꝫ Reip.Chriſtianæ fieri nunq́ꝫ potuiſſet.Nullã unq́ꝫ tam calamitoſam cladẽ,nullum uulnus tam acerbum regi Chriſtianæ in Syria inflictũ,nullum periculum quantũcunq́ꝫ maximum incurriſſe eam,quibus ad tantã indignitatẽ deijceretur, in id dedecoris impelleretur,ut prior ad pacis conditiones deſcenderet,uel nõ honeſtiſſimi utiliſſimiq́ꝫ fœderis mentionẽ ægrè admitteret.Publicam deinde maieſtatẽ læſam,Barbarorumq́ꝫ ludibrijs omniũ Chriſtianorum uires expoſitas,iam Sarracenos criſtas tollere, attenuatos immi-nutosq́ꝫ animos noſtrorum iam tum credere dicit, omniumq́ꝫ in Templa-riũ indignationẽ excitat.Rex igitur Frãcus excandeſcens literis miſſis,Templario capitale fore teſtatur,ſi poſthac unq́ꝫ à Barbaris legatos recipiat,audiat,ſermonéſue aut cõmercia cum ipſis ſerat,interim tamen dolum dolo tru-dere ſtatuit,quũ quos ſubſequi ex Europa primo quoq́ꝫ tẽpore oportuerat, ſerius domo ſoluere animaduertit.iniecta itaq́ꝫ pacis ſpe Barbaro,tẽpus du-cit.Interim etiam Armenij regis legatos audit,qui cum ingentibus donis, pollicitationibusq́ꝫ maximis applicuerant,erat autẽ inter Armenum & Antiochenum,quod diu durauerat,odium, bellumq́ꝫ diuturnum.id prudentia regis ſopitum tunc,atq́ꝫ omnino ſublatum.induciæ,miſſis hinc inde legatis, per duos annos firmatæ.Miſſa etiã Antiocheno auxilia contra Turcas,qui ditionem principis inuaſerant,ac prædando,ferro,flammaq́ꝫ graſſabantur. Horum itaq́ꝫ inſolentia ut compeſceretur, ad preces principis & Patriar-chæ,ſcorpionarij ſexcenti in Syriam traijciunt,per Orontem Antiochiam delati,quorum opera,urbs atq́ꝫ prouincia egregiè tutata fuit.

Ex Cypro in Syriam traijcere tentat Christianorum exercitus. Caput IIII.

HYeme ita his negotijs tranſacta,ineũteq́ꝫ uere de nauigatione ſollicitus rex,ſoluturum ſe ex Cypro ad Maij Calendas edicit, miſſis hinc inde nuncijs,qui ex inſulis,cruce ſignatorum copias,hybernis euocarent.In Sy-riam Hieroſolymitanum Patriarcham,Sueſſionenſem Epiſcopum, Magi-ſtrumq́ꝫ equitum,quem Conneſtablium uocant,ire iubet,ut ex Tyro,Pto-lemaideq́ꝫ triremes,nauesq́ꝫ deducant,quibus exercitum traijciat,ipſe trire-mes aliquot in inſula inſtruere,& alia minora nauigia nõ pauca expedire ad profectionẽ iubet.Interea Henricus 3.Anglus rex,principũ ſuorum habito cõuentu,magnã pecuniæ uim,pro bello aduerſus Sarracenos abunde coë-gerat,duces cum electa militum manu decernit,qui regem Francum ſequantur.Iis præficit Guilhelmum Longoſpatam,cum nonnullis aliis Epiſcopis, uiris religioſis,adiunctis artis militaris peritiſſimis. Robertus quoque dux Burgundiæ parata claſſe,ac nõ cõtemnendo numero militũ, regẽ ſequitur, in Peloponeſum uentis cõtrariis delatus,Cyprũ cũ non attigiſſet,in Attica ſtatiua per totã hyemẽ habuerat.iam uere ineũte,Guilhelmo Ville,Achaiæ Bithyniæq́ꝫ principi perſuaſit,ut accepta cruce is quoq́ꝫ ſacrã ſuſciperet mi-litiam.Sic ex tota Græcia,magna nauium uis atq́ꝫ militum coacta,ad regem

in Cyprum peruenit. At in Syria apud Ptolemaidem inter Piſanos Genuen ſesq́ exorta erat diſcordia, quo in tumultu, cum ad arma uentum eſſet, Genuenſium conſul, miſerè trucidatur. tota deinde urbs in partes diuiſa, cũ qui in urbe erant Cyprij, Genuenſibus fauerent, Veneti Piſanis ſubſidia clandeſtina ſubmittunt, fœda tandem clade patrata, multorum bonorum cæde uix ſopita ſeditio, partes quieuere. Sed pręter omnium opinionem, rebus Aſiaticis maiorem hæc controuerſia remoram iniecit. dum enim exacerbatis animis, odioq́ inexorabili, inuicem ſe proſequuntur, quę in mari ualebant plurimum Reſpublicæ, de uectura omnem ſpem fruſtratur utraq́ factio. nam ſuſpicione æmulationeq́ ægra, alteri fidem adhibere, aut ad gloriam promerendam opem neutra adferre uolebat. Itaq́ bimeſtre tempus abſumpſit regis legatio, antequam Venetos & Genuẽſes claſſem armare, ac in Cyprum traijcere perſuadere poſſet, quod quidem uix iniquo ingẽtiq́ precio tandem obtinuit. Hęc cum ingenti ſollicitudine pararentur, Rex ipſe penè nepharijs inſidijs perijt. equidem capti ſunt, qui ueneno aut ferro regem, reliquosq́ exercitus Chriſtiani duces omnes tollere nitebantur. Depræhenſi aliquot confitebantur, Soldanum Templariorumq́ magiſtrum, magno auro dato eos ſubornaſſe, ut id ſceleris quocunq́ modo poſſent, perpetrarẽt, quanq́ plurimi qui facinus tam atrox aggreſſi, ac in uincula coniecti erant, conſtanter negarẽt, aut Soldanũ aut Templariorũ magiſtrũ, Arſacidã uerò in cauſa eſſe, qui inſidijs menſæ, ſicaq́ eos inſtruxiſſet. Scelus debito ſupplicio hi omnes luerunt, cum ecce ex Ptolemaide & Tyro nauigia adſunt. Coacto igitur milite, nauibusq́ impoſito, cõiuncta Cypria Peloponeſiacaq́ & claſſe & iuuentute, ipſo poſt Aſcenſionis Dominicæ diem ſabbato, in Aegyptũ curſus dirigitur. Vix è Nimotij portu egreſſi, ad quinq́ millia paſſuum, cum aduerſis uentis agitati diu, Papho urbi quàm prope appulſi, ſtationem Zephyrij ingredi conantur, ſed inclementia maris repulſi, remis & remulco connixi, in portum Nimetij iterum ſe recipiunt, iactisq́ anchoris per aliquot dies, uentum & auram expectantes, moram duxerunt.

Damiata capitur. *Caput V.*

IAm auram leniorem ſpirare cũ ſentirent Nauarchi, aptatis rebus omnib. ſubductis anchoris, uela uentis permittunt, ac mari Syriaco per diẽ unam emenſo, Aegyptium pelagus ineunt. Vbi ſummo mane Damiatã in cõſpectu habuere. Aegyptij uerò iamdudũ de noſtrorũ aduẽtu certiores facti, Nili oſtia, firmiſſimo triremiũ nauiũq́ præſidio munierant, ac per littus maris, præſidia omnia, milite armisq́ inſtruxerant. Induxerant eñ in animũ nõ nudare littora, edocti diuturnitate bellorum, q́ proni eſſent noſtri ad bellũ regioni locupletiſſimæ beatiſſimæq́ inferendum. Pro patria igitur ferro uiq́ omni decertaturi, hoſtili in noſtros animo, ſub ſignis in littore ſtabãt. Apparuit ſtatim noſtris, pro deſcenſione pugnandũ fore. Rex Francus, cæteri duces, alios ſuos milites uerbis & promiſſionibus cõfirmant, tam longinquũ iter ſuſceptũ eſſe, ut hę littora occupent, multo ante animis proſpectũ, & ante oculos poſitũ fuiſſe hoſtẽ, qui telis tormẽtisq́ ab littoribus aduenientes arcere conetur, ſed impetũ dandum, impreſſionemq́ iam faciẽdam eſſe, imò etiã uel iactura nauiũ terrã occupandã, ut in ſiccũ euadere, cũ hoſte cominus

congredi

congredi poſſint. Ceteæ naues tunc primo impetu littori quantũ poterant, adactæ, idq́ꝫ cum triremibus pari modo ſactitatum. Quod ubi milites ſenſerunt, ſcaphis, myoparonibus, Gãzarijs, Bergantinis atq́ꝫ lintribus, quorũ magnam copiam ex Cypro ſecum deduxerant, in tantam manum quantam illæ potuerunt ferre, ad littus deſerri ſe curant, ac unuſquiſq́ꝫ ut ſcapham maris altitudo deſtituit, in aquam ſabulumúe deſiliuit, ac ipſis in aquis inſtructa acie repugnantes, de ſicco littore Barbaros aggrediuntur. Abſorpſit unda multos, qui maioribus nauigijs uecti, in mare adhuc altum deſiliunt, onere armorum oppreſſi, emergere nequibant. Nauium aũt onerariarum gubernatores, & naucleri triremiũ, ab utroq́ꝫ latere emergentiũ, ſagittarios, tormẽtaq́ꝫ quæ apportabant, diſpoſuerant, ut coniectis in hoſtem telis, nudarent littora hoſtium fuga. Qui primum per aquas in littus enatabant, tanta ui ferebantur, ut paulatim Barbaros ex terra ſtabiliq́ꝫ loco connitentes repellerent, quouſq́ꝫ alia ſuper aliam delata ſcaphis manus, in iuſtum excreuit exercitum. Videbatur tamen cum ſemper recentes copiæ Barbarorum accurrerent, eos omnes prius emorituros, quàm loco ceſſuros, ſed perculit obſtinatorum animos fragor illatarum nauium, quę tanquã ingentis molis ruina, per procelloſas undas magno ſtrepitu, ſono horrifico illidebant, adeò ut cũ iam pes pedi, uir uiro conferri, ac noſtrorum triremes ad claſſem hoſticam tendere inciperet, tum pedites tum claſſiarij aduerſo Nilo, uelis remiſq́ꝫ fugã inire, & ad urbẽ properare conſpicerentur. Noſtri fugiẽtes aliquãto inſecuti ſtragẽ fecerunt maximã, in qua cæde cecidit Satrapes ille, urbis & littoris cuſtos, cum optimis ac delectiſſimis Sarracenorũ quingentis, cæteros ignobilis fuga, propinquitas urbis, ac regis ſollicitudo texit. is eñ ad littus tentoria figere iuſſerat, neminẽq́ꝫ ulterius inexplorato progredi paſſus eſt. Iam, excepta urbe nobili, nihil ſupereſſe uidebat, ad domandas Aegypti uires, & Syriã recuperandã. Cæterum noſtris res difficilis uidebat, urbis expugnatio, cũ non deerant, qui expeditioni priori interfuiſſent, obſidionẽ ſeſquiennem cõmemorarent, arma, uires, ingeniũ omne eſſe conſumptũ tunc, peſtem, famem ſolam urbis imperium acquiſiuiſſe. iam uero uidebant, magnis munitam, firmatã, inſtructã, opere, præſidio cõmeatu, telis, tormentis. Videbant etiam, cum mœnibus, cũ flumine, cum uiris ſelectiſſimis, uictorijs claris, excitatiſſimiſq́ꝫ rem fore, ac colluctandum. E diuerſo, Barbari amiſſo Satrape, iam obſidione iuſta ſe concludi cernebant, fataq́ꝫ quæ Brenno rege pertulerant, eos deterrebãt. inito conſilio, reliquũ diei, quod ſupererat, ab ea hora, qua in urbẽ ſe receperant, timore perculſi, in urbe peragere, noctu migrare cõſtituerunt, perſuaſiſſimũ habẽtes, ubi illuxiſſet, hoſtẽ mœnia aggreſſurũ. Igitur paulo ante lucem, ponte nauali conſtructo, per auerſum à caſtris noſtris, fluminis alueum, hoſtis ciues, utriuſque ſexus, ætatis & conditionis, abire iubet, atque humeris quicquid poſſent, rerum precioſarum efferre, deinde militem ſubſequi, qui in multis locis iniecto igne publica priuataq́ꝫ ædificia accedens, urbe deſerta, pontem à tergo ſoluit & diſrumpit, in pacatum itineribus quàm citiſſimis præeuntes ſubſequitur. Relucente flamma noſtri excitati, regẽ properè conueniunt. is miſſis exploratoribus quid ageretur ab hoſte, aut quid agere ipſum opus eſſet, contemplari iubet,

qui

qui ſtatim hoſtem in migrationem,in flammas ignem erumpere renunciãt. Re explorata,accurrunt Chriſtiani,ac ſignis aliquot aggeribus & foſſis tra iectis, portas infringunt,in urbem ingredi conantur, ac ignes reſtinguere, exercitus uerò robur,inſtructis aciebus,ſub mœnibus expectabat rei euentum. Nam inſidias uerentes,duces totum exercitum, urbem ſimul intrare haud permittebant. Cognito uerò urbis ſtatu,quod hoſtes tranſito flumine abijſſent,ad incendium reſtinguendum, quod multis in locis eruperat,accurrunt omnes,nullo ſeruato ordine. Extincto igne, inſequi hoſtem ſoluto ponte non licuit,ſed ad prędam conuerſa plebs,magnam in locuplete urbe rerum precioſarum uim,ac in primis annonę abundantiam reperit. Deinde ruderibus purgata ciuitate,legatus, Patriarcha, Epiſcopi,cæteriꝗ uiri religioſi,qui ex omni natione coiërant,regem adeunt,ac conſilio habito,ſupplicationes decernunt,urbem luſtrant,Moſqueas atꝗ Barbarorum præcipua templa Mariæ uirgini,diuisꝗ reliquis conſecrant. Rex inſtauratis publicis priuatisꝗ ædificijs,comitijs indictis,de bello gerendo refert. Vbi nõ defuerunt,qui dicerent utendum uictoria,ac recenti terrore,hoſtẽ debellari poſſe, antequam animos aut uires reſumeret,ideo Chayrum,ſuperſtitionis & gentis arcem petendam, dum omnia fletu metuꝗ perſonarent. Quam ſententiam cum multi probarẽt,ſuperioris belli memoria illam ſuperauit. nam inſtabat tempus,quo Nilus inflari ſolitus eſt, uidebaturꝗ, antequam Eteſiæ flarent,bellũ perfici non poſſe. Igitur dilata profectio,atꝗ æſtas prima apud Damiatam in ocio tranſacta. Hæc tam inopinata,citraꝗ puluerem (ut dicitur) uictoria,noſtris contigit,urbsꝗ Damiata ſecundo occupatur, Anno à nato Chriſto 1249. intra Cal. Iunij, Frederico imperatore ſecundo, Campano ocio marceſcente.

Pugnatur ad Maſſeram magna contentione. Meledinus moritur. *Caput VI.*

DVm ad Damiatam ſic ſubſidet Ludouicus, Alphonſus Pictauienſis comes,frater Ludouici collecto milite,auro annona, armis, ſupplementoꝗ rerum neceſſariarum, nauibus impoſito,ſexto Cal. Nouembris claſſe in Aegyptum,ad Damiatam acceſſit,magno omnium applauſu. Exceptus à fratre perbenignè,de bello gerendo noua capiuntur conſilia. Paribus deinde ſententijs proclamatum,in hoſtem ducendum eſſe,ac cum eo de ſumma rerum decernendum. Ad undecimum Cal. Decemb. Ludouicus Damiata mouens,ad Pharamiam urbem ducit,quam nõnulli Maſſeram dicũt, Muhaſicam puto eſſe,oppidum ſuper Nilo,procul à Cahiro, 30. millia paſſuũ, ad partem Orientalem ſitum. Vbi Soldanus coactas undiꝗ Barbarorum copias continebat. Progreſſis noſtris, non uniuerſis copijs Barbari occurrunt,ſed leuibus prælijs iaculando,laceſſentes refugientesꝗ ludificabantur, tamen noſtri ſemper ſuperiores,pedem referebant, illi fuga cedebant. Dirimebat fluuius utraꝗ caſtra. nam noſtri ad diuortia Nili caſtra metauerant, ubi riuus iuſti fluminis inſtar deriuatur,in cuius aduerſa ripa hoſtes uniuerſi tentoria tetenderant,noſtri uerò inter duos amnes hærebant, uadum ſæpius,ſi quo modo tranſire poſſent,tentantes. quod non admodum difficile erat,ſi pręaltas ripas,quibus riuus coërcebať, trãſire potuiſſent. Spes tamen erat euadendi,quod non natiuo diſcrimine,non ui fluminis, aut natura lo-

corum,

corum, at opera & ingenio hominum foſſa ducta apparebat, qua Nili pars ita deriuaretur. Igitur eadem arte & induſtria in unicum alueum flumen redigi utrunq; poſſe ſperabant noſtri, ſi mollibus obiectis, diuortium fluuij cohiberetur. Edicto regis pedites arma ponunt, ligones, bidentes, palas corripiunt, aggerem extruunt, uiam muniunt, foſſam effodiunt. aſſurgit opus, quod ex aduerſa ripa hoſtes impedire conantur, tela tormentis ingerunt, cõtrà noſtri equitem obijciunt, qui ſagittis immiſſis, hoſtem arceant. caſtellum ex materia excitant, ſed id miſſili igne iniecto, exuritur. Inter hæc, quo caſu, aut quo conſilio, non traditur, Aegyptius quidam è caſtris hoſtium, ad noſtros traiecto flumine peruenit, quos edocet in inferiore parte, riuum uado tranſmitti poſſe, quum ibidem latiore alueo, in morem placidi ſtagni diffundatur. Rex parte exercitus eò miſſa, ubi explorato uado, tranſiuit una alteraq; cohors, ægrè limoſis ripis emerſit, quandoquidem hærẽte ueſtigio, luctanteq; pede, firmiter conſiſtere nemo poterat. Tandem in locum æquiorem euaſerant aliquot cohortes, quos Robertus Atrebates, regis frater ductabat, is uir fortiſſimus, maiora auſus, quàm ſine totius exercitus robore perficere credibile erat, in hoſtium caſtra impetum facit, igne, ferro obuia quæq; proſternens. Primum cuſtodiam ex improuiſo adortus, oppreſſam trucidauit, uix uno relicto, quem equus præpropera ſaluauit fuga. qui effuſo curſu in caſtra hoſtium perlatus, clamore & gemitu omnia repleuit, auxitq; timorem, cum uniuerſas hoſtium copias adeſſe in proximo affirmaret. Fermè fidem dictis derogabãt omnes, nec credita res foret, niſi pauoris & cruoris indicia, certam rem eſſe docuiſſent, periculum equidem ab ea parte, neq; tam inopinatus impetus noſtrorum timebatur. Robertus ubi omnia trepidatione & timoris plena animaduertit, peditibus, quantum poſſent, accelerare iuſſis & ſe ſubſequi, equites effuſiſſimis habenis, in hoſtẽ irruere præcipit clamore, ex compoſito, ab omnibus ſublato, & clangore, ſtrepitu tubarum edito, magni exercitus exiſtimatione, hoſtes terrere cupiens. Signa deinde multa erigi iubet, ipſe primus in caſtra impetum facit, ubi à Barbaris fortiter exceptus, ac occurſu peditum fatigatus, equum amiſit, ſuorumq; uix opera ſublatus eripitur. Sed propter nouos inexpectatosq; latẽtium clangores, & undiq; irrumpentium ſtrepitus omnia iam reſonabant, quare exanimati Barbari, credentes omnes Chriſtianorum uires adeſſe, iam antequam rex cum ſuis flumen traijcere poſſet, arripere fugam cœpere. Quibus in fugã uerſis, clades ingens illata ab inſequentibus, donec Sanſachus unus equo deiectus, prædæ cupidos pedem referre pellexit. Certatim enim hominem uiuũ comprehendere, aut occiſum ſpoliare quiſque nitebatur, qua contentione nihil aliud effectum, niſi quod inter diſtrahentium manus Barbarus expirarit, ac uictoria parta, maximi uiri cæde, è manibus elabebatur. Robertus etiã belli ardore longius in hoſtem præterlatus, cum aliquot ſuorum paucis, & ecce Barbari, qui ſe à noſtris uiderent remiſſius inſequi, reſumptis animis, fugam ſiſtunt, palantes intercipiunt & trucidant. Ad Robertum iterum conueniunt qui ab hoſtibus non intercepti, redintegratos hoſtium cuneos diſijcere conantur. Fit pugna atrox, cum hi uictoriam & decus obtentæ pugnæ amittere nolunt, illi fugæ ignominiam eluere certant. ad noctem fermè uſq;

in pugnã

pugna extracta,noſtris iterum fortuna adſpirare uideatur, ac hoſtes paulatim pedem referre iterum incipiebant,cum Robertus dux telo in incertum emiſſo,lætaliter perfoſſus,equo decidit.cuius uiri cædes tantam noſtris formidinem incuſſit,ut paulo minus apertam fugam inirent,attamen cedendo collem quendam occupant,ubi etiam inuitis hoſtibus, ea nocte perſtiterũt, inſomnes hoſtium inſidias & impetus ſuſtinentes. Rex ubi de fratris tranſitu certior factus,fugamq́ hoſtium perſpexit,alios emittit, qui tranſeant flumen,ac ex caſtris hoſtium materiam conferant,quam hoſtes munitionis caſtellorumq́ cauſa cæſam comportarãt,pontẽ ex ea in flumine faciant,ut reliqua pars exercitus huic iungeretur. Traiecto igitur fluuio, certior fit de fratris cæde, atq́ ſuperſtitum periculo.nec mora, omnibus ſe ſubſequi iuſſis, ſub crepuſculo,quàm poteſt occultiſſimè,ſuis ſe iungit. Barbari, qui heſterna die totum exercitum in acie fuiſſe exiſtimabant,eos autem tantum accederc rebantur,quos inſequendi ſtudium,aut fuga à ſuis latius deduxiſſet,ſummo mane,ex uictoria ferociores,tanto impetu noſtrorũ caſtra aggreſſi ſunt, ut penè noſtros maxima affeciſſent ignominia. Nam in media caſtra nõnulli delati ſunt,anteq́ noſtri ſemiſomnes,labore,inedia,heſterna pugna,& magnis itineribus fatigati,acceſſu quoq́ ſociorũ ſecuriores, arma arripere,aut inſtauratis ordinibus hoſti reſiſtere poſſent. Cupiditas autem Barbarorum noſtris ſpaciũ dedit. dũ eñ per tentoria diſcurrere hoſtes incipiunt,noſtri ad prætorium regis cõuolant,conglobatis factisq́ cuneis,ex omni parte in hoſtem erumpunt,munimentis depellunt,ac cunctantem,nocteq́ deterritũ ex æditiore loco pugnantes ſternunt facile,cæde ingenti edita, reliquos in fugã fœdam cõijciunt. Clariſſimi Barbarorum duces ea pugna interiêre. magna præda recepta. Meledinus autem Soldanus,qui apud Chayrum graui ualetudine correptus,lecto decubuerat,accepto tantæ cladis nuncio, doloris ui oppreſſus,animam exhalauit.

Capitur cum rege Chriſtianus exercitus totus à Sarracenis. Caput VII.

MElexala,Meledini filius,iam inde ab amiſſa Damiata Syriæ Dynaſtas, Arabum phylarchas, Sultaneosq́ cæteros barbaræ religionis adierat,oſtenderatq́ res Turcicas Sarracenicasq́ deploratas pariter,atq́ peſſimo loco conſtitutas. Paucos etenim in prouincias omnia ea redacturos,ſi expectare uellent,donec euerſa Chayro & occupata,belli onus in ipſos uerteretur.anteuertendum eſſe,ac priuatam iniuriam obliuiſcendam, publicæ ſalutis cauſa. Dum inter eos deliberatur,etiam nuncij accedunt, qui de clade accepta,ac Meledini morte,tribules certiores faciebãt. Metum hæc incutiebant Barbaris, inter Alapianos Damaſcenosq́ ſedantur inimicitiæ,dexteræ interiunguntur. Decernuntur ſubſidia,cogitur exercitus,magnis itineribus Melexala Chayrum contendit. Vbi rex Aegyptiorum ac Soldanus ſalutatus,liberorum ſeruorumq́,quos Mamaluchos uocant, egregia ſtatim recipit auxilia. Seruiunt autem Mamaluchi Soldanis,ut illis unis dicto obedientes ſint,cæteris omnibus imperãt. Noſtri ad Pharamiam ita diuturniore mora peracta,peſtilentia graui infici occipiunt,quæ in gregarios & præſtantiores æqua rabie debacchatur,ac multum exercitum imminuit. Cæterum robur totius exercitus,baliſtariorum,ſagittariorum,ſcorpionariorum

collegia

collegia & cohortes fermè ad unum interierant, qua clade uirtus totius exercitus debilitabâtur. Morbum luemq; ortum habuiſſe putant aliqui, ex paluſtribus locis. nam primo pedes intumeſcebant, deinde caput grauedine afficiebatur. Vnde factum quod per morbum ingredi non liceret, cum tamen per hoſtes nulla intermitteretur hora, qua non laceſſerent ægros. Inſederat is Nili ripam, quam ab alueo ſciſſum flumen & deriuatum lambebat. ingentibus quoq; copijs obſeruabat, ne aliquid cõmeatus per eundem Chriſtianis comportaretur. Vnde primo in caſtris Chriſtianorum penuria rerum, mox & fames ſubſecuta. Proceres ac delicatioris compoſitionis homines, peſte grauiter afficiebantur, curæ uigiliarum, ſtationum ac cuſtodiarum dudum ad humillmũ quenq; reciderant, iam & uulgus inedia affectum, munia ſubire, officia exercere nequibat. In tantas igitur omniumq; maximas difficultates perducti Chriſtiani principes conſultare cœperunt, ac quomodo Damiatam redirent, cogitare. Inſtructa nauicula, oſtenſa uia, qua rex grauiter laborans, impoſitus, clàm ferri, atq; antequam hoſtes fluminis potentes fierent, ſecũdo elabi Nilo poſſet. Hortabat̃ quoq; à proceribus, ut ſibi cõſuleret. Res Chriſtianorũ eo incolumi infractas eſſe & integras, cęterorũ quantamlibet iacturã facilem fore. Hæc ubi audiuit rex, ſtudium beneuolentiãq; ſuorum laudibus extollit, ac ſuos ſe deſerturum negauit, ut nec à ſuis deſeretur. ſe quoq; affirmat quamcunq; Deus daret, ſubiturum eum ſuis fortunam. Tandem decretum totis caſtris, Damiatam repetendã eſſe. ſed anteq̃ caſtra ob multitudinem ægrorum moueri poſſent, Melexala cognito conſilio noſtrorum, æquioribus locis, naues iunctis plauſtris, in inferiorem partem fluminis transferre curat, atq; inter urbem Damiatam, caſtraq; noſtra locat, ne mutuis auxilijs noſtri ſe iuuare poſſint. Qui in urbe erant, poſtquã de reditu noſtrorum certiores facti, periculum regis, exercituſq; incommoda accepiſſent, naues aliquot inſtruunt, ac hoſtium claſſem ui etiam aduerſo flumine deturbare, ſuoſq; recipere conantur. Patriarcha quoq; Hieroſolymitanus, ſcaphis & actuarijs nauibus, quæ in fluuio multæ erant, turbam ingentem impoſuit, triremes Sarracenas, ad oſtium amnis, quo in mare ſe exonerat, in ſtationem poſitas, uel fallere, uel ſpernere, aut irruendo perrumpere meditatus. Sed nec aduerſo nec ſecundo fluuio, res bene cecidit. nam quę urbem egreſſę erant naues, partim ſuppreſſæ ſunt ab hoſte, partim captę. pari modo, in concatenatas hoſtium triremes, tanquam in retia Patriarcha cũ ſuis illapſus repugnans, præda efficitur. Sic ex omni parte deluſa neceſſitas imperioſa. Ad Non. Aprilis, cum rex corpore exhauſto, debilitatoq; diutius ſuſtinere ſe non poſſet, cum paucis qui à morbis integri, aut minus languebant, conſilio habito, iubet ad arma cõclamare, Correptis igitur armis, hoſtem ad pugnam progreſſi prouocant. Nec mora Sarracenos obuios habent, tãtamq; Barbarorum colluuiem, quantam ipſis oppoſitam nullo prius tempore intellexerant. Exigui numero, locis iniquis ab hoſte circumuenti, ægritudine, fame, debilitati pugnam ineunt, ira & deſperatione uires addentibus. Pugnatum acerrimè, in tertiam horam quoque protractum certamen. Obruti multitudine hoſtium Ludouicus ipſe, fratres duo Carolus ac Alphonſus, in prima pugnantes acie, primi penè omnium uictori Barbaro

manum dare coacti ſunt. Cæteri fermè omnes, paucis admodum fuga prolapſis, partim cæſi, partim fugientes, magis quàm prœliũ detrectãtes capti fuere. Ad caſtra deinde itum quæ ab ægris defendi non poterant, direpta omnia. Mori ſacro bello, rex ſanctũ habebat, eadẽ & reliquis ſub tali duce mẽs. Sed Barbarus ultro conditiones offerebat. Per medicos ſuos regem Soldanus diligenter curare iubet, conualeſcentem de inducijs alloquitur. Quas neceſſitas imponebat cõditiones hæ fuêre. Aegypto exercitus deduceret Francus. Damiatam Sarracenis reſtitueret. Octo Byzantiorum aureorum millia in belli ſumptus, Soldano à Franco numerarentur. Captiuos omnes ex Aegypto alijsq; ſuæ poteſtatis locis liberos emitteret Soldanus. In decenniũ pax utriq; genti inuiolata permaneret. Addidit Soldanus, ſi promiſſa unquam non impleret, hac perfidia Machometum ſe pernegaſſe. Eandem conditionem à Ludouico popoſcit, iuraret ſcilicet, ſi fidem falleret, Chriſtum Deum negaſſe ſe fateretur. Tam impium carmẽ deteſtatus Ludouicus, cũ iam Soldanus mortem non aſſentienti minaretur, cum nõ deeſſent, qui hoc iuſiurãdum licitè ipſum præſtare poſſe, uiri docti & ſacrarum literarũ haud ignari, illi perſuadere uellent, ſubintulit. Mortem citius obeũdam eſſe, quàm ut uel mente conciperet, nedum ex dentium uallo, illam iuſiurandi formulam elabi ſibi ſineret. Soldanus regis conſtantiam admiratus, iniurato fidem adhibuit, inducias pacemq; publicare facit, cum rege Damiatam petiturus. Fabula eſt, quam quidam de oppignoratæ Euchariſtiæ à rege ſubſtantia, corpore ſcilicet & ſanguine Chriſti, tradunt, cum id tantum coniecturis aſſequũtur, quandoquidem Sarraceni aurum, azyma calici (ea forma qua in ſacris uti ſolitum) ſuperincumbenti, ſignaſſe eo temporis feruntur, quod equidem in contumeliam Chriſtianorum ab hoſtibus effictum fuiſſe, uero propius uidetur, cum rex ipſe tantæ cladis memoriam, in auro argẽtoq; expreſſerit, taurum cancellis circumſcriptum, monetæ ex una parte imprimens. Nec his accedo, qui Andegauenſi Carolo fugę notam inurunt, ac ipſum cohorte quadam, cui à rebus fortiter ac prudenter geſtis nomẽ, Forzacatta, id eſt, uigẽs cattus, in pacatum deluſis hoſtibus abijſſe. Repugnat hic, loci, temporis, imò ipſius naturæ ratio atq; conditio. Sed hæc ſatis.

Damiata reddita Sarracenis, confectæ induciæ, in Syriam reuertitur Francus. Caput VIII.

NVlli dubium erat, Soldanum uictorem, tantum tempori ſeruire, cum rege in hunc unum euentum humanè agere, ut pacis ſpe, pollicitationibusq; Francum, armataſq; cruce ſignatorum cohortes ex Syria, in patriam redire pelliciat, inermes tunc tota Aſia pulſurus. At aliter Deo optimo maximo uiſum erat, qui noſtrorum impietate iritatus, inteſtinis bellis, fraternaq; cæde pollutos, prouincia eijcere uoluit. Poſtquam enim conditiones Melexala noſtris præſcripſiſſet, ac iam urbi, quam recipere geſtiebat, appropinquaret, ſub ipſis mœnibus, à cõiuratis trucidatur. Vir geſtarum rerum clarus, auo, patreq; nobiliſſimus. fuere ſerui emptitij, qui tantum facinus, ſpectante, ſilentiumq; agente nobilitate auſi ſunt. Id uerò Turquemenij, qui poſtea Soldanus dictus fuit, an Alapienſis Soldani cõſilio factum ſit, neſcitur, conſtat tamẽ, eo interempto, cum homicidę Ludouicum ſtrictis gladijs cõuenirent, atq; ex cęde Imperatoris ſui cruentis adhuc uecordem amentiam,

qua

qua tabernaculum ægrotantis regis aggrediuntur, à Turqueminio repreſſam, etiam ſi adhuc priuatus, nullo comitatus, ſicarios tantum uerbis caſtigaret. Abactis parricidis, ad regem intro ſe recipit, decumbentem ſolatur, oris maieſtatem, dignitatem uultus admirans atque adorans. Cum ecce pro foribus Sarracenorum colluuies, ueſana rabie frendens, Turqueminiū per proceres euocatum, horribili Barbaroque clamore, Imperatorem, dominum, ducem, Soldanum ſalutat. Exercitus curam, hoſtium poteſtatem illi uni offert. Silentio indicto, ſtationes ſuas cuique adire imperat, maiores conuocat, ac cōcilio habito, cum paucis regem, more regio adit. Cumque rem ſuam principio firmiorem pace, & accepta pecunia, quàm bello fore uideret, reges Galliæ ſcilicet & Cypri, Patriarcham, Duces omnes ad eam diem ubique captos, coram ſiſtere iubet. Pacta cum Melexala inita reſcindit, nouas conditiones offert. Rex ex octo annorum Byzantiorum millibus, quos Melexalæ pollicitus fuerat, in præſenti quatuor millia numeraret. Damiatam Turqueminio reſtitueret. Sarracenos per totam Syriam captiuos ubiubi locorū, inque poteſtate Chriſtianorum eſſent, nuper uinctos, aut etiam à fœdere Soldani olim cum Frederico ſecundo inito, in ſeruitutem redactos, liberos ad ſuos redire permitteret. Vice uerſa, Turqueminius, cuiuſcunque conditionis, ætatis, nationis, in quocunque loco captiuos haberent Aegyptij, ab eo tempore quo inter Fredericū ac Sarracenos pax inita fuiſſet, liberos omnes ſine precio dimitteret. Vrbes, oppida, præſidia, pagos, fundos, bonaque omnia, ac iura, quæ Chriſtiani antequam rex Francus in Syriam traieciſſet, poſſediſſent, intacta, inuiolata à Sarracenis, iiſdem permitterentur. Res, æs, aurum, argentum, ſupellectilia, mobiliaque omnia, iumenta, greges, quicquid denique pij in urbe Damiata haberent, iuſtoque poſſiderēt titulo, id omne ſaluum integrumque ipſis reſtitueretur. Ea uendere, diſtrahere, auferre, bona uenia Sarracenorum, Chriſtianis phas fore. Aegrotis in urbe donec ſanitatem recuperarent, hoſpitium conceſſum. Abeuntibus mari aut terra, decumbentibus, ſua diſtrahentibus, tutum, liberumque futurum cōmeatum. Pedeſtri itinere Syriam petentes, fortiſſimorum apud Sarracenos comitatu abituros. Damiata recepta, Tarqueminius pacis capita per præconem edici, decennes inducias, inter Chriſtianos Sarracenosque Aegyptios proclamare facit. Alphonſus regis frater, obſidis loco in cuſtodiam liberā recipitur, quoad quatuor mille Byzantij reliqui ſoluerentur. ac cum per conuenta procul abire liceret, rex tamen, antequam reliqua ſolutio facta eſſet, diſcedere noluit. Solutione exhibita, proceres omnes, qui in uinculis habebantur, liberati, cum rege ex Aegypto in Syriam per Genuenſium claſſem deportantur, Ptolemaidemque delati, Sarracenos Aegyptios à dominis precio redimunt, eoſque nulla cunctatione reſtituunt, magnam in fide ſpem reponentes, quod Sarraceni Chriſtianos omnes ſecundum pacta, uiciſſim reddituri eſſent. Sed Turqueminius ſeruili barbaraque fide, ex duodecim millibus Latinorū, qui poſt diſceſſum Frederici alij alio tēpore capti fuerant, quoſque omnes liberari conuenerat, quadringētos tantum dimiſit, eoſque haud ſine precio. Aegrotos ad unū trucidant, adoleſcentes quos uitæ dulcedo, atque mortis metus, à martyrio dehortabat, initiatos Mahometo atque circunciſos, Volonū exercitijs im

 buebant,

buebant. Nec res integræ reſtitutæ ſunt, cúcꝫ claſſe miſſa, rex turbam impedimentaꝗ, quam reliquiſſet, ex Aegypto deportare uellet, neque arma, neque machinæ, necꝫ equi, necꝫ commeatus auferri potuerunt. Vixꝗ ſex mille ex Aegypto reduces fuerunt eorum, qui cum rege Damiatam peruenerant, cum quo ad duo & triginta millia domo profecti, Grecis Cyprijsꝗ nõ numeratis. Ptolemaidem igitur cum uentum eſſet, cõuocatis extemplo primoribus ac optimatibus, de reditu in Europam conſilium ſuum indicat, ſuffragia tamen omnibus libera permittit. Sibi enim uideri, res Syriæ pace Aegyptiorum firmas fore, ſed bello, ſuperſtitibusꝗ copijs, augeri non poſſe. De propagando imperio conatus, in aliud tempus rejciendos. His auditis, liberaliter omnium conſenſu gratiæ actę regi, quod rerum Syriacarum, ſalutisꝗ Chriſtianorum tantam habuiſſet rationem. De reditu uero reſpõſum, non uideri ex re, nunc quantulaſcunꝗ has copias in Europam tranſportare, aut Prouinciam imperatore deſertam relinquere, cum Sarraceni eorum omnino nihil, quæ in fœderibus expreſſerant, præſtitiſſent. Cõtra fidem denicꝫ interpoſitam, eo adhuc præſente, eos omnia labefactaſſe. Res intercepiſſe, captiuos retinuiſſe, trucidaſſe ualetudinarios. Certum fore, eo abeunte, ubi aliqua rei bene gerendæ occaſio affulgeret, perfidos homines in Syriam irrupturos. Imminere aliud non minus periculum, Alapienſem equidem Soldanum ęgrè ferre, quod Aegyptiorum Imperium extinctis ueris principibus, triſte ſubijſſet ſeruitium, atque uenalitijs mancipijs famulari coactum eſſet, in Turqueminium ideo hunc arma atque bellum meditari. Secꝫ certos nuncios recepiſſe, quibus certiores efficiantur, iam Alapienſem, Damaſcum uſque proceſſiſſe, qua occupata, ſi uictor ex Aegypto rediret, haud ambigi, deſtitutam milite atcꝫ duce, Syriam eum inuaſurum. Cæterum Cęſaream, Ioppen, Sidonem, aliaꝗ non contemnenda præſidia, dum bello Soldanum in Aegypto diſtineret, à Chriſtianis recuperata, communienda uideri, atcꝫ rei exitus præſtolandus. Laudauit optimum conſilium rex ſpe ſuſcepta, quod diſcordia Sarracenorum, redimendorum captiuorum in Aegypto ſortem faciliorem redderet. Id primum erat quod in Oriente illum retinebat. Secundum cupido ſacrorum locorum inuiſendi. Tertio, locorum à Barbaris dirutorum reſtituendi, cõmuniendiꝗ occupatorũ à Chriſtianis opportunitas neceſſitasꝗ. Vtruncꝫ igit̃ fratrẽ, ad matrẽ conſolandã, in Galliam remittit, ipſe fide publica accepta, ſacroſanctũ ſepulchrũ, locaꝗ inſigniora Hieroſolymis, alijsꝗ in locis, pedes, paucisꝗ comitatus inuiſit. Inde Sidonẽ petit, ut reſtaurata urbe, præſidiũ Chriſtianorũ in ea collocet, per uiã Chriſtianorũ aliquot cadauera inſepulta, putridaꝗ offendit, religione ductus, proprijs manibus ſuis fœtorẽ uix ferentibus, ſepeliuit. Cæſareã cum reſtauratã turribus, armis, telis, uirisꝗ inſtruxiſſet, Nazarethũ uenit, deinde Thabor montẽ aſcẽdit, inde Ioppen ingreſſus eſt. Hanc portu cõmodiſſimã, publicis priuatisꝗ ædificijs exornauit, aggeribus, foſſis, mœnijs, dupliciꝗ muro circũdedit, atcꝫ firmiſſimã reddidit, per quadrienniũ deinde fermè integrũ inhabitauit, circummiſſis Oratorib. cuiuſcunꝗ nationis noſtri apud Barbaros in captiuitate tenebãt, eos gregatim, ducẽos, trecenosꝗ redimebat. Fide, pietate, prudẽtia, uigilantia in officio Barbaros cõtinuit, res Syriacas auxit.

Paſtorelli

Paſtorelli homines uani, cruce ſignati, poſt multa ſcelera commiſſa, trucidantur. Caput IX.

CRebri rumores ex Aſia in Europã afferebant, Ludouicum regẽ cum bene multis ſuorum in Aſia in Barbarorũ manus ueniſſe, quæ fama & ultimos orbis Britannos adijt. Hoc nunciũ etiam id adferebat, quod totã Angliã dolore conficiebat, Guihelmum Longoſpatam, cum ſuorum omnium manu in prælio cecidiſſe. Vnde Henricus, mortẽ tanti uiri ulciſcendi, opẽq; Chriſtianis laborantib. in Aegypto ferendi percupidus, primo quoq; tempore bellũ ſibi ſuſcipiendũ ſtatuit. at non multo poſt, cum paratus eſſet ad iter faciendũ, à pontifice Innocẽtio per literas retardatur. quod ille certior factus, de cõditionibus pacis, quas Ludouicus ab hoſte recipere cogebat̃, arbitratus eſt, nõ eſſe opus nouo ſubſidio, cũ noſtri re male geſta, pacẽ cũ Barbaris facere modis omnibus cõpellerent̃. Sic Henricus omiſſo bello, quod in cõmunes fidei hoſtes parauerat, rebus domeſticis cõſtituendis operã dedit. Ad eandẽ circumuenti regis famã, per Germaniã adoleſcentulorũ quorundã colluuies in Galliã uenit, regẽ cuſtodia ſe exempturos pollicebãt. His ſe adiunxit perditorum quorundã manus, maiori parte, ex paſtoribus cõflata. hi inſaniæ fucũ addebant, ad ſacrã militiã ſe ab angelo quodã excitatos aiebant. Chriſtũ enĩ paſtorem animarum, per paſtores, Reip. Chriſtianę uictoriam & incrementũ pollicitũ fuiſſe. His omnibus Hungarus quidã anteſignanum & ducẽ ſe exhibuit, ac ceu Epiſcopus præſidebat, magiſtrum illum uocabant omnes. Magna igitur ſociorum multitudine coacta, Paſtorellos ſe uocari uoluêre. Zelũ ſimulantes iuſtitiæ, fidei feruorẽ & indignationẽ, in ſacerdotes, monachos, quos hominũ omniũ perditiſſimos uocabãt, cuomebant, nullo non atrocitatis exemplo eos perdentes. In Iudæos deinde ſęuitũ. poſtremo per Pariſios, Aurelianosq; incedentes, adulterijs furtoq; non abſtinebant. Quibus itaq; mens ſanior, ijs bellatoribus uindicibusq; regẽ non indigere facile apparebat, clandeſtinis ergo euocatis copijs, cum per Bituriges proficiſcerentur, inſidijs exceptos, ad internicionem omnes deleuerunt. Haud longe à uico, qui Mortuum mare dicitur, Nouamq; uillam & Biturigum urbem interiacet, extat de hac re diſtichon tale.

M. ſemel, & bis C. L I. coniungere diſce:
Duxit paſtorum ſæua Megæra chorum.

Reditus Ludouici regis in Galliam. Caput X.

LVdouicus aũt quintũ iam annũ in Oriente agebat, nullo munere pij regis & Chriſtiani religioſiſſimi omiſſo. Vita eius ipſis etiã Barbaris miraculo erat, cõpluresq;, quod armis extorquere nulla potuerat uis, nomẽ ex Sarracenis Chriſto dedere, baptiſmaq; ſuſceperũt. Sua quoq; ſpõte initio, apud Ioppen morabat̃, pontificũ deinde precib. retinebat̃, qui pollicebant̃ totũ nomẽ Chriſtianũ ſe incitaturos, ut piorũ arma et uires in Syriã transferentur, quorũ Imperator ipſe conſtitutus eſſet. Sed militẽ nullũ, ducẽ nullũ ex Europa tunc habere potuerunt, quum abrogato Imperio Frederico, Germaniæ res, Henrici, Guilhelmi, Conradi, Tyrannorum factionibus ſurſum deorſum uerterẽtur, Italia, Guibellinis Guelphisq; decertãtibus de rerũ ſumma laceraretur. De Siculo regno Papa, Sueuusq; digladiarentur, Hungaria, Boëmia, Auſtria inteſtinis ciuilibusq; bellis æſtuarent. nulla igitur

digna cauſa moræ Ludouico in Oriente, communis auxiliorum expectatio euaneſceret. Præterea matrē extremū ſuū diem obijſſe audierat, ſtatimq́ accepto nuncio, in omnibus Syriæ locis, iuſta illi exoluere præcipit, deinde etiam obteſtatione ſuorū atq; lachrymis permotus, ægrè Syria deceſſit, ſubinde ingemiſcens, quod ex Rep. nihil perficere potuiſſet, quod res piorū periculoſiſſimo in ſtatu deſerere cogeret. Tertia poſtea nocte quàm ſoluerat, ſæua tempeſtate coorta, nauis in qua uehebatur, ui undarum & procellarū, dorſo immanis cautis alliſa deſedit, ut à nautis & alijs ſubmergenda protinus crederetur. Itaq; dum omnes diſcurrunt, regem quæritando, tandem in imo nauis proiectum, & Deum inuocantem inueniunt, ut milites ſuos reduces domum ſisteret, quod & contigit, diuina miſericordia nauem, ne frangeretur, protegēte. Domum igitur ſexto, poſtq; abierat anno regreſſus, res Europę, quas diſcedens bona ſpe reliquerat, propè deploratas inuenit. Hæc equidem nouiſſima Occidentalium, mediterraneorumq́ regū in Syriā expeditio (quæ, ut proximè eſt demonſtratum, annos ſex habuit) huiuſmodi ſortita eſt exitum. Infelici fato Guilhelmus Dampetra ex Aegyptiaca captiuitate, domum redijt. profectus enim ad equeſtrem decurſionem Trazinijs in Hanonia indictā, miſerabiliter ibi occiſus, ac pedibus equorum conculcatus eſt, quod Ioannis Balduiniq́ fratrum, qui peſſimè illum oderant, proditione factum ſcriptores teſtātur. Guilhelmus quoq; Villa, Achaię princeps, ex Syria reuerſus à Michaele Palæologo deuictus, ac iterū in uincula coniectus eſt, nec antea liberatus, quam Epidaurum, quam Maluaſiam nunc uocant, Græculo traderet. Prodigia hoc tempore uiſa dira. De pane etenim inciſo, ſanguis ceu de uulneribus corporum fluxit. Item nubes ſanguineæ in cœlo apparuerunt.

Venetorum & Genuenſium in Syria bellum primum unde ortum habuerit. Caput XI.

ANnus inſtabat iam 1200. atq; 57. cū ſublatis Tyrannis, Aſtronomus Alphonſus rex Hiſpaniæ, imperium à pontifice mercatus fuerat, duabus ſcilicet Tranſpadanis urbibus Taurino atq; Altæra, Eccleſiæ donatis. at ſtatim Richardus Anglię regis frater, cū & ipſe imperij faſces ambiret, ingenti pecunia redemit Gerhardum ab Eppenſtein, Moguntinum Archiepiſcopum, qui ab Alberto Brunſuicenſi, in uinculis detinebatur. à quo deinde Richardus Imperator dictus eſt, ſed glorioſo nomine contenti, nullū in Germania excitarunt bellum. In Italia quoque Ecelini morte Ciſalpinæ ciuitates libertatem conſecutæ, ad quietem ſpectare uidebātur. Et Alexander quartus pontifex repetere bellum Aſiaticum inſtituerat, cum ferè omnes auſpicia & monita eius ſequi ſentiret, ſed diſcordia, quæ in annum eius ſeculi quinquageſimumnonū incidit, inter Genuenſes & Venetos orta, ne tam piū bellum tamq́ neceſſarium ſumeret, obſtitit. Fuit quidem hoc diſſidium, rerum Chriſtianarum per totā Aſiam, præſentiſſimum uenenum, ac omnis mali, poſtea inſequentis initium, quod unde demum ſit ortum, paulo altius repetendum eſt. Duo erant in Oriente totius orbis emporia celeberrima, Sarracenis Damiata, Chriſtianis Ptolemais, quæ amiſſis Hieroſolymis, Metropolis ac regia urbs noſtris erat, celeberrimusq́ Latinorum mercatorum conuentus. Per inducias etenim ex India, Aegyptia, Arabia, beatisq́

regionibus

regionibus ad alios mercatus allatę merces, illuc tādem comportabantur. Inde Veneti Genuenſesq́ꝫ nauibus, quò uiſum erat, aſportabant. Vtraq́ꝫ enim Reſpublica in ea urbe, ius quæſitum habebat, iam inde ex quo Hieroſolyma Godefridi Lotharingi ductu Chriſtianis armis recuperata fuit. habebant etiam Piſani ſuos in ea fundos, qui cum Venetis Genuenſibusq́ꝫ auxiliares claſſes miſerant. at præcipuè reges poſtea magnos honores Venetis, magnos Genuenſibus ob egregia merita impenderant. Attribuerat enim ipſis in multis etiam alijs maritimis urbibus tertiam partem. In hac uero & Venetus, Genuenſis, & Piſanus, priuum uicum, priuum forum, ſuum prætorem, ſuos apparitores, ſuas ſibi leges habebat, commune tantum phanum in ea urbe ſortiti ſunt, quod diuo Sabbæ ſacrum erat. De huius itaque poſſeſſione, animi iam antea æmulatione, inde odio accenſi, poſtremo mutuis offenſis diſceptare adorti ſunt. Recrudeſcit ergo de ſacris contentio, ædem ſeptumq́ꝫ ſibi utriq́ꝫ uendicabant. Veneti ex fœdere cum Baldoino icto, atq́ꝫ adeo ipſo priuilegio (cuius exemplar apud Tyrenſem libro duodecimo, capite uigeſimoquinto extat) Monaſterium ſibi deberi contendebant. Inſtabant Genuenſes neq́ꝫ fœderibus neq́ꝫ ſocijs ceſſuri, apparebatq́ꝫ ingens malum ex ea altercatione rei Chriſtianæ in Syria eminere, ſed ad tollendam futuri certaminis cauſam res ad Alexandrum pontificem delata. Pontifex æquitatis modò parū, ſed magis quietis amicus, quod ſui iuris erat, pro poteſtate decreuit, placere fanum commune cenſeri, quando ipſa quoq́ꝫ ſacra omnib. communia eſſent, datis ſuper his utriq́ꝫ populo literis. Eam pontificis declarationem quum Genuenſes aliquanto prius quàm Veneti recepiſſent, Philippo à Monteforti (qui ob familiæ claritatem quā rebus in Aſia, Europa geſtis, excellebat, prætor delectus fuerat) literas Apoſtolicę conceſſionis oſtendunt, qui ſtatim beneuolentia erga Genuenſes ductus, conſilio, quàm nuncius Venetus, decreti enunciatione celerior fuit, monaſterium occupat, inſtarq́ꝫ arcis emunire propugnaculis, telis, tormentis pergit, adiuuantibus Genuenſibus. Tātum etiam abfuit, ut Philippus Venetis, præſentem iniuriam querentibus, conſultū aliquo modo uoluerit, aut pro poteſtate interceſſerit, quod etiam Venetos inde populariter emigrare iuſſerit, haud ſatis eſſe ratus, quod excluſo Veneto, Genuenſes communitum templum ſibi retinere uelle, apertè minabantur. Hanc tam inſignem contumeliam Veneti haud ſibi ferendā rati, Tyri quò ſe receperant, cū Piſanis agunt, eosq́ꝫ facile in ſententiā ſuam traxêre, ut ſpreto fœdere quod cū Genuenſi paulo ante icerant, ſocietatem nouam cū ipſis in communem utriq́ꝫ hoſtem inirent. Confeſtim quoq́ꝫ cum Manfredo Siciliæ rege aduerſus Genuenſes fœdus ineunt. Dum Veneti fauoribus cōparandis intēti ſunt, Placentia Cypri regina, Antiochenus dux, Tēpli Hieroſolymitani Magiſter, Ioannes Ibellini Comes, quibus uel Ptolemaide, uel Tyri aſſidua erat cōuerſatio, Philippū uerbis ſeriq́ꝫ grauiter increpatū, itentidē monēt, ut cōſideratius ageret, uno ore oēs prædicātes, niſi Genuēſes cū Venetis in gratiā redirēt, fore ut res Chriſtiana, nō multo pòſt ex diſcordia & alienatiōe animorū duorū populorū potētiſſimorū, fœdā cladē acciperet. Ad hāc ueriſſimā prędicationē ſemiamēs homo omnino aſpernabaẗ, nihil quę exacerbatas mētes recōciliaret, uel tentans

uel conſulens. Hæc, diſcordiæ tantæ initia fuiſſe, commemorant nonnulli, cum tamen non deſint, qui biennio antequam ad arma inter partes uentum eſſet, ſi quid ſimultatis interceſſiſſet, autoritate pontificis, ſopitum fuiſſe tradant, dum Parciualem Aurienſem, Lucam Grimaldum, Obertum Paſſiũ, Hugonem Fliſcum, Genuenſes, Ioannem Canalem, Philippum Sturlatum, Andream Zenum, Veneti, Raynerium Marzupũ, Piſani, euocatos ad pontificem miſiſſent, tanquam arbitros inter utroſꝙ paciſꝙ autores, quanquã ipſi conficere nequiuiſſent, de omni re compromiſſum feciſſe eos, atꝙ pontificis autoritatem ſequeſtram ſtatuiſſe, adeò ut ipſa pax pro concluſa haberetur, conditionum tantum formulæ expectarentur. cum interim, quando Simon Malocellus Genuenſiũ nomine, Conſulatum Ptolemaide iniſſet, forte fortuna accidit, ut à Veneto Genuenſis quidam, dum inter ſe rixantur, uulneraretur. Hoc cum in uico Genuenſiũ fieri cõtigiſſet, gladiorum tumultu, & ſe mutuo petẽtium uociferatione exciti Genuenſes, iam feſſo tribuli accurrunt, de ui conquerentem, & conuiciantem Venetum, in Curiam Venetorum uſꝙ proſequuntur, obuios inuadunt, feriunt reſiſtentes, demum foro & uico pulſant inambulantes. Quod dedecus indigne tulerũt Veneti, nec ulla Genuenſium excuſatione flecti potuerunt, quod priuatam fortuitamꝙ inſolentiam, publico odio non imputarent, aut uindictæ cupidos animos æquitate iuris ſatiarent. Ac ne deeſſet, quod inimicitiam aleret, contigit, paucis interiectis diebus, quod Genuenſis quidam Barocius Malonus nomine, à pirata quodam, nauem emeret Venetis ablatam. Hac Barocius apud Ptolemaidem uix in portum delatus, cum Veneti cognita naue, impetum in Genuenſem faciunt, nauem expugnant, fundunt propugnatores, diripiunt omnia, ipſamꝙ nauim in poteſtatem redigunt. Genuenſes cum Venetos ui omnia agere, iuris nullum omnino reſpectum habere cernerẽt, ciuem ſuum nõ repetita re, ſpoliari, uim ui repellere tentant, inſtructis triremibus, hoſtili animo in Venetum impetum faciunt, claſſe tota ſpoliant & exuunt, Barocio reſtituto. Conſtat ea die Venetis damnum ingens illatum fuiſſe, cum furor ꝙ par erat, Genuenſes iratiores reddidiſſet, ignominia addita, quod portu & urbe tota pulſi fuerunt, quam cum decoquere non poſſent, ut odium, honeſtatis titulo celarent, Genuam mittunt, qui de prauitate & iniurijs conquerant, res repetant. Dies conſtituta, qua Bononiã mittant, qui hac in re æquũ bonumꝙ conſtituant. Vbi cum Venetus ad præſtitutam diem, Genuenſiũ Oratores nequicquam expectaret, de Genuenſium dolo teſtantur apertè, abeunt, ferro ius ſuum quæſituri. Poſtridie eius diei, qua profecti erant Veneti, multa nocte Genuenſes adſunt, diſceſſu Venetorum cognito, domum redeunt, Reip. indignationem Venetorum indicantes, quæ ne hoſti imparatos ſuos ciues obijceret, quæ ad bellum obeundum neceſſaria uidebantur, inſtruit. Hæc tanti belli ſemina, cum apud autores inuenirem, deſcribere uolui, ne omitterem quæ lectoris iudicium & fidem acuerent, aut exercerent.

Venetorum & Genuenſium in Syria concurſus hoſtiles deſcribuntur. Caput XII.

SIue Sabbæ Monaſterium, ſiue à pirata empta Venetorũ nauis, belli initiũ dederit, cõſtat Venetos ſub Laurẽtio Tepulo maris prefecto, ut Genuẽſes fallerent, triremib. grauioribus, quas ſtatis anni tẽporibus ad merces

ex

ex remotiſſimis locis conuehendas publicè inſtruunt, Carauanamq́ appellāt, tredecim alias triremes quas ex Tyro conuocauerant, ad pugnam optimè inſtructas, celeriter portu eduxiſſe, Piſanisq́ ſocijs, ſub Sigerio Saxecta et Henrico Coſſ. claſſisq́ præfectis, euocatis, in Siciliā tendunt, ubi receptis auxiliarijs nauibus, ſtatim in Syriam abeunt. Vbi uerò ad Ptolemaidis portum uentum eſt, cathena, qua illius aditus occludebatur, ſubito tumultu refracta, impetum in Genuenſium naues faciunt, quæ numero tres & uiginti onerariæ, duæ triremes forte illic ſtationem habebant, eę haud magno negotio oppreſſæ omnes. Veneti nautica illis inſtrumenta primo eximunt, mox ignem ſubijciunt, ſubiecto ad unam incendio abſumunt. Diui Sabbę ædes, quas tumultuariò Genuenſes communierant, eodem impetu expugnatæ, incenſæ, dirutæ & ſpoliatæ. Publica deinde Genuenſium atq́ priuata ædifitia oppugnantur, quæ uiciſſim ſtrenuè defendebant Genuenſes. Erat uidere in ipſa urbe arietes, pluteos, teſtudines, crates, catapultas pluſquam quingentos, quibus uis inferebatur repellebaturq́. Piſani eo in tumultu maximo damno affecti ſunt, quorum ædes, curia & pręſidium, turris opere miro, uetuſtate ueneranda, incendio omnia abſumpta. Quod quidem Genuenſium incommodo compenſatum. Sed hi ea clade non magis iritati quàm territi, triginta duabus triremibus (quas eo tēpore, quo conatus Venetorū Reſp. Genuenſium præſentiſceret, cum triremibus negotialibus, Tyrum miſerat) Veneto occurrunt, qui tempeſtate iactatam & laceram Genuenſium claſſem, eo loci hærentem, inuadere nitebātur. Vario marte utrinq́ diu & ſæpius ibidē cōcurſum, nec tamen memorabilis aliqua accepta clades, niſi quod Genuenſes amiſſis triremibus tribus, cætheaq́ naui, quas interceptas Veneti Ptolemaidem deduxerant, magno ſtudio accenſi ſunt, ad uendicandam tantam iniuriam. Inſtructis igitur triremibus quinq́ & uiginti, cætheis adiunctis, quatuor, Roſſonem Turcam ijs præficiunt. Veneti & ipſi, quia ingens cum Ligure certamen inſtare uidebant, mira celeritate in Italia inſtruunt claſſem, triremes quindecim, onerarias decem, ex Ptolemaide minora nauigia accerſunt uaccelas circiter quadraginta, cætheas decē. his omnibus præficiunt Andream Zenum. Genuenſes cum Tyrum applicuerāt, in qua quantum claudebat portus, hoſtilia à Latini nominis magiſtratu inuicem facere prohibebantur, quod urbem uterq́ populus communem habebat, octo ex portu Acconēſi accerſunt triremes, quas adiunctis claſſi, uerſus Ptolemaidem ducunt, ac nono Calend. Iulij, ſub nocte iactis anchoris, ante portum conſtiterunt, mane irruptionem facturi. Sed Venetus, quem nullus hoſtium motus latere potuit (quum Tyri, ut diximus, multi Veneti nominis penè mixti hoſtibus adeſſent) ut ex improuiſo turbaret hoſtis cōſilia omnia, ſummo mane inſtructas naues portu educit. atq́ ita ualidę claſſes ſibi obuiā factę, cōtinuò ſe ad pugnā expediunt. cōcurrit̄ magnis utrinq́ uirib. ſed maioribus omnino odijs, cruēta inde exorit̄ pugna. Sed res Veneta abinitio ſuperior fuit, quę & ualidior Piſanorū appendicibus mirū immodū aucta. Captæ dicunt̄ triremes Genuenſiū uiginti quinq́, reliquā uerò claſsē Tyrū ſe recepiſſe. Victor Venetus Ptolemaidē redijt, quò ſecū triremes cū aliquot hominū millib. captas reduxit, tanta clade hoſtiū non ſaturus, ſed magis prope

modum

modum ac magis efferatus.nam poſt partam uictoriam, deſpondente animo Ligure,omnia publica priuataq́ Genuenſium ędificia,quę Ptolemaide erant,diruerunt.Horrea,inſulas mercatorum,præcones,apparitores,et alia fortunæ priſtinę ueſtigia,quæ ad eam diem,magna Genuēſium gloria permanſerant,tum demum ſuſtulerunt.Ipſum deniq; Philippum Monteferratenſem urbe eiecerunt,adactis ad iuramentum Genuenſibus, ne quis Ligur triennio ſequenti,urbem aut portum adire, uel intrare auderet. Abuſi ea uictoria Veneti.nam præſidio Genuenſium(quod Mongioia dicebatur) deſtructo,demolitoq́; uico,quem Ligur primùm habuerat; obiecta mole, ne reliqua pars urbis inundaretur, immiſſa aqua,in lacus formā redegerūt, ubi Naumachiam exhibuerunt,dicterijs Liguri illudentes. Turrim Genuenſium nauigabilem eſſe iactantes,quadratos lapides Venetias deportari curarunt,quos in rei memoriam,publicis in urbe ædificijs indiderunt.Mira res,ea ipſa die,qua pontifex de pace inter Genuenſes ac Venetos ederet formulas,tam infenſis animis atq; nephando prælio concurſum eſſe,traditur. Præter Armenię regem,Tyrenſem principē,Hoſpitalarios,Gotholanosq́;, Hiſpaniæ Beticæ populos,neminem eo tempore amicum habuerunt Genuenſes in Syria,ac ut ſæpe accidere ſolet,quod una accepta clade,alię proximè ſequantur,non multo poſt hanc pugnam,tres aliæ Genuenſium naues non procul à Tyro à Venetis ſunt oppreſſæ,totidemq́; circa Cretam.Extat eius ſeculi memorabile exemplum,liberalitatis & continentiæ plenum. Lucenſes equidem,de Patritiorum ordine ſummos uiros Genuam mittunt,eoſq́; bis mille pondo argenti,Reip.Genuenſium doni nomine numerare, atque ut id animo benigno iubent Reſp.accipiat,obteſtari inſuper,cōmeatus & arma,ſi quid in ſupplementum claſſis opus habeat,offerre:quæ quidem liberalitas,etſi ſuo tempore,neceſſitati Reip.inſeruire potuiſſet,tamen Senatus Genuenſis animo læto acceptam pecuniam, legatis confeſtim reſtituit,maximis Lucenſibus gratijs actis,quod in tanta perturbatione rerum,uicinorum ac ſociorum rationem habuiſſent, irent, theſaurum hunc tam ſancto uſui conſeruarent. Cæterum ubi aliqua maior Reip.ingrueret neceſſitas,illorum & pecunia & opera libenter,& æquè ac ſua Remp. Genuenſium uſuram.Præterea tā bene erga Remp.Genuenſ.affecti animi Lucenſis memoriam,nullam ætatem deleturam.Muneribus tandem ornatos legatos,abire permiſerunt. Clade Genuenſium Pontifex non mediocriter cōmotus, cum inſuper audiret,legatos Genuenſes,quos Romam ad excipiendas pacis formulas acciuerat,à Senatu Genuenſi domum reuocari,haud prius abire paſſus eſt,quàm à Venetis impetraſſet,ut captiuos Genuenſibus reſtituerent.

Poſt longum bellum,Reſpublicæ Venetorum & Genuenſium conquieſcunt. *Caput XIII.*

Latinorū interea apud Conſtantinopolim imperiū ſub Balduino ſecundo,Roberti filio Imperatore quinto nutare cœpit.Exagonarum eñi ad mare Ponticum tyrannus,cum uideret ſe cōtemptum,quod Balduinus ducta Martha Ioannis Brennæ filia in uxorem,eius filiam reſpueret,cum Ioanne Laſcari,qui apud Hadrianopolim tyrannidem & ipſe exercebat, fœdus inijt,de pellendis,& ex Græcia eijciendis Latinis.quod quum ipſe Diplobatazius,Laſcariſq́; perficere nō potuiſſent,nepotibus ipſorum extinctis per

Michaëlem

Michaëlem Palæologum, tandem effectum eſt, imò potius Venetorũ Genuenſium diſcordia. Facile equidem fuiſſet Venetis, Balduinum reſtituere, Palæologum imperio deturbare, niſi Genuenſes tanta clade in Syria à Venetis affecti, in inuidiam Venetorum ſe auxiliares Palæologo præbuiſſent. at in fatis tũ fuit, ut Reſpub. duæ potẽtiſſimæ (quarũ adminiculo, totius Syriæ atq; Græciæ imperium Latinis olim acquiſitum fuerat) omnem rem Chriſtianam euerterent, ac piorum dominium tota exturbarent Aſia, inq; angulum anguſtum Europæ cõijcerent. Accepta igitur à Palæologo urbe Smyrna, inſulaq; Chio, atq; in urbe ipſa Conſtantinopolitana, Venetorum prætorio (quod in ignominiam Veneti, Genuenſis à fundamentis demolitur) præpotentem ac ea longe inſtructiorẽ quàm antè claſſem in Syria acceptam inſtruunt Genuenſes, ac in Græciã mittunt. Veterem claſſem è contrà Veneti ſupplementis augent, apud Tenedum primo Genuenſem fugant, mox illuſtris illa nauis, quæ Leo uocabatur, in Propontide, magna Venetorum iactura ſubmergitur à Genuenſibus, opera Ottonis Venti, claſſis Liguſtricę præfecti. Concurſum eſt ſæpius inter utroſq; in Theſſalonicenſi ſinu, apud Boſphorum, in Helleſponto, in Hadriatici ſinus exitu, in Sicilia, magno non tantum amborum populorum, ſed totius Reip. Chriſtianæ detrimẽto, qua ratione ab omnibus malè audire meruerũt. Sacris interdictum fuit Genuenſibus à Pontifice anno huius belli quarto. In Syria, qui Tyrum incolebant, Venetos exoſos habebant, è contrà Ptolemaidem inhabitantes cum omnibus ferè Italici generis hominibus, qui aut Hieroſolymis aut in prouincia degebant, apertè fauebant Veneto, & quàm Genuenſi magis ſtudebant. quo accidit, quod ea tempeſtate, omne Chriſtianum nomen in Syria, in duorum præpotentum populorum certamen erectum, tanquam in diuerſas factiones abiret, ipſęq; interim urbes, tanto labore ac ſanguine, à crudeliſſimo Mahometi Imperio quandoq; uindicatæ, infando bello ac ſanè deteſtabili, mutuis ſe claſſibus affligerent. Venetus autem ne rebus ſuis in Syria deeſſet, inſtructa claſſe triremium quinq; et quinquaginta, quæ in altum deductę, Liguſticam claſſem (quæ uiginti triremibus, nauibus duabus, ter mille quingentis conſtabat hominibus, ſub Simone Grillo præfecto) inſequebantur, quam in Syria ac in conſpectu Tyri aſſecuti ſunt. Genuenſis autem cum triremibus iam portum intrauerat, ſed curſu tardiore. Cętea nauis, cui nomen Oliuæ, ab hoſte intercipitur, dum Tyri princeps Ligurem portu erumpere prohibet. Abductam nauim Veneti Ptolemaidem deduxêre, mercibus onuſtam, ubi undecim millium Byzantiorum precio uenijt. Tyri princeps ſtatim res Venetorum haſtæ ſubiecit, quas in urbe inuenire poterat, eadem ſumma pecuniarum, pro perdita naue Genuenſium reddita. Exacerbati hoc facto Veneti, urbem Tyrũ oppugnare ſunt adorti. Præſidio tũc erat ciuitati Andreas Barolius homo impiger, is quanq; à Ptolemaide quoq; Veneti copias accerſiſſent, ut terra mariq; urbem acrius oppugnarent, ſtrenuè tamen & urbem & præſidium tutatus eſt. Genuenſes & ipſi poſtea haud in ocio fuere, præter id quod in Creta Cydonim, nunc Caucam dictum, oppidum diripuere, Gazam Veneto præſidio munitam expugnant, ingenti præda abducta: nec multò poſt Lucheto Corinaldo Præfecto, portum Ptolemaidis

maidis irrumpunt, turri quam Muſcarum uocant, occupata, Venetis cuſtodibus expulſis. Deinde cotones molesq́ portus obſtruũt, cõmuniuntq́, ut acceſſu exituq́ prohibeant Venetos. Rebus conſtitutis Grimaldus Tyrum petit, cum principe urbis, de bello contra Venetos gerendo, & conſiliũ & opes cõmunicaturus. Interea uerò Veneti, quindecim triremibus, quas Luchetus ad cuſtodiam portus reliquerat, congrediuntur, ac impetu facto, cedere cogunt diu atq́ fortiter repugnantes, captis cum armamẽtis tribus, duabus exarmatis triremibus, cæteris in Tyri portum aufugientibus. Iacturam hanc cum iniquo ferrent animo Genuenſes, ne nihil omnino geſſiſſe uideretur, auſpicijs Lucheti nauem unam, alteram opera Montanini Guercij mercibus onuſtas interceperunt, quarum prima, cum etiam res Tripolitani comitis ueheret, atq́ in mari Siculo capta fuiſſet, regulo cum ſuis rebus reſtituta fuit, ablatis Venetorum rebus, & captiuis trecẽtis. In Adriatico mari intercepta poſtrema, ærario Genuenſium triginta millium librarum precium intulit. Longum eſſet enumerare, atq́ à propoſito noſtro alienum, quibus in locis, quot concurſionibus, qua fortuna & Venetus & Genuẽſis per decennium integrum bellarunt. nam niſi de Syriæ rebus dicere, hic nulla nobis ſtat ſententia, niſi quantum materiæ ſtatus requirit. Igitur ad ea quæ huius belli tempore inciderunt, uel ſecuta ſunt, reuertendum duximus. Laurẽtius Teputus apud Venetos Zeno ſucceſſerat in principatu, Bonifacius Carioſa Regienſis Genuæ res adminiſtrabat, cũ totus orbis Chriſtianus, pertæſus duorum populorum Italiæ potentiſſimorum tumultum, quantum ex eo certamine, præter incommoda, quæ & multa & magna, Græcia & Syria ad eam diem adijſſent, perſpicere uulgus incipit, longè maiora pluraq́ adire ueretur, niſi ad concordiam redacti, bellis finem imponant. Clemens ergo pontifex quartus, qui pontificatum inierat, multorũ legationibus, atq́ adeò proprio motu inſtigatus, per nuncios & literas, Venetos ac Genuẽſes, ad inducias, ſi ad pacem animi tam cito inclinari non poſſent, magnopere hortatur. quod ut commodius tranſigi poſſet, petit, ut Legati Viterbium ad ſe utrinque mitterentur, hoc ipſum ut facerent, Galliarum ac Siciliæ reges precibus contendunt, quiſq́ ſuam ad ſanciendam pacem operam pollicentes. Miſſi ſunt ad pontificem Legati, Genuenſium nomine, quorum princeps Marinetus de Marino Iuris prudentiſſimus, ad Gallum Simon Malonus, Pierinus Camilla, ad Siculum Theodoſius Fliſcus, Henricus Spinola. Adfuerunt etiam Venetorum Legati, uiri patritij, qui poſt aliquot menſes, re etiam infecta domum rediere. At fames Venetos bellum intermittere fecit ualida, Genuenſes Pontificis clementia, qui ſacra in urbe redintegrare permiſit, ea conditione, ut niſi coacta bello Reſpub. abſtineret.

Tartarorum ac Sarracenorum in Syria motus. Caput XIIII.

MIrabitur forte quiſpiam, quî fieri poterit, dum tanto odio Chriſtiani in Syria inter ſe conflictarentur, quod Sarraceni uacationem armorum noſtris dederint, quandoquidem induciæ cum Ludouico rege pactæ ante quinquennium iam deſierant. in cauſa equidem fuit bellum ex Armenia illis ortum. Ayton rex Armeniæ, uir pietate, armorum & rerum experientia inſignis, cum uideret duorum populorum diſcordia res concidere, induciarum

cum

cum Sarracenis ſinē adeſſe,eoſq; in omnem occaſionem intentos,Mangonem Ochatę imperatoris Tartarorum nepotem adit,cui Turcarū cum Sarracenis diſſidium,inteſtinaq; bella indicat,amicitiæ ius hoc poſtulare,ut ſocij amiciq; imperatoris res,conſilio,ope & induſtria quantum poſſit, adaugeat promoueatq;.Cæterum hoc factum fore facillimum , ſi initiatus ſacris, & baptizatus exercitum in Aſſyriam mittat, nam Chriſtianorum ſubſidium haud illi defore.Perſuaſus Mango,Chriſto in primis nomen dat, deinde ingenti collecto exercitu , fratrem Haalonem imperatorem dicit totius expeditionis,adiuncto illi legato Aytone.Florebat id temporis Armeniæ regnum, eratq; adeo armorum potens,ut ad bellum educeret Ayton duodecim equitum,peditū quadraginta millia.Haalon domo profectus , magnis itineribus,traiecto Oxo fluuio,quem Tanaim nunc uocant,& Imao monte,in Perſidem uenit,quam uniuerſam ſex menſium ſpacio ſubegit , excepta Samarchanda urbe,quam latrones inſederant,locum natura munitiſſimū. Hanc igitur cum nulla ui,nulla induſtria occupari poſſe uideret Haalon,relictis decem millibus ad obſidionem equitibus,quæ in uigeſimum ſeptimū annum poſtea continuata fuit. Poſtremo tamen ueſtium defectu deditio facta.Hæc quidem obſidionum omnium haud dubie diutiſſima, quarū hodie memoria extat ,cēſenda.Ex Perſide cum reliqua multitudine Tartarus in Aſſyriam mouet,Baldacam urbem oppugnat,expugnatam diripit,cæde incendioq; deuaſtat.Fuit hæc olim Semiramidis monumentum , inter orbis miracula celeberrimum,Babylon urbs,inter Euphraten atq; Tygrim cōdita.Tyrannum urbis,quem Calypham uocant,tanquam legis Mahometanæ magiſtratū ſummum,cum cepiſſet Haalon,corām ſiſtere iubet, eiuſq; in conſpectu multitudinem captiuam omnem trucidare, nullo nec ſexus , nec ætatis habito diſcrimine.Cūq; in ęrario regis immēſum auri pōdus,rerūq; precioſarum theſauri inuenirentur,auaritiæ hominis illudens Haalon,ad ſuos cōuerſus,inquit:Abripite actutum regem hunc,quem niſi precioſiſſimis uti haud licet, atq; in medijs auri gemmarūq; aceruis ſtatuite,cōuenit enim ut auro nutriatur.Per plures itaq; dies theſauris incluſus tyrannus,media in diuitiarum affluentia fame conſumitur miſer , magno eorum documento, qui obliti naturæ,quæ ſuperflua auerſatur,habendi ſibi nullum modum cōſtituunt.Meſopotamiam poſtea ingreſſus,Euphratem traijcit,Alapiam obſidet,quam haud incruento Marte expugnatam in poteſtatem redegit.Tyranno eiecto,Edeſſam,Samoſatam,aliaſq; Syriæ Comagenæ urbes,imperata facere cogit,exinde Syriam petens,oppida & præſidia omnia, quæ Antiocheno imperio ademerāt Sarraceni,recuperauit,diripuit, expulſiſq; Barbaris,opportunitatem ſecutus,cuſtodijs & præſidijs firmauit. Alapienſem tyrannum uinctum in Damaſcenam regionem deduxit,ipſamq; urbem obſidione cinxit.Vna itaque aut altera oppugnatione fruſtra tentata , Soldanum,ut uinctus erat,in conſpectu ciuium ſub mœnia ſiſtere præcipit, ac niſi urbem ſtatim dedant,malo exemplo tyrannum & exquiſitiſſimis cruciatibus ſe perditurum,minatur . Ciues ſobole ſuperſtite (nam filius Alapienſis in urbe ordines ductabat)haud magni ſe facere hoſtis minas reſpondēt, cæterum nec uitam tyranni tanti eos facere , ut ea redempta , ſeruitutem

n ij ſubire

ſubire uelint. Cōditionis humanæ Haalon admonēt,preces ſundūt,parcat Malcruaſæ(ſic enim appellabatur tyrannus,qui Alapiæ & Damaſco imperabat)uiro nobili,ac ingenuitatis propriæ memor,ignoſcere uictis,pares honorare non obliuiſcatur. Haalon ciuium garrulitate iritatus magis quàm lenitus,Alapienſem in conſpectu filij,ſub ipſis mœnibus,in fruſta concerpi iubet,atque quàm antea pertinacius urbem oppugnare. Tandem ui captam obtinuit,extincta Alapienſis factione,Abagam filium urbi præfecit. Victorem iam ſuſpenſum diu detinuit animi ambiguitas,an reſtituta Chriſtianis Palæſtina,Hieroſolyma,& ſi quæ ab Sarracenis detinerentur adhuc loca, ipſiſq; in ſocietatem coniunctis,Aegyptum communibus copijs contenderet. at ſpem priſtinarum opum recuperandarum, hocq; conſilium euertit mors Mangonis fratris,qui apud Chateiam imperatorem egerat.is enim in inſulam quandam delatus,hoſtem oppugnans urinatoris fraude,qui regiæ nauis carinā perfoderat,perijt. Audita igitur fratris morte, ad regnum, ſibi hæreditario iure debitum,capeſſendum domum redijt anno ſexto initæ expeditionis. qua equidem ſi res Chriſtianas non multum auxit,tamen ut ſerius conciderentur,effecit. Abiturus Armenijs legatos adiunxit, qui Pontificem,regeſq; Occidentales adirent,ac ad recuperandas Syriæ Palæſtinæq; reliquias adhortarentur. Dimiſſis apud Abagam filium equitibus uiginti millibus,qui Chriſtianis auxilio eſſent,ſi ad recuperandam Hieroſolymam traijceret. Nupſit in Perſide Haaloni Docuſcanton puella regia,ſoboles Magorum,qui Chriſtum infantem,ductu ſtellæ,in Iudæa olim adoratum uenerant. Vnde coniugis hortatu,Scytha Mahometi templa omnia dirui iuſſit, afflixitq; paſſim eius ſuperſtitionis credulos.

Germani & Tartari Syria eijciuntur iterum. Caput XV.

TArtarorū ope res Chriſtianæ in Syria facilè potuiſſent reſtitui,ſi in Occidente Pontificum animus paratior extitiſſet. Vrbanus enim quartus humillimo loco in Tricaſſibus natus,patre ſutorio ueteramentario, quanquam præſens,dum Patriarcham Hieroſolymitanum ageret,rerum inclinationem uidiſſet,potius habuit Siculum regnum uectigale Eccleſiæ facere, quàm ſubuenire Syris, conatus Manfredum regni poſſeſſorem exigere, cū illi Cōradinus poterat obijci,notho ſcilicet, legitimo thoro natus. Sobolē tamen Frederici,indolemq; Ducū Sueuiæ tam irreconciliabili pertinaciq; odio proſequutus eſt, ut Carolum Andegauenſem(qui uxoris ſtimulis ad maiora indics adhortabatur)ad capeſſendum regnum incitaret,quādoquidem ipſum regem Galliæ(qui nouas res,ſanguinemq; Chriſtianum faſtidiebat)ut Inſulæ imperium ſibi quæreret,adducere nequiuiſſet. Cōſilio aſtum adiunxit Pontifex. Legatum purpuratum in Galliam Germaniamq; miſit, qui ad ſacrum bellum ut redintegraretur,omnes proceres pioſq; literis adhortaretur. Exciuit è Gallia plures Cardinalis perſuaſio,addidit ipſe rex alios non paucos,quos aduerſus Barbaram religionem militaturos, proſcriptos in certum diem ablegabat. hi duce Guidone Epiſcopo Altiſiodorenſi in Italiam deſcendentes,ſuperato ad Brixiam Pallauicino,nemine deinceps reſiſtente,Viterbium uſque peruenêre.unde non ita multa poſt, quare uocati adeſſent admoniti,accepta pontificis benedictione,in Manfredum per

Vmbros & Marſos ducũtur. at moritur Vrbanus, Clemens quartus ſuffi citur, qui non minori odio in progeniem Frederici flagrabat. is Andegauen ſem cum triginta triremibus accedentem, unà cum uxore coronari fecit, Si ciliæ Hieroſolymorũq; regem declarat, impoſito tamen uectigali, quadra ginta in ſingulos annos millium aureorum pontificibus deinde Romanis numerandorum, adiecta conditione, qua iureiurando cauere regem opor tuit, ne imperium etiam oblatum ultrò, acciperet. Pontifex enim nimias hor rebat Siculorum regum opes, quibus auctis, eo minus eos in officio conti nere poſſe uerebatur. At Carolus intra biennium, Manfredo, Conradi noq; extinctis, totius regni dominium ſuſcepit, iamiam ad Hieroſolymitanũ regnum adſpirare incipit. Per totam igitur Germaniam de ſuſcipienda cru ce in hoſtes fidei, conciones fiunt. Enituit tunc è Dominicanorũ familia ora toris (cui Achillis nomen, ac apud Baſilienſes magna authoritas erat) pia mi raq; facundia. Quippe fœda cædes nobiliſſimi adoleſcentis Conradini, ani mos Germanorum à Pontifice Andegauenſiq; omnino alienarat, adeò ut ad nomen utriuſq; iracundia efferarentur, auxilia, opes, uires, ſubſidia nega rent, Pontifici tanq; tantæ cladis autori, Carolo ceu parricidæ, qui hærede infanda cæde ſublato atq; trucidato, alienum imperium occupaſſet. Potuit tamen doctiſſimi uiri perſuaſio tantum, ut publicum odium pietati, hone ſtati, utilitatiq; Reipub. poſthaberetur, ac apud Rauracos, Tribotos, Se quanos, nobiliores quiq; nomen Chriſto dabant, inter quos Scalarij, Mo nachiq;, duæ præpotentes tũc familiæ apud Rauracorum Baſileam, urbem inclytam, conuocatis clientibus, crucem aſſumpſerunt. Monachorum fami liæ princeps Sifridus, Scalariorum Hermannus, Equites habebantur. Pſita cũ hæc, ſtellam illa factio, teſſeram habebat. quæ res magnã poſtea cladem urbi intulit, dum diuerſis ſententijs, unaquęq; earum urbis regimen ad ſe tra here nititur. Sed de his in libro ſecundo commentariorum, quos de uita Ro dolphi Habſpurgeñ. ſcribimus, plura. Hoc uerò tempore cõſociatis animis, opibus, uiribusq; ſacrum bellum inſtituunt. Nequeo mihi temperare, quin de Scalariorum familia, quæ quidem adhuc claret apud Rauracos, paucula interſeram. Ferunt Fredericum primum eius nominis Imperatorem, cum ad imperium ſuſceptus inauguratusq; à Romano pontifice, in Germaniam rediret, Italorum, gentis ſeruitutis impatientis, ſuperbiam edomiturus, om nes Alpium anguſtias præſidijs extructis, occupaſſe, ne ſi imperij commo dum exigeret, Italiam intrandi uia illi intercluderetur. Clauſuris Volernis ad Atheſim communitis, Germanis equitibus eas cuſtodiendas commen dauit. Inde in radicibus Alpium, in prima Carnorum regione, quam Mar chiam Taruiſanam hodie dicunt, præruptis montium præcipitijs, ubi uix ſemitam anguſtiæ admittunt, caſtellum munitiſſimum aut fundat, aut diru tum inſtaurat, Scalæ nomine loco indito, fideiq; cuiuſdã Rodolphi militũ, quos ab Ortliebo Baſilienſi Epiſcopo Imperator ſubſidio acceperat, du ctoris caſtellum cõmittit. Ex uſu illi hoc fuit ſupra quàm dici poteſt, cum ter tio poſtea à Mediolanenſibus iritatus, à pontificibus uexatus, Italiam in feſtis ſignis intrare neceſſe habuit. Rodolphus igitur pręſidij præfectus, cum diu Imperatori optimam nauaret & ſtrenuam operam, loci dominio, inſi

gnijs inſuper clathratis,quæ Scalam canabinam atque militarem referunt, ab Imperatore donatur. Sobole diues, qui in Carnis rebus præfuerunt, uſq; ad Acciolini tyrannidem (qui in Frederici ſecundi tempora incidit) hęredes reliquit. At maior natu filius, qui parentem Fredericumq; in Italiam ſecutus fuerat, patriæ dulcedine ductus, ex geſtis rebus clarus, atque imperatori chariſſimus, in Germaniam redijt, Hectoris appellatione, & equeſtri dignitate ab Imperatore donatus, cum prius Conradus uocaretur. Vbi magnis donatus muneribus, paternæ ditionis agnomen, atq; eadem inſignia ſuſcipiens, apud Baſilienſes finitimosq; in magna exiſtimatione conſenuit. Prætura perpetua urbis Baſilienſis tã ipſi, quàm poſteris eius ex S.C. plebis ſcitoq; conceſſa. In agro arcem extruxit, quam Latino Germanoq; idiomate compoſito uocabulo, Scalberg dici uoluit. Teſtãtur ruinæ operis molem & magnificentiam (ſiquidem ab hinc anno, ſeptem demptis, ducenteſimo, terræ motu corruit) deinde ſitus & amœnitatem & horrorem incutit, dum ſcopulis præaltiſſimis impoſitum, proſpectum in agrum & adiacẽtem regionem lætiſſimum exhibet. Aucta opibus & dignitate hac familia, ad patrum memoriam uſq;, continua ſerie, ſummo loco apud Imperatores, & Epiſcopos Baſilienſes habita, in clientela atque fide Antiſtitum perſtitit, cum ſub Frederico tertio Imperatore, prole maſcula deficiẽte, in Margaritam Verenamq; Hermanno progenitas, totiùs proſapiæ opes & nomen recidêre. Fredericus uerò princeps ſanctiſſimus, qui hoc unum ſemper agebat, ne liberorum atque nobilium in Germania memoria aut facinora, uel interirent, uel non remunerarentur, Franciſco à Leymen, magni tunc apud ſuos nominis uiro, Verenam uirginem nubilem matrimonio iunxit, indolemq; conceſſit, beneficia omnia (feuda uulgo dicta) quæ ærario imperij ceſſura uidebantur defectu gentilitatis Scalariæ, ea tamen addita conditione, ut ſuſcepto Scalariorum nomine, familiæ ſe adoptaret Franciſcus. Sic qui antea uocabantur Scalarij de Baſilea, nunc Scalarij de Leymen uocitari inceperunt. Franciſco natus eiuſdem nominis proles, nepos Hermannus, ex quo Thomas poſthumus, qui & matre orbatus infans, ingenij idoneos inſtitutores haud nactus eſt, quod unum & maximũ quidem illi fortuna negauit, cũ ingenuo homini dotes peculiares aliàs haud paruo numero indidit. Ingenium et iudicium nõ mediocre, ad labores & pericula ſubeunda corpus patiens, ad benemerendum & benefaciendum æque gnauus. Hic quartis nuptijs, ex Anna Offenburgiorum ſtirpe prognata, quam uirginem duxit, Franciſcum genuit puellum ſcitũ formęq; elegantiſſimæ. Fœlix certe uxore, quàm præter natales, mores ſanctiſſimi, formæ liberalis, præter ętatem ac ſexus rationem, prudentia mundaq; frugalitas exornant, omnibus admirabilem faciunt geſtus, ſermoniſq; amabilitas. Fœlicior, ſi natum ad iuſtam ætatem euadere contingat, cuius indoles nihil nõn planè, ut ita dicam, Heroicum ſpirare uidetur, ſpemq; familiæ (quã in illo omnem ſitam eſſe conſtat) maximam promittere. Haud dubiè enim matris uirtutes Barbara puella æquabit. At de his ſatis, ad bellum ſacrum denuo redeundum. Ad hoc cum Monachi Scalarijq; ſe pararent, Tartarorum nuntios Genuæ commorari audiunt, quos adire, atque cum illis in Syriam traijcere decreuerũt. Nec mora, adiunctis ſibi qui

ex

ex Tribochis uenerant (quos nunc Alſates uocant) equitibus propè quingentis, iter arripiunt, Genuenſiumq́ claſſe conducta, Ptolemaidem deportantur, inde Cæſaream delati, tanquam urbem hoſtibus propinquiorem, eoq́ firmioris præſidij opus habentem. Abaga Haalonis filius interim parentis morte audita, in Scythiam abijt, Damaſcenis rebus Guirbocam præfecit, hominem impigrum, decem millibus bellatorum ſtipatum, huic mandat, ut Chriſtianis operam nauet ſtrenuam. Germani autem qui Cæſaream præſidio inſederant, Guirbocam, qui totus animo Chriſtianorum erat, inconſulta eorum temeritate alienarunt. Is enim ex ſorore nepotem habebat, adoleſcentem fortiſſimum, quem gloriæ cupiditas in omne certamen arripiebat, iugis ille excurſionibus Soldani limites deprędabatur. Accidit autē ut noſtri quoq́ in communis hoſtis regionem incurſionē facerent, abactaq́ ingenti præda domum reuerterentur. Tartarus adoleſcens, indignè ferens, ſibi tantæ laudis præreptam occaſionem, mittit obuiam qui æs repetant, ex eius enim prouinciæ finibus, contra ius faſq́ prædam abactam eſſe. Reſponſum à Germanis non admodum humanum, iuuenem ira atq́ æmulatione accendit, arma corripit, ſed occurrentem noſtri magna ſtrage repreſſum, fugere coëgerūt. in fuga adoleſcēs ipſe traijcitur, delatus ad auunculum, diem obijt. Domeſtico igitur luctu Guirboca nobis hoſtis factus, Cæſaream expugnat, captamq́ diripit & incendit. Tantumq́ deinde abſuit, ut Chriſtianæ rei ſit inde aliquid gratificatus, ut hoſtili etiam animo in omnes Chriſtiani nominis ſæuierit. Germani, qui capta Cæſarea, cuneo facto, per medios hoſtes uiam ſibi fecerant, partim Tyrum, partim Ptolemaidem ſe receperāt, Gallorum atq́ Anglorum regum aduentum, de quo iam fama percrebruerat, præſtolaturi. Licuit interim ſacra loca inuiſere, atq́ adeò ipſam Hieroſolymam. Publica fide accepta, Germaniæ nobilitas fermè omnis ſepulchrum Chriſti adijt. Cuſtodes phani à Scalario tunc liberaliter donatos ferunt, qui ut gratiam referrent, ſcutum inſignibus Scalariæ gentis depictum, parieti ædium ſacrarum affixerunt, quod ad hæc uſq́ tempora, inter cætera Templi anathemata oſtendi tradunt. Sed & Tartarorum res nutare in Syria cœpit. Melechemus em̄, qui Turquemenio Soldano in Aegypto ſucceſſerat, conſilium cepit Tartaros ex Syria eijciendi. Inuaſit ergo prouinciam Damaſcenam cum ualidiſſimo exercitu Guirboca, qui impar uiribus erat, utpote cui ex Scythia ſeditionibus ciuilibus laborante, nullum ſupplemētum, tamen pugna non abſtinuit. Victoria uires ſequuta eſt. Ipſe Dux Guirboca interemptus, quo amiſſo, cæteri fuſi, fugati diſſipatiq́. qui deniq́ cædi ſuper fuerunt, in Armeniam ad regem amiciſſimum ſe receperunt. Cæterum, præter pauca reliqua Syriæ loca, quæ partim Chriſtianorum præſidio tenebantur, partim à Tartaris eo motu retenta, ſecundum eam pugnam, in hoſtium poteſtatem peruenerūt. Commodumq́ accidit, quod Melechemus, qui extreminiū ſupremum Chriſtianis minari uidebatur, à ſuis trucidaretur. nam Bandodacar qui illi ſucceſſit, bellū haud continuo Chriſtianis intulit, in hunc ſolum euentum, ut inopinantes, cum nihil omnino metuerent, opprimeret ſecuros.

TArtarorum metu ſolutus Bandodacar, cunctatione Occidentalium audacior factus, iam Ciliciæ atque adeò Armeniæ imminebat. Tunc Armenij ſocijque Tartari, qui ad eos ſe fuga receperant, communem legationem in Europam mittunt, quæ Francum regem, necnon & Carolum Siculum adeat, fidem auxiliaque imploret. Nam Clemente mortuo, tam repente nō ſolum inter prophanos, uerumetiam inter Cardinales diſcordia orta fuerat de creando nouo Pontifice, ut in tertium annum ſedes uacaret. Carolus ſe imperatorem & tutorem Eccleſiæ ſcribebat. Præſens Chriſtianorum periculum Ludouicum magis exercebat, quàm exantlati apud Damiatam laboris & ignominiæ receptæ memoria deterrebat. igitur nouam in Barbaros infideles expeditionem molitur. Carolus Siciliæ ſimul & Hieroſolymorum rex nuncupatus, ut Siciliā receperat, ita & ſacrum regnum appetebat. Anno igitur undeſeptuageſimo poſt ducenteſimum, apud Francum deliberatur, quę primum regio Barbarorum petenda. Oratores Siculi regis ſuadebant, ut Punicum regnum, ipſaque ſedes Carthago peteretur. Pœnos enim Italiæ infeſtos, quotidie copias in Siciliam, Galliam, aliasque Europæ regiones traijcere poſſe, & negotium Chriſtianis faceſſere, dum Syria tentaretur à noſtris. id rerum ſuarum reſpectu optabat Carolus, qui euerſis Aphricanis rebus, regnum ſuum multo firmius futurum haud dubitaret. Francus, qui mediocre nihil cogitabat, ſed tantum belli apparatum animo conceperat, quantum omnes ad eam diem Chriſtiani nunquam attentauerant, totum Chriſtianū nomen defendendum ſuſcipiebat. igitur facile perſuaderi potuit, ut Sarracenos in Aphrica primum peteret, ratus fore, ut ijs edomitis, Sarracenorum uires diſtentæ, mutua auxilia ſibi ferre nequirent. In belli itaque ſocietatem Henricum Anglum uocat, petitque ut cum ſuis Anglus in Orientem claſſe cōtendat, dum ipſe in Aphrica Tunetim oppugnaret, ac ut facilius in ſententiam ſuam traheret Henricum, nouis fœderibus Luterię exceptum honorificentiſſimè ſibi iungit his conditionibus. Vt nullum poſthac ius Anglo foret repetendi Normaniam, ſed contentus Aquitania, reciperet pro impenſa bellorum, millia aureorum centum & quinquaginta, ac in ſingulos annos uectigalis nomine, dena millia. Henricus negotio confecto, domum rediēs, ingentem pecuniam à populo exigit, qua in primis Edouardum filium iuuaret, quem in Syriam cum claſſe mittere decreuerat, ut Chriſtianis principibus auxilio eſſet. Miſſi etiam in Germaniam Decumani ex purpuratis, qui à clero in ſacri belli uſum, pecuniam à Clemente imperatam reciperent, multum reclamante Ioanne Semera, ætate ea Theologo iuriſconſultiſſimo. Ludouicus deinde inſtructis aliquot nauibus, Genuam mittit, qui Rempublicam, ſacro bello ne deeſſe uelit, adhortentur, ac claſſe inſtituta, copias regis traijciant. Genuenſes, qui ſtatim in Syriam regem traiecturum ſperabant, nihil de bello Punico cogitantes, nauigia, arma, homines pollicentur, rati tanto rege fautore, Venetis ſe facile ſuperiores futuros, amiſſaque omnia recuperaturos. Decem hominum millia nomen dediſſe tunc ſcribunt aliqui, publico priuatoque ſumptu omnia inſtructa diligentiſſime fuiſſe. At dum in Europa ad bellum ſubeundum hæc parantur, in

Syria

Syria Chriſtiani,ſupplementi ſubſidiorumq́ꝫ ſpe elati, aut inuicem digladiantur, aut ocio incuriaq́ꝫ marceſcunt, Bandodacar repentino inſultu Antiochiam aggreditur, quam propè uacuam inuenit. traiecerat enim Conradus princeps, qui Frederico patri, Frederici ſecundi Imperatoris filio ſucceſſit, in Siciliam, Conradino auxilia laturus (ubi etiam à Carolo Andegauenſi captus, oculis primo priuatus, ultimò tamen ſuſpendio uitam finiuit) Patriarcha Opizoni Fliſco Genuẽſi, uiro literis q́ꝫ armis aptiore, ad cuſtodiã urbis relicto. Eam igitur, paucis defendentibus, tam facile cepit, quàm ægrè à noſtris fuerat recepta. Abiens à fundamentis deſtructo prę ſidio, urbẽ muni re noluit, ſed iniecto ædificijs igne, eam delere ſtatuerat, Armeniam citatis itineribus inuaſurus. qua re factum, ut Chriſtiani, qui ad tutiora loca ſe receperant, hoſte abeunte, ignẽ reſtinguerent, urbem ipſam reſtaurarent, at opum tenuitate, tẽporisq́ꝫ breuitate interclufi, tam munitam reddere nõ potuerũt, ut inſequenti ac proximæ Sarracenorum oppugnationi, decennio poſt, reſiſtere poſſet. In hac expugnatione, memorabile & pudicitiæ & caſtimoniæ muliebris facinus prætereundum non puto. Erat in urbe religioſarum uirginum cœnobium, quæ cum ex tumultu urbem captam eſſe ſentirent, deinde cæde, ſtupro omnia compleri, prophana ſacraq́ꝫ eadem ignominia affici, nec uitæ nec pudicitiæ cuiuſq́ꝫ parci, Antiſtitem pietate prudentiaq́ꝫ exornatam fœminam adeunt, conſilium in rebus deſperatis petunt. Quæ cum multa de martyrij præſtantia, de caſtitatis merito præfata fuiſſet, in ipſius uerba iurare omnes iubet, atq́ꝫ eius exemplum ſequi, acceptoq́ꝫ cultello, quantum cæſim uno ictu potuit detruncare, naſum mutilauit, oraq́ꝫ cruore dehoneſtabat. Matrem imitantes filię, uultibus fœde laniatis, trucem horrendamq́ꝫ ſpeciẽ irruentibus Sarracenis exhibuerũt, ea fœditate ſpurcã barbaramq́ꝫ libidinem, quam formidauerant auertentes, ſalua pudicitia ad unum omnes enecatæ ſunt. Aberat eo tempore Ayton Armenius, qui Abagæ in obſidione urbis Corrigiæ auxilium & ſuppetias ferebat. igitur alieno ductu bellum in Armenia ducebat Bandodacar. Duo regij iuuenes, in ipſis regni finibus, ferociter hoſti congreſſi, funeſtiorem Armenijs pugnam fecere, hic ſuo caſu, dum ſtrenuè pugnans occubuit, ille in hoſtium poteſtatem uiuus redactus. At Bandodacar etiam Turcorum regnum, quod Tartari tenebant, cum exercitu ingreſſus, Tartarorum armis magna impedimentorum parte exuitur, equitibus duobus millibus amiſſis. Recepta à Tartaris oppida, quæ ad Sarracenos defecerant, diruta omnia. Prouincię præfectus, qui Peruana nomen habebat, hoſteſq́ꝫ rebus nouis ſtudẽs, in regionem acciuerat, membratim excarnificatus eſt, captiuiſq́ꝫ Turcis ac neceſſarijs, regali conuiuio epulandus appoſitus. Recuperatas Turcarum regiones Armenio regi Abaga gratis offert, ſed Ayton cauſatus uires exiguas, Tartaris actis ingentibus gratijs, prædam reliquit. Suppreſſa ea clade aliquantulum Sarracenorum ferocia, Bandodacar domum ſe recipit. Armenius Tartaruſq́ꝫ iterum nuncios ad reges mittunt, qui iter maturare iubeant, ipſi auxilia & ſubſidia maxima pollicentur.

Carthago à Francis obſeſſa. Rex Aphrorum Siculis fit tributarius. Cap. XVII.

INterea Francus rex Duumuiros gubernando regno inſtituit, Simonem

Ncellam Comitem regni, Matthæum Vindotienſem templi D. Dionyſij Antiſtitem. Teſtamentoq́ condito, omnia domi compoſuit, tanquam ſatum ſuum impendere cerneret. Aſſumptis deinde tribus liberis, Philippo Pulchro, Ioanne Triſtanno (quod cognomen illi inditum erat, quãdo eum mater Aegyptiæ cladis anno pepererat) Petro Alanconij Legato inſuper, qui à morte Clementis apud regem morabatur. Aderat illi ex filia Blancha Gener Theobaldus, Nauarrorum rex, & Alphonſo fratre Toloſatium comitibus. Sequebatur etiam Ludouicum Guido Flandrenſis, cæteraq́ propè omnis Galliæ nobilitas. Ad portũ non procul à Maſſilia, quẽ ad Aquas mortuas uocant, terreſtri itinere peruentum erat, ubi anchoris Genuenſium claſſis innitebatur, aliaq́ nauigia, quæ regis aditum expectabant. Claſſi Genuenſium preerant, Anſaldus Auria, Philippusq́ Cauaconcus, quibus legatus datus Franceſchinus Camillus, hi poſtquam inaudiuerant regẽ non rectà in Syriam tendere, ſed Aphricam animo concepiſſe, iter illi diſſuadere conabantur, alieno hoc tempore fieri, cum ipſe Aphrorum rex Veneto, Genuenſi, Piſanoq́, nonnullis etiam alijs Chriſtianis, utputa Florentinis, amicitia iunctus, fœderibusq́ adſcriptus, nihil hoſtile in pios moliturus eſſet. Cæterum fidelibus, qui ad Tunetim negociarẽtur, magnum inde emerſurum periculum, odiumq́ perpetuum in noſtros exoriturum, cũ Pœni fide Genuenſium & aliorum freti, arma in ſe nihil tale opinantes conuerti cernerent. Syriacam uerò expeditionem regi gloriæ, Reipublicæ Chriſtianæ uſui fore, itidemq́ facillimam, cum Tartarorum Armeniorumq́ ſubſidia totam Phœniciam facile recuperare, tutariq́ poſſint, Damaſcenorum conatus diſtinere, maris portus ad conuehendum commeatus ſecuros reddere, ſi Aegyptum rex inuadere uelit. Hæc regem in ancipiti conſtitutum, nonnihil ſententiam mutare coëgiſſent, niſi Caroli legati, qui hoc unum, ut Siculi rebus cõſuleretur, apud regem agebant, largiſſimis pollicitationibus inſtitutum maturare perſuaſiſſent. E portu igitˋ ſoluit anno eius ſeculi ſeptuageſimo, Calend. Martij, atque in altum delatus, ægrè propter ſęuiſſimam tempeſtatem, qua diu iactatus fuit, Sardiniam tenuit. Vbi reparatis ijs, quæ agitatione & quaſſatione procellarum decuſſa fuerant, recreatis quoque nauſea maris affectis, Genuenſium, quæ tardius ſoluerat, claſſem expectat. Venerant cò nuncij ex Aphrica, qui Muleni, id eſt, principis eorum conſilium regi patefacerent. Ipſum, ſcilicet, conſtituiſſe apud ſe religionem Chriſti profiteri, ſi per procerum ſuorum uoluntatem commodè poſſet. Sed hoc induſtriam tempusq́ requirere, proinde Aphrica abſtineret, Syriam aut Aegyptum peteret, ubi aliquo inſigni contra Sarracenos edito facinore, auxilium Numinis, nomen Chriſtianum illuſtrius redditum, pœnis deinde, uel fama tantum horrificum futurum eſſe. Hac occaſione in nomen ſocietatemq́ Chriſtianorum, Aphricam tranſituram, abſque ulla ſanguinis effuſione. Audita legatione rex, fucum metuq́ ſubeſſe rebus cõiectans, præfectũ maris, quẽ Admiraldũ uocant, cũ aliquot nauib. præmittit, ac Carthaginẽ uerſus tẽdere iubet, qui duab. tantũ onerarijs nauib. in portu uiſis, ſuos expedit, oppugnat, occupatq́ defenſas ſtrenuè, militem in cõtinentẽ educit, ſignificãs regi opus eſſe maiore manu. Ludouicus cõfeſtim traijcit, noctéq́

ea in nauibus cum copijs ſe continet. Carthago etſi non eam formam, non tantam potentiam, qua olim primatum & imperium Romanum æmulabatur, nunc retineret, toties capta, toties exciſa, renata renouataq; aliquantulū uidebatur, cæterum genus loci, cœli uis, ac ipſa natura odium in noſtros Latinos adhuc retinere indicat. Fuit igitur noſtris tandem in terram egreſſis, cum hoſte qui littora armatis, urbem utcunq; reſtitutam fortiſſimo præſidio compleuerat, acre certamen, tamen decem millibus ſuorū occiſis, Barbaris terga uertit, noſtri recepta urbe Carthagine et arce, præſidijs impoſitis, ad Tunetim, tunc nobiliorē ipſa Carthagine urbem properant. quę obſidione cincta, oppugnata nequicquam ſæpius, cunctatione magnam noſtris intulit cladem. Quanquam una & altera eruptione Barbari, accedentibus ex Numidia & Aegypto ſubſidijs maximis, in noſtros erumpentes, magna cæde diſijciebantur, tamen in deſperationem urbis capiundæ, per uim noſtros deduxerunt. Cōmeatus igitur inopia expugnandam cenſent noſtri. clauditur aggeribus urbs, & iam in ſextum menſem occluſa, noſtros ſuſtinet, quos propter peſtilentes aquas & aëris intemperiem morbus inuaſerat. Quo cognito, hoſtis ut calamitatem noſtrorum augeret, callido utitur cōſilio. Cum æſtu intolerabili exurerentur omnia, ac ſub cœlo mitiore alitam gentem noſtram, mirum inmodum ſolis ardor grauaret, quàm primùm uentum caſtra noſtrorum inflare Barbari ſentiunt, tunc emiſſo magno numero equitum, arenarium illum ac urbi obiectum aggerem inequitare iubent, ac diſcurrendo noſtros ad pugnam elicere. Vbi ſtatim ingenti excitato puluere, quem uentus impetus, in ora, oculos accurrentium ferebat, nec non eos qui in caſtris agebant, magnis afficiebat incommodis. At imber de cœlo profuſus hoc malum ſedauit. Vrbs deinde multitudine incolarum, fame laborare cœpit. noſtris in caſtris erat copia, cum ad Hipponem atq; Leptitanam regionem uſq; populatio patêret, ad deditionem ſpectare uidebantur Barbari. dum peſtis per nobilia ignobiliaq; capita uagari incipit, Triſtanus filius Ludouico protinus morituro, leti exemplum præbet. Deceſſit enim poſtea rex ad oct. Calend. Septemb. uentris profluuio. Legatus purpuratus Allarius Epiſcopus hunc inſequutus, luctu exercitum, Barbaros ferocia repleuerunt, cum Carolus, facta cū Piſanis pace, magna inſtructaq; eorū claſſe, ex Sicilia in caſtra peruenit. Nouo & recenti milite hoſtē erumpentē fundit, atque in foſſis, quas in perniciē noſtrorum, ſuperiecto ſabulo, extruxerant, perire coëgit. Mulenem omnibus uiribus, belli aleam tentantem fugat atque perſequitur. Eo tempore Henricus Cornubiæ comes, Richardi, qui imperium mercatus fuerat, atq; diem ſuum obierat, filius, in Aphricam deſcenſionem fecit, ſpe allectus, quod Tunete urbe propediem in poteſtatē Chriſtianorum redacta, coniunctis claſſibus in Syriam ad Edouardum patruelem curſum dirigeret, qui ut poſtea dicemus, iam claſſe Aſiam tenuerat. Aucti noſtri uiribus, peſte imminuebantur, à qua nec Sarracenus immunis euaſit. quamobrem Mulenes princeps pacem à noſtris petijt. Data igitur pax, leges Barbaro dictæ. Vt ſanctos uiros, qui de Chriſto publicè uerba fecerāt, in urbē reciperent. Si quis Aphrorum noſtrā profiteri religionē uellet, initiandi luſtrādiq; illi poteſtas fieret. Quadragena millia aureorū Siciliæ regi rex

Barbarus

Barbarus quotannis numeraret, quantam ſummã Siculus Romano pontifici ex formula debebat. Captiuos Chriſtianos dimitteret. Impenſam belli auro recompenſaret. Recepit auri partem Carolus, inducijs iuramento in decennium pactis. In Siciliam recurſum, magna ſpe, mutatione cœli luem leniri poſſe. Cum in conſpectu Sicilia iam haberetur, tempeſtas atrox naues diſiecit, non paucas ſubmerſit, reliquas quaſſauit, ad Drepanũ rurſus, quos lues in Africa, procella in mari remiſerant incolumes, duplex calamitas excepit, auaritia ſcilicet Caroli, qui lege Rhodia, & nauigia & onera amiſſa fiſco ſuo adſcribebat. tunc etiam recrudeſcens peſtilentiæ uis, qua Theobaldus et Iſabella Nauarræ reges, Flandriæ comes, abſorpti ſunt. In Calabriam uerò traiecit Philippus rex Gallorũ patris ſucceſſor, ubi Eliſabeth eius uxor apud Conſentiam (quam Crathis fluuius, ut ipſi uidimus, interſecat, Sybaris uerò ambit) in aquis perijt. Probro datum eſt Carolo, fœdus cum Barbaro initũ. Non deerant enim qui dicerent iam Tunetim in noſtrorum manu fuiſſe, ſi tantum in tertium diem uſq; obſidionem continuaſſet Carolus. Certè reclamantem Philippum minis compeſcuit. Anglo perſuadere non potuit, ut uel numum de numerata pro impẽſis belli Barbari pecunia reciperet. quam integritatem diuinum numen approbaſſe uoluit, cum illæſus cum ſuis copijs, cæteris magno incõmodo affectis, per mare impetuoſum, in Siciliam euaſerit. Hunc finem habuit expeditio Aphricana, quæ ducenta millia pugnatorum habuiſſe dicitur.

Edouardi Angli in Syria periculum: Henricus Anglus regius adoleſcens trucidatur. *Cap.* XVIII.

FVerat (ut diximus) inter Chriſtianos principes cõparatum, ut Anglus cum claſſe in Syriam trajceret, dum Francus Aphricanos edomaret. à patre Henrico igitur Edouardus, claſſe, cõmeatu, armis, milite, pecunia inſtructus liberaliſſimè, aſſumpto Theobaldo Leodienſi Archidiacono, apoſtolicæ ſedis Legato, atq; Edmundo fratre, in Aſiam traiecturus, naues conſcendit. Erat Edmundus Lancaſtriæ comes, Edouardo natu maior, cæterũ forma, ingenio inferior. Diſparibus ex fratribus, duę factiones nobiliſſimæ ortum habuerunt, quarum in hodiernum diem altera, Roſa rubra, altera alba uocatur, quod hæc unius, altera alterius familiæ inſigne fuerit. Coniunxit ſe Edouardo Ioannes Baliolus Scotus, eius gẽtis magna manu ſtipatus, Phriſonum quoque, & inferioris Germaniæ nobilitas, numero haud contemnẽdo. His in Aſiam traiecit, uſq; eò Ptolemaide commoraturus, quoad Ludouicus ex Aphrica uictor cum maiore exercitu adeſſet. Quinque millia equitum in exercitu Edouardi, peditum numerum duplum fuiſſe, ſunt qui tradant. At dum Edouardus belli ſocios expectat, prope fuit, ut in ipſis rerũ initijs, hoſtium'ne inſidijs an domeſtica fraude incertum, interficeretur. Scelus omnes Arſacidæ Aſſiſſimisq; adſcribunt. Quorum è numero quidam, auito inſtituto, blanditijs, artibusq; apud Edouardum ſe inſinuauerat, ut ſæpius, tanquam regionum peritus, rerum geſtarumq; callens, in colloquium regij adoleſcentis admitteretur. Tantam occaſionem captans uir ſanguinarius, ſica, quam ſub ueſte occultauerat, Edouardum in cubiculo ſolum, trino perfodit uulnere, confecturus procidentem abſq; dubio, niſi præualidus iuuenis, cõprehenſam parricidę dextram, ictum repetentem, tamdiu conti-

nuiſſet

nuiſſet, quoad ſtrepitu clamoreq́; exciti famuli, accurrunt, correptumq́; per cuſſorem excarnificantes, diſcerpunt in minutias. Anglus ſemianimis à ſuis fomentis & medicinis recreatus, uix longo tempore ex uulneribus conualuit. Ferunt quidam, Guidonis Montisfortis opera, hãc iniuriam illatam eſſe, qui patris necem ulturus (quem Edouardus ad Eueshanium in Anglia prælio uictum occiderat) inſidiatorem domeſticum ſubornarit. Sed fama tum obtinuerat, ut ſicarij omnes Arſacidæ dicerentur, ſcelera omnia & latrocinia Aſſaſſinorum pertinacię adſcriberentur. Rem Chriſtianam cum Edouardo curabat in Syria Theobaldus legatus, cum apud Viterbium à Cardinaliũ collegio Pontifex creatur. Reuocatum in Italiam Edouardus, ubi ex uulneribus conualuit, magnis donatum muneribus, magno egregioq́; comitatu, mirificè iuuit, patrueliq́; Henrico per nuncios mandat, claſſe manuq́; Anglorum omni, pontifici aduenienti præſto ſit. Is ex Sicilia ſoluẽs, apud Cyprum, magnis gratulationibus exceptum, in portũ Centumcellenſem, cui nunc Ciuitas uetus adiacet, deducit. Deinde Viterbium petentem officij & honoris gratia ſequitur. Venerat per id temporis Viterbium Philippus Francorum rex deſignatus, ac Carolus Siculus, ex Aphrica redeuntes, aderat & Simonis Montfortij filius, Guido Hetruriæ præfectus. Eccleſiam cathedralem, audiendæ rei diuinæ cauſa, reges proceresq́; omnes petierant, inter quos Henricus pontificem ſequebatur ingredientem. hoc uiſo à longe, inflammatus ira Guido, incautũ aggreſſus, uno atq; altero ictu interficit, uiaq́; ſibi ferro facta, pręparatum ad templi ualuas equum conſcendit, ac ad Socerum Roſcium Vrſinum, Anguillariæ (quod oppidum Tarquiniæ lacui inſidet) regulum abijt. Ea res apud omnes, & in primis apud Anglos inuidiam ingentẽ conflauit Carolo, quod non perſequeretur percuſſorem, cum ipſe Vicarius imperij & Eccleſiæ tantum ſcelus minime pati debuiſſet. Theobaldus, qui iã pontificatum inierat, ac Gregorius decimus appellabatur, continuò ad rem in Syria iuuandam animum adiecit, cui Venetorum & Genuenſium diſcordiam in primis obſtare, ipſe didicerat. abeuntem ergo Philippum obteſtatur, ne tantæ rei deſit, magnitudinem ſplendoremq́; eius nominis, multum in ea profuturum. Is igitur Cremonæ ſubſtitit, cupiebat enim uehementer rebus in Syria laborantibus conſulere. Vocatis ad ſe utrorumq; legatis, eos tam diu ſecum eſſe uoluit, modo hos, modo illos hortando, leniendo, pollicendoq́;, donec rem è ſententia confeciſſet. In quinq; igitur annos utrinq; induciæ pactæ ſunt, ac Veneti Piſanorum ſociorum nomine pepigerunt. Fuit hic annus undecimus ab eo, quo primum apud Ptolemaidem infeſtis armis concurrerant. Edouardus Anglus, cum iam omnem ſpem bene gerendę rei amiſſam uideret, factis cum hoſtibus inducijs, in Italiã incolumis redit. Certior factus de patruelis nece, Romam adiit, cum Gregorio Pontifice, qui cũ amicitia à principio in Syria conciliatã ei intercedebat, egit ut id nefariũ parricidum non pateretur eſſe impunitum. Pontifex Guidonem qui capi non poterat, in impiorum numero habendum autoritate ſua decernit. Edouardus exectum cor patruelis, aurea pila incluſum ſecum auferens, Florentiam petit, ubi à Repub. honorificentiſſimè exceptus, aliquot dies tranſegit, equitibus creatis permultis. Deinde Angliam petens, cum domum rediiſſet, de-

portatum Henrici cor apud Londinum, in ponte Thameſis fluuij, pilæ lapideæ ad id erectæ impoſuit, quo Anglis teſtatior fieret iniuria à Gallis recepta. Quieſcebat iam Italia, Germania ſub fortiſſimo Imperatore coire incipiebat, in Gallia res tranquillæ, Anglis otium erat, conſilia agitabãtur in proceres Chriſtianos, de recuperandis in Aſia rebus perditis, cum initium perturbandi omnia à Venetis Genuenſibusq; ortum eſt, ac inter eos rurſum bellum redintegratum magna utriusq; populi clade, maiore rei Chriſtianæ in Syria pernicie. nam in cauſa fuit, ut deſtitutum auxilio Chriſtianum nomẽ paulatim ac intra annum decimumquintum, ex tota Syria eijceretur. quod qua uiolentia, qua iniuria contigerit, in quinto libro dicemus.

CASPARO COMI, AD PHANVM D. BLASII IN SYLVA HERCYNIA ABBATI IOANNES HEROLD *Hochſtettenſis* S. D.

SI cui Caſpare uenerande, aut temerè aut impudenter facere uideor, quod hunc de reb. Syriacis librũ quintũ, homini tibi laudatiſſimo, ſed nec de facie, ut aiunt, mihi noto, inſcribo, huic, ut prius me excuſem, puto neceſſarium, quàm de mea uoluntate tibi aliquid conteſter. Nolo etenim aliquis ſibiipſi perſuadeat, quod optimæ mentis cogitatione omiſſa, grauiſſimos ac ſumma autoritate præditos homines, ſcriptis meis infauſtiſſimis, aut onerare in uſu habeam, aut eos aſſentatione illiberali, æmulis ad deridendum propinare conſueuerim. Profeſſionem huius ſynceri mei iudicij etiam Critici, quantumuis ſeueri & triſtes, offendunt ſcio, quum prioribus quatuor libris eos quidem patronos conſtituiſſe me uident, quos à doctiſſimis celebrari æquum cenſebant, niſi ipſimet nigro aliquo calculo notari uelint, uel omnino inuidiam diſſimulare noluerint. Accuſabunt fortè ſtultitiæ, quod tenuitate ingenij id aſſequi coner, quod in omni re literaria celebratiſſimorum uirorum operam conſumeret, ingratitudinem tamen magis mihi uitio uerterent, ſi tantos quantos, patronos & amicos præterijſſem, quibus & otij & negotij mei rationem me debere fateor. Certè haud magis probarent, ſi in album tam candidorum uirorum Phormionem aliquem atrũ, aut perſuaſione, conditione, ingenio, moribusq; diſſimilem allegerẽt, quandoquidem nec natura, nec ipſa uirtus diſparibus gaudet. Tibi uerò Caſpare uenerande, conuenire plurimum cum his hominibus, certum eſt, quem dignitatis, prudentiæ, autoritatisq; gradus tam comiter conſeruare, audio, ut inter maiores modeſtia, inter pares amabilitatẽ, apud inferiores benignitate polleas, emineas, atq; regnes. Et harum tuarum uirtutum præco eſt, inter cæteros, Hilarius Glaſerus oppidi Rynfelden ſcriba ſupremus, quem per plures literaturæ ordines ingenium candidum euexit, fides & integritas optimis quibusq; clariſſimũ reddidit, qui etiam apud me, & literarum bonarũ helluonem, & aliquoties te hiſtoriarum gurgitẽ & uoraginem appellare nihil abhorruit. Ex quibus intelligi poteſt conſilium coniungendi te cum tantis uiris, apud me iamdudũ maturuiſſe, ac omnẽ temeritatem, omnem impudentiam

dentiam, teſtimonio bonorum uirorum eleuari. Nunc igitur meũ ſtudium non ſolum tibi cõmendare, ſed etiam explorate probare uolo. Centum octoginta, paulò plus annorum hiſtoriã tibi Caſpare uenerande dedico, quæ uarietate & exemplis, ut iucunda, ſic utiliſſima, meis quoq; uigilijs, mea fide, ex autoribus haud ignobilibus, magna ſollicitudine, bono ordine congeſta & conſcripta eſt. nihil enim mihi potius fuit, quàm ut Reip. perturbato ſtatui, fructuoſiſſimam aliquam conficerem hiſtoriam. Confer enim, precor, Caſpare uenerande, huius noſtræ ætatis mores cum illis temporibus, de quibus in hoc libro mẽtio, non'ne Remp. Chriſtianã pari diſcordia principũ, eò redactam uidemus, ut niſi maturè ciuiles ſopiantur diſſenſiones, fidei propius arbitrari poſſit, ipſos Barbaros (dum uicem noſtrã miſerti, nihil in nos hoſtile moliuntur) in fideliũ res meliuſculè affectos eſſe nobis ipſis? quemadmodum & Tartari ea ætate, quàm Occidentales, rem Aſianam magis defendebant. Quis rogo occaſioni recuperandarũ rerum olim amiſſarum tam intentus, quàm tyrannidis ſtruẽdæ? par certè cæcitas, quæ Ptolemaidis proceres omnes & ignominia & extrema affecit clade. Dei benignitate, crede mihi Caſpare uenerande, Dei clementia & longanimitate, cauet (prohibeatur diu oro, ne quod malum mihi excidat omen) quod ad oppugnandã ſalutẽ Germaniæ (de libertate cũ actum eſt) gens Turcarũ potentiſſima non accingitur, quod nõ ignotus ignobiliſúe aliquis populus ſanguinẽ noſtrũ, cruore fraterno ſpumantẽ, haurit, quod nõ opes parricidio periurijsq; quæſitas deprædatur. etenim hæc noſtrorũ peruerſiſſimorũ temporũ conditio, non minorẽ in nos graſſandi præbet materiã, quàm Othomannidũ origini & incrementis attulit, quã hoc in libro deſcribimus, ſeculi ab hinc quarti ambitio. Hæc cũ in hiſce meis, fide, quã elegantia inſtructioribus cõmentarijs, legis Caſpare antiſtes, cũ uolo fuiſſe mihi animũ credas, ut uel nominis mei damno, Germaniæ, id eſt, cõmuni patriæ, offerrẽ ſpeculũ, ad quẽ contẽplatis diſcordiæ næuis, ſe cõponeret, ornaretq; certa fide, iuſtoq; obſequio. Si quid profeci, resq; tranquilliores, uel hac uel alia quadã ratione euadere uidero, lætabor ſaluti Reip. ſin obtrectationẽ tãtum, atq; inuidorũ his ſuſcitauerim liuorẽ, autoritati tuæ hanc quantulacunq; ſit operã meam, atq; ſtudiũ meũ, tamq; patriæ amantiſſimo, defendendã cõmendo, æquitatẽ tuam atq; amicitiam, meritorũ meorum fructum ampliſſimum exſtimans. Vale.

DE BELLO SACRO CONTINVATAE HISTORIAE LIBER QVINTVS, IN ORDINE *uiceſimus octauus.*

Rodolphus Habſpurgenſis, Imperator creatus, eiusq; expeditiones uariæ. Cap. I.

GRegorius 10. Pont. max. Lugduni Cõcilium patrum indixerat, agebaturq; anno à nato Chriſto 1284. ad id celebrandũ, quia cum Græcis inſtabat certamen de ſpirituſſancti proceſſione, doctiſſimi quiq; accerſebant, inter quos Thomas ille Aquinas, qui tamẽ anteq̃ eò perueniſſet, diẽ ſuũ obijt. Adfuit Bonauentura Balneoregius, Franciſcanæ familiæ ornamentũ, Eboracen-

ſis antiſtes. Genuenſiũ ope adſuit Palæologus imperator cũ Ioſepho Patriarcha Conſtantinopolitano. Qui ut Græci imperij iura adipiſceretur à Pontifice max. etiã reclamantib. Balduino imperatore & Carolo Siculorum rege, id obtinuit, cũ utrinq; almũ ſpiritũ procedere profitebat̃. Peruenerũt Lugdunũ Tartarorum nonnulli proceres, ij domi profeſſi Chriſtum, nõnihil initiati, tunc lauacro regenerationis abluti ſunt. Rodolphus Victorioſus, Habſpurgenſis Comes, ſuperſtite æmulo Caſtulonenſi Alphonſo (illo, de quo dictũ illud ſceleratũ fertur, Si à principio creationis interfuiſſet conſilio Dei, quod nõnulla melius ordinatiusq; diſpoſuiſſet) imperator renunciatus in interregno, à Gregorio, qui Lauſannã uſq; accedenti Rodolpho occurrerat, Romanorũ rex declarat̃, ea lege, ut intra annũ in Italiã diadematis cauſa proficiſceret̃, atq; Hieroſolymitanis rebus, quantũ poſſet, maximã opẽ ferret, ſeq; ipſum præberet imperatorẽ totius exercitus, quem pontifex cruce ſignatũ in Aſiã miſſurus eſſet. Ad expeditionẽ ineundã ducenta millia aureorum imperatori oblata, quã ſummã cõſeſtim ut Mediolanũ ueniret, à mercatorib. Florẽtinorum Pictorienſiũq; reciperet. Deinde Papa Chriſtianis omnibus decimas rerũ impoſuit, miſſis qui per totũ ſexenniũ tam ſacra q̃ prophana decimarẽt, qui omniũ cõmiſſorum ueniã offerrẽt ijs, quibus crucẽ ſuſcipiendã perſuaſiſſent. Rodolphus cũ uxore, liberiſq; ac tota fermè familia Lauſannæ ſe crucis teſſera inſigniuit. Iſnẽſis ille Henricus, Baſilienſis Epiſc. à põtifice legatus dictus, per totã Germaniã decimas in ſupplemẽtum Syriacę expeditionis, congregare cœpit. Profectus inde imperator, Baſileã peruenit, ubi legati, eiuſq; iuſſu, in dominicana familia, primarius quidã uir, Eberhardus nomine, dicẽdi arte excellens, multos ſua facũdia perſuaſit, ut ad militiã tranſmarinã nomen darẽt. Inter quos fuere Theobaldus comes de Pfirt, deinde Lotharingiæ dux cũ alijs militibus & equeſtris ordinis inſignib. uiris permultis. Theobaldus, ut in ſumptus belli pecunias cõgereret, comitatum Pfirtenſem cũ poſſeſſionibus, portorijs, uectigalibus, mixto meroq; imperio Epiſcopo Baſilienſi, emptionis titulo cautionibuſq; tradidit, receptis pro eo argẽti marcis quadringentis. Dum igit̃ ad expeditionẽ Hieroſolymitanã omnia parant̃, ſeſquienniũ effluit, interea ipſe põtifex moræ pertæſus, mittit qui imperatorẽ uocarẽt, & uoti admonerẽt, iuberentq; ad Cal. Febr. 1275. cũ omnib. ex Germania copijs Italiã intraret, inde in Aſiã traiecturus, alioquin diris pontificijs ictum, imperio illũ excidiſſe. Sed morte põtificis ſecuta, Ottocari Boiohæmię regis & Henrici Bauari ducis cõtumacia, opis afferendæ Hieroſolymis & ſpes & occaſiones oẽs interrupit. Imperator quippe ad uindicandã Rom. imperij maieſtatẽ, iniuriãq; illatã ulciſcẽdam, cõtra Bauarũ & Boiohemũ arma ſuſcipere coactus, propiorẽ illi curã, q̃ ſacri belli eſſe, rebellium ſupplicium oſtẽdebat. Genuẽſes, Veneti, Piſani, Florẽtini Græciſq;, audita morte Gregorij, ceu fractis carceribus, ferarum ritu ſeinuicẽ terra mariq; dilaniabant. Carolus præterea Rom. pontifici grauis imminebat, agebat em̃ omnia pro arbitrio. Siciliæ em̃ regno tributũ adiecerat Punicũ, Achaiam quoq;, Prætor Rom. creatus, uicarius imperij, apud oẽs Italiæ urbes magno in precio. Sic dum in Italia, quã in Germania res nihilo pacatiores, Innocẽtius 5 Hadrianus quintus, Ioannes 22, Põtt. maxx. ſeinuicem in

pontificia

põtificia dignitate inſequẽtes,per totũ triẽniũ nihil omnino,ad res Syriacas ſubleuãdas,auxilij aut ſupplementi colligere potuerãt,ſtatuit imperator reb. attritis nõnihil opis adferre,ac primò bello Boiohemico cõfecto,Henricũ Ioannis Obotritorum ducis filiũ ſanctæ expeditioni præficit,ualida manu militum illi addita,in Syriã transfretare iubet.Is in Cyprũ cum ſuis delatus, ab Amita,regis Henrici uxore Placẽtia humaniſſimè exceptus,Ptolemaidẽ paucis poſt diebus peruenit.In agrũ igiť Damaſcenũ irruptione facta, flamma, ferro,uaſtitate omnẽ regionẽ depopulatur,ſpolijs onuſtus,ſæpius in urbẽ reuertebať.Barbari temeritatẽ atq; audaciã principis cõſpicati,eũ ui non abſq; ingẽti eorum iactura reſiſtere illi poſſe uiderẽt,fraudes atq; dolos inſtituunt, ſpolijs oneratũ,adq; ſuos reuertentẽ,inſidijs circumuentũ capiunt. Ad Soldanum deductus,totos ſex ac uiginti annos,magnã uitæ partẽ, in captiuitate detriuit.Erat inter famulos Henrici Martinus quidam,qui diu pugnantẽ herum armis tutatur,ſed numero oppreſſi ambo,cum manus dare cogerẽtur,hoſtib.famuli fides etiã admirationi fuit.dum eñ principẽ ſuum ſtrenuè tutať,multis uulneribus acceptis,uix mortẽ euaſerat,at medicorum cura ſanitati priſtinæ ac libertati reſtitutus,abire hero captiuo noluit, operã ſuam Limbolario locauit,mercedulam omnẽ principi Henrico deferens, ut partẽ Barbaris,qui illum cuſtodiebant,elargiri poſſet,quo in ipſum manſuetiores eſſent,partẽ ad corporis curã cõuerteret.Tandẽ eo anno quo Caſſanus Tartarus Syriam,expulſis Sarracenis,ut poſtea ſequiť,ſubegit,cum cęteris captiuis redemptus,domũ redijt.Cum tamẽ autores nõ indigni aliam ſuæ libertatis rationẽ tradiderint,quæ etſi nõ adeo ueriſimilis uideať, tamen hoc loco interſeri nõ abſonũ duxi.Cõſenuerat optimus princeps in pędore & ſqualore carceris,cum extincto tyranno,ex Mamaluchis præficeretur regno Aegyptio Germanus quidã,is ſtatim ducẽ ad ſe uocare iubet,ac cum inſtaret ipſa dies natalis Dominicæ,ita hominem affať .Nõne ſacroſanctã natiuitatis tui Chriſti memoriam apud tuos te celebrare,res iucunda tibi uideretur.Noui eñ ſuperſtitioni Chriſtianæ te adeò deditum,& religionis,q̃ libertatis, maiorẽ ſollicitudinẽ te gerere.Rectè ais(inquit Henricus)rex optime. nam ipſa libertas nihil omnino eſſet,niſi incarnatione ſua clemẽtiſſima captiuitatẽ noſtram abſtuliſſet.quantũ igiť huic memoriæ debeant omnes,uellẽ,ô rex ipſe intelligeres.Sed optare licet mihi,utinã etiã te perſuaſum poſſem de his reddere.Tyrannus ad hęc,Dij meliora.Memini eñ cũ apud Kneſe Ienik,parentem tuũ,in Liuonia machinamentis pręeſſem,in hoſtẽ ſtragẽ ingentẽ facerẽ, ac illi nauarẽ operã haud inutilem,perſuaſioni Chriſtianæ me omnino addictum fuiſſe,ſed iam relicto errore communi,priuatãm fortunam etiam mutaſſe.At de religione mihi tecum nulla contentio, de pietate nulla mecum tibi altercatio,de libertate tantum ſermo.Cuperes ergo eſſe liber, atq; ad tuos reuerti? Hæc natura petit,negat fortuna (inquit Henricus) quæ tamen ex tuo arbitratu pendet. Cupio equidem domum redire, quod ſi à te mihi negabitur, æquo animo ferendum erit, cum Anaſtaſia uxor, Henricus, Leo atque Ioannes,filij dulciſſimi proculdubio iuſta parenti iamdudum perfecerint,defleuerintq; mortuum. Erras, infert tyrannus, cum exploratum habeam,te inter uiuos adhuc perdurare tuis notum eſſe, indiesq; re-

ditum tuum ardentiſſimis uotis expectare. Debeo equidem parentis tui memoriæ multum,libertatem itaque tibi hodie largior. His dictis, exornatum muneribus,& Martino famulo bene donato, liberum abire permiſit, qui cum Ptolemaidem ueniſſet,ac conſcenſa naui in Cyprum abiret, iterum interceptus à piratis, ceu fugitiuus Soldano traditur. Miſertus hominis optimi Soldanus,cum iterum dimittit,ac naui parata, in Cyprum deducere iubet. ubi reginæ munificentia,ære, commeatu, equis & ſeruitijs inſtructus ſplendidè,Maſſiliam ad amitam,quæ reguli Maſſilienſium uxor erat, nauigio traijcitur,tandem poſtliminio domum reuerſus,apud ſuos in magna exiſtimatione diem clauſit extremum.

Armeniorum & Sarracenorum bellum in Syria. *Cap. II.*

Hieroſolymitani regni titulos,à pontifice Clemente quarto, ut ſupra diximus,Carolus Andegauenſis receperat. Maria quoque Frederici nothi principis Antiocheni filia,quæ regiū nomē ab auo Frederico ſibi iure hæreditario deberi contendebat,extincto(de quo ſuperius mentionem fecimus) Conrado Caputo fratre,à Carolo ingenti accepta pecunia,ius omne illi in regnum competens reſignauit. Licet Hugo ex fratre nepos Mariæ,Antiochenus princeps,palàm rex ſalutatus,quæcunque fiſco regio inferebantur,omnia ceu hæreditario iure reciperet. Inhiabat quoque Conſtantinopolitano imperio Carolus,cuius ob cauſam uiduus,mortua Beatrice Phocenſi, Catharinam imperatoris Balduini Conſtantinopolitani uxorem duxerat, quod ut obtinere poſſet,cum uideret pontificem rebus Græcis fauere, Arragonen ſemque regem ſocietatem cum Palæologo coniunxiſſe,militiam ſacram profitetur. Inſtructa claſſe triremium centum,onerariarum nauium uiginti,dromones,myoparones,minorumque nauigiorum numerum non paruum inſuper parat,quibus machinas,commeatus traijciat, Vſcieros,quos uocant,ad portandos equos ducentos. Equitatum conſcripſerat ex Gallia, Venetijs, alijsque Italiæ locis,equitum decem millium,pedites bis totidem fuiſſe dicūt. Dum hæc parat Siculus, Ioannes Prochitanus, qui artes Caroli nouerat, Palæologum adit,ſuſpicione & metu ipſum implet,periculi admonet. Dein deſumpta Minoritani trita ac uili ueſte, ad pontificem Nicolaum Palæologi conſilium defert. Papa uerò qui iamdudū Caroli opes imminuere ſtatuerat, Senatoria Vicariatusque dignitate priuarat regem. nam ex familia Vrſinorum,Romæ præpotenti prognatus,duos nouos reges,& eos gentiles ſuos,in Italia inſtituere cogitabat,ac unū Hetruriæ,alterum Longobardiæ præficere,ad arcendos reges exteros. Coniurationi igitur in Francos ſocium ſe exhibet. Prochitanus acceptis à pontifice literis, Arragonenſem conuenit, aurum pollicetur,ut bellum iuuare uelit. Claſſem igitur is etiam parat maximam, apparatu belli apud ipſum omnia perſtrepunt, ſacri belli ſuſcepti titulo. At reuera Conſtantinopolitanum imperium Siculus, Hiſpanus autem Trinacriam quærebat. Pontifex faſtidiebat exteros. Dolus utrinque excogitatus & ſtructus cruentus. nam in ſacroſanctæ Dominicæ reſurrectionis die,ueſperarum hora,dum apud pontificem agit Carolus in Phaliſcorum monte,Siculi,dato ſigno,ad æris Campani ſonitum,omnes Gallici no

minis per totam inſulam uno tempore,eodemq́ momēto trucidant, adeoq́ cupide,ut ſine ſexus diſcrimine mares & fœminæ ferro dediti ſint. Cæſæ ſunt etiam Siculæ mulieres, ſi quæ Gallorum erant compreſſu prægnantes. Inde prouerbio increbruit, Siculus ueſper. Claſſis deinde occupata, quæ in portubus ſtabat,parata ad imperium Græcum inuadendum, emen tito prætextu. quo Deum optimum maximum irritatum ferunt, ut cladem Gallis tantam immiſerit. Certè nec Arragonenſi dolus impunè tranſijt,quippe non poſt multo,à Gallis in pugna cæſus occubuit. Cæterum dum Sarraceni uanos Chriſtianorum motus, ac à uero alienos eſſe cernunt, haud cunctandum rati,Antiochiam inuadunt,quam non adeò firmatam, uniuerſam penè delent. prædà ingenti onuſti,in Armeniam irrumpunt,omnia deuaſtant,depopulanturq́. At Armenij cum hoſtem efferatiorem per æqua iniquaq́,atque conuallium anguſtias diſcurrere, prædam congerere, nullo ſeruato ordine,omnia diripere uident,contractis copijs, locorum ignaros ex improuiſo adoriuntur. Sarracenus ab omni latere circumuentus,prædam abijcere,arma corripere & expedire, ad ſigna coire contendit. Bandogabar ſuis auxilio accurrens, ordines inſtruere tentat, dum fugientes reprimit, redeuntes ad ſigna conuocat, ſagitta in incertum emiſſa uulneratur,ſaucium uires uerbaq́ deſtituunt. delatus ingenti celeritate ad caſtra,quę ad fauces Armeniæ locauerat. Amiſſis ſuorum permultis, Damaſcum redijt,cum uiginti millibus captiuorum,quos Antiochiæ, alijsq́ in locis uinxerat. Paulo-pòſt ex uulnere cum obiiſſet, Helpin ſucceſſorem habuitit. Hic parentis mortem ulturus,iterum Armenios bello aggreditur, qui cum à nobis fruſtra opem petiuiſſent, Gallicis Hiſpaniſq́ armis, Piſanorum, Venetorum,Genuenſium diſcordia dilaceratis,ciuilia uerò bella apud Tartaros ſopita eſſe audirent,ipſum Abagam, ut ſubſidio illis accederet,orarunt. Non defuit Tartarus ſupplicibus, cum triginta equitum millibus Mandogamorem fratrem regi mittit, ut coniunctis copiis, Syriam ingreſſus,Sarracenos reprimat. Obſidebat Helpis Hamam,ab Antiochia & Cæſareà urbem haud procul diſtantem,quæ fido præſidio Armeniorum ſtrenuè defendebatur. eò cum acceſſiſſet Tartarus cum Armeniorum copiis, magnum Sarraceno metum iniecit,quum uiribus,numero & induſtria hoſtem ſibi præſtare multum non obſcurè uideret. Ad ingenium igitur conuerſus,mittit qui Ducem Tartarum, promiſſionibus pollicitisq́ immenſis perſuadeant,ut deſertis Armeniis,in pacatum abeat,aut inita pugna,in medio belli ardore deſtituat. Auro hominis fides corrupta, pugnam capeſſere omnes iubet. Rex Armenius, bello uir prudens ac exercitatus,belli aleam haud tentandam reſpondet, ſed hoſtem qui ad prædam,quàm ad pugnam magis expeditus eſſet,cunctatione eneruandum, quandoquidem exploratum ſit,uix in tertium diem, annonam Sarracenis ſupereſſe. Tartarus mora uictoriam ſurripi contendebat, aut enim hoſtem fuga elabiturum, aut ſupplementis accerſitis, uires reſumpturum. Tandem ab omnibus,magno ardore ad arma conclamatum. Prælio inito ab utroque cornu, noſtri egregiè uincunt, ſed dum in fugam inclinari Sarracenos atque

diſſipari cerneret Mandogamar, equo pernix deſilit. qua re conſpecta, ex inſtituto gentis, equites ducem imitati, & ipſi in pedes ſe excepere. Armenij à ſociali equitatu, cui uni fidebant, ita proditi & deſerti, dum animos colligit, redintegratq́ꝫ uires Sarracenus, ad caſtra pedetentim ſe recipere coguntur. Tartarus pro uicto, retro ad Euphratem conceſſit. Armenij uero cum biduo poſt pugnam caſtra in hoſtico habuiſſent, Sarraceni deſperationem eorum mirati, liberos eos abire permittunt, deinde recepta Hama, alijsq́ꝫ Syriæ urbibus, domum redeunt. Reuerſos ad ſuos Tartaros Abaga rex ignominia affecit, ut per omnẽ uitam habitu ueſtituq́ꝫ muliebri uterentur, Duces uerò & fratrem ſecuri percutere iuſſit.

Mergathum in Syria à Sarracenis expugnatur, & obtinetur. Caput III.

Syriacum bellum inſtaurabat Abaga, ſed in apparatu belli, domeſticis inſidijs opprimitur. Tangodar autem, qui fratri ſucceſſerat, olim Chriſtianis ritibus initiatus & baptizatus, Nicolaus dicebatur, tamen commercio gentis, à ſanctis digreſſus, impijs ſeſe coniunxit, Chriſticolas omnes capitali odio inſectans. Admonitus à pijs, ne pergeret populum Dei tam nephariis conatibus moleſtare, non ſolum non paruit, ſed Dominica atq́ꝫ ædiculas ſacras dirui fecit. Inſanientem tandem populus trucidauit, ſuffecto in locũ eius Argone ex fratre nepote, qui deſtructa omnia inſtaurauit, Chriſtianos pio fouit affectu. Interim apud Sarracenos Helpis diſceſſerat, cui Melechſaites ſucceſſit. is ut regni auſpicia inſigni aliqua clade Chriſtianorum iniret, Marmeam urbem in Syria Phœniciæ expugnare decreuit. Ea equidem urbs præſidio, turribus, propugnaculis aggeribusq́ꝫ munitiſſima, ab Hoſpitalariis regebatur. qui Barbari aduentu præcognito, arma, tela, annonam, uirosq́ꝫ fortiſſimos urbi & præſidio immiſerant, inſtructam ad multos annos haud facilè in tyranni poteſtatem ituram ſperantes. Melechſaites ex omnibus ſui regni regionibus accitis copiis, Arabum auxilia quoq́ꝫ ciuit, luſtrato exercitu, ad ſexaginta millia equitum, alterum tantum peditum inuenit. Iam Anteradon peruenerat Barbarus, quæ tantum quatuordecim millia paſſuũ à Marmea ſiue Mergatho diſtat, cum Aegyptia claſſis inſtructiſſima adeſt, quæ per Marræ fluuii oſtia inuecta (cui Marra imminebat, tantum duobus millibus paſſuum à mari remota) exercitui ſe coniungit. Barbari ponte ex ſuperiore parte fluuium iungunt, corona circundant urbem, crates contexunt, machinas explicant, urbem irrumpere multa ui ſæpius tentant, toties reiecti ab iis qui in præſidio Germanis, in omne uirtutis opus præcipites, magnis cladibus afficiuntur, cũ ex inſperato nunc in hoſtẽ erumpunt, nũc molares magnas, & omnis generis tela in Barbaros haud irrita noſtri coniiciunt. Effecerunt hoſtium uani conatus, noſtrorumq́ꝫ fiducia, ut poſt longam obſidionem contemnerent noſtri hoſtem, quem nihil tentare omnino, ſed quaſi fame eos uincere inſtituiſſet, quietem in caſtris agere uidebant, ob id & conatus eius ridebant, in aliquot annos rerum neceſſariarum copiam ſupereſſe certi. Quæ fiducia dum noſtros ludit, iam nemo ſtationes ſuas, nemo uigilias & cuſtodias diligentius ſubire, omnes in luxum & gulam prorumpere incipiunt, quod hoſtem haud diu latuit. Magnam igitur foſſorum manum nocturnis horis immittit Melechſaites,

tes,

tes,cuniculis ſuffodere iubet mœnia.illi egeſta terra uaſtis ſpecubus, totam urbem penſilem faciunt,ſuffulciunt mœnium fundamẽta aridis ligneisq; paxillis, multa egeſta materia,quæ ignem ſubito cõcipere ſolet. Noſtri huius rei ignari,clauſi muris,genio indulgebant,cum ecce ſubitò à Barbaro adeſt nuncius, qui urbem ut dedant eos adhortatur.Riſu primò excepta uox, deinde inſtanti etiã cõuitia dicta,donec periculi admoniti,ac fide data, qui ipſam rẽ inſpectarent,imminentẽ cladem ad ſuos referrent.Cognitis his,incolumitatẽ pacti,quantũ quisq; portare poterat,in humeros cõijcit,atq; armatus emigrat.Barbari deleta urbe,præſidiũ cõmuniunt,ſuorum ad cuſtodiã relictis nõnullis,inclementia cœli impediti,ad ſuos remeant. Factum hoc, ſunt qui tradant,anno 1285.quo etiã anno, Carmelitarũ familia Syria expellitur à Melechſaita,leuiſſimã ob cauſam,ſi ſpectes uenerationẽ,qua antea eam factionẽ coluerat Barbarus.Eſt Carmelus mõs in Syria,mora tam aliorum prophetarũ, q̃ Heliæ & Heliſæi,nobilis. hunc locum ſub Almerico Hieroſolymitano Patriarcha inſederant Anachoritæ, ac cum ſparſim circa montẽ agitarent,tandẽ coiuere ad fontẽ qui Helię dicit̃,in cacumine montis & Phanũ & cœnobiũ cõſtruxerunt,uni qui honeſta præcipiebat,humiliter parendo,ſine tamẽ certo inſtituto, ſine peculiari cultu, ſine ceremonijs. Albertus poſtea Hieroſolymitanus ſub Innocentio tertio,Patriarcha & legatus certas obſeruationũ regulas illis præſcripſit,addidit & ueſtitui normã, pallium ſcilicet uerſicolorẽ,ex albo & canuſino circulatum,Heliam eiuſmodi cultu ornatum inceſſiſſe,Baſilium ea uiuendi forma uſum fuiſſe,aſſerens. Erat tam gratus propheticus pallij habitus nõ ſolum Chriſtianis, ſed etiam Barbaris,ut magnis Sultani eleemoſynis familia tota ſuſtentaretur, locupletareturq;.Sed pontifici Rom.Honorio quarto nõ admodum probabatur, uel quod non Romano ingenio excogitatus aut confirmatus,uel quod religioni circulatus uerſicolorq; habitus conuenire nõ uideretur. igitur album illis pallium datum ita,ut ſub eo camiſiati eſſent,uterque color illis retineretur.Quod ubi factum reſcijt Melechſaites, tanta ira exarſit, ut congregatis copijs,cœnobium inuaderet,expulſisq; omnibus,incendio & phanum & cœnobium deſtrueret.Repullulauit hæc breui familia in omnibus regionibus Chriſtiani nominis adeò,ut pudeat numerum referre locorum & initiatorum huius factionis.Septem millia enim & quingenta Carmelitani nominis cœnobia extare,in quibus ſacris operentur centum octoginta unctorum millia dicuntur. At hoc relatum nolo,ut dignum ducam cui fides habeatur. Veri periculũ ſit apud autores. Vnum autẽ hoc certũ eſſe nemo dubitabit,utriuſq; rei ſignum et memoriam extare,apud Frãcos ſcilicet Oriẽtales, Mergatheim ſodalitatis Teutonicorũ ædes,quas à perdito pręſidio denominari uoluerunt poſteri,deinde Carmelitarũ per totã Europã cœnobia.

Tripolis,Sidon,Berythus,Tyrusq; à Barbaris in Syria capiuntur. *Caput IIII.*

INterea humanis exempto Melechſaite apud Aegyptios, Alphir rebus præficitur Sarracenorum, is per exploratores cognouit Chriſtianorum res in Occidente ciuilibus bellis & diſcordijs feruere. Etenim Piſani cum Genuenſibus,de Cyrni inſulæ,quam Corſicam uocant, poſſeſſione tantis odijs decertabant, ut non modo alijs auxilia ferre non poſſent, ſed tam

hi

hi quàm illi ſubacti,ſuis rebus aliunde opē implorare cogerent.Guelphorū & Gibellinorum hæreſis nihil minus quàm Veneta & Praſina olim factio Græciā,nunc totā Hetruriā exagitabat. Veneti Picenorū bello liberati,cum Goritiano comite Maynhardo,Hiſtrico bello biennium totū fermè conſumebāt.Pōtifex de regno Siciliæ ſollicitus,Tarraconenſes & Frācos cōmittebat.In Germania omnia tumultus plena erant,imperatore Nuithones & Sequanos oppugnāte.Angli & Scoti in mutuas cædes ruebant.His diſcordijs fretus Barbarus,Tripolim Syriæ urbē nobiliſſimā obſidet,omni externo ſubſidio deſtitutam.Tāti periculi fama Theodoſiam peruenerat,quæ in Cherſoneſo Taurico ſita,Capha uocat̄,Genuenſiū tunc Colonia.Quapropter Patritij nōnulli ordinis uiri,opibus uirtuteq́ præſtantes, obſeſſæ urbi auxilia ſubmittere decreuerunt,priuatis ſcilicet impenſis,quandoquidem de hac re,neceſſitate omnē moram recuſante,Remp.nec pro ſupplementis nec cōſilij cauſa adire liceret.Inſtructis igit̄ triremibus tribus, uiris,armis,omni cōmeatu paratiſſimis, Paulinum Auriā ijs præficiunt,nuncijs Genuā miſſis,qui incōſultis patribus,inſtructę claſſis negocium,imminētis periculi magnitudine excuſent.Senatus collaudatis colonis,ſtudium,ſollicitudineq́ eorum piam boni cōſuluit, ac ut alios ſuos ciues ad defenſionē Reip. Chriſtianæ alacriores faceret,ex ærario impenſarum nomine, Caphenſibus 25. aureorum millia numerare iuſſit.Paulinus interea fœda tēpeſtate iactatus, uix in Cyprum appulerat,cū de expugnata Tripoli certior fit. Tyrannus equidem,licet natura,ſitu,armis,uiribusq́ fortib.urbs bene munita fuiſſet, nouis ſemper cōfluentibus copiis auctus,nec nocte nec interdiu,obſeſſis quietē permittebat, ignobilibus dimicationibus noſtros ſemper laceſſens.nullus ſagittandi finis,machinis & tormentis nunq́ intermittebatur oppugnatio.Oppidani,cum uiderēt hoſtē pertinacius inſtare,muros multis in locis deiectos,inducias petunt menſtruas,quod ſi per id ſpacium auxilium nō haberent,nihil ſe recuſaturos,quin & urbē dederent,ſaluisq́ corporibus cum armis & ſarcinulis abirent.nullo negocio hæ induciæ cōceſſæ,cum ecce tertia die Benedictus Giacaria Genuenſis adeſt,cum triremibus quinq́ atq́ naui oneraria una, quibus Guilhelmi Magni Monteferratēſis principis filiam Violantidē, Andronico Conſtantinopolitano imperatori nuptui aduexerat,portum intrat,ingenti lætitia noſtrorū exceptus.Decretum ſtatim de defendenda urbe,ſi opus eſſet.Peracto conuentionis menſe,Barbarus iterum nuncios mittit,qui urbem & oppidum ſibi petant,aut hoſtilia omnia obſeſſos ſubituros.Noſtri ad pugnam inſtructis omnibus,nuncium abire iubēt, atq́ Barbaro edicere,libertatem Chriſtianam non uerbis,imò nec armis cedere,fore breui ni abeat,ut ceu caueis eruptis à feris,dilaniet̄. Tam feroci reſponſo iritatus Barbarus,cū ui nihil uideret ſe proficere,ad inſidias animū intendit. Vnicā uiā qua hoſti inſidiari poſſit,cernens cuniculorum foſſionem, quæ ad id operis in rem erant,omnia parat,accitis peritioribus, per aliquot dies & multas noctes,labor nō intermittitur,in horas atq́ manipulos partitis artificib. Oppidanos uerò ut falleret ſolitis oppugnationibus procurſationibusq́ laceſſebat quotidie,licet multi ſuorū telis & ſaxis à noſtris obruerent̄.Nec noſtris incruēta ſemper ceſſit uictoria.nā frequentib.procurſationibus

nibus laceſſiti,continere ſe nequiuerunt, quin nonnunquã erumpentes, manus cũ Barbaris conſererent,nunc uictores,nunc uicti,in urbem redeuntes, donec laborioſiſſimũ opus cuniculi(ſæpius natiuis ſaxis occurrentibus,qui incidendi laborẽ exigebant inæſtimabilem,tum etiam fontiũ uenis,quæ ad exhauriendam aquã tempus diutinum conſumebant,impeditũ)ad finẽ perductum eſt,ac in mediũ forum urbis,antequã inſidias noſtri ſentirent, continuatum.Itaque Non.Aprilis,anni ab incarnatione Chriſti 1289. cum altera die noſtri Barbarorum oppugnatione in multam noctẽ defatigati, hoſtem incenſis caſtris(quod ne inſidiæ detegerent,fecerat ipſe)ex deſperatione abiiſſe,atque noctis medio aufugiſſe crederẽt,ſub crepuſculo quieti ſe dediſſent, Barbarorum magna manus,antequã fideles excitari aut armari poſſent,ex cuniculis erũpunt tumultu,uociferatione, igne,ferro omnia territãt,ſternũt,et depopulantur.Impetus in domos priuatas & publicas factus,deinde ſtationes uigilum petuntur,cæſi omnes,in lectulis oppreſſi & iugulati multi.Noſtri ubi rumor alius ex alio ad reliquos de capta urbe perferẽt, exciti magno numero,ad arma conuolant,prout furor,trepidatio,et antelucanũ tempus permittebat,prodeuntes in forum abire,&conflare aliquam agminis formã conabantur,occluſis tamen uiis omnibus,fruſtra tentata omnia,pecudũ more paſſim trucidabantur.Quando igitur nec fugæ ſpem,nec ſpecioſæ mortis occaſionẽ ſupereſſe ullam cernerent,ad portũ certatim ſe cõferunt, ubi utriuſque ſexus,ætatis,mortales multi Giacariæ beneficio,periculo exempti ſunt. nam trepidos nudoſque plerũque in naues recipit, quotquot hoſtium cupiditas, dumprædæ inhiat,reliquos fecit.Poſt maximã in mortalibus cædem, omnifaria merces, prædaque ditiſſima diripitur, urbs primò igni abſumpta, deinde etiã arietibus dirui iuſſa,& ad fundamenta uſque cõplanari. Qui euaſerant,Benedicti claſſe in Cyprum delati ſunt,ea equidẽ die qua & Paulinus appulerat.Barbarus uerò,præſidium quod urbi ad primum lapidem adiacet,Neleſinum nomine,cum nulla ui expugnare poſſet,dimiſſis copiis, quã ne cõmeatus aliquid inferretur,tãdem fame ad deditionem compulit, ſalute præſidii cuſtodibus data.Obtentũ præſidiũ,ne à Chriſtianis Tripolis urbs iterum inſtaurari poſſet,ſtudioſiſſimè inſtruxit,uiris fortiſſimis ad cuſtodiã ibi relictis,qui conatus noſtrorum impedirent.Inde ſimili curſu fortunæ,Sidonem & Berythum captas diripuit,incenſaque & direpta dirui fecit.Ad Tyrum caſtra poſuit,quam claſſe ex Aegypto uocata,mari terraque tertiũ menſem oppugnatam,magna uſus humanitate in dedititios, conditionibus cepit.priuatos enim patria atque patrimoniis,cum rebus quas iumentis aut nauigiis auferre potuerunt, omnibus incolumes abire permiſit.Demum receptis pręſidiis,urbibus,oppidiſque omnibus,à Chriſtianis in Syria habitatis, Ptolemaide excepta,nihil noſtris reliquum in Prouincia fecit.eò enim omnes,qui pactione Sarracenis deditionem fecerant,Syrię incolę ſe contulerãt. Poſt captam autem Tyrum,in quinque annos cũ Venetis,aliiſque Chriſtiani nominis principibus quinquennales inducias pepigit,ne rerum tãto ſucceſſu,omnem in ſe uerteret Europam.Igitur & Ptolemaide abſtinuit, prudẽtia & aſtu uſus,quam calliditatem in recepta Tyro urbe adhibuit clementer uictos tractando,ne clades aliqua nephanda Occidentales exacerbaret.

De

IN audierat Nicolaus quartus Pontifex Max. Syriacas res, modo quo diximus periclitari, igitur clariſſimos Europæ Duces per legatos & literas ſollicitat, ut communis ſalutis cauſa, arma aduerſus Barbaros arripiant. Rodolphus Imperator, dum militem ſcribit, quem in Syriam mittat, moritur. Francus Anglusq́ue, cupere ſe ire auxilio noſtris in Aſiam ſimulant, donec ſacerdotibus pecuniam ſacram emungerent, qua accepta, incepto deſtiterunt, miſſis aliquot militibus, ſpe ſtipendiorũ oneratos magis, quàm inſtructos. Pontifex uerò mille quingẽtos cataphractos equites ſuo nomine dedit, ære ſuo conductos, ad quos in Aſiam traijciendam Veneti naues longas uiginti obtulere, uiaticum ad hæc nauticum pro remigibus pontificis. Ad maturandum negotium aderat Tripolitanus Antiſtes, à Pontifice Romano miſſus. Studium Pontificis aucturi Veneti, ne non & ipſi omnia pro Chriſtiano nomine moliri uiderentur, uiginti triremibus, quas pontifici exhibitas diximus, alias quinq́ue ſuo nomine inſtructas adiecerunt. huic claſſi Tripolitanus legatus pontificius, Iacobusq́ue Tepulus præficiunt. Peruenerãtq́ue Brundiſium Petrus Beluiſius, Templi magiſter, atq́ue Hoſpitalarius magnus, hi magnum uoluntariorum militum numerum, qui ſine aliquo præſtanti Duce accedebat, nauibus impoſitum uiatici & ſtipendij annui pollicitis transfretarunt, qui quo plures, eo fuerunt, ut poſtea dicemus, pernicioſiores. nã Ptolemaidem poſtquam peruenerãt, oneri Chriſtianis, quàm uſui fuère magis. Tamen inſequutæ cladis cauſa, nõ fuit una. Præter enim militarem licẽtiam, corruptus urbis ſtatus Remp. peſſundedit, de quo pauca non omittenda. Vna hæc urbs in tota Syria Chriſtianis reliqua erat, in quam patria depulſi omnes, quicquid Chriſtianorum reliquum, ceu in aſylum quoddam confugerant. Habeo idoneos autores, qui affirmant hominum armatorum in ea id temporis fuiſſe triginta millia, imbellis ſexus & ætatis quadragies mille et plus, exceptis ſupplementis, quæ nuper acceſſerant, numero millium decem & octo. Hæc hominum colluuies, rapinis, cędibus, adulterijs, flagitijs, ſceleribusq́ue, neq́ue ſacris neq́ue prophanis reb. abſtinebat, quin omnia inquinaret atque peruerteret impunè. Nulla enim urbs ab æuo condita tot magiſtratuũ generibus, tot legibus gubernata legitur, in qua tamen commiſſa omnia licentius perpetrarentur. Decem & ſeptem etenim gẽtium diuerſarum, ſibiq́ue inuicem contrariarũ regebatur, lacerabaturq́ue potius dominatu. Henricus enim Cypri rex, qui cum ſatis magna, pro facultate, claſſe Ptolemaidem profectus erat, Templarios perſuaſerat, quãdoquidem antea anno tertio, regni Hieroſolymitani titulos in comitis Atrebatenſis contentionem ſponte ſua, paucis adſtipulantibus aſſumpſiſſet, ut ei ornamenta regni, coronam ſcilicet & alia redderẽt, quę Almerico & Guidoni ipſius maioribus ademiſſent. Siculus rex, Carolus ſecundus, qui ex captiuitate Arragonenſis Neapolim redierat, cum per legatos (quos cum rege Cyprio, de iure, poteſtate, titulisq́ue regni ſacri actionem inſtituturus miſerat) certior factus, diadema & nomen regiũ Henrico ceſſiſſe, exacerbatus, uectigalia, quæ ſub ipſius ditione Templarij percipiebant, prouentusq́ue agrorum, ærario ſuo inferri iuſſit, prædia uaſtare & diripere. Antiochenus princeps Hugo, paterna auitaq́ue in regno iura

iura,& armis & uiribus conſeruare ſtudebat. Tripolitanus à Raymundo
Toloſano propaginem ſe ducere contendebat,eundem principem ſuiſſe,re
gno Gothefrido multò digniorem,modeſtiorem uerò quod maximis exan
tlatis laboribus, ambitioni Lotharingi ceſſiſſet, extare autem, præter ſe,
principum qui Syriam è manu Sarracenorum eripuiſſent,ueteris propagi-
nis neminem, quapropter etiam regiam dignitatem ſibi quàm alij potius
deberi. Quatuor igitur hi principes,non magis de regno perdito,quàm de
dominio Ptolemaidis urbis decertabant. Legatus Pontificis ius quæſitum
regni et urbis repetebat,cum Brennam regem Ioannem,Beneficiarium Ro
manæ Eccleſiæ fuiſſe conſtaret. Patriarcha autem Hieroſolymitanæ urbis,
etiam primas partes prophani ſacriꝗ dominatus ditioniſꝗ ſibi arrogabat
ciuitatis periturae,quoniam Metropolitanus Tyrenſi, ſub quo Ptolemais
tertiam ſedem haberet pontificalem,Occidentalis ecclesiæ ſcitu,ipſi ſubeſ-
ſet. Templarij,Hoſpitalarij,Theutonici milites,quorũ res facultateſꝗ ma-
ximę,ſanguinis effuſi precium,effundendiꝗ propoſitum eſſe pręmium cõ
tendebant,urbis regimen,multa pollicentes,ſi adminiſtratio Reip. illis per-
mitteretur. Francus, Angluſꝗ rex,per internuncios imperiũ urbis ambie-
bant. Piſani qui conſulem in urbe habebant , ac indigenarum nuptijs ma-
gnam contraxerant neceſſitudinem,factione ſua omnia ad ſe trahebãt. Ve-
netus autoritate ſua & opibus,largitionibuſꝗ maximis populi ſtudiũ quæ
rebat. Genuenſes partes & factiones ludificabant, minoribus auxilia clam
palamꝗ ſubmittentes,donec debilitata,quam oderant ſuſpenſamue habe-
bant, parte, fauore debiliorum , gradus ad urbis imperium ſibi pararent.
Florentini negociatione & mercatura,feruoreꝗ dominium ſtruebant. Ar
menij, Tartari uicinitate & potentia,qua rebus omni momento adeſſe,ui-
ribus prodeſſe poſſent,multos ſibi cõciliabãt. His omnibus idem ſcopus,
urbis ſcilicet tyrannis,ſingulis uerò in eadem ciuitate,ſingularis iuris ordo,
& prætorium ſingulare. Igitur una in urbe peccare licitum,punire prohibi
tum erat,dum ſcelerati alterius ſententiam aufugiendo,huius clientelas au-
gent & fortiores reddunt. Sic multifariam diuiſa urbe,quotidie facinora &
ſcelera audiebantur,dum hic rabidus in hunc fertur,ille uiciſſim huius cli-
entelas et res diripit,alter ſeditione excitata in aduerſos irruit. Indigenarum
alienigenarumꝗ funera,ciuium exterorum mortes commiſcebantur , qui
ab ultimis terræ angulis,ad ſalutandum ſacra Saluatoris ueſtigia propera-
uerant,nequitia & perfidia partium aut ſpoliabantur aut necabantur . Per
compita,plateaſꝗ homicidia perpetrabant̃ indies, Inſulæ diripiebant̃,atꝗ
effringebãt̃. Tabernę mercatorũ,apothecę atꝗ myropolia noctu diuꝗ cõ-
pilabant̃. Nihil ſani in tota urbe erat. Senes ac mulierculæ inteſtinis factioni
bus attonitę,externũ bellũ,quo domeſticis malis liberarentur,maximis uo
tis petebant. Grauiſſimus metus grauiores,ditiores terror fœdiſſimus oc-
cupauerat. nullum enim conſilium apparebat,nulla ſpes tantorum malorũ
ſedandorum. Deus certè,Deus ipſe,tot ſcelerum plenam urbem luſtrare at
que expiare nephandiſſimis ciuium criminibus cogebatur , nec dubium,ſi
Sarraceni uiolatis inducijs,contra ſceleratos homines uenire tardaſſent,aut
fulminibus,aut terræ hiatu Deus perdidiſſet urbem. At fati uim accelera-

uit, auxiliariorum atq; militum furor. dum enim ſine duce miſſi, diſſidentium imperia contemnunt, ſtipendia præterea promiſſa non penderentur, inopia raptu uiuere cogebantur. Excurſiones igitur in finitimarum ciuitatum atque Soldani agros aliquando noctu, poſt parum etiam interdiu exercebant, latrocinijs atq; furtis deuaſtabant. Et licet ad tuitionem urbis tantum miſſi eſſent, donec fœderum initorum terminus præteriret, audacia atque temeritate eò progreſſi ſunt, ut prædas tam hominum quàm iumentorum ac rerum omnium, tanquam iuſto bello abigerent, incendijs debaccharentur. Tantam noſtrorum inſolētiam ęquanimiter tolerare uidebatur Soldanus, omniumq; opinione diutius diſſimulare iniuriam, donec quæ in Europa agerentur, quàm ſegniter ſubſidia pararētur, per exploratores cognouit. Tempore deniq; induciarum exacto, res per legatos, abactamq; prędā ſæpius atq; ſæpius repetijt. Poſtulauit inſuper ut hi, qui fœderis uiolādi autores fuiſſent, illi traderentur. Sed nec res redditę, nec auditi legati benignè. Per nuncium igitur, niſi intra annum ipſi ſatisfieret, comminatus eſt urbis excidium, atq; in Chriſtianos peſſima exempla.

Oppugnatur Ptolemais à Sarracenis. Caput VI.

ANno quem præfixerat Soldanus exacto, cum ex Europa ceſſare auxilia Barbarus, urbemq; à nullo regi, ab omnibus premi cerneret, ſpem audaciamq; concepit delendi Chriſtiani in Aſia nominis, tantoq; ſtudio, tantam bellatorum multitudinem cōparauit, ut mira celeritate noſtros prius oppreſſiſſet, quàm noſtri ipſum aliquid moliri ſentirēt. At morbus, qui ipſum tyrannū in ipſo belli procinctu corripuerat, urbis excidium quo lentius, eo calamitoſius fecit. Ad centum enim & quinquaginta millia hominum, cum filio Emilech Araffo (quem Melecaſtraphum nominant) ad urbem oppugnandam mittit, iuuenem ferocem, qui illuſtri aliquo facinore, atque in Chriſtianos ſæuitia, apud ſuos nomen illuſtrare & promereri ſatagebat. Dum igitur machinas, armamentaq; parat adoleſcens, conſilij capiendi (ſi uoluiſſent) noſtris tempus offert. Nihil autem in urbe in commune conſulitur, unde ſubito factum, ut noſtri in iuſtam obſidionem cōpulſi, territiq; ab eruptione prohiberentur. Barbari ſtatim cuniculos agebant, cæciſq; foſſis fundamenta turris, quæ Maledicta appellabatur (infauſto quodam omine nomen ſortita) conuellunt, quæ magno cum fragore corruens, latè ſtragem fecit. Per ſpecus deinde ſubterraneos, muros & mœnia deijcere tentabant, at tranſuerſis noſtrorum cuniculis excepti & trucidati, ab incepto deſtiterunt, machinis admotis, muros quatiebant, ac apertè oppugnabant ciuitatem. Nec his ceſſit urbs. dum enim neceſſitate ingruente, quiſq; in tuenda & defendenda ciuitate, laudem atq; ſtrenui imperatoris nomen ambit, ſæpius à mœnibus repellitur Barbarus, interdiuq; ſtrata, nocte à ciuib. reficiuntur, quæ res ſeſquimenſem adoleſcenti Barbaro, magnumq; Sarracenorum numerum nequicquam abſumpſit. Oſtentatur interim & noſtris aliqua ſpes ſalutis, cum Seraphus genitor Araphi, apud Damaſcum morit, ſed breui euanuit. equidem tanti exercitus dux, abſens à Sarracenis Soldanus ſalutatur. Confluunt ad ipſum copiæ ex paterno regno, militesq; maiorem uirtutem recenti eius imperio præſtabant, quàm ſeni patri eius Solda

no nauaſſent,quo elatus ſucceſſu Araphus, arctius urbem cingere,oppugnare frequentius,pertinacius muros quatere incipit. Tam ingẽs bellum & atrox diſſenſionem & ambitionem altercantium aliquantulum refrenauit, concordiam igitur inter ſe iniere,rationemq́ quærebant,quibus hoſti inſti tutum capiendæ urbis adimeretur.Petrum igitur paribus ſuffragijs Tẽpli magiſtrum, ſummæ rei præficiunt, atq; ne Reſpub.aliquid detrimenti capiat, ipſum prouidere iubent. Is ſtationes continuò diſtribuit, uigilias,excubias diurnas nocturnasq́ in locis opportunis collocat.Publica fora armatis complet,ædes priuatas atq; publicas inſtruit,quem quiſq; locum occupare ad datum ſignum oporteat,deſcribit,teſſara data,quibus internoſci ſe inuicem occurrentes poſſent.Bauarus caduceatores mittit ad urbem cum poſtulatis,qui monerẽt obſeſſos maximi atq; imminẽtis periculi,ac ni priuſquã bellicum cani in ſuis caſtris audiſſent, uoluntaria deditione redderent urbem,fruſtra eos poſtea aut fidem aut humanitatẽ eius imploraturos. Cæterum omnibus ipſum liberam abeundi poteſtatem facere,abituris principibus dona ingentia ſe daturum,plebem cõmeatu & pecunia adiuturum. Militibus ſtipendia ab Occidentalibus regibus promiſſa ære ſuo ſoluturũ, modò incolumes Syria excedere uelint. Ad ea Petrus,tale exemplum à maioribus ſuis(inquit)ſe non recepiſſe,ut partam tanto ſanguine Chriſtianõ, urbem prophanæ ſuperſtitioſæq́ gentis ære commutaret. Non inanes præterea Araphi minas tanti eum facere,ut promiſſiones Chriſti faſtidio habeat. Ageret tyrannus,tentaret omnia armis,perterreret armis obſeſſos, muros perfoderet,facilem unius urbis iacturam fore ijs,quibus ſupremum regnum æuiternumq́ morte cõmercaretur. Rectius tamen facturum Araphum,ſi conuerſis ſignis aut Damaſcum,aut Cahirum repetat,nec publicã priuatamq́ toties Europæ iram in ſe excitet.Fidem,uires, libertatem nondum in urbe extinctas eſſe,ſupereſſe arma,annonam , quæq́ ad tutandam urbem non ſolum ſatis ſint,ſed etiam ad profligandum hoſtem,claſſem Sarracenis fatalem aduentare.Proinde curam urbis traditæ,ſe uiuente,nunquã relicturum,quod ſi defenſam ſuo ſtudio ſuperſtitem uidere cõtingat,ſat gloriæ ſibi delatum eſſe,ſi uero ea exciſa,integer atq; ab omni corruptione alienus ſuus animus,inter ſuorum cadauera,migret ad meliorem patriam,ineffabile premium ſe recepiſſe credat. Omniũ applauſu excepta tam maſcula uox. Nuncij abire iuſſi, cũ apud tyrannum omnia exponerẽt,indicto mox eorum qui ordines ductabant concilio,irà ardens,odioq́ exæſtuans adoleſcens,de oppugnandæ urbis ratione conſilium quærebat,apparatu & exordio in poſterum die dilatis,illuceſcente aurora,paratæ militariter menſæ, refocillatis corporibus,educti è ſtationibus Sarraceni,ad inuaſionem parati, muros ſubeunt. Aggerem intra mœnia confecerant ciues,congeſta terra tumuli in modum,quo ſuperſtantes,in ſubiectos omnis generis tela conijciebant. Viliora uulgi capita,ac imbellem turbam Sarraceni, ad primam turbam oppidanorum exponebant,ut ijs defatigatis,recentes & fortiores ſubmitterent,qui nudata præſidijs munimenta occuparent,at terrebãt noſtros magis, quàm arcebant.Feſſis enim alacres,uulneratis illæſos ſemper ſubmittebat Petrus,ſemper,ubi maior hoſtis uis ingruebat, accurrens, ſimul pu-

gnando & hortando, accendebat uiros, neque deerat obſequium militum, ſuopte ingenio inflammatorum, ut unicam Chriſtianorum ac locupletiſſimam urbem defenderent. nam ubi pertinaciter inferri ſigna, atque ſpreto omni periculo hoſtem impetere mœnia uidebant, ſudes, ſaxaq; illita pice & oleo, corbes & ſarimēta, iniecto igne, inſuper arenam ignitam ſubeuntibus iniiciunt, infundunt aquam oleumq; bullientem. Sarraceni his uſtulati, dū alij ad expugnandum incendium accurrerunt, alij igne ſe ſubtrahunt, paucas ſcalas admouere poſſunt, quæ & ipſæ incendio corruptæ exarſerunt. Conſpexerat hoſtis, uel forſitan proditione admonitus, exploratum habuit, ex una parte urbis, mœnia negligentius cuſtodiri, dum omnes ſuos uno in loco, quem mœnibus nudauerat arietādo, impetum facere iuſſiſſet. miſſis igitur delectorum aliquot millibus, quantum poſſent, celerius ex inſperato, in minus cuſtoditam urbis partem, irruptionem tentare iubet. Du cum adhortatio & militum contentio tantum effecit, ut iam admotis ſcalis in ſummum aliqui euaderent, cum repente Petrus accurrens, cum non ignobili Templariorum manu, telorum uelut grandine homines obruit, apparatus omnes perfringit ac diſſipat, ac dum in aliquem ex Sarracenis pertinacius ſubeuntem gladium ſtringit, ictumq; intentat, ecce ſagitta uenenata traiicitur, tamen obtruncatum Barbarum mœnibus deiicit, repulſosq; à mœnibus hoſtes, nulla uulneri cura adhibita, cum ſelectiſſimis facta irruptione, ad caſtra uſque proſequitur. Tandem in urbem rediens, tertia die ex uulnere moritur, quod ubi noſtris innotuit, animi illis unà concidêre.

Ptolemais à Sarracenis occupatur & deletur. Chriſtiani Syria eiiciuntur. Cap. VII.

EXtincto Imperatore, dum tacito gemitu tota urbs cruciabatur, deſperatio omnes cepit. Etenim cui urbis tutelam committerent, dum conſultant Chriſtiani, affectibus diuerſis abripiuntur. hi enim propriæ potentiæ cupiditate iritati, minoribus ſubeſſe recuſabant, illi ne maioribus occaſionem gloriæ præſtarent, dum moliri nihil poſſunt, in ædibus ſuis ocioſi deſident, quos uerò ſalutis cura, quàm decoris ſollicitudo magis tangebat, nulla uſi timoris ſimulatione, partim confictis abeundi cauſis, partim clandeſtina per noctem fuga, deſertores effecti abeunt. Dilabentibus hoc modo multis quotidie, Barbarus ut timori adderet terriculamēta, ſub ipſis mœnibus totū militiæ ſuæ agmen coire iubet, ac ſub mœnibus conſtitutos Sarracenos, per præconem alloqui, atque per edictum, ad urbis oppugnationem adhortari. Emichebiri dignitatem (quæ apud eos poſt Soldanum, ſupremus honoris gradus habetur) ei pollicetur, qui primus murum cōſcendiſſet, cæteris omnibus urbis prædam, ſi eam occuparent, omnem dono ceſſuram. Hæc tantis uociferationibus promulgata, ut etiam à Chriſtianis intra munitiones exaudirentur. Vnde tanta animorum conſternatio inſequuta eſt, ut publico decreto, mulieres, omniſq; imbellis turba ſenū & paruulorum, cum ſupellectile in Cyprum traiici iuberetur, quam cū Cyprio rege, Andreolus Pellatus, præfectus claſſis Syriacæ, duabus biremibus & aliquot nauigijs impoſitam, in inſulam traiecit. Hieroſolymitanus autē Patriarcha, dum dromone ad id ſeruato, cum aliquot millibus regem ſequitur, primo proſpera uſus nauigatione, tandem ſub ipſam Cyprum, exorta

ſæua

ſæua tempeſtate, undis & fluctibus obruitur. Quibus deinde nauigij facultas non defuit, hi migrabant omnes, adeò ut tantum duodecim armatorum millia, qui urbis defenſioni ſufficere uidebantur, remanerent. Araphus fugæ à Chriſtianis commiſſæ certior factus, oppugnationem ſolito maiore impetu aggreditur, noſtri uerò, qui in urbe remanſerant, uiriliter reſiſtẽtes, tandem fermè omnes uulnerati, feſſi malis præſentibus, pertinacia & multitudine hoſtium, à murorum propugnaculis detruduntur. Hoſtis iam muros habebat, cum in forum conglobati noſtri conuolant, aſſeribus, tabulis, ſcaliſq;, & quæ ſors ad manũ offerebat munimenta, ſe uallant, honeſta morte, finem atq; exitum illuſtrem expectaturi. Vbi ad arma uentum, ex deſperatione fortiſſimè dimicarunt, per ipſa cadauera, à mortuis audaciam haurientes, immanius deſæuiebant in obuios. Sarraceni captato ex re conſilio, per mediam ſuorum aciem, uiam pugnantibus ad portum faciunt, rati quod etiam euenit, fugæ intentos, & conſcendentes nullo ordine nauigia, facilè & ſine periculo opprimi poſſe. In ædes igitur ſe recipiunt, donec diſſolutis agminibus, noſtros omnes naues petere cernunt, tunc ex omni parte immiſſis cohortibus, impeditos trucidant, alios in mare dant pręcipites, donec ad unum omnes cæſi & ſuffocati aquis, qui obluctetur, conſpiciunt neminem. Tunc conuerſis ſignis, omnes urbis angulos ſcrutantur, nullo delectu habito, mortales omnes gladijs diſcerpũt. Direpta urbs, ſpolia atq; pręda, iterato atq; nouo edicto, militi conceſſa. Sed hominum cædes uictoris iram haud ſatiare potuit, cum magno urbis excidendæ deſiderio præceps ageretur, adeò ut parumper ſuppoſitus, ubiq; eo præſente atq; acclamante, ignis maximam prædæ ipſius partem, cum ædificijs abſumpſerit. Deinde mœnium, publicorum priuatorumq; ædificiorum, templorumq; fundamẽta refoſſa, omnia ita ſolo æquata & euerſa, ut ne indicium ullum aut monumentum urbis extaret, ſed ruinarum cumulis liberatus locus, ad ſerendum arandumq; commodiſſimum ſe præberet. Sic amiſſa Ptolemaide, Cyprus & Armenia minor, quæ olim Cilicia dicebatur, Chriſtianis tantum ſaluæ permanſerunt. Incidit hæc clades in annum à nato Chriſto nonageſimum primum, ſupra duodecies centenum, ex quo uerò cum reliqua Syriæ parte, à Balduino rege Accon recepta eſt, anno ſupra centeſimum, octuageſimo ſeptimo. Finis ſacri belli hîc poſſet ſtatui, nam & ſi eo nomine expeditiones aliquot poſtea ſuſceptæ, tamen ferrum alijs bellis ſtrictum eſt. Nos uero de Syriacis rebus, quæ apud autores inueniantur, quandoquidem deſcribenda ſuſcepimus, nonnulla de Cypro & Armenia, quas per occaſionem ſacri belli, noſtri occupauerant, interſeremus. Pergamus itaq;.

Tartari expulſis Sarracenis, totam occupant Syriam. Caput VIII.

POſt amiſſam Ptolemaidem, cum iam nomen Chriſtianum ex tota Syria ſublatum eſſet, ac perſequutione Araphi eiectũ, ueritus pontifex Nicolaus, ne hoſtes reliquum Aſię occuparent, ad Rodolphũ imperatorẽ legatos mittit, quem ex Myſnenſi bello, Spirã ualetudinarium redijſſe audierat, atq; ab eo petijt, ut & copias & ſeipſum imperatorẽ ad ſacrũ bellũ pararet. Imperator benignè reſpondet legatis, ſed morte præuẽtus nihil efficere potuit. Gerlaci Moguntini Epiſcopi aſtu poſtea electus Adolphus de Naſſau,

ciuilibus bellis impetitus,animum huic rei adijcere nō potuit. unde cum parum proſpere Nicolaus omnia cedere uideret,nulla animi ægritudine affectus in morbum incidit,quo unam atque alteram hebdomadam conflictatus,apud ſanctam Mariam maiorem Romæ moritur,cum prius ſupplementa in Syriam mittentibus crucemq́ꝫ profitētibus armatis,omnium peccatorum ueniam obtuliſſet,inſuper,ne quis Chriſtianorum aliquo titulo, arma,annonam,aut alias res Sarracenis tranſportaret,aut uenderet,interdixiſſet.In Cypro uerò, rex Henricus ut tantam cladem aliqua re mitigaret, Phamauguſtam urbē,ad inſtar & exemplum Ptolemaidis extruxit, ædificijs exornauit,ut qui Acconem inhabitauerant,ipſam memoriam ſimilitudine amiſſæ urbis lenirent,quum præter amplitudinem,priorem urbem extare ipſis uideretur.Laudatur D.Nicolai phanum in ea extructum magno impēſarum artiſq́ꝫ certamine.Sed his omnibus rebus Chriſtianis nullum accedebat commodum,ac proculdubio Araphus maiora attentaſſet,niſi Tartari rebus deſperatis auxilium attuliſſent.Nihil enim quod pacem ſpiraret,apud Chriſtianos tunc agebatur.Germani Adolphi atq́ꝫ Alberti factionibus,mutuis cædibus concurrebant,Venetus & Ligur omnes maris ſinus cæde,ſanguine fœdabant. Anglus Galluſq́ꝫ,de Aquitania imperio contendentes,bello cruentiſſimo omnia Reipub.Chriſtianæ conſilia interturbabāt.Siculis & Arragonenſib.de regno grauis erat cōcertatio.Pōtifex Bonifacius octauus impoſtura(nēpe cū Celeſtino 5. uiro ſimplici noctu per arundinem in aures inſonuiſſet,tanquam eſſet uox cœleſtis,quæ cū Papatu abire iuberet,perſuaſerat) iam Romanam ſedē occupatam ui retinere contendebat.Leges figens pretio,odioq́ꝫ refigens,Purpuratos & Columnenſium familiam bellis proſcriptionibuſq́ꝫ uexabat,beneficijs, dignitatibus,fundis paternis,capellis,oppidis priuatos,concitatiſq́ꝫ in eos,quos exciuerat ſacri belli prætextu,cruce ſignatis permultis,opprimere eos conabatur.Celeſtinum ſagaciſſimis canibus diu quæſitum,ex latebris quibus ſe abdiderat,eductum in carcere enecabat.In Aſia tantū multo Chriſtianis,Tartari rerum noſtrarum iactura,magis afficiebantur.Cū igitur Argone Tartarorum imperatore mortuo,Quegathus Argonis frater,regnum adeptus inertia marceſceret,Principes gentis bellicoſæ,ignauiam eius pertæſi,ipſum eliſo gutture enecant,Bandonemq́ꝫ eius conſanguineū regem creant.Is Mahometani delirij cultor haud longe pòſt,à Caſſano Argonis filio prælio uictus & fugatus,interficitur.Caſſanus etiam repudiata,quam ſimulanter ad id tempus probauerat,Mahometi lege,ex profeſſo noſter efficitur, cultum Chriſti complexus. Perſas adoritur,ijſq́ꝫ in poteſtatē redactis,Armenij regis filiā,quæ oēs fœminas ſpecie præcellere ea ætate dicebāt,uxorē ducit, cuius precib.Syriç opē parat,Sarracenis bellū illaturus.Cōgregato igit, q̃ potuit maximo exercitu, auxiliares Armeniorū & Georgianorum copias ſibi adiungit, traiecto Amano monte,in Syriam ad Hamam uſque, cum ducentis millibus armatorum hominum peruenit. ubi Melcenaſarem Aegypti præfectum magna Sarracenorum manu obuiam habuit,quem tandem ingenti prælio uictū,tota expulit Syria,in fugam adactū Caſſani iuſſu,Florentinę urbis ciuis quidam,ex familia Baſtarorū prognatus,qui ordines du-

ctabat

ſtabat, Molaisq; Dux Tartarorum uſque ad deſerta Aegypti perſecuti ſunt. Ferunt aſtutia magis quàm uiribus hoc in prælio Caſſanum, quem alij Chaganum uocãt, uictoriam obtinuiſſe. Nam primò impetu cum Sarraceni magnam uim telorum & ſagittarum in Tartaros conijcerent, ipſum cum optimis atque electiſſimis equitibus, in terram deſiluiſſe, pedeſtremq; pugnam pugnaſſe, donec Sarraceni euacuatis pharetris omnibus, quod in hoſtem conijcerent, nullum amplius telum haberent, tunc dato ſigno, ſuis in equos iterum aſcẽdentibus, magnum impetum in hoſtem feciſſe, ſagittis inſtructus optimè, quæ omnes, ne ab hoſte reſumptæ in Tartaros iteratò remitti poſſent, ita confectæ erant, ut cuſpis cera tantum iaculo affixa, ſcutis aut corporibus dum extrahitur, inhæreret. Sarracenorum pugnando fugiendoq; quadraginta millia occubuiſſe ſcribunt aliqui, ac paulò plus, eamq; pugnam in annum à Chriſto nato milleſimo ducenteſimo nonageſimo octauo incidiſſe. Tartarus uictor, Hama recepta, quam Gamalam nũc uocant, ærarium regium ibi reperit, quod direptum inter milites animo liberali partitur, nihil ipſe ex tam diuite præda præter enſem unũ, arculamq; ſecretioribus literis refertam, ſibi reſeruauit. Pulſo hoc modo Aegyptio, Syriæ urbes omnes recepit, atque ipſam Hieroſolymam in poteſtatem redegit, quam multis in locis à Sarracenis deformatam, poſtquam reſtauraſſet, cum ipſo templo Dominico, Armenijs, Georgianis, cæteriſq; ex Cypro & latebris conuolantibus Chriſtianis habitandam conceſſit. Ipſe magnis oblationibus, ſacris locis inuiſis & dotatis, Damaſcum uerſus, cum exercitu proficiſcitur. Territi Damaſceni, regis aduentu per Legatos deditionem faciunt, quibus receptis, caſtra ad urbem locat, eo quidem animo, ut ſub autumni tempore in Aegyptum duceret, reliquias belli proſequuturus. Hic ſedenti trepidè nunciatur, in Perſide graue bellum exortum eſſe, ac fines eius à Caido quodam infeſtari. Nouo igitur bello occurſurus, parua copiarum parte ſub ducibus duobus in Syria relicta, in Perſiam reuertitur. Cuſtodiam Damaſci Capcapo, qui poſt fractas ſui regis Sultani opes ad ipſum defecerat, Hieroſolymarum uerò gubernationem Molai attribuit, Oratoreſq; ad Occidentales principes mittere eos iubet, qui fœdus cum Chriſtianis ineant, ut communi animo conſilioq; ſacrum regnum recuperetur. Tyrus abeunte eo, eius iuſſu aliquantulum denuo reſtaurata, atque Chriſtiano firmata præſidio. Omnia ſpei plena dimiſſa.

Diſcordia inter Pontificem Max. & regem Gallorum Syriacas res impedit.
Caput IX.

PEr id tempus cum à Tartaris Armenijſq; Legati ad pontificem Bonifacium uenirẽt, ambitioni pontificis magnam ſollicitudinem incuſſerunt, qui amplum magnificumq; ſibi exiſtimabat, regnum Hieroſolymitanum ſe pontifice recipi, quod ſuperioribus pontificibus amiſſum fuiſſet. Statim igitur legatos in Galliam ad Philippũ Pulchrum mittit. Adiungit illis Apameenſem, Epiſcopum urbis Narbonenſis prouinciæ (eodẽ quo aliæ in Aſia ciuitates, nomine) huic literas dat ad regem de bello ſacro redintegrando, imperioſas ſatis, præcipitq;, ut uel minis regem ad expeditionem hortetur, & impellat. Apameenſis cum regem adijſſet, precibus primo agit cum

rege,deinde decimarum rerum eccleſiaſticarum omnium , per triennium il li offert prouentum,modo ſacra induant arma, poſtremo niſi pontifici rex ſuffragaretur,piorũ cœtu atq; regno excluſum iri apertè minitabatur. Philippus Flandricum bellum cauſatus,ac Angli male pacatum animum,nihil omnino allegare potuit,quod Epiſcopo ad excuſandam profectionem ſatis uideretur,ſed à ſacerdote male ſano allatratus,& cõuitijs impetitus,ei etiam perfidiam & ignauiam exprobrabat.Diu dolorem diſſimulando texit rex, donec de ſtupro ac ui ingenuæ alicui adoleſcentulæ illata antiſtes accuſaretur,tũc ad ſe euocatum,increpitumq; in cuſtodiam tradidit. Bonifacius ad regem mittit,qui pontificem dimitti iuberet,quod ubi negatum , nominatim Philippum execratur.Franciæ proceres fidelitatis iureiurãdo,quo Philippo deuincti erant,abſoluit. Priuilegia Francorum regibus à prædeceſſoribus ſuis conceſſa,irrita atq; caſſata haberi mandat, eo quod in Epiſcopũ, in legatum manus inieciſſet prophanas,atq; ius gẽtium uiolaſſet,bona prouentumq; annuum ſedium uacantium fiſco ſuo inferre iuſſiſſet,iusq; inueſtiturarum ſibi arrogaret.Igitur ſacram prophanamq; Galliæ regni iuriſdictionem ad Romanam Eccleſiam deuolutam eſſe põtifex iactabat.Iuſſit deinde Bonifacius Epiſcopos Francorum ad certã diem in urbe Roma adeſſe,cum diuini pontificijq; iuris interpretibus,ut de contumacia Philippi ſtatueret,at eos è Francia diſcedere prohibuit rex,ſimulq; Pariſijs habito pontificum conuentu,quorum ſuffragijs Bonifacij diplomata pro uanis combuſſit,Apameenſem cum Archidiacono Narbonenſi, Papæ nuncio ſolũ uertere atq; procul abire iuſſit.Ferunt eo tempore Aegidium Romanum,è Columnenſium familia,uirum doctiſſimum,Scholæ Pariſienſium præfuiſſe,ordinis Guilhelmitarum,ut uocant,Generalem,eũdem etiam,poſt Auguſtinum.multitudine ſcriptorum uoluminum,atque ſtili elegantia Theologos omnes uiciſſe,qui cum Bonifacio aduerſarius eſſet, Archiepiſcopatu Biturigum placatus,in amicitiam cum Papa redijt.Philippum deinde Bonifacius regno priuat, Albertũ Auſtriæ ducẽ,Imperatorem atq; Franciæ regem declarans. Sed paulo pòſt captus à Sarra Columnẽſi,Papa,atq; in carcere enecatus,ſucceſſorem habuit Benedictum undecimum , qui Philippo regiam iterum reſtituit dignitatem . Ambitione igitur ſua pontifex res Syriacas perdidit,quæ facilè recuperari potuiſſent,defuit tamen haud diu diuina ultio,quæ ſuperbum hominem extinxit,atq; omnium ludibrio expoſuit . nam ex nominis ipſius uocabulo,nonnulli in ipſum ludere auſi ſunt adhuc eo uiuente,Barbaris ſcilicet his uerſiculis,

Audi,tace,lege,benedic,benefac,benedicte.
Aut hæc peruerte,maledic,malefac maledicte.

Quibus author,quænam nomen luſtrale,ſtudia profeſſioq; hominis poſtularent,admonitum uoluit,increpuitq; quod his omnibus abuteretur . Debuerat enim Benedicti Bonifacijq; nomen,ſtudiumq; bonarum literarum, quo à teneris imbutus fuerat,piã quãdã dictis factiſq; in ſummo põtifice autoritatẽ oſtẽtare,cũ uerſa uice,petulãtiſſimis inſectationib. cædiſq; tumultib. res Chriſtianas ueteratorie luderet dilaceraretq;. At quã meruit,de ſe reliquit hominib. memoriã, ut in mortuũ ſcõma in prouerbiũ abierit tale,

Intrauit

Intrauit ut uulpes, regnauit ut lupus, mortuus eſt ut canis. Exemplum ſanè abſolutiſſimum Chriſtianis principibus tam religioſis quàm ſecularibus, ne tam ſuperbè & cõtumelioſe, ſed ſanctè & modeſtè, Chriſtum regem imitantes, dominentur, ac amari quàm timeri magis cupiant.

Capcapus proditor Syria pellitur. Caput X.

DIſcordia atq; ignominia occidentalium principum interea Sarracenis animos reddit, criſtasq; erigit. nam Capcapus Damaſcenis à Caſſano præfectus, cum Tartarorum uires in Syria exiguas, domi ciuilibus bellis occupatas, ex Europa nihil ſubſidij Chriſtianis accedere ſentit, à Tartaro deficit, totumq; Damaſcum, ac Syriæ ſuperioris maiorem partem rebellem facit. quod cum Molais dux audijſſet, ex Hieroſolymis ducit, cum nouo hoſte congreſſurus. Interim etiam totam Aegyptum cum Capcapo cõſpiraſſe, per exploratores cognitum habet, quapropter impar tantis uiribus, in Meſopotamiam ſe recipit, Tartarorum ſupplementa, auxiliaq; Armeniorũ emercaturus. Sarracenus cum Tartaros Syria exceſſiſſe conſpiceret, Hieroſolymam iterum expugnat, imò deſertam & uacuam recipit, prophanatis ſacris Templi Domini locis, tamen Cœnobitarum precibus delinitus, apud Dominicum ſepulchrum maiora pietatis quàm ſæuitiei exempla reliquit. Expugnata deinde ſunt ignobiliora quædam oppida, præſidia quoq; Hoſpitalariorum Templariorumq; euerſa omnia, quiq; eius familiæ nobiles, cędi ſuperſtites in poteſtate hoſtis tenebantur, libertatem abiurata Syria obtinuerunt. Tamen integer annus hoc bello tyranno abſumptus, in cuius fine Caſſani iuſſu, bello iterum, Tartarorum copijs, Syria repetita duce Catalosa, qui Molai cum triginta millibus equitum ſubſidio adfuit. Ex Cypro, Armenia, Tyroq; ad id bellum acceſſerũt auxiliares copiæ. Capcapus qui iam ad Ediſſam uſq; excurſiones fecerat, ui Tartarorum in belloq; ferocia territus, in fines Damaſcenos cum ſuis ſe recipit, quem inſequuti Molais & Catalosa in ipſa urbe obſeſſum oppugnant, qua expugnata, cum Capcapus fuga euaſerat, fugientem per deſerta, ad Nili fluenta uſq; perſequuntur. Capcapus enim Peluſium aufugerat, quem cum aſſequi noſtri nequirent, inter eruptionem lacus Sirbonis & Peluſiacum oſtium caſtra locauerunt. Vbi Sarracenorum fraude circumuenti, nocturna fluminis inundatione penè periclitati eſſent, qua tamen trepidatione non paucis amiſſis, cum urbem quã ſine machinis aut claſſe ut expugnaret, firmiorẽ dũ cerneret, retroabiens ad Euphratem reuertitur. In Syria nonnulla inſtaurans, cætera ne hoſti præſidio eſſent, diripiens atq; euertens, ad ſuos per fluuium dum redire conatur, magna clade, fracto ponte, quo flumen coniunxerat, affectus eſt. Hæc in annum eius ſeculi primum nonnulli retulerunt.

De Turcarum initijs, Imperatoribus & eorundem ſucceſſu. Caput XI.

ITerum Syria emergere cœperat, cum ne caput extolleret, anno milleſimo trecenteſimo, Turcarum gens truculentiſſima, ignota Europeis, oſtentare ſe atq; noſtris negocium faceſſere occipit. Nam quicquid aquarum ſupra Cretam ad ortum iacet, circa Cyprum atq; Rhodum ita infeſtũ reddebant, ut nihil fermè tutũ tota orientis ora nauigantib. relinqueret. De huius

gentis

gentis origine cum plures ſcripſerint, ſuperuacaneum ſorſitan uideretur, ſi
hîc uerba profunderem, niſi Mahumetanę ſuperſtitioni adiurati, perenni in
Chriſtianos odio flagrantes, non modo Syriam, de qua nobis ſermo, occu
paſſent, ſed ipſam Germaniam, Chriſtiani orbis arcem, noſtra memoriâ
oppugnarent. Huius gentis originem uariè referunt autores, adeò ut con-
tentione certitudinem etiam auferant. haud igitur ab re erit, paucula de his
ſubijcere. A Iapeti filio Gomer propaginem hanc fluxiſſe putant aliqui, qui
Riphaten genuerat atque Togormam, quorum poſteri Aſiam ſorte obti-
nuerunt. Hi igitur ad Tanais fluuij originem primo conſedere, Riphæiſq;
omnium monumentis montium uocabulo, ſed falſo, celebratis nomen de-
derũt. E magnis enim uaſtiſq; paludibus, perenni ſcaturigine humorẽ affa-
tim præbentibus, ortum habet cum alijs maximis fluuijs Tanais, ut multo
rum hominum nunc peregrinatione compertum eſt, Herodoto quoq; ad-
ſtipulante. Profundas igitur ſyluas, uſque ad Hyperboricum oceanum,
ad aquilonem, uerſus occidentem uerò ad mare Caſpium uſque incolebãt,
uenatu uictitantes, ſine duce, ſine legibus uagi diſpalatiq; errabant, rapina
& præda inter ſe graſſabantur. Nulla illis urbs, nulla ſocietas, nulla certa ſe-
des, habitus cultuſq; nulla ratio. quod primum occurrebat, quod alij abo-
minantur, deuorabant. Stupris inceſtibuſq; gaudebant, unicum illis tantũ
ſagittandi equitãdiq; ſtudium, hoc à teneris, ad extremam uſq; ſenectutem
exercitium. Gens obſcura, quæ nec Cyri nec Alexandri expeditionibus no
bilitata, imò nullis ſcriptorum monumentis, hominibus innotuit, uſq; ad
Pomponiũ Melam, qui in Geographiæ ſuæ fine uix tribus uerbis, Turcas
iuxta Tanaidem uaſtas illas ſyluas occupare, & uenando ali indicat. Au-
cta uerò prole, ſub Octauiano, Romanum imperium tantùm uenerata eſt,
non uerò ſenſit. Deinde cum diuiſo imperio, tyrannorum uiolentia, pro-
uinciæ omnes dilacerarentur, atq; in partes minutiores debilioreſq; redige
rentur, parua manu, latronũ more, clandeſtinis excurſionibus, uicinas gen-
tes moleſtare, deinde in unum coire, multitudinem conflare, montium clau
ſtra, fluminum uada perreptare cœperunt, unde per occaſiones, irruptio-
nes in eos, qui fœliciori cœlo atq; ſolo uterentur, facere poſſent. His gradi-
bus emerſit paulatim gens effera, ut iam etiam ad Mæotidem paludem
uſq;, cum finitimis de rerum atq; agri poſſeſſione certare nõ uerẽtur. Mæo
tis quidem palus, in circuitu octo millia ſtadiorum habere à ueteribus tradi
tur, in cuius alucum multi maximiq; fluuij defluãt. Oſtium habet Boſpho-
rum Cimmerium, latitudinis ſtadiorum triginta, longitudinis autem ſexta
ginta. Hæc quidem Tanaim excipit, iterumq; in Pontum effundit, ſed are-
nis, quas amnis aſſiduè deuehit ingenti quantitate, quum Mæotis profun-
diſſima à ueteribus exhibeatur, tamen aggeſtu deuectæ materiæ, tenuiſſi-
ma effecta, ac alueus terræ fermè æquata fuit, ut uadari commodè poſſet.
Licet enim fluuius uim aquarum maximam inſerat, aluci capacitate, tamen
diffuſus continebatur, adeò ut palus etiam à peritis nautis nauigari non poſ
ſet, à Barbaris atq; periculorũ inexpertis tranſuadari facilè. Traiecta igiẽ pa
lude, inſulas Phanagorũ & Hermonaſſam, quæ à latere dextro, ponti Græ
corũ ſtudio cõſtructę erãt, occupãt, deinde à lęua Cherſoneſum aggrediunẽ
hominibus

hominib. quietis,ſedatis,magis uomeri quàm armis natis habitatā. Arriſit primū feris hominibus fructuū dulcedo & prouētus,inceſſitq́ cupido deinde alienæ fœlicitatis. Euocatis igitur omnibus familijs oſtij Mæotidis, utramq́ ripam incolere cœperunt,duce qui eos regeret electo. Qui ut diſciplina militari ſuos inſtructiores redderet,antequam homines Europæ aut Aſiæ in armis atq́ Romanorum bellis exercitatos aggrederetur, ſtipendia cum magna ſuorum manu apud exteros merere inſtituit, atq́ petentibus operam ſuam locare militarem. Artaxaci igitur regi Parthorum contra Romanos aduerſus Alexandrum imperatorem ſtrenuè militauerunt,ſub Scytharum nomine,eo uerò deuicto, Miſithei V.C. opera,fidem præſtiterunt,quietem agentes,donec perfidia Philippi,cum Gordianis Miſitheum extinctū audiuerunt. tunc facta eruptione,limites imperij Romani uaſtare,prædas abducere,cædes undiq́ facere,& uiri optimi mortem uindicare conabantur,at à Decio iterum repulſi,ad ſuos ſe receperunt. Mox reparatis uiribus,Romano imperio minabantur, ab Aemiliano uicti cedere coguntur, ſtatim autē à Sapore rege in ſocietatem belli acciti,ut Valerianus caperetur, atq́ Romanorum exercitus magnam cladem acciperet, in cauſa fuerunt. Adiuti claſſe à Parthis,etiam Cyprum & Cretam uaſtare nitebantur, quod quidē effeciſſent,niſi Claudij uirtute,imò fame & peſte reiecti eſſent. Inter hęc moritur Turcarum Dux,duobus relictis filijs adoleſcentibus. hi inter ſe regno diuiſo,duas factiones conſtituerunt, Hunnorum quam poſtea Keua dux Iſtrum traijciens,in Hungariam deduxit, Turcarum quæ diutius ad Mæotidem deſedit, quoad Iulianus Parthicū nomen affectans, bellum Parthis parabat,tunc iterum a Sapore conducti,Parthis militarunt. Pari modo auxilio fuerunt huius filio Coſroi contra Iulianum, Zeliorbi ductu, & Scytharum nuncupatione. Iam uerò Heraclio imperante, etiam Perſis auxilio aduolant Turcarum nomine,quam appellationem primo eo tempore audire contigit. Perſarum autem uires cū poſteà per Romanos Sarracenosq́ imminutas atq́ fractas uiderent,pertæſi alijs ſeruire,de regno conſtituendo & occupādo animum inducunt. Alanos primum inuadunt,deinde etiā Colchos, ſub Conſtantini quinti Græcorum imperatoris ditione non admodum tutos. Accidit interim,cùm Mahometi ſectatores Perſide potirentur,atq́ diuiſo imperio, Machmed quidam in Perſide, Imbraël uerò in Aegypto regnaret. Sed dum Imbraël etiam Perſidis imperium ambiret,atque extincto Machmede,utriuſq́ regni ſceptra gerere cuperet, Perſiæ princeps cōtra Aegyptium Turcarum auxilia implorat. nec mora, Muraletio duce magno numero adſunt,fugato Imbraële, uictoria potiuntur. Iam ad Perſię imperium adſpirare incipiunt,coniuratione facta,præſidia ad Araxem fluuium,quę à Sarracenis cōtra Turcarū uim cōſtructa erant,aggrediuntur, ſed Sarracenis uiriliter reſiſtentibus, ſæpius uicti,ſæpius uictores ducem amittūt fortiter pugnādo. Igitᵉ miſſis qui Tangrolipicem huius fratrē uocarēt,ut ſuis ſubſidio adeſſet,nec pulcherrimarū rerū initia,negligētia aut puſillanimitate,ſine gloriæ fructu,atq́ æterni nominis immortalitate euaneſcere permitteret. Tangrolipix arrepto nuncio, quā ad Mæotidē habebat, manū cōſcribit,gētisq́ reliquias adhuc intra Caucaſum agētes,ſpe ingētis

imperij

imperij & fœlicitatis excitat, ut perruptis clauſtris, eo duce Perſidem inuaderent. Magna contentione per aliquot annos inter Sarracenos & Turcas ſic de Perſide certatum, cum Leo Baſilij filius multis donis, contra Bulgaros, ut illi auxilia miniſtrarent, perſuadet, quibus deuictis, communi bello, & conſociatis uiribus, Sarracenos ad eam deſperationem deduxere, ut demum hi Turcis cederent, illi fidem Mahometi reciperent. quod quidē maioris mali cauſa Turcis quàm Sarracenis fuit, cum pro haud ſtabili regno, quod Gręcorum uiribus aliàs recuperaſſent, æterni regni inſtituta ſocioſq; ultro amitterent. Nexus tantę perſuaſionis utramq; gentem eo tempore ita conglutinauit, ut pro Turcis nunc Sarraceni, pro Sarracenis tunc Turcæ, appellatione indifferenti uocarētur. tantaq; pertinacia ſuperſtitioni huic inhæſerunt, quod ſub Conſtantino ſexto, cum in Romanas regiones excurſiones facerent, proficerent uerò omnino nihil, Buloſydes Gylasq;, eorum duces Chriſto initiarentur & baptizarētur, multitudo uulgi nunquam adduci potuit, ut nomen Chriſto daret, ſed cruces extremaq; omnia, quàm religionis immutationem pateretur. Ac Chamoda duce, ſub Romano Iuniore, Perſiam prius quàm Mahometi ſectam relinquere coacti ſint. Quapropter in Thraciam delati, omnia populabantur, Nicephoro nihil contra audente, ac uix inſidijs Duri, Ziniſcis Imperatoris præfecti reprimi potuerunt. At cum imperium Græcum uſq; in Gyneęa degeneraſſet, Zoe, Theodora, Eudociaq; imperio abuterētur, ipſam Gręciam hoſtilibus armis ingreſſi ſunt, in Aſia Lyaconiam, Bithyniam Galatiamq; deuaſtantes, atque duce Belphetoch, à Tarſo Ciliciæ uſq; ad Helleſpontum fermè omnia in poteſtatem redigebant. Tandem & Syriam aggreſſi, eo ipſo duce obtinuerūt, Romano Diogene multa nequicquam tentante, Parapinacæo & Botoniate nihil omnino proficientibus. Tandem tot ſubactis populis, in patriā redire cum Belphetoch conſtituiſſet, Solimanno Niceam, Durat Damaſcum, Aſſanguro Epiphaniam, Anexiano Antiochiam, nepotibus ſuis cuſtodiendas tradit, ut hinc Græcorum, illinc Aegyptiorum imperium uexarent, ipſe in Perſiam regreſſus uitam finiuit, magno omnium planctu & luctu. Interim Solimannus à Chriſtianis magna clade affectus, Anexianus imperio & uita exutus, reliqui duo laborare cœperunt. In Perſia deinde etiā inter gentem uariatum, exortis diſſenſionibus & factionibus domeſticis, adeò ut cum Imperij inclinatione nomen Turcarum fermè extinctum ſit, donec Duzalpes ex Ogaziorum tribu, apud Mœotidem conſiſtens, propter æquitatem iuſtitiamq;, totius gentis ſuffragijs, atq; eorum qui in Perſide erant, cōſenſu Iudex & Dux conſtituerēt. Quo mortuo, filius eius Oguzalpes Tribulum ſuorum auxilio, tyrannidem arripit, arma Græcis infert, ſuumq; nomen in Aſia breui illuſtre facit. Erat huic filius Orthogules nomine, manu promptiſſimus, animi & ſpiritus ingentis, hic claſſe parata, inſulas Aegęi maris infeſtis armis occupat, Aſiæ Europæq; regiones prædatur, Peloponeſum, Eubœam et Atticam ferro atq; flamma depopulatur, Deinde confluentibus ad ipſum gentis eius bellicoſiſſimis fortiſſimisq; uiris, Myſiam Phrygiæ, quam Bogdan nunc nominant, occupat, Scythisq; omnibus euocatis, cum rerum affluentia regionem pollere uidebat, ſedes

ſigere cepit, Soguta urbe, fluuio eiuſdem nominis adiacente, Metropoli conſtituta. Ne igitur res domi, foriſq; lente adminiſtrarentur, Orthogulem, exercitus imperatorem dicunt, qui bellorum appetens, fretuſq; diſcoruia Chriſtianorum, omnes circa Pontum regiones decem annorum ſpacio ſubegit. Aladinus autem domi Rempub. legibus diſciplinisq; regia autoritate inſtituebat. Ex Orthogule prognatus erat Othomannus, paternæ uirtutis ęmulus, qui in magnam ſpem à parente educabatur, comes ſociuſq; in omni bello patri aſſidens. Cæterum Aladinus omnino liberis carebat. Vnde euenit, ut eo mortuo inter optimates, magna de regno ſuſcitaretur contentio. Aliquot enim erant familiæ apud gentem, quæ opibus, clientelis & ingenio multum ualebant. Suus cuiq; in ea dux peculiaris, qui nec parêre uelle, nec alterũ opprimere poſſe uideretur. Vnus Orthogules, qui cum ingenti exercitu domum redierat, tanquam per uim tyrannidem occupaturus eſſet, ſuſpectus habebatur, abominabatur à nonnullis, à multis uotis omnibus expetebatur. Centuriatis tandem comitijs, fœdera inter ſe ineunt, ut con ſociatis uiribus principes, quaſcunq; regiones tenerent aut occuparent, ex æquo diuiderent. Erant duces numero ſeptem, qui quod armis occupatum tunc erat imperium, ſorte diuidebant. Orthoguli quidem ſine ſorte, regia ſedes Myſia, cum his regionibus, quæ Olympum reſpiciũt reſeruata, quàm ſi lij ſui nomine, Orthmantyam nuncupari uoluit. Cilicia Carramanno, Sarchano Ionia, Amurę Armenia minor, Calemo Bithynia, Conio Caria, Cappadocia, & quæ ad Euxinum uergunt, Aſſembeccho ceſſit. Referuntur hęc in annum à nato Chriſto 1280. quo Ottomannus cum ingenti manu cõflata, non ſolum Chriſtianos proſternere elaborauit, ſed homines quoq; ſuæ gentis, ſine ullo diſcrimine armis petere. Ampliatoq; ſuo regno, Apameam Myrleæ, Pruſiam à Nicomede uocitatam, Bithyniæ urbem, regni caput cõſtituit, Orchanne filio poſtquam octauum & uiceſimum annum renouauerat, relicto, qui Niceam expugnauit, atq; affinitate cum Cantacuzeno Græco coniuncta, quoſdam ſuæ gentis ſatrapas, imperata facere coëgit, anno imperij ſui uiceſimo ſecundo, uiuendi finem faciens, dum Carramannum ſocerum magna principatus parte exuerat. Sulaimanes huius filius regnum aſſequutus, primus Turcarum Europæ bellũ intulit, Cherſoneſo Thracica occupata, Tryballos, Macedones ac Illyricum inuadens. Hadrianopoli urbe expugnata, regiam illic ędificauit, morbo correptus, moritur in Cherſoneſo Iſthmi ſepultus. Tunc Amurathes frater huius, militum fauore (cum Sulaiman optimatum ſuffragijs ad imperium peruenerat) rex dictus. Is ſtatim Pherras cepit, ad Axium fluuium omnia ſubegit. Græcorum imperatorem tributarium fecit. Sauzem filium, in Aſia contra patrem coniurantem, oculis priuauit. Albanis edomitis, à ſeruo, cui Milois nomen erat, pugione trajjcitur, duobus filijs ſuperſtitibus, Paiazite & Iagupa, qui apud Pruſiam parenti iuſta fecerunt. Tradunt nonnulli hunc 23. alij 77. annos rebus præfuiſſe, triginta quoq; & ſeptem bella confeciſſe. Paiazites, imperator à Prætorianis dictus, Iagupam ſtatim pręfocatum ſuſtulit. Tryballis in acie uictis cum Macedonum principibus pacem init, in Scopiorũ urbem Coloniam ducit. Albanos pręlio uexat, Philadelphiam cepit. Armeniam maiorẽ Scen

enſibus, & alijs qui inſulas Aegæi maris, Peloponeſi & Achaiæ loca occupauerant. Zizimus huic filius ſucceſſit Mahometi Baſſæ auxilio, ſed is à fratre Baiazetho uictus ac fugatus, apud Rhodios magno in honore habitus, Francis ludibrio fuit, à pontifice max. Alexandro ueneno demum necatus. Baiazetes rerum ſummam obtinuit, Aegypto bellum inferēs, maximo dedecore affectus eſt. Illyrium Venetos cladibus magnis oppreſſit. Corinthiacum ſinum expugnauit, ac in Foro Iulio prædam abegit. Methonem cepit, cum Perſis uario marte pugnauit, à filijs Selino atq; Aromathe bellis exagitatus, demum etiam uiuens imperio exutus, Selimo ceſſit, per quem etiā ueneno extinctus eſt, poſtq; triginta & unum regnaſſet annum. Parricidio comparatum regnum, fratricidio auſpicatus Selimus, Aromathen, Corcuthen fratres occidit, nepotes Aladunum & Amurathen, conſanguineosq; oēs deinde ſuſtulit. Sophin quatuor regnorū principē, Tauri, Sunachi, Sciræ, & Bagadat, quæ olim Armenia, Perſis, Media, & Aſſyria dicta ſunt, bello aggreditur. Pugna uictum, in interiora regni diſcedere coēgit. Cappadociæ principem Siramum uictum interemit. Aegyptum cum Mamaluchis edomuit. Syria obtenta, ut in ſequentibus dicemus. Tātis uictorijs clarus, octo annis imperans obijt, Sulaimanno filio unico ſuperſtite. qui cum imperium ſuſcepiſſet, tyrannos rebelles in Syria atque Aegypto confecit. Seruiam occupauit, Belgradum expugnauit, Rhodum inſulam cepit. Hungariam, tribus expulſis regibus, totam obtinuit. Germaniam multis in locis diripuit. At neſcio quid adhuc Reipublicæ Chriſtianæ mali minari uideatur, noſtris ciuilibus bellis tantum occupatis. Hæc de origine atq; gentis ſucceſſu referre non ab re mihi uiſum eſt, cum de ea non uno loco nobis ſit dicendum poſtea. Sequutus ſum etiam haud ignobiles autores, qui in ueritate indaganda haud parum operis conſumpſerunt, quorum præcipuus mihi obtigit autor Laonicus Athenienſis, qui decem libris ab Ottomannidū origine, res Turcicas complexus eſt diligentiſſimè, nec dubito eundem ipſum eſſe, quem Sabellicus atq; alij Nicolaum Chalcocondylem uocant. Vſum eius mihi exhibuit uir in literas bonas beneficētiſſimus Ioannes Oporinus, quem etiam proculdubio, proximè in lucem daturus eſt & Græcè & Latinè, ac niſi quorundam arrogantia aut negligentia intercidit, ex tralatione noſtra Germani ſuum habebunt exemplar, quum ante quadriēnium, in maternam linguam id opus tranſtulerim.

De Hoſpitalariorum ex Syria diſceſſu, & Rhodo ab eis capta. Cap. XII.

Rebus adhuc in Syria integris, duos uirorum militarium Hieroſolymis ordines fuiſſe, ex Tyrenſis noſtri ſcriptis apparet, Hoſpitalarios, Templariosq;. Familiam Hoſpitalariorum, ex Ioannis Eleemoſynarij memoria, nomen habuiſſe ipſe Guilhelmus teſtatur, cum qui iam eius tribus uiri ingenui & fortiſſimi cēſeri uolunt, Baptiſtæ Ioannis uocabulum honoris cauſa ſibi indunt. Certè non deſunt, qui à Ioanne Hircano Maccabeorum rege primo, Xenodocheum pauperum Hieroſolymis inſtitutum, ad Godefridi uſq; tempora duraſſe dicant, unde eius loci præfectis ſic Hoſpitalariorum, ſic Ioannitarum nomen datum ſit. At ſiue Ioannitarum, ſiue Hoſpitalariorū nomine cenſcantur, diximus eos à Capcopo Damaſceno Syria expulſos,

exutosq́ rebus fundisq́ omnibus. Coaluerat autem eorundem cœtus, atq́ principum toto orbe liberalitate ad tantas opes peruaſerat, ut protinus inſtructa claſſe, omnes ſinus maris, omnia littora Sarracenica, profligatis Turcis, qui piraticam exercebant, adeò infeſta redderent per integrum quadriennium, ut pontificio diplomate, Papæq́ edicto, remiſſio peccatorũ integra, ac ſolida animorum expiatio indulgeretur, his qui expeditioni Hieroſolymitanæ, uel pecunias, uel arma, annonam, aut ſupplementa corrogarent. Per Germaniam totam mittebantur, qui eſum ouorum, Veneris antea diebus inſolitũ, liberum facerẽt his, qui nummos aliquot in expeditionem elargirentur. Fuerunt quoque tunc permulti, qui ipſi militiæ nomen darent, Italiamq́ inſtructis peterẽt ordinibus. Hoc belli ſacri nomine ingẽs auri põderis uis, non ſine Pontificis Clementis quinti infamia, collecta, Hoſpitalarijsq́ tradita, magnus quoque hominum numerus confluxit. In Apulia deinde luſtratis qui ex Germania uenerant, ingenui tantum, in ordinem Hoſpitalariorũ adſcripti, quod armis, commeatu inſtructiſſimi adeſſent, reliqui domum redire iuſſi. Nam pontifex nauigia ad traijciendam in Syriam tantam multitudinem deeſſe cauſabatur, cum uideret eam inſtituto ſuo magis oneri eſſe, q̃ uſui. Quinque igitur & uiginti triremes pecunia ea atq́ militibus inſtruxit, Genuenſes decem publica impenſa ornarunt. Carolus ſecũdus Siculus rex petentibus, ære, armis, nauigijsq́ adfuit, quibus omnibus inſtructi, Rhodũ inſulam, quam Turcæ Sarracenis eripuerant, duce Guilhelmo Villareto, poſt multas cruentiſſimas oppugnationes, æquis conditionibus, cum alijs quinq́ adiacentibus inſulis, Nicaria, Epiſcopia, Iolli, Limonia atque Sirana, in poteſtatem redigere, imperataq́ facere coegerunt, 18. Cal. Septemb. anno milleſimo trecenteſimo octauo. ſita eſt inſula hæc celebratiſſima in Carpathij maris ſinu, primo à Telchinijs gente Titanica, magiæ atq́ fabricæ ærariæ dedita, habitata, ſub bello Troiano, à tyrannis gubernata, poſtea certis peculiaribusq́ legibus libera, doctrina, ſimulachris, ingenijs, ſtatuaq́ ſolis, quam Coloſſum nominant, clarebat. Opibus aucta, maritimarum rerũ potentia, piraticã & latrocinia in mari Aſiatico ſuſtulit, Græcis æquè & Romanis amica. Ciuilibus autem bellis, ſub Romanis multa mala perpeſſa eſt, deinde ſub Græcorum imperio calamitatibus ſuis non caruit. A Sarracenis poſtea anno à nato Chriſto triceſimo ſecundo, ſupra ſexcẽteſimum, Mahuię ductu occupata, deprædata, non multo pòſt in manus Chriſtianorum recidit, nunc Græcis, nunc Venetis ſubdita. Demum iterum à Sarracenis nobis erepta, à Turcis Otthomanno duce hac ętate occupatur, qui nihil omnino à Chriſtianis, quos ex Aſia profligatos audierant, timebant. igitur Hoſpitalarij ſecuros aggreſſi, lõgo bello edomitos eiecerunt. Abdicato deinde nomine Hoſpitalariorum milites Rhodij dici uoluerunt. Inſulam ducentorum quatuordecimq́ annorum ſpacio ita munitam reddiderunt, opere & impenſa effuſiſſima, ut quicquid in mari Chriſtianis reſtabat, integrum conſeruarint, cæterosq́ peregrinos, qui Hieroſolymam proficiſcebantur, tutarentur, magnis & perpetuis bellis à Sarracenis oppugnati, & à Turcis infenſis petiti animis. Siquidem Turcarũ imperator Otthomannus altero ab inſula capta anno, uiceſimo ſecundo ſcilicet ſupra trecenteſimum atque

milleſimum

milleſimũ Orchanem filium,cum claſſe octuaginta triremium,& nauigiorum aliorum inſtructiſſima,miſit,ut gentem peregrinam inſula exturbaret, colonosq́ Turcicæ ſectæ in eam collocaret. At Rhodij profligata hoſtium claſſe, & captis triremibus nauibusq́ multis,Epiſcopiam ubi imbellem turbam, ad incolendam Rhodum,ſi uictoria potirentur, Turcæ expoſuerant,& belli euentum iuſſerant expectare,inuadunt,interemptis ſine diſcrimine omnibus,Rhodum uictores redeuntes. Genuenſium nauium operã ſtrenuam hoc bello & utilem fuiſſe teſtantur nonnulli, Germanorum deinde equitum uirtutem,inter quos ſummam uirtutis laudem meruit Conradus Vuernherus de Hadtſtatt,qui in Germania apud Buckheimium res milicum Rhodiorum miniſtrabat. Longo poſtea tempore,foris bello, domi pace claruerunt,donec Abuſacus Aegyptius magnis exercitibus mari terraq́,toto quinquennio eos uexaret,ingenti ſuorum damno,cæde & dedecore. Nec maiori gloria,aut minori claſſe, uiribusq́ tenuioribus Mahumetus ſecundus eos oppugnauit in tertium uſque menſem,clade innumera ſuorum repulſus. Tandem à Solymanno ſecundo propugnatrix inſula, deſerta ab omnibus principibus,lugenda deditione,occupatur iterum,anno à nato Chriſto milleſimo quingenteſimo uigeſimoſecundo, octauo Calend. Ianuarij,qua una re,mirum,quantum noſtræ uires acciſæ, Turcarum auctæ ſint,ſummo Chriſtianorum omniũ uituperio. Manet adhuc equeſtris eius ordinis dignitas & nomen,Melitamq́ inſulam in Mediterraneo mari, inter Siciliam & Numidiã ſitam tenent. Fuerunt qui huius ordinis domorũ eſſe numero nongenta millia,ſcriptum reliquerunt. Opes & inſtitutum neminẽ latent. Igitur de his hoc loco ſatis.

De Templariorum excidio,ac nonnulla de Athenis lectu digna. Caput XIII.

TEmplarij,qui ſub anno milleſimo centeſimo decimo, Hugone Pagano & Gaufredo de S. Aldemaro autorib. primo profeſſi ſunt, peregrinos ſepulchrũ dominicũ adeũtes,cõtra graſſatores armis ſe tutaturos,& pro religione certare,album amictũ acceperunt,cum aſſuta cruce rubea. Creuerãt eorum res collationibus piorum,ut in Syria & alijs Chriſtianorum regionibus, potentia ſua principes æquarent,impeterent ſæpius, ſuſpecti omnibus fierent. Sed etiam à Capcopo adiurati,ut Syria cederent,quæ ſolo cõtinerentur relictis,mouentes res,id eſt,theſaurum ingentem ſecum auferunt. In Siciliam autem cum perueniſſent,diſcordia Caroli ſecundi & Frederici Arragonenſis freti,claſſem haud contemnẽdam inſtruxerunt,inq́ omnem occaſionem & euentum parati,cum pacem inter reges factam cernerent, ductu Rogerij(qui magiſtratũ apud eos inierat,homo ſtrenuus ac ſanguinarius) Thraciam inuadunt, deinde expugnata urbe Theſſalonica, totum Helleſpontum atque Peloponeſum deprædati ſunt,in Atticam impetum facientes,quam ferro,igne deuaſtatam,unà cum urbe Athenarum occupauerunt, Roberto Brenna,qui rebus ibidem præerat,obtruncato. Erat in ea expeditione & Florentinorum familia Acciaiolorum illuſtri Rhainerius, qui Rogerio Templario multum familiaris & charus,ob egregias res geſtas. huic

cum omnia inter piratas partirentur & diſtribuerentur, rogatione Ducis & aſſenſu omnium, Athenarum imperium delatum eſt. Is ſtatim communito Piræo, atque in arcis formam extructo, ciuitatem inſtaurauit, Græculi cuiuſdam, qui Corintho præerat, filiam in uxorem ducens, mortuo ſocero, hæreditatis iure etiam in bonis eius ſucceſſit. Defuncto autem Rhainerio, melioris ſtirpis legitima nulla erat ſoboles, ſolus nothus Antonius, huic ceſſit Bœotia cum Thebarum urbe, Corinthus ſororio ſuo Theodoro. Athenas autem Aponabares quidam inuaſerat, quam urbem cum diutius retinere nõ poſſet, Venetis uendidit. Venetos poſtea apud Thebas in inſidias præcipitatos, magna clade affecit Antonius, per proditionem & urbem & præſidium Athenarum recepit. Turcarum fretus amicitia, Bœotiæ & Atticæ dictus princeps. Deinde Aleoti Aeginetæ conſilijs utens, urbem exornauit, imperium ſtabiliuit, quod in multam uſque ſenectutem rexit. Apoplexia ictus, ſucceſſorem habuit Nerium Acciaiolum patruelem, quem diu antea cum eius fratre Antonio, quandoquidem omnino liberis carebat, ex Florentia accerſiuerat. Is Nerius Chalcocondylem, quem Antonij uidua amabat, atq; in principatum Athenarum euehere conabatur, fauore ciuiũ, cum uxore expulit, à fratre deinde Antonio pulſus, cum in Bœotiam ſe recepiſſet, Turcarum auxilio, mortuo fratre iterum Athenis præficitur. Vir autem imbellis, minis adactus, Bœotiæ principatum Turcis dimiſit, ut Chalcocondylem (qui triginta millia aureorum pollicitus fuerat, ſi Athenis præficeretur) in carcere detinerent. Sic precario cum diu regnaſſet, tandem mortuus, Franco Acciaiolo patrueli puerulum ſuperſtitem commendauit. Is tutorem pueri agens, aulam Turcarum regis ſequebatur. Viduam puellam Nerij in magnam ſpem regni educabat, cum fortè accidit, ut ex patritia Venetorum familia adoleſcens quidam, Nauplij (quam Neapolim Romaniæ hodie dicunt) præfecti filius mercium gratia, Athenas applicaret, cuius amore ſuccenſa Nerij uidua, amorem ſuum, principatumq; Athenarum ei obtulit, ſi repudiata Venetijs quam duxerat (etiam Patritia) uxore, ſibi matrimonio iungeretur. Blanditijs & pollicitis allectus iuuenis, Venetias reuerſus, uxorem necauit, Athenas redijt, uiduam, urbiſq; poteſtatem recipiens, atque ut ciuium fauorem mereretur, non ſe dominum urbis, ſed tutorem pueri appellabat, quem non multo pòſt, in aulam Turcarum deduxit, ratus fore, ut largitionibus corruptis principibus, puer extingueret, ac ipſe ſine riuali, ſummam rerum acquirere poſſet. At cognitis ſceleribus, Turcarum tyrannus Franconi Acciaiolo, Ab Athenienſibus delatum imperium commiſit. Venetus fuga elapſus, uxorem in poteſtate Franconis reliquit, quam apud Megaram in carcere extinxit. Hac cæde & ciuium & Turcarum omnium odium in ſe concitauit Franco. quapropter à Turcis agris omnibus exutus, urbe ſpoliatus, in præſidio longo tempore oppugnatus, hoſti ſtrenuè reſtitit, tandem cum nec Chriſtianorum auxilia, nec hoſtem placatum habere poſſet, his conditionibus Turcis arcem dedidit, ut Thebas cum reliqua Bœotia ipſe reciperet in poteſtatem. Sed ad Templarios redeundum. Hi cum Athenas occupaſſent, Macedoniam petierunt, qua etiam

peruagata

peruagata & deuaſtata, abacta ingenti præda, domum rediere, ac in prouincijs Occidētalibus, in cœtus ſe partiti ſunt. Haud diu uerò felicitas illa ipſis fuit integra. Pontifex enim Clemens quintus, qui aſtutia Pratenſis Cardinalis ad pontificium uocatus erat, pollicitisq́ ſe Philippo regi Francorum obſtrinxerat, ſi ad pontificatum ope eius ſubueheretur, nihil omninò negabat, quod auari regis animum explere uidebatur. Francus autem, per æqua iniquaq́, diuitias congerere atque accumulare tentabat, eos quidem reos cupiebat, quibus plurimum res ſuppeditabant. Accidit igitur, quod rex apud Lutetiam Pariſiorum, in ædibus quæ curationis Templariorum erat, oborta uulgi ſeditione obſideretur, eo quod monetam illegitimi ponderis excudebat. Quo in tumultu cum omnia quæ regi adferebantur, aut cœno inficerent, aut raperent, Templariorum Prior, qui Toloſanis ędibus præerat, cū Noffa quodam Florentino eiuſdem ordinis, ſed contaminatæ uitæ uiro, neſcio quid, uel dicto uel facto, imprudentius in regem moliri uiſi ſunt, quod poſtea furore populi mitigato, malè illis ceſſit, equidem uinculis mancipati, atque in carceres coniecti ſunt ambo. Deinde cum inaudijſſent, ſeditionis autores ad triginta correptos, uitam laqueo finijſſe, ut uitam redimerent, ſe habere, ſi ſalute data abire permitterentur, quod regi & utile & quæſtuoſum deferrent, indicabant. Impunitate promiſſa, Templarios omnes dicunt, cum Sarracenis inito fœdere, abiurataq́ quoque Chriſtiana religione, Mahumetum colere, ſtruereq́ principibus omnibus extremam perniciem. Simulachro cuidam, cui pellis humana ſuperinducta eſſet, illos ſacrificare, ineſſe autem eidem ſtatuæ, oculorum loco, carbunculos duos ardentiſſimos, eamq́ pinguedine, recens ex coitu Templariorum natarum & exuſtarum puellarum, quotidie inungi. Ad hanc unuſquiſq́ ordinem ipſorum profeſſurus, Chriſtum abnegare, crucisq́ ſignum conculcare pedibus adigatur. Morientium cadauera apud eos in cinerem reſolui, eamq́ in potum inter eos abſumi, conſtantiæ & ſilentij experimentum inde capientes. Maſcula indifferentiq́ Venere eos uti. Multa in Syria contra omnes Chriſtianos eos conatos eſſe. Diuum Ludouicum apud Damiatam eorum dolo, in uincula Soldani ueniſſe. Hæc cum ad regem deferrentur, anſam arripuit inuadendi tantas Templariorum opes, pontificisq́ habito aſſenſu, Iacobū Molay Burgundū, illuſtri loco natū, ordinis primatē cū omnib. alijs Tēplarijs uno tēpore per totam Galliā, ingenti numero, in uincula cōijcit. Deinde per multos & ſæuos cruciatus lacerati, poſtremò igni cōbuſti ſunt. Cū uerò ab initio illis impunitas propoſita eſſet, ſi religionē tanq́ ſceleratā dānarēt & repudiarēt abiuratā, nemo ex tāto numero repertus eſt, qui nō prius medullā oſſibus ui incendij exſtillantē cernere, q́ nō ſanctiſſimā illā atq́ illabefactatā agnoſcere inſtitutionem uellet. Iacobus princeps ordinis, Delphinas Dux, Hugo de Paraldis uiri nobiles, ad pontificem miſſi, ubi quæſtione de eis habita, ui tormentorū, multa nepharia flagitia atq́ obſcœna cōfeſſos fuiſſe dicebant. Dānati aūt, cū Iacobus ad ſuppliciū duceret, atq́ iam rogus extrueretur, in medio circunſtantis turbæ, ſilētio petito, dixiſſe eum ferūt: Iuſtè tantā pœnam ipſum pati, qui in pontificis gratiam, Templariorū inſtitutum

ſanctum, atque ab omni labe alienum, dulcedine uitæ promiſſæ, & crucia-
tus intollerabilis ui, ementitis calumnijs inſimulaſſet. Exin rogo impoſi-
tus, cum admoto paulatim igne, ad exprimendam ſcelerum confeſſionem,
primoribus pedibus adduceretur, iamq; fœdo nitore dapaſti, uitalia torre-
rentur, tamen nunquam à conſtantia ſua deſciuit, ſed innocentiam, quoad
potuit, ordinis aſtruens, tanquam cruciatum non ſentiret, expirauit, tantãq;
integritatis opinionem nonnullis reliquit, ut oſſa atque cineres eius collige-
rent, martyremq; eum faterentur, ac omnes Templarios pari cruciatu extin-
ctos, poſtea colerent, tanquam ſanctitate cõſpicuos. In Germania apud Mo
guntium, cum Petrus Antiſtes, qui periculoſo morbo Clementẽ põtificem
exemerat, atque ob id Archiepiſcopatu Moguntino donatus, ex Pictauia re
dierat, conuocatis patribus atque ſacerdotibus prouinciæ ſuæ, lege agere, et
ſententiam Papæ contra ſontes Templarios exequi uellet, in frequentem il-
lorum conſeſſum Hugo Vuildgraue, qui in Grunbach apud Myſenheim
agebat, cum uiginti ordinis ſui militibus, tecto ueſtibus ferro, peruenit, ac
cum eum arcere nemo auderet, ingreſſus, clara intrepidaq; uoce teſtatus eſt,
quod grauius in ordinem quàm pro merito animaduerteretur, eo ſe cum
ſuis ad pontificem maximum, qui Clementi ſuccederet, prouocare. Conter-
riti cum Epiſcopo patres inermes & imbelles, ferocia Templariorum, iuſſe
runt eos bono eſſe animo, excepta ſcriptis prouocatione, & ad pontificem
miſſa, cum mitius reſpondere contigit. Ius enim de integro quærendi ſtatu-
endiq; Archiepiſcopo dedit, cumq; inſontes ſe eſſe docerent Templarij, cri-
mine abſoluti homines, ſed tamen ordo omnino abrogatus. Magnam Cle-
menti & Philippo incuſſit notam hoc Templariorum excidium. Nam in fi-
ſcum pontificis & regis, theſauri Templariorũ redacti, auaritiæ quàm ęqui-
tatis eos ſtudioſiores fuiſſe iudicauit.

De Teutonicorum ordine, qui in Syria originem habuit, Pruſſiam Liuoniamq; ſubegit. *Caput* XIIII.

FRederico primo imperatore in Armenia extincto, ut diximus libro con
tinuatæ huius hiſtoriæ ſecundo, capite ſexto, cum Fredericus filius exer
citum Antiochiam deduxerat, dein aërem mutaturus, cœliaco morbo op-
preſſum exercitũ, ad triginta ab urbe milia paſſuũ tranſtuliſſet, Bremenſes,
Lubicenſesq;, affectorũ, qui ſine cura aut reſpectu iacebãt, miſerti, uela naui-
bus quibus aduenerant, detrahunt, tentoria ex his conficiunt, ægros hincin
de & ualetudinarios his inferunt, uictum, potum, & quæcunque poſſunt
opera pietatis, deficientibus exhibent, uulneribus medicinam, morbo cu-
ram impartientes. Fredericus exercitus ductor, collaudatis uiris, Conra-
dum Herbipolenſem Epiſcopum, & Adolphum Holſatium, præfectos
egentium iubet, ut in oppidis urbibusq;, tum pijs uiris, domicilia conſtitu-
ant, quibus exercendæ pietatis illis amplior eſſet facultas, ac ne ſumptibus
exhauſti, inſtitutum intermittere cogerentur, ex ærario ſuo certum men-
ſtruum illis ſtipendium conſtituit. Hac liberalitate non malè uſi, etiam ope-
ribus & pietate inclaruerunt adeò, ut Fredericus per nuncios, Henri-
cum fratrem germanum, ad Rom. imperium iam euectum, oraret, ut au-

toritate ipſius intercederet apud pontificem, quod familiæ ſacratę aliquo nomine uiri tam boni cenſerentur. Celeſtinus ad preces imperatoris, factū probat, idq́ cum inſigni aliquo iudicio celebrari uellet, comperit, iam olim Teutonicum quendam uirum, poſt recuperatam à Chriſtianis Hieroſolymam, linguæ Syriacæ ignaris, aduentantibus peregrinis, ex priuatis ſuis ac proprijs, quas in urbe habuerat, ædibus, Xenodochum conſtituiſſe, cum uxore & liberis pauperibus largè ac deuotè hoſpitalitatis omnis generis muneribus inſeruijſſe. Deinde etiam ædiculam ſiue oratorium Patriarchæ aſſenſu, ſub D. Mariæ uirginis titulo conſtruxiſſe, qua pietate multos Germanos haud ignobili loco natos, poſtea pellexiſſet, ut uoluntariā quandā militiam profiterent, bona in alimentū indigorū, corpus pro tutela piorum deuouerent. Aucti numero, pietate, fauore & liberalitate bonorum, etiam opibus excellere cœperunt, ad certum uerò inſtitutum uiuendi nondum animum adiecerant, ſed militiæ templi aliquantulum accedebant, ſic tamen, ut hoſpitalitatem non intermitterent, per ſelectiores atq́ eos qui ſpiritus ingentes oſtendebant, foris bellum, domi prudentiores mãſuetioresq́ infirmorum tenuiorūq́ curã exercebant. Pontifex igitur initij, inſtituti, linguę ſimilitudinē conſiderans, candidum illis amictum cū atra cruce, nomenq́ militum beatæ Mariæ uirginis, domus Teutonicorum dedit, barbam quoque non ademit, inſuper & id conceſſit, ut nemo niſi Germanus ſit, in eundem ordinem ſublegi poſſit. Euaſerunt hi confeſtim in magnam tum frequentiam tum potentiam regiæ non inferiorem. Cum uerò res Syriæ indies imminuerentur, ac Fredericus ſecundus, inducijs datis, regnum Hieroſolymorum cum Saracenis pacaſſet, Hermannum Balck, ordinis eius tum principem ſecum in Germaniã deduxit, quo tempore Daniæ rex Vualdemarus ſecūdus Pruſſiam imperata facere, & Chriſti religionē ſuſcipere coëgiſſet, & domum redierat. Gens uerò ſuperſtitioſa ad priſtinum errorem conuerſa, cum ſacris initiatos omnes perdebat & proſequebatur. Nec fratres ordinis Gladiferorum, qui tunc in Liuonia ſtrenuè res Chriſtianas adminiſtrabant, Lituanorum Pruſſiorumq́ impetus ſimul ſuſtinere poterant. miſſis igitur nuncijs, orant Teutonicos ſanctæ Mariæ, qui apud Fredericum morabantur, ut arma infidelibus inferant, bellum Chriſto gerant, ſe ſuaq́ omnia, ſub ipſorum poteſtate fore, modo auxilia & ſupplementa conferant. Hermannus manu ſociorum quam ſecum habebat, aſcitisq́ multis alijs è Germanorum nobilitate uiris militaribus, in Pruteniam uenit, fortiterq́ pugnando, maiorem prouinciæ partem obtinuit, quanquam multa adhuc & fortiſſima præſidia in Barbarorum poteſtate detinerentur. Quum uerò Aſiæ rebus nullo tunc uſui eſſe poſſent, ab Honorio tertio atque ipſo Frederico, tota prouincia perpetuo iure, & proprietatis titulo, mero mixtoq́ imperio illis traditur, his cōditionibus, ut quoties neceſſitas exigeret, in Aſia Chriſtianis ſubuenirent, his quas habebãt in ea copiis, induciarum uerò cum Sarracenis tēpore, amplificãdis rebus in Pruſſia operã darēt. At etiam à Capcopo Syria expulſi, cū iam Templarii ad internicionem, per Gallias, Hiſpanias & Angliam, pōtificis Clementis opera extincti eſſent, quemadmodum Rhodii milites, ex bonis extinctorum ditati ſunt. Freti igitur opibus uiribusq́, fœlici auſpicio

terram

terram omnem tandem ſibi parêre,populumq́ ſacrum ſubire baptiſma coë gerunt,atque nobilem ciuitatem ædificauerunt in loco quodam,quem ulteriores Prutenos inſectando,ultra Viſtulam,apud quercum quãdam latam, primo ceperant,nomen urbis Burgum Mariæ.Præſidium deinde eo loci extructum,quod totius ordinis aſylum & receptaculum diu eſt habitum. In Lituanos deinde mouent Ioanne Bohemorum rege ſocio,regionem depopulantur,cæſis permultis.Chriſto nomen dare multos coëgerunt,plus armis,quàm Ioannes uiginti tribus legationibus profecerunt.nam is miſſis legatis,ad principem Lituanorum Dauidam nomine, nihil omnino effecit, ſed eo apud Ploſconiam necato,inſtinctu Teutonicorum,opera uerò Poloni hominis ignobilis, à genero Lituani Iakoldo Polonorũ rege,qui ingentem coëgerat exercitum,ſocerum ulturus,magno bello uexati ſunt. Rex cũ nihil contra audentibus Teutonicis, totam ferro ac flamma prouinciam deuaſtaſſet,domum rediret,Teutonici abeuntem inſequuti,Poloniam præda atq; populatione moleſtarunt, Vuernhero duce,qui magiſter apud eos habebatur.Sed dum Polonus ab Vngaris,Lituanis atq; Turcis auxilia cieret,in Pruteniam ducturus,pacem Teutonicus firmat,ea cõditione,ut præſidijs Dobrui atq; Brandeborg reſtitutis, rex exercitum abduceret, quod cum Vuernherus inſcijs fratribus ſtipulatus eſſe uideretur,ab ipſis trucidatur,recuperatis præſidijs.diu mutuis cladibus certatum,donec certis conditionibus inter Polonos & ipſos Teutonicos pax ſanciret.Biennio poſt redintegratum bellum,infeſtis armis concurſum,uictoria penes Polonos fuit, Teutonico conditiones datæ.Statim igitur aſcito Ludouico Brandenburgenſi,in Liuoniam ductæ copiæ,ubi magna prouinciæ pars nomen Chriſto dedit,atq; ceſſit Teutonicis.Trophæum erectũ,Baierburg nomine oppidum,ab Henrico Bauaro,qui auxiliares copias adduxerat, cognominatum.Otto deinde regia Danorum proſapia proles,in ordinem accitus,ſub Ludero magiſtro in Lituanos,quos Boiohemi atq; Vngari regis auxilijs inuaſerat,egregiam laudẽ cõparauit geſtis laudatiſſimis, confeciſſetq́; bellũ, niſi magiſtri proditione fuiſſet reuocatus, dum nobilitats totius prouinciæ in oppidum aliquod incluſerat,atq; iamiam fame ferroq́; de deditione conſultare coegiſſet.Magiſter enim ordinis ductus uel æmulatione Ottonis,uel hoſtium familiaritate,ſe obſideri ab infidelibus fingebat,atq; iuſſit exercitũ reducere,quod ſtatim eos,qui antea in fidem Teutonicorum uenerant, nouas fecit res moliri,magno periculo ordinis, rebellium cæde maxima. Capto deinde & carceri incluſo Ludero,Otto Prutenicæ rei præficit.is Lituaniam exercitu petit, apud Traken oppidum cæſis octo millibus Lituanorum,præda onuſtus redijt,qua uix repoſita, iterum facta excurſione, duo millia hominum captiuorum ex prouincia abduxit,quos ſacra regenerationis aqua ablutos,ritu Chriſtianorũ imbui fecit,ut ad ſuos reuerſi, religionis quã tãtopere abhorrebãt,ſuaue iugũ cõmẽdare poſſent.Deinde uarijs bellis Kinſtoek rex Lituanorũ edomitus,in poteſtatẽ Teutonicorũ uenit,atq; Mariẽburgũ deductus,tandẽ corruptis ære cuſtodibus,elabitur,elapſum cũ aſſequi nõ poſſent,in arce Kanuuempel, filiũ regis ea expugnata capiunt,quẽ ut uinculis liberarent, Lituani Pruſſiam inuadũt,expugnato oppido Polcho,

ciues

ciues omnes trucidant, nullius aut ſexus aut ætatis, aut conditionis habita ratione. Pari modo in Gadeſuerd ſæuitum, tandem abeuntes apud Rudou præda à Teutonicis exuti, magna clade affecti, fuſi & fugati ſunt, optimorum noſtrorum cæde. Occubuerat Kinſtock rex eo prælio, ſucceſſit illi Allegertus, odio qui non minus in noſtros ferebatur quàm prædeceſſor ſuus. is ſtatim inito regno, Sithen noſtrorũ arcem occupat, Minſterberg nequicquam oppugnat, abacta præda domum redit. Sed dum noſtros alienis auxilijs corrogatis, graues illi imminere uidet, aſtu quos bello nequit, deuincere tentat. Circũuenti inſidijs, dũ conditiones pacis ſimulatas offert, noſtri Frederici Auſtrij acceſſu, clade erepti, ac congreſſi cum Barbaris, uictores euadunt. Octingentos deinde Florentij ducis Lotharingiæ auxilio, ex nobilitate Letuanorum capiũt, trucidant ſedecim millia hominum ignobilis uulgi, prædam ingentẽ receperunt, occupata maiore parte prouinciæ. Rigenſem, Auronienſem Epiſcopatum tunc complexi ſunt. Ploſcouiam urbem ex pulſo tyranno Sirgallo, in fidem recipere noluerunt, cum Sirgallo ſubſidia dediſſent. Anno uerò à Chriſto nato milleſimo trecẽteſimo octageſimoquinto, cũ iã armis Teutonicorũ attrita Liuonia, ad ſuſcipiendã fidẽ Chriſtianã inclinaretur, cum Conrado magiſtro ordinis, Tagail & Stirgail fratres reges iam conuenerant, niſi matris fœminæ Ruſſæ minis atq; diſſuaſionibus prohibiti fuiſſent. Vitoldus autem Kinſtoci filius, necem patris ulturus, quẽ patrueles trucidauerant, arcem & Traken oppidum Teutonicis ultrò dedit, ac iunctis uiribus, Ville oppidum imperata facere coëgit. Sed haud diu pòſt Tagail, Poloni regis filia in uxorem ducta, religionem Chriſti amplexus eſt, nomenq; accepit Boleſlai, ſecumq; maximam Liuoniæ partem ad Chriſtianiſmum perduxit. Cum Vitoldo deinde & Stirgaile noſtris perpetuum prælium, dum hic ſæpius captus, dimiſſus ſæpius, fide, iuſiurando noſtris imponit, illẽ in gratiam fratris ſolum ficto nomine, Chriſtianus haberi uult. Igitur ſæpius ex Liuonia præda abacta, tam hominum quàm aliarũ rerum ingens & copioſa, quod Tagail, qui ad Polonorum regnum peruenerat, ægrè ferens, Ville oppidum contra Teutonicos communiuit, præſidio militum impoſito, quod ab excurſionibus eos arceret. Interim Rigẽſem Archiepiſcopatum obtinent Teutonici, & Liuonijs Patriarcha datur. Ac mox claſſe etiam parata, Gothlandiam inuadũt, eo quod à piratis, qui ſe Vitalianos nominabant, ſæpius laceſſarentur. quo confecto bello, ac inſula precio & armis obtenta, Vitoldus Chriſti nomẽ amplexatur, ſumpta Alexandri nuncupatione, Teutonicis quæcunq; in Liuonia occupaſſent, perpetuo iure poſſidendum tradit, modo qui in Prouincia Chriſti nomen recuſarent, conſociatis armis edomarentur. Boleslaus iniuriam ſibi factam hoc fœdere, & excludi ſe paterna ditione ratus, Vitoldum corrumpit. igitur unitis uiribus, in Pruſſiam mouent. Occurrunt Teutonici, pugna inita, cruentam uictoriam Polono relinquunt, quam is ſequitur, totamq; prouinciam, excepta Metropoli Mariæburgo, in poteſtatem redigit. Illo uerò abeunte, uirtute heroica Teutonici breui omnia recuperarunt, imò ipſam Poloniam auſi impetere, ferro ac flamma ſedulò uexabant. Sed cum Rex, ducentis millibus hominibus conſcriptis, iterum in Pruſſiam irrumpit,

Teutonici per diuerſa itinera,in Poloniam impetum faciunt,regem ipſum apud Culmam obſident,fame atq; ui pacem petere cogunt, conditiones datæ & acceptæ utriq; parti honeſtæ. Tumultuatum eſt deinde nõnihil cum Suitergail,qui Viteldo mortuo,fratruelis opes inuaſerat. Polonus uerò Sigiſmũdo puero in Liuonia imperium aſtruere uelle uidebatur. haud fœliciter etiam pugnatum deinde cum ipſo Sigiſmundo. nam qui præerat, occupatis in Liuonia rebus magiſter, tunc cũ permultis fratribus occubuit. Tandem foris parta pace, inteſtino bello agitatur Pruſſia, cõiurant nobiles cum populo in Ordinis excidium, re detecta, iure diuino & humano, crimen maieſtatis damnatur, ſed armis tandem oppreſſa coniuratio, quæ æquitati cedere nolebat. Polonus enim rebellibus auxilia ſubminſtrabat, fouebatq; diſſenſionem modis omnibus. Redacti ad pecuniarum inopiam Teutonici, Marięburgum, regiam ipſam æri alieno obſtringunt. Summam fuiſſe ferunt quadringenta ac triginta aureorum millia, quod cum etiam ſoluerent fide bona, tamen præſidium non receperunt. Regni ſedes ad Montem regigium translata. Gdanenſes oppugnati, qui ab imperio deſciuerant, pax deinde & iſtis reddita. Ruſſi interim Pruſſiam depopulãtur, quam iniuriã Bernhardus de Porg egregiè ultus eſt, ipſamq; Ploſcouienſem urbem cepiſſet, niſi ſacerdotis aſtu impetitus fuiſſet. Cum Moſcouita deinde nouũ exortum bellum, magnis utrinq; cladibus finitum. Rigenſium rebellio paulo pôſt uario marte ſopita, ſub anno milleſimoquingenteſimo, ſub Frederico Saxone, & Alberto Brandeburgenſi Ordinis magiſtris. Quæ uerò abinde ſecuta ſint, cum omnibus notiora extant, prudens omitto. Hæc obiter de initijs & ſucceſſu huius ordinis ſcripſiſſe non temerè, ſatisq; luculenter exiſtimãs, quãdoquidem inter Syriacarum rerum reliquias, meritò militaris hic Ordo annumerari poteſt.

De nonnullis ordinibus, qui ex diuitijs Templariorum exciſorum ſuccreuerunt. Caput XV.

QVi Rhodij dicuntur atq; Teutonici, ut diximus, milites, in Syria floruerũt, eiecti uerò à Sarracenis cum ipſis Templarijs, meliora uſi fortuna, abrogato ordine Templariorum, bonis eorundem aucti & adiuti, imperia, quibus hodie utuntur, acquiſiuerunt. At in Luſitania, quæ Portugallia nunc dicitur, cum Sarraceni omnia infeſtarent, Ioannes 23. Dionyſio rege aſſentiẽte, nouum militum Ordinem inſtituit, milites eos Ieſu Chriſti appellans, quibus & bona Templariorum omnia conceſſa fuere, tantũ ut eſſent qui uicinorum Sarracenorum irruptionibus reſiſterent. Crucẽ geſtant rubram, in atro amictu. Regia ordinis, in maritimis Syluenſis diœceſis oppido Tomario (alij Marmum dicunt) repoſitum eſt. Cenſor & moderator Abbas eſt Alcohaſiani monaſterij Ciſtericẽſis ordinis (quem & ipſi profitentur) in Vlyxibonenſi diœceſi. Habet is exautorandi conſcribendiq; militis facultatem. Principi eorum annuus prouentus, centum aureorum millia. In Toletana autem regione, ab Alphonſo 11. à loco & prouincia Calatraue, ubi cœnobium Templariorum fuerat, ordo militum Calatraue inſtitutus eſt, eo quidem tempore, quo aduerſus Sarracenos Almohazen, Mahometen & Hynzeph illi bellum erat, quorum etiam opera, ſub Magiſtro Gundiſſalno Alcalam urbem obtinuit. Extãt illius ſeculi duo pietatis exempla

pla laudatiſſima, quæ omittere nequeo. Primum, Sanctij quarti temporib. patris huius Alphonſi enituit. Sanctius enim cum Alphonſum patrem, qui ad imperium euocatus fuerat, repulſam paſſum, regnum repetere audiret, portas ubiq; claudi iubet, nec genitorẽ ab ullo excipere. Murtia uerò urbs, contẽpto imperio Sanctij, ſenem admiſit. Vnde priuilegiũ cõſequuta eſt, ut ſeptẽ coronas inſignib. ſuis imponeret. Ex ea urbe Alphõſus in filiũ mouet. Granatę uerò rex Beneuffeſ Sarracenus, capitalis Alphõſi hoſtis, ſcelus Sãctij deteſtatus, legatos ad Alphõſum mittit, qui in ſupplementũ belli, ei Sarracenatorum aureorum ducenta millia doni nomine numerẽt, ipſumq; magnis uiribus, innumeroq; exercitu in ſubſidium illi aduentare, renuncient. Lætus aduentu regis Alphonſus, ingentiſs. actis gratijs, in caſtra eum humaniſſimè accipit. Tunc Sarracenus, Venerationem (inquit) quam iure naturali, parentibus debemus, cum omnino à filio tuo conculcatam uiderem, ſummoq; ſcelere eum te regno excludere, quem ut rex eſſet, procreauiſſes, non potui non iraſci. uerebar enim, ſi facinus tam atrox impunitum abiret, ne poſteris audaciæ, atq; erga parentes contumaciæ exemplum relinqueretur. Pietas ergo me iam tibi fecit amicum, haud tamen diuturniorem, quàm quoad expulſo filio, regnum recuperaueris, tunc ſcito ueterem omnem me recepturum ſimultatem, atq; eo animo, quo prius bella tecũ geſturum. Animi certè generoſi confeſſio, quod cum à uera pietate tantum abhorreret, honeſti tamen rationem negligere noluit. Sub Alphonſo uerò res mira acciđiſſe fertur, Sceuolæ Romani exempli æmula. Etenim Sarracenus quidam, cum in urbe Cibatar obſideretur, patriam liberaturus, clam oppido egreſſus, ſica ſub ueſte abdita, in caſtra inimicorum tendit. Alphonſum regem recta petens, uno ictu bellum totum cõſecturum ſe ratus, ſi caput regis detruncaret. Captus uerò, cum in caſtris incognitus oberraret, inſtitutum ſatetur. Alphonſus hominis uirtutem & conſtantiam admiratus, incolumem & donatum muneribus abire permiſit. Haud par uirtutis pręmium illi apud ſuos obtigit, ſed diſciplinæ militaris ſeueritatem expertus, à rege ſuo, quod eo inſcio, egreſſus eſſet, necatur. Sed ad rem. Calatraue ordo nigro amictui adſutam crucẽ rubeam habet, redditusq; in annũ ad 40. millia aureorum. Subeſt illis Monteſiæ ordo, qui locus eſt in regno Valentiæ, uirtute, pietate & opibus excellens. Supereſt ordo Sepulchri Dominici, qui à Iacobo Alphæi fratre domini originem ſe habere gloriantur. Hi Patriarchæ Hieroſolymitano ſuberant, atq; norma uiuendi illis data, quam Canonicam uocant, amplis prædijs dotati à Godefredo Bulione, alijsq; regibus, rubram & geminam crucem holoſericam, togis adſuunt. E Syria pulſi, Ordinis caput conſtituêre Peruſium, ſed tandem ab Innocentio octauo militię Rhodiorum agglutinati, ſui iuris eſſe deſierunt. Hieroſolymis uerò, ſepulchri Dominici cuſtodia Soldani aſſenſu & iuſſu, Franciſcanæ familiæ tradita & commiſſa, cuius curationi flamines octo, pontificis uenia præſunt, ab anno milleſimo trecenteſimo triceſimoſexto, huc uſq;. Hæc de his Ordinibus præterijſſem quidem ſcribere, niſi in Syria aut ortum habuiſſent, aut ex opibus, eorum qui Syria expulſi, ſuccreuiſſent. Sed nec negligẽdi mihi uidebantur, cum de Chriſtiana religione, præſertim de rebus Hieroſolymitanis optimè

meriti,magnorum bonorum autores ſæpius extitere. labefactatos eorum mores inſectetur is,qui humana omnia ſuo ueneno abundare neſcit, uel ſui immemor,aliena uitia carpere,artis loco ducit.

Expeditio ſacri belli ſæpius tentata,ſæpius euaneſcit. *Caput* XVI.

MOrtuo Bonifacio octauo, cum Benedictus undecimus in ſacerdotio illi ſucceſſiſſet,ſub fine pontificatus ſui mentem, pacata Italia, adiecit, Tartaros Syriam & Palęſtinam ingreſſos iuuare.literis em̃ & nuncijs ad eã rem continuo inuitabatur,ſed mors conatus eius præuenit. Clemens deinde quintus,qui ad pontificatum uenerat,id quoque tentauit. indicto apud Viennam Narbonenſis Galliæ oppidum,concilio,de ſubueniendo Hieroſolymitanis rebus,haud pauca uerba profudit,perq; legatum perſuaſit Philippo Franciæ regi,ut indictis apud Lutetiam Pariſiorum comitijs,cũ duobus filijs Ludouico Nauarræ regi,Carolo Valeſij comite crucem ſuſciperet. Edouarduſq; Angliæ rex uotum ſubueniendi Hieroſolymæ edidit,eodem tempore. nam is tũc Iſabellam filiam Pulchri uxorem duxerat,ſed nec tunc actum aliquid. Mortuo ad fontem Bleaudi rege Philippo, decimam Eccleſiarum pontifex huic per quinquennium obtulerat, ut in ſacrum bellũ uteretur eorum prouentibus.Is enim moriens, Ludouico Hutino filio,ſupremis mandatis imperauerat,ut poſt fata ſua, crucis ipſe teſſeram ſuſciperet,uotoq; eum liberaret.certè ſacram Hutinus militiam meditabatur,ſed ſic cura,ſic regno,morte exemptus eſt. Dum igitur omnia negligenter à regibus aguntur, opiliones nonnulli coëunt,admoniti,ut aſſeuerabant,cœleſti oraculo, ut in Syriam,religionis Chriſti cauſa proficiſcerentur.iam magno numero aucti, latrocinari, prædari,omnia diripere,latrones magis q̃ milites agere inceperunt. Ad Carcaſſonam in Narbonenſi prouincia uſq; progreſſi, ab incolis grege facto,& diſſipati,auſugerunt, deſideratis plurimis, & reſte necatis. Hoc factum ferunt anno milleſimo trecenteſimo uigeſimo,ac ſequenti anno Iudæos à regibus & Satrapis Turcarum & Sarracenorum pecunia corruptos,elephantiacis,qui ſtipe mendicanda uagi uictitant,perſuaſiſſe ferunt,ut uenena in puteos ſpargerent,quo qui inde potum haurirent, aut inficerentur lepra,aut omnino abſumerentur peſte. at re comperta Iudæi leproſiq; permulti flammis traditi ſunt.Quibus cum Sarraceni ſe omnino nihil proficere uiderent,coacto ingẽti exercitu,ſupra triginta Syrorum equitum milia,Armeniam inuadunt, præſidia expugnantes, depopulantur agros,incolas cæde proſternunt,ſexus omnis,omnis ętatis & conditionis hominum ingentem numerum uinculis mancipãt.Regnabat apud Armenios eo tempore Liuonis,homo in luxum propenſus, bellicarum rerum haud exercitatus.nam Ioannes rex frater eius perſuaſus à nonnullis,dimiſſo regno(quod iure hęreditario ipſi debebatur,quodq; uir impiger, ſtrenuè per aliquot annos adminiſtrauerat)in familiam Franciſcanorum ſe adoptare paſſus fuerat,ordinem ipſorum profeſſus. Leonem ex altero fratre nepotem rebus præfecerat, quo defuncto, Liuonis, ut regno potiretur, nuptias cum Irene principis Tarentini Philippi filia,defuncti Leonis uidua contrahit,reclamantibus regni proceribus omnibus, atque negantibus,id ſine pontificis aſſenſu fieri ritè poſſe, ut nepotis ex fratre uiduam duceret. At

mulieris

mulieris æquè incontinentis pertinacia uicit, quæ hunc unum maritum habere, ei uni regnum tradere nitebatur. Cumq; ante nuptias à Senioribus regni interpellaretur, iubereturq; ad Pontificem mittere legatos, ut illius bona uenia illi nubere liceret, dixiſſe eam dicunt, Peccatum prius perpetrandũ, quàm petatur uenia. quod dictum, magnæ diſſenſionis & belli ciuilis apud Armenios cauſa fuit. Ea opportunitate freti, ut diximus, Sarraceni, cum iam præter unum atque alterum præſidium, totam fermè Armeniam occupaſſent, nihil contrà audente Liuone, Ioannes rex Franciſcanorum habitu euolat, amicorum ſociorumq; manum contrahit, inſtructisq; aciebus, in hoſtes Sarracenos irruit, haud exigua illorum clade, fortiter pugnans occumbit. Sarraceni etſi uictores, tamen clade ſuorum territi, ſpolijs onuſti, cum innumero captiuorum agmine, domum redeunt. Ac uix pedem prouincia extulerant, cum ecce Turcæ duce Aſſambeceo regionẽ ingreſſi, omnia loca longe lateq; ad Euphratem uſque, cum non modica Colchidis parte, in ditionem redigunt. Vrbes, oppida communiunt, propter hoc unum Chriſtianis æquiores, quod Othomanidum uim ſuſpectam habebant. exutos enim noſtros imperio tãtum, legibus ſuis uiuere permittebãt. Tantorũ motuum & cladis Armeniorum fama, iam in Occidentem uenerat, exciuitq; Ioannẽ uiceſimumtertium pontificem, ut principes Chriſtianos ad ſacrum bellum, literis, nuncijsq; adhortaret. Philippo Lõgo Galliarũ regi ius decimæ ad ſacrum bellum colligendæ de ſacerdotibus conceſſerat, ea uerborum conceptione, exceptioneq;, ſi præſulibus Galliarum Eccleſiarum è re pietateq; uideretur. Rex habito Epiſcoporum conuentu, cum de his referret, reſpõſum eſt, ſi contra Barbaros bellum moueretur, tunc nec Epiſcopos comitatui defuturos, aut æs parcè ſe collaturos, modò ſigna Chriſtiana in hoſtes expedirentur communes, inteſtinis bellis abſtineretur. In omnium igitur amore ſacri belli nomen habebatur, ſed reuera præſcriptio ſacrorum armorũ aliò ſpectabat. Nam pontifex, qui uarijs magnisq; motibus totum orbem terrarum impleuerat, hoſtem iudicabat Ludouicum, quem ut imperio exueret, crucem æsq; ſacrum extorquebat ipſe, per cæteras Chriſtiani orbis prouincias, decimabatq; res ſacras per totam Germaniam, cum præter Argentoratenſem Epiſcopatum, Exactori pontificio numerarent omnes. Conſtat certè hoc prætextu illum quinquies uicies mille millium aureorum nummûm corraſiſſe. Euanuit eodem modo, quo antea, ſacri huius belli expeditio, cum Philippus anteq; copias coëgiſſet, hominem exueret. at Philippo Valeſio in regnum Francorum inaugurato, maiori ſpe, atque apparatu ſumptuoſiore omnia redintegrata. Francus equidem egerat cum Venetis, ut legatos ad ſe mitterent, de expeditione in Syriam comparanda. Miſſi ſunt Philippus Belegnus, Blaſius Zenus, Marinus Mauroconus. Papa legatũ miſit. Conuenerat igitur inter eos, ut ad euertendos Turcarum conatus, & adiuuandam Syriam, pontifex & Gallus equitum uiginti millia, peditum quinquaginta armarent. Conflarent Veneti claſſem centum nauigiorum, in quibus cum quatuor millibus hominum inſtructæ eſſent triremes. Onerariæ naues, ad commeatum, machinas, aliaq; ad uſum belli neceſſaria traijcienda, paratæ. Veneti nihil morati, Petro Zeno imperium claſſis tribuunt, qui mi

ret.Petrum igitur filiũ regno præficit,aliquot triremibus inſtructis,in Apuliam ſecũdo uento delatus,Brunduſinũ in portum peruenit.Inde à pontifice Clemente uocatus,qui inducias inter Anglũm & Francum redintegrauerat,magna ſpe auxiliorũ,Romam acceſſit,quam tribunorum ſeditione agitatam inuenit. Res nihilo tranquilliores erant apud Neapolitanos. Nam Ioanna regina,extincto marito Andrea,cũ Ludouico Vngaro,de regno altercabat̃.Italia unius Cardinalis Egidij armis inuoluta nutabat,tandẽ mortuo Clemẽte ſexto,Innocentius,ſoluta tribunitia,ſenatoria, & reformatorũ apud Romanos poteſtate,Hugonem qui Syriacarum rerũ cauſa in Europam uenerat,ac pertæſus ciuilia bella, Genuenſibus Tripolim Aphricæ oppugnantibus ſe cõiunxerat,magna præda reuerſum,rebus & urbi præficit, hoc illi iniuncto negotio,ut ſeptemuiralem poteſtatẽ urbe eijceret. Strenuẽ omnia perfecerat rex,cũ ab Aſſembecco ſocio admonitus,Innocentiũ de parãdo exercitu ſacro interpellat.Põtifex claſſe opus eſſe uidens,Piſanos eã nõ ornare poſſe ſatis animaduertit,quippe hi in armis erant cõtra Florentinos. Nec Veneti,quorum opes id cõmodius præſtitiſſent,à bello quieti.cũ Vngaro etenim male pacati,digladiabantur.De Eubœç inſulæ poſſeſſione,magna cum Venetis Genuenſibus erat contentio,de Tenedo inimicitiæ capitales.Hæc tanta Italiæ incommoda eo magis, quo ſpei minus relinquebat̃ id bellum inſtruendi,& pontificis & regis animos torquebant. Afflictatus ita pontifex curiſq; confectus moritur,cui nec ipſe Hugo diu ſuperſtes fuit. Vrbanus quintus iam in locum Innocentij ſexti ſuffectus erat, numerabaturq; à Chriſto nato annus 1363.cui prima cura fuit,Petrum Cypri regem (qui iam parenti iuſta ſoluturus,bellumq; ab Hugone uoto ſuſceptum cõparaturus in Italiam uenerat) ad principes orbis hincinde mittere, legato addito,qui perſuaſionibus ſacris,ad militiam Syriacam Chriſtianos alliceret. Petrus igitur Genuã applicuerat, totius Reip.lætitia ſumma acceptus, per alpes deinde iter faciẽs,Argentoratũ peruenit,paucos ibi moratus dies, Vualdemarum tertiũ,Daniæ regẽ Coloniæ agentem adijt,cui ut Chriſtianæ militiæ nomen daret,perſuaſit.Dano eñ non admodum bene cum ſuis conueniebat,iamdudũ cum ingenti theſauro, atq; rebus precioſioribus regno exceſſerat,longinquũ aliquod bellum cogitans,à Cyprio,ut diximus, ita perſuaſus, Auenionem tandẽ perrexit,de bello eum pontifice cõſultaturus.Fecit idem Ioannes rex qui anno quarto poſtq; captus fuerat,ab Anglo reuerſus fuerat in Franciam,pietatiſq; cauſa ſacram militiam profeſſus eſt, Pontificem Auenione inuiſens.In Angliã traiecerat Petrus quoq;,Edouardum ad bellum ſacrum ineundum incitaturus,at Edouardus bello Hiſpano impeditus,ingens auri pondus Cyprio dono dedit, uirum autem & arma negauit.Cum in Franciam deinde rediſſet,inuenit Ioannẽ,uagas per Franciam militum turmas,ad eam expeditionem colligere,parare omnia. At dũ is in Angliam filios liberaturus traijcit,ut interim rebus preſint,dum ipſe in Aſia belligeratur, Londonij moritur.Carolus igitur Sapiẽs,cum nondum firmatis regni rebus,bellum externum ſuſcipere non poſſet,magnis donatum muneribus,Petrum ad Carolum quartum imperatorem abire permiſit. Imperator ſiquidem Ludouici Gonzagę precibus excitus, maximis ar-

matorum copijs,Mantuā obſidione ſoluturus, tunc Alpes traieccrat,atq; Bernabouem Mediolani tyrannum,caſtris,armis ſpoliauerat. Cyprius igitur cum Mantuam ad Carolum peruenilſet, adfirmaret atq; rationibus doceret,facilè ſibi fore,ut reciperet ſepulchrū Domini,Syriamq; ſubiugaret,ſi ab eo reliquiſq; Chriſtianis principibus adiuuaretur,ferunt Carolum reſpondiſſe, Probare ſe regis dicta,laudareq; pontificis adhortationes, ſed & regnum Franciæ Daniæq; conatus magni ſe facere, quod pientiſſimis ſtudijs immortui eſſent, nec ſibi aut opes,aut uoluntatem deeſſe,quibus tam ſacrū bellum gerere poſſet aut uellet,ſi è re Chriſtiana eſſet,ſanguinem multorum bonorumq; effundere,pro rebus Syriacis.Fieri equidē non poſſe,quin maxima fidelium ſtrage recuperentur,cuius cædis rationē non habere, carnificis q; principis ingenium magis deceat.Deinde etiā inter medios hoſtes regionem occupatam in fide diutius à nullo retineri poſſe,proinde Chriſtiani non eſſe,tanta hominum iactura, tantullum gloriolæ ambire. Cæterum ne quis impenſarum onus illum ſubterfugere putet, æris quantū ad id belli ſatis uideatur Cyprio offerre ſe,atq; in ſupplementum erogaturum. Confeſtim quoq; quicquid reliquū erat pecuniarum,quod ſecum in Italiam ad bellum Mediolanenſi inferendum detulerat,id omne regi aſſignat. Cæſaris liberalitatem ſequuti duces cæteri,Bauarus,Auſtrius,Saxo,qui ſub eo militabant,magnā uim pecuniarum regi dono dant,qua inſtructus,atq; cum ea, quàm à Dano,Anglo & Franco receperant, Venetias peruenit, ibi publicè exceptus,paucos poſt dies,fœdus cum Repub. inijt,de bello in Sarracenos mouendo. Tribus igitur longis ſuis nauibus,ac regio comitatu in Cyprum rediens,comparata centum nauigiorum claſſe,quorum maiorem partē, Hiſpano Frācoq; milite inſtructā, Veneti miſerāt, Alexandriā Aegypti petijt, ui quoq; captā diruit. triduo autē poſtq; eam ingreſſus fuerat, decedere coactus eſt, tū ob ingentē Barbarorū uim,quam Soldanus Aegypti & Aſſyrius princeps adducebat,ciuitatē recuperaturi,tum etiā quod uaſta ciuitas,populo aduerſante,aduerſus tā numeroſum exercitū,retineri copiarū tenuitate haud potuiſſet. Rex igit inde ſoluēs,claſsē prǽda onuſtā in Cyprū reduxit.

Qua fortuna agitata Cyprus inſula,tandem in Venetorum poteſtatem peruenerit. Caput XVIII.

EA uictoria haud diu lætus fuit Petrus,ſiquidem anno à nato Chriſto 1372 in ciuitate Nicoſia,prima noctis uigilia,domeſtica proditiōe Cal. Sept. à fratribus necatur. Petrinus aūt filius Petri,qui per totam Europā Petri comes fuerat, Venetorum Genuenſiumq; auxilio,pacatis tandem rebus ſufficitur rex. Deinde ſexto Idus Octobris regni diadema ſuſcipiens,hoſpitibus Inſulaniſq; epulum inſtituit. Accidit autem cum coronationis pompa duceretur,proceresq; Venetorum & Ianuenſium adeſſent,qui in urbe Phamauguſta, ubi tūc rex erat, alijſq; in eius inſulę emporijs ſuis uterq; ciuib. qui mercium cauſa ibi negociabantur, ius dicebant, ut inter eos contentio exoriretur,de præceſſu & digniore loco ſecundum regem tenendo. Vterq; enim dextrum regis latus claudere ambiebat. Videbatur rex Genuenſium cauſam fouere,hoſpitalitatis priuatæq; amicitiæ,quam cum Repub. & non nullis priuatis ciuibus contraxerat, memor. Sed inſulani cum neceſſarijs Regis Veneto enixius ſtudebant,illiq;, deturbato Genuenſi, honoratior

tunc

tunc inceſſus attributus. Inter cœnam contentio reuocata, magni belli cauſa fuit. ſuperiore enim ſedili præoccupato à Venetis, inferius locatus eſt Genuenſis. Hanc iniuriam ulciſci, dignitatemq́ ſuam armis conſeruandam decreuerunt Genuenſes, poſtera die, tectis ſub ueſte gladijs, in regnum profecti ſunt. Veneti attoniti, ex tempore conſilium ſalutis ineunt, regemq́ adeuntes, aulam intraſſe iuuentutem Genuenſium armatam, atq́ inſidias eam regi tendere, nunciant. Rex exploratos ex altiſſimis feneſtris præcipitari iubet Genuenſes, inſtinctione Ioannis Gauillæ, Henrici Gibelleti, & Lezulphi regis patrui, quorum nutu omnia gerebantur, adeò ut ipſe Petrinus nomine tenus rex tantum eſſet. Genuenſes deinde reliqui per Cyprum commorantes perquiſiti ac necati ſunt, ita ut uix unus, & is facie uulneratus, tantæ cladi ſuperfuerit, rem geſtam patriæ renunciaturus. Hanc ſuorum ciuium atrocē iniuriam ultura res publica, non ita longo interiecto tempore, magna inſtructa claſſe, Petro Fulgoſo, Dominico Cataneo prętorib. maritimis, Paphi, Nicoſiæq́ ſuburbia prædantur. aucti deinde uiribus, nam ſeptem, quas habebant, nauibus lōgis acceſſerant triremes triginta ſex, onerarię non paucę, cum peditum quatuordecim millium numero, equitibus ſeptingentis. 18. igitur Calend. Sept. anni eius ſeculi ſeptuageſimi tertij, ipſam Phamauguſtā aggrediunt̄, inq́ urbis portu triremes tres, nauis una incendio abſumitur. Tādem opera reginæ, matris Petri, urbs Genuenſibus dedita, proceres ſupranominati, cædis in Genuenſes perpetratæ autores obtruncantur. Antiocheni principis filij duo, Iacobus Luſignanus patruus regis, uinculis manci pati. Venerat planè tota inſula in Genuenſium poteſtatem, cum rex imperio ſe iam omnino exutum cerneret, ad miſericordiam confugiens, pacem petit. Genuēſis illatam iniuriā ſatis ultam eſſe exiſtimās, data regi pace, Famauguſtam urbē ſolam retinet, cū tributo quadraginta aureorum millium, à rege in aliquot annos poſtea perſoluendo. Dati deinde obſides, qui antea in uinculis habebant̄, Antiocheni principis filij, miſſiq́ ſunt Genuā, cum Iacobo Luſignano. is cū in Galliā relegaretur, fugæ conſiliū inierat, igitur Genuā reductus, Phareæ turri includit̄. Amiſſæ urbis Phamauguſtę dolor, Petrū regem ad eā recuperandā inſtigabat, occaſionē aūt oblatā eſſe credebat, cū tā infenſis animis Genuenſis & Venetus maritimis prælijs cōflictabantur. Socius igit̄ Venetis factus, Bernabouis Mediolanenſis filiā uxorē ducit. Eā cū Bernabos ad uirū mittere uellet, cū Venetis egit, ut ſex lōgas naues inſtruerēt, quib. filiā in inſulam tutā ſiſterēt, ipſe uerò 1800. equites, cū peditū robore, genero ad infeſtādas res Gnuenſiū in inſulā mittit, trimeſtri ſtipēdio inauthoratos. Puella apud Cornarios Venetijs hoſpitio excepta, inde ſex triremib. Venetis, quinq́ à rege ex Cypro miſſis, ad ſponſum, qui tūc ad Cerauniā agebat, magnifico apparatu delata. Deinde initū fœdus, ut Phamauguſtę portus et urbs ipſa oppugnaret̄. Pręerāt nauib. Venetis Ioānes Mianus, Frāciſcus Bocolus, Petrus Quirinus, Frāciſcus Poſcarus, Ioannes Barbus, Franciſcus Morenicus, hi ſinguli ſingulas triremes priuato ſumptu inſtructas habebāt, mercedēq́ à rege acceperāt, portūq́ adorti oppugnabāt, quo occupato, urbē adoriūt̄. ſed parū fœliciter proceſſit negociū, muro deturbati et portu iterū expulſi ſunt et Veneti & Cathaliani cū Cypriis. Quinq́ dein

de per annos uario marte Petrino & Genuenſibus inſulæ res adminiſtratæ. ſed eo mortuo, Iacobus Luſignanus qui in Genua publicè cuſtodiebatur, rex ab inſulanis dictus, ad regnum reuocatur. Is auſpiciis Leonardi de Monte Aldi ducis Genuenſis, Reipublicęq; impenſa, claſſe decem triremiũ, in Cyprum delatus, Phamauguſtam Genuẽſibus, cum mero mixtoq; imperio attribuit, promiſſo inſuper tributo aliquot millium aureorum in aliquot annos. Is cum duodeuiginti annos in pace regnaſſet, Iano filio, quem in uinculis apud Genuam genuerat, regnum reliquit. qui ſtatim inito regno, ſceleratos quoſdam homines pecunia corrumpit, ut illi Phamauguſtam prodere conarentur, ſed tumultu excitato, indicio unius ex numero proditorum, pacta incolumitate, detecta res omnis, proditores reſte perierunt, urbs cuſtodita & munita diligentius. Erat rex uiginti annorum adoleſcẽs, ingentis animi & ſpiritus princeps, is etſi Genuæ natus, educatus atq; Genuenſium ope ad regnum euectus, tamen cõtractis copiis, obſidione cingit urbem, obſeſſam tam hoſtili animo aggreditur, ut etiam cum nequicq; oppugnatione ſæpius tentata, exercitum ſoluere iuberetur à ſuis, exclamaſſe eum ferunt capitale fore illi, qui de ſoluenda obſidione primus uerba feciſſet. Se ephebum in ea obſidenda perduraturum, donec barba capiteq; canus omnibus appareat, ſi citius ciuitate eum potiri non contingat. Ab Antonio Guarco Genuenſium in urbe Phamauguſta prætore, ex ſpecula mœnium interrogatus, Cur patriæ immemor, beneficiorum à Genuenſibus acceptorum oblitus, urbem Reipub. eripere tentaret, quam à patre & patruo, iuſtiſſimis titulis obtinuiſſet? Ferox iuuenis reſpondit, Indolis Genuenſis ſpecimen eſſe, imperium ambire, nam Rempub. Genuenſem nullum non orbis angulum armis attentaſſe, alienaq; inuaſiſſe regna. Proinde mirum uideri haud debere, ſi uicinam, à progenitoribusq; ſuis fundatam urbem expetat. Si uerò priuatam Genuenſium ambitionem contemplari aut in exemplum rapere liceat, ipſum Antoniũ optimè noſſe, quibus ſceleribus, Ducatum Genuenſiũ ſibi ipſi acquiſierit. Hiſq; dictis, ſolutis caſtris abĳt, cũ Antoniũ Grimaldũ claſſe magna, & annona, cõmeatuq; omni generis, in ſubſidium urbis aduentare intellexiſſet. Quieuit Ianus per ſex menſes, cũ reuocato Grimaldo, Genuenſes inſulam tanq; pacatam reliquiſſent. igitur mox conſcripto exercitu, maioribus uiribus, pertinacioriq; ſtudio urbem aggreditur, ſæpius oppugnatã, reiectus, uel fame cogi decreuerat, portũ obſtruxerat, ut obſeſſis nihil inferri poſſet. Genuenſes igitur unam & uiginti triremes ſtruunt, cetheas naues ſedecim, aliaq; nauigia. ſummæ rei præerat Bucicaldus homo Gallici ſangui guinis, legatus regius, is ſtatim in Cyprum traĳciens, regem exutis caſtris apud Nicoſiam obſedit, coëgitq; tandem ad conditiones deſcendere. Belli igitur impenſis ſolutis, pacem obtinuit rex à Genuenſe, haud diu ea uſus. Melethella eñ Soldanus Aegypti, ulturus direptionẽ Alexandriæ anno domini 1416, ualidiſſima claſſe in inſulam Cypri traiecit. Inſulanos occurrere auſos in patẽtibus apud Nicoſiam campis proſtrauit & fugauit. Capiť rex, Nicoſia regia diripiť, populus fermè omnis in captiuitatẽ abductus eſt, cęde, ferro, flãma tota inſula uaſtata, fermeq; uacua relicta. Euaſit triremis beneficio, Oddo regis frater, Genuãq; peruenit, is dignitatibus & militiæ gradib.

euectus,

euectus,fortiter pugnans,quadriennio poſt in Corſica inſula uitam amiſit. Zenus uerò centum & uiginti millibus aureorum redemptus, tributariusq́ Aegyptii factus,in regnum tãdem rediit,multis calamitatibus oppreſſus,uitam finiuit,regni anno triceſimo,poſt natum Chriſtum milleſimo quadringenteſimo triceſimoſecundo.Fuere huic duo liberi, Ioannes & Anna, quam Ludouico Sabaudienſis ducis filio,frater ſtatim à morte parentis locauit.Ioannes autem regno ſucceſſit,qui inter fœminas educatus,uir muliere corruptior.Duxit is uxorem ex familia Montisferratenſium, Amadeam nomine,Ioannis Iacobi filiam,qua extincta, cum ex Occidentalibus nemo reperiretur,qui ſuam ei filiam deſponſaret,Helenam Theodori Palæologi filiam ſibi coniunxit,ingenio peracri,& cordatam mulierem.Hæc ſocordiam uiri aſpernata,regem egit,ſed ipſa à nutrice regebatur. Carlotam filiam genuerat,quæ cum uiro apta Ioanni cuidã,ex genere Luſitanorũ regio uxor datur,qui in regnum uocatus,ſoceri res adminiſtrabat, demum ueneno ſublatus,Ludouico Sabaudo patrueli abſenti Carlota nubit.Is audita regis Ioannis morte,atq; Iacobi nothi,Carlotę fratris percipiens motus,claſſe apud Venetias parata,in Cyprum traijcit,rex appellatur,atq; inauguratur. Pompa coronationis iterum inter Genuenſes & Venetos diſſidij cauſa,totius uerò inſulæ clades fuit.Equidem dum Venetus Genuenſi inceſſu conceſſuq́ cedere cogitur,Marcus Cornarius prætor negotiorũ Venetorum, Iacobum nothum conſilijs & opibus iuuit,ut is cum fermè centum amicis ad Soldanum nauigaret,conſiliũ de recuperando regno,& expellendo Sabaudo iniret. Quò cum perueniſſet,ſermone,ætate,indole atq; forma orante,Soldanum commouit, ut ſupplici ſupplementa auxiliaq́ deferret, eundemq́ ornamentis regijs indueret, claſſe decreta,quæ illam mox in Cyprũ deueheret.Ludouicus interim per Legatos,rationibus piis æquisq́ Soldani animum placarat,iamq́ Iacobum minus audire Soldanus uolebat, cum triginta millia aureorum pro belli apparatu pollicitus eſſet Ludouicus, ſed Turcarum imperator, Venetorum,ut quidam uolunt,precibus fatigatus,legatos tunc miſit,qui Soldano bellum indicere debeant, niſi quàm primum operam det,ut Iacobus in regnum reſtituatur. Sic è ueſtigio magna militum manu ſtipatus Iacobus,poſtq́ prǽſtitum iuramentum turpiſſimũ, in Cyprum deuectus,Nicoſiam occupat.Galli etſi Rhodios haberent adiutores,tamen impetum Barbari expectare non auſi,in caſtellum Ceauniæ ſe recipiunt, ſupplemento ex Sabaudia recepto,cum Nicoſiam expugnare ſtatuunt,inſidiis Iacobi intercepti,magna ſtrage in præſidium iterum compelluntur.Iacobus interea totam occupat inſulam,Carlota ad Pontificem Piũ ſecundum perueniens,annonã quæ uiro mittatur,uiaticũq́ ab eo impetrat, quo inſtructa ſocerum adire atq; auxilia ciere commodius poſſet.Sed fruſtratus auxiliis Ludouicus,tandẽ arcem tradit pacta incolumitate, qua recepta Iacobus et Phamaguſtam expugnat.Sabaudus autem,ad ocium quàm ad imperium magis natus,in cœnobium apud Ripariam ſe abdit, Carlota autem, ad Sixti pontificis opes confugit,à quo tantum pecunia adiuta, Rhodum contendit,plena calamitatis etiam inde ad Soldanum in Aegyptũ trãſfretauit,apud quem trienniũ,auxilii expectatione, quum fruſtra detriuiſſet,

re inſecta, Romam rediꝫ,ubi unà cum Cypriꝫs comitibus honeſti ordinis,
Sixti liberalitate ac miſericordia, ad extremum uitæ tempus uixit. Iacobus
uerò cum Phamauguſtam iam occupaſſet, totumq́ꝫ regnũ imperata facere
coegiſſet,ut firmo aliquo ſe muniret præſidio, amicorũ ſuaſu, Catharinam
Marci Cornariꝫ filiam,iam defuncti,eamq́ꝫ à ſenatu Veneto adoptatã,uxo
rem duxit,ut una re,grati principis animum oſtenderet,auxiliaq́ꝫ præpoten
tis Reipublicæ ſibi obligaret. Quo facto,paulo pòſt, non ſine ueneni ſuſpi-
cione periꝫt,relicta uxore,uterũ gerẽte. Carlota audita fratris morte,ad Mo
cenicum legatos mittit,qui ſuo nomine opem rogant,ut in regnum reſtitua
tur,à quo per nothum fratrem eiecta eſſet. At Veneti præter regnum mul-
ta ſpondent. In armis ius regnorum eſſe. Pro inſula tuenda ſe omnes neruos
intenturos,apertè fatentur. Cornariorum ſanguinem,quàm Luſignianorũ,
plus iuris in inſula habere. Interim Catharina puerum enixa, Andreæ Cor-
nariꝫ patrui conſilio res adminiſtrabat, Veneti nouis præſidiꝫs inſulam mu-
niunt. Ferdinandus Hiſpaniæ rex conſilia de Cypro inuadenda & ipſe agita
bat. Tumultu in inſula orto,Cornarius trucidatur,ſed ea iterum in officiũ
reginæ redacta,haud meliore fato extincto poſthumo,quem regina pepere
rat,Georgium Cornarium mittunt,qui Catharinam Venetias reportaret.
Veneti ſic, excluſa hærede Carlota,nuptiꝫs circumuento rege,imperium in
ſulę adepti ſunt,redimunt autem pacem eius ad Turcã annuo tributo trigin
ta uel quadraginta milliũ aureorũ. maximus illis ex inſula prouẽtus,ac ſi nõ-
nullis fides adhibenda,annui reditus,ſepties centum milia aureorum,tercen
tum millium in annũ impenſam ſuſtinentes. Hæc de Cypro hac ratione ſcri-
pſimus,quod regni Hieroſolymitani olim cenſebatur prouinciæ.

Dum Syriam noſtri recuperare nituntur,à Turcis uincuntur,tamen Smyrnam, Berythum,Theodoſiamq́ꝫ urbes Aſiæ obtinent,cum nonnullis aliꝫs oppidis. Caput XIX.

IAm Clemens ſextus in Pontificatum ſuſceptus erat,qui etiam iuuandis re
bus Chriſtianis in Aſia animum aduertebat. Igitur ſub prima eius admini
ſtratione, Veneti Genuenſesq́ꝫ cum aliꝫs Chriſtiani nominis principibus fœ
dere icto claſſem inſtruunt ſedecim triremium,quarum pontificis impenſis
extruebantur quatuor, Venetorum ære ſex,totidem & Genuenſium. Præfi
ciuntur nauigiꝫs,Petrus Zenus Venetus, & Martinus Zacharias Ligur.
Hi maritimã Syriæ oram legentes, oppreſſis multis Barbarorum nauigiꝫs,
fœda tempeſtate in Ioniam iactati,Smyrnam totius Aſiæ olim celebratiſſi-
mum Gymnaſium,ſubita oppugnatione adortam occupant. Spoliꝫs dita-
ti,auctiq́ꝫ auxiliꝫs Cyprorum & Rhodiorum,nec non quinque triremibus,
cethea una,quibus Engelbertus Viennenſis Delphinus in Syriam traiicie-
bat,matre,uxore,aliisq́ꝫ ingenuis hominibus ſtipatus,ſacraq́ꝫ loca Hieroſo
lymis uiſitaturus. Syriam igitur petere atque portum aliquem occupare ni-
tuntur,cum ecce Turcarum claſſem obuiam habent, commiſſaq́ꝫ pugna,
multis in ipſa acie occumbentibus, tandem numero oppreſſi magis quàm
uicti fugantur, inq́ꝫ urbem Smyrnam ſe recipere coguntur. Oppugnatam
diutius Barbari occupare haud potuerunt,ſed egregiè defenſa, in noſtro-
rum poteſtate aliquot annos permanſit. Tunc Genuenſes,ne non nihil mo-
lirentur, Theodoſiam in Cherſoneſo Taurica inuadunt, occupatam in-
ſtaurant,

ſtaurant, muniuntq́ꝫ, anno poſt obtentam Smyrnã 15. ſeculi uerò eius quinquageſimo ſeptimo. Caphæ nomen inditum urbi, Hieronymus Iuſtinianus Conſul urbi datus, uir integerrimus continentiſſimusq́ꝫ. Soldaia deinde urbs à Genuenſibus etiam obtenta, celebratiſſimum ad Mœotidem imperium. Veneti quoq́ꝫ in Syriam curſum tenentes, Berythum portum obtinent, quo poſt aliquot annos, à Genuenſibus magna clade eijciuntur. At ut uno uerbo dicam, quicquid per centum integros & amplius annos, ad reſtituendas res Syriæ intentatum, adminiſtratumq́ꝫ fuit ſtrenuè, id omne Venetorum Genuenſiumq́ꝫ diſcordia euanuit deperijtq́ꝫ.

Armenij exulis regis hortatu, ſacra expeditio paratur, at in Aphricam delati noſtri, Barbarisq́ꝫ deuictis, domum reuertuntur. Caput XX.

SYriacas res omnino periiſſe conſtabat, de Cypro etſi contentio, tamẽ inter Chriſtianos erat. Vna Armenia à Turcis occupata, mirum in modum premebatur, quanq́ꝫ adhuc regni ſpeciem libertatemq́ꝫ aliquam præ ſe ferre uideretur. Turcæ enim Medis & Perſis inhiabant, ad maiora imperia animum intendentes. Leo igitur qui Liuoni ſucceſſerat in regnum, cum priorem ferre non poſſet, ad æquum imperium non admitteretur, ad Vrbanum ſextum Pontificem Romam rogatum auxilium proficiſcitur, deinde in Gallias ad Carolum Sextum regem uenit. Francus miſertus fortunæ regis Armenij, reſpondit ſe maximè omnium illud primum auere, ut ſibi tandem aliquando liceret, in communes religionis hoſtes arma mouere, ſed id impræſentia, & tempore excluſum & bello Anglico occupatum, minimè facere poſſe. His cognitis, Leo impigrè curare cœpit, ut compoſitis cõtrouerſijs, ipſi reges, iunctis armis ſacrum bellum ſuſciperent, confeſtimq́ꝫ in Angliam traijciens, poſtquã regi cauſam ſui aduẽtus expoſuerat, pacis conſilia agitare cœpit. Richardus ſecundus eius appellationis, tunc ſeptimũ annum regebat, à quo Armenius perbenignè & hoſpitaliter exceptus, benignius auditus eſt, atq́ꝫ ad æquam pacem regem pronum offendit Armenius. à pace offerebat Anglus exuli regi auxilia publica, priuatasq́ꝫ impenſas, atque ad Rempublicam Chriſtianam defendendum animum paratiſſimum. Deſignantur ad pacem conficiendam legati Caletum. Miſit & Francus Bononiam, qui eius nomine fœdera pangerent. odijs, faſtu agitabãtur omnia, quinquaginta dies fruſtra conſumebantur, de pace enim nihil conſtitutum fuit. Detriuit totum decennium apud Anglum Leo, magno in honore habitus, ita quoque regi acceptus, ut precibus Armenij, trium annorum inducias Gallis concederet, anno à nato Chriſto milleſimo trecenteſimo nonageſimo primo. Quẽ donatũ deinde magna pecunia ad Francũ remiſit, auxilijs, ſi ab alijs adiuuaretur promiſſis. Francus renouata ſacri belli mentione, pontificem Bonifacium nonum, per legatos adhortatur, ut Chriſtianorum principes ad bellum hoc adiuuandum incitet, quod quidem haud ſegniter factum eſt. ſed alijs alias cauſas morasq́ꝫ nectentibus, Genuenſes nomen militiæ ſacræ profitetur, non tã publica Chriſtianorũ cauſa, q̃ quod priuato cõmodo ſuo conſultũ uellent. Etenim eo ipſo tempore, Sarraceni Aphricæ imperantes, incurſionibus ipſam urbem prouinciamq́ꝫ Ligurum uexabant. Legatos

tos igitur mittunt ad Francum,qui claſſem & commeatus offerant, ſi prius in Aphricam,quàm in Syriam traijciatur,regijs auxilijs petatur.Syriam eñ nullo modo ſubigi poſſe,niſi hoſte finitimo ac fermè domeſtico oppreſſo. Maiori aſſenſu auditus Genuenſis,quàm Armenius, qui Syriam proferebat.Frater regis eam prouinciam depoſcebat, cui ſecundo loco imperator additus Barbarus dux,ſub ſignis peditũ uiginti millia,mille quingẽti equites Frãco erãt.Genuenſib.quadraginta triremes,naues onerariæ uiginti, uiro, armis,commeatu inſtructiſſimæ.Anglus æmulatione uirtutis accenſus, uoti memor,Henricum Derbienſem comitem,cum electa iuuentutis Anglicæ ſagittariorum,& ualida manu,in Franciam mittit. Veneti Genuenſium maximi hoſtes,religionis cauſa auxilia addunt,iureiurãdo præſtito,nullã mentionem ullius contentionis inter eos fore,tantum communibus conſilijs,uiribus,de coërcendo hoſte,de recuperãdis rebus perditis ſe cogitaturos. Tunetum urbs Aphricæ primo curſu petita. Anglorum ſagittariorum uirtute effectum, ut littus teneretur,ac expoſitis copijs poſt uarios conflictus, urbs caſtris cingeretur. Oppugnatur urbs,tandem de compoſitione actum, ubi conuenit,ut Sarraceni finibus ſuis ſe continerent,abſtinerent ora maritima Italiæ,Galliæ,atq; inſulis Aphricæ Europęq; interiectis. Captiuos Chriſtianos redderent omnes,iam aureorum centum millia numerarent pro belli impenſis. Pace pacta,conſultari inceptum de Syria.at exercitus peſte iamdudum laborare cœperat,diminutusq; erat.de repetenda domo,decretũ euulgatur, quo audito, ad ſuos quiſq; cum gloria & gratulatione reuertitur, uno Armenio res ſuas deplorãte. Hic equidem Belli ſacri finis ſtatui poteſt. nam de recuperanda Syria Europęis poſt hæc nulla cura,ſatisq; fuiſſet, ſi omiſſa Aſia,res ſuas tutari,& à Turcis defendere potuiſſent. Quippè maximis ingentibusq; bellis inuoluti,cum Turcis ſæpius dimicãdum fuit, quod quo tempore, quo facto,quibus uiribus geſta ſint, apud eos inueniet Lector,qui de rebus Turcicis hiſtoriam profeſſi ſunt,nos uerò nouo iam ſeculo incipiente,nouos Syriæ motus,inter Barbaros de imperio prouinciæ exortos,atq; ad noſtra uſq; tempora cõtinuatos, quo commodius deſcribantur,in ſextum librum reijciemus.

Bonauenturæ

BONAVENTVRAE FAVSTO, INSVLAE

INTER RHENI CATARACTAS, QVAM Rhynau uocant, Abbati Ioan. Herold Hochſtettenſis S. D.

QVod mihi hactenus tecum nulla interceſſerit familiaritas, Bona-
uentura integerrime, non me deterruit, quo minus librum hũc no
mini tuo inſcriberem, ſed quia uirtus illa amoris ſynceri concilia-
trix, latitare apud te non poteſt, quia erumpens, ab optimis omnibus in te
laudari meretur, boni uiri ſtudium, ſuo iure, uiq́ ſua diuina in me excitauit,
ut eam ipſam in te colerem, quam & in hoſte, & apud ignotos, ſanioris iu-
dicij omnes obſeruant & exornant. Hæc ſiquidem una atq; ea eſt, quam ob
hoc unũ, Deus opt. max. imis pectoribus incluſam uoluiſſe puto, ne ada-
perta maieſtatis qualitate faſcinaret, atq; à certa perſuaſione rudiores ſeduce
ret, quandoquidem fortiſſimos prudẽtiſſimosq́, ad amicitiam cum ipſa cõ
iungendam, nunq̃ non rapit. Etſi ego intelligam eſſe permultos, qui clarita-
ti natalium, auguſtiori corporis formæ, ordinis, fortunarumq́ amplitudini
deniq; cuilibet horum ſuam ineſſe Venerem, Apellemq́ unumquodq; ſuũ
efflagitare contendant, neq; ignarus ſim, Vuellenbergium familiam, inter
Heluetiorũ nobiliſſimos, Tigurinos ſcilicet, ingenuitatis antiqua dignitate
nõ infimum gradũ obtinere, cætera omnia tibi dona, quæ nobilitati famu-
lantur, larga manu à Deo collata eſſe, tamen me magis allicuit, quòd à tene-
ris indolem illam tuam fauſtam, ſapiẽtiſſimorum uirorum præceptis excul-
tam, ab adoleſcẽtia pulcherrima quęq; memoria comprehendiſſe, huc uſq;
ſcientiæ, ſummam humanitatem, inq; rebus gerendis induſtriam cõiunxiſ-
ſe te audiã, imò doctiſſimi atq; ornatiſſimi iuuenis Ioannis Schuartzij, patri
tij Scaphuſiani ſanctiſſimo teſtimonio, quinquennio iã et diutius, omnino
cõpertũ habeã atq; iuratum. Hęc igitur quantum meum erga te ſtudiũ, quo
libellum tibi hunc dedico, illuſtrant, atq; æquioribus commendant, tantum
ſpero, & gratiæ mihi concilient apud te, tum propter delectationem, quam
uarietas huius hiſtoriæ ſuppeditabit, tum propter onus quod ingens me ſu
ſcepiſſe uides. Ego etenim is haud ſum, qui parum me poſſe non ſentiam,
aut laborem ſuſcepiſſe me magnum non uideam, quod libro uno, res per an
nos fermè centum & quinquaginta geſtas & memoriã dignas conſcribere,
tibiq́ de tuis uirtutibus gratulari, easq́ celebrare ſimul inſtituerim, præſer-
tim quando hic conſiliorum, actionum & temporum commentatione, ſcri-
ptorum aut negligentia, aut inopia deſtituor, illic aſſentatiunculę nota apud
inuidos opprimor, in utroq; uerò & autoritas & ingenium mihi deſit. Cæ-
terum cum his ſcribendis nihil aliud cogitauerim, niſi quod, ut æquũ fuit, di
ſcordię & ſocordiæ exemplis, iniquiſſimorũ noſtrorũ temporũ peſtẽ, haud
diſpari crudelitate, quàm olim in Syriæ uiſceribus, in Europa iam graſſari,
nihilq́ diſſimili ſtupiditate procerum, ceu praui momenti morbum negli-
gi, apertè oſtenderem, conſentaneum mihi uidebatur, id apud eos deplora-
re, quorum pietas patriæ conſultum cuperet, autoritas nonnihil opis & lu-
cis adferre poſſet, quosq́ boni ſtudium, ex animi bonitate, tenerius ample-
cti certum eſſet. Hunc ardorem cum in his, quibus priores quinque libros

 inſcripſi,

inſcripſi,perſpexiſſem,ſextum te illis adiungere uolui, de quo mihi optimè perſuaſum, ac mereri bene neceſſariũ ſit. Id uerò cũ nulla alia re poſſum,uel hoc munuſculo,animi mei obſequentiſſimi arrhabonem offerre tibi placuit,ne tibi deeſſet,quod in me, quemadmodum etiã in alijs,literarum bonarum ſtudium, amares. Vale.

DE BELLO SACRO CONTINVATAE HISTORIAE LIBER SEXTVS,

in ordine uigeſimuſnonus.

Temporis Parthorum Imperatoris origo,ſucceſſus & incrementum. *Caput I.*

IAm Turcarum imperium caput ita extulerat, ut Chriſtianis maior ſollicitudo ingereretur Europæ defendendæ, quàm de recuperanda Syria. Gręcorum enim imperium nõ ſolum periclitabatur, uerum etiam,deuicto à Turcis, anno milleſimo trecenteſimo nonageſimoquinto,Sigiſmundo imperatore Romanorum, apud Nicopolim,Reipublicæ Chriſtianæ toti minari uidebatur fortuna Turçiça,non admodum leue aliquid, neque profectò,ulla ratiõe,inſignem aliquã calamitatẽ euitaſſet, niſi Tamerlanes (quem alij Temyrin,nonnulli Demyrly,quidam Themircathlum uocant) Baiazeti tyranno omnia proſternenti reſtitiſſet,de quo pauca interſerere huic hiſtoriæ, non admodum ineptum mihi uidetur. Temyris hic, natione Parthus, humili inter ſuos loco natus,patre Sangalo,qui apud Samarchandã ſtipem hoſtiatim colligebat,pueritiam apud parentes egerat, adoleſcẽs uerò factus ciuibus operam locat,cuſtodiendis equis,qui ea in regione educantur plurimi. Indoles illi erat ſubdola,ſanguinariaq́;,quæ niſi latrocinia nihil omnino ſpirabat,neſcio an natura an educatione deprauata. Pubertatem igitur nondum egreſſus,cum reliquis per eam regionem paſtoribus, coniuratione inita,pecus,iumentumq́; omne finitimis abigit furando,quo in facinore excellentiorem ſe non habebat. Animo conſcelerato adfuit fortuna,nam breui armentorum gregumq́; copiam magnam, ſociorum manum haud contemnendam contraxit,nec erubuit apertè latronum princeps uocari. Fama nominis,terrorq́; audaciæ magnam apud populares ſibi conciliauerat gratiam. Cõgregata igitur armentinorum cohorte,ſtabulum quoddam aggreditur,quod pro more gentis,altiſſimis muris circundatũ erat,atq́; armatorum copijs nonnullis munitum. Hoc cum effringere tentaſſet, primusq́; in murum euaſiſſet,ui deiectus,in terram decidiſſe fertur, crusq́; fregiſſe,quo caſu,perpetuam claudicationem contraxerit. A caſu denique ſublatum,uno crure tam diu pugnando hortandoq́; inſtitiſſe,donec omnia in poteſtatem à ſuis redigerentur,diſſimulato ſemper dolore. Ea uictoria cõciliatis ſibi omnium animis,palàm,clamq́; ad ipſum confluebant hominum equeſtrium pedeſtriumq́; copiæ,quæ ultro ipſum ducem peterent ad Sarracenos, qui

uicinis regionibus imperabant,opprimendos. Tantam occaſionem haud neglexit Temyris,hoſtiliter uicinia irrumpẽs,omnia uaſtabat,ferro ac flamma corripiens,quo latrocinio opes ingentes paruo quidem tempore congeſſit.his non parcè,ſed liberaliter uſus uires ſuas ita auxit,ut tyrannidis apprehendendæ conſilia agitare inciperet. Capto deinde loco ſitu munitiſſimo,præſidiũ in eo extruxit,ex quo in prætereuntes graſſabatur crudeliter, regulos aliquot excurſionibus uexans,quaſdam uita & imperio exuens.ui an prę miȷs incertum eſt,prouinciæ duos tyrannos,Chaidarem & Myrxiem ſibi coniunxit.hi opibus, uiribusq́ hominem quocunque duceret, ſequebantur & iuuabant,quorum auxiliȷs fretus Babylonem urbem, quam Baldacam uocant,Euphrati adiacentem bello inuadit. Fama huius belli exciti ciues Samarchandæ,haud paruo numero ipſum ſequuti ſunt, à ſenatu etiam ære magno adiutus fuit,ut militem ſibi conciliare poſſet. Ipſe tyrannus urbis ſuæ & patriæ nomine, imperatorem exercitus Temyrim uocat. Caſtris igitur in conſpectu urbis Baldacæ metatis, cum ſæpius oppugnatam ui capere non poſſet,Soldanum Mediæ ſupplementa uirorum ſuis adferentem,eiuſce rei diſſimulata Temyris notitia,urbem magno comitatu intrare permiſit,ratus quod euenit,annonam multitudine in urbem citius abſumptam iri,atque inopiam obſeſſos ad deditionem pellecturam.Contigit igitur Soldanum à fame oppreſſis interfici,quo mortuo,uidua tyranni urbem Temyri offert,ſi ipſam in uxorem & regni conſortem duceret. Potitus eâ urbe,exercitum uictorem domum reduxit,gratulationibus à ciuibus exceptus,præter dignitatem regiam, ſumma illi defertur poteſtas. qua patriæ gratitudine nihil ſegnior,ſed ambitioſior multo euaſit,ac ſtatim de tollendo Samarchandæ tyranno,patriæq́ principatu obtinendo conſilia cum Chaidare init. Vocatus in conſilium Myrxies,proditionem abominatus eſt,nec diſſimulauit iram.reſpondiſſe enim eum ferunt,Patriam Samarchandæ regnum firmius eſſe,quàm ut à latrone occupari poſſit,ſi uerò in fatis ſit,ut Temyris id occupet, nihil recuſare quin ſtatim obtruncetur, quandoquidem ſeipſum bonosq́ omnes magna ſpe falleret.quod quidem reſponſum paulo pòſt,magno ſtetit Myrxiæ. Temyris ut priſtinis uictoriȷs robur uirium accederet,& ideo potentior ad ſubiugandam patriam euaderet, conſcripto exercitu quadringentorum equitum millium,ſexcentorum peditum, Aſſyrios,Albamam,Medos & Scythas inuadit, quos admodum in paucis annis ſubiugatos,imperata facere coëgit. Myrxies certè ad conſequendas uictorias illi maximum fuit inſtrumentum.nam ordinem atque diſciplinam militarem illi oſtendit,eamq́ tam prudenter docuit, ut ob unam rem militarem bene conſtitutam, apud omnes eam gloriam acquiſierit Temyres,quam hactenus imperatorum nullus meruit. Siſſitiorum ordo ab eo inſtitutus fertur.Deni uni decurioni ſubdebantur, Centurioni decuriones decem, Chiliarchæ totidem centuriones.Hi ducibus parebant adeo dextrè, ut uno nutu & caſtra mouerentur,& inirentur prę lia momento uno. In caſtris quæque ars locum ſuum habebat,merces ſuas,apothecas.xenodochia erant publica,in quibus excipiebantur exteri. Sceleris uindicandi magna

erat ratio, decurionem peccantem centurio, hunc chiliarcha, illum Dux puniebat, unuſquiſque magiſtratus militem ſuum. loco ſontium puniebantur, qui facinus notum negligebant. Affluentiam caſtra omnium rerum habebant, cum neminem uiolari fas eſſet, cum à nullo aliquid præter uoluntatem ac ne minimum quidem olus auferri impunè permittebatur. Ferunt militem anui cuidam uaſculum lacte plenum ui ablatum exuxiſſe, quod cũ apud Temyrem queſta eſſet uetula, ſciſcitatũ eſſe tyrannũ, an hominem cognoſceret, adductum inficiantemq́ mulieri ſiſtit. iterum eam rogat, an uitæ periculo hoc uerum eſſe affirmare auſit. Cum uera ſe dixiſſe iuraret, extemplo militem iugulare præcipit, inteſtinaq́ eius rimari, quæ cum lac effunderent, horrendo cruciatu fœminam liberauerunt, quę perdita fuiſſet, ſi hominem feſelliſſet. Hoc conſilio effecit, ut non minus quàm ad Emporia celebratiſſima, merces omnes in caſtra eius deueherentur. Reuerſus Samarchandam cum exercitu, interempto tyranno, urbis imperium patriæ arripit, Chaidarisq́ aſtu circumuentus, Myrxien uoti admonitum peremit, per emptum regali pompa ſepeliuit, & luxit diù. tandem in Hyrcanos mouens, quibus deuictis, Caduſios aggreditur, atque ex inſidijs adortus ſubegit. Arabiam inde petens Fœlicem (incolæ enim eius regionis Caduſijs opem contra Temyrem tulerant, atque ſtrenuam nauarant operam) legationibus muneribusq́ Arabum delinitus, atque Maſſagetarum, qui Perſidem inuaſiſſe nunciabantur, audacia reuocatus, Samarchandam redijt. tyrannus enim Maſſagetarum, qui in ea Scythiæ parte regnabat, quam nunc Cathaium appellant, quiq́ Magnus Canis dicitur, cum ad extrema Scythiæ littora nec Darium, nec alium ullum regem perueniſſe noſſet, haud rebatur, Temyrem etiam iratum, bellum ſibi inferre poſſe. Temyris autem ingenti congregato exercitu, tribus prælijs ſemper repulſus, cum Scythas aggreſſus eſſet, Cheriam in urbem, quam de nouo ad Tanaim conſtruxerat, reuertitur, ubi reparatis copijs, anno poſt tranſacto in Aegyptum ſe ducere uelle ſimulat, tranſuerſisq́ itineribus, nihil tale uerentes Scythas aggreditur, commiſſa pugna deuincit, omnesq́ eorum Agoras & Hordas depopulatur. Sunt enim Hordæ ad effigiem ciuitatis uulgi congregationes, quæ pro muris pectora atque arma uirorum fortium habent. Agoræ autem ſunt, in quibus rex, ſatrapæ, cum equeſtri ordine hoſpitantur, circumſeptæ aliquæ planicies, longe lateq́ patentes. Magna deinde præda onuſtus, per Hiberiam, Colchidemq́, tranſito Phaſi fluuio, Cheriam regreſſus, malè afflictum exercitum ibidem refecit, affinitatem & fœdus cum Maſſagetis init, ea conditione, ut quotannis his tributi nomine aliquid penderet, pro uaſtitate qua regionem afflixerat. Hic dum ocium trahit, admonitus Caphæ, tum Genuenſiũ Coloniæ, in Taurica Cherſoneſo ſitæ, immenſam eſſe diuitiarum uim, multis eò confluentibus negociatoribus. Vrbi igitur uim inferre tentat, at ſecum reputando, quod manifeſta iam ingruente ui, ciues theſauros auerterent aut infoderent, uno aſtu excogitato, urbis dominium, & pecuniarum theſauros nactus eſt. Inſtruxerat enim ex optima ſui populi parte, magnum

negotiato-

negotiatorum numerum, iubetq́ eos precioſiſſimarum pelliū omnis generis copiam comportare, inq́ urbem Capham mercā uendibilem transuehere ad uendendum, iuſto ſatis precio. Permutatione & commercio eiuſ modi, urbs exhauſta plurimum auro atque argento, eoq́ locupletior ipſe factus, ſtatim ne merces in Europam traijcerentur, urbi bellum denunciat, muro ſimul caſtra admouens, tandem poſt continuas easq́ acerrimas oppugnationes, & urbe potitus eſt, pelles, reliquamq́ opulentiam iterum abducens.

Belli Turcici quæ cauſa Temyri, atq́ quomodo is Sebaſtiam expugnauerit.
Caput II.

TEmyres Scythia Aſiatica edomita, animum ad reliqua Aſiæ emporia adijcit, Turcarumq́ ſuſpectam potentiam etſi non adeò ægrè ferebat, tamen cū Othomnnaidas, cæteras familias bello proſequi, principatibus exui cerneret, coniectura facili aſſequutus eſt Monarchiam Baiazetem ambire, nullumq́ neq́ ſuperiorem, neque parem illum laturum. Talia cogitantem adeunt ſummo loco nati homines circiter centum, qui omnes à Baiazete eiecti, opem & auxilia Temyris implorabāt, cognationem religionemq́ communem prætendentes petebant, ut in patriam ab eo reducerentur, quandoquidem ipſe unius Aſiæ monarcha, ab iniuria tutari omnes ex officio teneretur. Adijciebant quoque ſe non recuſare pœnas, ſi quid contra fœdera in Baiazetem commiſiſſe deprehenderentur. Erat autē inter exules Caſanes, qui Armeniæ imperabat Aſſambecchi nepos, is calamitate ſua, propter ortus & generis eius nobilitatem, Temyrem maximè afficiebat. Mittit igitur legatos ad Baiazetem, qui inter eundem & exules pacem reconciliarent, addit pro more gentis, muneris nomine ueſtem precioſam. Vbi ad Baiazetem uentum eſt, mandata exponunt. Primo magnis laudibus euehūt, quod ad tutādam religionem Mahemetis, contra alienæ perſuaſionis homines, tam ſtrenuè depugnaret. Deinde edicunt, ne amicis moleſtus eſſe pergat, exules reſtituat, aut actione inſtituta, Temyris ſententiam de his expectet. Nihil pacati ad ea reſpondit Turca. Temyris gratulationes ſe nihil morari, dum quæ aperto marte ſubegiſſet, inimicis ut reſtituat, ab eo poſtulare auſus ſit. Munus quoque repudiatum, tanquam maiori loco quàm Temyrem natum, dedecus eſſet tam uile donum recipere. Hæc ut ad Temyrem relata fuēre, ſtatim per præconem Baiazeti renunciare iubet bellum, niſi exules mallet reſtituere. communis enim religionis homines, neceſſarios ſuos atque clientes nullo modo ipſum poſſe negligere. Ad hæc reſpondiſſe ferunt Turcam; Prius Temyrē tertio repudiatam ſuam coniugem recepturum, quàm bellum Turcis inferre auſit. quo contumelioſo reſponſo non ſolum ipſe Temyres, ſed & uxor eius ita exarſerunt, ut mulier, quæ diutius, ne quid hoſtile in Baiazetem attentaret maritus, blanditijs retinuerat, iam ultrò ad tantæ iniuriæ uindictam animaret inſtigaretq́. Infamis enim is apud Turcas eſt, qui

repudiata uxore tertiò, eam iterum recipit, diciturq́ ad tres ſplenes rediſſe, quod quidem ſcomma ignominiæ plenum. Armenium igitur in regnum reſtituere, eumq́ rebus ſuis iterum præfici geſtiebat Temyres. nã Mahematini Armenios miro quodam fauore, præter cæteras gentes proſequuntur, nec quenquã Armeniorum (licet in religionis negotio cum cæteris Turcis non uſque adeò conſentiant) ſeruum aut captiuum mancipãt, eo, quod ex ea gente quendam uaticinatum ferunt, gloriam Mahumetis per totum orbem propagandam eſſe. Sebaſtiam igitur ab Baiazete occupatam, Armeniæ Secundæ Metropolim aggreditur Temyres, eo ipſo tẽpore, quo Meletinem Baiazetes oppugnaret etiam Armeniæ oppidum. Suſceperat eo tempore Baiazetes expeditionem contra Græcos, Lebadiamq́ oppidum Bœotiæ obſidione cinxerat, Peloponeſumq́ ac Theſſaliam ferro, flamma, cæde & rapina depopulabatur. Vaſtabat is etiam Illyriorũ & Triballiorũ regionẽ. nã has regiones uiribus & armis pręſtare, ſibiq́ inimiciſſimo animo obcalcitrare uidebat. Præterea cũ Europę imperium iã ambiret, Temyris conatus in Aſia, propter clientelas, quas in ea habebat maximas, haud magni faciebat. Præfecerat igitur Orthobalem filium, ſtrenuum & in armis exercitatum iuuenem, qui ſæpius oppugnantem urbis muros Temyrem, multis cladibus repellebat: at demum per cuniculos ſuffoſſis mœnibus, ciues ad deditionem inclinantur. Pax à tyranno data, modò dimiſſo cum reculis Turcico præſidio, ſedecim millia ſuorum militum in urbem reciperent. Quo peracto, ab uxore literas recipit, quibus precatur, ut ſuppreſſa iracundia domum redeat, uerborum contumelias ſatis ultũ eſſe. Solutis igitur caſtris Cheriam redire conabatur, uixq́ tertijs caſtris aberat cum nunciatur, ſuborto in urbe Sebaſtia tumultu, Orthobulem reducem, ac præſidiũ ſuũ trucidatum eſſe à ciuibus, nouitate rei ſtupefactus, pedem referens, caſtris urbem iterũ cingit, quindecim continuis diebus, magnis uiribus oppugnat. At ex deſperatione uires reſumentibus ciuibus, ad dolos, cum ui ſeſe nihil proficere uideret, animum conuertit. Initis enim cum oppidanis fœderibus, petit ſagittarios, quos in oppido habuerãt præſidiũ, illi cõcedant, quorũ opera in certa quadam expeditione uti uellet. Haud negatum fuit tyranno. receptis ergo ſagittarijs (duodecim millia eorum fuiſſe dicunt) eos omnes altera die reſciſſis pollicibus, in urbem miſit. Deinde ui captam urbem cum ingrederetur, omnis ordinis, omnis ſexus, omnisq́ ætatis homines, in forum conuocare iuſſit, exercitu circundatam multitudinem melioris ſexus omnes, quotquot decimum quartum annum exceſſiſſe compererat, obtruncare, nubilis ætatis iuuentutem uinculis mancipare, igni cadauera inijci, ex capitibus uerò turrim media in urbe cõſtrui iubet. Mulieres poſtea, puerosq́ omnes in patentes campos educi, matres ab infantibus ſegregare, quod quàm primum fieri contigiſſet, turmas equitum conuocat, easq́ ferrum & equos in uagientes illachrimãtesq́ pueros agere, indiſcriminatimq́ oppreſſos conculcare mandat. Equites exempli atrocitatem ſtupentes, ma-

tribus innuit, ut primatibus exercitus, pro innocentium ſalute ſupplicēt. Proceres regem adeuntes crudelitatem tam feram placare ſtudebant, inter quos Ligur quidam negociator, magis familiariter quàm prudenter humanitatis eum admonebat. Tunc obuerſis in eum igneſcentibus luminibus, Temyres in hæc uerba prorumpit, Me qui totius orbis malleus, ipſaq́ꝫ Dei ira ſum, æſtimas tu hominem? falleris. Caue uerò, ne poſthac mihi occurras, niſi huius tuæ temeritatis & audaciæ pœnas dare malueris. Conuerſus deinde ad equites, Ecquid (inquit) cūctamini? adactoq́ꝫ equo, primus in puerorum agmen irrumpit, Agite, exclamans, uideamus, quinam imperatorem ſuum ſequi recuſent. Sic equitatus omnis crudelitatem tyranni ſecutus, undiquaque irruens, matres cum liberis equorum ungulis contriuit. Oppidum poſt iſtorum confectionem depopulatus, exuſſit abducto Orthobule Baiazetis filio, ac adoleſcentibus, qui ſuperſtites erāt, reliquis. Leproſos omnes excarnificabat, nephas eſſe dictitans, quod ſupereſſent, qui reliquos homines inficerent, ipſis plerunque miſerrimè conſeneſcentibus. Clades Sebaſtiæ urbis miſerabilis fuit, atq́ꝫ omnium urbium calamitates ſuperaſſe creditur.

Pugna inita uincitur Baiazetes, atq́ꝫ in poteſtatem Temyris uenit cum filijs. Caput III.

POſtquam Baiazetes captæ Sebaſtiæ atque extinctæ urbis, nec non necis filij Orthobuli nuncium accepiſſet, dolorem haud diſſimulare potuit, ſed cum fortè opilionem obuium haberet, fiſtula cantiunculam modulantem, præmiſſo gemitu, homini dixiſſe eum ferunt, O beate, quàm dulce canis, quàm læto animo, qui nec Sebaſtiam, nec Orthobulem filium amittere potuiſti. Non latuit dictum Temyrem, nec uxorem eius, quà propter perſuaſus ab ea, pacem Baiazeti ultrò offert, mittitq́ꝫ Legatos, qui Turcæ oſtendant Temyris animum, iam urbis Sebaſtiæ excidio placatum, contumeliamq́ꝫ uerborum iam eum remittere, ac ultrò pacem offerre, ſi Baiazetes reſtitutis exulibus Temyri, butyri tantum mitteret, quantum ad onerandum duo millia camelorum ſatis eſſet, totidemq́ꝫ tentoria pileata, quæ paſtoribus eſſent uſui. Petebant inſuper, ut in omnibus Turcarum Meſquitis, publicisq́ꝫ locis Monarcha Aſiæ, Temyres pronunciaretur, æs quoque aurum & argentum Temyris imagine ſignatum admitteretur, conflatoq́ꝫ quod in uſu habebat Baiazetes, eo ſolo mercimonia omnia commutarentur, cui Temyris ſignum impreſſum eſſet. Ad hæc poſtulabant, ut Moſes Baiazetis filius, in Perſiam ad Temyrem mitteretur, ibidem inter ſtipatores, officij cauſa tyranno ſeruiturus. Hæc ſi Baiazeti placerent, Temyrem amicitiam & neceſſitudinem cum illo coniuncturum, ſi uerò aduerſaretur poſtulata, iam pro hoſte haberetur. Ad hæc iratus Baiazetes, cum latrone ſibi pacem intercedere non poſſe, inquit, nec in obtinenda Monarchia Aſiæ, ulli ſe ceſſurum. Proinde abe-

inquit, nec in obtinenda Monarchia Aſiæ ulli ſe ceſſurum. Proinde abe-ant, Temyri armis, non uerbis opus eſſe, renuncient. Cum tale reſponſum legati Temyri attuliſſent, diutius expeditionem contra Baiazetem differ-re noluit, ſed delectu habito, conſcripſit exercitum. Octuaginta myria-des armatorum habuiſſe Temyrem tradunt quidem. Baiazetes ut & ipſe quàm inſtructiſſimis copijs obuiam procederet Temyri, ex Eu-ropa atque Aſia cogit ingentes copias, quæ hominum tercentum milli-um numerum excedere dicebantur, omnemq́ belli ſummam in uelocitate poſitam exiſtimans, quàm maximis itineribus ad Euphratem properat, uixq́ Armeniam intrarat, cum Temyrem exercitum in Phrygiam dedu-xiſſe nunciaretur, ac iam in conſpectu hoſtem adeſſe. eò igitur contendit Baiazetes celerrimè. Ad Stellam montem (quo in loco olim Pompeius cum Mithridate conflixerat) uentum eſt, ubi metatis utrinque caſtris, uix quindecim ſtadiorum ſpacium inter eos relictum. Ferunt mutato habi-tu Temyrem ipſum ſitum caſtrorum, atque belli totius apparatum in ca-ſtris Baiazetis exploraſſe. Tandem Temyris Sachrucū filium, cum decem millibus uelitum contra Baiazetē mittit, ut hi hoſtem quoquo modo poſ-ſent, ad pugnam elicerent, quod ubi uidit Turca, confeſtim acies inſtru-it, collem quendam occupans, pugnæ copiam facturus. Collocarat in cor nu ſiniſtrum Aſiatica auxilia, Europæo dextram aciem tuendam in-iunxerat, ipſe medius, ſtipatoribus ſatellitibus, totiusq́ exercitus robo-re ſeptus, hoſtem expectabat. Sachrucus agmine & paſſu compoſito Per ſarum atque Cattidarum nobilitate ſtipatus, in hoſtem mouebat, quem haud quaquam, quanquam facile potuiſſet, circumueniendum ſtatuit, ſed ſpacium relinquebat, quo fugientibus abeundi copia eſſet, ne ex omni parte oppugnati, ex deſperatione animos ſumerent. Pugnæ initium de-dit Europęi militis fortitudo, quæ magno in hoſtem impetu delata, Per-ſas iam pedem referre coëgerat, atque ardore pugnæ ad caſtra hoſtium uſque progreſſa, uirtutis atque audaciæ monumenta reliquit. Baiazetes autem ueritus ne ab hoſtibus circunduceretur, ordinum ductorem reuo care iubet, militemq́ in primum locum ſe redigere, quod cum abnuerent & Dux & milites, blaſphemijs Turcæ tandem reuocati paruerunt. Hoc uidens Temyres, in recedentes magna ui fertur, tantoq́ numero eos à ter go premebat, ut citatiſſimis paſſibus in caſtra ſe reciperent. Aſianus mi-les fugam eſſe ratus, confeſtim abiectis armis, ſalutem fuga quærit. Baia-zetes res ſuas peſſimo loco contemplatus, equum conſcendit, ac effuſiſſi-mis habenis aufugit. Fugientem inſequuntur Perſæ, ſed is iam multum iti neris curſu confecerat, ut qui uelociſſima equa ueheretur, tamen cum for-tè ad flumen ueniſſet, equa intolleranda ſiti ſtimulata bibere cupiebat, nec priuſquā benè potā abigere potuit, cū chiragra grauiſſimè laboraret ipſe, nec fugæ ſocij adeſſent. Pota iā de pernicitate multū remittebat equa, qua re factū eſt, ut aſſecutus à militib. Temyris, captiuus ad tyrannū traheret. Capti fuerūt filij Baiazetis eo die, Muſulmannes, Ieſus, Mechmet & Mo

ſes.

ſes, Duces quoque Turcæ fermè omnes, qui cum cæteris, qui mortem in pugna euaſerant, tantum ueſtibus ſpoliati, liberi abire permiſſi ſunt. Nam antequam pugna iniretur, per præconem edicere iuſſerat Temyres, ut nemo Turcarum uinculis manciparetur, aut poſt partam uictoriam, aliqua afficeretur contumelia, cum è contra Baiazetes, neminem Perſarum ſeſe dedentem, ſuos recipere, ſed omnes obtruncare iuſſerat. Hac uictoria potitus Temyres, omnes Aſiæ regiones quæ Turcæ parebant, in poteſtatem redegit, Pruſiamq́ Baiazetis regiam occupat. Gynæceum inde Turcæ captum cum uxore Baiazetis. Ferunt in ea pugna turcarum ducenta millia cecidiſſe. Adductus ad Temyrem Turca, interrogatusq́, Qua confidentia in Monarcham Aſiæ arma ſuſcepiſſet. Vt deuicto eo, ex Mahometani nominis hoſtibus uictoriæ tanto magis inclareſcerent, ſubintuliſſe eum dicunt. Ad hæc Temyres, cum elati animi præmium illum recepiſſe dixiſſet, accipitres & canes, aliaq́ huiuſmodi animalia offerre iubet, quo munere uenatorem eum ſolertiorem, quàm aptum imperatorem indicare uolebat. Audierat enim Temyres, Baiazetem ſeptem millia uirorum aluiſſe, qui accipitres curarent, pauiſſeq́ canes ſex mille. Cognito igitur, quod ignominiæ cauſa hæc illi oblata fuiſſent, Temyri in faciem regeſſit conuitia, inquiens, Haud mirum eſt Temyres, te à iuuentute nullius rei quàm latrocinij gnarum, canum, accipitrum, & uenationis ſtudium mihi probro dare, me uerò ab Amurathe Orthanis filio, qui ambo reges fuêre, natum & inſtitutum regijs exercitijs, haud hęc ſtudia dedecent. His uerbis offenſus Temyres, aſino prępoſterè impoſitum per caſtra deduci iubet, militibus deridendum, redeuntem deinde interrogat, num & hæc equitatio reges deceret? Vinculis deinde mancipatum conuiuio adhibuit, in quo Eleazari Myſiæ ſuperioris ducis ſororem, ardentiſſimè à Baiazete amatam, in conſpectu mariti uinum fundere coëgit. Rei indignitate motus Turca exclamat Temyrem, regum liberos atque uxores, qui natura illi domini ſint, contumelia afficere non ſolum, uerum etiam probris paternum atque maternum ſuum ipſius genus onerare, quandoquidem uulgi fecem, ex qua natus ipſe eſſet, ſeruire deceret magis quàm imperare. Riſum excitauit his uerbis Temyri, atque abductus nonnullis in cuſtodiam datur. Hoc cum compertum haberent quidem Duces Turcarum, qui caſtra Temyris ſequebantur, cunicularios Temyris aliquot magna immenſi auri ſpe corrumpunt, ſi acto cuniculo, in eam caſtrorum partem, ubi aſſeruabatur Baiazetes, eumq́ eriperent. Foſſam igitur in antri ſpeciem adoriuntur, egeſta noctu cautius terra; iam cõſummato labore ad tentorium uſq́, in quo Baiezetes erat, produxerant, ſed erumpentes prodierunt in eum locum, ubi cuſtodes uigilabant, à quibus capti, Temyriq́ oblati pœnas audaciæ luerunt. Dehinc more ferarum aureis uinctum cathenis, caueę incluſit Baiazetem, per omnia itinera præ ſe agens & circum ducens miſerum, ſcabelli loco utens eo, quoties equum inſcenderet, proiectis fruſtulis eum, ut canem ſub menſa paſcebat. Temyres poſt adeptam deinde Smyrnam urbem, Indici belli fama domum reuocatus, Baiazetem

ſecum

ſecum abduxit,qui uero tot calamitatibus ludibrijsq́ impar , ægritudine in itinere contracta,fato functus eſt in Ionia , cum eò in hyberna conceſſiſſet Temyres.

Damaſco occupata , & deuictis Indis, Mercantam urbem condidit Temyres ac moritur. Caput IIII.

BEllo Turcico defunctus,& reſtituto Chaſame Armeniorū rege,induci as cū Indorū rege paciſcit Temyres. nam Meſopotamiæ,Syriæ,Aegyptiq́ regna ſubigere meditabatur, quæ omnia uni parebant Memphitico regi.Erat tūc quoque ipſa Hieroſolyma,quam Sarraceni Kurtzitalon appel labant,deuaſtata,ac ſub poteſtate Aegypti,Dominicumq́ Sepulchrum, tantùm ob lucrum,quod ex peregrinis accedebat,integrum ſeruabatur. Temyres coacto exercitu duodecies centum millium armatorum , Meſopotamiam petit,atque Epiphaniam(Alapiam uocant)urbem obſidione cingit. Sarraceni cum Mamaluchorum præſidio,quod ex Aegypto uenerat,in caſtra metantem eruptionem faciunt,multa uerè clade repulſi, in urbem ſe recipientes,telis,tormentisq́ ſubeuntem hoſtem arcere nituntur. Quarta demum die Temyres ui ingenti in ſuburbia irrumpit,eaq́ diripit, cadauera eçſorum,atque captiuos omnes , in foſſam urbis præcipitare, ligna terramq́ his ſuperingerere iubet. Sic aggere facto,ipſam urbē oppugnatione ualida aggreditur,qua occupata atque direpta,firmoq́ ſuorum præſidio munita, Edeſſam ſimili modo,decimoquinto obſidionis die,in poteſtatem redegit. Meſopotamia potitus,Syriam deuaſtat,inde miſſis nuncijs, Aegyptum regem per nuncios interpellat,ut Cœleſyriam ſibi tradat, quod ſi fecerit, bellum ſe pace commutaturum.At iſta legatio irrita fuit, quapropter ira accen ſus Temyres,adoriturus Damaſcum,per Palæſtinam iter fecit , inuiſisq́ ſacris apud Hieroſolymas locis,triginta millia militum,ſub Ioſephi cuiuſdam ductu,in Palæſtina reliquit,qui circa Iordanem caſtra figentes, Palæſtinam tutabantur. Aſpera deinde obſidione cum per ſemeſtre tempus Damaſcum defatigaſſet,potitus urbe propugnaculum , in quod præſidium ſe receperat,inexpugnabile ut uidebatur , occupare ui contendebat, licet qui intus erant,faſtidito prælio , ſignum deditionis ſpontaneæ ederent. Duces cum adhibiti in conſilium , conditiones accipiendas ſuaderent, pertinaciter ipſe recuſabat,quandoquidem non contemnenda gloriæ occaſio affulgeret,ex loci tam muniti ſitu,quo expugnato ob difficultatem uictoria celebrior fieret. natura enim tyrannus rebus difficilioribus pertinacius inſtabat. Situm igitur arcis diligenter ipſe explorat , cumq́ nullis ſcalis, præ nimia altitudine æquari poſſet,ex aduerſo totius exercitus magno ſudore,aliam nouamq́ atque multo ſublimiorem arcem erigit,ex qua,die noctuq́ omnis generis te la in ſubiacentem hoſtem conijcit, confectisq́ fermè qui intus erant omnibus,maiore parte muri deturbata , cum ſuis in propugnaculum irrumpit, atq́ cū pauci ſuorū impetū ferre nequirent,ſuperior euaſit. Captæ urbis, expugnati præſidij fama iam ad ipſum Aegypti tyrannū peruaſerat, cū ſubito legatis miſſis , Temyrem rogat,ut communis religionis memor, ciuitati parcat, propter maieſtatem templi, quod in ea auguſtiſſimum ornatiſ-

ſimumq́

ſimumq́ue extabat. cuius quidem amplitudo quadraginta porticibus ambiebatur, quarum quæque magnam hominum multitudinem capiebat, intus uerò nouem millibus ampullis, ex auro argentoq́ue affabrè ductis, illuſtratum. Hoc em̃ uno exornãdo, per multa ſecula, Aegypti reges theſauros ingentes profuderant. Temyres qui ad ſuperſtitionem uſque in colendo Mahemethc omnem operam adhibebat, his precibus tandem delinitus, ubi & Templo pepercit. Multis muneribus cum ſacerdotes donaſſet, abducto exercitu in Aegyptum properat. Soldanus ut aduentare Temyrem audijſſet, Mamaluchorum ex agmine, totius Aegypti robur, duodecim millia hominum ſelegit, negotio illis iniuncto, ut quàm citiſſimis auerſisq́ue itineribus Damaſcum petant, certus ea recepta urbe, Temyrem, Aegypti expeditione omiſſa, ad hanc recuperandam reuocaturum exercitum, quod uel nunquam, uel admodum tardè futurum foret, cum uirorum fortium, inq́ue bellicis rebus exercitatiſſimorum opera ſtrenuè defenderetur. Interim ſibi tempus & occaſionem adfuturam, ut auxilijs ſupplementisq́ue contractis, Aegyptum firmaret, compararetq́ue exercitum, quem Temyri irrumpenti obijcere poſſet. Cæterum ne Temyres ſubita irruptione regnũ occuparet, ad Larim uſque, antiquiſſimum ſolitudinis oppidum, progreſſus, quam firmatam præſidio, militibus ſuis cuſtodiendam reliquit, ipſe uerò cum triginta millibus equitum in Aegyptum ſe recepit, puteos omnes, atque reſtagnantem fluuium ueneno inficiens. qua re effectum, ut Temyris exercitus, qui unius diei interuallo fugientem inſequebatur, magna clade abſumeretur. Depopulata igitur Aegypto, in Cœleſyriam exercitum reducit Temyres, Damaſcum iterum obſidet, in tertium quoque menſem oppugnat. In urbe interim annona deficere cœpit, neque ſubſidiorum ex Aegypto ſpes affulgebat ulla, qua de re Mamaluchi qui in præſidio erant, ad Temyrem mittunt, qui inducias petant, quas cum in menſem haud difficulter impetraſſent, prima noctis uigilia, per uniuerſam à caſtris portam in Aegyptum diſcedunt, incertum an metu, an compacto urbem hoſti ita prodiderint. Certum autem eſt, neminem fugientibus à Temyri immiſſum, ſed eandem primo ſtatim mane, defenſoribus uacuam urbem oppugnaſſe & occupaſſe. Obtenta urbe, qui ſummus ſacerdos ſacris præerat, ſupplex Temyri accurrit, patriæ ſalutem deprecaturus. Tyrannus orantem complexus, cum omnibus Templi miniſtris, corundemq́ue familia, templum ingredi iubet. adiunxit ſe ijs magna ciuium caterua, quæ tanquam in aſylo, ſaluti ſuæ conſultum exiſtimabat. Decies ter mille homines eò confluxiſſe perhibentur. Occluſo igitur Templo, lignis id circumſtruere iubet. Rogo ſic conſtructo, eundem iniecto igne, concremare pręcipit, dictitans, Hoc modo prophanatum templum, cum ſceleratis ſacrificulis, impijsq́ue ciuibus expiandum. Se etenim à numine uindicem commiſſorum miſſum eſſe. nam ſic Sarracenos, ſic Chriſtianos utrinque leges præuaricari atque uiolare. Funditus deinde diruta urbe, eam ita complanauit, ut eo abeunte, cum ciues redirent, qui fuga elapſi fuerant, theſauros ſuffoſſos ablaturi, regionem in qua cuiusq́ue ædes locatæ fuerant, agnoſcere nequirẽt. Trophæum erexit captæ urbis, tribus turribus ſummo ingenio, ex caluarijs cęſorum, ædificatis.

Decreuerat

Decreuerat etiam Syriæ urbes omnes pari uaſtitate delere, at cum bruci cæteræq; muſcæ exercitum eius uexarent, cœpto deſiſtit, à Deo ſe admonitum his interpretatus, ut ea re temperaret. In Perſidem igitur rediјt, cum tributũ Memphitico regi imperaſſet, Suſam omnesq; eius regionis clariſſimas urbes expugnauit & diripuit. Ninum urbem, quam Muſſulam uocant, cuniculis effoſſis occupauit, occupatam incendio abſumpſit, in cinerem reſolutam, agri inſtar uomere conſciſſam, lupino & faba Aegyptia conſæuit. His peractis, bellum ex profeſſo cum Indorum rege ſuſcepit. Nam rex Indorum regionem circa Cheriam omnem depopulatus erat. In Indiam profectus, regem obuiam habuit, qui quadringentos elephantos, ſingulis turribus & binis armatis inſtructos, ex aduerſo conſtituerat, potu induſtriaq; iritatos, ut horrendo ſtridore Perſarum & Zagathiorum aures perſtringerent. Inſueta belluarum ſpecies nõ tantum hominibus formidoloſa erat, ſed equos ipſos adeò exterritos reddebat, ut nulla ui in hoſtem adigi poſſent. Vna & altera die pugna nequicq; tentata, donec ex proceribus Perſarum, Saleyman ſacar nomine, Hyrcaniæ regulus, periculum animo uerſans, ingenio magis cum beſtijs quàm uiribus, certandum uideret. Igitur Temyrem adit, perſuadet hominem, ut camelorum aliquot millia (quorum magnã uim in caſtris habebat) lignis aridis oneratos, ante exercitum in hoſtem agere, in ipſoq; cõgreſſu incenſis lignis, eos elephantis obijcere iubeat, fore tunc ut elephanti, quàm primum ignem ſentirent, ſæuiendo ſuos rectores excuterẽt, atq; in ſuos impetum omnem uerterent. Ceſſit ingenio uictoria, ac quod nec Semiramis, nec Cyrus, nec Alexander efficere potuit, ipſum Indorum regem pacem ingenti theſauro redimere coëgit Temyres. Subiugatis hoc modo plurimis regionibus, deuictis regibus multis, afflictis urbib. innumeris, ex prædis manubijs & rapinis locuples, cum iam ab Oceano Hyperborico, quicquid Iſtrum & Nilum interiacet mareq; Mediterraneum, aut occupaſſet, aut terruiſſet, Temyres condidit apud ſuos Mercantam urbem, in quam familias, totoq; orbe deportatas diuitias deduxit, referſit habitatoribus, ornauit ſpolijs, legibusq; firmauit, ut breui, in totius Orientis nobiliſſimum emporium ſuccreuerit. Senio confectus, atq; laboris pertæſus, filium natu maximum regno præficit, ipſe uoluptatibus & ocio indulgens. Fertur quoq;, quoties à bello illi uacatio daretur, quod amori operã daret, ac natura mortales omnes libidine ſuperaſſet, quod aluerit non paucos adoleſcentes, qui cinopalen coràm exercebant, ut ad coitũ & ipſe prouocaretur. Oderat in primis latrocinia, nihilq; unquã in ſingulis ſeuerius uindicauit. Ad ſuperſtitionem uſq; erat religioſus. Iuramenti tenaciſſimus, & fidei datæ obſeruantiſſimus erat. Quum locum ad capiendum adoriretur, primo die cãdido utebatur tabernaculo, ac mox ſibi locum dedi poſtulabat, ſecundo die rubro, tertio nigro in tentorio hoſpitatus. Candore dedititijs pacem promittebat. Rubeus color uerò cunctantibus omnium puberum necem minitabatur, niger autem, certũ erat & urbis & omnium mortalium excidiũ. Crudelitate Hannibali non impar, ea enim populum infinitum, tot linguis differentem compeſcuit, ut inter tot capita nulla unquam ſeditio exorta ſit. Alexandro nec animi magnitudine, nec fortunæ ſucceſſibus ceſſit, mente totum orbem com-

plexus.

plexus. Nam Baiazeti congreſſurus, ſuos adhortatus eſt, ſi uictoria illi obtin geret, ne cunctarent eam ipſam, ipſumqꝫ ſequi, nam in animo ſe habere ex Aſia in Europam traducere exercitum, atqꝫ ad Oceanum uſqꝫ, ad ipſas Her culis columnas penetrare, traiecto deinde mari, Aphrica edomita, per Ae- gyptũ ad Samarchandam ſe rediturum. Tot etiam ſuſceptis expeditioni- bus, tot pugnis commiſſis, uictor ſemper euaſit. Probauit ea conſilia pluri- mum, quorum euenta fortuna quàm ſpe pleniora. Qui geſtis ipſius interfue re, nec de corporis habitu mentionem faciunt, quòd tanto magis dolẽdum, quanto pluris conſentaneum eſt, aut corporis maieſtatem facinora commen daſſe, aut formam deſpicabiliorem, generoſiorem indolem obtegiſſe. Certè ſi nactus fuiſſet ſuarum rerum geſtarum aliquem idoneum ſcriptorem, in- ter clariſſimos imperatores facilè annumeraret. Potuiſſet etiam ex ipſius in- teritu, qui in annũ 1430. incidit, fractis iam Turcarum opibus, Aegyptijs adhuc trepidantibus, ora Syriæ omni præſidio deſtituta, ac aliquandiu ue- lut prædæ expoſita, cum Hieroſolymis, Aſianum uetus Chriſtianorum im- perium uindicare, ſi occidentales principes ad eam rem animũ adieciſſent.

Vſſan Caßani Perſæ incrementa, & res uariæ geſtæ deſcribuntur. Caput V.

TAmerlanem mortuum in regno ſequuti ſunt filij eius, Sachruchus (quẽ alij Scharoch nominant) maior natu, & Paiangures, qui alio quoqꝫ no mine Miramſhlach dicitur. Sachruchus, æquitatis uir ſtudioſus, cum finiti- mis fœdera iungebat, paucos quidem annos, at pacificè regno pręfuit, fratrẽ à Ioſepho quodam Armenia exturbatũ reſtituit. Eo uerò mortuo Abdilatri phes Abubachir ei ſucceſſit ex fratre nepos, prodigioſi roboris homo, cui nec cum fratribus, nec cum finitimis ullo modo conueniebat. is tandem fra- terno ciuiliqꝫ bello, ampliſſimi regni opes, tanta uirtute auo quæſitas diſſipa uit, ut Ioſephus Armenius Syriam inuadere auſus ſit, atqꝫ expugnatam in poteſtatem ſuam redigere. Meiampures autem qui Armeniam occupaue- rat, & is à Thamiſa, Tzokies filio, Paianguris nepote, regno exutus, Perſæ ceſſit, donec Caſſanus Longus, Aſſembecci nepos, Cappadocia ſubacta cę teriſqꝫ, quas auus olim tenuerat, regiones obtineret. Extruſo Thaniſa, affini tatem cum Dauide Colchorum rege iungit, qui tunc Trapezuntis impera- tor dicebatur. Huic bellum intulit Mahomethus ſecundus Turcarum im- perator, quod is Caſſanum cum Trapezuntio & arma & conſilia coniun- xiſſe audijſſet. Turca igitur cum in regionem Caſſani, ingentibus copijs in- curſionem feciſſet, atqꝫ aliquot urbibus expugnatis, grauis immineret Ar- menio, prudentia fortiſſimæ uirginis, matris Caſſani delinitus, copias abdu xit. Ea ſiquidem tyranno prouinciamdepopulanti, magnis muneribus obui am profecta, & religionis & æquitatis illum admonuit, tantumqꝫ facundia potuit impetrare, ut pace Caſſano data, aliò diuerteret Mahumetes, recta ſci licet in Colchidem ducens. Vbi obſeſſa urbe Trapezuntina, & regem Da- uidem atqꝫ totum imperium in poteſtatem recepit. Dauid Conſtantinopo- lim deductus, poſt filiæ ſtuprum, filiorum necem, & ipſe excruciatus miſerè, crudeliſſimè necatur. Hæc cum ad Vſſan Caſſanum (quem Longum dixi- mus) perlata eſſent, magni belli inter Turcas & Armenios cauſam præbue- runt, quod non ſolum Caſſani auſpicijs confectum, ſed & Chriſtianorum

in Europa degentium conſilio ſuſceptum & attentatum eſt, ut poſtea dicemus, ſi prius quæ de Caſſano & eius incrementis tradunt, obiter indicauero. Quàm modicis principijs, quàm luxurioſo auctu, huius res ſucceſſerint, incredibile dictu eſt. Is enim Aſſembecci, quem alij Scenderem dicunt, nepos, Caſſani filius, eius ſcilicet, quem Baiazetes Armenia eiecerat. Is cum parente caſtra Temyris diu ſecutus, quo in regnum reſtituto, ipſe apud Temyris hæredes fidei, gratitudinis, atq; uirtutis exemplis editis permultis, eorundem auxilio, defuncto parente, Armeniæ partem à principio exiguam obtinuit. at quo minor fortuna, eo maior uis, animiq́; ferocia in rebus gerendis Caſſano erat, modicis ſæpe copijs, innumeros exercitus fudit. Tzokies autẽ qui Perſiam regebat, hominis incrementa ſuſpecta habẽs, per legatos ipſum admonet, ambitioni tandem imponat finẽ, contentusq́; rerum occupatarũ tranquille regere, quàm aliorum uires tentare malit. Nam niſi intra ſuos limites in futurũ ſe cõtineat, fore, ut publicus Perſarum & Mahometi hoſtis ab omnibus cenſeatur, omniumq́; in ſe arma conuertat. Hac legatione iritatus Armenius, parũ comiter exceptos legatos prouincia excedere iubet, ac Tzokię renunciare ſe propediem adfuturum, atq; quæ in rem eſſent, oretenus expoſiturum. Reſponſum tam inſolens uindicaturus Tzokies, ingentem cõparat exercitum, in Vſſan Caſſanum ducturus. At Lõgus etſi opibus multo inferior Perſæ, animo tamen maiore, haud cunctatus eſt aduenientẽ hoſtem, magnis itineribus ultrò excipere, ſed intrepidè illi obuiã factus, caſtra caſtris oppoſuit ferocienti. Perſæ ferunt fuiſſe armatorum myriades quadraginta, Armenio uix totidem millia, cum collatis aciebus confligerentur. Victoria tamen Armenio ceſſit, tanta Perſarum clade, ut hoc uno prelio uel maximi imperij uires debilitari potuiſſent. At Tzokies auitæ uirtutis memor, bellum quod per legatos geſſerat, ipſe inſtauratum ducere & conficere uoluit maiori quàm antea apparatu. Repetit igitur hoſtem, ad pugnam quàm antea nihil omnino minus animatum, reperitq́; priorem fortunam nihilo propitiorẽ, ſed inito prælio, id tãto calamitoſius Perſis fuit, quãto & numero & æſtimatione cędes fuit numeroſior ponderoſiorq́;. Siquidẽ hac pugna plures cecidiſſe ferunt, quàm in priore expeditione milites conſcriptos fuiſſe ac numeratos perhibent. Ipſe Tzokies rex Caſſani manu traiectus interijt. Venit quoque in uictoris poteſtatem Perſæ regis filius Cariaſuphis, hunc in magno apud ſe Caſſanus honore habitũ, regia appellatione dignatus eſt, tantiſper quoad per otium, tutoris nomine res Perſarum pacaret, tũc receptis regni gubernaculis, inſidijs extincto rege imaginario, ipſe ſummæ rerum manum adiecit, admirationeq́; uirtutum ſuarum, atque formidine ingentis animi omnium ſibi obuinxit animos. Potitus Perſarum imperio, animos ſuſtulit ad tam inſperatos ſucceſſus. Syriæ atq; Aegypto imminebat, ſed à Mahumete Turcarum imperatore reuocatus aliud bellum cõtra Turcas ſuſcipere coactus eſt. Cum enim audijſſet Turcam, ſocerum Dauidem crudeliter necaſſe, imperiumq́; Trapezuntium, quod ille ut dotale ſibi uendicabat, propter nuptias occupaſſe, legatos Byzantium mittit cum precioſiſſimis muneribus, inter quæ alueus erat, tabulas habens, & teſſeras gemmeas, & in his labor nihilo materia inferior. hunc reperiſſe eum tradunt,

dunt in theſauris Temyris,poſtquam Tzokien regem deuiciſſet, & regnó ſpoliaſſet.Summa eorum ob quæ legati miſſi fuerant,hæc erat.Vt Mahometes redderet Colchidis imperium,quod cum abnueret Mahometes, & poſtulata auerſaretur,iterum,qui miſſi fuerant,rogāt,bellum ne, an pacem cum ſuo rege mallet,qui quum bellum dixiſſet, confeſtim legati retró abierunt.Caſſanus igitur uidens bellum maximū ſibi imminere, maximis coactis copijs,rectà ad Euphratē tendit,quo per mare Euxinū claſſe inſtructiſſima aduectū, terreſtri deinde itinere Turcā perueniſſe audierat.Ductabat Turcarum exercitum Muſtapha,præcipuæ indolis iuuenis,Mahometis filius.Is inito prælio cum Perſis conflixit,at uictus fuga uix euaſit,cumq́ decem millibus militium amiſit & Aſmirathen Baſſam, Græcū hominem, olim Conſtantinopolitani imperatoris conſanguineum. Nec multo póſt Mahometes ipſe cum omnibus ſuis copijs ad id bellum eſt profectus, adq́ ipſos Armeniæ montes iterum inter Turcas & Armenios pugnatum.ubi primo congreſſu,ex fortiſſimis Mahometi ducibus unus cum quadraginta millibus hominum ab Armenijs cæſus eſt.Hanc ſuſceptam cladem Mahometes animo perturbatiſſimo tulit, ita ut uix hortatu ſuorum erectus belli aleam denuó tentaret.Inter igitur anguſtias montium caſtra locat,curruum quoque,quibus ſingulis binæ machinæ (quas Sclapotas uocant,inerant)nexu arctiſſimo,uallum à fronte hoſtibus obijcit, conſtitutis à lateribus ſagittarijs.ubi ad pugnam uentum, cum Armenij temeré inueherentur, machinarum æneorum ſtrepitu inſonantium, equos exterruit adeó, ut non frenis, non alio moderamine inhiberi ſiſti ue poſſent. In tanta occaſione ſibi non defuit Mahometes,quin hoſtes ſua ſponte turbat, equitatum inuadit,tunc fœda fuga tetraq́ cęde edita,Armeniorum caſtra diripiuntur. Finita ea clades Turcis quàm Armenijs calamitoſior.deſiderata ſunt enim quadraginta millia Turcarum,cum uix decem milia ex alia parte cecidiſſe ſcribant.Filius Caſſani Zeinale glande plumbea ictus tunc occubuit. Vt ueró res ſuas firmaret Caſſanus,ad pontificem ſcribit ſæpius cū hoſtibus ſe pugnaſſe,reportaſſeq́ uictoriam,ob preces Chriſtianorum ad Deum habitas,tantoq́ diuini beneficij memorem ſe Chriſtianorum ſocietatem non aſpernari. Igitur pontifex Caliſtus tertius, ut bellum quod in Aegyptios adornarat,in Turcas conuertat, hominem hortatur. Miſerunt & Veneti ad eundem regem ſuum legatum,qui cum eo amicitiam & fœdus coniungerent.Res inchoata eum euentum habuit,ut poſt omnium eluſam ſpem, tandem & Barbari fœdus & affinitatem inter ſe inirent,& ipſi Veneti pacē à Turca mercarentur.

Syriam inuadit Turca,ab Aegyptijs ingenti clade afficitur. Caput VI.

HOc quidem tempore Syria à Turcis, Armenijs & Aegyptijs uarié uarijs in locis regebatur.nā Caſſano mortuo, maior natu eius filius, qui cæteris necatis fratribus,imperium arripuerat,magnam Syriæ partem in poteſtatem redegerat.quod Mahometes ægré ferens, triginta armatorum millia,ducentas triremes,ac trecenta minora nauigia compararat, Armenium non tantum ex Syria pulſurus,uerumetiam inuaſurus Alcairi Soldanum.ſed dum hæc is parat,diem ſuum obit, duobus liberis ſuperſtitibus,

qui procul ambo à Byzātio aberāt,dū Baiazetes Iconiū adminiſtrat, Zizimus in Lycaonia uenatione,thermis,natationib.cōmeſſationibuſꝗ iuueniliter laſciuiebat. Formidās Mahometes,id quod poſt eius mortē accidit,ut ex ephebis exceſſere,diuerſis locis diſiunxerat, ne imperio impliciti aut publicis negotijs intenti,alter alteri ob futurū imperiū inſidias ſtrueret.Nihilo minus tamē eo mortuo,factio inter fratres exorta eſt,dum Mahometes Viſir Zizimo,Cherſeolus Bellerbeius Baiazeti ſummā imperij adſtruere nititur.Pugnatum eſt apud Niceā,in quo loco Zizimus uictus fugatuſꝗ, inſequentem hoſtem ueritus,in Syriam proficiſcitur. Sacrorum tum cauſa, Hieroſolymis templum Salomonis reuiſit,ac tandē Soldano Aegypti ſeipſum cōmendaturus,Alcairum uenit,à quo acceptus humaniter, conſolatus in aduerſitatibus ſuis,auxiliorum conſiliorūꝗ ſpem habuit maximā. Aegyptius igitur anteꝗ ad manus perueniretur,legationibus diſcordias fratrum tentat componere,ſed quia nulla pax ſequebatur, Caramannū regem,cui à Mahometo Cilicia & Meſopotamia ablata fuerat,in ſocietatem belli recipit,deinde milites et pecunias Zizimo ſubminiſtrans,ad bellum contra fratrem illum inſtruit. Cōcurſum eſt ad Tauri iuga,ubi Syria à Cilicia diuiditur,ſed iterum fuſus ac rerum deſperatione adactus,ſocios reges & hoſpitē adhortatur,ut tempori cederent,ſeꝗ ad meliora ſeruarēt,ipſe Rhodum aufugit,ubi aliquandiu detentus,tandem Romam deductus eſt.Baiazetes interim per legatos præter cætera,Chriſti ſepulchrum cum Hieroſolymis & omni ſacra prouincia Chriſtianis pollicetur, ſi Zizimus illi traderetur. At Leonelli Cōcordienſis antiſtitis facūdia effecit, ut ſub cuſtodia Romę aſſeruatus & tutatus perduraret. Obijt tandē ueneno extinctus, Francorū regi cum Cæſare Borgia Valentino duce,obſes datus. Cadauer Conſtantinopolim delatum eſt.Qui ſi Matthiæ Pannoniarum regi datus fuiſſet, quod petebat enixè,res Chriſtianorū nō ſolū in Europa magnū adiumentū accepiſſent,uerumetiam in Syria res reſtitutæ fuiſſent in integrum.Mortuo Zizimo moliebatur Baiazetes bellum contra Soldanum Aegypti, quod Zizimo fauiſſet, inſtructaꝗ claſſe opulentiſſima à Veneto ſenatu petit,ut in Cyprum liceret claſſem appellere,quod cum Venetis ſuſpectum eſſet,publicè negatum fuit. At ne illud quod non dabatur pacate,ui obtineret ille,et ipſi Veneti claſſem inſtruunt,ſub Frācíſco Priuolo, Cyprumꝗ in locis opportunis,ſagittarijs Cretenſibus muniunt. Itaꝗ Barbarus claſſe ſua,Lyciæ, Pamphyliæ & Cilicię oram pręteruectus,Syriam attigit. Ad Tauri iuga biduo eſt dimicatum,fuitꝗ inter Turcas & Mamaluchos pugna dubia & acerrima eo in loco,ubi Magnus Alexander olim memorabili pugna cum Dario conflixit primò,deinde apud Adanam Carmannię ciuitatem. Erant Turcæ numero plures multò,ſed itinere feſſi. Mamaluchi meliores equos & arma habebant,neꝗ fatigati profectione. Paſſi ſunt Turcæ eo tempore cladem,qua nullam maiorē unꝗ à quauis orbis natione acceperunt, exuti caſtris,in fugam coniecti,Calumbeium præfectum,& Cherſeolum collegā eius captos amiſerunt. Quadraginta quinꝗ millia Turcarum deſiderata eſſe ea pugna tradunt nonnulli,reliquiæ quoque quæ ex fuga ad naues ſe collegerant,fœda tempeſtate in portu maris,ad flumen Selphium, miſerabili-

ter deperiere, tãta quidẽ Baiazeti cõſternatiõe, ut etiã ignominioſam pacẽ à Sultano oblatã haud aſpernatus ſit. In annũ à Chriſto nato 1487. hoc quidã reijciũt, quo etiã anno Caithibæus Soldanus moriť, Mahometo filio regnũ relinquẽs.

Ciuili Aegyptiorum diſcordia Syria quatitur. Caput VII.

SVb Aegyptijs iam Syria tota pace fruebatur, multisq́ Chriſtianorũ in Damaſco, alijsq́ locis Phœniciæ negociabantur, cum domeſtica fraude Mahometes Soldanus penè regia ſede deturbatus perijſſet. nam Campſon quidã ducum inter Mamaluchos ſplendidiſſimus, factione fautorũ ſuorum rex ſalutatus, propemodũ regiã occuparat, ſed tãdem urbe excluſus Chairo, Gazam peruenit, cum ala equitum, fugæ comite, eamq́ urbem ſubita ui occupare nititur. At præfectus urbis latroni obuiam factus, cum eo quod in urbe habebat, armatorum præſidio, conſerta pugna uictor euaſit, Campſone cum alijs decem & ſeptem ducibus occiſo. Tot illuſtrium uirorum cę de elatus Gazæ præfectus, ambitioni q̃ fidei plus indulgens, Mahometem adit, uictoriam illi gratulaturus, ut præ ſe ferre uidebatur, ſed re uera de occupando regno, & interimendo Soldano, conſilium agitabat. Vbi uerò affectati regni in ſuſpicionẽ ſe ueniſſe, periculumq́ ſibi imminere intelligit, ſtatim conceſſit in Arabiam, magno eius gentis exercitu conflato, ac aliarum nationum coacta ingẽti manu, Chairum atq́ ipſum Sultanum obſidet. Latebant per id tempus in urbe regia, ac per totum Aegyptum uiri fortes, qui cum Campſoo, olim contra Sultanum conſpirauerant, inter eos præcipuus erat Lachimarus quidã, uir ſtrenuus, ob res geſtas magni nominis. Hũc ſub fide accerſitum, Sultanus cum præſidiarijs qui in urbe & arce erant, in Diadarum ſcilicet præfectum Gazæ mittit, quem Lachimarus ſtatim fundit atq́ fugat. Præfectus igitur cum octingentis circiter equitibus in Syriã iterum ſe proripit, adiunctoq́ ſibi Archniare Ptolemaidis pręfecto, in agrũ Damaſcenum hoſtiliter irrumpit, urbem ipſam obſidet, Damaſcenos et eos qui in urbe erant milites, ad deditionem exhortans. Occurrit ei Caierbeus Damaſcenus, cum ſex millibus Mamaluchis, quos in ſubſidium illi Mahometes Soldanus miſerat, quod ubi pręſentit Diadarus, ſuis uiribus diffidẽs, ſoluta obſidione, Syriæ finibus excedit, ad Turcas cõfugiens. Damaſcenus hoſte reiecto, nec ipſe in fide manſit, quin uniuerſa Syria cum Hieroſolymis ſibi adiuncta partim ui, partim uoluntate, ex profeſſo fit Mahometis hoſtis, in eo uerò temperantior, quod rex dici noluit. Hoc in ſtatu erant res Syriæ, cum Diadarus iterum Turcarum manu collectitia ac uoluntaria ſtipatus, in Syriam reuertitur, auxiliariorum manum habebat ad quindecim millia, quibus fretus Ptolemaidem obſidione cingit. Interim & Sultanus ipſe & Lachimarus ueneno extinguuntǔ. Auunculus Mahometis, Gilepes illi ſubſtituitur. hic ſtatim inito regno, Tenebechum uirum in bellis exercitatiſſimum miſit in Syriam, additis illi hominum quinq́ millibus, ut obſidionẽ Ptolemaidis ſolueret. Pugnatum eſt uelitationibus ignobilibus multis, tandem extinctum bellum & Syria pacata, cum Tripolitana prouincia Diadaro permitteretur. Qua accepta, haud diu ſuperſtes fuit, ſed ueneno mox, ut fertur, perijt. Nec Gilepes ultra biennium Soldanus fuit, ſed mortuus habuit Iambellatũ ſucceſſorẽ, quem Caſſaron, qui adhuc Campſoo uiuẽte, à Ma

præſidia & oppida nobiliora obtinentes, tanti imperatoris acceſſu perterriti, obuiam procedunt aduenienti. Erant inter alios, qui ad placandum regis animum aduenerant, ſacerdotes tres, doctrina & uitæ integritate inſignes, qui in familiaritatem regis recepti, citius homini perſuaſerũt, ut ſacris hiſtorijs, & prophetarum ſcriptis animum aduerteret. quibus breui tempore degustatis, Armenios ob religionem collaudatos, bona ſpe dimiſit, nepotibusq; Vſancaſſani illam regendam permiſit, atq; antiqua Chriſtianorum oratoria, metu aut ui demolita reſtaurari. Deinde contra Soldanum Aegypti expeditionem parat Hiſmaël. Sed is cum omnem Aſſyriam & Meſopotamiam huic parere, atq; eius imperium ſuſcepiſſe audijſſet, pacem ab eo petit, quam quidem accepit, his conditionibus, ut arma, tormenta ænea, atq; alia bellica inſtrumenta Iſmaëli ſubminiſtraret, quoties opus eſſet, aut ab eo exigeretur. Iã multis regnis potitus erat, ác per integros annos quindecim, multis uictorijs clarus Iſmaël, cum ipſa Europa cogitare iam cœpit, de conciliando ſibi eius fauore. Ipſe quoq; Tauro tenus progreſſus, urbes & oppida ſibi ſubijciebat, Turcis ne in Aſiam minorem irrumperent, terrorem incutiens, ipſeq; Mahumet cũ Gorague Baſſa miſſo, excreſcentem famam compeſcere anniteretur. Dux belli à Perſis uictus, prope Curiam ciuitatẽ, ac palo ſuffixus, deinde etiam fugatus Halis Baſſa, famã hominis mirum in modũ auxit. nec defuit ſibi ipſi Iſmaël, ſed hinc inde per Aſiã & Græciã nuncios mittebat, qui Turcas adhortarent̃, ut abiecta ſuperſtitione Mahometana, & habitũ & perſuaſionẽ ipſius acciperent, alioqui ſe propediẽ adfuturũ, & ſeruitute liberaturũ ſe, quos iã Turcica premeret tyrannis. Mirũ quantã hæc in animis hominũ expectationẽ ſuſcitauerint. etenim in ipſa urbe Conſtantinopolitana, erant qui ei optima quæq; ominabant̃, & loquebant̃ de hoc Propheta. Qua re cõmotus Baiazetes imperio ſuo timens, ſupra ducẽtas domos igne iuſſit abſumi cũ habitatoribus qui Iſmaeli fauere uidebant̃, publicoq; edicto ſub pœna capitis uetuit, ne quis de hoc loqueretur publicè aut ſcriberet, ingentẽq; cõſcripſit exercitũ ipſemet Hiſmaeli occurſurus. At domeſticis inſidijs oppreſſus, expeditionẽ inire nõ potuit. Siquidem Selimus filiorũ eius natu minimus, bellicoſiſſimus tamẽ, Capha Genuenſib. extorta, atq; cõiuncta cũ Tartaris amicitia & affinitate, iã imperiũ Baiazeti ablaturus, accedebat. Nec poſtea alia cura fuit Baiazeti belli, niſi cõtra filiũ ſibi parare præſidia, quæ tamẽ habere nõ potuit. Sed ui regno deturbatus, et ueneno extinctus eſt. Ac cũ pari modo Selimus in fratres ſęuiret, Acomathes Iſmaelis auxilia implorat, qui Amurathem Acomatis filiũ cũ decẽ millibus militũ in auxiliũ patri ſubmiſit, at Sinami Baſſæ uirtute & Perſę & Acomathes deuicti ſunt. Selimus poſteaq̃ cõſanguineos oẽs, quos cõmodum habere potuit, è medio ſuſtuliſſet, de ijs omnibus qui Acomathi fauerant, uindictam ſumere decreuit. Quocq; id ſecurius atq; expeditius efficere ualeret, ſolennes inducias cum Ladislao Vngariæ rege pactus eſt: ac pacem cũ Venetis, quam Baiazetes eius pater conſtituerat, confirmauit. Sic anno à Chriſti natiuitate 1514. unà cum ducentis hominum millibus peditibus partim, partim equitibus, itinere ſexaginta dierum contra Hiſmaelem regem profectus, non procul à ciuitate Arſengana Euphratem trãſiuit, ac prope Taurum inclytam regiamq; ciuitatem, in medio maioris Armeniæ ſitam perue-

nit. Nec tamē unquam Sophis obuius illi eſt factus. Sed id tantum curabat, ut ſtramina, atque ea quæ ad uictū pertinebāt, igne cōſumerent, quo Turcæ fame laborare cogerent. Verū cū Selimus in magnā Calderamæ planitiē inter Coin & Tauriū, ubi antiquitus Artaxata nobilis ciuitas extitit, perueniſſet, Sophis rex unà cū equitatu, adeo armis equisque pulcherrimis ornato, ut nihil ſupra excogitari poſſet, ſeſe hoſtib. oſtēdit: nihilominus tamē neque pedites neque machinas æreas habebat. Sed eñ equi phaleris, laminibus chalybæis, ut Azemiæ fiūt, elaboratis, ſic exornabant, ut equites ipſi Turcis inermib. defeſſis, ac fame laborātibus cōparati, duces eſſe uiderent. Enimuero Princeps Sophis, quū ſibi pararet imperiū, cū Armenis, Perſis, Medis et Aſſyrijs ſuorū quatuor regnorū, quæ nūc Tauris, Sumachi, Sciras & Bagadat uocāt, primorib. populis ſæpius pugnarat, ac ſemper egregie uictor euaſerat. Quāobrē perpetua hac felicitate elatus, Turcas numero ſuis lōge ſuperiores, nihili faciebat: neque quid ſibi euenire poſſet, ſi æquo marte in prælīū deſcēdiſſet, animo perpendebat. quemadmodū hi conſueuerūt efficere, qui fortunam nunquam experti ſunt contrariam. Et ſanè ſemper cum militibus tumultuarie ac de improuiſo, ut bellandi neceſſitas cogebat, ex populis, quos ſuperius paulò memorauimus, collectis ſibi res fuerat. Turcæ uerò ueterani milites erant, bellis ac uictorijs perpetuo aſſueti, ad quancunque neceſſitatem ſufferendam nati, quo certam uictoriam ex quauis tentata prouincia referrent. id quod ipſe forſitan minimè cogitabat. Vtut fuerit, nono Calend. Septemb. exercitum in duo ampliſſima cornua diuiſit, quorum alterum Vſtaolo ſummæ autoritatis duci commiſit, alterum ſibi ducendum ſeruauit, ac mox tubicinibus claſſicum canentibus, Caſſanum Baſſam Romaniæ Bellerbeium aggreſſus eſt. Præerat is ſiniſtro Turcarum cornu, dextrum Sinamus Baſſa tenebat: medium uero Selimus cum Ianizaris tuebatur, circundatus camelis in ordinem diſpoſitis, ac machinarum ænearū curribus ab utroque latere & à tergo collocatis. Verū primo congreſſu Sophiani tanto impetu hoſtes inuaſerunt, ut Turcæ inermes, equosque inualidos habentes, reſiſtere minimè potuerint. Etenim Sophiani & longioribus & breuioribus haſtis uariè hoſtem impetentes, enſibusque, quos Cimitarras uocant, ac optimis ſecuribus feriētes, homines atque equos ſubuertebāt. In hoc congreſſu Belerbeius unà cum quatuor Saniachis, ac militibus quampluri mis periere. Porro altera ex parte, quum Vſtaolus inimicorum dextrum cornu inuaſurus eſſet, Sinamus aſtute ipſum aperiri, atque æreas machinas quas Falconetos appellant, exonerari iuſſit: quæ Perſis, antequam cominus pugnare poſſent, maximum & terrorem & damnum intulere. nihilominus tandem pugnatum eſt, licet ob fumum atque ob puluerem pugna ipſa ſatis eſſet obſcura. Vſtaolus unà cum multis è ſuis occiſus eſt. Cæteri uero Sinami equitatu circundati ac repulſi, in cornu medij frontem, ubi Selimus cum exercitus neruis erat, impingere coacti ſunt, atque ibi demū omnes æreæ machinæ, additis etiā paruulis, quas Ianizari ferebant (Scopietos eas uocāt) globulos ſuos emiſere, atque indiſcriminatim tā Turcis quam Sophianis nocuere. Quā ob cauſam Sophiani ipſi prius quam ad Ianizaros peruenire potuiſsēt, in fugā conuerſi ſunt. Hiſmael ſcopieti glande in ſcapulis uulneratus, uexilla

ac plurimos ac egregios charoſq; milites amiſit. Et niſi puluis obſcuriſſi-
mus eripuiſſet uiſum, ſine dubio & ipſe aut morti aut captiuitati obnoxius
extitiſſet. Interea uerò dum manus conſererent, Selimus ſemper inter Iani-
zaros manſit, nullis armis præterquam trilici collario indutus. Verum fide
liores Spachi et Solachi maiores quoſdam clypeos circa principem erectos
tenebant, ut ipſum ab immiſſis ſagittis tuerentur. Ex ueridicorum hominũ
qui huic pugnę interfuerunt, relatione accepi, inter cadauera interfectorum
fœminas nonnullas, Perſarum nimirum uxores, repertas fuiſſe, quæ more
uirorum armatæ, maritos in quencunq; fortunæ euentum ſequebãtur. Eas
Selimus honorificè ſepeliri iuſſit. Porrò huiuſcemodi uictoriæ fama totam
Armeniam adeò perterrefecit, ut ipſe Sophis Taurĳ conſiſtere nõ audens,
ulterius ad inſtaurandum exercitum progreſſus ſit. Verum Selimus ut op
timus dux, uictoriæ recens partę calore uſus, Taurium cũ expeditiore equi
tum manu profectus eſt, atq; in ipſa urbe, quam ſine pugna deditam acce-
pit, per aliquot dies eſt commoratus. Mox quum Hiſmaelem, congregatis
ex omnibus ſuis prouincĳs militibus, Taurium aduentare audiſſet, princi-
pis palatium ac mercatorum plurimorum ædes pulchrioribus & precio-
ſioribus rebus expoliauit: præterea pecunias à ciuibus exegit, ac demum in
de diſcedens, multas artificum ac nobilium familias ſecum abduxit. Quũq;
iam ad Euphratem longis itineribus perueniſſet, maxima ac fortiſſima la-
tronum Hiberorum Hiſmaeli ſubditorum turma, tranſuadantes Turcas à
tergo populabunda inuaſit, atq; ex ipſis plurimos ex itinere defeſſos, & ad
reliquum exercitum ſubſequendum tardos interfecit. Poſtea uero quàm flu
uium Selimus tranſiſſet, ab Aladulo principe maxima & moleſtia, & dam
no affectus eſt. Etenim is in fluminum tranſitu atque in montium anguſtĳs
Turcicum exercitum, præcipuè uero milites extra ordinem uagantes aſſi-
duè infeſtauit, Selimo ſæpius iurante, ſe huiuſmodi iniurias uere nouo uin-
dicaturum. Cæterum hæc Calderamia uictoria incredibilem autoritatem
Selimo peperit, qui itinere dierum uiginti longius quàm Mahometes ipſi-
us auus progredi auſus eſſet: atque in hoc peculiariter commendabatur,
quod per ipſum iam omnibus manifeſtè pateret, Sophianas uires non uſq;
ad miraculum excellere, quemadmodum prius fama creditum erat. Nam
ut uerũ fateamur, ipſius Sophis exercitus non ex militibus ordinario ſtipen
dio cõductis conſtat: ſed ferè omnes ad principis imperiũ conuenire, ac pro
priã tueri patriã bene armati iubentur. Id ſanè uerum eſt, centum Perſas ob
equorum atq; armorũ apparatũ cum quadringentis Turcis poſſe congre-
di. Verum ipſi Perſarum reges cõmoditate ſuſcipiendarum in remotas pro
uincias expeditionũ omnino carent: quoniã neq; conſuetudinẽ, neq; faculta
tem ſtipendiorum, tam pacis, quàm belli tempore ſoluendorum habent, ſi-
cuti Ottomanios principes habere certũ eſt. Perſæ enim ſtabiles atq; idone
os ad bellandũ pecuniarũ prouẽtus non poſſident, quũ populi ab antiquis
tẽporib. liberi ab omnib. ferè uectigalibus ſint. Vnde etiã eſt, ut nullos pedi
tũ ordines perpetuò alãt, neq; multũ machinarũ ęrearũ ſecũ ducãt: quibus
tamẽ duabus pręcipuè rebus quoduis bellicũ quãuis difficile negociũ ſupe
rat. Sed ut ad Selimũ redeã, Turcicus exercitus eo anno in Trapezõtia atq;

Ama

Amaſina prouincia hyemauit. Anno uerò qui proximè inſecutus eſt, nimirum 1515. ut acceptas iniurias uindicaret, bellum contra Aladulum principem mouit. Is Cappadociæ montes illos, quem Taurum uocant, propè Euphratem incolit, ac regni ſui fines terminat cum Sultano quidem Alepum uerſus, cum Sophi uerò prope minorem Armeniam, cum Turca autem urbe quadã, quã Orſam nominãt, Amaſię Saniacatui atq; Iconio oppoſita. Et ualles ſanè aliquot fructiferas, uerum plures ſylueſtres & ſaxoſas poſſidet. In ĳs autem Coſtagelus dux difficiles quoſdam tranſitus, iter hoſtibus impediturus munierat. Verũ labor omnis fruſtra inſumptus eſt. Sinamus em̃ locorum anguſtias omnes penetrauit, plurimisq; illarum gentium turmis profligatis, ac præſidĳs deturbatis, tandem cũ Coſtagelo inter montes conflixit, atq; eum in fugam conuertit. Sedenim Coſtagelus perſequente Sinamo ab incolis proditus, in Selimi manus peruenit, qui eum capite puniri imperauit, atq; ipſum caput Venetias in uictoriæ ſignum miſit.

Selimus Turca & Syriam & Aegyptum inuadit. Caput IX.

VErumenimuero quum adeò fœlici rerum ſucceſſu Selimus ſuum imperium, debellatis Perſis atq; Aladulo caſtigato ſtabiliſſet, cum ob audaciam inde ſumptam, tum ob triumphorum cupiditatem Campſoni Ciauro Alcairi Sultano bellum inferre conſtituit. Et Campſon quidem ipſe cum ingenti exercitu eodem tempore ex Aegypto in Syriam uenerat, Alepum conceſſurus, ut Caierbeium eiuſdem urbis principem, ſubditum ſuis imperĳs, ſed parum amicum ac parum obſequentem, & principatu & uita priuaret: atq; ut Turcarum finibus propinquus Selimo terrorem incuteret, ac experiretur an autoritate ſua res Sophis cum ipſo Turca componere ualeret. Nam potentia ac fœlicitas Selimi reuera iam omnibus timori erat: optimeq; Sultanus ipſe conſiderabat, Turcis deuicto antea Caramaniæ rege, proſtrato nuper Aladulo, ac Sophi grauiter depreſſo, nihil amplius obſtare poſſe, quominus Syriam, quum liberet, inuaderent. Comitabantur Sultanum quatuordecim millia Mamaluchorum, ac totidem ſubſerui armis, equis, atq; alĳs egregĳs ornamentis adeò excellentes, ut nihil omnino pulchrius uideri poſſit. Mamaluchorum pleriq; genere Circaſſi erant, omnesq; ex eorum numero qui Chriſto ualedixerunt: uerum homines robuſti & in pertractãdis armis ac ſagittis, etiã equitando eiaculãdis agiles, ingenio tamen adeò elato ac ſuperbo, ut ſeſe omnibus hominibus præferrent: ſed præcipuè Turcas, quoniam eos antè prope Tarſum tam facile fugarant, ue luti pecora contemnebant. Interea Selimus cum exercitu Cæſaream uenerat, ex quo loco cõmode uel Euphratẽ traĳcere, atq; in Perſam mouere, uel Amanum montẽ tranſire, ac Syriam inuadere poterat. rumor tamen diuulgabatur, ipſum cõtra Perſas iturum. Nihilominus quandiu Cæſareæ manſit, oratores quãplurimi ac literæ à Sultano ad Selimũ & è cõuerſo miſſi fuere. Porrò Caierbeius Turcã ſubinde admonebat atq; inuitabat, ut in Syriã tranſiret, ſimulq; pollicebat̃ ſe à domino ſuo ad ipſum defecturũ, quẽadmodum & fecit, ac deniq; certã Turcis uictoriã promittebat. Cæterum, quum iam Sultanus Amanum ciuitatẽ, antiquitus Apamiam dictã, inter Damaſcum

ſcum atq; Alepum,perueniſſet,eo nimirum animo ut Alepum ſtatim inuaderet,Selimus tandem Sultanum ipſum aggredi decreuit:ſicq; ad dextram conuerſus,incredibili celeritate montem Amanũ pertranſiuit,Ianizaris atq; Aſapis ænearum machinarum currus ſuper humeros geſtantibus. Quod quum Campſon audiſſet,iam non Caierbeium caſtigare,ſed ſeipſum à Turcis tueri,ac uindictam in aliud tempus differre ſtatuit. Vnde etiam Caierbeium ipſum orauit ut prope Alepum,ſecundum paruulum fluuium à ueteribus Singa uocatum,in caſtra concederet. Id quod Caierbeius haud inuitus fecit,nõ quidem ut Sultanũ iuuaret,ſed ut proderet. Inter hęc Selimus de repente hoſtibus ſeſe oſtendẽs,Mamaluchos,qui ſub Sybeio Beluamo Damaſci principe ac primi nominis duce erant, inuaſit. Sed Mamaluchi eo in congreſſu uiriliter agentes,Turcicos equites à Muſtapha paulo ante in Bellerbeium aſſumpto & Imbracore Baſſa in pugnam deductos diſſiparunt. Erant præterea & aliæ tres Mamaluchorum claſſes, quarum unam Caierbeius ducebat: qui longo ambitu hoſtes circumiens,impedimenta atq; homines ad bellandum minime idoneos à tergo aggredi uelle uidebatur. Alteri Lãbardus Gazelles ueteranus ac fortiſſimus dux præerat,qui etiam Sinamum Baſſam fortiter inuaſit. Tertiam,quę ad duo miliaria remota erat,Sultanus ipſe per ſe ductabat. Sed enim quum Gazellis ac Sybeĳ turmæ uſq; ad Ianizaros penetraſſent, & ab ĳs & ab æreis machinis adeò egregie repulſi ſunt,ut non ſecus ac in Sophiano conflictu antea Perſis acciderat,laxatis habenis retrocedere coacti ſint. Quamobrem Sinamus fugientes inſecutus, eos in Sultani claſſem impingere compulit: qui quidem uiſa ſuorum fuga, & Caierbeĳ proditione audita,nimio dolore perculſus ex æquo inter fugiendum cecidit,equorum non minus ſuorum quàm hoſtium pedibus attritus, uitam finiuit. Ad hæc Tripolis princeps ac Sybeius,qui equitandi peritia nemini cedebat, interfecti ſunt. Gazelles euaſit, ac collectis in unum,qui ſuperfuerant,Mamaluchis,Damaſcũ ſe contulit. In eo conflictu plurimi excellentes equi,nimiũ cum laborem tum calorẽ ſufferre nõ ualentes,medĳ crepuere: pugnatum eſt enim nono Calend. Septemb. ſicuti duobus retro annis eodem die & ſimili fortuna cum Perſis pugnatũ fuerat. Sultani cadauer illæſum,quod ad uulnera attinet,inuentũ eſt. Fuerat Sultanus ipſe homo admodum pinguis,ſenioq; iam cõfectus,ut qui ſeptuageſimum ſextũ annum ageret,præterea hernioſus: id quod illi etiã præcipua mortis cauſa fuit,quando ob huiuſmodi impedimentum in fuga celeriter equitare non potuerit.

Hieroſolyma obtenta,Selimus Alcairum obſidet & expugnat. Caput X.

VErum ut ad Selimum reuertamur, egregia hæc uictoria Syriæ portas omnes Turcæ reſerauit. Nã Alepum , Amanum , ac Damaſcum profectus,ſummo cũ gaudio tanq; populorũ è tyranni manibus liberator, ab omnibus exceptus eſt. Mamaluchi uerò omnes,tam qui aufugerant, q̃ qui maritima loca tuebãtur, Alcairi conuenerunt,ac Tomõbeium Alexandriæ præfectũ (Armiralium nũc uocant) Circaſſum quidem genere, ſed hominẽ cũ egregĳ corporis,tũ inuicti animi dotibus,regiã dignitatẽ præ ſe ferentẽ,Sultanum creauere. Is ſtatim quicquid ſeruorũ,quicquid Arabũ inuenire potuit,ſimul cõtraxit,ad Rhodũ miſit qui machinas æneas afferrẽt: prę

terea

terea Mathareā Alcairo uicinam exacte muniuit,relicto in Iudęę Gaza Gazelle cum militum manu non contemnenda,qui hoſtium tranſitum impedirent. Verumenimuero Selimus,ubi noui Sultani bellicum apparatum audiuit,petere omnino Alcairum conſtituit,ſicq; inter eundū Hieroſolyma profectus,atq; ibidem per aliquot dies commoratus, templum inuiſit, monachiſq; eiuſdem loci incolis eleemoſynam dedit. Sinamus autem cum uiginti millibus equitum ac plurimis Ianizaris ſcopietarijs (ut uocant) imperatorem præcedens, prope Gazam cum Gazelle conflixit, ac Mamaluchos tandem poſt cruentam pugnam fudit. Gazelles accepto in ceruice uulnere, præter omnium opinionem è medijs Turcarum turmis euaſit. Porrò Sinamus Mamaluchorum capita cum ſuis illis demiſſis barbaris ſecundum uiā ad palmarum truncos affigi curauit,ut à Selimo illac trāſituro poſtmodum uiderentur. Selimus uerò ea uictoria lætus,quàmplurimos utres parari iuſſit,quibus aqua per arenoſa deſerta ferri poſſet,atq; exercitum Alcairū uerſus direxit,quo in itinere ſæpius cum Alarbis,quos uocant, pugnatum eſt. Tandem Selimus Mathaream,ubi balſamum naſcitur, ab Alcairo circiter quinq; miliarijs diſtantem peruenit:quem locum Tomombeius æreis machinis,foſſis,& apertis & occultis,maximiſq; propugnaculis,ne pateret hoſti tranſitus,munierat,ibiq; caſtrametatus milites ſub papilionibus eſſe iuſſerat. Cæterum quum Turcicus exercitus illuc appropinquaſſet, duo Mamaluchi ex Albania oriundi,meliorem fortunam quæſituri,è caſtris ad Turcas ipſos transfugere,Tomombeijq; conſilia Sinamo conterraneo ſuo manifeſtantes,loca oſtenderunt,ubi foſſæ cratibus canneis coopertæ, quę precipites exciperent equos,latitabant. Ad hæc,ubi & quomodo æreæ machinæ diſpoſitæ eſſent,indicarunt. Id quod procul dubio in cauſa fuit, ut poſtea Selimus uictoria potitus ſit. magno enim circuitu ad ſiniſtram arrepto itinere,præparatas inſidias euitauit. Tomombeius,ubi rerum à ſe diſpoſitarum ordinem proditione retectum uidit,ſpe omni iam ferè deſtitutus,machinas ipſas aliò traducere conatus eſt. Verum quum non ex ære,ſed ex ferro, ut antea fieri conſueuerant,cōfectæ,atq; in trabibus quibuſdam multo ferro munitis,non ſuper currus collocatæ eſſent,difficulter deduci poterāt:nihilominus leuiores aliquot curribus impoſitas ſecum accipiens,contra Turcas profectus eſt. Nullibi unquam memoria hominum crudelius pugnatū eſt,quū uterq; princeps uitæ,honoris,atq; imperij omnem ſpem nulla alia in re q̄ in uictoria poſuiſſet. Gazelles maxima militum multitudine ſtipatus, Sinamum eſt adortus. Magnus uerò Diadarus Muſtaphæ cornu inuaſit: Sultanus autem ipſe in Selimi ordines inuectus eſt: ac prius quidem ex utraque parte machinæ æreæ globulos in hoſtes, maximis militum acclamationibus emiſere. Mox ingens Mamaluchorum numerus Turcas circumdedit, ac circum impedimenta maximum excitauit tumultum. Verum in medio maior ſtrages eſt edita,in qua etiam fortis atq; egregius eunuchus Sinamus interijt. Iamq; uictoria ad Mamaluchos inclinare uidebatur,quum Selimus Ianizaris ut ſuis adeſſent, ſignum dedit. Hi uero ſeruato ordine progreſſi, quadam ueluti grandine globulorum è ſcopietis quos ferebant emiſſorum, Mamaluchos ilico terga dare coëgerunt. Ergo Tomombeius,ubi pugnando

do ſtrenui etiam militis officio functus eſſet,ad Alcairi portas ſe contulit,ut exercitus reliquias colligeret. Idem fecit & Gazelles,ſicq; ambo incolumes euaſere. Diadarus autem ac Bido præfectus,incredibilis fortitudinis uir,læ talibus acceptis uulneribus,capti ſunt,quos Selimus non ita multo pôſt,ad expiandos Sinami manes interfici iuſſit,teſtatus ſe tantum è Sinami morte doloris,quantum ex parta uictoria lætitiæ accepiſſe. Tomombeius autem ſapientes reges imitatus,qui etiam in aduerſis animo ſemper infracto ſunt, Mamaluchos hortari cœpit,ut munire urbem , atq; in ſingulis uicis,imò in ſingulis domibus contra hoſtem perſiſtere uellent: præterea plus quàm ſex mille ſeruos Aethiopes manumiſit,atq; ad id bellum armauit. Ad hæc Alcairi ciuibus perſuaſit,ut ſe à communi omnium,crudeliſſimoq; hoſte tuerentur: ſicq; effectum eſt,ut ſumma diligentia dignioribus urbis locis munitis, uijs omnibus interclufis,etiam fœminæ ad hanc ultimam pugnam diſponerētur. Selimus uerò huiuſmodi apparatus optimè norat , nimirum per eos ſeruos,qui ad ipſum transfugientes Sultanum deſerebant: quemad modum plerunq; fit,ut aduerſa domini fortuna beneficiorum acceptorum memoriam ſeruis adimat. Magna igitur ſolicitudine curabat, ut exercitus quàm citiſſime fieri poſſet,uires recuperaret,ac præcipuè ut uulnerati medicorum auxilijs iuuarentur. Tandem quum quarto poſt commiſſum prælium die Alcairum ingredi decreuiſſet,Ianus Baſſa Ianizarorum cohorte ac nonnullis equitibus,nec non & machinis æreis ſecum ductis,primus urbē eſt ingreſſus,per eam portam quę Baſſuela uocatur,quo in loco nō ita diu pugnatum eſt. Selimus paulò poſt hunc eſt inſecutus,ac ſic demum Alcairi ciuitatis egregiæ loca paulatim expugnata ſunt,ſed adeò difficulter,ut aſpera illa atq; cruēta pugna,per duos dies ac totidem noctes,cum utriusq; partis ingenti ſtrage perſeuerauit. Tandem bona Mamaluchorum pars in magnam quandam Meſchitam conceſſerunt: ubi quum pugnando defeſſi etiam fame laborare cœpiſſent,uitam cum Turcis prius pacti ſeſe dedidere. Verum Selimus promiſſis minimè ſtetit: nam eos omnes Alexandriā miſſos,in carcere decollari iuſſit. Tomombeius cum Circaſſorum parte trans Nilum profectus ad inſtaurandum bellum milites congregare, Mamaluchosq; omnes ac multos Arabum duces ad ſe uocare. Gazelles autem prudentium uirorum exempla ſecutus,qui poſteaquam quod officij ſui eſt præſtitere,cum fortuna,ne penitus frangantur,inducias agunt: ad Selimum uenit,ſeq; illi ut digniſſimo uictori dedidit,ac pollicitus eſt ſe Turcis eadem fidelitate inſeruiturum,qua Sultanis antea inſeruierat. Selimus humaniter hominem excepit,atq; inter ſuos duces locum ei non infimum conceſſit. Octauo inde Calendas Februarias anni 1517. Alcairi arcem ingreſſus eſt,quæ in colle haud admodum eminenti ſita, deauratis pictisq; ædificijs, fontibus, hortis,ac plateis miro artificio ſtratis pulchrior,quàm muris munitior eſt: etenim ipſius & portæ & feneſtræ precioſiſſimis rebus, nimirum marmore,ebore atq; ebeno egregiæ inſculptis ornantur. Neq; ita multo pôſt Selimus prope Bulachum uicum,è nauibus pontem ſupra Nilum conſtruxit, ut commodius contra Tomombeiū flumen tranſiret. Quo perſpecto, Tomombeius partem Turcici exercitus,quæ trans pontem caſtrametata fuerat,

rat,de improuiſo adortus,tumultuariũ cõflictũ inijt.In quo quũ Ianus Baſſa periclitaret,Canolius affinis Selimi, occupato adhuc à Ianizaris,qui nondum oẽs pertranſierãt,ponte, Nilũ cũ Tartarorum manu natãdo trãſgreſſus eſt,ut celerius ſuis adeſſe poſſet,id quod ob Nili profunditatẽ immẽſam miraculo penè aſcriptũ eſt.Porrò Tomõbeius,quum inſtaurata ſæpius maximis uiribus pugna,in qua & ipſe proprijs manibus egregia facinora edebat,impetũ Ianizarorum ac Tartarorum diutius ſuſtinere nõ poſſet,aduerſam fortunã execratus,rebus ſuis fuga cõſuluit.Selimus aũt ubi Tomõbeiũ cum paucis effugiſſe accepit,Muſtaphã unà cũ Caierbeio & Gazelle,qui regionẽ optime norãt,ad eũ inſequendũ miſit.Vnde infœlix Tomõbeius per principẽ quendã Maurũ proditus,atq; in palude,ubi inter cannas et iuncos pectore tenus in aqua latitabat,inuentus,ad Selimũ perductus eſt. Selimus aũt adhibitis tormẽtis hominẽ uexauit,ut quõnã in loco theſauri Cãpſonis Ciauri eſſent,ex ipſo agnoſceret.Sed Tomõbeius incredibili quadã animi cõſtantia,nihil unq; indicauit.Verum Selimus nõ ita multo pòſt, ut omnẽ defectionis ſpẽ populis adimeret,Tomõbeium mulæ inſidentem,atq; annexum gutturi laqueũ habentẽ,per totã urbẽ duci,ac demum prope portã Baſſuelã tertio Idus April.ſuſpendi iuſſit:omnib.crudele hoc ſpectaculũ deplorantibus,atq; iniquã fortunã accuſantibus,quæ ipſum Tomõbeium ob ſingularẽ uirtutẽ ad imperium uocauerat,ac mox regũ omniũ qui unq; miſeri extitiſſent,miſeriorẽ effecerat.Sublatis his duobus Sultanis,unà cũ ferè tota Mamaluchorum ſuperba progenie,prouinciæ oẽs etiam quæ in extrema ſinus Arabici parte ſitæ ſunt,Turcis ſeſe dedidere.Selimus uerò poſt hæc Bulacũ petijt,ut Nilum iucundiſſimè illic excreſcentẽ uideret.Inde Alexandriã profectus eſt.Ex quo demũ loco Alcairum reuerſus,Caierbeiũ adminiſtrãdis paulò antè deuictis prouincijs præfecit,ut proditionis in Alepino cõflictu factæ id illi prẽmiũ foret.Sedenim Ianus Baſſa,qui munus hoc honorificum ſibi tradi uehemẽter optabat,id ægerrimè tulit.Vnde etiã id honoris Caierbeio inuidens,curauit ut Ianizari,qui Alcairum cuſtodiebant, ſtatim à principis diſceſſu in unum collecti tumultũ excitarẽt,quo Caierbeius ob id male audiret apud oẽs.Verum ſcelus in autorẽ recidit. Nã Selimus, cognita Iani fraude,in itinere nõ procul ab Alcairo capite eum puniri iuſſit,ut omnibus oſtenderet nõ eſſe aduerſus imperatorem tumultu militari ludendum.Mox quũ in Syriã ueniſſet,eius prouinciæ adminiſtrationẽ Gazelli cõceſſit,Turcis iã inter ſe murmurantibus,quòd princeps proditoribus fideret,ac Turcicorum ducum officia parui æſtimaret.Tandẽ Selimus Cõſtantinopolim peruenit,quo in loco ſub Pyrrhi Baſſæ magnæ fidei ac ſingularis prudentiæ uiri cura,Solimanũ unicum filiũ ut reliquerat,ſic inuenit:licet antea ueritus(ut multi indicarũt)ne ſibi abſenti Solimanus imperium adimeret,quẽadmodum ipſe Baiazeti patri ademerat,quũ ueſte quadã ueneno intincta dono miſſa filij uitæ pater inſidiatus eſſet.Neq; ita multo pòſt Selimus domi agens,ulcus in renibus cõtraxit,quod canceris in morẽ ſerpens,eã corporis diſpoſitionẽ,quã cõplexionem uocant, paulatim turbauit, atq; omnia bellandi conſilia expulit.Pòſt paulum etiã peſtifera febris hominem inuaſit,ſicq; iã morbi tędio ſibi ipſi grauis,uictorijs ac triumphis exaturatus

mortem

morte obijt, ſalutis noſtræ anno 1520. in menſe Sept. in eodē pago Ciurlano, ubi prius cū patre cōflixerat. Quod nō ſine manifeſto Dei iudicio factū eſt, ut quo in loco peccatū cōmiſerat, ibidē & pœnas ſolueret. Præfuit imperio annis octo: agebatq;, quum obijt, ætatis annum quadrageſimumſextū.

Syriam rebellem Solymanus Turca in poteſtatem redigit. *Caput XI.*

SOlimanus unicus Selimi filius ſuffectus eſt patri, anno 1521. Nec parū Chriſtiani principes Selimi tam fortis ac fortunati hoſtis morte lætati ſunt, ſed præ cæteris prudētiſſimus Papa Leo decimus tantū ex ea re conceepit gaudij, quantū triſtitiæ paulò ante, audito Sultani interitu acceperat. Nā eo interitu nūciato, litanias ac ſupplicationes publicas, in quib. homines nudatis pedib. incederēt, Romæ haberi piè curauerat: legatos per totā Europā miſerat, qui id efficerēt, ut Chriſtiani in unū coeuntes, cōtra Chriſtianorum omniū hoſtē arma ſumerēt. Nihilominus quod ad Solimanū attinet, omnibus uidebatˀ mitē agnū rabido leoni ſucceſſiſſe, quū Solimanus ipſe iuuenis rerū imperitus, ac natura (ut ferebatˀ) quietiſſimus eſſet: quæ tamē falſa opinio multos, atq; inter eos Gazellē præcipuè fefellit. Etenim is defuncto Selimo, cui ſe iuramēto deuinxerat, ueluti iā liber, Syriā ſibi ſubijcere propoſuit. Vnde et reliquias oēs Mamaluchorū excipiens, regionis ſimul incolas, nec nō Alarbiū duces ad ſe blāditijs alliciebat: præterea ſeſe Magno Rhodi magiſtro inſinuauit, ut machinas æreas, quæq; ijs neceſſaria ſunt, inſuper arma ac triremes inde acciperet. Ad hæc legatū occulte Alcairū ad Caierbeiū miſit, qui eū hortaretˀ, ut de iniurijs et ſanguine Circaſſorū effuſo uindictā ſumeret: atq; occiſis Turcis, principē ſe cōſtitueret, Sultanicūq; imperiū denuò inſtauraret. Verū Caierbeius Gazellis ueteris inimici uerbis minimè fidē adhibēs, aut fortaſſe maiorē q̄ pro ſuis uirib. difficultatē in huiuſmodi peragēdo negocio futurā cōſiderans, legatū interfici iuſſit, ac Solimanū eius rei admonuit. Solimanus Faratē Baſſam cū ualido exercitu ſtatim in Syriā miſit. Quod quū audiſſet Gazelles, licet iā Baruti ac Tripoli aliiſq; in locis plura Turcarū præſidia expugnaſſet, terrore tamē perculſus, Damaſcū ſeſe recepit quò quidē & Farates lōgis itinerib. tandē peruenit. Cæterū Gazelles nihil aliud ſuis rebus magis expedire arbitratus, q̄ ut fortunę oīa cōmitteret, quę aut uictoriā, aut mortē generoſo duce dignā afferret, exercitū, quē cōgregarat, extra urbē duxit, ac mox cū Farate cōflixit. Sed enim in eo conflictu ipſe unà cū Mamaluchis omnib. trucidatus eſt. Farates uerò una hac uictoria & Syriā recepit, & Caierbeii totiuſq; Aegypti fidelitatē erga Solimanū cōfirmauit. Belgrado & Rhodo deinde expugnatis & occupatis, Caierbeus qui 40 naues ex Alexādria rebus ad bellū neceſſariis onuſtas miſerat, moritˀ. cui Acomates Baſſa, quod ad adminiſtrationē attinet, ſucceſſit. Verū is, quum parum ſuo principi fidelis eſſet, occupare Sultanicum imperium propoſuit, ſed id quidem parum conſultè, quoniam in ipſo pertractandæ rei huius initio à Turcis eo fidelioribus captus atq; interfectus eſt. Quam ob cauſam Solimanus Hebraimum Baſſam Alcairum miſit, ut is res turbatas cōponeret, qui omnia ſingulari prudētia ſubitò pacauit. Mox principis, qui eum diutius abeſſe ſufferre non poterat, amantiſſimis literis reuocatus, Conſtantinopolim rediit: ac nō ita multo pòſt Bellerbeia dignitate donatus eſt.

CONRADO VVESCHER HOSPITALI, SACRARVM AEDIVM IN BENVVILER CVRATORI

Ioannes Herold Hochſtettenſis S. D.

QVi hoſpitalitatem laudāt Conrade optime, ĳ certè & ſanctè mihi facere uidenť, & eā quidē uirtutem extollere, quā inter oēs alias omnis ætas, omnis perſuaſio, omnis Reſp. bene inſtituta ſemper admirata eſt, atq; in ſumma habuit ueneratione. Quis eñ neſcit magnos illos uiros Abrahamū atq; Loth hac una ſuis tēporibus omniū ſibi animos deuinxiſſe? Certè apud Hebræos, qui ſanctiſſima & certiſſima religione imbuti fuerunt, id Eccleſiaſtis & Heſiodi in omniū ore uulgatū iactabať, Hoſpitio fratrē fieri. Chriſtus ipſe inhoſpitalibus cōminať. Paulus qui ſacris prǣſunt, ab hoſpitalitate laudat. Græci olim Ioui Xenio templum cōſtituerant, uno illo opere, q̄ alio quouis magis eum placari exiſtimantes, imò in mulierculis, etiam infamis conditionis, laudari ea meruit, quādoquidem alia nulla ratione Raab Hiericūtina & Canuſina illa Paula clareant. Hinc quoq; Molorchi, Iani, atq; Euandri, atq; adeò totius Germaniǣ olim nomen tam celebre, quod etiam Tacitus maximè probat, Conuictibus (inquiens) & hoſpitĳs non alia gens effuſius indulget: quemcunq; mortalium arcere tecto, nephas habeť. Quorſum hæc? inquies. Vt oſtendam Conrade optime, me haud tā ſtupidū eſſe, quin id in te amplecter temerè, quod ſummo iure cōmendant omnes ac in te exoſculantur, hoſpitalitatē ſcilicet illam tuā, decorum liberalitatis genus, qua omnes tui ordinis uiros ampliſſimos, ſi non ſuperas, certè facilè æquas. Nec etiā uolo me ita ingratum haberi, quod prima quaq; occaſione, gratiā tibi referre intermittere uelle uidear, cum liberale hoſpitium tuum ultrò ipſe mihi ſæpius exhibueris. Accipe igitur Conrade, teſſeram hoſpitalem, Monachi ſcilicet Flortini, Acconenſis olim Archiepiſcopi, de recuperata Ptolemaida Rhythmū, quem ante annos ter centū quinquaginta ſcriptū Philipertus Poyſſenetus, ad Phanū D. Morandi præpoſitus, uir integerrimus, unà cū belli ſacri à Guilhelmo Tyrenſi Archiepiſcopo ſcripta hiſtoria, nobis obtulit. De metri genere nihil hic diſputādum, noſti eñ ipſe circa ſonū uerſari rhythmū, & uno plaſmate ualere, pedū aūt diuiſionē nō anxiè requirere. Hiſtoriæ uerò ueritas (cuius etiā in lib. 2. cōtinuatæ noſtræ hiſtoriæ mentio fit) quæ autoris, qui ipſe rebus interfuit, experiētia nitiť ſcripti deniq; antiquitas ſuā habet & peculiarē cū cōmendatione maieſtatē, cui ſi propter ingenĳ mei tenuitatē nihil accedet, ſi, quod eundē tibi dedico cōſecroq;, nihil nomini tuo ſplēdoris accreſcet, mihi tamē uel hǣc ſatisfaciēt, quod utut ſit, autorē in lucē bona fide ediderim, quod te animi mei gratitudinē magis amplexurū, q̄ barbariē meā reſpecturū noui. Certus ſum quoq; Vdalricū Schmid arcis Dorneck, atq; Vrſum illū Ruchtiū præſidĳ Tierſtein præfectos, fratres ſcilicet uterinos, uiros optimos, & Gregoriū Meyerū muſicum excellentiſſimum, apud Salodurum urbem (ut antiquitate uenerandam, ſic libertate & bonis inſtitutis hodie celebratiſſimā) Nauliopſalten, ſtudiū hoc in te meū maximopere probaturos, quorū quidē calculus ſuffragiorū multorum loco eſſe iure mihi debetur, ita ut æmulorum morſus nihil amplius morer. His Heroldi hoſpitis tui memor. Vale.

Monachi

MONACHI FLORENTINI ACCONENSIS
EPISCOPI DE RECVPERATA PTOLEMAIDE LIBER.

Cvm Romanus pontifex præſidet Veronæ
Vrbanus, memoriæ atq; famæ bonæ,
Saladinus impius abſq; ratione
Occupauit Syriam fera ditione.
Vrbe Tyberiade armis ſubiugata,
Cætera ſunt mœnia ſibi ſponte data.
Non eſt opus lancea, non eſt opus ſpata,
Sic ei ſubueniunt cum fortuna fata.
Vrbe tamen Tripoli non fuit potitus,
Nec quibuſdam alijs ſecus maris littus.
Nam defendit Marchio, iuſſu Dei, citus
Vrbem Tyri, uelut coniugem maritus.
Expugnauit poſtea urbem Aſcalonem,
Donec eam compulit ad deditionem.
Incolis Hieruſalem dat conditionem,
Vt dent cenſum propriam in redemptionem:
Ad ſepulchrum nocuit ire Chriſtianis,
Sanctam & uiuificam crucem dat paganis.
Dumq; miſcet improbe ſacra prophanis,
Ecce nos aſpicimus, ſacrum lambit canis.

Quomodo fama ueniente ad Occidentem, reges alij ſumpſerunt crucem.

Fama uolans petijt fines Occidentis,
Vniuerſas animas Chriſtianæ gentis,
Ad ſuccurſum properent ut omnipotentis,
Qui ſolus præcipere mari ſcit & uentis.
In primis rex Franciæ atq; rex Anglorum
Crucis uenerabile ſignum & decorum
Suis figunt humeris. Chlatratus quorum
Succurſus dum nimium ſeruant, domitorum
Fredericus inclytus princeps Romanorum,
Triumphator habitus, uictor præliorum,
Habito conſilio per regnum Græcorum,
Ad ſtrages accelerat hoſtium dirorum.
Cum eodem properant bellatorum flores.
Certatim accelerant uiri bellatores,
Vulgus cum proceribus, cum magnis minores.
Terra, mari reſonant crucis portitores.

De exilio domini Adelardi Veronenſis Epiſcopi ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis.

Cardinalis presbyter, pontifex Veronæ,
Adelardus opere clarus & ſermone,
Exulat tunc temporis, hac intentione,
Vt pugnare nos doceat pro ratione.
Fert ſummi pontificis hic legationem,
Vt arceat uiros ad transfretationem.
Sed ut eius melius capiant ſermonem,
Ipſe crucem ſuſcipit currens ad agonem.
Comitantur præſulem multi boni uiri,
Strenui militia, probitate miri,
Non oportet nomina quorum hic inquiri.
Quod cum eo uenerint tamen, poteſt ſciri.
Pontum à Venetijs nauibus ſulcantes,
Et die triceſimo Tyrum applicantes.
Chriſtianos Accaron mœnia uallantes,
Vallatos accepimus, ſeq; uix tutantes.

Quomodo Guido rex Hieroſolymitanus iuit ad obſidionem Acconis.

Poſtquam enim uenit rex de captiuitate,
Non eſt uſus poſtea Tyro ciuitate.
Inter eum lites ſunt & Conradum motæ,
Quas Piſani fruſtra flent pulſi ciuitate.
Cum quibus & alijs uniuerſis ferè
Peregrinis uenit rex Accon obſidere.
Sed à tergo tertia die gemuere
Saladinum eis acrius imminere.

Quomodo Saladinus expugnauit regem, Friſonibus ſuſtinentibus agonem.

Quos inſtanter dimicans pellit ut turonem,
Sueti s uicti Friſones ſuſtinent agonem.
Quos ſtella deduxerat in ſimul Acconem,
Magis quæ monſtrauerat Iudæ regionem.
Hi ſulcatis fluctibus æquoris Hiſpani,
Ad urbem Acephalim uenerant, Melani
Vbi ducem ſtatuunt, ſicut uiri ſani.
De Auenis Iacobum, licet eſſent Dani.

Quomodo noſtri mittunt pro Marchione, ut ſuccurrat eis.

Cvm noſtrorum paucitas nequit ultra pati
Tot incurſus hoſtium, nobiles legati
Tyrum miſsi protinus ſe committunt rati,
Vt ſuccurrat Marchio Chriſtianitati.

Quomodo cum Marchione iuimus Acconem, & de prælio magno quod amiſimus ibi.

Sine mora Marchio iubet præparari
Cuncta neceſſaria, naues onerari.
Et quia non potuit terra, uenit mari,
Fluctibus ut Boream uidet dominari.
Nos cum eo uenimus, grataṅter recepti
Ab his qui tunc fuerant ibidem recepti,
Noſtri licet undiq; forent circumſepti.
Ad pugnam tamen communiter ſunt erecti.
Ergo diem ſtatuunt certam, qua pugnarent,
Cumq; Turcos eminus de caſtris fugarent,
Congregati protinus hi poſt terga parerent,
Noſtriq; uictoria, quam ſperabant, carerent,
Milites Templarij Turcis reſtiterunt,
Et ex illis plurimi mortui fuerunt.
Noſtri turpiter fugam ad caſtra dederunt.
Sed qui pigri fuerant, ibi remanſerunt.
Inter dies funebres ſit hæc execrata
Maledicta dies. Hæc maledicta fata,
In hac die nobis ſunt quæ ſic aduerſata,
Sed credo, quod accidit ob noſtra peccata.

Quando uallauimus nos foſſatis, Saladinus ante diem nos inuaſit.

HAbito conſilio, fecimus foſſata,
Ab utroq; littore circumoccupata.
Saladinus ualida manu roborata
Hos inuaſit, antequam lux eſſet nata.
Sed nil ei profuit, nosq; leſit parum,
Imò ſibi contigit, quod fuit amarum.
Vnde triſtis rediit, plenus & irarum,
Sed de ſuo reditu nobis fuit carum.

De inſtrumentis paratis & uijs ſubterraneis ad capiendam ciuitatem.

NOſtri turres ligneas facere cœpere.
Gattos & arietes fieri iuſſere.
Machinas, teſtudines erigi fecere.
Vias ſubterraneas quidam effodére.
Sed nil hæc uel alia nobis profuerunt,
Inter ſe diuidere dum barones quærunt
Terras, quæ tunc temporis Turci poſſederunt,
Nec de illis uſq; tunc quicquam amiſerunt.

De Turcis obſidentibus nos die noctuq;.

SEmper nos ad foueas Turci perurgebant.
Ventus, nox nec pluuia non hos retrahebant.
Nec illi de mœnibus ſemper dormiebant,
Imò uicem actius pro uice reddebant.

De quinquaginta galeis intrantibus ciuitatem, & prohibentibus nobis mare.

DIe prima Domini poſt natiuitatem,
Colunt ſancti Stephani quam feſtiuitatem,
Quinquaginta galeæ contra uoluntatem
Intrauerunt omnium, per uim ciuitatem.
Proh dolor, tunc incipit noſter geminari
Labor, & miſeris nobis cumulari.
Nam cum ante liberè frueremur mari,
Cum terra incipit iam mare denegari.

Quomodo Turci inſultabant nobis, & cõuicia crucis inferentes.

SI ferire tympana, tubasq; ſonare
Videres, & uocibus Turcos reboare,
Cum galeas agitant ante nos, per mare.
Heu heu diceres, Hoc permittis quare?
Milites aſpiceres ſuper muros ſtantes
Turcos, ſanctam manibus crucem eleuantes,
Cum flagellis aſperis eam uerberantes,
Et cum improperijs nobis minitantes.

Quomodo Marchio uadit Tyrum pro reparandis galeis in tanto periculo.

HAbito conſilio, galeam repente
Vnam Ianuenſium, nocte ſubſilente
Eſt ingreſſus Marchio, uir robuſtus mente,
Tyrum ut acceleret, Aphrico pellente.
Si des mille millies marcas Marchioni,
Argenti puriſſimi atq; ualde boni,
Vt ei tunc debeat hoc opus imponi,
Eas certe penderet non uni peponi.
Iſtum tamen Marchio ſubire laborem
Non uitauit, omnium patris ob amorem,
Ad totius populi laudem & honorem,
Et culparum illius pœnam mitiorem.

De uarijs periculis & peſtibus accidentibus noſtris, in exercitu remanentibus.

SCias, in exercitu quod qui remanſerunt,
Omnes in periculo mortis extiterunt.
Hyemem ſic aſperam nam paſſi fuerunt,
Quod uidiſſe ſimilem nec antiqui ferunt.
Imbris torrens ualidus terram inundabat.
Bacchanalis Aphricus mare perturbabat,
Euulſa tentoria cuncta laniabat.

Vbi tandem tenebam cum dentibus.

SI confratres mei tunc ibidem fuiſſent,
Et tenere dentibus me tandem uidiſſent,
Horum quidam, reputo, ſuper me riſiſſent,
Sed eorum plurimi pro me doluiſſent.
Eſſe mallet quilibet ſine aqua raſus,
Quàm pati, quot paſſus ſum, tot aduerſus caſus.
Non mihi tunc ſomnus dictabat Parnaſus,
Cum à cibis uacuus ieiunat omaſus.
Acceſſit & aliud nobis nocumentum,
Ad pœnarum cumulum, & maius augmentum.
Licet portes manibus aurum uel argentum,
Ordeum non inuenis, carnem nec frumentum.
Nondum uicit aliquis, nec uiuit mortalis,
Grauiora uiderit his quæ mala malis.
Nam uini uel olei modicum uel ſalis
Vendebatur carius, quàm ueſtis regalis.
Vidi decem ſolidos pro gallina dari,
Sed bouinas feci bis carnis comparari,
In eodem pondere precioq; pari,
Cum Paulus in azymis iubet epulari.
Qui minima iam uoluit carnis coquinare,
De lignis oportuit duas comparare.
Tres in ouo dederam nummos, quod lixare
Volens, ligna totidem contigit conſtare.
Siquando contingeret, aliquem ægrotum,
Fama licet nominis glorioſi notum,
Tyrum qui ſecedere tunc haberet uotum,
Quod habebat, conuenit nautis dare totum.
Delicatè uiuere qui domi ſolebat,
Ibi fabas & ſiceram non faſtidiebat,
Sed de pane bis cocto ſæpius famebat,
Carnem quoq; marcidam auidius edebat.
Qui præſentes aderant, poterant uidere,
Varijs languoribus homines languere.
Sed nec equi peſtibus diris caruere,
Pars eorum maxima ferè periere.
In diuerſa ſtudia noſtri ſe ſcindebant.
Nam illorum plurimi foras exiebant,
Mori bello quàm fame quoniam malebant,
Herbam quoq; ſtipulam, ligna referebant.
E conuerſo reliqui timentes pugnare,
Rationes uiſi ſunt pro ſe allegare,
Illis tutius eſſe, quàm exire, ſtare,
Dum Conradum uelle ſe dicunt expectare.

De reditu Marchionis, & reconciliatione cum rege Guidone.

Præter

Præterlapſo ſpacio menſium duorum,
Cum immenſo numero Marchio uirorum,
Nobis indigentibus apportauit forum,
Vbertatem inſuper omnium bonorum.
In aduentu eius fuimus gratulati.
Nam in urbe poſtea Turci ſunt ſerati.
Sunt amici, Marchio rexq́; copulati.
Ad pugnandum quoq; nos ſumus animati.

Quomodo caſtella trahuntur ad ciuitatem.

CAſtella uehiculis ad urbem trahuntur.
Machinarum ictibus muri colliduntur.
Ciuitatis incolæ mortui ſternuntur,
Et de noſtris ſimile plures patiuntur.
Heu heu, uariabilis nimis eſt fortuna,
Dum uidetur ſtabilis, hora ter in una
Permutatur leuius, quàm in orbe luna,
Et relinquit hominem in feruente pruna.
Dum ſperamus etenim urbe dominari,
Fortuna mutabilis cœpit uariari.
Ignem ecce cernimus machinis iactari
Super ædificia, cunctaq́; cremari.
Lamentantur milites, plangunt ſeruientes.
Et ſuſpirant pedites, præ dolore flentes.
S barones laniant, barbam euellentes.
Heu heu, cuncti clamitant pectora tundentes.

De tribus maximis prælijs factis in Aſcenſione & Pentecoſte, & ſabbato poſt Pentecoſten.

AD hoc in ſanctiſsimo die Pentecoſtes,
Nos ab omni latere circundabant hoſtes,
Nitentes irrumpere fouearum poſtes.
Nec eſt locus uacuus à ſagittis, quo ſtes.
Idem nobis fecerant in Aſcenſione,
Nec non poſt in ſabbato, & tunc in agone
Pugnarunt uiriliter homines Veronæ,
Memores Ferrariæ tali die pronæ.

Quomodo Turcis cum galeis intrantibus ciuitatem noſtri nequiuerunt reſiſtere.

DVm fortuna terimur nimium ægreſti,
Martyrum uigilia Viti & Modeſti,
Turci truces nimium, & nobis infeſti
Intrant urbem nauibus, unde ſumus mœſti.
Armis uictualibus muniti uenerunt,
Noſtri quibus obuiam claſsibus iuerunt,
Sed eis reſiſtere dum non potuerunt,
Vtrobiq; mutuo damna pertulerunt.

De duobus inſultibus factis ſuper galeis noſtras niſi duas galeas eorum cepimus, nec poſtea auſi fuerunt exire.

SVmmo mane, die Iulij Calendarum,
Et in quadam alia præcedente parum,
Cum immenſa Turci copia galearum,
Longe foras exeunt à turre Muſcarum.
Super noſtros acrius faciunt inſultum,
Iacientes in eis ignem in occultum,
Sed hoc aliquantulum nocuit, nec multum.
Verum non diutius ſtetit hoc inultum.
Duas enim galeas noſtri ſunt lucrati,
In quibus ſunt plurimi Turci trucidati.
Vnde ſunt reliqui tamq́; perturbati,
Quod exire taliter poſt hoc non ſunt rati.

Quando ueros rumores de imperatore audiuimus, & quomodo per Vngariã & Bulgariam intrans, Græciam depopulatus eſt.

IN eodem tempore nuncij uenerè
De Romano principe, uera qui dixere,
De quo quia contigit ſermonem habere,
Prælibandum arbitror, quod hi retulere.
Ergo poſtquam inclytus princeps Romanorum
Intrauit monarchiam regis Vngarorum,
Vbertatem omnium dat rex & forum,
Donec eum duxit ad terram Bulgarorum.
Per quam paſſus eſt plurimas aduerſitates,
Bulgarorum uarias ob doloſitates,
Ad Græcorum donec peruenit ciuitates.
Vbi Græci comperit regis ſimultates.
Eum nam deceperat Græcus imperator,
Pacti, quod promiſerat, factus deprauator.
Nam ſibi promiſerat, quod eſſet tutator
Eius, & commercij fidus uenundator.
Propter hoc exercitus noſter expugnator
Regis ſui factus eſt atq; ſpoliator,
Et cunctarum mercium ſerus deprædator,
Inſuper & hominum ſerus trucidator.
Vt uacare plenius poſsit ultioni,
Et punitis incolis, inſtet regioni,
Suæ Cæſar prouidens expectationi,
Hyemandum indicat ibidem yroni.

Cæſaris moram nobis hic diſce doloſam.

MOram importunitas temporis & menſis
Suadebat, & copia ſe diffundens menſis,
Quod totum luit exercitus Acconenſis.
Quem ſagitta ſauciat, quem caſtigat enſis.
Tandem circa Domini reſurrectionem,
Talem Cæſar recipit compoſitionem,
Vt dent Græci naues ad transfretationem.
Feſtinant Græculi, complent iuſsionem.

Quomodo Soldanus Iconij uoluit eum prodere, ſibi datis obſidibus.

DVm ſancti Georgij brachium tranſiſſet
Cæſar, atq; fidei obſides cepiſſet
A Soldano, proditus ab eo fuiſſet,
Ni diuina gratia eum præceſsiſſet.
Dum enim Iconium tuti properarent,
Aſsiſtebant undiq; Turci, qui uetarent
Omnia commercia, boſq́; trucidarent,
Vel eminus potius eos ſagittarent.
Circumſeptis taliter uiris Chriſtianis,
Hac illac uolantibus Turcis & paganis,
Elapſis ex integro tribus ſeptimanis,
Maior pars exercitus nil comedit panis.

Quomodo expugnauerunt Iconium.

CAeſar exercitui retro prouidebat,
Sed illius filius ante præcedebat.

Quo duce Sueuia inclyta gaudebat,
Hic primas incolumis acies agebat.
Cuius ad inſignia noſtri cohortantur,
Diſſipati cunei hoſtium fugantur.
Tunc intra Iconium omnes comitantur,
Superatis hoſtibus urbi dominantur.
Soldanus reſiſtere cernens eſſe durum,
Cum theſauris fugit in oppidum ſecurum,
Et cunctis commercia ſpondet ſe daturum,
Dum Auguſtum uideat inde receſſurum.

Quomodo in Armenia mortuus eſt Imperator in ſalefico flumine.

Abhinc in Armeniam tranſit amœnam,
Vbertatum reperit quam cunctarum plenam.
Nam de fonte diuite trahit ipſa uenam,
Hæc frumentum dat & equis auenam.

Quid profuit Imperatori, quod intrauerit mare.

Vitæ tamen illius dolos hoc parauit,
Dum in paruo gurgite ſolum hunc necauit.
Dic mihi, quid profuit, quod mare uitauit,
Ab aquis ſalefici dum non ſibi cauit.
Dictus eſt ſaleficus, quia factus ſale,
Dicatur maleficus, quia fidus male.
Salum mare tremuit, quia ſit mortale,
In ſalo ſalefici ſolum dicit uale.
O, dico, fallacia cum fortuna fata,
In Romano principe nimis debacchata,
Quem non poſſunt ſternere lancea uel ſpata?
Morte cita rapiunt & inopinata.
O fata ſententiam noſtram permutate,
In Romano pontifice ſecus iudicate,
Ab aquis ſalefici illæſum ſeruate,
Et hunc armis potius quàm aquis necate.
Romanorum principi, imperatori
Ampliori longius cederet honori,
Rutilanti ſanguine quàm in aquis mori,
Suis nec principibus eſſet hoc terrori.
Nam ut uerum fatear, quod mihi dixere,
Qui ſecum tunc temporis ibidem fuere,
Vniuerſi principes ita timuere,
Quod ex illis plurimi mare tranſiere.
Cur ſublato principe, principes timetis?
Cum dominus mirabilis in ſuis athletis,
Occultis iudicijs ſibiq; ſecretis,
Hunc ad ſuæ gloriam traxerit quietis.

Quomodo exercitus eius ueniens Antiochiam, ibi per crapulam mortuus eſt ferè totus.

Omnes Antiochiam alij uenerunt,
Et ducem Sueuiæ ſibi præfecerunt.
Francorum baronibus nuncios miſerunt,
Ab his conſilium ſibi petierunt.
Maior & præcipua pars Theutonicorum,
Non attendens regulam hic à foris morum,
Multum & repente ſe dum replet ciborum,
In breui deleta eſt de ſorte uirorum.
Nam cum per inopiam eſſent uacuati,
Poſtea per copiam nimis epulati,
Non eſt præter Phyſicam, ſi ſunt infirmati,
Et de huius ſeculi tædio ſublati.

Quomodo Marchio uadit ad eos Antiochiam.

Habito conſilio, noſtri Marchionem
Mittunt Antiochiam, ut ducat Acconem,
Per talem Teutonicos uiros regionem,
Vt nullam incurrere poſſent læſionem.
Qui ſine periculo cernens ſe nequire,
Acconem ulterius per terram redire,
Parat cum exercitu nauibus uenire,
Sinit tamen poſtea Septembrem exire.

Quomodo noſtri pedites occiſi ſunt in feſto ſancti Iacobi.

Eius in abſentia nobis accidère
Plurima, quæ poſtea multa ſtetere.
Nam in feſto Iacobi noſtri exière
Pedites, & hoſtium caſtra irruère.
Turci nimis prouidi, nimiſq; ſagaces
Vrunt tabernacula, ſubmittentes faces.
Noſtri nimis auidi, nimiſq; uoraces,
Certant cuncta rapere, ut lupi rapaces,
Neq; uident milites eos ſubſequentes,
Ordinatis cuneis, in hos irruentes,
Pluſquam quinque milia morti dant ſternentes.

Licet bene eſſent armati, tamen culpa ſua & militum mortui ſunt.

Sic erant hi pedites bene loricati,
Baliſtis & arcubus decenter armati,
Quod nunquam ab hoſtibus eſſent ſuperati,
Si poſſet ordinibus repugnare fati.
Anhelantes pedites noſtri fugiebant,
Equis uecti leuibus Turci præcedebant,
Sed qui retro uenerant, noſtros proſternebant.
Sine ictu etiam plures corruerunt,
Si ſuccurſum eis milites præſtitiſſent,
Sarracenos turpiter in fugam uertiſſent,
Et illi de mœnibus ita timuiſſent,
Quod cum rebus omnibus urbem reddidiſſent.

Quomodo illi de ciuitate exeunt, & cum Hoſpitalarijs confligunt.

Sed ut noſtros uident taliter effugari,
Non oportet quærere, ſi poſſent lætari.
Non enim exiſtimant Turcos refrænari,
Donec noſtra uideant caſtra concremari.
Vt augmentum igitur noſtris darent malis,
Exeuntes ianuam partis Borealis,
Obuiant militibus primum hoſpitalis,
Inter quos conficitur pugna manualis.
Hoſpitalis milites ab equis deſcendunt,
Vt urſa pro filijs cum Turcis contendunt.
Turci noſtrum aggerem per uim bis conſcendunt.
Hos ſagittis ſauciant, hos igne ſuccendunt.
Et Hoſpitalarij equos aſcenderunt,
Et Turcos à latere maris inuaſerunt.
Quos ad urbis mœnia per uim reduxerunt,
Et ex his in foueis multos occiderunt.

Quomodo Turci palam & clam intrabant ciuitatem.

Poſt hoc infortunium, aliud ſucceſſit.
Plena uictualibus ad portum acceßit
Nauis, dumq́; ſæpius quæritur, unde ſit,
Velum hoc reficiens in uillam diſceßit.
Vidi poſt hanc alias tres palam uenire,
Et galeas obuiam illis noſtras ire,
Nequiuerunt eas tamen ſic impedire,
Quod uetarent mœnia urbis introire.
Item noctu ſæpius ingrediebantur,
A noſtris multotiens ſed capiebantur,
Et ereptis ſpolijs ipſi necabantur,
Ob hoc tamen alij nunquam terrebantur.

De uarijs inſtrumentis noſtris fruſtra conſumptis.

PRæter hæc tres machinas nobis combuſſerunt,
Tuncq́; noſtri ligneum caſtrum deduxerunt
Ad Muſcarum turrim, ſed eam non leſerunt,
Nimis citò quia nauem ſuccenderunt.
Item barcam dirigunt facibus ſuccenſam,
Cum qua nauem concremant illorum immenſam.
Cito Turci tamen uindicant hanc offenſam.
Nam cum noſtri ſegniter & minus attentè
Starent ad cuſtodiam, in die ſequente,
Turci turrim ligneam concremant repente,
Cum naui, quam fecimus, ipſam deferente.
Ad hæc barca, trabibus deſuper uelata,
Dum ad turrim ducitur, fuit naufragata.
Inſtrumenta cætera, ad idem parata,
Sunt hoc modo perdita, uel igne cremata.

De aduentu Comitis Henrici Campaniæ.

CAteruatus militum numeroſitate,
Campanienſis uenerat ea tempeſtate
Comes, & exercitum in neceßitate,
Sumptibus innumeris roborauit late.
Attamen conſilio fretus leuitatis,
Forte per audaciam iuuenis ætatis,
Paucis uictualibus ſecum apportatis,
Summæ nobis præſtitit cauſam egeſtatis.

De ariete ferreo cooperto, quem Biſuntinus fieri fecit, & de igne Græco à quo combuſtus fuit.

QVid de Archipræſule dicam Biſuntino?
Vir eſt totus deditus operi diuino,
Orat pro fidelibus corde columbino,
Sed pugnat cum perfidis aſtu ſerpentino.
Fecit hic arietem, quem de ferro texit,
Qui noſtrorum animas plurimum erexit.
Nullus enim credidit, nullus intellexit,
Quod comburi ualeat, licet ignem neſcit,
Terruiſſe creditur mentes paganorum.
Dicebatur etenim, quod ſtragem murorum
Et ruinam faceret, eſſetq́; dirorum
Digna retributio ſcelerum Turcorum.
Secus tamen accidit, quàm æſtimabatur,
Quod per negligentiam factum non negatur.
Nam ad murum poſitus tantum lapidatur,
Quod ferrum excutitur, ignisq́; iactatur,
Ignis ille fœtidus, ignis execratus,
Cum ampullis uitreis deſuper ſtillatus,
Serpit per gracillimos ſubintrans meatus,
Donec intus æſtuans, magnos dat hiatus.
Pereat, ô utinam, ignis huius uena,
Non enim extinguitur aqua, ſed arena,
Vixq́; uinum acidum arctat eius frena,
Et urina ſtringitur eius uix habena.
Ignis hic conficitur tantum per paganos.
Ignis hic exterminat tantum Chriſtianos,
Incantatus nanq; eſt per illos prophanos,
Ab hoc perpetuò Chriſte libera nos.
Ignis ille terruit ſic noſtrorum mentes,
Quod ad pugnam congredi non ſunt confidentes,
Verùm ædificia retro retrahentes
Milites quieſcere malunt & ſeruientes.

Quomodo nos fatigati fruſtra expectauimus reges Franciæ & Angliæ, nequeuntes uenire.

EXpectare ſtatuunt reges uniuerſi,
Sed dum reges ueniunt, fluctus ſunt aduerſi
Sic, quod neceſſario retro ſunt conuerſi,
Alioquin dicitur, quod eſſent ſubmerſi.
Sed non ſolum regibus eſt obſtruſum mare,
Nequiuerunt alij quoq; transfretare,
Neq; uictualia nobis apportare.
Cara nimis apud nos uendebantur carè.

De inceptione famis.

DE Andegauenſibus libræ datæ trinæ
Sunt à me, pro modio paruulo farinæ.
Palatis nobilium carnes tunc equinæ
Reſpondebant melius, quàm quondam gallinæ.

De edicto uendendorum cibariorum.

BArones conſtituunt uno prorſus ore,
Vt dentur cibaria precio minore.
Sed error nouißimus peior fit priore,
Dum non audent uendere conſueto more.
Non enim tunc cibaria inueniuntur,
Per forum uenalia, ſed effodiuntur
Pauimenta, domini ubi recluduntur.
Sic inops & locuples famem patiuntur.

De famelicis ſeruientibus, ad Turcos fugientibus.

MIlites quid facient, quid ue ſeruientes?
Expectaſſe reges ſe ſunt hi pœnitentes.
Ne per famem pereant igitur timentes,
Turmatim effugiunt ad Turcos, ſeruientes.

Quod noſtri exeunt ad caſtra Saladini.

TVnc diſponunt egredi ad caſtra Turcorum
Noſtri, cauſa ſtraminis & cibariorum.
Sed prius deputant cuſtodiæ caſtrorum
Cum Bleſenſi Comite ducem Sueuorum.

Quomodo

Quomodo Turci exeunt de ciuitate à parte Piſanorum, ſed noſtri eos reprimunt.

SEcus flumen igitur ut ſunt hoſpitati
Ciues, igne plurimum & armis parati,
A Piſanis exeunt ſimul congregati,
Caſtra defenſoribus deſtituta rati.
Igne Græco machinas humectarunt,
Aſſuetis ſpiculis uiros ſauciarunt,
Donec ducis milite eos diſsiparunt,
Et plures per littora mortuos proſtrarunt.
Tunc de noſtris Ianuam plures intrauere,
Et ad muros alij ſcalas portauere,
Qui potiri urbis mœnibus ſperauere,
Niſi quia tenebræ noctis uetuere.

Quomodo Saladinus pugna & dolis fatigauerit noſtros, donec ad caſtra redeunt.

AD noſtrum exercitum, uerſus Saladinum
Properantem circuunt, iuxta matutinum,
Donec caſtra collocant ſupra montis ſinum.
Saladinus ſubdolus remeauit,
Et ad montes properans, ibi latitauit.
Nam ad prædam currere noſtros æſtimauit,
Quos onuſtos penitus perdere ſperauit.
Sed ut noſtros aſpicit non ire prædatum,
Vniuerſum dirigit ad hos equitatum.
Vertunt ultra fluuium noſtri comitatum,
Et de ſolo reditu habent cogitatum.
Turci ſunt acerrimè noſtris comminati,
Dum coacti ſiſtere ſunt caſtrametati.
Sed in die poſtera procul abſentati,
Noſtris fiunt prauij ad poſtes foſſati.
A quibus conficitur ibi pugna dura,
Proſtratis militibus & equis per rura,
Chriſtiani redeunt in caſtra ſecura.
Sic deinceps ingredi non eſt cura.

De nepote Clarimontenſis Comitis, & quibuſdam alijs dolo captis.

SEd quia Teutonici de campo patente
Turcos effugauerant in ſancto Clemente,
Exeuntes effugant, in die ſequente,
Turcos quidem milites de Francorum gente.
Sed tunc in inſidijs pagani latentes,
Impræuiſi curſitant, Francos colligentes.
Inter timori deditos & captos uiuentes,
Sunt triginta milites, & horum clientes.

De ſeptem nauibus Turcorum intrantibus ciuitatem, nobis inuitis.

DVm nos de materia plaſmati terreſtri,
Et in arcto poſiti loco & ſylueſtri,
Tribulamur malleo nimium agreſti,
Quid in feſto uidimus, audias, Sylueſtri.
Septem uictualibus naues oneratæ,
Chriſtiani populi abſq; uoluntate,
Receptæ ſunt propatulo in ciuitate,
Nec galeæ noſtræ ſunt eis aduerſatæ.

Quomodo tunc Teutonici uiriliter expugnauerunt ciuitatem.

TVnc ibidem iuxta me ſi tu præſens fores,
Cum armati circuunt uillam bellatores,
Certè Teutonicorum iuraſſes furores
Vniuerſis gentibus eſſe fortiores.
Nam denſos miſsilium hymbres contempſere,
Ignis atq; lapidum ictus pertulere.
Et muri faſtigijs dum ſperant hærere,
Diminutis plurimis ſcalis corruère.
Claruit hoc prælio gens Alemannorum,
Cuius nomen metuunt phalanges Turcorum.
Nam per negligentiam non ſtetit eorum,
Quod ſimus mœnibus potiti murorum.

De muro ciuitatis per imbrem diruto, nihil nobis profuit.

DVm orationibus uirginis Mariæ
Fulcimur, & meritis genitricis piæ,
Audias, quod accidit nobis quadam die.
Ieiunant cum uigiliam Epiphaniæ,
Nocte integra, & mane ſequente,
Redeunt ſpectacula. Sed Auſtro fremente,
Crepitant tonitrua æthere candente,
Nix, hymber cum grandine cadit uehemente,
Chriſtus Dei filius, Deus ultionum,
Qui pro ſuis medio dimicat agonum
Non geſtando clypeum, lanceam uel corium
Vrbis muros ſtruit, dans ad aſtra ſonum.

De duodecim nauibus Turcorū naufragatis in portu.

DEus quoq;, pietas cuius cuncta regit,
Qui quos ab initio ſibi prælegit,
Licet ſinat concuti, ſemper tamen tegit,
Naues Turcorum mirabiliter confregit.
Nam hærebant ſcopulis anchoræ iactatæ,
Neq; uictualia trahunt de rate.
Ventorum Ceraunijs cum naues quaſſatæ,
Sunt in portus medio cunctæ naufragatæ.
Idem olim mœnia Ierico proſtrauit,
Quam Hebræus populus bonis ſpoliauit.
Sed Acconis muros dum ipſe diſsipauit,
Ad murum Chriſticola nullus propinquauit.
Licet noſtris pluuia det impedimenta,
Non fuit militia noſtra tamen lenta.
Adaptarunt bellica membris ornamenta.
Et à longe premens equos & iumenta
Perijt, audacia militum Francorum,
Quæ quondam cacumina tranſcendens murorum,
Effugabat milia trecenta Turcorum,
Sicut geſta referunt Antiochenorum.
Si tantum cum machinis de muro ſtrauiſſent,
Certatim ad mœnia, credo, cucurriſſent
Sed uirtute Domini eum muniti eſſent,
Promptiores aggredi eos debuiſſent.

Quomodo Turci aſcendunt tumulum quem fecimus.

DVm in natalitijs ſancti Fabiani,
Pranderent ad tertiam horam Chriſtiani,

Exeunt de mœnibus bis mille pagani,
Qui nuper intrauerant,facti oppidani,
Grandualem tumulum,quem noſtri fecerunt,
Pulſis operarijs,ſtatim conſcenderunt,
Pauci tamen milites eos fugauerunt,
Et eos in foueis urbis proſtrauerunt.

De quodam inſultu noctu facto.

CVm ſit exercitio dies deſtinata,
Et dicatur ocio nox eſſe deſtinata,
Nocte tamē colitur Agnes qua beata,
Ad pugnam egreditur gens Deo ingrata.
Non diurno prælio fuit ſatiata,
Sed de nocte ueniens caterua denſata,
Eſt cum igne ſpicula Græco iaculata,
Super noſtros uigiles,ſtantes ad foſſam,
A quorum tumultibus noſtri perturbantur.
Et nox licet obuiet,ſtatim congregantur,
Pagani uelociter in urbem fugantur.
Sed utrinq; plurimi prius ſauciantur.

Quomodo Marchio fruſtra tentat expugnare turrim Muſcarum.

RAtione notum eſt ſatis euidenti,
Et fide cognouimus hoc experimenti,
Quantum exercitui dat impedimenti,
Turris quam in medio portus pulſant uenti.
Vt ergo hanc Marchio poſſet uendicare,
Fabricatus citius ueruex ſulcat mare.
Sed cum crebris ictibus debet hanc quaſſare,
Ipſum cogunt ſcopuli longius aſtare.
Vt quod nil proficeret labor hic,cognouit
Furens,ſtridens Marchio machinam remouit.
Cum fatorum ſerie fortunam deuouit,
Et ſuam Beelzebub qui ſic turrim fouit.

De quodam Polino qui prodebat noſtros ſeruientes.

MArtis idus ſeptimo,noſtros ſeruientes,
Vt herbas colligerent,foras incedentes,
A Polino proditos,longe diſcurrentes
Sarraceni capiunt,in dolis latentes.

De contraria fortuna ob noſtra peccata,& de morte prælatorum & Baronum.

PRætermiſſo,quotiens muris erumpentes
Atq; campis nobis ſubito irruentes,
Turci captiuauerunt noſtros ſeruientes,
Proſequamur alia,parum diuertentes.
Ob totius populi labem & peccatum.
Fortunam contrariam ſenſimus & fatum,
Quæ noſtrum ancipitem,diuq; rotatum
In profundum mergere non deſiſtunt ſtatum.
O nequam & infida ſeries fatorum.
O crudelis Atropos,peſſima ſororum,
Nunquid ſimul rumpere uis Chriſtianorum
Fila,quod præſidio priuas prælatorum?
Vt enim hæreditas noſtri Saluatoris
Crucifixi,patris,domus redemptoris
Venit ad extranei manum poſſeſſoris,
Perdidit auxilij multum & honoris.

De morte Gregorij & Vrbani Papæ.

PRimò nam Gregorium,ſtatim pòſt Vrbanum,
Vtrunq; pontificem perdidit Romanum,
Qui de Hieroſolyma tyrannum prophanum
Habuerunt animum profugandi ſanum.

De morte Henrici & Guillermi regum Angliæ & Siciliæ.

POſt Henricum,inclytum regem Anglorum
Et Guillermum perdidit regem Siculorum.
Qui ſuis præſidijs ſunt Chriſtianorum
Tutati reliquias à manibus Turcorum.

De morte Archiepiſcopi Rauennatis & Epiſcopi Fauentini.

QVisquis Archipræſulem nouerit Rauennatem,
Fauentini præſulis atq; probitatem,
Ob illorum obitum Chriſtianitatem.

De morte Langrauij.

SEd quid dignè referam nobilis Langraui,
Corporis & animi fuit magna ui.
In Dei ſeruitio qui labore graui
Conſumptus,in reditu perijt in naui.

De morte comitum Theobaldi & Stephani, qui fuerunt fratres.

ADuentus laudabilis comitum duorum,
Theobaldi,Stephani,fratrum germanorum,
Gaudium infuderat mentibus Francorum,
Sed hos nimis uulnerat cita mors eorum.

De morte Epiſcopi Cantuarienſis.

SAnctus Archipontifex Cantuarienſis,
Populum conſilio fouens & expenſis,
Militonum cœtibus cateruatus denſis,
Recreabat pauperes ſumptibus immenſis.
Quæ ſic poſtquam uineæ intentum uidit,
Tantis operarij fructibus inuidit,
Vitæ filium protinus illius ſuccidit,
Clerus,plebs cum nullus quare ueſtes ſcidit.

De morte Archiepiſcopi Biſuntini,& Ducis Sueuorum,imperatoris filio.

HInc Archiepiſcopus,gemma Clericorum
Biſuntinus obijt,Duxq; Sueuorum,
Qui niſi contraria foret ſors fatorum,
Strauiſſet innumeras acies Turcorum.
Nam ut fuit proprio priuatus parente,
Qui,uelut prædiximus,ſtipatus ingente
Turba uenit militum,factus eſt repente
De torrente ſtabilis,tepens de feruente.

De magna fame.

SIc iſtis baronibus in neceſſitatis
Deſtituti tempore ſumus & prælatis,
Alijsq; pluribus,non hic nominatis,
Nobis aduerſantibus tum fortuna fatis.
Et in uerbo dicere ueritatis tibi
Poſſunt,qui tunc temporis remanſerunt ibi,

Quod ſunt indigentiam tantam paßi cibi,
Quod neſcimus ſimilem ab antiquis ſcribi.
Ploratu graui cibaria quærebantur,
Nec quærentes quoniam non ſic conſolantur.
Sed ſi quando forſitan inueniebantur,
Cum amaris poculis fletu miſcebantur.
Idem cibus dominum & equum alebat.
Nam cum equo dominus panem diuidebat.
Herbas quas periculo mortis colligebat,
Equus crudas,dominus coctas comedebat.
In tanta penuria rerum edendarum,
Nos in quadrageſima cibis equinarum
Recreamur carnium & camelinarum,
Alijs rodentibus textas carublarum.
Multi qui diuitias ſuas aliquando
Fuderant,pauperibus eas erogando,
Nihil ſumunt,exules facti mendicando.
Quare diem ultimum claudunt ieiunando.

Quod pontifices ſtatuunt eleemoſynas fieri.

TVnc ſacri pontifices,ſacriq; prælati,
Principes Eccleſiæ ſanctæ deputati,
Vincula pœnitentibus reſerant peccati,
Qui de ſuis conferunt tantæ paupertati.
Vt habere ualeant hanc remiſsionem
Omnes,largam faciunt erogationem.
Sed prælati faciunt diſtributionem,
Vt tantæ participes ſint remißionis.
Præ cordis mundicia & confeßionis,
Erogant de proprijs omnes largè bonis.
Onus ferunt præſules diſtributionis.

Quomodo mitigatur fames.

ET hæc eleemoſyna cœpit erogari,
Iram Dei protinus ſenſimus placari.
Intuemur etenim eminus in mari
Nobis uictualia nauibus portari.

Quantum uendebantur uictualia.

TVnc farinæ modius ſex minus centenis
Vendebatur aureis,frumenti ſex denis.
Ordeiq; modicum dabant quadragenis,
Reperto uix furfure aureis ſeptenis.

De miraculo alleuiatæ famis.

PRo prædicto precio nequibat frumenti
Reperiri modius,die præcedenti,
Qui dabatur publicè cuiuis offerenti
Duos uel tres aureos,in die ſequenti.
O mira potentia ſummæ Deitatis,
Qui tam mirabiliter onus paupertatis
Chriſtianis abſtulit,grauis egeſtatis,
Tempora temporibus mutans ubertatis.

Quomodo rex Franciæ uenit,& expugnauit ciuitatem.

SAbbato poſt Domini reſurrectionem,
Philippus rex Franciæ ueniens Acconem,
Totam mentis operam & intentionem
Circa uillæ poſuit expugnationem.
Secus turris igitur maledictæ latus
Erigit petrarias,illic hoſpitatus,
Aliaſq; machinas,nec non apparatus,
Quorum murus corruat ictibus quaſſatus.
Dumq; muros diſsipat,& implet foſſata,
Quæ profunda fuerant admodumq; lata,
Inſtrumenta plurima ſunt ibi cremata,
Alijſq; uarijs modis diſsipata.

De rege Angliæ diuertente Cyprum,eamq; ſubiugante.

INterim rex Angliæ inclytus Richardus,
Qui per famam redolet ut odore nardus,
Metuendus hoſtibus,ſicut feris pardus,
Cyprum tunc uenerat,licet ſuis tardus.
Nam tyrannus inſulæ,turbo pietatis,
Tribus ibi nauibus regis naufragatis,
Homines incluſerat nauibus ligatis,
Equis,uictualibus,armis uſurpatis,
Sed à rege reddere cuncta poſtulatur.
Negat,pugnat,uincit,fugit,uinculatur.
Digna factis ultio dignè compenſatur.
Captiuator hominum modò captiuatur.
Victis caſtris,urbibus Cypri ſubiugatis,
Plenè faueant regi,addendaq; ſatis
Cogitent calcaria mundum. Ergo datis
Ventis,intrat pelagus,fluctibus iratis.

De quadam naui Turcorum,onerata igne Græco & armis,uolente intrare ciuitatem, quam ita expugnauit rex Angliæ,quod tota penitus ſubmerſa eſt cū omnibus in ea cōlentis.

DVm Acconem ſatagit iter maturare,
Naui magnæ molis contigit obuiare,
Quam Acconem comperit rex uelle intrare,
Et Turcis præſidia maxima portare.
Ad hanc ergo galeæ cunctæ congregantur.
Sonant tubæ,claßica tympana pulſantur.
Exeruntur gladij,arcus ſinuantur.
Ad inſtar grandinis ſpicula uibrantur.
At Turci de caueis,ut de caſtro forti
Ictu noſtros,lapidis ut tormento torti,
Sudibus & iaculis tribuentes morti,
Metum noſtræ maximum ingerunt cohorti.
Sed per uocem regiam ſeſe reſumentes,
Turcos uexat acrius ſupereminentes,
Iaculorum uerubus,caueis figentes.
Noſtros tamē reprimunt,igne perfundentes.
Et dum nauis rumpitur roſtris galearum,
Ignis,ſudes,iacula profuere parum.
Nam dum illos ſorbuit puteus aquarum,
Eſca fuerunt uolucrum atq; beluarum.
Armis potentißimi periere mille,
Quod ſi fortè recepiſſent mœnia uillæ,
Nunquam hos deuinceret iſte rex uel ille,
Nec currens Græcia tota cum Achille.

Quomodo rex Angliæ uenit Acconem.

VErſus Accon igitur malus incuruatur,
Oculis nauigium æquora furatur.
Chriſtianus populus gaudens gratulatur,
Et confuſus ethnicus dolet,& turbatur.

De

De machinis Comitis Flandriæ regi datis.

INſtrumenta protinus iubet præparari,
Sed ne uacet interim, Comitis præclari
Flandrenſis petrarias poſcit ſibi dari,
Omnes flebant obitum cuius tanquam cari.

De rege Franciæ murum aſcendente cum ſuis ex altera parte.

RVptis propugnaculis, muros, turres ſtrarat,
Parte ſed altera qui iam explanarat
Primi muros ordinis, alios quaſſarat.
Rex Francorum ciuitatem ſcandere parat.
Milites appoſitis ſcalis aſcendebant,
Sed hos igne liquido Turci perfundebant,
Et ſe murum inſimul omnes opponebant,
Et aliunde neminem quem tunc timebant.

Quomodo Anglicis non pugnantibus, Mareſcalcus Franciæ obijt.

IAm ſuum rex Angliæ caſtrum expectabat,
Nec de ſuis interim quiſquam dimicabat.
Illuc omnis Aſiæ manus acclinabat,
Vbi ſola Franciæ uirtus pugnabat.
Miles ſtrenuiſsimus, inclytus & fortis
Mareſcalcus Franciæ, militum cohortis
Rector ibi ſoluit diræ iura mortis,
Quem planxit exercitus lachrymis obortis.

Quomodo Francis cadentibus terretur rex.

DVxit ergo cedere Gallica iuuentus,
Sed hic non efficitur ſegnior uel lentus,
Nec eſt primo diruto muro rex contentus,
Ad ſtragem alterius ordinis contentus.

De turri maledicta caſa, tonſa & quaſſata.

EMinebat ibidem turris Maledicta
Quondam ſolo nomine, nunc re maledicta,
Supertonſa machinis, ſubtus facta cripta,
Qua defenſa olim ciuitas eſt, nunc uicta.
Nam quadris lapidibus undiq; ſublatis,
Omne iam amiſerat robur firmitatis,
Columnis & poſtibus ſubtus coaptatis,
Ruituris funditus tantum concrematis.

Quod Turci timentes ruinam turris, offerunt ciuitatem.

LApſus turris igitur territi timore,
Peſsimo etiam dubijs rebus ſuggeſtore,
Turci pertinaciæ poſito furore,
Ciuitatem offerunt ſupplicantium more.

De controuerſia Chriſtianorum & Turcorum per Marchionem ſedata.

ABlata reſtitui cuncta Chriſtianis
Cum captiuis poſtulant reges à paganis,
Dum fit controuerſia ſuper immanis,
Hanc diremit Marchio doctus in mundanis.
Procurandam etenim hanc per Marchionem
Reges ordinauerant compoſitionem.
Ad tollendam igitur dubuationem,
De promiſsis ſeſe dederunt cautionem.

De rebus cum ciuitate redditis.

VRbem, ſupellectilem, arma reddidere,
Captiuos cum nauibus, quotquot habuere
Vrbis intra mœnia, quadringentos fere.
Veſtes tamen retinent, quas inciſere.

De hiis quos Saladinus nobis reddere promiſit.

SAladinus inſuper ad uota noſtrorum
Dans electos milites centum aliorum,
Captiuorum corpora mille quingentorum,
Cum ducentis millibus reddere aureorum.
Reddi quoq; debuit precioſæ crucis
Lignum, in quo calicem paſsionis trucis
Ebiberunt uiſcera glorioſi ducis,
Suggerente principe tenebroſæ lucis.

De uexillis regum poſitis in ciuitate.

IVramento placuit pactum confirmari,
Et uexillis regis turres ſpeculari.
Tunc uideres pueros, ſenes gratulari,
De uictoria Domino laudes modulari.

Deſcriptio temporis quo fuit capta ciuitas.

A Natali Domini mille ducentorum
Nouem minus ſpacium fluxerat annorum,
Accon fere circulis obſeſſa duorum,
Idus quarto Iulij redditur, annorum.

Quomodo reges diſcordantur, capta ciuitate.

POſtquam reges urbis mœnibus ſunt potiti,
Arma, uictualia, uades ſunt partiti.
Quam quod diu fecerant intendentes liti,
Simulatæ fœdera pacis ſunt obliti.
Dum enim rex Angliæ protegit Guidonem,
E contra rex Franciæ fouens Marchionem,
Illi ſuam tribuit terræ portionem,
Parat hic ad propria dum reuerſionem.

Quomodo Saladinus noluit attendere pactum, ueniente termino.

IMminebat terminus datus à paganis,
Quo ipſi ſpoponderant crucem Chriſtianis,
Nec uult plebem ſinere cor iniqui canis,
Induratum redimens tempus uerbis uanis.

Quomodo rex Angliæ fecit interfici obſides Turcorum.

COram tabernaculis igitur Turcorum,
Iugulari corpora clarus rex Anglorum
Pluſquam tria milia iubet captiuorum,
Pro reddenda uadium cruce relictorum.

De auro inuento in uiſceribus occiſorum.

INhumanè carnifex cœpit deſæuire,
Quod referre nephas eſt, tædium audire,
Ita uidi plurimos, aureos ſitire,
Vt aurum in uiſcera uadant exhaurire.
Nec illorum ſufficit ſtercora lauari,
Sed iubentur corpora flammis concremari.
Tunc uideres cineres crebro uentilari,

Et ab iiſdem rutilans aurum ſequeſtrari.
Nam hæc plena plurimis dolis gens,per ora
Aureos reconderat interiora,
Quos emittens poſtea per inferiora,
Aſſumebat iterum ſero uel aurora.

De corrigijs & felle ab eorum lateribus & hepate raptis.

ET plures corrigijs arcus incuruabant,
Illorum lateribus,quos excoriabant.
Raptum fel ab hepate reliqui portabant,
Quo pleni nequitia Turci redundabant.

De gaudio innato nobis ex morte eorum,qui crucem promiſerant.

TAlia conſpiciens quiſque gratulatur,
Quod in illos dominus ſic ſe ulciſcatur,
Qui crucem promiſerant,in qua deſignatur
Eius mortis paßio,nobis uita datur.

De prouiſione Dei ciuitas nobis reddita fuit per pactum.

DEi factum creditur hoc prouiſione,
Quod urbs nobis reddita fuit pactione,
Fraudati fuimus licet ſponſione,
Super crucis regibus facta datione.
Nam qui cruciatibus digna patrauere,
Mortem,quam meruerant,iſti pertulere.
At noſtrorum acies ſaluæ perſtitere,
Protegente Domino,pro quo pugnauere.
Saladinus etiam fide leuiori
A ſuis habebitur,qui permiſit mori
Hos per auaritiam,at nos creatori
Melos demus,digitum imponentes ori.

FINIS.

IOANNI FABRI SOLLICITO, BELLFORTENSI, PHILIPPO PIO EPISCOPO BASILIENSI à ſacris & cubiculo Ioan.Herold Hochſtettenſis S. D.

MAgna profectò uis eſt humanitatis,Ioannes amice. nam ea plurimum allicit morum ſuauitate, facilitate & moderatione ſua, imò rapit bonos in ſui amorem, quæ quantum in te ſplendeat, pij principis noſtri iudicium ſanctiſſimum teſtatur,qui in ſacrorum & corporis cultu,tua opera,haud abſq; fidei tuæ commendatione maxima, utitur,cuius quidem exiſtimationẽ & de te conceptam opinionem ſi tantum ſequi uellem,magna mihi injceretur cura inquirendæ rationis,qua celebrarem & colerem animi tui hanc modeſtiam. At præter hoc,id mihi omnibus modis extorquet obſeruantia & amabilitas quædam,qua immerẽtem me, quotieſcunq; hactenus nobis congreſſio obtigit, amplecti uiſus es. Quapropter perſuadeas tibi uolo,huius erga me tuæ beneuolentiæ memoriam nunquam apud me intermorituram,quod ut teſtatius tibi appareat, ſub nominis tui auſpicio has duas Epiſtolas publicari decreui,quarum ab Arrogonum rege Alphonſo octauo,ab hinc anno 342.ad Innocentium tertium pont.max.altera ab Epiſcopis,pontificis Gregorij noni legatis,ſexto poſtea anno ad ipſum Gregorium ſcripta fuit.Pugnæ cum Hilmolino Sarracenorum rege prior,cum Albigenſibus hæreticis prælij conſerti poſterior teſtis. Hæ cum de rebus,tempore belli ſacri(quod Guilhelmus Hieroſolymitani regni Cãcellarius Archiepiſcopus Tyrenſis ſcriptum reliquit)geſtis docẽt, dignæ equidem mihi uiſæ ſunt,quę in lucem proferrentur,ne aliqua uel temporis uel hominum iniuria aut negligentia intercciderent. Vt uerò te uel hoc tædio liberarem,ne perlectis epiſtolis,hiſtorijs euoluendis tempus inſumeres,quo tantorum motuum initia tibi cõſtarent,unius atq; alterius belli cauſas partim perſtringam. Circa annum à nato Chriſto ſeptingenteſimũ, Sarraceni

raceni ex Aphrica, ad Hiſpaniæ littora applicuerāt, cum nauibus fermē trecentis, ſed à Bamba rege magna ui animi reiecti ſunt. nepote Bambæ deinde Roderico in regnum ſuffecto, fœda libido eius, Gothorum generi & in Hiſpania imperij finem attulit. Nam præfecti cuiuſdam Iuliani, qui Tinguitanam adminiſtrabat prouinciam, filiam is uitiauerat. dolor igitur domeſticus patrem ad ultionem ſollicitauit, quapropter clam ex Aphrica Sarracenos euocat, qui anno ſalutis 714. duce Muza miſſo, à Miramomelino eorū tūc rege, Hiſpaniā per anguſtias Herculei freti occupant. Biennii ſpacio totā præter Aſtures ſubigunt, regna inter ſe diuidunt, atq; cōſtituunt, apud Cordubam, Hiſpalim, atq; Carthaginem nouam. Fuit deinde iis bellum cū Pelagio Caſtellæ rege, cum Alphonſo catholico, Friola, pax autem cum Silone & Muregatto, qui quotannis ex fœdere illis uirgines pro tributo mittebat, quam ignominiam diluit Ramirus, Calagurio oppido illis ablato. Patrem ſequutus Ordonius populantes compeſcuit, Toletum oppidum recepit. Nec Alphonſus magnus eius nominis tertius, infœlicius cum ipſis pugnauit, ſed ciuitates Luſitaniæ Colimbricam & Viſæum illis eripuit. Garſias deinde deuicto rege Aiola, illum cepit. Haud parē ſortitus eſt ſucceſſum contra Abderam Sarracenū Ordonius frater. prælio em̄ uictus, magnam cladem ſuſcepit. Almazar Sarracenus quoq; circa nongenteſimum à Chriſto annum, Legionem urbem cepit, Gallaciæ prouinciam atq; Compoſtellanum templum diripuit, ſed maiori clade deinde ab Hiſpanis is affectus, ex uita deceſſit. Ferdinandus deinde primus, Caſtellæ, Legionis, Nauarræ rex factus, Valentiam recuperauit & Alcozer oppidum, Sarracenoſq; omnes conſtrinxit, ut ex Aphrica Virem & Buchiarim reges in ſubſidium euocarēt, ſed omnes diſiecit & expulit. Corduba, Baiona & Almeria per Alphonſum ſeptimū etiam recepta, paulatim labaſcere res Hiſpaniarū incœperunt, propter fratrem ac ciuilia bella, donec hic noſter Alphonſus cognomēto Bonus, eius nominis octauus, rebus præficitur. Is ſtatim inito regno, bellum cōtra Sarracenos mouet, ſed cum his apud Halarcos congreſſus, temeritate & arrogantia ducis Didaci de Haro principis de Viſcaia ſuperatus eſt. Cladis fama ut in Aphricam peruenit, incredibili celeritate, maxima claſſe comparata, Hilmolinū regem in Hiſpaniā Sarraceni mittunt, eā is peruagatus, Are latum uſq; & Auenionem peruenit. Tanto igitur hoſte oppreſſus Alphonſus Roderiū Toletanum præſulem ad pontificem Innocentium Romā mittit, ad impetranda ſupplementa. Pontifex nihil cunctatus, undiquaq; cōquiſitum militē ſubmittebat, quem proficiſcentem cruce inſigniri, & ſpe uitæ æternæ onerari iubet. Bellum deinde quomodo geſtum ſit, ex Epiſtola iam decerpendum. Vnum hoc addam. Ferunt hoc in prælio Alphonſo crucem, quemadmodum olim Conſtantino, è cœlo apparuiſſe. Cæterum nec hoc te latere uolo Ioannes amice, huius filium, deinde Ferdinandum tertium, Sarracenos Hiſpania eiectos, in angulum Granatæ concluſiſſe, ac regem eorum ſibi feciſſe ſtipendiarium, quintū uerò Ferdinandum, Caroli Maximi Imp. auum maternum, bello, quod per totum ſexennium continuauerat, Sarracenos omnes Hiſpania eieciſſe, anno 1492. quam ipſi propemodū 778 occupauerant annos. Sed ad aliam Epiſtolam. Agebat annus iam à nato Chri

ſto milleſimo cẽteſimo ſupra octuageſimumquintũ, cum duo ordines ſacr exorti ſunt, Prædicatorum, Minorumq́ꝫ, duo abrogati Humilium, ita ſe uocitabant, & Pauperum à Lugduno, conditore huius ſuperſtitionis Valdone Lugdunenſi: illi humilitatis nomine munia, quibus curatores ſacerdotes iure funguntur, ſibi arrogabant, confeſſiones arcanas audiebant, ac uelut ipſi expiandi ius haberent, noxas ſoluebant: à liberalibus artibus cũ abhorrerent, concionabantur tamen, regimen animorum ſibi uendicabãt. Pauperes à Lugduno (ita enim uocitabantur) neq́ꝫ fundos ſui iuris, neque certas ſedes habere uolebant. errabant, mulieres idem profeſſas ſecum circunducebant, nec ſecubare dicebantur. Lucius Pontifex Maximus utrãq́ꝫ ſectam damnauerat, tolli tamen non poterant. Recepti Prædicatores fratres, qui literis ſe excolerent, concionibus edocerent, ius alienũ minimè uſurparent. Dominicus author extitit, & doctus & ſanctus uir, & acerrimus hęreſum inſectator. Minores fratres, conditore ordinis diuo Franciſco, paupertatẽ profeſſi ſunt. Pauperes Minores uocitari cœptos, Auſpergẽſis tẽporũ cõditor autor eſt, poſtea ſanctius uiſum, omnino Minores dici. Hi ſaniores ordines uiſi, illi priores hoc remedio ſublati. Dominici in tollenda Albiorũ hæreſi uirtus enituit. Sederat ea peſtis in Comitatu Toloſatiũ, cui Albii cõtribuebãtur, & finitimas polluerãt ciuitates, & Humiliũ, & Pauperũ Lugdunenſium ſectæ affingebant & ipſi præcipuam impietatem. Põtifices noſtros, Epiſcopos ſceleratorum, Eccleſiam noſtram, cœtum infernorum uocitabant, matrimonia damnabant, promiſcuos concubitus, eosq́ꝫ nefarios, ſanctos ducebant. Hi hoſtes piorum iudicati. Innocentius pontifex belli aduerſus eos ſacri ſuſcipiendi autor fuit, legatosq́ꝫ circũmiſit ad excitandos in nefariam ſectam animos. ad eos ſanandos, ſi reſipiſcere poſſent, miſſus diuus Dominicus. Neq́ꝫ uitæ, neq́ꝫ orationis ſanctitate permoti ſunt. Armis, etiam pertinacia ſe tutabãtur, necdum indoles illa Gotthica, ferociaq́ꝫ utiq́ꝫ exoleuerat. Sacræ militiæ inſignia, cruxq́ꝫ in eos ſuſcepta, & in militum ſtipendium, pecuniam pro pietate quiſq́ꝫ animi conferebat, illiq́ꝫ bello Duces, Leopoldus Sextus Auſtriæ Dux & Simo Comes Montefortis. At Auſtrius Imperatoris nomine repudiato, Chriſti miles dici malebat, ſummã omnem belli, quam cum collega illi legatorum Romanorum conſenſus, procerumq́ꝫ, qui ex Italia, Gallia & Germania, religionis cauſa arma ceperant, cõmunem fecerat, Simoni iniunxit. Is Biteras primũ copias duxit, præmiſitq́ꝫ autoribus Legatis Romanis in urbem, qui ederent nomina eorum qui impietatis conuicti erant, uti cæteri uel eos urbe exigerent, uel ipſi exirent. neutrum præſtiterunt. Vrbs capta, cędes promiſcue facta. Carcaſſo recepta, oppidani cum ſingulis ueſtimentis abire iuſſi. In caſtro Mineruæ expugnando ingens labor inſumptus, ubi ſunt inuenti quinquaginta, qui igni cremari uiui, quàm pie ſentire maluere. Anno eius ſeculi decimo Albii, antequam uis fieret Simoni, portas aperuere. Nihil hoſtile tunc paſſi, poſtea defecere, nec id impune tulere, capite autores noxã luêre. Vaurũ et ipſum ui captum, ibi quoq́ꝫ impij igni traditi cum in amentia perſtarent. Præfectus præſidij Almericus magnæ nobilitatis uir reſti ſuſpenſus, octoginta prætera minoris nobilitatis ſecuri percuſſi, ne mulieribus quidem temperatum. Girarda

eius oppidi princeps fœmina in patentem puteum coniecta,& ſaxis inſuper obruta.Fœde in hos ſæuitum,quod & ipſi paulo antè quoſdam noſtrorum paruo comitatu in caſtra ad Simonem iter facientes, circumuentos occiderant.Carcum expugnatum,de ſexaginta impijs ſupplicium ſumptum.Exin Apiſtagnum,Galliacū,Cauſatum,Fanum Marcelli,Fanum Antonij recepta.Cadurci aduenienti Simoni deditionem autore Pontifice ciuitatis fecere.non eos tantum qui capti furore hæreſis erant, ſed omnem Comitatum Simo occupare conabatur,ſpe credo id uirtutis præmium fore. Moſacū noſtros diu tenuit,captum tandem,cædesq; amentium edita.Anno eius ſeculi tertiodecimo in ſummum diſcrimen res adducta. Franci alio bello occupabantur,nec eis uacabat Toloſates perſequi.Illi uerò animos ſuſtulerant. Petrus rex Tarraconenſium iuuentutem domeſticam armarat,ut Raymundo Comiti Toloſatium opem ferret ſocio,amicoq; ac propinquo,cis Pyrenæum duxit.Iam ad Mirellum ſuper Garumnam peruenerat,protinus Fluſſatium Conuenarumq; Comites cum ſuorum quiſq; nobilitate affuere, quod & conſanguinei,& beneficiarij Toloſatis forent,& Toloſates omnē ciuitatis pubem ſub ſignis habuere,circiter centum millia armatorū in acie aduerſus Simonem ne decima quidem parte hoſti parem conſtitiſſe ferunt. & Dux & milites confeſſione prius ac ſacra communione operati ſe cœleſti ope muniuere.Pontifices Toloſatium,Agatenſium,Lodouenſium, Conuenarum,quos populares ſedibus exegerant,in noſtrorum exercitu erant cum Dominico ſancto uiro.Hi nō arma gerebant, nō ſtringebāt enſes.Dū cōmittitur,dum trahitur prælium,Deum opt.max.precātur,pro cauſa ſua ſtet,Ducem ſe ſuis militibus præſtet,Crucem quam pro militiæ inſigni acceptiſſent, inuictā uelit,qui hoſtes uiribus ,ope omni humana ſuperiores ſint, eos ne ſineret etiam de his triumphare, qui omnem ſpem ſuam in numine collocaſſent,moueretur cauſa,precibus,obſecrationibus,uotis. Valuerunt lachrymæ,uicit religio.fuſa,fugata multitudo à paucitate,furor à religione. Comites effugêre.Rex Tarraconenſium cecidit.Toloſates maximè cladem ſenſere,nulla propè domos cladis experte .Gladio multi,flumine plures,dū omnia minus quàm hoſtem timent,dum per medios gurgites euadere conantur,abſumpti.Plus uiginti millia deſiderata,cæteri armis exuti.E nobilitate noſtra unus omnino interijt,cum paucis admodum,atq; his neq; ſanguine,neq; uirtute inclytis. Vt pręclare uicerat Simon, ita nō ſegniter uictoria uſus bellum circumtulit,oppida circumiecta cepit,præcipuè in Agenenſium & Rutenorum finibus non parua,nec pauca in ditionem redegit,non quod omnia illa impiè ſentirent,ſed ne iuuare illos poſſent .Hæc Epiſtolarū argumenta, mi Ioannes, addere placuit,ut perſpicuum tibi fieret ,nullum laborem me recuſare,ſi amicis inſeruiendum ſit.Tu quo beneuolentiæ affectu me amplecti cœpiſti,eo mihi ſtudere perge,ac uale.

DE BELLO INTER HISPANOS ET SARRA CENOS EPISTOLA.

SAnctiſſimo patri et domino Innocentio tertio Dei gratia ſummo Pontifici, Alphonſus 8. eadem gratia rex Caſtellæ & Toleti cũ manuum oſculo atq; pedum ſalutem. A ſanctitate ueſtra non credimus excidiſſe propoſitum impugnandi gentis Sarracenæ perfidiam, uobis per noſtros nuncios deuote & humiliter denunciaſſe, in omnibus tanquã patris & domini ueſtrũ ſubſidium expectantes, quod ſicut à patre pio nos recognoſcimus benignè & piè pariter impetraſſe. Quocirca cum literis noſtris nuncios, quos ad hoc exponendum idoneos reputauimus, ad partes Franciæ non diſtulimus deſtinare, addentes etiam, ut in omnibus militibus uenientibus ad bellum & omnibus ſeruientibus, prout decebat, expenſas uictui neceſſarias largiremur, quibus poſſent cõmodè ſuſtẽtari. Vnde ſunt qui audita remiſſione peccatorum, quam uos uenientibus indulſiſtis, uenit magna multitudo militum de Tranſmontanis partibus, necnon & Archiepiſcopi Narbonenſis & Burdegalenſis, & Epiſcopus Nanetẽ. Fuerunt, qui uenerũt uſq; ad duo milia, cũ ſuis armigeris, & uſq; ad duo milia ſeruientiũ in equis, & uſq; ad quinquaginta milia ſeruientiũ ſine equis. Quibus omnibus nos oportuit in uictualibus prouidere. Venerunt etiã illuſtres amici noſtri & conſanguinei, rex Arragonenſis, & rex Nauarræ cum potentatu ſuo, in fidei catholicæ munimen. Quibus nobiſcum aliquanto tempore Toleti facientibus moram, expectabamus homines noſtros, qui uenturi erant ad bellum. Et omnia neceſſaria (prout per nuncios promiſimus) non defecimus miniſtrare, licet expenſę eſſent propter ſui multitudinem nobis & regno noſtro ferè importabiles & oneroſæ. Non enim ſolum in his quæ promiſimus, uerum etiam in pecunĳs & in dextrarĳs, quibus ferè omnes tã milites quàm ſeruientes pariter indigebant, nos oportuit prouidere. Sed dominus, qui multiplicat incremẽta frugũ iuſtitię, miniſtrauit nobis abundè ſecundum ſuæ gratiæ largitatem, & dedit omnia poſſe perficere perfectè pariter & abunde. Congregata itaq; noſtra & ſuorum multitudine, uiam domini cœpimus proficiſci, & uenientes ad turrim quandam, quæ Malagon nuncupatur, ſatis munitam, ultramontani antequam nos illuc peruenerũt per unum diẽ, & illam cũ Dei auxilio impugnantes incõtinenti ceperũt. Licet autem nos eis in omnibus neceſſarĳs largiſſimè prouideremus, ipſi attendentes laborem terræ, quæ deſerta erat & aliquantulum calida, uoluerũt à cœpto propoſitó retroire, & ad propria remeare. Tandem ad magnã inſtantiam noſtram & regis Arragonenſis proceſſerunt uſq; ad Colaturnã, quę nõ diſtabat à prędicto caſtro niſi per duas leucas. Eamq; nos ex parte noſtri & rex Arragonenſis ex ſua, & ipſi ex ſua, in Dei nomine cœpimus expugnare. Sarraceni autem qui intus erãt, attendentes ſe Dei exercitui nõ poſſe reſiſtere, diſpoſuerunt uillam nobis tradere ita, quod perſonæ eorum ſaluæ deſcenderent, ueruntamen ſine rebus. Cumq; nos illud nulla ratione

uellemus

uellemus acceptare, rex Arragonenſis, & Vltramontani habentes ſuper hoc conſilium, uiderunt eſſe munitã uillã firmis antemuralib. & profundis foſſatis & excelſis turribus, & quod non poſſet capi, niſi ſuffoderentur muri, & ſumerent, & quod cederet in graue damnum fratribus ſaluæ terræ, (quorum fuerat) et quod non poſſet, ſi neceſſitas incumberet, retineri. Vnde apud nos inſtiterunt firmiſſimè, ut uilla ſalua et integra, cum armis & magna copia uictualium quæ ibi erat, quibus ſatis indigebat exercitus, nobis traderent, & perſonæ Sarracenorũ uacuæ & inermes recedere permitterentur. Nos autem attendentes eorum in hoc firmam uoluntatem, uotis eorum annuimus ita, quod medietas omnium eorum quæ intus habebantur, cederet in partem regis Arragonenſis, & alia medietas Vltramontanorum, & nec nobis nec noſtris uolumus aliquid retinere. Ipſi uerò propoſitum repatriandi apud ſe retinentes, licet dominus Deus nobis exhiberet gratiam & honorem, & nos uellemus omnibus eis ſufficientiſſimè miniſtrare, deſiderio patriæ coacti omnes pariter, ſigno crucis relicto, cum Archiepiſcopo Burdegalenſi, & epiſcopo Nanetenſi, licet certitudinem de bello Sarracenorum haberemus, ad propria redierunt, exceptis admodum paucis, qui remanſerunt cum Archiepiſcopo Narbonenſi, & Theobaldo de Blezon, qui perſonaliter intererat cum ſuis & quibuſdam alijs militibus de Pictauia. Et hi omnes qui remanſerunt, uix erant inter milites & ſeruientes centum quinquaginta, de peditibus autem eorum nullus remanſit. Cumq́ rex Arragonenſis, apud Colaturnam moram faceret, expectando quoſdam milites & regem Nauarrę, qui nondum ad nos peruenerat, nos cum noſtris proceſſimus, & peruenimus ad quoddam caſtrum, quod licet bene munitum eſſet, cepimus, & alia tria caſtra, quorum unum dicitur Sarocomia, aliud Beneuentum, & aliud Petra bona. Item procedentes peruenimus ad Saluam terram. Ibiq́ peruenit ad nos rex Arragonenſis, qui de ſuis hominibus adduxit in exercitum niſi centum milites generoſos, & rex Nauarræ, qui ſimiliter uix fuit in exercitu de ſuis pluſquam ducẽtis militibus comitatus. Et quia rex Sarracenorum in uicino erat nobis, Saluam terram noluimus expugnare, ſed procedentes contra Sarracenorum multitudinẽ, peruenimus ad quędam montana, in quibus nõ erat trãſitus, niſi in certis locis. Cumq́ nos eſſemus ad pedem illius montis, ex parte noſtri Sarraceni uenientes, ex parte alia obtinuerunt firmitatem montis, uolentes nobis trãſitum impedire. Sed milites noſtri aſcendentes uiriliter, quia adhuc pauci Sarraceni ad illum locum peruenerant, eos cum Dei auxilio expulerunt, & caſtrum quoddã munitum, quod propter tranſitum impediendum Sarracenorum rex conſtruxerat, ceperunt, quod Ferrat dicit. Quo occupato, exercitus Domini ſecurè potuit ad cacumina montis aſcendere, ubi multũ laborauit propter defectũ aquarum & loci ariditatem. Sarraceni autem uidentes, quia tranſitum illum occupare non poſſent, alium tranſitum, qui erat in deſcenſu montis, arctiſſimum & inuium occuparunt, talis quippe erat, quod mille homines poſſent deſcendere, omnibus hominibus qui ſub cœlo ſunt inuitis. Et iuxta tranſitum illum, ex parte altera erat totus Sarracenorum exercitus, & ſua tentoria

iam fixa. Cumq́ ibi moram facere ob defectum aquæ non poſſemus, nec prouidere propter tranſitus difficultatem, quidam ex noſtris conſuluerunt, quod iterum ad pedem montis deſcenderemus, & alium exercitum ad duas uel tres diętas quæreremus. Nos autem attendentes fidei periculum, & perſonæ noſtræ dedecus, noluimus parêre conſilio, eligentes potius in difficultate tranſitus mori pro fide, quàm faciliorem tranſitum quærendo, quaſi tercunq́ in fidei negotio retroire. Cumq́ iam quidem propoſitum firmaſſemus, ad iudicium cuiuſdam ruſtici, quem Deus nobis ex inſperato miſit, in eodem loco alium tranſitum ſatis facilem magnates noſtri, qui primos ictus in bello habituri erant, inuenerunt, & in loco quodam exercitui eorũ uicino, licet aridus eſſet & ſiccus, Sarracenis hunc tranſitum ignorantibus, tentoria poſuerũt. Quod cum Sarracenorum exercitus attendiſſet, proceſſit ut manſionem illam impediret. Noſtri autem licet pauci eſſent, ſe uiriliter defenderunt. Nos autem, & rex Arragonenſis, et rex Nauarrę, armati cum militibus noſtris, in loco primæ manſionis, quæ erat in ſummitate montis, expectauimus, donec totus exercitus Domini perueniret ſecurè ad locum, ubi anteriores noſtri caſtra metati ſunt. Ita dante Deo factum eſt, quod licet uia eſſet inuia & aquoſa, lapidoſa & nemoroſa, nihil de noſtris amiſimus. Hoc autem factum eſt die Sabbati, 17. Calendas menſis Auguſti, circa ſerotinam horam. Sarraceni uerò attendentes, quod omnia tentoria noſtra tutè fixerimus, diſpoſitis aciebus ſuis, uenerunt ante loca caſtrorum, & ibi quædam præludia bella in modum torneamenti cum noſtris exercuerunt. Attendẽtes autem ipſi, quod nos illa die nollemus habere bellum, ad caſtra ſua reuerſi ſunt. Sequenti autem die Dominica, ſummo mane uenit Sarracenus cum multitudine infinita, diſpoſitis aciebus ſuis. Nos autem uolentes conſiderare multitudinem gentis ſuæ et diſpoſitionem et ſtatum, et qualem in omnibus ſe haberent, habito prudentium uirorum conſilio, et in his exercitatorum, expectauimus uſq́ ad ſequentem diem lunæ. Ipſis autem ſic exiſtentibus, poſuimus milites noſtros cum peditibus, ut extremos agminis noſtri non poſſent in aliquo moleſtare, quod quidem, operante diuina gratia, ſic euenit. Sequenti die, ſcilicet feria ſecunda, omnes in Dei nomine armati proceſſimus, diſpoſitis aciebus, cum eis pro fide catholica pugnaturi. Ipſi autem obtinuerunt promontoria quædam ualde ardua, et ad aſcẽdendum difficilia propter nemora, quæ inter nos et ipſos, et propter alueos torrentium profundiſſimos, qui nobis magno erant impedimento, ipſis uerò magno expedimento. Veruntamen ille à quo omnia, per quem omnia, in quo omnia ſunt, mirabiliter direxit nominis ſui exercitus contra inimicos ſuos, et anteriores noſtri, necnon et medij multas acies eorum, quæ in minoribus promontorijs erant, in uirtute crucis dominicæ proſtrauerunt. Cum autem perueniſſent ad extremam aciem eorum, infinitæ ſiquidem multitudinis, in qua rex Carthaginis erat, ibidem difficilimos conflictus militum, peditum et ſagittariorum inuenerunt, quos ſub maximo periculo et uix, imò iã non poterant tolerare. Nos autem attendentes bellum illud eis omnino importabile, impetu equorum proceſſimus, ligno crucis Dominicæ præeunte, et

te, et

te, & uexillo noſtro, in quo erat imago beatæ uirginis & filij ſui, inſignijs noſtris ſuppoſita. Cūq; nos iā pro fide Chriſti conſtanter eligeremus mori, attendentes crucis Chriſti & imaginis ſuæ matris ignominiā, quas lapidibus & ſagittis impetebant irruere, in arma furentes, aciē eorum infinitæ multitudinis diuiſimus. Et licet ipſi eſſent cōſtantes in bello, & firmi ſuper domino ſuo, dominus illorū infinitā multitudinē crucis ſuæ gladio trucidauit. Et ſic rex Sarracenorum cum paucis in fugam conuerſus fuit, ſui aūt interim impetus noſtros ſuſtinebant, & ſtatim poſt maximam ſtragē ſuorum reliqui in fugam conuerſi ſunt. Nos aūt eos inſequentes uſq; ad noctē, plures tamen inſequendo interfecimus, q̄ in bello. Et ſic bellū Dñi, à ſolo domino, et per ſolum dominū eſt fœliciter conſummatū. Deo aūt honor & gloria, qui cruci ſuæ dedit uictoriā per Ieſum Chriſtū, dominū noſtrum. Fuerunt aūt milites Sarraceni, ut poſtea uera relatione didicimus, à quibuſdā domeſticis regis Sarracenorum, quos poſtea cepimus captiuos 185. millia, peditū uerò non erat numerus. Occubuerunt aūt in bello centū millia armatorū & amplius, ex parte ſua, ſecundum æſtimationē Sarracenorum, quos poſtea cepimus. De exercitu aūt Domini, quod nō ſine grandi gratiarū actione recenſendū eſt, & quod incredibile eſt, niſi quod miraculū eſt, uix 25 aut 30. de toto noſtro exercitu occubuerunt. O quanta lætitia, ô quot gratiarum actiones, niſi de hoc dolendū ſit, quod tam pauci milites in armis de tāto exercitu ad Chriſtum peruenerunt. Vt aūt magnatorū multitudo creditur, cū exercitus noſter in caſtris eorū, poſt bellum, per biduum morā fecerit, ad omnia incēdia quæ neceſſaria erant in coquendis cibis & pane & alijs, nō conſumpſerunt alia ligna, niſi de ſagittis & lanceis eorū, quæ remanſerunt, & uix comburere potuerūt medietatē. Cūq; Dei exercitus per longā morā factā in locis eremi, & incultis, deficeret in uictualibus & alijs, ibidē inuenerunt tā ciborū q̄ armorū, necnō & dextrariorū & iumentorū copiā, quod accipientes ad ſuā unuſquiſq; de his omnibus uoluntatē, plus ibi dimiſerunt ex magna abundantia, q̄ quanti acceperūt. Tertia aūt die procedentes uenimus ad quædā caſtra eorū, ſcilicet Bilche, Bamos, Toloſa, quę in continenti cepimus. Tandem peruenimus ad duas ciuitates, quorū altera dicit̄ Bracia, et altera Vbeda, quibus non erant maiores circa mare, præter Cordubam et Hyſpalim. quarum alteram ſcilicet Braciam, deſtructam inuenimus. Ad alterā, ſcilicet Vbedam, quia ſitu loci et artificio fortiſſima erat, confugerat hominū multitudo infinita, ex omnibus uillis adiacētibus. Cū eñ uilla illa nunq; ab imperatore uel ab aliquo rege Hiſpaniæ expugnata ſciretur uel ſubiugata, in eadē poſſe ſaluari ſua corpora crediderunt. Sed hanc in breui, diuina gratia fauēte cepimus, et funditus deſtruximus, quia non poſſemus tantā habere multitudinem gentiū, quæ ad illas populandas ſufficere poſſent. Et bene perierūt ibi 60. millia Sarracenorū, quorū quoſdā interfecimus, quoſdam captiuos duximus ad ſeruitium Chriſtianorum, et monaſteriorum, quę ſunt in Marchia reparanda. Hæc igitur ſanctiſſime uobis ſcribenda decreuimus, pro auxilio toti Chriſtianitati impenſo, gratias quas poſſumus exhibentes, et humiliter ſupplicantes, ut uos, quē Dominus ad ſummi ſacerdotij gradum elegit, ei cum ſacrificio laudis, pro ſalute populi immoletis uitulos labiorum.

ORATIO.

OMnipotens & miſericors Deus, qui ſuperbis reſiſtis, humilibus autem das gratiam, digna tibi laudum præconia, & deuotas gratiarum actiones refundimus, quod antiqua renouando miracula, glorioſam tribuiſti uictoriam, de perfidis gentibus, populo Chriſtiano, te ſuppliciter exorantes, ut quod mirabiliter incepiſti, miſericorditer proſequaris ad laudem & gloriam nominis tui ſancti, quod ſuper nos famulos tuos fideliter cõmoratur. Per Dominũ noſtrũ, &c.

DE ALBIGENSIVM HAERESI EXTINCTA, EPISTOLA.

GLoria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus, qui ſanctã Eccleſiam bona diligunt uoluntate. Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Quinta feria, infra octauas Natiuitatis beatæ Mariæ uirginis ſanctæ, conceſſit Eccleſiæ, deiectis miraculoſè inimicis fidei Chriſtianæ, uictoriam glorioſam, & triumphum glorioſum, in hunc modum. Poſt correctionem affectuoſiſſimã, & zelo paternæ pietatis à ſummo pontifice diligentiſſimè factam regi Arragonenſi, inhibitionemꝙ; diſtrictiſſimam, ne inimicis ſanctæ fidei pararet auxilium, conſilium uel fauorem, ſed ab eiſdem recederet indilate, & treugas haberet firmiſſimas cum Comite Montefortenſi, quibuſdam etiam literis, quas eiuſdem nuncij per falſiſſimam ſuggeſtionem, contra comitem Monteforteñ. impetrauit, de terris reddendis comitibus Fluſſatium, Cõuenarum, Gaſconiæ & Biærnæ, poſt ueritatis cognitionẽ, caſſatis à domino Papa, & tanquam nullius ualoris penitus renouatis. Idem rex correctionem patris ſanctiſſimi non deuotione ſuſcipiens filiali, ſed contra mandatum apoſtolicum ſuperbè recalcitrãs, quaſi cor habens durius induratum. Licet uenerabiles patres, Narboneñ. Archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus, Toloſanus epiſcopus ſibi literas & mandatum ſummi Pontificis tranſmiſiſſent, ipſe quæ pridem conceperat, uoluit poſtmodum parturire. Quia in terram, quæ per uirtutem Domini, auxilio ſignatorum contra hæreticos & eorum defenſores fuerat acquiſita, intrauit cum exercitu, eamꝙ; contrà mandatum ſibi ſubiugauit, et prędictis inimicis reddere attẽtauit. Parte cuius iã ſibi aliquantulũ ſubiugata, cũ pars multa reſidui ob ipſius ſecuritatem apoſtatare intenderet, et ſe ad apoſtotandũ pararet, cõgregatis inſimul comitib. Toloſatiũ, Fluſſatiũ, Cõuenarum, exercitu magno ualde, feria tertia poſt Natiuitatẽ beatæ Marię, Maurelli caſtrũ obſedit. Quo audito patrũ uenerabiliũ Toloſani, Nemanſeñ. Baioceñ. Lodoueñ. Agathaneñ. Bitriceñ. Conuenarũ Epiſcoporum, et de Claraco et Villa magna, et ſancti Tyberij Abbatũ, quos uenerabilis pater, Narboneñſis Epiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus, per ſacrũ Chriſti negotiũ fecerat congregari, qui ut de dicto negotio Chriſti et pace tractarent diligenter, aduenerãt in Chriſto unanimes et deuoti, comitatu uenerabili, comitatus ſcilicet

Comes

Comes Montiſfortis, habens ſecum quoſdam nobiles & potentes ſignatos, qui nuperrime de Francia uenerãt, ipſi & Chriſti negotio in ſuccurſum, ſuamq́ familiam, quæ in Chriſti negotio diu laborauerat, ſecum ad iter arripuit, ad caſtellum obſeſſum uiriliter ſuccurrendum. Et dum die Martis, infra octauas ſupradictas ueniſſet ille Chriſti exercitus ad quoddam caſtrum, quod dicitũ Sauardunũ, uenerabilis Epiſcopus Toloſanus, cui à ſummo Pontifice Toloſana commiſſa erat reconciliatio, licet de reconciliatione ipſius iam, quantum per ſuas literas innotuiſſet, cuius admonitionibus, licet ſalubribus, acquieſcere poſtponebant, reſpondentes ſe ſuper hoc nullatenus reſpondere, ad dictos regem & Toloſanos in obſidione Murelli exiſtentes ſuas miſit literas, ſignificans eis, quod ipſe ac epiſcopi memorati ueniebant, ut de pace ac concordia tractarent diligenter, & petebant ſibi dari ducatum ſecurum. In craſtino autem & die Mercurij ſequente, quia res ſic urgebat, ſupradictus Chriſti exercitus exijt Sauardunum, feſtinans ad ſuccurſum Murelli celeriter aduenire. Dicti uerò epiſcopi morari propoſuerant apud quoddam caſtrum, quod dicitur Altaripa, quod medium inter Sauardunum & Murellum diſtat, ab utroque duabus leucis, ut ibi miſſum nuncium expectarent. Qui nuncius rediens reſpondit ex parte regis, quod ex quo epiſcopi cum exercitu ueniebant, non daret eis ducatum, ipſi alio modo ire non poterant ſine manifeſto periculo, propter guerram. Cum autem ipſi ac Chriſti exercitus Maurellum accederent, ex parte ciuium Toloſanorum, Prior Hoſpitalis Toloſanus ad epiſcopum Toloſanum miſſus uenit, ferens eorum literas, in quibus continebatur, quod modis omnibus parati erant domini Papæ & ipſius epiſcopi facere uoluntatem, quod quidem eis bonum fuiſſet, ſi facta dictis uerius compenſaſſent. Eidem uerò Priori demiſſo ab epiſcopo reſpondit rex, quod ducatum epiſcopo nõ præberet, ſed ſi uellet ire Toloſam ut ibi Tholoſanis loqueretur, eum concederet illuc ire, & hoc deriſorie fuit dictum. Ad quod epiſcopus, Non decet, inquit, ſeruum ciuitatem intrare, de qua dominus ſuus exul eſt & eiectus, nec ego, cum corpus Chriſti de ciuitate illa eiectum fuerat, illuc reuertar. Verum epiſcopi dicti cum exercitu Murellum intrauerũt die Mercurij ſupra memorata. Qui ſollicitudine non pigra duos uiros religioſos ad regem & ciues Tholoſanos deſtinarũt, qui à rege tale habuerunt reſponſum. Quod propter quatuor Ribaldos, quos epiſcopi ſecum adduxerant, petebant colloquium habere, & hoc dicit in contemptum & deriſum ſignatorum. Toloſani uerò prædictis nuncijs reſponderunt, quod in craſtino ſequenti reſponderent, & hac de cauſa eos uſque in craſtinum tenuerunt, in craſtino autem, id eſt, die Iouis, quod ipſi regi Arragonũ erant confœderati, & nihil facerent niſi regis uoluntatem. Quod cum redeuntes mane, ipſa die Iouis nuncij reuertiſſent, epiſcopi et Abbates, diſcalciatis pedib. ad regem ire propoſuerunt. Et cum quendam religioſum mitterent, ad nunciandum regi eorum aduentũ, in hunc modum, patefactis ianuis. Comes Mõtefortenſis et cruce ſignati eſſent inermes, pro eo, quod epiſcopi & Abbates de pace inſimul loquebanť, hoſtes Dei ſuperbè ac fraudulenter armati

mati uicum ſubintrare cum impetu attentarent, ſed per Dei gratiam à ſuo fuerunt deſiderio fraudati. Quorum ſuperbiam comes & cruce ſignati uidentes, cum ſine periculo magno, ſine damno ulterius differre non poſſent, per cordis contritionem, & oris confeſſionē, utpote ueri cultores fidei Chriſtianæ mundati ſalubriter à peccatis, armis ſuis ſe uiriliter accinxerunt, uenienteſq; ad ſæpe dictum Epiſcopum Tholoſanum, qui autoritate domini Narbonenſis Apoſtolicæ ſedis legati, iure legationis hic officio fungebatur, exeundi licentiam contra hoſtes ſidei humiliter pecierunt. Quanquam negocium in arcto conſtitutum, conceſſa neceſſitate quodammodo compellente, pro eo, quod ipſam domum, in qua Epiſcopi morabantur, ipſi hoſtes, erectis iam machinis alijſq; bellicis inſtrumentis, feſtinabant proteruius impugnare, baliſtis, carrellis, iaculis atq; lanceis emiſſis hoſtiliter. Circū quam Chriſti milites reuerendi, ligni Domini ſignaculo cum inſignijs pontificalibus conſignati, in nomine ſanctæ Trinitatis tribus aciebus diſpoſitis, exierunt. Hoſtes uerò è contrario multas habētes acies & multum magnas, ſua iam muniti armis tentoria ſunt egreſſi. Quos licet multos milites & populum multum nimis, clientes Chriſti, de ipſius auxilio confidentes, & licet illorū reſpectu pauciſſimi, multitudinē magnā nō uerētes, armati uirtute ex alto, uiriliter ſunt egreſſi. Statim uirtus altiſſimi, per manus ſeruorū ſuorū, hoſtes ſuos confregit, et comminuit in momento. Terga autem uertentes, in fugam facti ſunt, tanquam puluis ante faciem uenti, & Angelus Domini perſequens eos erat. Hi turpiter fugientes, turpi fuga mortis periculum euaſerunt. Alij necantes gladio æquo periculo perierunt. Quàm plures uerò ſuerunt in ore gladij deuorati. De illuſtri rege Aragonum, qui cum interfectis occubuit, plurimum eſt dolendus, qui princeps tam potens & nobilis, qui ſi uellet, poſſet, & deberet Eccleſiæ ſanctæ utilis eſſe multum, nunc adiunctus Chriſti hoſtibus, inimicus Chriſti eſt, ſanctam Eccleſiam improbè perturbabat. Cæterum cum uictores Chriſti à cæde reuertuntur, & à perſecutione hoſtium cum uictoria glorioſa, ſæpe dictus Epiſcopus Toloſanus, Toloſanorum ſtragi & miſeriæ caritatiuè ac miſericorditer compatiēs, corde pio eos, qui de ſtragis reſiduo adhuc infra ſua tentoria morabantur, ſaluare cupiens, ne perirent, ut ſaltem tantorum flagellorum uerbere caſtigati, & tantum periculū euadentes, conuerterentur ad Dominum, & uiuerent, in fide catholica permanſuri, miſſa eis per quendam religioſum cuculla, qua indutus erat, mandauit eis, quod nunc arma, deinde & ſuam deponerent feritatem, & inermes uenirent ad Epiſcopum, ut eos ſaluaret à morte. Qui adhuc in ſua perſeuerantes malitia, & ſe qui iā uicti erant, Chriſti populum uictum autumantes, nō ſolum patriæ ſui Epiſcopi admonitionibus cōtempſerunt, uerū etiā ablata cuculla, ipſum nunciū lanceis uulnerauerūt. per quos Chriſti militia recurſum faciēs, circa ſua diffugiētes tētoria interemit. Certus hoſtiū interfectorū numerus, tā militū q̃ aliorū, prę multitudine nullatenus ſciri poteſt. De militib. aūt Chriſti unus ſolus tāto intereptus eſt conflictu, & pauciſſimi ſeruiētes. Oīs ergo populus Chriſtianus, de Chriſtianorū uictoria, mēte pia & toto cordis affectu gratias agat Chriſto deo, qui per paucos

fideles infidelium innumerabilem multitudinem ſuperauit,& Eccleſiam ſuam ſanctam de ſuis conceſſit hoſtibus fœliciter triumphare, ipſi honor et gloria in ſecula ſeculorum.amen. Nos Tholenſis,et Nemaſcenſis, Vricenſis,Lodonēſis,Bitricenſis,& Conuenarum Epiſcopi,& de Clanco uilla magna,& ſancti Tyberij Abbates,qui mandato & præcepto uenerabilis & dilecti patris Narbonenſis Archiepiſcopi Apoſtolicę ſedis legati ueneramus, & de pace & concordia tractare cum ſumma diligentia, maximeq́ ſtudio nitebamur,præſcripta omnia ſic uidimus,& audiuimus eſſe uerisſima ,uerbo Domini perhibemus, conſignantes ea noſtrorum munimine ſigillorū, utpote reſeruari digna in memoriam ſempiternam . Conſiderantes igitur tantum miraculum non hominis poteſtate, ſed diuina ultionis ſententia factum eſſe,uniuerſitatem fidelium attentius exhortamur, quatenus fidem, per quam ſancti uicerunt regna,mente firmiſſima teneatis, uerbo ſummiſſimo profiteamini,opere firmiſſimo complecatis. Timeatis regem regum,per quem quales uoluerit,& quantum permiſerit,reges regnant. Cæterum cū nōdum intelligimus,quod adhuc Tholoſenſib. aliisq́ infidelibus tāta uexatio præbeat intellectum,quia peccatis ſuis exigentibus,oculi eorum ne uideant,obſcurentur,licet humiliauerit eos,qui eſt ante ſecula, iugo domini reſpuunt ſubiugare, quocirca cum dominus Papa contra ipſos fideles quoſque populos per indulgentias innouatas iubeat exhortari, fidelitatem ueſtram in Domino monemus,& rogamus,quatenus ad reſiduum tantæ militiæ deſtruendum , munita ſigno crucis in pectore,contra crucis inimicos duriſſimos ueniatis,ut per laborem meritorum & auxilium noſtrum , deſtructis aduerſitatibus & erroribus uniuerſis,ſponſa Chriſti,Chriſto ſecura deſeruiat libertate.Nouit enim uniuerſitas ueſtra,ſicut nos credimus,& ſine omni ambiguitate noſcere debet, quod ſummus Pontifex ad extirpandam hæreticam prauitatem,laborem huius uitę & protractum negocij fidei iniunxit,& modò per innouatam indulgentiam iniunget uniuerſis Chriſti fidelibus,in remiſſionem omnium peccatorum ſuorum. Eia ergo accingite uos milites Chriſti,ad uindicandum Chriſti iniuriā,ſecuri pro certo , quod iam incipit cauda poni in ſacrificium,& finis toto negocio Ieſu Chriſti, uobis ſuccurrentibus,appropinquat.Datum milleſimo , in craſtino uictoriæ glorioſæ,ſcilicet ſexta feria poſt octauas Natiuitatis beatæ Mariæ uirginis,Anno Domini milleſimo ducenteſimo decimotertio,menſe Septembri.

FINIS.

XOI 1475384

37